MAX SEYDLITZ

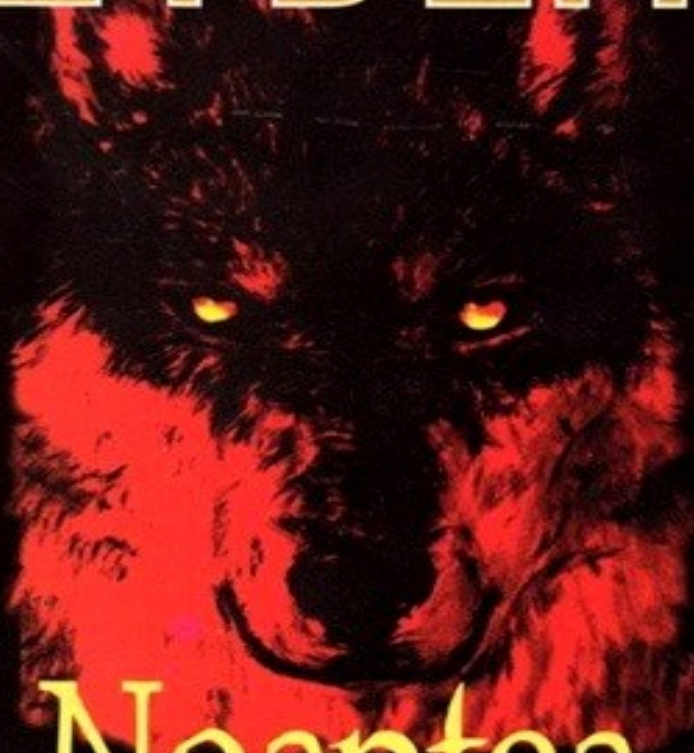

Noaptea cea mai lungă

EDITURA LIDER

MAX SEYDLITZ

NOAPTEA CEA MAI LUNGĂ

EDITURA LIDER

(7) Atunci Iisus a spus:
„Binecuvântat este leul care se face om atunci când este mâncat de om; dar blestemat este omul pe care leul îl înghite, pentru că atunci leul devine om”
Evanghelia după Toma

Totul a început în dimineața în care l-am cunoscut pe Paul Costa. Uitându-mă înapoi, mă gândesc că în lumina lăptoasă a zorilor nu fusese nicio umbră care să anunțe ce avea să urmeze.

Era a treia lună de front, și încă nu văzusem niciun soldat german sau vreun honvez austriac. În timpul ofensivei, regimentul nostru fusese în rezerva Armatei a II-a, iar după Turtucaia primisem ordin să ne retragem pe Argeș, lângă Pitești. Acolo stătusem două săptămâni lungi, după care ordinele noi ne aruncaseră mai la est, aproape de Ploiești. Trenurile militare cu trupe treceau spre Sibiu și Brașov, încrucișându-se pe drum cu cele care aduceau răniții înapoi. După un timp, trenurile cu întăriri deveniseră tot mai rare, iar cele cu răniți se îndesiseră. Dar noi rămâneam pe loc. Uneori, mă gândeam că ne uitaseră. Și nu știam dacă trebuia să mă revolt sau să răsuflu ușurat.

Din când în când, noaptea ne trezeau clopotele din Ploiești. Erau nopțile în care venea zepelinul să bombardeze sondele de la Moreni și Băicoi. Întâi se auzea un zumzet depărtat, apoi cerul era despicat de o pată prelungă de lumină. Ne strângeam în tăcere în fața corturilor noastre și-l urmăream înfiorați până când ajungea deasupra orașului. Atunci izbucneau salve răzlețe de tun, dar niciuna nu îl atinsese vreodată. Zepelinul își stingea luminile, dispărând în întuneric, iar în noapte nu mai rămânea decât murmurul monoton al motoarelor lui.

Până în dimineața aceea de noiembrie, aerostatele fuseseră singurul inamic pe care îl cunoscusem.

Ordinul de plecare venise pe neașteptate. Abia avusesem timp să împărțim efectele și câte două sute de cartușe de om, apoi, în două ore, eram în coloană de marș, în drum spre gară.

Nu ne aștepta niciun tren. Peroanele erau uleioase și murdare, iar oamenii încărcați cu bagaje se strângeau în jurul nostru împingându-ne din toate părțile. De la ultimul bombardament, prin tunelul subteran dintre peroane nu se mai putea trece, așa că am traversat pe deasupra, ocupând toate liniile. Strigătele mulțimii erau asurzitoare, acoperind vocile ofițerilor.

— Ce pluton e ăsta? Era locotenentul Dimitriu, aghiotantul comandantului de batalion. Abia își făcuse loc printre soldați, iar chipiul îi stătea strâmb pe cap. Nu mă văzuse.

— Aici, domnule locotenent! Plutonul doi, compania a doua!

— Tu ești, Grigorescule? Îi împinse pe cei din jur. Dați-vă, mă, la o parte! Grigorescule, ceilalți unde sunt? Ajunsese lângă mine, dar continua să strige.

— Sublocotenetul Ciurea e în dreapta, cu plutonul unu. L-am văzut adineauri. Cred că toată compania a reușit să rămână la un loc.

— A rămas pe mă-sa! Alături sunt de la dracu' știe ce batalion! Se întoarse, apucând un soldat de umăr. Bă, tu de la ce companie ești?

— E al meu, domnule locotenent. Nu ne-am împrăștiat.

Dimitriu îi dădu drumul nemulțumit și, în sfârșit, își aranjă chipiul.

— Ține-i împreună, Grigorescule. Încă nu se știe sigur, dar se pare că noi o să plecăm întâi. Nu au vagoane să formeze un tren pentru tot regimentul, așa că ne mișcă pe rând. Voi să stați la un loc. Trimite pe cineva să-i spună și lui Ciurea. Dădu să plece.

— Dom' locotenent, permiteți-mi să vă întreb! Unde ne duc?

— Asta nu se știe... Voi stați împreună, să nu ne pierdem! Ultimele cuvinte le strigă în timp ce se îndepărta.

M-am uitat în jur. Nu se mai vedea niciun ofițer în marea de uniforme azurii. Apoi cineva mă apucă de mânecă. Ciurea își croise drum până la mine.

— Acum ar fi bună o alarmă aeriană... Rânji pe sub mustață. Lucian Ciurea era ofițerul din batalion pe care îl cunoșteam cel mai bine.

— Cică plecăm întâi noi. Pe Matheescu l-ai văzut? Căpitanul Matheescu era comandantul nostru de companie. Venise de o săptămână, și încă nu aflasem mare lucru despre el. În afară de faptul că-l chema Matheescu, cu doi de „e". Accentuase asta din

prima zi.

— Unde ne duc?

— Habar n-am! Dimitriu a zis că încă nu se știe.

— Îl cred. Ăla nu știe nici în ce zi suntem.

— A zis să nu ne împrăștiem… Un grup de soldați înainta spre noi. Ăsta nu e plutonul trei?

— Ba da. I-am văzut ordonanța lui Bengescu. Uite-l și pe el! Îi făcu semn cu mâna sublocotenentului care se apropia. Acum chiar s-a strâns toată compania. Lipsește doar Matheescu. Ca de obicei… Mă duc la ai mei. Dacă ai vreo veste, anunță-mă.

Veștile veniseră abia la căderea întunericului. După zece ore de așteptare, soldații se așezaseră pe jos, pe dalele înghețate ale peroanelor. Nimeni nu pusese ceva în gură toată ziua, nici măcar noi, ofițerii. Oamenii stăteau spate în spate, cu puștile pe genunchi. Ordinul era să nu își dea jos ranițele, pentru că puteau pleca în orice clipă. Era ordinul căpitanului Matheescu.

Dimitriu venise cu ordinul de îmbarcare cu câteva minute înainte ca trenul să tragă la peron, așa că apucasem să ne apropiem cât de cât, înainte ca civilii să se repeadă la vagoane și să ne bareze calea. Se opriseră în baionetele santinelelor de la uși. Atunci izbucniseră țipetele, imediat acoperite de fluierele ofițerilor. Nu se aprinseseră luminile în gară, așa că nu se distingeau chipuri. Doar o mare de capete, împingându-ne din toate părțile.

M-am suit în vagon, fără să știu dacă plutonul meu reușise să se țină după mine. Încă nu-i cunoșteam pe toți, dar, oricum, în întuneric nu aș fi putut să-i deosebesc. Mi-am făcut loc până la geam, și de acolo am început să strig „plutonul doi la mine!” cât de tare puteam în vacarmul acela.

Când a plecat trenul, în cele câteva vagoane nu urcaseră decât două din batalioanele regimentului, iar soldații se amestecaseră între ei. Oricum, așa cum aveam să descopăr mai târziu, nu se pierduse nimeni. Cel puțin nu de la noi. Doar Batalionul 34 își lăsase mitralierele și servanții pe peronul de la Ploiești.

Trenul înainta cu luminile stinse, cu toate că ne îndreptam spre munți, unde nu mai exista amenințarea zepelinelor. Încă nu știam nimic despre ordinele primite. Ciurea nu se suise în vagonul meu. Era noapte, era frig, iar oamenii se strânseseră tăcuți unul în altul, clătinându-se în ritmul mersului.

Oprirea în gara de la Sinaia i-a trezit pe toți.

Am văzut luminile de departe. Pe peroane ardeau focuri de lemne, în jurul cărora erau strânși soldații. Peroanele erau pline, ca la Ploiești, numai că aici nu se mai vedea niciun civil. Doar soldați, cu uniformele murdare, mulți fără arme, uitându-se la noi cu priviri goale. De-a lungul zidurilor erau înșirați răniții acoperiți cu mantale. Holul se umpluse, așa că trebuiseră să-i scoată și afară. Din ambulanțele Commer se descărcau alte trupuri.

— E Regimentul 55 infanterie. Ce a mai rămas din el... Îi duc la Câmpina.

M-am întors, descoperindu-l pe Ciurea alături. Și m-am simțit ușurat. Era prima figură familiară pe care o vedeam de la Ploiești.

— E ordin să luăm oamenii de la geamuri și să se tragă perdelele. Cât stăm aici. Ciurea reuși să zâmbească, dar privirea îi fugi iarăși spre peron. Nu trebuie să demoralizăm trupa. Ridică vocea. Ai auzit, soldat? Închideți toate geamurile și trageți perdelele. Nu-i nimic de văzut afară! Doar armata română în retragere, adăugă încet, pentru mine.

— Ce-ai aflat? Unde ne duc?

— Acum se adună comandanții de companie, dar din câte am aflat de la Dimitriu, se pare că batalionul o să ocupe poziție defensivă la ieșirea din Azuga, împreună cu unități din 73 infanterie și vânătorii de la 10. Nu știu unde, dar, oricum, mâine dimineață ești în linia întâi, Mișule. Îți faci freza cu fața la inamic… Doar nu credeai că o să stai tot războiul în rezervă.

— La Azuga? De ce la Azuga?

— Pentru că Predealul stă să cadă. Închide geamul ăla, soldat! N-ai auzit ordinul, cap sec?... Lucian Ciurea se întoarse spre mine. Și Craiova a căzut. Acum două zile.

M-am uitat în jur, la fețele oamenilor de lângă noi, sperând că nu-l auziseră sau că măcar nu înțeleseseră. Am încercat să schimb vorba.

— Ai reușit să te sui împreună cu plutonul? Eu nu cunosc pe nimeni aici…

— Ai tăi sunt în vagonul de alături, cu ai mei. Compania întâi și a doua. Înghesuială mare. Aici e batalionul 34.

— Fără ofițeri?

— Mai bine... Dincolo s-au scos hărțile, și napoleonii de la

batalion desenează planuri. O să stau cu tine. Dacă mă suporți.

Trenul se puse în mișcare, smucindu-ne podeaua de sub picioare. Focurile începură să alunece încet de partea cealaltă a perdelelor.

— Ai apucat să-i scrii Mariei?

M-am sprijinit cu coatele de fereastră, gândindu-mă la ea. În august împlinisem patru ani de când eram căsătoriți.

— Nu. O să-i trimit vești despre mine zilele astea. Nu vreau să se îngrijoreze.

— Mișule, ce nu înțeleg eu, e de ce nu te-ai dus la pionieri. Cu școala ta nu aveai ce să cauți la infanterie. Când ai nevastă acasă, nu încerci să-ți pui pielea pe băț.

Altădată, cuvintele lui Lucian Ciurea poate că m-ar fi enervat. Școala de Infanterie fusese alegerea mea. Nimeni nu o privise cu ochi buni. Pe Maria o scosese din minți. Îi spusesem că era datoria mea, așa cum o vedeam eu. Sau ceva asemănător. Era demult. Uitasem.

Imaginea răniților de pe peron era încă proaspătă, iar afară se întunecase. Dintr-odată, datoria devenise ceva foarte abstract.

Am tras aer în piept.

— Cum o să fie?

A trecut mult timp până să-mi răspundă.

— Nu știu. Asta mă sperie cel mai rău.

Când am ajuns la Azuga, trenul a oprit departe de peroane. În gară erau trase alte două garnituri, așa că noi nu mai încăpeam. Ne-am regrupat pe o stradă noroioasă, lângă case, și abia atunci comandantul i-a chemat pe toți ofițerii batalionului. Ne-am strâns zgribuliți într-o curte, în jurul unei lămpi de vânt. Erau și doi ofițeri pe care nu-i cunoșteam, un căpitan și un maior, ce veniseră cu o șaretă. Auzeam calul fornăind la poartă.

Ordinele erau simple, iar maiorul Stavrescu, comandantul nostru de batalion, nu se obosi să le mai înflorească. Trebuia să ocupăm cota 117, la trei kilometri nord de Azuga, pe Malul Ursului. Să închidem valea. Pe creste, de o parte și de cealaltă, se așezau Batalionul 34 și o companie din Regimentul 10 vânători. Misiunea era să ne fortificam pozițiile și să împiedicăm inamicul să urmărească forțele aflate în retragere. Cineva de la compania întâi pusese întrebarea care ne venise tuturor în minte:

— Cât timp trebuie să rezistăm?

Răspunsese maiorul abia sosit. La lumina lămpii am văzut că purta uniforma neagră cu fireturi roșii. Ofițer de Cartier General.

— Până primiți ordin de retragere. Ne văzuse privirile, așa că adăugase: Nu vi se cere să câștigați de unii singuri războiul, trebuie doar să întâlnească rezistență și să nu înainteze prea repede. Sunt două regimente pe drum. Mâine veți fi întăriți sau schimbați.

Am plecat de acolo în spatele căpitanului Matheescu. Își împăturea harta. Am grăbit pasul, ajungându-l din urmă.

— Domnule căpitan, trupa nu are hrană și apă. S-a spus ceva de asta?

Matheescu își îndesă harta în porthartă.

— Trimite-ți și dumneata ordonanța să găsească ceva pe la casele din jur.

— Nu pentru ofițeri, domnule căpitan. Pentru trupă…

— Lasă-mă dom'le cu prostiile! Dacă îndurăm noi, să îndure și trupa! Nu e timp de mâncare. În cinci minute plecăm!

Am încetinit, lăsându-l să o ia înainte. După câțiva metri, Matheescu s-a întors și a strigat:

— O să vorbesc să ne aducă apă! Tu adună-ți oamenii, domnule sublocotenent, și execută ordinul!

Am ieșit din Azuga, iar coloana s-a desfășurat, cu serviciul de siguranță în marș. Imediat am dat peste primele poziții întărite: o baterie de tunuri de câmp de 75 milimetri, lângă care erau și câteva pușcoace de 53. Apoi am părăsit drumul și am început să urcăm. În afară de câte o santinelă, în întuneric nu mai vedeam pe nimeni.

Nu puteam să-mi reprim senzația că bâjbâiam fără țintă. Dar coloana continua să înainteze în ritm susținut. Din față a venit zvonul că aveam călăuze de la vânătorii de munte. Le-am repetat și oamenilor. Le auzeam respirațiile alături și aș fi vrut să-i știu mai liniștiți. Niciunul nu se plânsese până acum. Abia dacă cunoșteam câteva nume, dar, într-un fel, mă mândream cu ei. Erau soldații mei.

La un moment dat, Batalionul 34 și vânătorii se desprinseră din coloana principală, apucând-o de-a dreptul spre pădure. Apoi, după încă un kilometru, prima și a treia companie se desfăcuseră în evantai, una coborând spre șoseaua din vale, iar cealaltă spre râu. Rămăsesem singuri, și continuam să înaintăm.

Când ne-am oprit, un colț de lună se ridicase pe cer, luminând

împrejurimile. În față, șoseaua făcea un cot, dispărând pe lângă poalele unui pinten împădurit. O șoaptă trecu din gură în gură, iar un soldat se aplecă spre mine:

— Ofițerii, la domnul căpitan.

Am fugit în față, cu o mână pe porthartă, și cu cealaltă pe Steyer-ul din buzunarul mantalei. Când am ajuns lângă Matheescu, nu eram decât patru ofițeri: eu, Ciurea, Bengescu și sublocotenentul Crainic, care avea în grijă singura noastră mitralieră Maxim.

— Să aprindă cineva un chibrit, spuse Matheescu cu harta în mână. Stați și voi mai strânși, să nu se vadă…

Flacăra oscilă și se stinse imediat. Al doilea chibrit nu se mai aprinse.

— Lasă, dă-l în mă-sa! Oricum, știu harta! Poziția noastră era marcată înainte de o curbă, care nu poate să fie decât aia care e sub noi. O să ne întărim aici. Ne desfășurăm cu mitraliera pe flancul drept, cât mai sus. Dacă vine cineva pe drum, nu poate să ne vadă decât după ce trece de cot. Își duse binoclul la ochi, încercând să descopere ceva de partea cealaltă a văii, dar renunță imediat. Compania a treia trebuie să fie în pădure, iar ceilalți, pe malul Prahoviței. Râse nervos. Măcar au apucat să bea apă când au traversat… Nu-i așa, Grigorescule?

M-am uitat la el, înghițindu-mi cuvintele. Căpitanul făcu din nou gestul inutil de a-și duce binoclul la ochi.

— Lasă că soldații mai au apă în bidoane. Și cei care au terminat-o, or să bea de la ăia care au apucat să le umple în oraș. Nu v-am spus să vă trimiteți oamenii după apă și mâncare?

— Ordonanțele, domnule căpitan…

— Lasă-mă dom’le cu ordonanțele! Ordinul era limpede! Apă și mâncare, cât mai repede! Nu mai dormiți pe voi!

În clipa aceea, pe drum își făcuse apariția o mașină. Farurile galbene decupau un petic de lumină pe șosea.

— E ambulanță, spuse Ciurea cercetând-o atent. Se întoarse spre soldați și strigă: Nu trage nimeni!

— Ești sigur?

— Da, domnule căpitan. Uitați-i însemnele. E o ambulanță Commer, din alea franțuzești.

Am intervenit.

— Trimit pe cineva să o oprească.

— Trimite, dom’le, să nu apuce să treacă!

Am alergat spre plutonul meu. M-am uitat la fețele oamenilor, încercând să găsesc pe unii cărora le cunoșteam numele.

— Alradii, Simion și cu Bucur! Dați-vă jos ranițele! Vedeți ce-i cu automobilul ăla! Restul plutonului, la copaci!

Îi auzeam tropăind greu în jurul meu. Ne-am dus spre lizieră, ceva mai jos, și ne-am ghemuit lângă trunchiurile copacilor. Am întors capul. Gheorghe, ordonanța mea, se uita în jur. Câțiva soldați își ridicară puștile.

— Nu trage nimeni! Înțeles, soldat? Nu trage nimeni fără ordin.

Fără să-mi dau seama, mi-am pipăit pistolul Steyer din buzunar. Aș fi vrut să-l scot, dar probabil că plutonul s-ar fi neliniștit și mai mult.

Șoferul ambulanței îi văzuse, pentru că încetini până când automobilul ajunse să meargă la pas. Soldații trecură peste rigola șoselei și îi ieșiră în întâmpinare. Parcă nu știau ce trebuie să facă mai departe. Dacă cei din ambulanță ar fi deschis focul, niciunul dintre ei nu ar fi avut timp să se ferească.

M-am ridicat în picioare. Oamenii de lângă mine se mișcară.

— Lăsați armele. Sunt ai noștri. Încă nu eram convins de ce spuneam, dar nu aveam nevoie ca cineva să scape un glonț. După aceea ar fi ciuruit ambulanța. Și, mai ales, pe camarazii lor de pe șosea.

Îl alesesem pe Bucur pentru că era caporal și pentru că era cel mai bine legat din tot plutonul. El îi făcu semn șoferului să oprească. Se duse spre ambulanță, iar ceilalți îl urmară, ca și cum nu ar fi vrut să rămână prea departe de el.

Nu am auzit ce vorbeau, dar, oricum, discuția nu durase mult. Ambulanța plecă, lăsând în urmă un nor de fum. Cei trei se întoarseră.

— Spune, Bucure.

— Dom’ sublocotenent, se retrage corpul medical din Predeal. Or să mai treacă automobile și căruțe. Se retrag întâi răniții. După aia vine și trupa.

Caporalul se apropiase mai mult de mine, apoi își coborâse vocea:

— Dom’ sublocotenent, mi-a zis că i-au tocat nemții. Până spre seară i-au bătut cu artileria. Acum i-au înconjurat din toate părțile și se pregătesc să atace. Abia dacă mai pot ofițerii să țină

oamenii pe loc…

Am dat din cap, întrebându-mă câți dintre cei din jur îl auziseră.

— Bine, caporal. Foarte bine. M-am întors spre pluton. Gata, înapoi!

Matheescu mă aștepta înconjurat de ofițeri. Plutoanele încă nu se apucaseră să sape adăposturile.

— Ce faci, domnule? Ai înnebunit? Cine ți-a ordonat să pleci cu tot plutonul la șosea? Vocea lui ascuțită străpunse întunericul.

M-am uitat la el, la început fără să înțeleg.

— Domnule căpitan, permiteți-mi să raportez… Am asigurat acoperirea militarilor trimiși în cercetare. În caz de incursiune inamică, trebuia…

— Ce incursiune, dom'le? Nu miști pe nimeni! Nu-ți duci plutonul nici la latrină dacă n-ai primit ordin de la mine…

Lucian Ciurea îl întrerupse:

— Domnule căpitan, dacă-mi permiteți… Să trimit pe cineva după soldații care au oprit ambulanța?

Matheescu se răsuci în loc.

— Ce să faci cu ei, dobitocule? Se întoarse apoi iarăși spre mine. Ce, nu ți-au raportat?

— Ba da, domnule căpitan.

— Păi atunci spune-ne dracului și nouă!

Am strâns pumnii.

După ce i-am dat raportul, Matheescu s-a liniștit. Dar dură încă o vreme până când stabili poziția fiecărui pluton. Când, în sfârșit, dădu ordinul să săpăm adăposturile, pe drum curgea un șuvoi de căruțe și automobile. Apoi începuseră să se audă împușcături și tir de artilerie.

În fața noastră cerul luminat de flăcări căpătase o culoare sângerie. Din când în când, sclipea o lumină foarte albă, ca un fulger.

Soldații săpau cu lopețile cu mâner scurt, iar eu mă plimbam printre ei, fără un cuvânt, evitându-le privirile. În căruțele de pe drum se clătinau mogâldețe negre, înconjurate de alte mogâldețe ce mergeau pe șosea. Camarazii lor treceau, și, în scurtă vreme, nimic nu avea să mai fie între noi și ce era la intrarea în vale. Iar eu, în clipele acelea, nu știam ce ar fi trebuit să le spun. Pentru că încă nu-l cunoscusem pe Paul Costa și încă

nu aflasem că existau și lucruri mai rele decât incendiile ce însângerau cerul nopții.

Spre dimineață, coloana de refugiați se rărise. Șoseaua rămăsese goală. Apoi dispăruse, înghițită de aburul zorilor. În depărtare, tunurile erau mute. Acolo nu mai rămăsese nimic de ucis. Se auzea doar sunetul apei, vătuit, ca și cum ceața ar fi fost un zid de piatră. Soldații tăcuseră. Ghemuiți în adăposturile lor strâmte, scrutau umbrele ascunse în ceață. Frigul umed ne pătrunsese pe toți până în oase.

Mulți nu-și puteau stăpâni tremurul. Și poate că nu era provocat doar de frig.

— Mi-aș vinde sufletul pentru o cană cu cafea fierbinte… Lucian Ciurea își frecă umerii cu palmele. Avea mănuși de piele moale. Eu îmi țineam mâinile în buzunare, strângând mânerul Steyerului.

— Când or să vină?

Ciurea se uitase la mine. Avea cearcăne, iar barba nerasă îi înnegrea obrajii. M-am întrebat dacă și eu arătam tot ca un strigoi.

— Așteaptă lumina. Dacă noi nu-i vedem, nici ei nu ne văd. Poate până atunci ne iau de aici…

Ca să-l contrazică, parcă, o răsuflare de vânt mișcase vălătucii de ceață iar sub noi apăruse iarăși șoseaua. Pentru prima dată se zări și calea ferată. Ne-am uitat amândoi în urmă. Unde ar fi trebuit să fie celelalte companii.

— E prea liniște.

— Bucură-te, Mișule!

Ciurea se aplecă spre un adăpost.

— Ai înghețat, soldat?

Soldatul își trăsese capela pe urechi, și își frământa mâinile.

— Da, dom’ sublocotenent. E tare frig, domnule.

— Mișcă-te, soldat. Ieși de acolo și fă câțiva pași până la copaci. Ciurea se întoarse spre mine. Lasă-i să se dezmorțească pe rând, că altfel nu or să mai aibă mâini să-și țină puștile. Mă duc să le spun și alor mei…

— Și căpitanul?

— Dă-l dracului! S-a băgat în pădure, și dacă nu îl împiedica Crainic, făcea foc. O să-i raportez mai târziu. Când o ieși soarele…

Se îndepărtă. Am strigat după el:

— Poate-l convingi să trimitem câțiva oameni, cu bidoanele la râu.

Ciurea a ridicat mâna și a dispărut înghițit de aburii cețiii.

Plutonul meu acoperea flancul drept. După noi nu mai era decât pădurea. Matheescu așezase Maximul la jumătatea poziției noastre, pregătit pentru un atac dinspre drum. Dar, dacă cineva ar fi vrut să ne învăluie, s-ar fi apropiat de-a lungul crestei. În afara bătăii Maximului.

La asta mă gândeam, când din spate am auzit vocea sergentului meu.

— Dom' sublocotenent, caporalul Bucur vă roagă să vă duceți până la adăpostul lui.

— Ce-i, Ionică, a găsit ceva de mâncare în pământ?

Dar Ion Ionică era serios. Chiar îngrijorat.

— Nu, dom' sublocotenent. A văzut mișcare în pădure.

Am simțit o gheară în stomac. Mi-am scos mâinile din buzunare și l-am urmat. Bucur se număra printre oamenii în care aveam încredere. Și nu era unul care să se sperie de niște umbre în ceață.

Soldații pe lângă care treceam erau înșirați în adăposturi. Se uitau cu ochi încordați drept înainte, cu puștile pregătite. Caporalul Bucur era ultimul din șir. Pe măsură ce ne apropiam, sergentul Ionică se mișca mai precaut. Când am ajuns lângă caporal, ne-am întins amândoi alături de el.

— Dom' sublocotenent, a fost cineva aici, îmi șopti. S-a apropiat din față. L-am auzit, și după aceea, dintr-odată, nu l-am mai auzit! Dar știam că e acolo. Îmi zâmbi strâmb. Ca la vânătoare, când te simte animalul… Îngheață și nu se mai mișcă. M-a învățat moșul, când mă ducea la pădure…

— Dar de văzut, ai văzut ceva?

— Da, dom' sublocotenent. Mai târziu… A trecut printre copaci. Numai că acum venea din spate…

— Cum, din spate?

— Cred că ne-a ocolit, dom' sublocotenent. Și după aia s-a întors pe același drum. Era mai aproape și am apucat să-l văd.

— Și de ce nu l-ai somat? De ce n-ai dat alarma?

— Dom' sublocotenent, mi s-a părut că avea manta sinilie, ca ale noastre.

Am tăcut, gândindu-mă.

— Poate era un cercetaș de la celelalte companii…

— Se poate, dom’ sublocotenent. Așa am zis și eu. Dar m-am gândit că ar trebui să vă spun. Mai ales că mi s-a părut că purta chipiu de ofițer. Din ăsta nou, franțuzesc, nu din acela teșit la spate, cum are dom’ căpitan Matheescu.

— Ai avut timp să-l vezi, caporal…

— Doar o clipă, dom’ sublocotenent. Nici n-am apucat să duc pușca la ochi.

Asta însemna că încercase. Am cântărit ce-mi spusese, hotărând că trebuia să-i raportez și căpitanului.

— Cască ochii. Și anunță-mă dacă mai apare.

— Dar nu era neamț, dom’ sublocotenent… Dacă nu avea chivără din aia cu țepușă, înseamnă că nu era neamț, nu-i așa?

— Bucure, dacă mai vezi pe cineva, somează și, dacă nu stă, trage! Ai permisiunea mea. Dar numai tu, caporal! am adăugat mai tare, pentru ceilalți.

Am plecat, ducându-mă spre copacii unde știam că se ascunsese căpitanul. Sergentul mă urma, de parcă i-ar fi fost frică să rămână singur.

— Ionică, ce te ții după mine? N-ai nimic de făcut?

— Ba da, dom’ sublocotenent, dar voiam să vă raportez că trupa nu mai are mâncare.

— Știu, Ionică. Apă mai au?

— Nu prea. Ce mai era, am dat ordin s-o împartă cu soldații domnului sublocotenent Crainic, care au terminat-o de aseară. Cu ce au băut pe drum și cu ce au turnat în țeava de la mitralieră… Nu puteam să-i lăsăm așa… Și dom’ sublocotenent Crainic rămăsese fără o picătură… Nu vă supărați, domnule, nu-i așa?

— Nu mă supăr, Ionică. De ce să mă supăr? O să văd ce pot să fac, ca să primim apă și mâncare. Acum du-te la pluton.

Când am ajuns la el, căpitanul era singur. Stătea sprijinit de un copac și scurma absent cu un băț de lemn în pământ.

— Domnule căpitan, permiteți-mi să raportez.

Clipise, ca și cum abia atunci se trezea din somn.

— Raportează, Grigorescule, dar să nu-mi spui iarăși despre apă…

— E și apa, domnule căpitan. Oamenii sunt însetați, și nu cred că o să le treacă dacă nu beau…

— Îți bați joc de mine? Pe frunte îi apăruseră pete roșietice. Își chemă ordonanța. Soldatul alergă spre noi. Miroane, mai am

apă?

— Nu, domnule căpitan.

— Adică, dacă acum ți-aș cere apă de băut din bagajul meu, să-mi potolesc setea, Matheescu accentuă cuvintele uitându-se fix la mine, tu mi-ai răspunde că nu ai ce să-mi dai?

Soldatul se foi speriat.

— Nu mai e nimic, dar dacă ordonați, pot să mă duc la trupă să văd dacă…

— Nu-i nevoie. Liber, soldat! Ordonanța făcu un pas, dar se opri.

— Dom' căpitan, să aduc apă de la trupă?

Matheescu se întoarse și urlă la el:

— Nu faci nimic! Pleacă de aici, dobitocule! Soldatul o rupse la fugă.

Inspiră adânc. Își aranjă mănușile pe degete.

— Domnule sublocotenent, după cum vezi, și mie îmi e sete. Dar, dacă eu pot să îndur, atunci și ultimul soldat din compania asta poate să îndure. Și asta o să și facă, până când primește alte ordine. Până atunci însă nimeni nu-și părăsește adăpostul. Iar dacă o face, va fi considerat dezertor. Suntem pe front. În prima linie. Mai ai ceva să-mi spui?

Mi-am descleștat cu greu maxilarul.

— Un caporal mi-a raportat că a văzut pe cineva trecând pe lângă adăpostul lui. E ultimul din șir. După el nu e decât pădurea… A raportat că necunoscutul ne-a ocolit pozițiile, apoi s-a îndepărtat în direcția inamicului. Caporalul crede că era îmbrăcat în uniformă românească, și purta chipiu de ofițer.

— A mai văzut cineva stafia asta în afară de caporalul tău?

— Nu, domnule căpitan. Dar, eu, personal, am încredere în caporalul Bucur. Nu cred că inventează.

— Atunci o fi având vedenii… Poate din cauza setei, adăugă sarcastic. Ești liber. Data viitoare așteaptă confirmarea, înainte să vii la raport.

M-am uitat la el fără să înțeleg.

— Am spus că ești liber.

Am salutat și am făcut stânga-împrejur ca la paradă, după care m-am îndreptat țeapăn spre plutonul meu.

Cred că nu m-am dezmeticit minute întregi. Când a venit Liviu Ciurea, priveam în gol.

— Revino-ți, Mișule! Voia să pară vesel, dar era îngrijorat.

Când am vrut să deschid gura m-a întrerupt. Știu, nu-mi spune. Te-au auzit soldații din plutonul unu, așa că de-acum a aflat toată compania. Mă trase de braț, îndepărtându-mă de adăposturi. Dar nu știi altceva și mai frumos. Se aplecă spre mine, vorbind încet. A început să se spargă ceața și, spre vale, nu se vede nici urmă din celelalte companii. Nici măcar vânătorii, care ar fi trebuit să fie deasupra noastră. Iar când Bengescu și-a luat inima în dinți și a zis să trimitem un cercetaș după ei, bănuiești ce i-a răspuns? Ar trebui, Mișule, pentru că tu ai auzit-o primul: suntem pe front, în prima linie, și cine mișcă e un dobitoc dezertor. Dacă are ceva de ordonat, atunci maiorul Stavrescu o să trimită un curier de la batalion. Până atunci nimeni nu se clintește.

— Ce naiba se întâmplă, Liviule?

— Dobitocul e la comandă. Asta se întâmplă.

În clipa aceea se apropiase în goană sergentul Ionică.

— Dom’ sublocotenent, veniți repede! Vă cheamă caporalul Bucur! Vorbește cu cineva din pădure!

L-am urmat, încercând să ținem pasul fără să alergăm, ca să nu-i speriem pe cei din adăposturi. L-am prins de mânecă pe Ciurea.

— Anunță-i pe Crainic și pe Bengescu. Dacă dăm de necaz, să fie pregătiți!

Când am ajuns, Bucur era în picioare, cu arma ațintită spre un caporal cu uniformă de artilerist. Avea mantaua sfâșâiată și acoperită cu pete de noroi, dar altfel părea teafăr.

— Ce se întâmplă?

Bucur răspunse fără să se întoarcă:

— Domnule sublocotenent, a început să strige dintre copaci să nu tragem, că e român. Eu am trimis după dumneavoastră, că nu știam ce să fac, dar între timp a ieșit la iveală. Acu’ iată-l aci!

— Domnule sublocotenent, dacă-mi permiteți…

— Vorbești când ești întrebat, caporal. Bucure, l-ai căutat de armă?

— N-am avut timp. Dar, dacă poate domnul sergent… că eu nu l-aș lăsa din cătare…

Ionică îl ocoli pe departe, ca să-i ajungă în spate. Îl pipăi pe tot corpul.

— Nu are nicio armă, domnule. Se retrase la loc, lângă mine.

— Am lăsat pușca în pădure. Așa mi-a ordonat domnul locotenent…

— Care locotenent, caporal?

— De infanterie, ca dumneavoastră. Dânsul ne-a scos din oraș.

M-am uitat la el fără să înțeleg. Poate că era momentul să-l las să-și spună povestea. Înainte să apară căpitanul.

— Cine ești? Și cum ai ajuns aici?

Artileristul vru să-și coboare brațele, dar Bucur clătină țeava armei.

— Sunt caporal Dumitru Ilina, să trăiți! Divizionul unsprezece, de pe lângă Regimentul 6 vânători. Ne-am pierdut de unitate azi-noapte, după ce ne-au bombardat nemții bateria. Ne-au bătut cu tunurile alea mari, dom' sublocotenent… Când s-a ordonat retragerea, noi n-am mai aflat, că pe dom' sergent al nostru l-a spulberat de la primul obuz. Am stat pe loc, până ne-au înconjurat nemții și cu ungurii. Acu' am fi fost cu toții morți sau prizonieri, dacă nu venea dom' locotenent să ne ia de acolo…

— Și unde-i locotenentul ăsta, caporal?

— În pădure. Așteaptă să-i dau semnal. După ce vorbesc cu dumneavoastră…

În spate se auzeau pași grăbiți.

— Ce semnal?

— Trebuie să strig. Dânsul a rămas cu băieții mei de la baterie. Avem răniți și a trebuit să-i cărăm în spate până aici. Nu s-au apropiat, pentru că dom' locotenent vrea să fie sigur că nu o să trageți în noi.

— Ce-i, Mișule? Cine-i ăsta?

M-am întors. Liviu Ciurea venea împreună cu sublocotenentul Crainic.

— Niște artileriști… Au scăpat din oraș. Cică ar avea cu ei un locotenent de infanterie. Vor să vină încoace. Au și răniți…

— Sau e un spion, iar ai lui vor să ne ia prin surprindere, spuse răstit Ciurea.

Îl smuci pe artilerist, cercetându-l de aproape. Era mult mai înalt, așa că se apleca amenințător spre caporal.

— Ești spion, mă?

— Nu sunt, dom' sublocotenent! Sunt român!

— Și ce, dacă ești român, nu poți să fii spion? De unde ești?

— Din Mălaiești, dom’ sublocotenent! E aici, sub munte!

— Știu, mă, unde e!

Ciurea lăsă mâinile jos și se uită la mine.

— Ce facem, Mișule? Dacă îl vede ăsta, dă ordin să-l împuște.

M-am gândit repede.

— Te duci tu la Matheescu, și în drum îl anunți pe Bengescu. M-am adresat lui Crainic: Domnule sublocotenent, dumneavoastră întoarceți-vă la Maxim. Eu merg cu caporalul să verific. Dacă e inamicul, o să trag un foc de pistol sau o să strig. Găsesc eu ceva… Aș fi vrut să par încrezător, dar aveam serioase îndoieli.

— Dacă nu te execută spionii, atunci te execută sigur Matheescu.

— Vezi să nu mă împușcați voi, când vin înapoi. Caporal, unde ziceai că ți-e pușca?

— În tufișurile alea, dom’ sublocotenent…

— Las-o acolo.

Ne-am îndepărtat de liniile noastre. Ceața se ridica, iar deasupra copacilor se întrezărea cerul albastru. Se anunța o zi frumoasă. Speram să apuc să trăiesc până la sfârșitul ei. Artileristul bâjbâise puțin, dar, până la urmă, își găsise drumul.

Călcam pe un strat gros de frunze uscate. Foșnetul lor mi se părea asurzitor. Apoi am început să aud și altceva. Era murmurul unor voci. Am scos Steyerul din buzunar și l-am armat.

— Nu-i nevoie.

Vocea venise din spate. M-am întors, gata să trag, dar nu am văzut pe nimeni. Inima îmi bătea să spargă pieptul, și simțeam sângele pulsându-mi în urechi.

— Ești printre prieteni, domnule sublocotenent.

M-am răsucit, și l-am descoperit drept în față.

Nu își încheiase mantaua. Își pusese centironul pe dedesubt, direct peste veston. Avea un toc lung de pistol pe șoldul stâng, iar de centiron era agățat un ham, cu șase cartușiere așezate una deasupra celeilalte, câte trei pe fiecare parte. Catarama lucea în lumina slabă. În mijloc era o coroană, înconjurată de o inscripție. Îmi urmări privirea.

— *Gott mit uns,* domnule sublocotenent. „Dumnezeu cu noi”… E prusacă. A fost centura unui ofițer. De vreme ce o port eu, înseamnă că pe el Dumnezeu îl părăsise. Poți să lași pistolul.

Sunt locotenentul Paul Costa. Își depărtă mâinile de corp, să văd că nu ținea nicio armă în ele.

Nu am coborât țeava Steyerului.

Locotenentul mă fixa cu o privire inexpresivă. Abia trecuse de patruzeci de ani, și la colțul ochilor pielea i se încrețea în riduri subțiri. Cearcănele îi trădau oboseala, dar obrazul îi era ras proaspăt.

— Veniți cu mine, domnule sublocotenent. Fără să mă împușcați în spate.

Se îndreptă spre copaci. Neștiind ce să fac, l-am urmat. Vocile deveniră mai clare.

Îi adunase aproape de lizieră. Patru soldați erau întinși pe jos în iarba uscată, iar alți trei făceau de gardă la distanță. Caporalul Dumitru Ilina ținea o pușcă Mannlicher, așteptându-ne.

— Ăștia sunt toți. Pe cei care nu pot să meargă, i-am cărat. O să-i mai ducem până la liniile dumneavoastră. După care, niciunul dintre ei nu mai e în grija mea.

Se aplecă. De lângă trunchiul unui copac luă o raniță pătrată de piele, pe care și-o puse în spate. De alături, culese o carabină cu țeavă foarte scurtă.

— Sunteți gata, domnule sublocotenent?

M-am simțit ridicol, stând acolo cu pistolul îndreptat asupra lui. Am coborât arma și am încercat s-o bag în buzunar. N-am reușit de prima dată. Paul Costa nu mă mai lua în seamă. Își aduna oamenii. Răniții fură ridicați de ceilalți.

— Toată lumea are armă? Țineți-le pe umăr, să nu speriați pe nimeni. Se uită la mine. După dumneavoastră, domnule sublocotenent.

Drumul de întoarcere mi se păruse lung. Dar cele mai lungi fuseseră ultimele zeci de metri, când înaintasem direct spre puștile plutonului meu.

— Nu trageți! Sunt sublocotenentul Grigorescu! Nu trageți! Avem răniți! Simțeam transpirația curgându-mi pe spate. Era de-ajuns ca unul dintre soldații companiei să-și piardă cumpătul, și am fi fost cu toții morți.

Când am intrat în liniile noastre, ofițerii ne așteptau lângă mitraliera Maxim. Niciunul nu scotea un cuvânt. Căpitanul Matheescu era palid. Costa se întorsese spre grupul său.

— Lăsați jos răniții și armele. Se îndreptase spre căpitan și,

ajuns în fața lui, salutase cu mâna la chipiu. Purta mănuși de piele neagră, care se prelungeau deasupra încheieturii. Căpitanul nu se uita la el.

— Sublocotenent Grigorescu, ordinul meu era să nu părăsească nimeni fortificația. Când ai hotărât că în cazul dumitale nu se aplică?

— Domnule căpitan, dacă-mi permiteți…

— Nu-ți mai permit nimic! Dacă nu aș avea nevoie de fiecare om, ți-aș cere să predai arma! Asta nu înseamnă că nu te așteaptă Curtea Marțială… Sublocotenent Ciurea, preiei și comanda plutonului doi.

În sfârșit se întoarse spre Costa.

— Cu tine ce-i? Matheescu îl măsură cu buzele strânse. Cine ești și de unde vii? Pe figura lui Costa nu apăru nicio emoție.

— Locotenent Paul Costa, Regimentul 55 infanterie. Încerc să-mi găsesc camarazii.

— Aseară, Regimentul 55 era la Sinaia. Îl fixă insistent, dar Costa nu avu nimic de adăugat. Ești ofițer de infanterie, dar comanzi opt artileriști. Care-i motivul, domnule locotenent?

— Nu-i comand. I-am găsit și i-am luat cu mine. Să nu cadă prizonieri. În zori am reușit să ieșim din încercuire.

— Iar dumneata erai singur. Pierdut de orice alt soldat din Regimentul 55…

— Aseară, mai aveam cinci oameni în pluton, dintre care patru răniți. I-am dus la spitalul de campanie. Evacuau răniții. I-am lăsat în curte. Când am venit înapoi, în locul în care stătuseră era groapa unui obuz de 42 de centimetri.

Mi-am adus aminte de globurile de lumină pe care le văzusem spărgând întunericul nopții. Fiecare dintre ele însemnase vieți stinse și trupuri sfârtecate. Iar noi fusesem atât de aproape.

— Cum am zis, erai singur. Nu înțeleg ce cauți aici, când Regimentul 55 e în altă parte. Și aș vrea tare mult să-mi explici.

Din nou Costa nu avu nicio reacție. Ochii lui erau opaci. L-am privit, și cred că atunci am simțit prima oară că mă uitam la un înveliș gol, de parcă prea puțin din Paul Costa se găsea alături de noi.

— Acum patru zile am reușit să ne desprindem din urmărire. Batalionul a primit ordin să rămână pe loc, să acopere retragerea artileriei. A fost ultima oară când mi-am văzut comandanții. Când s-a retras batalionul, pe noi ne-au părăsit,

fără muniție și fără hrană, în fața avangardei germane. Mi-au trebuit trei zile să fac cincisprezece kilometri prin pădure. În timpul ăsta mi-am îngropat pe rând soldații din pluton. Până la obuzul de aseară, când nu a mai fost nimic de îngropat.

Matheescu zâmbi nervos.

— Domnule locotenent, nu știu ce să cred... Poți să fii spion sau dezertor, dar nu eu trebuie să optez pentru una dintre variante. Până când te predau celor care or să hotărască, mă aștept să-ți faci datoria, la fel ca oricare dintre cei de aici. Se uită strâmb la carabina lui Costa. Nu voi da ordin să predați armele. În caz că inamicul e aproape, avem nevoie de fiecare pușcă.

— E foarte aproape... De partea cealaltă a colinei se află un divizion de ulani[1] austrieci. Au trecut podul peste Prahovița și așteaptă să se ridice ceața, ca să-și trimită patrulele. În Predeal, sunt vânători bavarezi, infanterie prusacă și câteva plutoane de *sturmtruppen,* cu care au învăluit bateriile înainte de atac. Din ce am văzut noaptea trecută, au și două obuziere grele de 42 de centimetri, probabil, pe vagoane de cale ferată. Părerea mea e că trebuie să plecați, înainte să aflați care dintre ei or să atace primii.

— Nimeni nu ți-a cerut părerea, domnule locotenent. Matheescu se întoarse spre sublocotenentul Ciurea. Așază-ți artileriștii pe aripa dreaptă, în continuarea plutonului lui Grigorescu. Răniții să se ducă înapoi, unde o să-i strângem și pe ai noștri. Dacă vor fi...

Liviu Ciurea interveni.

— Domnule căpitan, dacă-mi permiteți, apa...

— Știu, dom'le! Și eu am nevoie! Și mie mi-e sete! Și mie mi-e foame! Crezi că am mâncat mai mult decât voi? Plângeți ca niște muieri! Pufni, uitându-se în jur. Strângeți toate bidoanele trupei, și trimiteți ordonanțele la râu, să le umple. Acum ceața s-a ridicat suficient ca să vedem dacă se apropie cineva.

Dădu să se întoarcă.

— Și de mâncare, domnule căpitan?

— Gătește-ți, dom'le, niște rădăcini, dacă ți-e așa de foame! De unde dracu' vrei să-ți scot eu mâncare?

— Nu, domnule căpitan, dar mă gândeam să trimitem un

[1]1-Ulani - corp de cavalerie ai cărui soldați sunt înarmați și cu lance.

curier până la batalion…

— O să trimitem, dom’le! O să trimitem o sută, dar după ce o să știm ce dracu’ se întâmplă! Până atunci nu mai vreau să aud pe niciun ofițer că pomenește ceva despre curieri! Ai înțeles?

— Înțeles, dom’ căpitan!

— Liber. La plutoanele voastre. Crainic, vino cu mine!

Bengescu se îndepărtă grăbit, în timp ce sublocotenentul Crainic plecă după căpitan. Aveau amândoi aceeași statură și, unul lângă celălalt, păreau frați. Până și mersul le era la fel.

Locotenentul Costa se retrase spre copaci. Se trânti pe jos, cu spatele sprijinit de trunchiul unui fag tânăr. Mi-am dat seama că nu avea porthartă, ca ceilalți ofițeri. Ducea doar ranița pătrată, de piele, pe care își așezase carabina.

— Crezi că e spion, Mișule?

— Cine?

— Ei, cine… Locotenentul tău.

— Nu-i al meu.

— Tu l-ai adus… Ciurea încercă să schițeze un zâmbet, dar nu reuși. Simțeam că între noi apăruse o distanță. Poate fără să vrea, mă făcea responsabil de spaimele lui.

Am mers în tăcere până la pozițiile plutoanelor noastre. Liviu Ciurea se opri să vorbească cu subofițerii, lăsându-mă să o iau înainte.

Pâcla se ridicase și plutea deasupra văii. Începuse să bată un vânticel, așa că în scurtă vreme avea să se limpezească atmosfera. Mi-am scos ceasul din buzunar și l-am întors. Era opt fără un sfert. Sau, cel puțin, atâta arătau limbile pe cadran.

Gheorghe se întorsese de la râu cu bidoanele plutonului. Oamenii le goliseră imediat, așa că, fără să mai cer permisiunea nimănui, îl trimisesem să le mai umple o dată.

Cei patru artileriști își terminaseră de săpat adăposturile. Caporalul Ilina era primul, chiar lângă Florea Bucur. Îi vedeam de departe cum vorbesc. Ilina își pusese frunze pe fundul gropii, și două pietre sub țeava Mannlicherului.

— Dom’ sublocotenent, e adevărat ce-a spus dom’ sublocotenent Ciurea, că nu mai sunteți comandant la pluton? Sergentul Ionică își trecu pușca dintr-o mână în alta.

— Deocamdată, Ionică.

— Dar nu plecați nicăieri?

— Nu, Ionică. Sunt aici, cu voi. Nu plec nicăieri.

— Stă și dom’ locotenent Paul?

M-am uitat lung la el. Ion Ionică se foi sub privirea mea.

— Locotenentul Paul?

— Ne-au zis artileriștii… Îl mai cheamă într-un fel, dar n-au înțeles bine, așa că-i spun doar după numele ăsta. Dom’ locotenent nu știe… Ar fi vrut să adauge și că nu ar fi trebuit să afle de la mine, dar nu îndrăzni.

— Și ce v-au mai zis artileriștii despre domnul locotenent?

— Că nu e șpion! Sergentul vorbea cu multă căldură. Trupa a aflat că dom’ căpitan Matheescu crede că dânsul e dezertor și șpion, dar artileriștii ne-au povestit cum a venit la baterie noaptea, și i-a scos pe toți din încercuire, chiar și pe cei peste care se răstumaseră tunurile, cu picioarele frânte… O noapte întreagă i-a plimbat printre nemți, până i-a adus aicea. De două ori au trebuit să se lupte, o dată au fost și nemți călări, dar n-a murit niciunul dintre ai lor. Cică așa le-a și zis dom’ locotenent, că cine e cu el n-are voie să moară!

Strângea Mannlicherul în pumni și se îmbujorase la față. Cu locotenentul Paul nimeni nu avea permisiunea să moară. Așa că plutonul îl voia cât mai aproape. M-am uitat la ei, culcați în adăposturile meschine. Erau flămânzi, obosiți, înfrigurați. Și cine știe cât de speriați. Poate la fel de speriați ca mine.

M-am gândit la femeia care mă aștepta acasă. Acasă… Căsuța noastră de pe strada Triumfului, colț cu Siminocului. În față era un puț cu roată, din care scoteam apă rece, chiar și în zilele cele mai fierbinți ale verii. Îi spusesem mereu că aveam apa cea mai gustoasă din tot Bucureștiul. Poate că asta se datora pământului, pentru că toți pomii din curte ne dădeau rod, iar vița se ridica pe trunchiul nucului de la poartă, până când ciorchinii ajungeau lângă crengile mai joase. Seara stăteam pe iarbă. Mariei nu-i plăcea mereu. De fapt, niciodată. Seara, când se făcea liniște, și nu se mai auzeau decât fluierele sergenților. Departe…

M-am scuturat. N-am spus nimic. Am plecat, lăsându-l acolo pe Ion Ionică.

Paul Costa nu se mișcase de lângă fag. Avea ochii închiși și își ținea carabina pe genunchi. Mantaua i se desfăcuse, lăsând să se vadă mai bine tocul pistolului. Era un toc neobișnuit de lung, în care probabil că nu era un pistol Steyer ca cel pe care îl aveam eu în buzunar. Pe centiron erau pete întunecate.

Centironul unui ofițer prusac, cel pe care Dumnezeu îl părăsise. Ca pe noi toți.

Locotenentul avea la brâu lopată, ca un soldat simplu. Și-o mutase într-o parte, ca să poată sta așezat. Un ofițer cu raniță și lopată. M-am oprit deasupra lui. Pe culata carabinei era gravată o coroană, sub care stătea scris SPANDAU 1916.

— E un Mauser, domnule sublocotenent. Modelul scurt de carabină, pentru artileriști și pentru *sturmtruppen.* Costa își deschise ochii abia atunci. Erau de un cenușiu palid, aproape aceeași culoare cu oțelul armei. Mi-am mutat privirea, întrebându-mă cum știuse unde mă uitam.

— Ați pomenit și mai devreme cuvântul, dar mă tem că nu știu ce înseamnă.

— *Sturmtruppen...* Nu vorbiți germana, domnule sublocotenent?

— Nu. Dumneavoastră? Întrebarea mea sunase acuzator. Paul Costa mă măsură cu privirea lui opacă.

— Am stat în Germania, înainte de război. Sunt trupe de asalt. Germanii îi aduc noaptea. După care urmează un baraj de artilerie scurt. Ne ocolesc pozițiile, iar apoi, când tace artileria, lovesc din spate. Atacuri prin surprindere. Unde rezistența e slabă... Sunt îmbrăcați ușor și au arme bune. Mângâie cu mâna înmănușată patul carabinei. Muniția noastră e insuficientă, așa că a trebuit să-mi iau arme pentru care găsesc gloanțe.

Se ridică în picioare.

— Căpitanul dumitale a uitat să-mi spună ce am de făcut. Dacă tot nu mă vrea, mai bine m-ar lăsa să mă duc mai departe spre Azuga.

— V-ați abandona oamenii?

— Nu sunt ai mei, domnule sublocotenent. Eu doar i-am adus. De acum sunt ai căpitanului...

— Artileriștii au povestit altceva. Le-ați spus că, alături de dumneavoastră, nimeni nu are permisiunea să moară.

Zâmbi. Un zâmbet lipsit de căldură. Am avut o strângere de inimă și am simțit fiorul unei frici pe care o uitasem demult. Ca aceea din nopțile copilăriei în care mă trezeam singur, în întuneric.

— De la începutul războiului am pierdut optzeci și trei de soldați. Și niciunul nu a avut nevoie de permisiunea cuiva ca să moară.

Se aplecase să-și scoată ceva din raniță. Am fost bucuros că se întorsese cu spatele. Îmi dădea un răgaz să-mi adun gândurile.

— Mai e o companie lângă dumneavoastră. În urmă, dar nu foarte departe. I-am văzut dimineață.

— Unul dintre soldații mei a raportat că a observat pe cineva trecând pe lângă el. De două ori. S-a dus, s-a întors…

— Un caporal. Paul Costa termină de căutat. În mână ținea un binoclu. Are răbdarea vânătorului.

Și Florea Bucur spusese ceva legat de vânătoare, dar îmi ieșise din minte. Costa își puse ranița în spinare.

— Avem două batalioane desfășurate. Și o companie de vânători.

— Puțin. Cât vor să rezistați?

— Până când primim alte ordine.

Vorbea de parcă tot ceea ce se întâmpla nu avea legătură cu el. Își aranjă curelele raniței, după care își agăță binoclul de gât.

— Să sperăm că ordinele alea nu or să întârzie prea mult. Aveți muniție?

— Câte două sute de cartușe pentru fiecare soldat.

Locotenentul se opri, cu mâna în aer.

— Două sute? De unde două sute?

Am ezitat.

— E muniția cu care am plecat de la Ploiești. Până ieri dimineață am fost în rezervă.

— În rezervă… Făcu o pauză. E prima zi?

— A doua. Am ajuns ieri-seară.

— Prima zi de front și v-au așezat aici…

Mă dădu la o parte și se îndreptă spre linia de trăgători. Ceața se ridicase pe toată valea, lăsând să se vadă șoseaua goală și calea ferată. Între ele șerpuia apa Prahoviței. Paul Costa își duse binoclul la ochi. La câteva zeci de metri în stânga noastră, lângă servanții mitralierei Maxim, căpitanul Matheescu făcea același lucru. Costa cercetă pădurea de pe malul celălalt al râului.

— Încă o mitralieră… Și încă o companie. Vânătorii unde sunt?

— Acoperă flancul drept, pe creastă.

— Adică deasupra noastră.

— Da… La șosea e o companie, iar peste râu, alta.

— Poate așa ar trebui să fie… Compania pe care am văzut-o de dimineață era mult în urmă. Doar cei de peste râu sunt

aliniați cu frontul vostru. Mai sus nu era niciun vânător… Printre voi poate să treacă o coloană întreagă în pas de defilare, fără să tragă un foc. Se întoarse spre pintenul împădurit care tăia șoseaua. Tocmai asta fac!

La un kilometru distanță, în curba pe care o făcea șoseaua pe la poalele colinei, apăruseră niște călăreți. Mi-am încordat privirea, tânjind după un binoclu.

În jurul nostru, întreaga companie începu să se agite. Se auziră vocile subofițerilor, urmate imediat de sunetul baionetelor care erau montate la țevile puștilor.

— Ulani crăiești. Doar o patrulă. Nu or să încerce să se apropie. Paul Costa coborî binoclul. Aș fi vrut să i-l cer. Cum îl cheamă pe sublocotenentul de la mitralieră?

— Crainic, Tănase Crainic…

Dădu din cap și își duse iarăși binoclul la ochi. Ulanii se desfășuraseră și înaintau cu precauție. Păstrau spații mari între ei, așa că depășiseră cu mult lățimea șoselei.

— Nu au cum să vă vadă, murmură Costa, după care mă lăsă acolo și se îndreptă spre mitraliera lui Crainic. După o ezitare de o clipă, l-am urmat. Locotenentul se opri lângă servanți. Matheescu era ocupat să studieze cu binoclul lui cavaleriștii din vale, așa că nu-l observă.

Ulanii nu mai înaintau. Ceva se întâmpla, dar eu nu vedeam decât niște mogâldețe scăldate de primele raze curate ale soarelui.

— Ce fac? întrebasem în șoaptă.

— Același lucru ca noi. Se uită. Costa era calm. Au doi subofițeri, *spiess* sau *feldwebeli,* nu le văd bine mânecile… Amândoi au binoclu și încearcă să-și dea seama câți suntem și, mai ales, unde suntem. Ridică vocea. Domnule sublocotenent Crainic, nu deschide focul, chiar dacă vecinii de peste râu încep să tragă.

Crainic se întoarse mirat spre el, iar Matheescu își lăsă jos binoclul și vru să spună ceva. Nu mai apucă, pentru că Maximul companiei de pe mal scuipă o rafală lungă. Sunetul împușcăturilor umplu valea, spărgându-se în zeci de ecouri.

— Nu trage nimeni! Lasă mitraliera aia, soldat!

Strigase Paul Costa. În zare, gloanțele loviră pământul, ridicând un nor de praf mult înaintea ulanilor. Aceștia nu întârziară nicio secundă. Își întoarseră caii și dispărură la galop

după cotul drumului.

Matheescu, stacojiu, se apropie de Costa.

— Aștept explicații, domnule!

Paul Costa își ținu binoclul la ochi până când nu mai fu nimic de văzut. Apoi îl coborî fără grabă.

— Nu știu la ce vă referiți, domnule căpitan.

— La faptul că îți permiți să dai ordine ofițerilor din companie!

Pe fața lui Costa nu se citea nimic. Trăsăturile păreau înghețate, iar ochii complet morți.

— Mă iertați, domnule căpitan. Nu se va mai întâmpla.

— De asta poți să fii sigur. Grigorescu, ia doi oameni din pluton, și pune-l sub pază! Dacă face un pas, împușcă-l! Ai înțeles, dobitocule?

Mi-am plimbat privirea de la unul la celălalt, după care am dus mâna la chipiu.

— Am înțeles, domnule căpitan.

— Executarea!

Am plecat de acolo în urma locotenentului. Când am ajuns lângă plutonul meu, Costa a încetinit.

— Alege doi soldați buni. Dacă poți, ia-l și pe caporalul care m-a văzut.

Costa o luase înainte, îndreptându-se spre lizieră, de parcă eu nici nu mai existam. Aș fi vrut să strig după el, să-l somez să se oprească. Poate că în momentul acela trebuia să scot pistolul din buzunar și să-l împușc în spate. Dar nu am făcut-o. În schimb, m-am dus spre adăposturile soldaților și i-am spus caporalului Bucur să mai ia pe cineva și să mă urmeze. Bucur se scutură de țărână.

— Pe cine, domnule sublocotenent?

Am răspuns, cu senzația stranie că nu-mi recunoșteam vocea.

— Un soldat bun, caporal. Cineva de nădejde.

— Pot să-l iau pe caporalul Simion?

Erau din același sat. Îmi aminteam. Semănau, erau chiar rude. Doi munteni înalți, cu palmele late. Niciunul dintre noi nu trăsese un foc de armă în războiul acela, dar, când avea să înceapă, aceia erau doi dintre oamenii pe care aș fi vrut să-i știu lângă mine.

Ne-am dus spre copaci. Crengile se încolăceau deasupra noastră. Călcam cu bocancii pe frunzele căzute. Cerul era senin, dar se făcuse mai rece decât fusese în zori, înainte să se ridice

ceața. Când respiram, îmi ieșeau aburi din gură.

Costa apăruse din spate. Trecusem pe lângă el, fără să-l vedem. Ilie Simion tresări, îndreptând arma spre el.

— Poți să dai jos baioneta, caporal. N-ai nevoie de ea.

— Iertați-mă, domnule locotenent…

Se întoarse spre mine. I-am evitat privirea.

— Ai ales bine.

Nu spuse dacă vorbea despre Simion și Bucur sau despre faptul că-l ascultasem. Se așează, sprijinindu-se din nou de trunchiul unui copac. Un timp nimeni nu spuse nimic.

— Ești însurat?

— Da, domnule.

— De mult?

— Patru ani.

— Pot fi mulți… Sau prea puțini. Cum o cheamă?

Am ezitat. Prin minte îmi trecuse un gând prostesc: dacă i-ar fi aflat numele, i-ar fi putut face rău. Atunci am înțeles că îmi era frică de Paul Costa.

— Maria.

Locotenentul își mutase privirea goală spre cei doi.

— Pe tine cum te cheamă, caporal?

— Bucur, dom’ locotenent. Și Florea. El e Ilie Simion, vărul meu de-al doilea, domnule. Mai mic…

— Ești vânător, caporal?

— Nu eu, moșul meu. Dar mă mai lua și pe mine, când eram mic.

— Singur nu te-ai dus?

— Nu, dom’ locotenent. N-am mai fost de când a murit moșul, acu’ vreo nouă ani.

— Cu pușca ai învățat să tragi acasă sau la armată?

Bucur zâmbi larg.

— Acasă, dom’ locotenent! M-a scos moșul la pădure, de cum am putut s-o țin în brațe.

— Și vărul tău?

— A învățat mai bine decât mine.

— Așa e, caporal?

— O fi, dom’ locotenent. Dacă zice Florea…

Tensiunea se destrămase dintr-odată. Îi zâmbeau. Fusesem dat la o parte.

Dar Paul Costa nu terminase. Zâmbetul lui era subțire, ca o

lamă de cuțit.

— Ce o să alegi acum, domnule sublocotenent? Pe Maria sau o groapă la marginea șoselei?

Din spatele nostru se auzi un sunet ce se apropia ca un tren în plină viteză. Costa înălță fruntea. Aerul din jurul nostru deveni aproape palpabil, făcându-mi urechile să pocnească. O fracțiune de secundă fu liniște. Timpul se opri, apoi pământul se zvârcoli sub picioarele noastre, în vreme ce două explozii, una după alta, izbucniră în vale, făcându-ne să ne clătinăm. Peste crengile desfrunzite trecu suflul, ca un vânt de furtună.

Paul Costa sări în picioare. Își dusese binoclul la ochi. Bucur și cu Simion se uitau speriați spre vale.

— Obuzierele de 42, domnule sublocotenent.

Din pădurea de pe malul celălalt se înălțau două coloane groase de fum.

— Trag în compania întâi.

— Unde au auzit mitraliera.

Costa își mută binoclul, cercetând colina din față.

— Ce fac, dom' sublocotenent?

— Ne bombardează, Bucure.

În față, soldații se ridicaseră din adăposturi, încercând să zărească ceva.

— Spune-i prietenului dumitale să-și țină plutoanele ascunse. Altfel, or să fie ținta următoare.

Dar nu fu nevoie. Se auziră fluiere, iar gradații trecură în fugă, culcând soldații în adăposturile lor.

— Șase minute până când încarcă… murmură Costa cu binoclul la ochi. În continuare, era absorbit de pâlcurile de copaci de pe colină. Își focaliză mai bine lentilele.

Înțelegeam de ce oprise servanții Maximului. Păru să-mi citească gândurile, pentru că lăsă binoclul de la ochi și se întoarse.

— Nu-ți face iluzii. Vă vine rândul. Cel mai bine ar fi să nu mai fim aici când o să se întâmple.

— Nu depinde de noi.

— Nu de mine… Se uită peste umărul meu. S-au trezit la viață și curierii.

Din vale urca spre pozițiile noastre un soldat fără armă. Trecuse râul și avea uniforma udă până deasupra centurii. Traversă șoseaua, începând să urce pieptiș. Costa îi mai aruncă

o privire, după care scoase un ceas din buzunar.

— La care companie e comandantul de batalion?

— Pe malul celălalt...

— Sper că s-a pus la adăpost...

Curierul continua să urce. Ajunsese la douăzeci de metri de plutonul trei. Matheescu îi ieșise în întâmpinare, îndepărtându-se de Maxim.

Costa bagă ceasul în buzunar, apoi își ridica Mauserul.

— E timpul.

Îmi trecu prin minte gândul că nici nu ar fi trebuit să-i dau voie să se apropie de linia adăposturilor. Ar fi trebuit să-l împușc fără somație. Sub noi, curierul îl saluta pe Matheescu. Căpitanul nu era singur. Îl însoțiseră Bengescu și sublocotenentul Crainic. Nu mai rămăsese niciun ofițer la mitralieră.

Costa își ținea carabina în brațe, lovind ușor țeava cu degetele mâinii stângi. Nu se mai auzea niciun sunet, de parcă rămăsesem singuri pe lume.

Apoi pământul începu iar să vibreze. Am ridicat privirea, încercând să văd ceva. Deschisesem gura și respiram repede. Golul din piept se făcea tot mai mare, pe măsură ce vuietul se apropia. Dacă aș fi vrut să fug, picioarele nu m-ar fi ținut. Îmi era frică, așa cum nu-mi fusese niciodată până atunci.

În fața mea, Simion închisese ochii, cu mâinile încleștate pe patul de lemn al Mannlicherului. Caporalul Bucur încercă de mai multe ori să înghită, în timp ce buzele i se mișcau în ritmul unor cuvinte. Degetele înmănușate ale locotenentului se opriseră.

Vuietul se târî de-a lungul văii. M-am încordat, așteptând clipa de liniște dinaintea exploziilor. Nu veni. Aerul reverberă în două tunete, ce aproape că nu se distinseră unul de celălalt, după care se auzi un șuierat ascuțit. Paul Costa se aruncă peste noi, trăgându-ne la pământ. Am căzut cu fața în frunzele tăioase, exact când pe deasupra noastră trecu o răbufnire de vânt fierbinte, ce desprinse crengi și așchii din copaci, împrăștiindu-le în toate direcțiile. Am închis ochii.

Multă vreme nu am auzit decât bătăile inimii mele. După o veșnicie, frunzele foșniră, când cineva se mișcă, alături. Apoi am deslușit voci și strigăte îndepărtate. Am deschis ochii, uitându-mă împrejur.

Simion și cu Bucur arătau ca treziți din somn. Frunzele care fuseseră spulberate de suflu încă mai cădeau ca o ninsoare

galbenă peste noi. M-am scuturat și am inspirat adânc. Trăiam.

Paul Costa dispăruse. M-am ridicat în picioare. Nu-l vedeam nicăieri.

— Unde-i locotenentul? L-am zgâlțâit pe Bucur, care arătă spre lizieră.

L-am zărit printre copaci. De jur împrejurul lui era agitație; soldații ieșiseră din adăposturi și nimeni nu mai încerca să-i așeze la loc. Liviu Ciurea trecu în fugă prin fața locotenentului, dar acesta nu-l luă în seamă. Scruta iarăși cu binoclul colina dinaintea pozițiilor noastre.

Soldații din plutonul meu erau la fel de derutați ca și ceilalți, părăsiți de ofițeri. L-am lăsat în pace pe Costa și m-am dus la ei. Ionică îmi ieși în întâmpinare. Nu aveam răniți. Însă oamenii nu știau ce să facă. L-am luat pe sergent și, cu el alături, am trecut pe la toate adăposturile. În câteva minute în liniile mele era din nou ordine. Gheorghe Puiu, ordonanța, se ținea după mine. Ca să scap de el, l-am trimis să aibă grijă de artileriștii răniți.

Când m-am întors, Bucur și cu Simion stăteau de o parte și de cealaltă a lui Costa.

M-am uitat pentru prima dată spre vale. Câțiva copaci se prăbușiseră de-a curmezișul șoselei. Malul celălalt al Prahoviței nu se mai vedea din cauza fumului. Coloane groase se ridicau spre cer, înclinate de adierea slabă a vântului.

— Proiectile fusante... Au căzut în spate, unde era compania pe care am văzut-o dimineața. Nu cred că au descoperit-o, dar sunt metodici.

Matheescu adusese ofițerii lângă mitralieră. Dădea din mâini și striga ceva. În jur, soldații se uitau la el, fără să intre în adăposturi. La plutonul meu, oamenii aruncau priviri speriate, dar stăteau cuminți, la locurile lor.

— Or să mai fie. Tot mai aproape. Iar apoi urmează atacul, să curețe ce a mai rămas.

Încă o dată vorbea de parcă nimic din ceea ce se întâmpla nu-l privea și pe el. Stătea acolo, cu Mauserul în brațe, ca și cum ar fi fost cu niște prieteni la vânătoare. Am simțit încă o dată impulsul să scot pistolul din buzunar și să trag. Dar, între pereții văii, începu să se audă iarăși vuietul aducător de moarte.

Venea, mișcând mase de aer în drumul său. Aș fi vrut să mă arunc la pământ, dar privirea de gheață a lui Costa mă opri.

— Doamne, apără-ne, Doamne...

— Nu te aude, caporal.

Ochii locotenentului se îngustară.

— Ce alegi? Să mori aici, acum?

La o jumătate de kilometru distanță, pădurea se sparse în două bucăți enorme. Două mingi de foc explodară una după cealaltă, împrăștiind trunchiurile în toate direcțiile, ca pe niște bețigașe. Schijele de metal trecură printre crengile uscate, ca o grindină, și se înfipseră în pământul rănit de dedesubt. Și în orice mai era viu acolo. Suflul mătură pădurea, în timp ce ecourile se stingeau.

Am înghițit cu greu. Îmi simțeam gâtul uscat, de parcă nu respirasem niciodată altceva decât cenușă.

— Ce trebuie să fac?

Costa dădu din cap.

— Te ții după mine. Și voi doi.

Porni imediat spre adăposturi. Începuse să alerge.

— Cum îl cheamă pe sergent?

— Ionică. Ion Ionică…

Costa ajunse lângă sergent, și-l apucă de umăr.

— Ioane, ține oamenii în pământ! Mută și răniții în adăposturi. Îl luă până în fața liniei de trăgători. Soldații se uitau la el. Deschide ochii și ai grijă să nu tragă în noi când ne întoarcem! Ionică abia apucă să bâiguie ceva.

Am luat-o la fugă, toți patru, umăr la umăr. Ne îndepărtam de liniile noastre, ducându-ne drept spre inamic.

— Unde mergem?

— Sa amuțim tunurile. Măcar o vreme…

— Cum, Doamne iartă-mă?

Nu răspunse. Respira ritmic. Controlat.

— O să ne mai întoarcem, domnule? întrebă Florea, înecându-se în cuvinte.

— Da. Altfel aș fi alergat în cealaltă direcție. De unul singur.

Am înaintat, ținându-ne la adăpostul copacilor. Apoi Costa ne puse să ascundem între rădăcini lucrurile inutile pe care le căram: portharta mea și ranițele lor.

Își descheie după aceea toți nasturii mantalei, pipăindu-și cu un gest automat cartușierele prinse de ham.

— Ați încărcat?

— Da, domnule.

— Muniție de rezervă aveți?

— Șaizeci de gloanțe în cartușiere, restul în ranițe... Să le scoatem?..

— Unde să le pui, caporal? Golește o cartușieră și bagă gloanțele în buzunar, să fie la îndemână. Aveți lamele?

— Nu, dom' locotenent, nu ne-au dat.

Se încruntă.

— Băgați cartușe în buzunar... Încărcați de fiecare dată când puteți, chiar dacă nu s-a golit magazia. Se uită la mine. Ai altceva în afară de Steyer?

Am scos pistolul și lamela de schimb, cu opt cartușe pe ea.

— Atât?

— Mai am cartușe în bagaje, la ordonanța...

— Îți trebuie altă armă.

Își aranjă mantaua la umeri și se mișcă de câteva ori pe loc, întinzându-și brațele.

— O să înaintăm desfășurați. Nu vă depărtați. Bucure, stai în dreapta mea. Simion și cu dumneata, la mijloc. Când vă fac semn, vă opriți. Țineți-vă capetele jos tot timpul. Dacă ne văd, s-a terminat. Sunt mai mulți și or să fie mai bine așezați.

— Da' unde sunt, dom' locotenent?

Costa îl privi scurt pe Bucur.

— Vezi colina?

— Da, domnule...

— La jumătatea pantei sunt brazi. Brazii nu se scutură toamna, așa că dacă aș vrea să găsesc un loc ferit de unde să dirijez tirul artileriei, acolo m-aș ascunde.

A trebuit să-mi dreg vocea înainte să vorbesc.

— Câți ar putea să fie?

— Observatori, puțini... Dar uneori au escortă. Mai sunt trupele care încep să se strângă, pentru atac...

— Asta poate să însemne și un batalion întreg!

— Și mai mult, domnule sublocotenent... Nu uita ulanii.

Îl fixam neîncrezător.

— Suntem patru. Ce să facem noi...

— Nu ne ducem să luptăm. Trebuie să ajungem până la observatori, iar apoi să plecăm de acolo înainte să ne simtă. Obuzierele de 42 nu sunt tunuri dirijate de ultimul soldat. Dacă-și pierd observatorii, o să dureze până când aduc alții. Și dacă se grăbesc să atace, atunci trebuie să ne încerce, nu să vină cu toată forța... Așa că batalionul o să aibă parte de retragere, nu

de măcel.

N-am știut ce să spun. Costa mă măsură încă o dată din cap până în picioare.

— Îți trebuie o armă. Repede. Se întoarse spre ceilalți. Gata?

Am pornit. Țineam Steyerul în mână, simțindu-mă de prisos. După o sută de metri, Costa ne îndreptă spre creastă, așa încât am început să urcăm. Gâfâiam, străduindu-ne să facem cât mai puțin zgomot. Din când în când ne făcea semn să ne oprim. Ne întindeam în frunze sau ne adăposteam după trunchiul unui copac, în timp ce el cerceta pădurea din jur.

Mi se părea că alergam de o veșnicie, dar abia dacă trecuseră câteva minute. Când am ajuns foarte aproape de creastă, Costa ne făcu semn să ne adunăm.

— Coborâm, spuse în șoaptă. Aveți grijă pe ce călcați. Se uită la cei doi caporali. Țineți-vă pușca cu țeava în jos. E mai ușor să țintești repede. Dar nu trage niciunul până nu spun eu. Dacă auziți sau vedeți ceva, la pământ!

Cred că am simțit obuzele de 42 de centimetri înainte să le aud vaierul.

— Vin iarăși, domnule locotenent, spuse Simion băgându-și capul între umeri.

O luă înainte. Proiectilele trecură pe deasupra noastră scrijelindu-ne timpanele. Loviră încă o dată pozițiile aflate pe malul celălalt.

Paul Costa ridică mâna, ghemuindu-se lângă trunchiul unui copac. M-am aruncat la pământ, uitându-mă în jur. Nu se auzea nimic. Locotenentul ne făcu semn să stăm pe loc.

După doi pași dispăru între crengile lăstărișului. Bucur se târî până la mine.

— Dom’ sublocotenent, șopti, dacă e spion? Dacă ne-a adus până aici doar ca să ne facă prizonieri și să ne dea la ai lui?

Nici nu-mi trecuse prin minte gândul acela. Îmi simțeam creierul amorțit. Abia reușeam să mă concentrez. Am strâns Steyerul. Trebuia să ne întoarcem sau să mergem înainte? Caporalul îmi simți deruta.

— Eu zic doar să fim pregătiți, dom’ sublocotenent. Să nu ne ia din oală, dacă vine cu…

Cu coada ochiului am zărit o umbră. M-am întors. Costa era în spatele nostru, la mai puțin de doi metri. Păși peste frunze fără niciun zgomot și se opri deasupra noastră. Țeava carabinei era

înclinată în jos. Își ținea degetul pe trăgaci. Ochii îi erau reci ca două scobituri în gheață.

Am încetat să respir.

Costa răsuci carabina în mâna. Mi-o întinse.

— Ai grijă de ea.

Am clipit, ca trezit din somn, dar am luat carabina.

— Bagă pistolul în buzunar. Poți să-l și arunci. Nu folosește la nimic. Nu în războiul ăsta. Se aplecă, arătându-mi siguranța. Spre stânga, e gata de tragere. Când o rotești la dreapta, nimic nu se mișcă: nu poți să tragi și nu poți să încarci. La mijloc, cum e acum, închizătorul se deschide, dar percutorul e asigurat. Deocamdată las-o așa.

Îi făcu semn și lui Simion să se apropie. Când îmi pusesem pistolul în buzunar, mâinile îmi tremurau. Mi le-am încleștat pe patul de lemn al carabinei, sperând să nu observe nimeni.

Vorbea atât de încet, încât a trebuit să ne strângem mai aproape.

— Mai jos, cam la o sută de metri e postul de observație. Sunt cinci. Doi ofițeri cu binocluri, într-un brad, un *obergefreiter*[2] jos, la telefonul de campanie, și trei soldați la mitralieră.

— La mitralieră?

Costa se întoarse către Simion.

— Da, caporal. Un MG 08. Mitralieră ușoară. Trebuie să-și păzească cu ceva observatorii…

— Păi cum să atacăm în patru o mitralieră?

— N-a zis nimeni că trebuie să atacăm. Nici măcar nu trebuie să vă apropiați de ea. Nu voi.

— Dar, domnule locotenent…

— N-am terminat. Și nu e timp…

Bucur și cu Simion se închiseră într-o tăcere încordată.

— Au apucat să strângă trupa. Lângă noi e ceva infanterie și vânători bavarezi. Jos sunt austrieci: ulanii, și altă infanterie. Cu totul, vreo două batalioane, fără cavalerie. Am făcut un ocol. În urmă, și deasupra noastră, nu e nimeni. Pe malul ăsta încă nu se mișcă…

— Cât de aproape sunt?

Costa strânse buzele.

— Dacă ne simt, n-avem timp de fugă… Se uită la fiecare din noi. Ne târâm prin stânga, pe sub creastă. De jos, n-au cum să

[2]2-Obergefreiter - caporal.

vadă printre brazi, dar o să fim în bătaia mitralierei… Când o să vină salva următoare, voi trei împușcați ofițerii și *obergefreiter*-ul, iar eu mă duc la mitralieră. Trageți odată cu exploziile, să acopere zgomotul.

— Domnule, care e… Cum ați zis? îndrăzni Florea Bucur.

— Galonatul, caporal. Galonatul…

Își dădu jos mantaua. Pe veston erau pete închise la culoare, ca de rugină. La gât purta *Coroana*[3] cu spade. O zăriseră și caporalii, și se uitau lung la ea.

— Verificați-vă armele. Carabina are magazia plină. Când o să fie nevoie, rotește doar piedica…

Își desfăcuse tocul, scoțând un pistol cum nu mai văzusem până atunci. Avea mânerul rotund, ca o coadă de mătură, și magazia înaintea trăgaciului. Locotenentul îi trase piedica, fără să-i ridice cocoșul, apoi îl înfipse în centură, la îndemână. Îmi surprinse privirea.

— Tot Mauser, domnule sublocotenent. Îl am din august. Fără el nu mai eram astăzi aici… Îi dădu mantaua lui Simion. N-o pierde, caporal.

Își trecu în față lopata de la brâu și descheie șiretul tecii. Marginea era ascuțită ca o lamă de cuțit.

Imediat ce am ieșit din lăstărișul desfrunzit, am început să ne târâm. Costa ne ducea peste rădăcinile copacilor, pe unde nu erau frunze. Mi se părea că fiecare sunet se auzea la depărtare de kilometri. Dar Costa înainta fără să arunce nicio privire în urmă. Și fără să încetinească.

Când s-a oprit, eu mă uitam spre marginea crestei. Vârfurile copacilor erau mai jos, iar deasupra se vedea o dungă subțire de cer senin. Aproape că m-am ciocnit de el.

Erau sub noi. Își așezaseră mitraliera după un trunchi uscat, punând peste ea crengi de brad. Servanții erau întinși pe jos. Probabil că din liniile noastre nu i-ar fi văzut nimeni, nici chiar dacă ar fi știut că sunt acolo. Subofițerul stătea sub brad, cu spatele la ei. Avea receptorul alămit al unui telefon de campanie la ureche. Firul curgea pe la picioarele lui, pierzându-se spre vale. Ofițerii se suiseră pe al doilea rând de crengi, unul lângă celălalt. Pe cap aveau căști de oțel, vopsite în verde-deschis,

[3]3-„Coroana” - ordinul „Coroana României" (1881 – 1947). Există în cinci grade: Cavaler, Ofițer, Comandor, Mare Ofițer și Mare Cruce.

fără țepușă. Amândoi se uitau prin binocluri. Îi auzeam vorbind în șoaptă între ei. Pe genunchiul drept aveau prinse în curele câte un caiet gros, legat în piele. Unul dintre ei își luă binoclul de la ochi și se aplecă să noteze.

Costa se întoarse spre noi. Îi arătă lui Bucur pe *obergefreiter.* Rămâneau ofițerii din brad. Costa își plimbă degetul în aer. Eu cel din stânga. Simion, dreapta.

M-am răsucit, trăgând carabina pe lângă mine, până când am dus-o la umăr. Metalul rece îmi atinse obrazul. Încă nu puteam să mă uit spre cel pe care trebuia să-l ucid.

Costa își mută lopata în mâna dreaptă și se ghemui cu capul în piept. Câteva secunde stătu nemișcat. Apoi se ridică în picioare și din câțiva pași ajunse în spatele unui fag tânăr. Se opri cât să arunce o privire în jur, după care porni mai departe. Înainta, de parcă ar fi călcat pe un covor gros de o palmă, nu pe frunze uscate. Ocolise punctul de observație și se ducea spre vale. Prin spatele lor. După un timp se făcu nevăzut, iar când reapăru, era la doar câțiva metri de *obergefreiter*-ul cu telefonul. Își luase receptorul de la ureche. Dacă ar fi întors doar puțin capul, l-ar fi descoperit. Dar nu se întoarse. Toată atenția îi era îndreptată spre ofițeri.

Costa se lăsă jos foarte încet, și se târî sub primele crengi ale bradului, punându-se la adăpost de privirea *obergefreiter*-ului.

Mi se părea că trecuse o veșnicie de când auzisem ultima salvă a obuzierelor. Spusese că dura șase minute până când erau încărcate. Aș fi vrut să am ceasul la îndemână, nu în buzunarul de la piept al vestonului. Ochii mi se împăienjeneau. Dar nu aveam nimic. Totul era doar în mintea mea.

Mi-am șters fruntea și am răsucit piedica Mauserului până când s-a oprit. Alături, Simion își așezase cotul pe mantaua locotenentului. Costa nu mai era decât o pată pe fondul frunzelor.

Amândoi ofițerii își luaseră binoclurile de la ochi. Panta se rupea imediat după brazi, așa că vârfurile celorlalți copaci erau sub ei. De unde stăteau, se vedea toată valea. Șoseaua, râul, calea ferată. Pozițiile noastre. M-am întrebat unde aveau să cadă următoarele obuze.

Obergefreiter-ul vorbea iarăși în receptor. Ofițerul de deasupra se aplecase spre el. Ceva se întâmpla.

Am ridicat mâna spre Bucur și Simion. Dar și ei văzuseră, își

duceau pușt ile la ochi. Pe stofa mantalei lui Costa, sub țeava Mannlicherului lui Ilie, erau patru cartușe. Cum le spusese, la îndemână.

Respiram prea repede. M-am oprit. Aveam gura uscată și spinarea udă de transpirație. Am ridicat țeava, țintind spre ofițerul german. Nu-i distingeam fața. Nici nu voiam.

Dură o fracțiune de secundă până când să apară vibrația în aer. Obuzierele de 42 de centimetri își aruncaseră încărcătura. Vârfurile copacilor se înclinară sub presiune. Ofițerul își strânse binoclul la piept, trăgându-și capul între umeri.

Privirea lui se opri asupra noastră și, în primul moment, nu păru că înțelege ce vedea. Vuietul se îndepărta. Ofițerul deschise gura să strige.

Mâna stângă mi se încleștă pe patul carabinei. Dar degetul de pe trăgaci nu se clinti. Un urlet din creierul meu îl oprise.

Obergefreiter-ul ținea încă receptorul la ureche. Numai că eu nu aveam ochi pentru el. Și nici pentru soldații care se luptau cu țeava mitralierei, încercând să o îndrepte spre noi.

Apoi fu liniște. O clipă.

— Foc!

Sunetul împușcăturilor fu înghițit de cel al exploziilor din vale.

Glonțul îl lovi pe ofițer în piept, smulgându-l din brad. Începu să cadă, dar un picior i se agață de crăci. Rămase atârnat cu capul în jos.

Obergefreiter-ul reuși să se ghemuiască. Glonțul plecat din pușca lui Bucur îl atinse doar în umăr, răsucindu-l în loc. Țipă, aruncându-se la pământ, chiar când peste el se prăbușea cadavrul celuilalt ofițer.

Am smucit închizătorul. Tubul gol zbură departe, în dreapta mea.

Paul Costa sări peste *obergefreiter.* Servanții mitralierei nici nu apucară să-l vadă. Brațul coborî, iar lama lopeții se afundă în spinarea unuia dintre ei, despicându-i coloana. Trosnetul ajunse până la mine, înfiorându-mi toată carnea. Soldatul se arcui cu un spasm, dar deja Costa își scosese lopata. O pendulă în aer și lovi următorul soldat dintr-o parte, la baza gâtului. Stropi de sânge țâșniră în toate direcțiile, împroșcându-i vestonul și fața. Costa se întoarse spre ultimul dintre ei și, ridicând lopata ca pe un topor, i-o înfipse prin casca cu țepușă, despicându-i craniul.

Sunetul osului ce se sfărâma îmi sfredelea creierul. Aveam

plămânii goi, altfel aș fi urlat.

Obergefreiter-ul încercă să se scoale, murmurând cuvinte dezlânate. Paul Costa fu lângă el. Aș fi vrut să pot să-mi întorc capul, dar orice urmă de voință mi se scursese din vene. Lama ascuțită sclipi în lumina dimineții, iar apoi se făcu liniște.

Costa se aplecă după telefonul de campanie. Îi tăie firul, după care îl aruncă în pădure. Apoi trecu pe la cei doi ofițeri, scotocindu-le buzunarele. Răsfoi în fugă însemnările, după care le rupse în bucăți mici. O clipă se opri, ascultând. De unde eram noi nu se auzea niciun zgomot.

Ne ridicasem în picioare, fără să știm ce trebuia să facem. Stăteam cu puștile în mâini. Costa își șterse lama lopeții pe uniforma ofițerului atârnat în brad.

Am făcut câțiva pași înainte. Costa se întoarse spre vale, iar eu, instinctiv, m-am lăsat jos. Acum auzeam vocile. Se apropiau.

Își prinse lopata la centură, înnodând o singură dată șiretul, cât să nu cadă. Apoi își băgă pistolul în tocul de la șold. Împinse cadavrele soldaților și ridică mitraliera. Banda cu cartușe atârna până la pământ. Și-o înfășură în jurul brațului stâng.

Bucur vru să plece spre el.

— Stai pe loc. Îl acoperim de aici.

Costa venea în fugă, aplecat înainte. Mitraliera nu părea grea. Era mai mică, fără roți și fără scut. Trecu pe lângă noi, fără să se oprească.

L-am urmat. Alergam toți patru, uitându-ne din când în când în urmă. Simion îi zări primul.

Ne-am trântit la pământ. Ne-am împrăștiat, căutând adăpost după trunchiurile copacilor.

Apăruseră lângă postul de observație. Erau mulți. Un pluton întreg. Alții continuau să vină dinspre vale. Ofițerii se duseseră imediat la cadavre. Gradații începură să strige. În câteva momente dezordinea încetă, iar soldații se desfășurară.

M-am strâns mai aproape de copacul prea subțire, întrebându-mă în ce măsură se distingeau printre frunze uniformele noastre azurii. Aș fi vrut să mă acopăr cu ele, dar îmi era prea frică să mă mișc. Bătăile inimii îmi răsunau în urechi.

Costa vorbi în șoaptă. Era la câțiva metri, ascuns după un fag tânăr.

— Simioane, când îți spun, trage spre ei. Voi doi, duceți-vă spre creastă. Acoperiți-ne de acolo. Nu-i nevoie să nimeriți ceva.

Faceți zgomot, să-i țineți pe loc.

Îi răspunseră doar respirațiile noastre repezi.

— S-a înțeles? Bucur mormăi ceva. Mai tare!

— Da, domnule!

Se întoarse spre mine. Scoase dintr-o cartușieră de la piept două lamele, fiecare cu cinci cartușe. Mi le aruncă.

— Când le-ai golit, nu le pierde... Cearcănele parcă i se adânciseră și mai mult. Poți să-mi dai mantaua, caporal.

Și lui Simion îi tremurau mâinile.

— Drum bun, domnilor. Așteptați-ne sus.

Costa se rostogoli într-o parte, înfigând picioarele mitralierei în pământ. Am luat-o la goană încercând să țin Mauserul cu țeava în jos. Cum ne învățase el. Înaintam prea încet. Sau așa mi se părea. În spate, îl auzeam pe Florea gâfâind. Am ridicat ochii, încercând să văd cât mai aveam.

Un strigăt, în spatele nostru. După el, răsună prima împușcătură. Ne descoperiseră. Toți mușchii mi se crispară în așteptarea gloanțelor. Alergam cât puteam de repede. Bucur se ciocni de mine. Câțiva metri ne-am împiedicat unul de celălalt, ca niște bețivi. În urma noastră, împușcăturile deveniră din ce în ce mai dese. Se auzi și un fluier. Veneau după noi.

Pe frunte mă izbi un bici fierbinte. Retezată, o creangă se desprinse la câțiva pași înaintea noastră. Imediat, aerul se umplu de șfichiuiturile gloanțelor. Din când în când, unul nimerea un trunchi, zburând așchii din scoarță.

— Stai după copaci!

Caporalul se uită peste umăr.

— Sunt peste tot!

Cuvintele îi fură acoperite de răpăitul mitralierei. Rafale scurte și metodice. Izbucniră urlete. Cineva fusese lovit. O bucurie sălbatică mă cuprinse, acoperind orice altă senzație. Fuga deveni mai ușoară. Împușcăturile se stinseră, atât cât să ne lase să ajungem pe creastă.

Ne-am aruncat amândoi după același copac, umăr lângă umăr. Bucur își descleștă pumnul, lăsând să cadă o grămăjoară de cartușe. Am dus Mauserul la ochi căutând o țintă

Printre copaci apăru o pată cenușie. Am lăsat-o să înainteze până când a căpătat o formă mai clară. Mi-am golit plămânii și am apăsat trăgaciul. Pocnetul îmi făcu dinții să clănțăne în gură. Pata cenușie se zbătu și dispăru. Mâna îmi plecă singură spre

închizător, în vreme ce mutam țeava.

Alături, Bucur trase două focuri, după care începu să-și încarce arma.

— Biserica mă-tii! Paștele, anafura și Dumnezeii!

Costa trăgea câte un glonț o dată, economisind muniția. În primul moment se retrăseseră, dar îi vedeam desfășurându-se iar. Erau prea departe să țintesc ceva. Am golit magazia carabinei în coroanele copacilor.

Ilie Simion sări în picioare, rupând-o primul la fugă. Costa dădu drumul încă unei rafale, după care îl urmă.

Am încărcat. Lamela aproape că-mi scăpă printre degete.

— Bucure, e rândul nostru.

— Să vină, dom' sublocotenent. Numa' să vină!

Sub noi se strigau ordine. Vocile galonaților le repetau pe rând. Primul șir de soldați se oprise. Își duseră toți puștile la umăr. Paul Costa apucă să se uite în urmă, după care întinse brațul după Simion. Reuși să-l apuce de pulpanele mantalei, trăgându-l la pământ.

— Jos! Strigătul îmi fu acoperit de sunetul salvei.

Costa și cu Simion căzură unul peste altul, târându-se spre un copac. În jurul lor, bulgări de pământ și frunze săreau în toate direcțiile. Se auzi un nou ordin. Un grup de soldați ocoli linia de trăgători. Pușcașii trebuiau să ne țină pe loc, în vreme ce ceilalți ne flancau. În mai puțin de un minut totul avea să se termine. Costa și cu Ilie Simion erau blocați.

Un singur gând îmi veni limpede în minte. Trebuia să fug. Nu mai era nimic de făcut, așa că trebuia să-l iau pe caporal și să încercăm să ne salvăm. Noi doi. Doar noi doi…

Am înghițit de mai multe ori, dar uscăciunea din gât nu-mi dispăru.

— Bucure, mergi după mine!

Strângeam carabina lui Costa de parcă aș fi vrut să o rup. M-am năpustit spre vale. În stânga noastră, pe pantă era o aglomerare de bolovani, deasupra soldaților. Numai că până acolo era mult. Foarte mult…

M-am aruncat orbește înainte. Ne văzuseră, pentru că auzeam gloanțele înfigându-se în copacii pe lângă care treceam. Am început să strig, în timp ce alergam din ce în ce mai repede. Gleznele mi se răsuceau, dar nu simțeam nimic. În spate, Bucur striga odată cu mine. În jurul nostru ploua cu gloanțe.

Am căzut lângă unul dintre bolovani. M-am răsucit, ducând arma la umăr. Între noi și soldații în uniforme cenușii nu mai era niciun obstacol. Le distingeam fețele și vedeam flăcările ieșind din țevile puștilor lor.

— Țintește ofițerii!

Așchii de piatră țâșneau în jurul nostru. Palma, udă de transpirație, îmi alunecă pe patul carabinei, deviind primul foc. Al doilea trecu dintr-o parte în alta prin umărul unui galonat, împrăștiind la ieșire un nor purpuriu. Subofițerul căzu în genunchi. Doi soldați se repeziră la el. Am tras spre ei.

Din dreapta noastră răsuna lătratul mitralierei, însoțit de sunetul Mannlicherului lui Simion.

Alături de mine, Bucur trase, spulberând pământul la picioarele unui ofițer.

Am manevrat închizătorul. Tubul gol sări peste capela lui Bucur. Am căutat în buzunar, cu gândul că pierdusem ultima lamelă de la Costa. Dar era acolo. Am înfipt-o în locașul din magazie și am împins cartușele. Mitraliera tăcuse și nu se mai auzeau decât împușcăturile Mannlicherului.

Bucur aruncă o privire peste mal.

— Se retrag!

— Nu, se regrupează. M-am uitat spre locul unde erau Costa și cu Simion. Ce dracu’ fac? În clipa aceea, Simion se ridică și începu să alerge. Se duse câțiva metri, după care se lasă jos, cu arma la umăr. Locotenentul ieși din adăpost, îndreptându-se spre el. Îl depăși, după care se opri la rândul lui, să-l acopere pe Simion, care se muta iarăși.

L-am prins pe caporal de umăr.

— Dacă nu plecăm de aici, ne ia dracu’! I-ai văzut cum fac? Bucur mă fixă cu ochii mari. Ce ai, mă?

— Dom’ sublocotenent, sunteți rănit…

Mi-am pipăit fața udă. Nu era transpirație. Aveam mâna plină de sânge. Mi-am șters palma pe poalele mantalei. Nu simțeam nicio durere. Poate doar o arsură la frunte.

— N-am nimic. Hai, mișcă!

Bucur sări în picioare și dispăru după bolovani. Se auzi o singură împușcătură. Probabil că ne pândeau. Am inspirat adânc și am ieșit din adăpost. Caporalul stătea în picioare după un copac, cu arma îndreptată spre vale. Costa și cu Simion alergau spre creastă. Ceva luci printre crengi. Mitraliera locotenentului.

M-am întrebat câte focuri îi mai rămăseseră.

— Dreapta! După ei!

M-am chircit lângă un trunchi subțire și am dus Mauserul la ochi. Cinci focuri. Magazia plină. Trebuia să încep să număr cartușele…

Nu se zărea nimic. Am simțit o frică nouă, proaspătă. Voiam să-i văd, să știu unde erau. Gândurile mi se învălmășiră haotic în minte, în timp ce îmi încordam urechea pândind un sunet. Ne învăluiau! Erau peste tot! Ascunși după fiecare copac!

Când m-am întors, rămăsesem singur.

Aproape, se auzea foșnetul frunzelor călcate de multe picioare. Dar nu veneau spre mine.

Am început să fug printre copaci, până când, în loc să urc, m-am trezit coborând.

— Aici, dom’ sublocotenent!

Erau toți trei. Costa prinsese banda mitralierei și o înfășură iar în jurul brațului. Abia dacă mai avea câteva cartușe.

— Mergem spre liniile noastre. Atacă, așa că n-o să-și mai bată capul cu noi. Desfășurați-vă în stânga mea!

Alergam unul lângă celălalt. Pulpanele mantalei îmi fluturau dezordonat, îngreunându-mi mișcările. Carabina începea să cântărească cât un munte de fier.

— N-au mai tras tunurile, dom’ sublocotenent, spuse Simion între două gâfâituri. Atunci mi-am dat seama că obuzierele tăcuseră. Am înghițit, strângând toată saliva care îmi mai rămăsese în gură.

— Unde au lovit ultima dată? Aveam plămânii în flăcări și rosteam anevoie cuvintele.

— Între ai noștri. Dar poate a fost mai în spate…

Costa ridică mâna și se lasă în genunchi. Ne-am împrăștiat, căutându-ne adăposturi. Toți trei ne mișcasem în același timp, fără să ne dea ordin. Cu o oră în urmă, nu s-ar fi întâmplat la fel. Ceva se schimbase. Brusc, am văzut parcă aievea imaginea ofițerului agățat de crengile bradului. Știam că nu aveam să o uit niciodată. Am alungat-o. Cu toată forța minții.

Locotenentul căută în vestonul descheiat. Apucase să-și pună mantaua deasupra. Fuseseră aproape încercuiți, dar găsise timp să se îmbrace. Trase de curea, și își scoase binoclul de la gât. Se uită de jur împrejur.

— Ori au trecut de partea cealaltă, sub noi, ori se duc spre

drum. Lăsă binoclul. O să vedem când ieșim dintre copacii ăștia. Hai să găsim ranițele și poate ajungem la ai noștri înaintea lor.

Se întoarse spre mine.

— O să-ți iau carabina, domnule sublocotenent.

Întâi mantaua, și acum carabina. Avea grijă de lucrurile lui. Fără armă m-aș fi simțit dezbrăcat. Se întoarse spre Simion.

— Dă-i pușca ta! Îi întinse mitraliera. Ia asta.

— ’Nțeles, dom’ locotenent.

Costa verifică magazia.

— E plină. I-am aruncat lamela fără cartușe.

O prinse cu o mână. Apoi o luă înainte.

Recunoșteam drumul. Curând, am zărit ranițele așezate una peste cealaltă, așa cum le lăsasem. Ne-am apropiat, pândind orice sunet. Dar era liniște.

Locotenentul se duse primul. Își puse ranița pătrată în spate, trecându-și carabina dintr-o mână în cealaltă, apoi ne făcu semn să venim.

Mi-am luat portharta. Lucrurile mele…

Ne-am reluat drumul, îndreptându-ne spre lizieră. Tot nu se auzea niciun zgomot, dar se simțea o încordare în aer. Când răsună prima împușcătură, aproape că o așteptam.

Fusese la distanță mare. Urmă o rafală lungă de mitralieră. Cuiva nu-i păsa cât de mult se încingea țeava. Am început să alergăm.

Dintre liniile noastre se ridicau nori groși de fum. Exploziile aprinseseră copacii, iar focul se răspândise. Vedeam soldații mișunând pe ambele maluri. Pe șosea apăruseră trupe care ar fi putut să fie de la compania a treia. Numai că nu erau. De pe pozițiile companiei noastre se trăgea cu toate armele. De acolo pornise și rafala mitralierei. Servanții o încărcau, în urletele lui Crainic.

— În cine naiba trag?

— În cei de pe drum, caporal.

— Nu numai pe drum…

Pe malul celălalt, ca și pe șosea, uniformele soldaților erau cenușii. Urcau spre creastă în formații ordonate.

— În urma noastră e cel puțin un batalion. Învăluie ambele flancuri în același timp. Ulanii or să vină ultimii.

M-am întors spre Costa.

— Ne-ați mințit! Ați spus că nu o să fie un atac. Ați zis că or să

ne încerce… La ce a mai folosit să lovim postul de observație?

— Vânătorii ăia… există?

Mi-am înghițit cuvintele care îmi veniseră pe buze.

— Aseară erau. Au rămas în spate, cu celălalt batalion…

— Au mitraliere?

Bucur răspunse în locul meu.

— N-au. A noastră e singura de pe malul ăsta. În afară de a lui Ilie…

Costa se gândea la ceva. Privirea îi era și mai opacă.

— Nu vă ascundeți. Să vă recunoască din tranșee.

Ne-am îndreptat spre liniile noastre, fără să ne ferim.

— Credeți că ne văd? Bucur pusese întrebarea în șoaptă.

— Dacă se uită încoace, atunci ne văd.

— În urma noastră sunt nemții, dom' sublocotenent… Ar trebui să se uite încoace…

Am continuat să înaintăm. Parcă eram invizibili.

— Ce fac ăștia?

Ieșeau din adăposturi, retrăgându-se spre pădure.

— Caporal, știi să fluieri?

— Da, dom' locotenent.

— Țineți armele sus, la vedere.

Bucur își agăță pușca de umăr. Duse două degete la gură și fluieră lung. Câțiva soldați se întoarseră spre noi. În rândurile lor se stârni agitație.

— Acu-i, acu'… murmură Simion.

Sergentul Ionică apăru dinspre adăpostul mitralierei. Își dăduse jos rania și făcea gesturi largi spre ceilalți.

— Sergentul ne-a recunoscut…

— Era și greu. Încă puțin, și îi călcam în picioare. Dacă erau nemții în locul nostru…

— Lasă vorba, caporal! Costa se uită peste umăr.

Ultimii metri i-am străbătut în fugă. Pe măsură ce ne apropiam, sunetul vocilor deveni din ce în ce mai puternic. Câțiva soldați se întorceau. Le vedeam fețele bucuroase. Erau din plutonul meu.

— Ce s-a întâmplat, Ionică?

— Am primit ordin de retragere, dom' sublocotenent. Dom' maior Stavrescu a fost rănit. Sunt pierderi mari la compania a treia. Pe malul celălalt nu mai au cum să reziste, așa că se retrage tot batalionul…

— Până unde, sergent?

Costa își îndreptase binoclul spre vale. Ulanii se grupau la baza colinei, pe versantul celălalt. Deasupra lor, uniformele cenușii își continuau înaintarea.

Ionică se uită derutat la locotenent.

— Nu ne-au spus…

Soldații din pluton se strânseseră în jurul nostru.

— Dom’ sublocotenent, unde mergem?

Vorbeau în același timp, înghesuindu-ne. În privirile lor era îngrijorare, dar și ușurare. Aveau pe cineva care să le spună ce să facă.

— Ionică, unde sunt celelalte plutoane?

— Plutonul doi a plecat cu dom’ căpitan. Plutonul unu e aici, în pădure. Dom’ sublocotenent Ciurea a zis că o să vă întoarceți, chiar și după ce s-au auzit împușcăturile…

— Dom’ locotenent, vin nemții! Simion se trăsese lângă Costa, cu mitraliera în brațe. Își aruncase banda cu cartușe peste umăr.

— Știu, caporal.

Costa stătea cu binoclul la ochi, de parcă noi n-am fi existat. Își sprijinise carabina Mauser de șold. Părea o statuie. Mai devreme, probabil că aș fi așteptat un ordin de la el. Nu și acum.

— Sergent, adună plutonul. Luați tot. Artileriștii unde sunt?

— În pădure. Așteaptă și ei.

Am căutat niște fețe cunoscute.

— David și cu Toader! Duceți-vă să-i ajutați să-și care rănițiii.

— Am înțeles! Dispărură în direcția lizierei.

Toată lumea se mișca. Nu mai era dezordine. Costa își vârî binoclul la piept.

— Bucure!

— Aici, dom’ locotenent!

— Ia Maximul.

Între valurile de pământ ridicate în fața adăposturilor se zărea silueta părăsită a mitralierei.

— O să fie o zi lungă… Camarazii ne-au lăsat și toată muniția…

Costa trecu pe lângă mine, încheindu-și vestonul până la gât.

— Încolonează oamenii.

În pădure am dat peste plutonul unu sau, mai degrabă, peste ce rămăsese din el. Ciurea alerga dintr-o parte în alta.

Ordonanța și cu un sergent abia dacă puteau să se țină după el. Când ne văzu, se repezi la noi.

— Mișule, unde dracu' ați fost? Nu-mi lăsă timp să răspund. Continuă precipitat: Matheescu ne-a părăsit! A dispărut spre vale, și mie nu mi se întoarce niciun curier de la el! Ce facem, Mișule? Unde s-a dus dobitocul?

Se răsuci, urlând spre pluton:

— Stai pe loc, soldat, că te împușc! Apoi spre mine: Vor să fugă după plutonul trei. Unde-i dobitocul? Dădu să plece, dar se opri după doi pași. Ce-ați făcut? Am auzit că se trăgea, și după aia a încetat bombardamentul… Voi ați fost?

Bucur apăru, ținând în ambele mâini cutiile cu benzile cu cartușe. Îl urmau trei soldați cărând în spinare mitraliera cu afet.

— Dom' locotenent, o desfacem?

— Du-o așa, caporal. Știe vreunul din voi să tragă? S-o încarce? Soldații clătinară din cap. Își trecuseră puștile în bandulieră la spate, să aibă mâinile libere. Fețele le erau transpirate. Alergaseră să ajungă din urmă coloana.

— Nu, dom' locotenent. Da-l pun pe văr-meu Simion să ne arate. Că n-o fi mai brează asta decât aia nemțească, pe care i-ați dat-o dumneavoastră.

— Nu e.

Costa se întoarse spre Ciurea.

— Restul companiei a coborât spre șosea?

— Nu știu. Probabil… Curierii nu s-au…

— Urcăm spre vânători! În cinci minute, de aici până la șosea nu o să fie decât infanterie prusacă. Înălță țeava carabinei și, sub privirea speriată a lui Ciurea, trase un foc în aer. Toți soldații se întoarseră. Unii dintre ei se aplecară, speriați.

— Ce pluton e ăsta?

— Unu… spuse Ciurea.

— Plutonul unu! În coloană, câte trei! O secundă nu se întâmplă nimic. Mauserul scuipă încă un glonț. Executarea!

Îi trezi. Împiedicându-se între ei, începură să se strângă în formație.

— Sergent, stai ultimul. Dacă fuge vreunul, vă împușc pe amândoi. Sergentul lui Ciurea se uita la Costa cu ochii căscați.

— Domnule sublocotenent, ia-i și ține-te după noi. Fii pregătit să te desfășori.

Se întoarse către mine.

— Du-te în față cu plutonul tău. Urcăm spre creastă. Unde știi dumneata că sunt vânătorii.

Nu știam. Dar nu era timp pentru asta.

— Am înțeles.

— Ia-l pe Simion. Stau între voi, cu Maximul. Trimite-ți sergentul la mine. Se uită în jur. Unde-s artileriștii? Ridică vocea. Artileria! Unde-i artileria?

— Aici, dom' locotenent! Dumitru Ilina își agită pușca în aer.

— Vino-ncoace, caporal! Ce stai, domnule sublocotenent?

Am plecat în fugă spre capul coloanei.

— Ionică, nu te desprinzi de locotenent. Ești umbra lui. Executarea!

— 'Nțeles!

M-am oprit lângă șirul de soldați. Se uitau la mine. Așteptau.

— Puneți-vă baionetele!

Se auzi același sunet din toate părțile. Metal lovind metalul, în dreapta se zărea o îngrămădire de trunchiuri și crengi. Locul unde căzuseră obuzele germane. Din stânga răsunau împușcături. Neliniștitor de aproape. Am ridicat privirea spre panta abruptă. Nu aveam cum să ajungem sus, înainte să ne prindă din urmă. Iar atunci am fi fost între ei și cei care veneau dinspre șosea.

— Trebuie să plecăm, dom' sublocotenent! Se văd nemții sub noi!

Era Bucur. Venise împreună cu cei trei soldați.

Am dat ordinul. Picioarele începură să frământe pământul uscat.

— Unde e mitraliera?

— Au luat-o artileriștii. Știu să tragă cu ea.

— Răniții?

— La plutonul domnului sublocotenent Ciurea…

— Strânge rândurile, soldat! Mișcă-te!

Gheorghe, ordonanța mea, fugea în spatele nostru. Își căra ranița, împreună cu puținele mele bagaje. Schimburi și niște nimicuri trimise de Maria, când încă eram la Ploiești. Am încercat să-mi aduc aminte ce erau, dar nu am reușit.

— Nemții, dom'sublocotenent! strigă Bucur.

M-am întors, fără să mă opresc. Uniformele cenușii se revărsau din pădure, o sută de metri mai jos. Înaintau la pas. Privirea mi se încrucișă cu a lui Costa. Îmi arătă creasta.

Oamenii gâfâiau, dar alergau mai departe, uitându-se mereu peste umăr. Erau palizi. Erau speriați. În primul rând, unul dintre ei se împiedică, iar formația se rupse.

— Alradii, Ciucu! Ridicați-l!

Petrică Pescaru, cel mai tânăr din pluton. Îi spuneau Copilul.

Creasta era prea departe. Nu se putea să ajungem.

Alradii îl adună de jos pe Petrică și-l împinse înainte. Copilul apucă să facă doi pași, după care jumătate din cap îi dispăru. Capela îi sări într-o parte. Bucăți de creier și de os împroșcară uniforma lui Ion Alradii. Se prăbuși fără niciun gest.

— Trag!

Unii dintre ei dădură să fugă. Primele rânduri din plutonul lui Ciurea se amestecară cu soldații mei.

— Stai în rând!

Nu se putea. Erau ultimele clipe. Urma să murim. Vocea mi se sparse.

— Nu te opri!

M-am repezit la ei și am început să-i îmbrâncesc. În jur, șuieratul gloanțelor devenise continuu. Îi vedeam strigând. Dar nu-i auzeam. Mi-am înfipt brațul într-o rană, smucind cu toată forța.

— Mișcă, mă! Nu te opri! Soldatul căzu peste mine. Glonțul îi ieșise prin piept, printre curelele rănii. I-am dat drumul. Mâinile îmi tremurau nestăpânit. Abia dacă mai puteam ține pușca.

Artileriștii trecură pe lângă mine. Ocoleau resturile coloanei. Trei țineau mitraliera, iar Dumitru Ilina deschidea drumul cu cutiile cu muniție.

— Dom’ locotenent a zis să nu tragă nimeni! Doar să meargă mai departe! Ilina se îndepărta, de parcă s-ar fi mișcat într-un alt univers, în care nu existau gloanțe.

— Opriți focul! Simioane, Bucure, luați-i de aici! Nu-i lăsați să se oprească!

M-am întors, trezindu-mă cu ordonanța în față.

— Gheorghe, aruncă bagajele! Găsește-ți o pușcă!

Pădurea se închise protector în jurul nostru. Ajunsesem. Târându-ne metru cu metru. Părăsind în urmă trupuri.

Simion și cu Bucur îi mânau dintr-o parte și din cealaltă. Simion nu lăsase mitraliera germană din mâini. Sergentul Ionică și cu Costa erau în spate, în golul ce se căscase între cele două

plutoane. Uniformele cenușii nu se mai vedeau. Nu mai erau decât trunchiuri de copaci. Împușcăturile încetaseră. Abia dacă puteam să respir. Îmi simțeam plămânii în flăcări.

— Unde s-au dus, Bucure?

— Au trecut, dom' sublocotenent. Ne-au lăsat în plata Domnului. Noi am ajuns, dar restul companiei e tot în vale. Ca într-un lighean!

Dură câteva minute până când, sub noi, izbucni infernul. Oamenii băgară capetele între umeri, iuțind pasul. Acolo ar fi trebuit să fim și noi. Dar nu eram.

Ionică apăru lângă mine.

— Dom' locotenent a ordonat să opriți coloana.

Să ne oprim? De ce să oprim?

Dar n-am întrebat. Până acolo, Costa ne ținuse în viață.

Am ridicat mâna stângă.

— Bucure, Simioane, opriți-i!

Oamenii se conformară. Instinctiv, toți se lăsară jos, cu puștile pregătite. Peste noi se pogorî liniștea. În vale, măcelul continua.

Plutonul lui Ciurea manevră, ocolindu-ne. Se postară pe flancul nostru stâng.

— Atacăm ceva în vârf, dom' sublocotenent? Vorbise în șoaptă.

— Nu știu, Bucure… O să vedem.

Costa trecu de la un copac la altul. Înaintând fără zgomot, ca un animal sălbatic. Se ghemui lângă noi.

— Ce s-a întâmplat?

— Mai e o coloană care merge de-a lungul crestei. Își scoase binoclul și îl ațintì spre un punct precis. M-am uitat și eu, fără să văd nimic.

— Sunt acolo?

— Nu. Acolo e mitraliera noastră.

Stătea neclintit, cu binoclul la ochi. Bucur își pierdu răbdarea.

— Îi vedeți, dom' locotenent?

— Nu, caporal. Îi văd pe artileriști. Se îngroapă în frunze.

Lăsă binoclul.

— Unde sunt vânătorii?

— Aveau ordin să se așeze pe creastă…

Își duse iarăși binoclul la ochi. În vale, împușcăturile se întețiseră, dar Costa nu le auzea.

Un soldat se ascunse în spatele unui copac mai gros. În ciuda

zgomotului din depărtare, pașii lui mă făcură să tresar.

Locotenentul își băgă binoclul în vestonul descheiat.

— E nevoie de ochii unui ofițer. Arătă spre un punct în pădure. Acolo e mitraliera… Dacă e cazul, o să-i dau ordin lui Bucur să ia niște oameni, să-i întărească. Eu rămân cu plutoanele. Află ce e pe creastă.

Se lăsă în genunchi.

— Vânătorii dumitale, câți sunt?

— O companie.

— Suntem iarăși între două focuri… Vânătorii vor trage în tot ce se apropie. Trebuie să lăsăm coloana asta să treacă. Ne strecurăm prin spatele lor. Dumneata hotărăști dacă se poate. Altfel trebuie să traversăm creasta și să ocolim prin valea cealaltă. Să căutăm alt drum spre oraș… Dacă o să mai fie al nostru până ajungem acolo…

— Cum să hotărăsc eu…

— O să știi, când o să-i vezi. Lasă pușca aici.

I-am dat lui Bucur Mannlicherul, simțind că-mi venea greu să mă despart de el. Nu mai aveam decât Steyerul. L-am mutat în buzunarul de la pantaloni. Mi-am scos portharta și mantaua, rămânând îmbrăcat numai cu vestonul. Mi-am luat reperele și am început să urc.

Înaintam încet. Fără manta mă mișcăm mai ușor. Când am întors capul, plutoanele nu se mai vedeau. Pădurea ne ascundea pe toți. Indiferent de uniformă.

Cu coada ochiului am prins o mișcare. M-am întins pe jos. Pământul nu apucase să înghețe, iar frunzele erau ude. M-am târât până sub crengile unui copac doborât de o furtună.

Erau artileriștii. Se îngrămădiseră după o buturugă groasă, acoperită cu mușchi. Din mitralieră nu se zărea decât scutul. Presăraseră frunze și crengi peste ea. Caporalul lor, Dumitru Ilina, ieșise puțin din adăpost. Arătă în ambele direcții, apoi, cu degetele, imită pe cineva care merge.

Împușcăturile din vale acopereau zgomotele pădurii. Cu toate acestea, nu foarte departe, se auzea altceva. În gură aveam un gust metalic. Aș fi vrut să mă ghemuiesc sub trunchiul meu, să închid ochii, și să-mi astup urechile. Să nu mai văd, și să nu mai aud. Să uit unde eram.

Mi-am părăsit adăpostul. Ultimii metri i-am făcut târându-mă printre frunze și rădăcini. Țărâna îmi intrase pe la mâneci,

strecurându-mi-se printre haine. În desiș apăru o lumină nouă.

Creasta era dezgolită, lăsând soarele să se reflecte în țevile armelor.

Stăteau pe loc, cam la cincizeci de metri deasupra mea. Nu se desfășuraseră și nici nu așezaseră santinele. Nu aveau de gând să rămână mult timp. Ofițerii erau în jurul unei hărți, pe care un soldat o ținea desfășurată. I-am numărat. Șase. Șase comandanți. Cu toate acestea, părea să fie mai puțin de un batalion. Cam o companie. Poate că nu-i vedeam pe toți.

Ar fi trebuit să încerc să mă apropii, dar simțeam că, dacă mai făceam un singur pas, copacii s-ar fi dat la o parte, să mă trădeze. Îmi lipsea un binoclu. Ca al lui Costa.

Aveau căști cu țepușă, învelite în pânză. Dar uniformele erau maronii. Nimeni nu purta cizme, nici chiar ofițerii. Aceștia erau îmbrăcați în mantale mai scurte, iar gambele le erau strânse cu moletiere. Soldatul din dreptul ofițerilor strânse harta și se întoarse spre mine. Avea cinci cartușiere la centură, iar pușca pusă de-a curmezișul spatelui părea identică cu Mannlicherul pe care i-l lăsasem lui Bucur. Erau austrieci.

Ofițerii se răspândiră, pândiți pe ascuns de soldații așezați în șiruri ordonate.

Dacă trebuia să se întâmple ceva, atunci nu avea să mai dureze mult. Era timpul să plec.

Am început să cobor, fără să-mi pot desprinde privirea de la ei. M-am târât cu spatele, din ce în ce mai repede, până când n-am mai avut înainte decât o cortină din trunchiuri de copaci. Respiram repede, dar nu mai simțeam nici durere și nici oboseală. Rana de la frunte se închisese. Sângele se uscase pe piele. Și pe mâini.

Am trecut mai aproape de artileriști. Și apoi m-am dus spre plutoane.

Ceva se schimbase. Întâi, nu am știut ce. Apoi mi-am dat seama. De jos, nu se mai auzeau decât împușcături răzlețe. Ce fusese în vale, se terminase.

Costa adunase plutoanele la un loc. Păreau grămezi de cârpe aruncate printre copaci.

Bucur îmi întinse mantaua și pușca.

— Honvezi crăiești. Chiar pe vârf… Am scuturat mantaua și am îmbrăcat-o.

— Câți sunt?

— Au șase ofițeri cu ei, dar n-am văzut mai mult de o companie de soldați.

Am luat pușca. Trebuia să-i cer lui Ilie Simion muniție de rezervă.

— Au mitraliere?

— Niciuna. Stau, ca și cum ar aștepta ceva.

— Asta și fac. Două aripi de atac, una pe fiecare versant... Câmpul deschis din vale e bun pentru șarja ulanilor. Pot să învăluie orice poziție. Dacă sunt opriți undeva, oricum valea e blocată. Și sunt gata să întâmpine orice contraatac. Dacă ar fi apucat să termine bombardamentul, la ora asta totul era gata.

Liviu Ciurea se uită lung la locotenent.

— De unde știți?

— În ultima lună numai asta am văzut. Ești sigur că nu era decât o companie?

— Cam atât... Dar aveau șase ofițeri... Prea mulți pentru o singură companie. Una fără mitraliere...

Costa dădu din cap. Avea din nou privirea absentă. Se ridică în picioare, de parcă ar fi vrut să plece. Dar rămase pe loc, nemișcat. Câteva secunde mai târziu păru să revină în lumea noastră.

— Erau puțini, pentru că nu de-a lungul crestei va fi atacul principal. Grosul o să vină prin flanc, dinspre vale. Asta dacă vânătorii mai sunt acolo și rezistă...

Ridică Mauserul. Cinci cartușe îi răsăriseră între degetele mâinii drepte. Le bagă în magazie, unul după celălalt, cu îndemânarea unui scamator. Ne cercetă pe rând. Avea ochii sticloși, ca ai unui mort.

— E vremea! Zâmbetul fără viață îi dezveli dinții ascuțiți. Mă trecu un fior. Galonații la plutoane. Sergenții pe flancuri! Nu ne desfășurăm încă, să manevrăm repede. Bucure, tu rămâi cu mine. Ești legătura mea cu mitralierele. Domnilor, pornim spre creastă.

Mergeam aproape umăr la umăr. Auzeam respirația soldaților de lângă mine. Focurile de armă aproape că încetaseră, dar pădurea fremăta de sunete ascunse. Am întors capul spre stânga. Sergentul Ionică era acolo.

Înaintam pe pantă poticnindu-ne.

Când am ajuns în dreptul mitralierei, ne-am oprit. Bucur se duse la artileriști, alergând cu arma în cumpănă. Costa spuse

ceva în șoaptă, iar plutonul lui Ciurea se desprinse de noi. În clipa aceea izbucni iarăși infernul.

Împușcăturile se auzeau atât de aproape, încât în primul moment am crezut că cineva dintre noi deschisese focul.

M-am aruncat la pământ, dar imediat am ridicat capul, uitându-mă după Costa. Era în picioare. Gloanțele treceau ca niște bondari mari printre crengi. Din când în când, câte unul se înfigea cu o plescăitură în lemn. Dar erau mai departe, în față.

Costa își flutură mâinile.

— Sergent, ține oamenii grupați.

— Dom' sublocotenent, trag! Vocea răsunase strident. Era al treilea caporal al plutonului. Se ghemuise în spatele unui trunchi firav care nu avea cum să-l apere.

— Nu în noi, Stancule! Numele îmi veni în minte fără să mă gândesc. Hai, sus! Sus, mă!

Doi dintre ei aveau sânge pe uniforme. Dar încă stăteau în picioare. La plutonul meu erau doi răniți și un mort. Deocamdată.

M-am smuls din loc, simțindu-mi corpul greu ca un bloc de piatră. Să mă întind și să nu-mi mai pese… Măcar un moment… Un singur moment…

— Mai repede!

Bucur ne ieși înainte.

— Dom' locotenent a ordonat să se întoarcă plutoanele! Noi intrăm în aripa dreaptă, cu frontul spre vânători!

— A ordonat pe dracu '!

Scuipasem cuvintele. Gâfâiam iarăși. Am încercat să-l descopăr pe Costa. Am coborât, târând tot plutonul după mine, până când oamenii lui Ciurea ajunseră deasupra noastră. Ne îndreptam direct spre locul de unde se trăgea. Costa era nebun. Avea să ne omoare pe toți. Era cel mai limpede gând care îmi trecuse vreodată prin minte.

Se auzi un sunet metalic. Lângă umărul meu apăru caporalul Ilina, zdrăngănind cutiile cu muniție ale mitralierei, în spatele lui veneau ceilalți artileriști, cu Maximul pe umeri. Alergau în același ritm. Puștile așezate în diagonală pe spate se izbeau de țeava groasă și de scut.

Ilina rânji spre mine.

— Mitralierele la mijloc! Să acopere plutoanele! Părea că se distrează. V-am văzut mai devreme, dom' su'locotenent! Își

pusese la gât două benzi cu cartușe. V-ați furișat după nemți!

— Austrieci, mă Artilerie! Vorbisem fără să-mi dau seama. Sunetul vocii îmi răsună străin.

Râse uscat, și fu cât pe ce să se împiedice.

— Austrieci, să fie… Mama lor! O luăm noi primii. A ordonat dom'locotenent!

Mări pasul. M-am uitat după ei. Erau de pe altă lume.

— Ăștia au înnebunit! Gheorghe încă mai căra bagajele, dar își găsise și o pușcă. Știam de unde: morții nu mai aveau nevoie de arme.

Bucur se aruncă după un copac. Ne făcu semn să ne ascundem.

Împușcăturile răsunau din toate direcțiile. Dar încă nu vedeam pe nimeni. Uneori auzeam-crengile căzând, frunzele uscate țâșneau în sus, când un glonț se înfigea în pământ.

Am alergat aplecându-mă până la caporal.

— Sunt în față… Vorbise în șoaptă, deși în vacarmul acela ar fi putut să urle. Cineva mă trase de manta. Era sergentul lui Ciurea.

— Vă cheamă dom' locotenent…

L-am căutat din priviri.

Plutonul unu era de partea cealaltă a mitralierei. Artileriștii nu o așezaseră. Ilina o încărca, dar erau gata să se miște iar. Costa stătea alături, împreună cu Ilie Simion.

M-am strecurat pe lângă copaci.

— Suntem între ei… Când or să-și dea seama, or să ne strivească din amândouă părțile!

— Până atunci, noi o să fim în liniile vânătorilor.

— Așa să fie, domnule!

Ridică mâna spre artileriști. Ilina plecă, urmat de soldații lui.

— De aici, e doar înainte. Ține oamenii în spatele mitralierelor, să nu fie prinși în foc. Ai grijă să nu se împuște între ei. Sunt neinstruiți și speriați. Trebuie să ne mișcăm repede. E numai o singură încercare.

Am plecat spre pluton.

L-am pus pe Bucur să meargă mai în față cu câțiva pași. Îi prinse pe artileriști. Își cărau mitraliera ca pe un sicriu. Doar pusă jos, și era gata de tragere. Simion stătea în spatele lor, cu mitraliera ușoară. Prea aproape. I-am făcut semn să urce spre plutonul lui Ciurea. Eram desfășurați ca aripile unei păsări, cu

mitralierele între noi.

M-am apropiat de sergent.

— Ionică, mai larg. Să fie cât de cât loc între ei... Nu mai vorbeam în șoaptă. Nu mai era nevoie.

Bucur se opri și se aruncă la pământ. Dădusem peste ei.

Erau austriecii. Ultimele lor șiruri. Înaintau încet, cu spatele la noi. Un ofițer și câțiva soldați. Cred că am fi putut să-i ajungem din urmă, fără să ne simtă. Pentru ei, pericolul era în față.

Bucur trase primul. Ofițerul se împiedică, de parcă l-ar fi îmbrâncit cineva. Un moment mai târziu, tot plutonul deschisese focul. Continuaseră să tragă, chiar și după ce nu mai rămăsese nimeni în picioare.

— Gata! Am apucat țeava soldatului de lângă mine, smucind-o în sus, când încerca să bage alt cartuș. Se întorsese spre mine, cu ochi de bețiv.

— Sunt morți. Ajunge... Am ridicat vocea. Mișcă! Nu vă opriți!

Un timp nu se întâmplă nimic, de parcă rămăsesem singuri în pădure. Apoi, i-am găsit din nou. Erau peste tot. Se desfășuraseră, dar nu înaintau. Stăteau adăpostiți după copaci, revărsându-și focul spre locul unde ar fi trebuit să fie întăriturile vânătorilor. M-am lăsat jos, măsurând distanța din priviri. Mai mult de o sută de metri.

Ne-am întins cu toții printre frunze. Pădurea mișuna de uniforme maronii. Parcă erau furnici într-un mușuroi. L-am tras de mânecă pe caporalul de lângă mine.

— Stancule, du-te la mitraliere și spune-le să stea până când ajungem mai aproape. M-am uitat repede în jur. Spune-le că o să încercăm să ieșim mai la lumină, să nu fie copaci între noi și honvezi... Zi-le să se așeze acolo... Am întins mâna, arătându-i o denivelare, ca o cocoașă. Să se miște după ce văd că ne-am oprit, și putem să-i acoperim.

Trebuia să ne târâm toată distanța. Oamenii se mișcau greoi, dar veneau după mine. Privirile tuturor erau atrase hipnotic de cei care, până în urmă cu o zi, nu fuseseră decât un cuvânt lipsit de substanță. Inamicul.

Îmi auzeam bătăile inimii în timpane. Mi se părea că pot să disting și cutele pe care le făceau uniformele lor, deși eram prea departe. Copacii se ridicau ca un zid între noi și ei. Erau mulți, și încă nu-i descoperisem pe toți.

Urma să mor în pădurea aceea. Îmi era atât de frică, încât nu

puteam să mă gândesc la nimic. Mă târâm cu creierul gol, așteptând momentul în care unul dintre soldații aceia avea să se întoarcă și să ne vadă. Iar apoi valul de gloanțe avea să se îndrepte spre noi.

Când, în sfârșit, se întâmplă, fu ca o eliberare.

Strigătul reușise să acopere vacarmul. Izbucnise de undeva, de deasupra noastră. Bucur se ridicase și țâșnise înainte. Trăsese o singură dată, de la adăpostul unui trunchi de copac. Strigătul se oprise.

Lângă mine, cineva gemea la fiecare mișcare. Ne luptam pentru niște centimetri. M-am întors cu fața în sus. Cerul era încă acolo. Coroanele dezgolite se întâlneau sub el.

Mi-am culcat obrazul pe patul puștii. Împușcătura îmi împunse urechile, asurzindu-mă. Am apucat închizătorul. Tubul gol se învârti în aer, lucind în lumina blândă a dimineții.

Țăcănitul mitralierei răsuna deasupra noastră. Simion trecu de mine, trăgând din mers cele din urmă cartușe. Se aruncă la pământ, fără să ia degetul de pe trăgaci. Flacăra linse frunzele, înnegrindu-le.

Soldații austrieci încercau să se pună la adăpost. Am țintit. Am apăsat pe trăgaci. Apoi am încărcat și am tras din nou, fără să mă uit. Un glonț îmi spulberă o mână de pământ în față. Alte gloanțe trecură piuind pe deasupra. Trebuia să ne mișcăm.

Am sărit în picioare. Soldatul de lângă mine era doar o formă neclară. Pe obrazul meu, pământul se amestecase cu sângele scurs din rană. Îl auzeam pe sergent strigând. Am început să alerg.

Cineva căzu, încurcându-mi-se în picioare. M-am împiedicat. În clipa următoare eram jos. Pușca îmi fugi din mâini.

Îl chema Tudor. Țineam minte. Am încercat să-l ridic.

Nu mai avea unul dintre ochi. În locul lui era o gaură din care sângele negru țâșnea afară.

Un glonț se înfipse în corpul pe care îl țineam, făcându-l să-mi zvâcnească în brațe. I-am dat drumul. Apoi mi-am șters mâinile pe mantaua lui și i-am luat pușca. Cartușe. Îmi trebuiau cartușele. I-am desfăcut cartușierele, încercând să nu mă uit la față.

Cineva mă apucă de umăr. Era Ilina, cu artileriștii lui. M-am ridicat, gata să mă împiedic iarăși, și am plecat cu ei.

Plutonul ajunsese la pozițiile de unde îi alungasem pe

austrieci. Stăteau întinși, trăgând spre rândurile care se retrăgeau. După primul moment de panică, honvezii începeau să se adune și răspundeau la foc.

Pușca ce fusese a soldatului Tudor era descărcată. M-am răsucit într-o parte și am început să o încarc, fără să pierd din ochi manevrele austriecilor. Erau ca un râu maroniu ce curgea prin pădure.

Nu-mi numărasem cartușele. Continuam să le îndes în magazia puștii. În spate, răniții fuseseră abandonați. În clipa aceea nimeni nu avea timp pentru ei. Câțiva se mai puteau târî, dar ceilalți zăceau unde căzuseră, tresărind la fiecare împușcătură mai apropiată. Mulți erau dintre ai noștri. Prea mulți.

Ultimul cartuș nu mai intră. Am zăvorât închizătorul și am dus arma la ochi. Șuierăturile gloanțelor se îndeseau.

— Domnule!

Am tras. Împușcătura îmi făcu urechile să țiuie dureros.

Soldatul ajunsese lângă mine. Își pierduse capela. La tâmplă avea o tăietură lungă, iar părul îi era năclăit de sânge

— Dom’ sublocotenent, mă auziți?

Am clipit, încercând să mă dezmeticesc.

Armele noastre tăceau pe rând. Erau cei care căzuseră și cei care încărcau. Focul se oprea. Aveau să contraatace. Râul se pregătea să curgă înapoi, spre creastă.

M-am uitat la soldat. Nu-l cunoșteam. Era de la plutonul lui Ciurea.

— Unde e locotenentul? Și unde dracu’ sunt mitralierele?

Dădu să răspundă, dar un glonț trecu pe deasupra noastră, făcându-ne pe amândoi să ne lipim de pământ. Arătă spre creastă.

— Dom’ locotenent ordonă să atacați când auziți mitralierele!

— Cum să atac? Dacă ne…

— Dom’ locotenent a spus că nu se poate trece decât acum! Așa a zis! Soldatul îmi strigase în față ultimele cuvinte. I-am citit în ochi. Credea fiecare cuvânt. Costa voia să-i omoare. Iar eu trebuia să-i conduc. Era nedrept.

— Unde ți-e pușca?

Abia atunci își dădu seama că o pierduse.

— Găsește-ți una și stai aici…

Cuvintele îmi muriră pe buze.

Un glonț îi sfârtecă mâna. Se uita la bucata de carne din care mai atârnau degete, dar când gura i se deschise, alte două gloanțe îl loviră, unul după celălalt. Soldatul se frânse de la mijloc. Mâna mutilată se zbătu încă o dată, când el era deja mort.

M-am uitat în toate direcțiile, ca un animal încolțit.

— Ionică!

— Aici!

— Ionică, mă vezi?

— Da, dom' sublocotenent!

— Bucure, tu mă vezi?

— Vă văd, dom' sublocotenent! Caporalul era mult mai aproape decât mă așteptasem.

Am inspirat de câteva ori, încercând să opresc vibrația ce-mi cuprindea tot corpul.

— Trebuie să atacăm! Când mă vedeți în picioare, ridicați-i pe toți! Ai auzit, Bucure? Ionică!

— Da, dom' sublocotenent…

— Or să ne omoare pe toți, dom' sublocotenent…

Furia izbucni pe loc. Înlocui orice altceva.

— Dacă rămâne vreunul jos, jur pe Dumnezeul meu că-l împușc, chiar de e ultimul lucru pe care-l fac în viața asta!

Nu urmă niciun răspuns.

— Ați auzit? Urletul meu acoperi zgomotul luptei.

— Am înțeles! strigase Bucur.

— Stați aproape, să nu vă împușcați între voi! Sergent, ține aripa dreaptă, Bucur, la mijloc, eu stau stânga! Nu rămâne nimeni înapoi și nu o ia nimeni înainte!

M-am încordat, ascultând sunetele împușcăturilor. Ceva se schimbase. Se auzeau din mai multe direcții.

— Nu mai trageți! Încărcați!

Austriecii își continuau focul. Apoi răsunară strigăte și ordine. Împușcăturile se răzlețiră.

— Încărcați puștile… Vorbisem în șoaptă, fără să-mi dau seama. Palma stângă lăsase o urmă umedă pe uluc.

Urmară câteva clipe ireale de acalmie, după care se porni lătratul Maximului. Gloanțele împroșcară liniile austriece, ridicând o perdea de frunze și pietre, ciopârțind trunchiurile copacilor, măturând tot ce întâlneau în cale. Era muzica morții. Uniformele maronii trebuiau să danseze în ritmul ei.

Se auzi un strigăt ieșit din multe piepturi și, deasupra noastră, apăru plutonul lui Ciurea desfășurat, cu soldații aproape umăr la umăr. Se năpustiră spre austrieci, căzând de pe creastă în flancul lor. Între plutoanele noastre, mitraliera avea câmp liber.

Era o nebunie. Fu ultimul gând conștient.

— Sus!

Mi se păru că se mișcau încet, de parcă ar fi fost cufundați în apă.

Bucur îl apucă de gulerul mantalei pe unul dintre ei, ca pe un pui de pisică. Amândoi aveau fețele albe. Toader și cu Nuță David se așezară de o parte și de cealaltă a mea. Nuță alerga, gâfâind ca o locomotivă, și se împiedica la fiecare pas.

— Nu trage! Așteaptă…

Gloanțele începură să țiuie. Poate era doar mitraliera noastră… Nuță își dădea sufletul, iar Toader bolborosea ceva de neînțeles. Crengi, bulgări de pământ, așchii de lemn, toate săreau de jur împrejurul austriecilor. Dar, în curând, Maximul avea să fie descărcat. O pușcă se roti în aer, lovită de un glonț, iar soldatul care o ținuse se ghemui cu mâinile la cap

Nu-l mai auzeam pe David. Murise sau rămăsese în urmă.

— Ține rândul! Încă puțin!

Bucur trase de la șold de trei ori, spre un grup strâns în jurul unui subofițer care urla, arătând spre noi.

Maximul tăcu.

— Joooos!

Am căzut în genunchi, ducând pușca la ochi. Cătarea se opri pe pieptul subofițerului austriac. Am scuipat aerul din plămâni. Înălțătorul era prea sus și era murdar de pământ. Nuță David alunecă pe frunze, lângă mine, iar glonțul lui plecă spre crengile copacilor. Subofițerul mă văzu și se aruncă într-o parte.

— Dreapta!

M-am răsucit, cu patul armei înfipt în umăr. Am tras. Și uniforme cenușii… Germanii…

Dinspre austrieci, tirul era slab. După sunetul împușcăturilor, plutonul unu era foarte aproape de noi. Aș fi vrut să mă întorc, să văd unde ajunseseră. Am tras încă o dată, țintind un soldat german ce apăruse printre copaci.

— Să fiu al dracu’! Vin nebunii!

Nuță David se uita peste umărul meu. Artileriștii soseau în fugă, cărând mitraliera. În spatele lor tropăiau Ilina și cu Simion,

cu cutiile cu muniție. Simion nu mai avea MG08-ul[4].

Îi văzuseră și austriecii, așa că își mutară focul spre ei.

— Înainte! Salt!

M-am ridicat strigând ca un apucat. O clipă am fost singur și m-am temut că oamenii mei aveau să rămână pe loc.

Am alergat spre austrieci, trăgând glonț după glonț, până când magazia fu goală. Apoi m-am aruncat la pământ într-o groapă, adâncă până la gleznă. M-am răsturnat cu fața în sus și am început să încarc.

Unde erau? Trebuiau să pună în funcțiune mitraliera până când nu ajungeam cu austriecii în brațe.

Ultimul glonț. Am împins închizătorul și m-am întors. Austriecii erau tot acolo, atât de aproape, încât am avut senzația că, dacă mă săltam puțin, aș fi putut să arunc pușca până în linia lor.

— Domnule… nemții ăia parcă fumează…

Nuță David bâjbâia, încărcându-și arma.

Am ridicat puțin capul. Gloanțele treceau, șuierând ucigaș. În față, trei soldați germani fugeau de la un copac la altul. Fiecare dintre ei avea în gură un fel de țigară care fumega, lăsând o dâră în urmă. M-am uitat la ei, fără să înțeleg. Nu cărau arme, dar în mâini țineau ceva.

— Se duc spre mitralieră… David se cocoșă peste pușcă. Trase un foc spre ei, făcându-i să se ascundă.

În față se auzeau comenzi. Austriecii se regrupaseră iar.

Alături, David înjură și ținti din nou spre cei trei germani. Unde era Costa?

Maximul se trezi la viața, revărsându-și focul pe deasupra noastră.

— Capul jos, că trece aproape! Sergentul Ionică se târî înapoi, încercând să scape de pe denivelarea pe care stătea. Câțiva oameni îl urmau.

Bucur se rostogoli între noi.

— Ne împușcă artileriștii noștri…

— Încă nu, dom’ caporal, da’ dacă îi vine ăluia să tușească, e jale! Nuță căută iarăși nemții printre copaci. Ce fac ăștia?

Mi-am șters cu mâneca rana de la frunte. Chiar dacă mai sângera, măcar nu mai simțeam.

David înjură încă o dată, mai tare. Soldații în uniformă cenușie

[4]4-Maschinen Gewehr 08 – mitralieră ușoară, introdusă în serviciu în mai multe țări, din 1908 – 1910.

își schimbaseră drumul. Veneau spre noi. Unul dintre ei se ghemui după un copac și își duse mâna la gură. Jarul țigării se aprinse într-o ploaie de scântei. Am simțit gheață pe șira spinării.

— Grenade!

Am tras, dar soldatul se ascunsese după copac. Lângă el izbucniră alte două flăcări.

— Grenadieri în stânga! Strigătul lui Bucur îi făcu pe toți să se întoarcă.

Soldatul ieși de după copac, plonjând înainte. Îl așteptam. Am apăsat pe trăgaci fără să țintesc. Aveam ochii larg deschiși, de parcă așa aș fi putut să dirijez traiectoria glonțului. Germanul se opri. Picioarele se frânseră sub el. Grenada se rostogoli peste frunze, iar mânerul de lemn se clătină dezordonat.

Am tras în clipa în care zăvoram închizătorul. Nu mai eram singur. O ploaie de gloanțe plecă în direcția celorlalți doi.

Unul dintre ei apucă să arunce grenada, înainte să se retragă la adăpost. Celălalt căzu secerat.

Prima grenadă explodă între copaci.

A doua se roti în aer, apoi explodă deasupra noastră.

Nu am văzut decât o lumină sângerie. Suflul mă strivi de pământ, smulgându-mi pușca din mâini. Un vuiet îmi umplu creierul. A treia explozie răsună doar ca o bătaie din palme. Apoi n-am mai auzit nimic.

Am încercat să mă ridic în genunchi. Când am reușit, am descoperit că nu îmi puteam ține capul drept. Mi-am mișcat fălcile. Aveam pământ între dinți. Am căscat gura larg, până când mi-a pocnit mandibula.

Închideam și îmi deschideam gura, ca un pește. Timpanele îmi țiuiau de parcă prin ele gonea un tren. Cineva m-a împins din spate, obligându-mă să mă întind. Era Nuță David, fără capelă, cu fața și părul acoperite cu țărână. Probabil că așa arătam și eu. Numai că el mai avea pușca.

Îmi striga ceva ce nu puteam să aud. Trenul începuse să se oprească, pentru că, în timpane, aveam acum scrâșnetul frânelor lui. Mi-am dus mâinile la urechi și am apăsat. Urletul dinăuntru începu să scadă. Am apăsat și mai tare.

Un gând îmi veni în minte. Nu mai aveam chipiul. Îl pierdusem…

Altcineva ajunse deasupra noastră. Era caporalul Toader.

Atunci mi-am adus aminte și celălalt nume. Îl chema Grigorie. Grigorie Toader. Se sprijinea de armă, ca de o cârjă. Din urechi îi curgea sânge. Deschidea și închidea gura, ca mine. Eram amândoi niște pești, sufocându-se pe uscat.

Sunetele se întoarseră cu un tunet. M-am tras înapoi.

— Dom' sublocotenent!

Fața rotundă a lui Nuță David se înroșise și mai mult.

— Te-aud! Nu mai urla!

Nuță închise gura.

— Ferește-te, Toadere!

De pe buze îmi ieșise un croncănit. Am tușit. Îmi ardea gâtul. Toader se clătina. Îl traseră jos.

Mi-am pipăit urechea. Nu curgea sânge.

O altă umbră apăru lângă mine. Costa. Se uita spre pădure. Mi-am dat seama că nu se mai auzeau împușcături.

— Poți să stai în picioare?

Încă nu știam. Mă ținu Nuță David. Nu am căzut după primul pas. Eram întreg. Mai mult sau mai puțin.

— Adună plutonul. Se întorc. Trecu mai departe. Am dat să răspund, dar nu mai aveam cui.

Simion și cu artileriștii se trântiră alături de noi, așezând Maximul.

— Dom' sublocotenent, era să vă împușcăm! Dumitru Ilina avea un rânjet întins pe toată fața.

Simion se aplecă spre mine. Îl vedeam ca prin ceață.

— Sunteți bine?

— A căzut o grenadă pe noi, cum să fie bine? Ați stat prea mult cu artileriștii, dom' caporal!

— N-am nimic, Simioane. Nuță, nu-mi mai striga în ureche!

— Iertare, domnule…

— Da' mitraliera nemțească unde ți-e, Simioane?

Dumitru Ilina i-o luă înainte.

— Aruncată, fără gloanțe…

— Am farâmat-o de un copac, să n-aibă neamțul ce lua înapoi.

M-am uitat la Ilina.

— Are doar șaizeci de kile. Îți ajung artileriștii tăi… Simioane, stai aici. Caută-ți o pușcă… Și caută-mi și mie una…

Ilina îi lua locul lui Simion la mitralieră. Am strigat, când plecau:

— Artilerie! Ați făcut treabă bună!

Rânjetul apăru iarăși. Dar, acum, era plin de căldură.

— Nu v-am nimerit cu cățeaua, dom'sublocotenent!.. Asta a fost a mai bună treabă!

O luară la fugă, cu povara în spate.

— N-au minte... David zâmbi în urma lor.

— Unde-i Bucur?

Îmi răspunse Alradii. Capela îi alunecase într-o parte, dezvelindu-i țeasta acoperită cu păr blond. Era din Suceava și trecuse de ceva timp peste douăzeci de ani. Înmuia cuvintele, după rostul moldovenesc.

— Înapoi, l-a trimis dom' locotenent după răniți.

— Sergentul?

Ion Alradii coborî privirea.

— L-a prins în piept... Nu mai scapă...

La nici zece metri distanță, Liviu Ciurea stătea între soldații lui. Privirile ni se încrucișară, dar am avut senzația că nu mă recunoștea. Se uita în gol, mișcându-se doar când cineva se ciocnea de el.

— Stancule, strânge oamenii. Repede!

Ilie Simion se întorcea cu două pușți. Veni după mine.

M-am dus spre viroaga unde ne ascunsesem de focul austriecilor.

— Domnule, am dat și de una nemțească...

Simion tăcu. Sergentul zăcea cu fața în sus. Îi desfăcuseră mantaua și vestonul. Gheorghe Puiu îi apăsa pieptul, încercând să oprească sângele. Ionică respira dezordonat, iar sunetul părea să aibă ecou. M-am lăsat în genunchi alături de el.

— Simioane, adu pe cineva, să-l ducem de aici.

— Rămâne!

Am tresărit, surprins de vocea lui Costa. Era în spatele nostru. Nu-l auzisem venind.

— Adu doi oameni, caporal.

Costa își ținea capul înclinat într-o parte. Ca un animal ce te cercetează de la depărtare. Am avut senzația că mă uitam la o mască. Că în spatele învelișului de la suprafață era altceva. Privirea rece și calculată se tulburase. Erau umbre înăuntru. Un foc izbucnit într-un bloc de gheață. Umbrele nebuniei.

Simion nu încercă să plece. Făcu doar un pas în spate.

— Nu-i luăm decât pe cei care merg singuri. Ceilalți rămân.

Se aplecă spre sergent, iar nările i se deschiseră, ca și cum ar

fi încercat să detecteze un miros.

— O să moară. Ca să-l ducă, doi oameni trebuie să meargă încet. Vor fi împușcați sau or să cadă prizonieri. Pentru un mort.

— Atunci o să-l car eu singur.

Costa dădu din cap.

— Glonțul a ricoșat. I-a rămas în plămân. O să moară.

— Da, dar acum trăiește…

Îmi scosesem portharta, și eram gata să i-o întind lui Simion. Nu am văzut pistolul decât când Paul Costa îl îndreptă spre capul sergentului.

Am ridicat brațele, scăpând din mâini portharta. Am așteptat detunătura.

Dar nu urmă decât liniște. Nu se mai auzea nici respirația sergentului.

Costa se uită la trupul însângerat, după care dezarmă cocoșul.

— Acum e mort. Putem să plecăm.

Își băgă pistolul în toc. Privirea îi căzu pe una dintre puștile pe care le ținea Simion. Semăna cu Mauserul lui, dar avea țeava mai lungă.

— De unde o ai?

Simion arătă pușca, ca și cum ar fi vrut să se ascundă după ea.

— Unde au explodat grenadele… Erau doi nemți răniți…

— Morți, sau răniți?

— Răniți, dom’ locotenent… Când i-am căutat de cartușe, s-au mișcat…

— Luați bidoanele cu apă de care nu mai e nevoie, și duceți-le acolo.

Se îndepărtă spre plutonul lui Ciurea. Simion îmi dădu Mauserul și un pumn de gloanțe.

— E nemțească… Ca a lui dom’ locotenent…

Gheorghe desprinsese bidonul pe care îl avea sergentul la brâu.

— Grăbiți-vă, să nu vă pierdeți de noi!

Un curier de la plutonul lui Ciurea venea în fugă.

— Ce-i, mă?

— Dom’ locotenent a ordonat să punem răniții noștri împreună cu nemții…

M-am uitat în urmă. Erau cinci. Doi dintre ei erau artileriști.

Unul nici nu mai era conștient. Avea fața acoperită cu sânge. Am întors privirea.

Bucur se întoarse. Plutonul era gata de plecare. După neliniștea pe care o citeam în ochii lor, mi-am dat seama cât de mult voiau să nu mai întârzie.

În față, plutonul lui Ciurea se puse în mișcare. I-am urmat și noi. Am mărit pasul, apropiindu-mă de Bucur.

— Câți răniți au fost?

— Trei, dom' sublocotenent. Doar Marinică Anculia nu putea să meargă. Noi l-am fi luat, dar dom' locotenent ne-a întors din drum, și a ordonat să-l ducă… Unde i-au dus, domnule?

Începeam să înțeleg. Bidoanele cu apă. Răniții noștri și răniții inamicului. Strânși împreună…

— La adăpost. Unde or să-i găsească sanitarii… Care sunt ceilalți doi?

— Frații Dănilă. Marcu și Cristache; ăia care au venit ultimii, săptămâna trecută…

— Îi știu. Mi-am amintit de fețele celor doi. Erau doi vlăjgani veseli, olteni de undeva de pe lângă Craiova. Rău?

Bucur reuși să râdă.

— Pe Marcu l-a zgâriat la umăr. Fra'său a sărit după el, când l-a văzut jos, și un glonț i-a găurit o bucă. Au carnea tare, amândoi. Nu s-a sfărâmat nimic. Înjurau ca nebunii…

Am dat din cap, încercând să amân cealaltă întrebare.

— Și morți, Floreo?

Bucur își strânse buzele.

— Nouă, dom' sublocotenent. Nouă… Sergentul Ionică, Mitu Dumitrache…

— Nu mi-i spune. Vedem mai târziu. După ce scăpăm de aici. Nu s-a terminat…

Am rămas în urmă și m-am uitat înapoi. Gheorghe și cu Ilie Simion nu se zăreau. Dacă nu apăreau curând, nu erau speranțe să ne mai găsească. M-am oprit, lăsând plutonul să treacă pe lângă mine. Mi-am sprijinit pușca germană pe braț și i-am tras închizătorul. Am băgat mâna în buzunar și am început să o încarc, cercetând pădurea.

— În dreapta.

M-am răsucit, cu degetul pe trăgaci. Iarăși nu-l auzisem. Își ținea pușca pe îndoitura cotului stâng, cu țeava îndreptată spre mine.

— Oamenii pe care îi aștepți… Vin din dreapta.

Își îngustă ochii până când nu mai fură decât niște fante. Apoi se lasă în genunchi. M-am lăsat și eu, cu pușca pregătită. În fața noastră, cineva se mișca printre copaci. Se întrezări o lucire, apoi fu sunetul unei crengi care se rupea. Alte sunete se auzeau din toate direcțiile.

— Se întorc! Vorbisem în șoaptă. Îmi răspunse la fel.

— Se țin după soldații tăi. I-au văzut când au cărat răniții.

— Ne încercuiesc…

Costa zâmbi și își scoase pistolul din toc, înfigându-l în centură.

— Credeai că s-au speriat și or să ne lase să le trecem pe sub bot, fără să muște?

În spatele nostru răsunară pași repezi. Am tresărit.

— Ușor, domnule sublocotenent…

Erau artileriștii, cu Maximul. Rămăseseră numai doi. Și Dumitru Ilina lipsea. Costa le făcu semn să așeze mitraliera între doi copaci.

— Ar fi bine ca vărul Simion să aibă ochi buni. Și minte, să nu se apuce să tragă în honvezi…

Locotenentul aruncă o privire către Maxim

— Nu mai ai nimic de făcut aici. Du-te la plutonul tău.

Am început să mă îndepărtez, mergând cu spatele.

— Nu ne aștepta. Dacă mai sunt, Ilina o să-ți găsească vânătorii. Plecați cu ei.

M-am ridicat și am luat-o la fugă, străduindu-mă să nu calc pe nimic ce ar fi putut să facă zgomot. Pădurea era plină de umbre. Deasupra copacilor se întindea cerul însorit. Parcă ar fi fost dintr-o altă lume.

Când mi-am ajuns din urmă plutonul, eram lac de sudoare, înainte, Ciurea se oprea. Am trecut pe lângă coloană, ducându-mă la el. Se amestecase printre oameni. Stătea pe loc, cu mâinile atârnând de-a lungul corpului, ca un spânzurat.

— Ce e?

De jur împrejurul nostru nu mai erau decât copaci subțiri și lăstăriș. Niciunul nu ne-ar fi apărat de gloanțe. Îmi răspunse sergentul:

— Artileristul, dom’ sublocotenent… A zis să stăm pe loc…

— Liviule, scoate doi soldați pe flancuri și pune-i la zece metri de coloană. Până când plecăm de aici… Eu îi desfășor pe ai

mei…

Se uită la mine, de parcă abia atunci mă recunoștea.

— Îți curge sânge…

Mi-am trecut palma peste frunte. Apoi m-am șters pe pieptul mantalei.

Nu mă auzea. Vorbeam degeaba.

— Sergent! Nu știam cum îl cheamă. Îl privea neliniștit pe Ciurea. Execută ordinul! Spune-le să stea cu ochii în patru. Dacă văd ceva, să se furișeze înapoi. Să nu se apuce să tragă! Ai înțeles?

— Da, domnule! Se răsuci în loc, gata să strige.

L-am apucat de umăr.

— Încet, mă! Pe tăcute!

Am plecat mai departe. Grigorie Toader și cu Bucur erau ultimii. Desfășuraseră plutonul pe două rânduri și supravegheau pădurea din spatele nostru. Făcuseră ce trebuia făcut, fără să fie nevoie să le mai spună cineva.

Răsună o împușcătură răzleață, urmată imediat de o rafală de mitralieră. După care, în pădure, începu să se tragă de peste tot. Ambele plutoane se culcară la pământ, cu armele pregătite. Bucur se târî până la mine.

— Ăștia de la unu or să ne împuște în spate!

— Caută-le sergentul! Spune-i să-și mute plutonul pe flancul nostru și să-l desfășoare!

M-am înălțat puțin să mă uit. Dacă nemții treceau de mitraliera lui Costa, ne-ar fi prins înainte să avem timp să manevrăm. Dar în loc de nemți apăru Dumitru Ilina. L-am oprit pe Florea.

— Lasă! Stai aici.

I-am ieșit înainte lui Ilina, stând pe lângă copaci, deși gloanțele nu veneau spre noi.

— Zi, Artilerie, și zi ceva de bine!

— Ne așteaptă vânătorii, dom’ sublocotenent! Sunt sub creastă. Au primit ordin de retragere, dar stau pe loc, să-i ajungem. Au lăsat gol în linii, pe unde să intrăm. Da’ trebuie să fugim repede!

— Ca vântul, caporal! Tu-i conduci?

— Eu, dom’ sublocotenent, să mă recunoască! Dar vor să fie și un ofițer în primele rânduri…

— Ia-l pe sublocotenentul Ciurea. Stai! Du-te la sergentul de

la plutonul unu și spune-i să ți-l țină pe Ciurea în față…

M-am întors să plec. Chiar lângă mine erau răniții de la plutonul unu, încadrați de frații Dănilă. Ca niște pui de găină între două cloști mari.

— Marcu! Cristache! Mai puteți să mergeți?

— Eu da, dom' sublocotenent! Cristache mai greu, că-l mănâncă spinarea de jos…

— Cristache, alergi?

— Alerg, dom' sublocotenent!

— Atunci alergați cum n-ați alergat niciodată până acum, și țineți-i pe amărâții ăștia cu voi! Răspundeți de fiecare! Nu cade nimeni și nu rămâne nimeni în urmă! Fuga! După artilerist!

N-am stat să văd ce se întâmplă. În jur, toți se mișcau. M-am întors la plutonul meu. În pădure, împușcăturile se răriseră, dar erau mai apropiate. Și nu se mai auzea mitraliera.

— În picioare! Floreo, ridică-i!

Răsună sunetul metalului lovit de metal.

— Încet, soldat! Retragere pas cu pas!

Am aruncat o privire peste umăr.

— Floreo, îi mai vezi pe frații Dănilă?

— S-au dus.

— Simion și cu Gheorghe? Locotenentul?

— Nici urmă. Dar încă se trage. A tras și mitraliera până adineaori…

Încă se mai trăgea. Mai era cineva în viață.

— Parcă s-au mutat… Urcă spre creastă…

Toader își strecură un pumn de gloanțe în buzunar, scoțându-le cu degete nesigure din cartușieră.

— Spre creastă, pe dracu'! Vin încoace!

Avea dreptate. Cineva ar fi trebuit să rămână pe loc, să mai câștigăm timp. Pe care însă ar fi trebuit să-l schimbăm cu alte vieți. N-aveam de gând să plătesc.

— Știți să fugiți?

Cei doi caporali se uitară la mine în același timp.

— Ar fi bine să știți, că altfel nu mai scăpăm… Ce stați? Dați-i drumul! Dați-i drumul, mă!

I-am îmbrâncit pe cei care erau la îndemână, împingându-i după Bucur și după Toader.

În clipa următoare, toți fugeam. Le auzeam gâfâielile, însoțite de sunetul lopeților izbite de pulpane. Picioarele răscoleau

pământul. În urmă, armele tăcuseră.

Primii morți nu erau dintre ai noștri. Zăceau ici și colo, răspândiți printre copacii tot mai rari, unii ghemuiți, alții cu mâinile larg desfăcute. În lemnul trunchiurilor se zăreau tăieturi și găuri de gloanțe. Panta deveni mai grea, iar soldații din pluton începură să încetinească.

Mi se părea că alergam de ore întregi. În jur nu mai erau cadavre. Acum erau gropi și întăriturii de pământ. Părăsite. Pozițiile vânătorilor. Oamenii continuau să fugă, târându-și picioarele. Am ieșit puțin în lateral, încercând să văd ce era mai departe. Câteva tufe desfrunzite. Și cerul, înjumătățit de linia crestei.

Pe ultimii metri am avut senzația că în partea cealaltă nu era nimic. Iar noi am fi pășit drept în pata aceea de albastru ce se căsca înaintea noastră.

Apoi am trecut peste creastă. Alți copaci, altă vale, alți oameni alergând.

— Dom’ sublocotenent!

Era Ilina.

— Dom’ sublocotenent!

— Aici!

Era mai odihnit decât mine.

— Dom’ sublocotenent, vă așteaptă comandantul vânătorilor!

Se uita la mine, cu ochii căscați. Îmi simțeam fruntea umedă, și nu era numai transpirație. Probabil că sângele îmi acoperise toată fața.

— Unde sunt vânătorii?

— Tocmai ați trecut printre ei, domnule.

În momentul acela, coloana se opri atât de brusc, încât oamenii din ultimele rânduri se ciocniră între ei. Ajunsesem. Nu știam unde, dar ajunsesem.

— Să vorbiți cu locotenentul lor… Acum, domnule!

L-am împins ușor, făcându-mi loc.

— Toadere! Bucure! Un singur rând, cu frontul spre creastă!

Izbucniră ordinele. Oamenii se mișcau repede, chiar dacă erau obosiți. Abia acum îi vedeam și pe ceilalți soldați, de o parte și de cealaltă a noastră. Când plutonul se desfășură, golul se umplu și nu mai fu decât o singură linie de trăgători. Ușa se închisese. Ar fi trebuit să mă duc și la celălalt pluton. Ciurea nu-și desfășurase soldații, care stăteau pe loc, înghesuindu-se cu

răniții. Numai că nu era timp. Nu în josul pantei era locul cel mai bun pentru a opri un atac. Probabil că asta știa și comandantul vânătorilor.

— Du-mă la el! Repede!

— Asta vă ziceam și eu, dom' sublocotenent!

Vânătorii se uitau urât după noi. Din cauza noastră erau încă acolo.

Bărbatul care ne ieși înainte avea peste patruzeci de ani. Nu era foarte înalt, dar era bine legat, chiar dacă peste centura ce-i strângea mantaua se revărsa un început de burtă. Avea o uniformă croită pe măsură, iar bocancii din picioare erau din piele moale și scumpă. Am salutat.

— Sublocotenent Grigorescu, batalionul…

— Lasă-mă dhomnule! Te-am văzut ieri, când am ajuns pe coclaurile astea… Unde ți-e comandantul?

Am coborât mâna de la chipiu.

— Nu știu. Cred că s-a dus spre șosea…

— Ce șosea, dhomnule? Unde-i locotenentul Costa?

L-am privit nedumerit.

— În urmă, cu o mitralieră și niște soldați de-ai mei… Dar nu dânsul comandă compania…

— Lasă-mă, dhomnule, că știu! Mi-a povestit artileristul pe care l-a trimis Costa… Matheescu e un chretin și m-aș bucura să aud că a chrăpat! Mai așteptăm pe cineva?

Vorbea cu accent, de parcă româna nu era limba lui. Sau poate că era, numai că nu fusese obișnuit să o folosească. Era și prea bătrân pentru gradul pe care îl avea. Poate că era ofițer de rezervă, ca noi ceilalți. Nici Costa nu arăta a militar de carieră, dar, dacă mă gândeam mai bine, nici a rezervist.

— Pe nimeni. Locotenentul Costa a ordonat să nu-l așteptăm!

— Asta spune-mi! Întoarce-te la compania dhumitale și ține-te după noi…

— Ne unim cu Batalionul 34?

Se uită la mine, de parcă eram nebun.

— Dhomnule, Batalionul 34 s-a mutat azi-dimineață, și dhracul știe unde e! De aici până la Azuga nu mai e niciun soldat român în afară de noi. Am primit ordin de retragere după ce batalionul dhumitale n-a fost în stare să oprească primul athac! Ați avut noroc că ne-ați mai găsit!

Aș fi vrut să-i spun că dacă nu ar fi fost plutoanele noastre cu

Maximul, probabil că înaintea ordinului de retragere l-ar fi ajuns germanii și honvezii crăiești. Dar nu era momentul cel mai potrivit.

L-am oprit când se întorcea să plece.

— Unde mergem, domnule locotenent?

— La Azuga, dhomnule!

L-am oprit din nou.

— Pe unde, dacă-mi permiteți?

Locotenentul mă fixă nedumerit. În jurul nostru mai erau ofițeri, dar eu nu aveam ochi pentru ei. Timpul devenise iarăși prea scurt.

— De partea cealaltă sunt cam două batalioane de infanterie. Imediat după creastă… Întâi, ar fi bine să ne îndepărtăm de ele. Cât mai repede. Abia după aceea, putem să ne întoarcem spre Azuga…

— Așa a spus Costa?

N-am avut nicio ezitare.

— Da, domnule locotenent!

— Atunci așa facem. *J'ai confiance dans cette espèce de fou.*[5] Se adresă celorlalți. Dhomnilor, ce stați? Ați auzit! Și dhumneata, marș la trupă! Te ții după noi. Dhacă poți…

— Am înțeles!

Am rupt-o la fugă, cât mă țineau picioarele. Pe linia crestei încă nu apăruse nimeni. Dar nu avea să dureze. M-am repezit în mijlocul oamenilor, căutându-i pe artileriști.

— Ilina!

Ambele plutoane se desfășuraseră. Oamenii se uitau îngrijorați la mine.

— Aici! Dumitru Ilina se ridică de jos.

— Te-am făcut curier. Du-te la răniți și zi-le fraților Dănilă să se bage în plutonul de vânători de lângă noi și să nu se desprindă de ei, orice ar fi. Spune-le că o să fie goană mare. După aia întoarce-te la mine.

— Care-s frații Dănilă?

— Ăia mari de tot. Du-te!

Ilina dispăru imediat.

— Sergent! Unde-i sublocotenentul Ciurea?

Ciurea stătea jos, cu capul între genunchi.

— Pune pe cineva lângă el. Un galonat… Ridică-ți oamenii.

[5] 5-Am încredere în nebunul ăsta. (fr.).

Plecați primii. L-am întors către vânătorii care treceau pe lângă noi pe ambele părți. Du-te cu ei! Dacă trimit ordin să vă opriți să ne așteptați, să știi că-i împușc pe toți ăia care nu stau! Ai înțeles? Spune-le oamenilor!

M-am întors la pluton.

— În picioare!

— Ce facem, dom' sublocotenent?

— Ce am făcut toată ziua, Floreo.

Bucur își propti mai bine baioneta la țeavă.

— Fugim!

— Ca vântul, caporal! Țineți-vă lângă copaci, să ne mai ascundă de gloanțe! S-a înțeles?

Oamenii îmi răspunseră în cor, amestecându-și vocile.

— Inamic pe creastă! Caporalul Toader ridică pușca. L-am dat la o parte.

— O singură salvă!

Am tras, urmați de vânători. Deja, pe deasupra noastră treceau gloanțe. Iarăși… Nu avea să se mai termine niciodată.

Am urlat cât am putut de tare:

— Retragerea!

Am început să alergăm spre vale, ducându-ne spre copaci. Mai auzeam gloanțe, dar niciunul dintre noi nu fu lovit. După un timp, ne-am trezit între vânători. Rândurile noastre se amestecară.

— Floreo, unde-i plutonul unu?

Caporalul Bucur se uită de jur împrejur.

— Nu sunt, dom' sublocotenent…

Mări pasul, apropiindu-se de vânători.

— Bă, care ați văzut infanteriști pe aici?

— Da' tu ce ești? Cavalerie ungurească? se auziră câteva râsete răzlețe. Încetară repede.

Bucur se îndepărtă, în timp ce ritmul marșului scădea. Parcă nici nu mai coboram. Probabil că ajunsesem în vale. Sau pădurea era înșelătoare. Coloana se opri. Din față răsunară ordine, iar vânătorii se desfășurară.

— Ce se mai întâmplă, dom' sublocotenent, luptăm iar?

Oamenii aruncau priviri speriate printre copaci, căutând umbre ce nu ar fi trebuit să fie acolo. Soarele dispăruse după creastă, iar cerul senin fusese înghițit de coroanele pline ale brazilor.

— Încărcați! Acum, cât e timp!

Lângă mine, Nicu Ciucu își deszăvorî închizătorul, iar cartușul care era pe țeavă sări într-o parte.

— Lasă-l, soldat! Încarcă arma, și-l aduni după aia!

Mi-am sprijinit Mauserul de șold. Pușca era grea. Mai grea decât cea pe care o pierdusem. Am căutat în buzunar. Mi-a trecut prin minte că îmi trebuiau niște cartușiere. Unele cum avea Costa. Am tras de închizător, ținând palma deschisă. Nu ieși niciun glonț. Magazia fusese goală. Nu-mi aduceam aminte când trăsesem toate gloanțele. Am băgat repede cinci cartușe, îmi mai rămâneau trei. Bucur își făcu loc printre rândurile de vânători.

— Spune, caporal!

— Sunt în față. Sunt primii… Avem avangardă din infanteriști și răniți…

Se auziră alte ordine.

— Ce fac ăștia? Așteaptă să ne ajungă nemții?

Desișul ne ascundea. În același timp, îi acoperea și pe cei care se apropiau. Plutonul de vânători făcu o întoarcere și își reluă înaintarea. Bucur se uită la ei, apoi la mine.

Locotenentul nu era prost. Schimbase frontul, să răspundă unui atac dinspre deal, și, în același timp, se deplasa mai departe spre liniile nostre.

— Ce-i, caporal? E aceeași fugă. Dar în altă direcție… După ei! În liniște.

M-am depărtat, încercând să aud ceva. Pădurea forfotea. Erau deasupra noastră și în spate. Dar nu mai răsunau împușcături. Nu în apropiere. Lupta lui Costa se încheiase. M-am dus la ultimii soldați din plutonul meu. Mergeau cot la cot cu vânătorii.

— Spuneți din om în om: nu trage nimeni fără ordin!

Am înaintat în liniște, încercând să ne afundăm în pădure, până când am pierdut socoteala timpului. Soarele, pe care doar îl bănuiam pe cerul de deasupra brazilor, nu-și schimbase locul, așa că nu trecuse nici măcar o oră. Dar, pentru mine, fuseseră zile întregi.

Transpirația mi se scurgea pe piele, lipindu-mi-se de spate. Mi-am descheiat vestonul. Imediat hainele umede au început să se răcească, și a trebuit să mă închei la loc.

Nu se vedea și nu se auzea nimic. Eram singuri pe lume.

La un moment dat, am început iarăși să urcăm. Panta era mai

blândă. Nu mai creșteau brazi. Doar copaci goi. Printre coroanele lor desfrunzite, soarele se ducea spre centrul boltei.

Soldații din față se lăsau la pământ. Am ridicat mâna, făcându-le semn alor mei să facă același lucru. Ajunsesem în vârful colinei. În sfârșit, aveam să știm unde eram.

Plutoanele de vânători se mișcară înainte, descoperind grupul de răniți. Avangarda noastră de infanteriști și răniți…

Din stânga se auzi un ordin. Trecu din gură în gură. Rândurile de soldați tălăzuiră. Mi-am trecut repede mâneca peste frunte. Durerea ascuțită îmi aminti de rană. Am ridicat pușca, căutând o țintă. Cineva era acolo, în fața noastră.

Ion Alradii se târî lângă mine. Capela i se dusese spre ceafă, descoperindu-i puful blond pe care se uscaseră pete de noroi. Alături era Ilina, cu obrazul culcat pe patul Mannlicherului. Am înghițit de două ori ca să pot să vorbesc. Gura îmi era atât de uscată, încât simțeam că fălcile mi se lipiseră una de cealaltă.

— Dacă trage vreunul, îl ia dracul… Șoapta mea plecă mai departe.

Trecură câteva secunde fără să se întâmple nimic. Ilina se aplecă spre urechea mea.

— Domnule, cred că în pădure e dom’ locotenent Paul…

M-am uitat spre desiș.

Ilina dădu din cap.

— Sigur e dom’ locotenent!

— De unde ți-a venit?

— Azi a trebuit să mă duc de două ori către cineva care stătea să mă împuște. Știu ce-i în capul ăluia pe care l-a trimis dom’ locotenent… E acolo… Și nu e neamț, că ar fi tras până acu, să-i cheme pe ai lui. Stă pe loc și-i e frică să iasă, să nu-l găurim noi. Nici nu poate să strige, că-l aude neamțul… E sigur unu’ de-al nostru, dom’ sublocotenent…

— Și dacă nu e?

— Este. Iar noi stăm degeaba aici, să ne ajungă nemții!

— Ți-ai pune gaj viața, caporal?

Ilina întâi nu înțelese, după care zâmbi larg, copilărește.

— Adică să mă duc la el?

— De unul singur.

Ilina se șterse la nas și se ridică în genunchi.

— Singur, dom’ sublocotenent… A mers de două ori, merge și a treia!

O luă spre copacul cel mai apropiat. Se făcu nevăzut. De lângă locotenentul vânătorilor, un soldat plecă în fugă spre noi. L-am apucat de umăr pe Stancu.

— Găsește un ofițer la plutonul vânătorilor și zi-i că e ordin să nu deschidă focul înaintea noastră. Dacă întreabă de unde-i ordinul, fugi de acolo, nu sta să-i răspunzi!

Era o liniște deplină. Nu se auzeau decât pașii curierului care se apropia.

Apoi răsună vocea lui Ilina:

— Dom' sublocotenent?

Vorbise tare, dar nu într-atât, încât sunetul să ajungă departe.

— Aici, Artilerie…

Curierul se oprise, de parcă vocea venită din pădure îl paralizase. Am văzut că era un sergent.

Se auziră șoapte, apoi altă voce:

— Dom' sublocotenent, sunt eu, caporalul Simion…

— Mai încet, mă! Ilina preluă iarăși inițiativa: Zice că e de la dumneavoastră din pluton! Io-l cunosc… Urmă o pauză. Dom' sublocotenent, ne ridicăm în picioare… Să nu tragă… Aud nemții și ne ia mama dracului…

Apărură amândoi, unul lângă altul, țepeni, ca două sperietori de păsări. M-am ridicat și eu, urmat imediat de tot plutonul. M-am întors spre sergent:

— Raportează că e de-al nostru și că s-ar putea să mai fie și alții. Mă ocup eu. Puteți să dați ordin de marș.

Alături, vânătorii întâi se codiră, după care, pe rând, se ridicară și ei.

Sergentul plecă. Am ieșit în întâmpinarea celor doi. Ilie Simion avea o frunză lipită pe gât, iar ochii parcă i se adânciseră și mai mult în orbite. Arăta mai bătrân. Sau era doar pământul care-i murdărea fața. O clipă m-am temut că era singur, dar se uita peste umăr, căutând ceva între copaci.

— Cum e, Simioane?

— E bine, dom' sublocotenent… Am pierdut Maximul, dar nu e niciunul căzut. Suntem toți…

Privirea i se umbri. În nări îmi ajunse un miros abia simțit, metalic. De sânge. Purta după el mirosul fricii.

— Unde sunt ceilalți?

— Or să fie înaintea noastră, când ajungem sus. Dom' locotenent a spus că or să iasă prin dreptul plutonului nostru,

să-i cunoaștem…

Treceau vânătorii pe lângă noi.

Le-am făcut semn să vină după mine.

— Sunt și doi prizonieri, dom’ sublocotenent… Simion mergea cu capul plecat.

— Ce prizonieri?

— Doi honvezi. Un soldat și un ofițir… I-a adus dom’ locotenent.

— Cum adică i-a adus? De unde i-a adus?

— Când a rămas în urmă să…

Simion se opri. Vocea i se stinse, de parcă și-ar fi pierdut răsuflarea.

— Să ce, Ilie?

Simion își răsuci cureaua puștii în jurul încheieturii. Era tot un Mauser. Ca cel pe care mi-l adusese mie cu aproape o oră înainte.

— Să vadă dacă se ține cineva după noi. Dom’ sublocotenent… Cuvintele îi muriră în gât, și tăcu.

Am așteptat.

— Ce-ați făcut acolo, Simioane?

Se uită la mine cu ochi încețoșați.

— Nu știu, dom’ sublocotenent! Când i-am văzut pe nemți și pe austrieci, i-am lăsat pe răniți și am rupt-o la goană… Eram cu Gheorghe și cu soldații ăia de la plutonul unu, și deodată ne-am trezit cu foc de mitralieră în față și cu dom’ locotenent peste noi! Ne-a oprit și ne-a pus să tragem în gol, că nu vedeam pe nimeni… După aia am fugit iar, dar parcă tot în cerc, că erau nemți peste tot! Ne-a dus prin mijlocul lor…

— Ușor, Simioane, nu striga.

Soldații din pluton se uitau la noi.

— Trăgeam în ei de la un braț depărtare, dom’ sublocotenent, îi ajungeam mereu din spate… Nici nu ne auzeau, de parcă le luase Dumnezeu mințile!.. Dom’ locotenent se întorcea după ăia care fugeau… Cu lopata…

Își trecu repede palma peste față.

— Am mers printre ei, până am ieșit din pădure. Arătă spre creastă. Sus nu mai sunt copaci și se vede tot orașul. Se văd tunurile și întăriturile. Dom’ sublocotenent, nu știu cum ne-a adus până aici… Parcă vede prin piatră!

În dreapta, Bucur îmi făcea semne. Dar nu părea alarmat.

Simion tăcuse. Ar fi trebuit să-l pun să intre în rând. Dar l-am lăsat să meargă cum voia.

Am înțeles ce încerca Bucur să-mi arate.

Costa și soldații pe care îi condusese apăruseră deasupra noastră. Coborau, rămânând sub creastă, astfel încât să nu fie zăriți din vale. În coloană se iscă agitație, mai ales când descoperiră prizonierii.

— Dom' sublocotenent, vine comandantul de la vânători…

— Stancule, cheamă-l pe caporalul Bucur.

Locotenentul vânătorilor se apropia. Îl urma curierul și un sublocotenent.

— Cine-i, dom'le? Costa?

— Da, domnule locotenent.

Răscoli în porthartă și scoase un binoclu sidefiu, de teatru. Îmi văzu privirea și ridică din umeri.

— În trei luni de fhront am spart trei… Unul pe lună. Ăsta l-am adus de acasă. Bine că e! Îl duse la ochi. De ce nu vine încoace?

— Ne iese în întâmpinare, domnule. Când trecem de creastă o să se unească cu coloana…

— M-am gândit eu… Ai aflat ce e dincolo?

— Suntem aproape de liniile de apărare…

— Așa și threbuie.

Își luă binoclul ridicol de la ochi.

— Ar threbui să știe și unde sunt batalioanele chare ne urmăresc. El sau austhriecii ăia doi.

Își vârî binoclul în porthartă și porni spre plutonul din față. L-am oprit.

— Dacă-mi permiteți… Îl cunoașteți pe locotenentul Costa?

— Am auzit de el. Toată lumea a auzit, după ce s-a phornit să-și împuște comandanții.

Plecă, urmat în fugă de ceilalți doi.

Coloana șerpui, luând-o de-a dreptul spre creastă. Pe măsură ce distanța se micșora, oamenii începură să meargă tot mai repede. Sub povara ranițelor, cu puștile în mâini, târându-și bocancii grei. Nimeni nu mai vorbea. Nu se mai auzeau nici măcar ordinele galonaților.

Ne-am oprit înainte de vârf. Pădurea curgea sub noi, spre răsărit. Dar aici sus nu mai era decât iarbă uscată și puțini copaci răsfirați. Din avangardă se desprinseră patru soldați conduși de un sublocotenent. Când ajunseră sus, se aruncară pe

burtă, târându-se ultimii metri, până pe culme.

Îi urmăream, așteptând. Simion apăru lângă mine.

— Credeți că-i văd pe nemți, dom'sublocotenent?

— Poate…

— Ai noștri sunt în vale…

— Mi-ai zis, Ilie.

L-am simțit încordându-se. Am întors capul.

Costa venea spre noi. Își desfășurase oamenii rămași. Pășeau în același ritm, cu armele îndreptate spre pământ. Cum le arătase Costa. Cum ne arătase și nouă mai devreme.

Prizonierii erau în spatele locotenentului. Nu își ridicaseră niciun moment privirile din pământ. Ofițerul avea capul gol și mergea împleticit, înghesuindu-se în camaradul său.

Pe Gheorghe aproape că nu l-am recunoscut. Era cenușiu la față și-și ținea buzele strânse, de parcă s-ar fi temut să respire.

Florea Bucur se opri lângă Simion.

— Băi, Ilie, unde ați fost? Uite la ăștia, parcă l-au văzut pe dracu'!

Simion nu răspunse. Își deschise gura, dar nu ieși niciun sunet.

În jur se auzeau șușoteli. Galonații de la plutonul lui Ciurea își făceau loc printre vânători, să-și întâmpine camarazii.

— Caporal, să fie liniște.

— Gata, mă! Intră în rând!

Când Costa ajunse mai aproape, i-am văzut petele umede de pe uniformă. Mantaua i se deschidea la fiecare pas, descoperindu-i pieptul vestonului și pantalonii strânși pe gambe de moletiere. Culoarea postavului se schimbase, trecând spre o altă nuanță, mai întunecată. Cartușierele semănau cu niște mațe smulse, iar din centură nu se mai zărea decât catarama. Paul Costa se îmbăiase în sânge.

Soldații din plutonul unu se desprinseră de grup. Toți cinci pășeau ca niște păpuși de lemn. Artileriștii încadrară prizonierii.

Costa se opri.

— De ce stăm?

Am dat din cap, arătând către soldații de pe vârf. Nu se întoarse.

— Cine comandă? Am dat iarăși din cap, arătând de data aceasta spre micul grup de ofițeri din avangardă. Costa îi săgetă cu privirea. Avea ochii apoși, ca ai unui om băut. Sau ca ai unui

animal obișnuit să vâneze noaptea.

Sublocotenentul și soldații coborau. Se auziră ordine, iar coloana se puse iar în mișcare. Costa ridică Mauserul și-i puse piedica.

— Am strâns cartușe. Sunt la Simion. Ilina!

Artileristul apăru ca din pământ.

— Aici, dom' locotenent!

— Prizonierii rămân cu băieții tăi. Comanzi.

Ilina salută scurt, ca o maimuță dresată.

Am vrut să-l întreb unde erau urmăritorii noștri. Dar Costa plecase.

Capătul coloanei se pregătea să ocolească vârful. Am căutat în jur pe unul dintre cei întorși.

— Gheorghe, până unde au ajuns nemții?

Mai făcu doi pași înainte să dea un semn că auzise.

— Au închis valea, dintr-o parte în alta... O să-i vedeți când trecem. Sunt aproape.

— Cât de aproape?

Ordonanța avea o privire goală.

— Cât să tragă în noi, domnule...

Coloana se opri din nou. Costa și cu locotenentul vânătorilor înaintară singuri până pe creastă. Soarele îi lumina dintr-o parte, întinzându-le umbrele peste iarba galbenă. Costa îi spuse ceva locotenentului, iar acesta își scoase binoclul de teatru, uitându-se spre vale.

După câteva clipe, amândoi coborau. Costa se duse la plutonul lui Ciurea.

Când ne-am pus iarăși în mișcare, se mergea mai repede.

Un vânător își făcu loc până la mine. Vru să salute, dar l-am întrerupt.

— Lasă, soldat!

— Domnule sublocotenent, luați și comanda plutonului din urma dumneavoastră. Ofițerul lor a fost rănit dimineață, iar domnul locotenent l-a trimis la Azuga, înainte să fim înconjurați. Am ordin să-i anunț că sunt sub comanda dumneavoastră. Să știți de ei și să nu-i lăsați singuri...

Salută, evitându-mi privirea.

Să știu de ei și să nu-i las singuri. M-am întors către vânători cu o strângere de inimă.

Am încetinit. Artileriștii au ajuns în dreptul meu. Prizonierii nu

mai aveau arme, dar încă purtau centiroane. Soldatul mai avea cartușierele și teaca baionetei. M-am uitat curios la ei. Era prima dată când dușmanul avea o față pentru mine. Mergeau în cadență, umăr la umăr. Ofițerul era slab și înalt. Pe epolet avea o singură stea, iar dunga de stofă din jur era neagră. Culoarea pionierilor, armă la care ar fi trebuit să ajung și eu. Asta dacă nu ar fi fost Școala de Ofițeri de Rezervă. Fusesem întâi plutonier, iar la începerea războiului îmi puseseră tresa de sublocotenent pe umăr. Soldatul era mai în vârstă și mult mai greoi. Marginea căștii cu țepușă scurtă îi alunecase peste ochi. Stofa cu care era îmbrăcată se sfâșiase într-o parte.

— Sunt din piele, pe dedesubt…

Am tresărit. Ilina era lângă mine.

— Piele lăcuită. Așa ne-a spus domnul locotenent. Lama baionetei nu pătrunde. Dar lopata trece… Se întrerupse.

— A aflat ceva de la ei?

— I-a întrebat ceva, dar n-au răspuns… Cică ar fi unguri și nu vorbesc nemțește. Cum să nu vorbească nemțește? I-a lăsat în pace, că nu era timp. Se uită încă o dată la prizonieri. Numa’ ei au scăpat cu viață… Erau la urmă. Cu elistatu’…

— Cu ce, mă Artilerie?

Caporalul ridică din umeri.

— Un telefon cu oglindă… Cum o fi asta, nu știu…

— Heliostat…

— Cum ziceți dumneavoastră…

Alături, soldatul crăiesc se poticni și fu gata să cadă. Răsuflă greu, dar profită să-și îndrepte casca.

— Mișcă, mă! Unul dintre artileriști îl împinse cu patul puștii. N-are nimic de cărat și urcă mai greu ca noi!

— Își cară burta, murmură Ilina.

Câțiva soldați izbucniră în râs. Un râs chinuit. Am mărit pasul. Capul coloanei dispăruse după creastă.

Când am ajuns sus, valea se deschidea sub noi. Copacii acopereau versanții, ca niște țepi deși. Șoseaua era acolo. Și calea ferată. În râu, se reflecta cerul printre pietre. În stânga, o colină îngusta calea de trecere, ascunzând orașul. Nu se vedea niciun acoperiș și nicio uliță. Doar stâlpii subțiri ai liniei de telegraf. Firele atârnau tăiate, acolo unde începeau întăriturile noastre. În spatele lor, în șir întrerupt, erau bateriile tunurilor de câmp.

Am clipit, ferindu-mi ochii de lumina soarelui. Întâi, n-am zărit decât pădurea, dar, o clipă mai târziu, am observat mișcare printre copaci.

— Parcă sapă tranșee... Bucur își închisese ochii aproape de tot.

— Se pregătesc pentru contraatacul nostru. Vocea lui Costa veni din spate. Dar asta nu înseamnă că s-au oprit...

Ca și cum ar fi vrut să-i confirme cuvintele, dinspre liniile germane izbucniră focuri de armă. Oamenii dădură să se oprească. Unii se aruncară la pământ. Bucur se așeză în genunchi, ducându-și pușca la ochi.

— Dom' sublocotenent, ne desfășurăm?

Costa răspunse înaintea mea.

— Nu. Lasă arma, caporal. Strunește oamenii! Continuăm marșul!

— Trag în noi!

— Se trage de departe. Dacă stăm aici, într-un minut or să trimită un batalion întreg, ca să tragă de aproape... Le-ar conveni să ne toace în fața liniei de apărare, ca să demoralizeze trupa...

M-am uitat în jur, amețit de zgomot și de agitație. În față, avangarda își relua înaintarea în pas rapid, de ofensivă. Le lipseau doar baionetele... Numai că noi fugeam.

Alături, Bucur și cu caporalul Stancu urlau cât îi ținea gura. Dintr-odată, toată lumea se mișca. Plutonul de vânători ne ajunse din urmă. Costa rămăsese iarăși ultimul.

— Uite și roșiorii... Dumitru Ilina alerga aplecat de mijloc, uitându-se înapoi.

— Ulani, băi Artilerie! mormăi Toader, strecurându-se printre noi. Nu le zice așa, dom' sublocotenent?

— Să dea boala-n ei, cum le-o zice...

— S-a supărat Nuță... Io-te-l cum gâfâie! Dacă nu mai poți, stai pe loc! Te-or ajuta roșiorii crăiești...

— Boala-n ei... Și-n jivinele ăl'lalte, care trag!

Gloanțele țiuiau în jurul nostru, înfierbântând aerul.

Un soldat din plutonul lui Ciurea căzu cu fața în jos, scăpând pușca din mâini. Costa țâșni înainte. Se aplecă peste el. Soldatul strigă de durere.

— Tu!

Ion Alradii se opri descumpănit. Costa îl săltă pe rănit fără să-i

ia în seama strigătele, și-i desfăcu ranița de pe umeri.

— Agață-i pușca de gât, în față. Ia-l de mâini!

Simion se oprise. Trase de două ori spre ulanii care părăsiseră șoseaua și se îndreptau spre noi.

Înainte, locotenentul vânătorilor ieșise din coloană și striga ceva.

— Ce zice ăla?

Artileriștii rămăseseră în urmă. Prizonierii alergau mai ușor fără raniță și echipament. Își băgaseră capetele între umeri. Fugeau, uitându-se spre ulanii care se apropiau repede.

Costa mă apucă de umăr.

— Luați toți răniții! Lași în urmă doar morții!

Nu mai părăseam pe nimeni. Nu atât de aproape de capătul drumului.

— Ne prinde cavaleria! Trebuie să ne desfășurăm!

— Nu încă. Când ajung în fața infanteriei lor și le blochează focul!

Alergam. Pași dezordonați. Respirația șuierătoare a soldaților. Strigăte, lopețile izbindu-se de pulpe și de raniță, sunetul depărtat al împușcăturilor, gloanțele înfigându-se în pământ și în carne...

Apoi se făcu liniște. Din urmă răzbătu tropot de copite. Ulanii erau între noi și trupele de infanterie, care nu mai puteau trage.

Două uniforme maronii ieșiră din coloană.

— Stai, mă!

— Fug prizonierii!

Dumitru Ilina nu avu nicio ezitare. Își îndreptă arma spre ofițer. Dar, în calea celor doi apăruse Nuță David. Se repezi spre ei, cu fața transpirată, ținând pușca de-a curmezișul pieptului. Năvăli ca un taur. Soldatul apucă să bată aerul cu mâinile, înainte să cadă peste ofițerul său. Nuță îi acoperi cu trupul său mare.

Un glonț izbi o piatră lângă ei. Nuță îi ridică pe amândoi. Își lăsă o palmă grea peste ceafa soldatului, zburându-i casca din cap.

În clipa aceea, un vuiet zgârie cerul deasupra noastră, făcându-ne să ne cocoșăm. M-am încordat, în așteptarea exploziei. Dar vuietul trecu mai departe.

— Trage artileria noastră!

Lângă șosea, la aproape un kilometru în spatele nostru, se

înălță spre cer o limbă de foc.

Ulanii erau însă mult mai aproape. Schimbaseră direcția șarjei, ca să deschidă câmp de tragere pentru infanterie. Ne flancau. În puține minute aveam să fim prinși din două direcții. Nici n-ar mai fi fost nevoie să avanseze infanteria. Nu era nimic de cucerit. Era doar un măcel.

Costa era în mijloc, între plutoane. Ridică brațul și urlă ordinul.

Ne-am oprit.

Ne-am desfăcut și ne-am aruncat la pământ. Alături, plutonul de vânători se desfășura, de parcă ar fi fost la paradă. Sergentul încheia șirul care se unise cu noi.

La lizieră, apăruseră iar flăcările împușcăturilor.

Deasupra noastră, fierul se încrucișă cu alt fier: gloanțele celor din față, cu obuzele plecate din întăriturile orașului.

Șuieratul gloanțelor ne biciuia spinările. Din rândurile noastre se auziră strigăte. Nu erau de durere, ci de frică. În zare, tot lângă șosea, alte trei coloane de foc și fum se ridicară spre cer. Păreau mici și fără putere.

— Nu acolo, Paștele și Dumnezeul vostru!

— Unde trag ăștia?

Mi-am atins fruntea, încercând să-mi domolesc arsura rănii.

— Puneți baionetele!

— Ne-a luat dracu'! De data asta, chiar ne-a luat!

Simion avea privirea umedă.

— Ceilalți s-au dus! Numai noi am rămas! Ce să facem…

— Unde-s prizonierii?

Se uită la mine, de parcă eram nebun.

— Are Nuță grijă… dom' sublocotenent…

Am dat din cap și am strigat tare:

— Trageți în cai! Țintiți caii!

Dintre rândurile noastre încă nu răsunase nicio împușcătură. Își păstrau cumpătul. Sau, ca mine, erau prea îngroziți.

— Fără cai sunt doar infanterie… prost echipată… Vorbisem încet, pândind primul foc de armă la plutonul de vânători.

— Înălțător o sută!

Vocea lui Bucur, de undeva din stânga:

— Pe naiba prost echipată, dom' sublocotenent… Cară două mitraliere, ca aia pe care am avut-o eu! murmură Simion.

Mi-am ațintit privirea, căutând caii pe care erau mitraliorii.

— Unde, Ilie?

— În mijloc!

Nu vedeam nimic. Doar mulțimea aceea de cai, iar, în spatele lor, purtat de vânt, fumul exploziilor.

M-am întors să strig, să le spun celorlalți ce trebuiau să caute. L-am zărit pe Costa. Se ridicase într-un genunchi, cu arma la ochi, sprijinită ca la instrucție. Silueta lui nemișcată, înconjurată de toate acele trupuri ghemuite, părea o imagine falsă, ca două fotografii fără legătură, lipite una peste alta.

Și el văzuse mitralierele.

— Nu trageți! Nu încă!

— Dom' sublocotenent, îi am în cătare…

Ilie Simion se culcase peste țeavă, cu privirea înghețată.

Nu aveam aer.

— Așteaptă! După el…

Răsună o împușcătură. Urmată de a doua, lângă mine. Sunetele lor se uniră. Doi cai se împiedicară. Unul își îndoi picioarele și se prăbuși, aruncându-și călărețul din șa. Celălalt continuă să alerge, smucindu-și capul într-o parte, de parcă ar fi încercat să muște. Simion încărcă și trase încă o dată. Din pieptul musculos al animalului sări un jet de sânge. Apoi calul se împletici și se răsturnă.

Escadronul se roti, începând ocolul. Spațiile dintre ulani se măriră. Se scurgeau ca un râu albastru și roșu prin fața noastră. Stăteau la distanță sigură și se mișcau repede. Infanteria ieșise din pădure. O cortină de uniforme de culoarea pământului ud venea spre noi.

Infanteria trebuia să ne țină pe loc. Ulanii se așezau în poziție, să ne șarjeze din flanc.

M-am uitat peste umăr. Coloana nu se îndepărtase. Înainta prea încet. Două plutoane de vânători și răniții noștri. Nu aveau să ajungă departe. Apoi urma rândul lor.

— Sunt mulți, dom' sublocotenent!

N-am răspuns.

Simion trase din nou, ridicând un pumn de țărână lângă animalul în agonie.

Un grup de ulani se desprinse de escadron, îndreptându-se spre mitraliori. Degetele lui Simion se albiseră strângând ulucul Mauserului. Aștepta.

Bucur se rostogoli alături de noi.

— E prea târziu să mai fugă coloana… Or să se oprească…

— Nu-i lăsa să tragă, Floreo.

— Și să fie puștile încărcate… Știu, domnule…

Vru să-i spună ceva lui Ilie. Dar se opri.

Erau mai mult de două sute de pași. Se ascundeau după cadavrele animalelor.

Ulanii călăreau peste coamele cailor, cu lăncile lungi aplecate la orizontală.

Erau prea departe. Mitralierele erau ușoare. Trebuiau să se miște. Să se mai apropie de noi.

Din spate, răsună tunetul artileriei. Nu mai erau pocnetele tunurilor de 53. Aerul se cutremură.

— Șapte’ș’cinciuri!

Obuzele trecură pe deasupra capetelor noastre. Mi-am îngropat fața în iarba uscată. Trâmbe de fum, ca brațele unei jumătăți de stea, frânseră într-o clipă trunchiuri întregi de copaci. A doua salvă veni imediat, când în jurul nostru abia începea să plouă cu bulgări de pământ și resturi de lemn.

Infanteriștii germani se opriseră. Se adăposteau.

— Uite că se îngroapă și ei… Bucur rânji cu o sclipire sălbatică în ochi.

Tunurile tăcură. Fumul se întindea ca o ceață, alunecând spre apă. Am întors capul. Vânătorii se desfășurau, cam la o sută cincizeci de metri de noi. Locotenentul ne acoperea retragerea.

L-am căutat pe Costa. Era deja în picioare. Ne-am înțeles din priviri.

M-am aplecat peste Simion, care pândea mitraliorii.

— Ține-i acolo, Ilie! Ține-i pe loc!

Degetul îi mângâie trăgaciul. Un foc. Apoi încă unul. Nu m-am uitat să văd unde se duseseră. Începeam să ne ridicăm, întâi, vânătorii. Apoi, s-au mișcat și rândurile noastre.

Strigăte din toate părțile. Împușcături și din față, și din spate.

Stăteam încă lângă Ilie Simion. Florea urla spre Stancu. Drept înainte, pădurea ardea. Prin fum se zăreau cai și sclipiri de o clipă. Poate că soarele se oglindea în armele lor sau poate erau împușcături.

Rămăsesem singuri. Eu și Ilie Simion. Băgă încă un cartuș pe țeavă. L-am smucit cu forța de acolo. Am luat-o la fugă după ceilalți. Ajunseseră departe. Cu fiecare pas al nostru, păreau că se îndepărtează și mai mult.

S-a împiedicat. L-am apucat de raniță, ținându-l în picioare. Gloanțele nu mai veneau. Vântul împinsese fumul spre noi. Ne învălui din toate părțile.

Coloana se adunase. Era liniște. Fumul parcă înghițise sunetele.

Apoi vântul ce coborâse dinspre munte îl împrăștie. Se făcu lumină.

Vedeam iarăși. Râul din zare, soldații mei, plutoanele de vânători, cu locotenentul lor gras, alergând cu picioarele lui prea scurte... Totul era înapoi, acolo.

— Am ieșit.

Costa plecă spre avangarda coloanei, sprijinindu-și arma pe braț. Gheorghe mă întrebă ceva despre rană. Abia i-am înțeles cuvintele.

— Nu-i nimic... Dacă sângerează, caut un sanitar, s-o coasă.

Mi-am trecut mecanic palma peste frunte.

Curierul își făcu loc până la noi.

— Domnule sublocotenent! Luați și comanda celuilalt pluton de infanterie... Până ajungem...

— Unde sunt răniții, sergent?

Vânătorul se uită peste umărul meu, spre ce lăsasem în urmă. Probabil că pădurea încă mai fumega. Poate că se mai vedeau și caii. Sau poate că nu. Dar nu mai era nicio amenințare acolo. O văzusem în ochii lui Costa. Viața noastră se prelungise cu încă o dimineață.

— Au ajuns în liniile noastre, domnule.

Salută și plecă în fugă.

M-am întors spre ai mei.

— Artilerie, ce-i cu prizonierii?

— Au avut zile. Avem grijă de ei. Împreună cu Nuță.

Cei doi austrieci mergeau alături. Am încetinit până când l-am găsit pe Bucur.

— Floreo, sunt alți răniți?

— La noi nu. La plutonul lu' dom' sublocotenent Ciurea a căzut cineva. Unul singur...

— L-am văzut. Alții?

— Nu cred, dom' sublocotenent...

Am dat din cap.

— Mergem acasă, Floreo. Ia comanda și du-i.

— Acasă, dom' sublocotenent! Am înțeles!

Oamenii începură să chiuie. Cei care încercaseră să-i ucidă erau la câteva sute de metri depărtare. Fumul se împrăștiase, iar flăcările se domoliseră. Dacă aș fi avut un binoclu, poate că aș fi descoperit infanteriștii printre copaci.

Scăpaseră. Și se bucurau. I-am lăsat.

Ne-am continuat marșul în ordinea în care fusesem înainte: primele plutoane de vânători în avangardă, infanteria la mijloc și un pluton de vânători în ariergardă. Costa nu se mai întorsese la noi. Rămăsese cu locotenentul vânătorilor.

Ulanii reapăruseră pe șosea, dar departe, retrăgându-se spre valea deja ocupată. Din pădurea de pe partea cealaltă a Prahoviței se zărise la un moment dat o strălucire ritmică. Oglinda unui heliostat, care căutase un răspuns pe partea noastră. M-am uitat la prizonierii lui Costa. Mergeau, mânați de Nuță David. Răspunsul nu avea să vină.

Am coborât spre șosea. Valea se lărgise, lăsând să se vadă și munții.

La mijlocul șirului era Liviu Ciurea. M-am dus la el.

— Se strică vremea, Liviule. Poate azi ne iartă.

Nu a răspuns imediat.

— Nu țin minte nimic… Își strânsese diagonala centironului cu ambele mâini. Pielea fină a mănușilor se încrețise și se crăpase.

L-am lăsat să o ia înainte. Strigase după mine.

— Crezi că o să zică?

Întâi n-am înțeles.

— Locotenentul tău…

— Ce să zică, Liviule?

— Ceva rău…

Mă privi cu ochi pe care nu-i recunoșteam.

— Despre Matheescu… sau despre mine…

Am mers și mai încet, despărțindu-mă de el. Băgase mâna în buzunarul mantalei. Își scosese pistolul.

— E gol! Am tras toate gloanțele! Am luptat! Să-i spui!

M-am îndreptat spre plutonul meu. Cuvintele ajunseră de departe.

— Vorbește cu el! Spune-i!

Ceasul stătuse. L-am întors și l-am scuturat. Secundele se scurgeau parcă mai încet.

— Ce s-o alege de noi, dom’ sublocotenent? Am rămas numai noi trei. Acum s-au rătăcit și răniții noștri…

— Nu știu, Artilerie.

Un vânt rece se abătu asupra noastră. Se vedeau tranșeele și soldații din ele.

— Ce-o fi cu frații Dănilă? întrebase încet Alradii.

Ilina râsese, ca de o aducere-aminte.

— Dom' sublocotenent... Ce e un artilerist fără tun? Un infanterist prost echipat?

Râdeau și ceilalți. Le făcea bine.

Râsetele se stinseseră, când, în zare, Costa se întorsese spre noi.

De parcă i-ar fi auzit.

— Bine că e de partea noastră, murmurase cineva.

Norul trecuse. Era iarăși cald.

— Artilerie, de unde ești?

— V-am zis, domnule... Din Mălăiești. E la o juma' de zi de aici.

— Și voi, mă?

— Din Văleni, dom' sublocotenent. De lângă mine...

— Lasă-i să vorbească singuri, că au gură!

Zâmbiseră iarăși. Erau Tănase Bomaz și cu Nicolae Groza.

Apoi începuseră să tragă tunurile.

Alergasem în dezordine. Gurile bateriilor erau chiar în față, scuipând limbi de foc spre noi.

Ne-am clătinat. Rândurile erau gata să se rupă.

Când m-am întors, Costa era lângă umărul meu. Privirea îmi coborî spre petele de pe uniforma lui. Aproape că le simțeam mirosul greu.

— Pune prizonierii în fața plutonului. Să-i țină minte. Pentru Curtea Marțială.

Atunci nu am înțeles ce voia să spună. Cuvintele lui au trecut pe lângă mine, dar le-am ținut minte. Și am făcut ce-mi spusese.

Bateria de 53 trăgea fără încetare. Fumul era înecăcios și ne ardea gâturile. Sunetele păreau să ajungă cu întârziere, ca și cum timpanele noastre nu mai țineau pasul cu ele. Dacă aș fi avut ceva în stomac, probabil că aș fi vomitat. Nu eram singurul.

Am dat ordin să se scoată baionetele. Dintr-odată, am auzit voci străine. Răsunau de undeva de jos, de la picioarele noastre.

Coloana se opri. Abia atunci m-am uitat în jur.

Cei de mai aproape se ridicau în tranșee să se uite la noi. Erau râuri de uniforme azurii, ce treceau dintr-o parte în cealaltă

a văii, șerpuind spre vârfuri. Șoseaua nu mai exista. În locul ei era un val de pământ, din spatele căruia se ițeau țevi de mitraliere. Primul pluton de vânători începu să vălurească. Săreau peste tranșee.

— Jos!!

M-am ghemuit fără să-mi dau seama cine strigase. Și de ce. În clipa următoare, am auzit tânguiala obuzelor ce se apropiau.

Căzură două câte două, din ce în ce mai aproape, pe malul celălalt al râului.

Bulgării de țărână picau în apă, ca o ploaie. Galonații urlau. Soldații se lăsară în tranșee.

— Tun nemțesc de șaptezeci și șapte…

Era un plutonier. Stătea sprijinit de peretele tranșeei. Îi vedeam doar fața și umerii.

— N-au nimic cu noi, ăștia micii, dom' sublocotenent. E baraj, să amuțească tunurile. Mai nimeresc și tranșeele…

Lângă șosea, în întăriturile de pământ, răsăriseră două gropi, în care zăceau câteva trupuri frânte.

Între salve, coloana se mișcă. Bateria de 53 tăcuse. După ce se împrăștie fumul, am zărit țevile răsturnate.

Trecusem de primul rând de fortificații. În tranșee era noroi. Soldații înotau în el. Am mers mai departe, pe lângă scheletele de fier ale bateriilor.

Fețele soldaților mei se amestecară cu cele pe care le vedeam în tranșee. Ochii injectați de sânge se deschideau ca niște ferestre spre golul dinăuntru. Pulberea arsă și fumul nu reușeau să acopere duhoarea de urină și de trupuri murdare. Mai era și mirosul fricii. Iar deasupra, cel al morții.

Ajunsesem. Coloana se opri.

*

— Ai grijă, să nu dai pe jos.

Am desfăcut capacul de metal. Mâna nu îmi mai tremura.

Am băut, ferindu-mi ochii de soare. Lichidul alunecă direct în stomacul meu gol. M-am înecat și am tușit.

— Bines, dom'le!.. Coniac franțuzesc, și dumitale nu-ți prieste!

Îmi turnă iarăși.

— Thoată rezerva mea. Nu cred să se împrospăteze curând…

Gogu Demetriadi. Așa se prezentase comandantul vânătorilor. Fără să-și bată capul cu vreun grad.

— Să coși porcăria aia. După ce se dumiresc ce-i cu noi,

găsește-ți un sanitar. Coniacul nu-i medicament.

Pentru el fusese. Se clătina ușor, iar accentul devenise mai pronunțat.

Ne trimiseseră în oraș, lângă niște clădiri cu zidurile afumate. Sub o streașină mai atârna într-un singur piron o firmă: *Rhein și Schesser – Fabrică de Postav.*

O explozie mai puternică decât celelalte făcu să se cutremure pământul sub tălpile noastre. Îi răspunse salva unei baterii. Acoperi șuieratul locomotivei aflate undeva, după garduri.

M-am uitat în jur.

— Unde suntem?

— Pe front, dhomnule, unde în altă parte?

Locotenentul Demetriadi își scutură bidonul de tablă. Nu mai era nimic înăuntru.

Din tren coborau trupe. Strigăte, ordine, sute de picioare mișcându-se în același timp.

Îl văzusem pe Matheescu. Trecuse pe lângă noi, înconjurat de alți ofițeri. Se băgase în mijlocul lor, ca după un scut. Nu își întorsese privirea spre mine. Îl luase cu el pe Liviu Ciurea, care păruse ușurat să plece.

Încă aveam comandant de companie. Însă bănuiam că ceea ce se vedea în jur era toată compania care mai rămăsese.

— De la ce regiment e locotenentul?

— Costa?

— Care altul, dhomnule?

— Parcă a zis ceva de 55…

Aghiotantul stătea lângă el, ca o umbră. Aveam senzația că nici nu respira.

— 55 trebuie să fie. L-au lăsat în urmă… Și a scăpat, nebunul… Mă întreb cât noroc i-a mai rămas. *Espèce de fou…*

Aruncă bidonul în portharta pe care i-o ținea deschisă aghiotantul. L-am întrebat, când se pregătea să plece.

— Chiar nu-l cunoașteți, domnule?

A ridicat din umeri.

— Auzisem că a muhrit luna threcută.

Se îndepărtă spre locul unde erau adunați vânătorii. Se așezaseră pe jos, căutând peticele de iarbă din fața curților. Eram pe o stradă desfundată, lângă gară. Puțin mai încolo se zăreau șiruri de corturi, după gardurile fabricii. Unele dintre ele aveau crucea roșie vopsită pe ele.

— Vine înapoi caporalul, domnule…

Ilie sări de la locul lui. Florea Bucur alerga de-a lungul marginii fără noroi a drumului.

Costa îl luase cu el, când se dusese să predea prizonierii. Plecase și Nuță David cu ei. Să găsească ceva de mâncare, pentru noi și pentru vânători.

Bucur era singur. L-am tras deoparte. Arătă peste gard, spre gară.

— E Regimentul 61. Mai e niște artilerie, și tot 10 al lu' dom' locotenent. Se uită spre Demetriadi, care stătea între soldații lui.

— Lasă-i pe ei. Ce-i cu batalionul nostru?

— Ce mai e din el, dom' sublocotenent… Dom' maior Stavrescu e rănit. L-au adus acuma. Au ajuns toți răniții… A trimis vorbă de la spital dom' locotenent Paul.

— Costa, Floreo, Costa. Unde-i?

— A plecat cu Nuță mai departe, să lase nemții ăia la comandatură și să aducă de mâncare. Dac-or găsi ceva.

M-am aplecat spre el.

— Câți sunt căzuți?

Bucur se uită într-o parte.

— De la noi, unsprezece. Cei mai mulți… Dom' sergent Ionică, Tudor, Dumitrache…

Fiecare nume îmi aducea un chip în minte. Fiecare avusese speranțele și visele lui, din care nu mai rămăsese decât un trup însângerat, abandonat într-o pădure.

— Și răniții?

— Frații Dănilă. Nuță David e și el atins deasupra cotului. Se poate să fi fost un glonț de la cavaleriști. Nu e rău, dar mai curgea sânge. A zis dom' locotenent că-l duce la sanitari. Mai e și Marinică Anculia…

Pe care îl părăsisem. Mi-am ferit privirea.

— O să-l trec prizonier. La sublocotenentul Ciurea cum e?

— La plutonul unu sunt opt căzuți, dar au mai mulți răniți decât la noi. Nu știu câți, dar mulți. Dintre artileriști, unul a murit. Să-i zic lui Artilerie… Dom' locotenent a spus să-i ținem cu noi, și pe el și pe băieții lui, că n-au unde să se ducă în altă parte…

Se amestecaseră cu plutonul meu. Caporalul Ilina stătea cu genunchii la gură, sprijinit de un gard. Pușca îi era la îndemână, alături.

— Să rămână, Floreo. Să rămână…

Din capul străzii se auzi întâi un zgomot de motor, apoi goarna unei mașini. Un pluton de soldați se desfăcu, lăsând să treacă o ambulanță Commer. Automobilul se clătina din toate încheieturile, fluturându-și prelata. Se îndreptă direct spre noi, cu roțile pe jumătate scufundate în nămol. Cristache Dănilă stătea pe aripa din dreapta, ținându-se strâns de lampă. Fratele lui atârna agățat de una dintre scărițele laterale, izbindu-se de cabină la fiecare hârtop.

— Asta ce-o fi, dom' sublocotenent?

L-am dat la o parte și am ieșit în întâmpinarea echipajului. Ambulanța se opri în dreptul meu, iar motorul tuși, de parcă și-ar fi dat sufletul. La volan era un maior cu însemnele corpului medical. Se aplecă afară din cabina fără portiere.

— Dumneata ești Grigorescu?

— Dânsul este, domnule maior!

Medicul nu-l lua în seamă pe Cristache, așteptând să-i răspund.

— Am onoarea. Sublocotenent Mihail Grigorescu.

Se întoarse înăuntru. Motorul mai gemu o dată, apoi tăcu.

— Dă-te jos, soldat! Și voi! Să-l ajute cineva pe ăla împușcat în cur!

Maiorul sări din ambulanță. Florea și cu Cristache se repeziră să-l țină pe Marcu Dănilă, care rămăsese spânzurat de scăriță.

Își scoase mănușile lungi până la cot cu gesturi repezite.

— Trusa! Și dezinfectant!

Un sanitar coborî din cabină și veni spre noi.

— Hai, Grigorescule, așază-te.

M-am uitat la el fără să înțeleg.

— Hai odată!

Mă răsuci fără menajamente, căutând un loc. Mă împinse spre ambulanță, înghesuindu-mă pe podeaua cabinei, între banchetă și suportul lămpii.

— Ține capul pe spate! Atât…

Mormăi ceva.

— Închide ochii!

Un lichid îmi curse prin păr. Am simțit cum toată fruntea îmi lua foc.

— Nu mișca! Trecu o cârpă albă peste rană. Îmi pocneau urechile de durere și mi se părea că aud pielea frecându-se de

os.

— Glonț cu noroc, Grigorescule. Dacă prindea o adiere de vânt, săptămâna asta erai pe listele din *Universul.* Te cos, să fim siguri. Stai potolit.

Țineam ochii închiși, strângând din dinți la fiecare împunsătură. Umbre și lumini de toate culorile îmi dansau în spatele pleoapelor.

— Zgârieturile astea ce sunt?

— O grenadă. Vorbeam cu dinții încleștați.

— Aproape?

— Am crezut că mi-a spart timpanul. Mie și unui soldat. Vă uitați și la el?

— Trusa. Am auzit pași în apropiere. Desfă-o, mă! Am simțit cum lega firul. Poate să meargă? Soldatul tău?

— Până aici a putut…

— Să-și țină arma?

Aș fi vrut să deschid ochii, dar chiar atunci îmi varsă iarăși lichid pe toată fața. Fiecare zgârietură deveni un supliciu separat.

— Dacă merge și dacă își cară arma, atunci e valid. Mai bine te-ai îngriji de ăștia doi: unul merge, dar nu poate să tragă, iar ălalalt trage, dar trebuie să-l duceți în spate… Așa-i, soldat?

Marcu și cu Cristache răspunseră în același timp. Nu se înțelese decât un „nu, dom' maior".

— Oricum ar fi, se întorc la pluton. Toți se întorc la pluton… În afară de morți și de ăia care nu mai au mult până să crape… Îmi presără o pudră peste frunte. Apoi pocni din degete la fiecare ureche. Auzi? Am dat din cap. Deschide ochii. Simți ceva? Simțeam că pielea capului îmi rămăsese mai mică. Ești în putere. O să se lege repede.

Își șterse mâinile și făcu un gest nerăbdător spre sanitar. Acesta căută în trusă și îi întinse o fașă. Doctorul începu să mă panseze.

— Ține-o curată. Și peste o săptămână, zece zile, dacă mai trăiești până atunci, scoate firul.

— Și soldații mei?

— Sunt bine. Unul împușcat într-o bucă, altul pișcat puțin la mână, al treilea cu mantaua mai plină de găuri decât pielea. Azi au scăpat. Mâine, mai vedem. E treaba dumitale. Rupse fașa și o înnodă. Gata! Am opt răniți în ambulanță și dacă aș fi crezut că

vreunul prinde seara, nu mă opream la tine. Nici chiar dacă Paul Costa se așeza în genunchi și se ruga ca la biserică.

Am ridicat capul.

— El v-a trimis, domnule maior?

— El m-a întors din drum. Spitalul se mută la Bușteni. Ieri eram în Predeal. Într-o zi o să mă trezesc la Istanbul. Viena e în direcția cealaltă.

Aruncă restul de fașă și se cățără pe bancheta înaltă a ambulanței. Sanitarul se repezi la manivelă, împiedicându-se de trusă. Motorul scuipă o dată, iar mașina începu să se clatine ca bătută de valuri.

— Îi datoram o sticlă de coniac. Acum datoria a trecut la dumneata. Să nu joci niciodată cărți cu el!

Sanitarul abia apucă să se suie în cabină, înainte ca ambulanța să plece, lăsând o dâră de fum albastru în urmă.

M-am întors spre frații Dănilă. Privirea îmi trecu de la unul la altul. Se opri la Cristache.

— Cum ați ajuns în automobil? Și unde e David?

— Dom' sublocotenent, raportez: am fugit din spital, și în automobil am ajuns pentru că trebuia să-l conducă cineva pe dom' maior până aici. Dom' maior ne-a lăsat să fugim, că a zis și dumnealui că împreună facem cât un om întreg. Iar Nuță s-a dus cu domnul locotenent și cu nemții.

— Austrieci, Cristache.

Ridică din umeri.

— Austrieci, unguri… Trag în noi, așa că toți sunt nemți.

I-am lăsat să se așeze.

Un sfert de ceas m-am învârtit ca o fiară în cușcă. M-am dus de câteva ori la compania de vânători, întrebându-l de fiecare dată pe locotenentul Demetriadi dacă nu primise ordine. Dar și el, ca și mine, aștepta.

Când îmi pierdusem și ultimul strop de răbdare, pe stradă își făcu apariția un furgon jigărit, tras de doi cai voinici și lucioși. Niciunul nu părea animal de povară. Se smuceau în hamuri, făcând furgonul să sară peste denivelări. Subofițerul care îi mâna îi lăsa liberi, ghidându-i doar din când în când spre marginea străzii, pe unde șanțurile nu erau atât de adânci. Alături, pe capră, stătea Nuță David, cu pușca între genunchi.

În dreptul nostru, caii s-au oprit fornăind. Nuță se agăță cu mâinile de marginea de lemn.

Era un sergent de intendență. Coborî și își ținu caii care deja începuseră să meargă înapoi. Îi apucă de zăbală.

— Hai, soldat! Sergentul avea o voce joasă și răgușită.

Nuță sări. Își luă și pușca și zâmbi cu toată gura.

— Dom’ sublocotenent, am adus mâncare!

M-am dus în spate și am ridicat prelata furgonului. Ce era înăuntru fusese acoperit cu o foaie murdară. În nări îmi veni un miros de prăjeală.

— Sublocotenentul Grigorescu?

M-am întors. Sergentul se afla lângă mine. Era mult mai bătrân decât mi se păruse în prima clipă. De sub capelă îi ieșea un ciuf de păr alb. Fața îi era tăiată în colțuri ascuțite și se uita la mine cu ochii mijiți.

— M-a trimis locotenentul Paul Costa. Cuvintele se rostogoliră bolovănos. Parcă nu ar fi fost obișnuit să vorbească. Mantaua lungă până în pământ era descheiată. În picioare nu avea bocanci, ci cizme înalte, de cavalerie. Cizme cum nu erau în armata noastră.

— Eu sunt.

A dat din cap.

— Atunci v-am adus căruța. Faceți ce vreți cu ea. Caii îi iau.

M-am întrebat cui îi lipsea furgonul, chiar în momentul acela.

— Și vânătorii?

Se opri.

— Ce-i cu vânătorii?

— Ajunge și pentru ei?

— Asta nu știu… Dacă vreți să mirosiți ceva în loc să băgați în gură, atunci ajunge. Dacă vreți să mâncați, nu e nimic de împărțit. De vânători are cine să se îngrijească.

M-am încruntat.

— Iar de noi nu… Așa ți-a zis locotenentul?

Desfăcuse din câteva mișcări hamurile. Încălecă pe unul dintre cai.

— Câți dintre comandanți v-au căutat până acum? Ce ordine ați primit?

Își înfipse călcâiele în burta animalului, întorcându-l în loc. Se aplecă să apuce și celelalte hățuri, după care se îndepărtă la trap. Chiar fără șa, călărea drept, ca un cavalerist, nu ca un sergent de intendență.

Am ridicat un colț al foii de cort. Înăuntru erau două coșuri

mari cu pâine neagră și niște pachete învelite în foi umede de ziar.

— Chiftele prăjite, dom' sublocotenent. Ouă fierte și o cofiță cu lapte dulce. Nuță trebui să înghită în sec. De la populație… S-a strâns lumea la primărie și se face de mâncare pentru trupă. Am ajuns primii, așa că ne-am făcut parte…

— Cine e sergentul?

Nuță ridică din umeri. Ochii îi fugeau spre foaia de cort. Ceva mă făcea să cred că nu apucase să bage nimic în gură, chiar dacă fusese acolo, când „se făcuse parte".

— Nu știu. L-a căutat dom' locotenent, după ce i-am lăsat pe frații Dănilă la spitalul de campanie.

Ezită.

— Pe domnul locotenent l-au oprit la comandatură, când am predat prizonierii. Cred că l-au arestat, domnule. Dânsul a știut, pentru că înainte să intrăm s-a tras deoparte să vorbească ceva cu dom' sergent. Apoi mi-a zis mie să vă transmit să nu vă mișcați de aici. Să nu vă duceți la comandatură. Și să stați liniștit, orice s-ar întâmpla. Chiar așa a zis.

Își descheie mantaua și scotoci în sân. Scoase pistolul lui Costa. Mi-l întinse, împreună cu o legătură de pânză uleioasă, în care se simțeau cartușe.

— Să i-l țineți… Pușca i-a dat-o lu' dom' sergent.

Mauserul era greu. L-am apucat de crosa rotunjită, din lemn, neștiind unde să-l pun. În comparație cu arma aceea, Steyerul din buzunarul meu părea o jucărie. L-am băgat în porthartă, împreună cu cartușele.

— Cine l-a arestat?

— Un domn maior și paza de la comandatură. Era și dom' căpitan Matheescu, împreună cu dom' sublocotenent Ciurea. Făcu o pauză, neștiind cum să continue. Dom' căpitan e comandant la batalion, în locul domnului maior Stavrescu. Dânsul ne-a spus că dom' maior a căzut, dar noi eram la spital când l-au adus brancardierii… Era doar rănit, nu mort…

— Poate că nu aflase.

Simion clătină din cap. N-aș fi putut să-l conving. Poate pentru că nici eu nu credeam.

— Dom' locotenent Paul nu era speriat. Zâmbea când l-au dus. Așa cum zâmbește dânsul… de te trec fiorii…

L-am chemat pe Gheorghe și l-am pus să dea jos mâncarea.

Ce mai rămăsese din cele două plutoane s-a strâns lângă furgon, de-o parte cu sergentul lui Ciurea și de cealaltă cu cei doi caporali ai mei.

Oamenii așteptau, tăcuți. Gheorghe, întâi, și-a scos capela și a spus o rugăciune. După primele cuvinte, soldații au început să murmure împreună cu el cuvintele, iar, la sfârșit, toți s-au închinat. Nu știu pentru ce mulțumiseră mai mult: pentru bucate sau pentru că trăiseră să le mănânce.

O bucată de pâine, două chiftele, cu o umbră de carne înăuntru, și o gamelă cu lapte rece. Ouăle erau prea puține, așa că le-am tras la sorți. Pe oricare l-aș fi întrebat, mi-ar fi răspuns că fusese un ospăț.

În minutele acelea de liniște am încercat să mă gândesc la Maria, la grădina din strada Triumfului și la ce lăsasem acasă. Nu am putut. Amintirile mele se destrămau ca fumul de țigară, iar în locul lor apăreau alte imagini: figura încremenită în moarte a ofițerului german, agățat de crengile bradului, pământul răscolit de grenadă; ultima răsuflare a sergentului, în vreme ce Costa își îndrepta spre el pistolul, oameni alergând orbește printr-o pădure; frunze îngălbenite, arzând mocnit în gropi săpate de obuze.

Și cerul albastru. Departe de noi.

Pușca mea o luase Gheorghe Puiu. Toate bagajele mele se pierduseră. El își pierduse și arma. Nu i-am zis nimic. Îmi rămâneau Steyerul și pistolul lui Costa.

Întâi, a apărut un curier cu ordine pentru vânători. După ce plecaseră ei, se întorsese Liviu Ciurea. Era schimbat. Părea alt om. Călca apăsat, de parcă ar fi fost mai înalt decât atunci când ne părăsise.

Căpitanul Matheescu trecuse la comanda batalionului. Maiorul Stavrescu era mort.

Nu l-am contrazis. Nu mai era cineva care să accepte contraziceri.

Ordinul prin care mi se lua plutonul fusese întărit. Ce mai rămăsese din companie trecea sub comanda sublocotenentului Ciurea.

Mă cercetase încruntat:

— N-am avut ce să fac. Ai greșit și au murit oameni. Camarazii noștri…

Îmi venise să-l pocnesc. De fapt, să-l calc în picioare. M-am

abținut. Cred că era unul dintre momentele la care se gândise Costa când spusese să stau liniștit, orice s-ar fi întâmplat.

Soldații abia apucaseră să-și termine de mâncat rațiile, când sosi al doilea mesager de la comandament. De data asta era un sublocotenent cu chipiu roșu, un ofițer de Cartier General. Venea atent, ocolind bălțile. Deasupra diagonalei purta medalia aurie a *Virtuții Militare.*

— Să mă ia dracu' dacă ăsta are o zi peste cin'șpe ani! Cu tot respectul, dom' sublocotenent…

Florea Bucur se sprijini în pușcă, uitându-se lung spre sublocotenent. Acesta sări peste un șanț și îl întrebă ceva pe un soldat de la plutonul unu.

— Caută ofițerul de la noi… comentă iarăși Bucur. Cu tot respectul, dom' sublocotenent…

— Lasă-l încolo de respect, Floreo. Cred că de acum ești mai mare în grad decât mine.

Râseră. Și se strânseră mai aproape de mine.

— Pe ce-o fi luat medalia aia? După cum se uită în jur, n-a mai auzit tunuri.

— Și nici soldați n-a mai văzut… mormăi Dumitru Ilina, după care se întoarse: Care ai, mă, un deget de tutun?

Se aprinse o țigară. Trecu de la unul la altul.

Sublocotenentul veni spre mine. Pe drum se feri de un convoi de camioane ce se îndrepta spre ieșirea din oraș. Cu toate eforturile lui, pe poalele mantalei apăru o pată de noroi. Se opri, încercând să o curețe, dar nu reuși decât să-și murdărească și mănușile. Renunță și schiță un salut.

— În plutonul dumneavoastră sunt soldați de la un alt corp. Îl fixă pe caporalul Ilina. Trebuie să mă însoțească la comandamentul Regimentului 73.

— Pentru ce?

— Pentru că acesta e ordinul.

Am rămas nemișcat. Sublocotenentul mai făcu un pas.

— În arest este un ofițer din Regimentul 55. A spus că soldații pot să dea informații despre el.

— Locotenentul Costa…

— Da. Îl cunoașteți?

— De azi-dimineață. Am adăugat aproape fără să-mi dau seama: Când ne-a scos din încercuire.

Sublocotenentul îmi evită privirea.

— Comandantul batalionului dumneavoastră îl acuză de lașitate în fața inamicului. O companie și-a părăsit pozițiile fără ordin din cauza lui.

M-am uitat la el.

— Așa a zis domnul maior Stavrescu?

— Nu, noul comandant al batalionului. Căpitanul Matheescu. Nu ar trebui să vă spun, dar, dacă dumneavoastră sunteți sublocotenentul care și-a pierdut comanda, să știți că sunteți învinuit de același lucru.

Poate că ar fi trebuit să simt ceva. Dar, ca mai devreme, mintea îmi era golită de gânduri. M-am întors spre pluton.

— Dumitre, ia-ți artileriștii și du-te cu domnul sublocotenent.

Se ridicară.

— Dacă permiteți, unde ne cheamă?

Eram obosit. Foarte obosit. Dacă m-aș fi întins pe jos, aș fi adormit imediat. Nici nu știam de ce nu o făceam.

— Să puneți o vorbă bună pentru locotenentul Paul.

Sublocotenentul se uită mirat la mine.

— N-are dânsul nevoie de vorbe bune de la noi, domnule…

— Eu cred altceva. Hai, executarea.

Cei trei își puseră armele pe umăr. Aveau mâinile vinete de frig. Pe nesimțite se lăsase gerul. Soarele atingea crestele munților, strivit de o linie groasă de nori. Se strica vremea mai repede decât mă așteptasem.

Am răspuns la salut și m-am uitat cum se îndepărtau. Sublocotenentul, grijuliu, pe marginea drumului. Artileriștii călcând prin noroi.

— Măcar au apucat să mănânce… Nuță își îndesă capela pe cap și se duse să se așeze lângă un gard.

Ordinele veniseră abia o oră mai târziu, când deja începusem să credem că ne părăsiseră printre căruțele și mașinile ce se târau înaintea noastră pe șosea.

Ne întorceam în tranșee.

Am ocupat un sector în linia a doua de întăriri, la nord de gară.

Împușcăturile încetaseră și, după un timp, se stinseseră și salvele de artilerie. Se mai trăgea doar din când în când cu tunurile mici, cu Armstrongurile și cu Schneiderele bateriilor de munte.

Adăposturile noastre erau niște scrijelituri în pământul

înghețat, în unele locuri fiind adânci numai până deasupra genunchiului. Nimeni nu ne lua în seamă și niciun alt ofițer nu veni până la noi, nici măcar Liviu Ciurea. Mi-am desfășurat singur plutonul și l-am așezat în tranșee.

În dreptul nostru, pădurea fusese doborâtă, să fie câmp liber de tragere, iar între cele două linii de adăposturi se săpaseră fortificații și se ridicase sârmă ghimpată. Cineva se gândise că va încetini înaintarea inamicului, în caz că prima linie era străpunsă. Acel cineva nu se gândise că la fel de bine i-ar fi încetinit și pe soldații noștri, în caz că primeau ordin de retragere.

Noroc că, pe lângă sârmă, nu erau decât guri de lup, niște biete scobituri cu un țăruș ascuțit înăuntru. Ele n-ar fi întârziat pe nimeni, nici chiar dacă ar fi mers în genunchi.

Se făcea întuneric. Ne apropiam de ora patru. Norii înghițiseră tot cerul și, pe nesimțite, începuse să sufle un vânt tăios. Deasupra noastră se auzise un sunet, ce părea să se plimbe printre nori, apoi, chiar peste sectorul nostru trecuse un aeroplan.

Era prima dată când vedeam unul și, după strigătele din jur, nu eram singurul.

Avea două rânduri de aripi. Pânza ce învelea scheletul de lemn era albă, făcând aparatul să strălucească pe fondul cerului de culoarea unei țevi de pușcă. Se ridica și se lăsa, ca și cum s-ar fi luptat pentru fiecare metru. Vira dintr-o parte în alta a văii.

Nu semăna deloc cu pozele pe care le văzusem până atunci, pentru că elicea se învârtea între cușca unde se zăreau două figuri cu ochelari, și coadă.

Am ieșit din adăpost să-l urmăresc. M-am dus până la carul de baterie al tunurilor Armstrong. De acolo, se vedea până departe, spre șoseaua Predealului. Cred că aveam privirea uimită a unui copil, pentru că un sergent de artilerie, cu fața atât de murdară, încât nici nu i se mai distingeau trăsăturile, aproape că reușise să-mi zâmbească.

— E primul pe ziua de azi. Chiar mă miram că nu s-au arătat.

Mi-am desprins cu greutate ochii de la punctul ce plutea agățat de cer.

— E de-al nostru?

— Dacă nu era, acum ar fi plouat cu grenade peste noi. E un *Farman.*

— Cum?

— *Farman,* domnule…

— De unde naiba știi, sergent?

De data aceasta, rânjetul crăpase de tot crusta de funingine.

— Acu’ o lună, a căzut unul lângă baterie. Se stricase drăcovenia și a picat între copaci. A trosnit ca gardul de la casă când trece porcu’ prin el! Când l-am scos dintre dărâmături pe amărâtul ăla, avea un picior rupt, era tot numa’ zgârieturi, dar el râdea și se bucura ca la nuntă. Franțuz… Turuia pe păsăreasca lui, dar, în afară de camarad și de *Farman,* n-am înțeles nimic. Camarad era el, așa că *Farmanul* trebuia să fie drăcovenia. *Farman* din Franța… Eu spun că numai un smintit se cocoață în așa ceva, ca să plece la război…

Un aeroplan *Farman.* Pentru mine era un mic miracol.

Când s-a lăsat seara, am primit mâncare. Ne dăduseră o zeamă de ciorbă și niște pâine uscată. Nu se aprinseseră focuri, așa că nu ne strica ceva cald în stomac. Simțeam că uniforma îngheța pe mine și se întărea încet, ca o tablă.

Începuseră să ne încerce de cum se lăsase întunericul. Prima linie deschisese focul, stârnind și bateriile din spate. Toată lumea trăgea, fără să știe în ce. Frica se lua mai repede decât orice boală. A trebuit să ies din adăpost și să mă așez în fața tranșeelor ca să-i opresc. Altfel, și-ar fi împușcat camarazii din avanpost, culcați la nici cincizeci de metri depărtare.

Toată pădurea forfotea de umbre. Cele pe care le vedeam și cele pe care ni le închipuiam. Din când în când, se auzeau strigăte sau apărea fulgerarea unei împușcături. Adevărul era că cei din față voiau să ne înmoaie până la atacul adevărat. Să ne fie frică și să nu ne lase vreme de odihnă. Mi-am adus aminte de ce povestise Paul Costa despre *sturmtruppen,* soldații care veneau noaptea. Simțeam că erau acolo. Ne pândeau din întuneric, așteptând.

Pe la miezul nopții, cineva n-a mai putut și a aprins un foc, undeva în stânga noastră. Tunurile au tras, dar parcă în silă. Poate că întâi le-a fost frică să nu-și lovească spionii ce mișunau în fața tranșeelor noastre. Dar apoi răsunaseră bubuiturile îndepărtate ale obuzierelor de patruzeci și doi de centimetri, iar noaptea s-a făcut zi. Pe malul râului s-au ridicat două coloane de foc. M-am uitat în jur, la fețele scăldate în strălucirea roșiatică. Erau figurile unor oameni care se pregăteau să treacă un prag.

Cel dincolo de care ori înnebunești, ori nu-ți mai pasă.

Încet s-a făcut iarăși liniște. Și întuneric.

La un moment dat, am adormit sprijinit de peretele de pământ. M-am trezit cu șiroaie de transpirație curgându-mi pe spate, deși eram atât de înghețat, încât îmi amorțiseră mâinile și picioarele. Ceva cumplit îmi alungase somnul. Se târâse prin visele mele. Dar atunci orice amintire se șterse, fără să lase nimic în urmă.

Dimineața a venit, cu lumina ei bolnavă. Soldații nu se mai mișcau. Parcă toți muriseră.

Au căzut câțiva stropi, dar apoi ploaia s-a oprit. Norii atârnau jos, stând să cadă peste noi. Ochii îmi ardeau și mă durea tot corpul.

Reîncepuse tirul de artilerie, numai că nu mai aveam forță să-l luăm în seamă.

Era doar un sunet. După un timp, reușeai să uiți de el. Asta până când un obuz cădea aproape, aruncându-ne în adâncul tranșeelor. Din când în când se auzeau urlete, iar brancardierii treceau în fugă. Se întorceau cărând pe tărgi ceva ce nu mai semăna cu un trup, ci cu o grămadă de cârpe tremurânde.

Uneori, se întorceau fără nimic. Resturile din gropi nu erau treaba lor.

Era a deținuților. Schimbaseră o uniformă cu alta, iar în locul puștilor primiseră cazmale. Cu bandaje pe gură și pe nas, ei erau cei care se duceau după cadavre. Atunci când rămânea ceva de adunat. Când auzeam lamele cazmalelor zgâriind pământul plin de pietre, îmi venea să-mi astup urechile.

Trei ore mai târziu, se făcuse dintr-odată liniște. Fumul se întinsese peste toată valea, ca o ceață, prin care abia dacă se mai întrezărea râul. Încet, ne-am ridicat din adăposturi, uitându-ne la camarazii de alături. Curierii treceau dintr-o tranșee în alta, fără să-și mai bată capul să se ascundă.

— Nu-i a bună, domnule sublocotenent…

Ilie Simion își așezase pe marginea gropii două lame cu cartușe. Am deschis portharta și am scos pistolul lui Costa.

Un curier se îndreptă spre plutonul unu. Ordine noi.

— Dom’ sublocotenent! Bucur întinse mâna, arătându-mi malul celălalt al Prahoviței. Printre vălătucii de fum, apărea o sclipire ritmică. Era la liziera pădurii, cam la doi kilometri depărtare.

— Telegraf cum aveau prizonierii… Caporalul Stancu își miji ochii. A ieșit soarele și l-au scos. Cu cine or vorbi?

— Cu unii care sunt mult mai aproape…

Aș fi vrut să am binoclul lui Costa. Poate că aș fi descoperit în pădure locul în care își instalaseră postul de observație. Unul ca acela pe care îl atacasem cu o zi înainte.

Din spate apăru o coloană de soldați. Veneau de pe străduța gării. Se desfășurară pe toată lungimea tranșeelor. Era cel puțin un regiment. Sosiseră trenurile cu întăriri. Ceva îmi spunea că foarte curând avea să fie nevoie de ele.

Zece minute mai târziu, se înființase și înlocuitorul meu. Era un plutonier. Purta țanțoș o porthartă pe umăr. Chemă doar galonații la el, fără să se uite în direcția mea.

Când, în sfârșit, venise și pe marginea adăpostului meu, nu salutase. Privirea îi întârziase asupra Mauserului.

— E ordin să rămâneți la pluton. E nevoie de fiecare soldat, oricum ar fi el.

Mantaua era prea mare. Îi acoperea degetele, ca o haină de căpătat. Își atinse tocul pistolului de la brâu.

— Dacă încercați să fugiți sau să treceți la inamic, nu o să apucați.

Galonații se foiră lângă el. Plutonierul nu-i luă în seamă.

Am dat din cap.

— Până să împușți pe cineva, ar fi bine să-i spui lui Ciurea să-și îngroape plutonul mai adânc. Din câte îmi aduc aminte, obuzele de 42 nu i-au priit nici lui și nici căpitanului…

Plutonierului îi tresări un mușchi sub ochi. Era prea bătrân să fie rezervist. Semăna cu aceia pe care îi întâlnisem la Școala de Ofițeri.

— Nu-i trebuință. Ne mutăm. În linia întâi, tranșeele sunt îndeajuns de adânci… domnule sublocotenent…

Nu erau. Pentru ce a urmat, ar fi trebuit să fie săpate până în fundul pământului.

Când a început, încă ne făceam drum prin sârma ghimpată. Suflul fierbinte ne culcase în noroi, deși exploziile fuseseră la marginea șoselei.

În prima oră, plimbaseră tirul de pe un flanc pe celălalt, concentrându-se mai mult asupra bateriilor. Porțiuni întregi de tranșee dispăruseră. Acolo, cioclii nu ar mai fi avut ce să găsească, nici chiar dacă ar fi scormonit zile întregi.

Ne înghesuiam în gropile noastre, unii peste alții, de fiecare dată când obuzele se apropiau. După primele minute, tunurile noastre tăcuseră.

Unul dintre proiectile a căzut lângă carul de baterie unde stătusem de vorbă cu sergentul. Țeava tunului Armstrong se rotise în aer ca un pai spulberat de vânt. Se oprise în peretele unei case, din care ieșea ca un deget strâmb.

La începutul barajului, în timpul dintre două salve, brancardierii încercaseră să ajungă în adăposturile de unde se mai auzeau strigăte. Mai târziu, strigătele încetaseră. Sau poate că nu le mai auzeam. În urechi nu mai aveam decât un vuiet dureros și continuu.

M-am îngropat în noroi, tremurând. Strigând de frică, atunci când obuzele veneau.

Rugându-mă să nu fiu eu. Să fie altcineva.

Jumătăți de oameni se târau afară din șanțuri. Trupuri arzând mocnit rămăseseră agățate în sârma ghimpată. Bucăți de cai căzuseră de câteva ori peste noi, ca o ploaie grea. Soldații alergau fără țintă printre tranșee, cu urechile șiroind de sânge.

Un vers dintr-o rugăciune, repetat la nesfârșit. Într-o groapă, alături.

Să fie altcineva. Altcineva.

Nu eu am văzut primul umbra care a trecut peste tranșee. În momentul dintre două salve, când timpanele încă îmi pulsau, Bucur m-a zgâlțâit și m-a întors cu fața în sus. Am zărit întâi un aeroplan, iar apoi pe cel de al doilea. Zburau de o parte și de cealaltă a văii. Erau *Farman*-uri. Le recunoșteam. Fu primul gând coerent, după multă vreme.

Obuzele de 42 de centimetri striveau metodic tranșeele de pe coasta văii. Următoarea salvă a întârziat. Când a sosit, nu mai era decât un singur obuz, care căzu mult în față, desprinzând o bucată din malul râului.

Fu ultimul.

Atunci când s-a făcut liniște, deasupra văii apăruse iarăși o pată albă. Doar una. O bucată de pânză desprinsă din coada aeroplanului flutura ca un steag victorios. Deși zborul nu mai era la fel de drept, coborâse peste șosea, atât de aproape, încât roțile aproape că atinseseră caldarâmul. Își înclinase aripile dintr-o parte în alta. Din tranșee izbucniseră urale.

Am strigat și eu cu ceilalți, până când aeroplanul s-a ridicat și

a dispărut în spatele coșurilor fabricii.

Locul obuzierelor grele fusese luat de tunurile de câmp de 77 milimetri.

Barajul scăzuse în intensitate după o oră. Când s-a împrăștiat puțin fumul, am văzut și de ce: de-o parte și de cealaltă a văii, pădurea forfotea de soldați în înaintare. Unii împingeau piese ușoare de artilerie, ducându-le spre creastă, să ocupe pozițiile înalte.

Erau în bătaia artileriei noastre.

Prima baterie care începu să tragă fu cea a Armstrongurilor din spatele nostru.

Nu mai rămăsese nici jumătate din tunuri. În ritm intraseră apoi Schneiderele, iar apoi Kruppurile de 75 mm. Apucaseră să bată furnicarul de oameni aflat pe malul drept al Prahoviței, înainte ca barajul german să reînceapă cu toată forța.

Duelul de artilerie durase toată dimineața, dar, spre prânz, soldații din față se retrăgeau spre pozițiile lor fără să fi ajuns atât de aproape încât să tragă măcar un singur foc de pușcă.

Când bombardamentul se domoli, pe toată linia frontului începu iarăși mișcarea. Răniții și morții erau evacuați, în vreme ce dinspre gară veneau alte trupe proaspete. Încă un regiment de infanterie, precum și unul de vânători. Se auzeau deja zvonuri, povești despre fire de telefon subterane, prin care spionii din oraș dirijaseră tunurile germane.

Despre telefoane aflaseră toți, numai că nimeni nu știa unde dispăruse plutonierul nostru toată ziua. Dar era viu și nevătămat, îl văzusem întorcându-se împreună cu sublocotenentul Ciurea, după ce tunurile tăcuseră de tot.

Când ne scoseseră din tranșeele pe care le împărțisem cu Regimentul 65, eram doar rămășițele unui batalion.

Ceilalți camarazi cu care plecaserăm din Ploiești nu mai ajunseseră la noi. Ordinul nostru de retragere veni ca o minune în care nu mai credea nimeni

Pe peron, eram o mână de oameni. Matheescu ne dusese în gară, sperând să mai găsească un tren care să ne ia repede de acolo. Tunurile se auzeau iar. Prea aproape pentru el.

Am băgat Mauserul în porthartă, întrebându-mă pe unde nimerise Costa.

Eram murdar cum nu mai fusesem niciodată în viața mea. Desfășurasem o bucată din pansamentul de la frunte. Bucata

acoperită cu nămol. Măcar nu mai aveam senzația că pielea prinsă de cusături stătea să se rupă.

Nu mai simțeam decât frigul și foamea.

Am așteptat. Liniile erau goale. Nu se știa dacă avea să mai vină vreun tren.

Căpitanul Matheescu sperase, până când curierii comandamentului dăduseră peste noi.

Ne încolonaseră. Eram un batalion care nu mai avea soldați decât pentru o companie. Am pornit în marș pe marginea drumului, lăsând șoseaua liberă pentru carele cu muniție, care veneau, și ambulanțele, care plecau.

Era rece și umed. Spre după-amiază se limpezise cerul, dar norii erau la pândă, gata să se întoarcă.

Ne îndepărtasem de Azuga. Drumul făcuse o curbă, ascunzând vederii munții spre care ne duceam.

Din față apăruse aeroplanul *Farman.* Îl vedeam prima dată atât de aproape. Îi reparaseră pânza deasupra cozii, dar încă mai lipsea un petic. Elicea, așezată la jumătatea aparatului, era cât un stat de om. Când se învârtea, zgâlțâia din toate încheieturile locașul ca o copaie în care atârna aviatorul.

Aparatul a trecut de noi, ducându-se spre tranșeele din care abia scăpasem. Cred că am uitat de el, până când am auzit iarăși sunet de motoare deasupra noastră. Numai că acum erau mai multe.

Farman-ul zbura foarte sus. Își înălțase botul, încercând să se ridice și mai mult. Îl urmăreau alte două aeroplane.

Zburau mai repede decât el. Erau mici și se îndreptau spre el ca doi vulturi ce simțiseră prada.

Se auzi un răpăit de mitralieră. *Farman*-ul se roti într-o parte pe aripi, după care porni drept spre pământ în vuiet de motor. Dar era târziu. Până și noi, de jos, vedeam asta. Îl prinseră și, înainte să apuce să-l ocolească într-un balet, amândouă traseră iarăși. Flăcările se întinseseră din țevile mitralierelor, tăiate de palele elicelor.

O bucată lungă de pânză albă se desprinse. În aripa de sus a *Farman*-ului se căscă o gaură. Sunetul motorului deveni din ce în ce mai ascuțit, ca un țipăt. Din motor izbucni o limbă de foc. Dar aparatul încă rămăsese întreg.

Căzu spre pământ. Dar, chiar înainte să se strivească, aviatorul îl îndreptă și, pentru o clipă, păru că avea să se ridice

din nou. Însă aripile se frânseră, în același timp. *Farman*-ul se prăbuși pe burtă, desfăcându-se în bucăți.

Flacăra de la motor pâlpâi, apoi, cu o tresărire, deveni vâlvătaie. Un fum gros și negru se încolăci spre cer. Alături, un camion ieși de pe șosea și se îndreptă spre epavă, clătinându-se printre hârtoape.

Ceva se mișca înăuntru. Aviatorul apăru și se lăsă să alunece afară din copaia lui. Apucă să facă câțiva pași poticniți, înainte să cadă. În spatele lui, flăcările cuprinseră tot aeroplanul.

Camionul oprise. Am văzut două siluete care se repezeau spre aviator. Dar acesta era iarăși în picioare. Aeroplanele germane trecură aripă la aripă pe deasupra lui. Erau vopsite în cenușiu, cu dungi negre și verzi, încrucișându-se în toate părțile pe pânza ce le învelea. Pe cozi aveau crucea neagră cu margini albe.

Vâlvătaia se înclină, de parcă s-ar fi ferit de ele. Aviatorul își scosese eșarfa lungă și o fluturase spre cei doi inamici. Îi răspunseră la salut clătinând din aripi, iar apoi se întoarseră spre noi.

— În pădure!

S-au auzit strigăte. Una dintre voci era a plutonierului. N-am încercat să înțeleg ce spunea. Nu era timp.

Sunetul se apropia și curând fu deasupra noastră. Ultimii metri i-am străbătut fără să mai respir, scotocind orbește în porthartă după pistol. Ne-am aruncat la pământ, la adăpostul copacilor.

Aeroplanele se aliniaseră deasupra șoselei, unul în spatele celuilalt. Erau atât de aproape, încât vedeam ultima lumină a zilei reflectându-se în ochelarii aviatorilor. Soldații de pe șosea încercau să se împrăștie de-o parte și de cealaltă a drumului. Strigătele lor erau acoperite de zgomotul motoarelor.

Pârghia de siguranță a Mauserului era în partea stângă a cocoșului. În clipele acelea, degetul păru să-mi alunece pe lângă ea. Când am nimerit-o, cu mâna stângă, am armat febril și cocoșul.

— Foc de voie!

Pistolul îmi tună în mâini, smucindu-mi tot corpul înapoi. Alături, toți trăgeau în aeroplanul din față.

— Ilie, ține-l pe neamț!

Avea două mitraliere. Începură să-și scuipe gloanțele, ridicând un zid de piatră sfărâmată chiar prin mijlocul șoselei. Dar rafala

fu scurtă. Apăsam pe trăgaciul Mauserului fără să mai ochesc, uitându-mă la forma aceea cenușie care se mărise într-atât, încât părea să acopere tot. Săreau așchii din ea. Chiar și în crucea neagră de pe coadă înfloriseră găuri, ce lăsau să se vadă lemnul de dedesubt. Motorul vui, iar aeroplanul se răsuci cu burta spre noi, urcând și îndepărtându-se. Al doilea pilot ne zări când se pregătea să tragă. Dădu drumul unei rafale, dar ultimele gloanțe fugiră spre cer, odată cu el.

Magazia Mauserului era goală. Lamela cartușelor îmi căzu în poală. Și puștile celorlalți tăcuseră.

— Încarcă, soldat! Nu sta!

Caporalul Stancu se ghemui lângă un trunchi de copac, uitându-se după aeroplane.

Am ridicat brațul.

— Nu trageți! Așteptați să se apropie!

Le urmăream toți cu privirea, fără un cuvânt. Pluteau, continuându-și virajul spre versantul din față. Apoi dispărură în spatele crestei.

Sunetul motoarelor se stinse treptat.

— Nu se întorc… spuse Marcu Dănilă, după care se răsuci spre mine: Se mai întorc, dom’ sublocotenent?

Am ascultat. Erau doar strigătele de pe șosea.

— Nu mai vin. Le-o fi ajuns, murmură Cristache.

— Taci, mă… Bucur băgă ultimul cartuș în magazie și împinse închizătorul.

Am lăsat timpul să curgă. Știam cu toții că aeroplanele plecaseră. Dar cred că încă nu ne venea să ne părăsim adăpostul.

Când ne-am întors pe șosea, celelalte plutoane începeau să se adune. Așa cum stăteau răsfirați, păreau și mai puțini.

Căpitanul ne ieși în întâmpinare, dar niciunul dintre noi nu se uita la el. Pe caldarâm zăceau patru trupuri, dintre care unul era al plutonierului nostru. Două gloanțe îl ajunseseră din spate.

— Uite cum am rămas fără comandant, spuse încet Bucur.

— O vrut să oprească aeroplanele cu curu’, mormăi Ion Alradii în graiul său molcom.

Matheescu își scosese Steyerul din buzunar. Îi tremura în mână.

— Dumnezeii mă-tii, Grigorescule! Unde ați fugit? Vă împușc pe toți, dezertorilor!

Am simțit nevoia să-i iau pistolul din mână și să-l lovesc cu el peste față, până când avea să fie doar carne fără nicio formă.

M-am dus spre el, până când țeava Steyerului mi s-a oprit în piept. Iar atunci am mai făcut un pas, împingându-l înapoi.

M-am aplecat și i-am șoptit de aproape:

— Trage. Dar trage bine, pentru că n-o să mai apuci al doilea foc.

— Cum îndrăznești! Mă amenințI?

— Din toată inima.

Se stăpâni. Se dădu la o parte. Încercă să-și bage arma în buzunar, dar mâinile i se încurcară în cutele uniformei.

— Nu e nevoie să te împușc eu... O să ai un pluton întreg, Grigorescule!

Reuși să se aranjeze. Se îndreptă, cu spinarea țeapănă.

— Adună morții. Așteaptă până trece o ambulanță, să-i predai, după care ne ajungeți din urmă. În pas alergător. Am văzut că pe ăsta-l știți!

Am dus mâna la bandajul de la cap, salutând regulamentar, iar apoi m-am răsucit pe călcâie.

Oamenii așteptau, ținându-se deoparte.

Abia o jumătate de oră mai târziu am găsit o ambulanță care ne-a luat morții. Atunci mi-am dat seama că nici măcar nu știam cum îl chemase pe plutonier. Când furgonul s-a îndepărtat, unul dintre sanitari începuse să-i scotocească buzunarele.

M-am gândit că același lucru avea să mi se întâmple și mie.

Am plecat după ceilalți. Și o bună bucată de drum am reușit să nu mă mai gândesc la nimic.

Lumina pălea treptat. Brazii de la poalele munților erau la fel de cenușii ca stânca, iar pădurea era nemișcată, de parcă înghețase.

Eram murdari, flămânzi și înfrigurați. Continuam să mergem doar pentru că eram prea obosiți să pornim mai departe, dacă ne-am fi oprit.

Când am ajuns la canton, o ceață se lăsase peste toată valea. Sunetele răzbăteau vătuit prin aburul rece. Dacă nu ar fi ars focurile, poate că niciunul dintre noi nu ar fi zărit soldații și trenul oprit pe șine.

Focurile aruncau lumini pe fețele soldaților strânși în jurul lor. Nimeni nu se uita la noi. Ne-am adunat lângă ei, la fel de tăcuți. Nu se auzea decât trosnetul lemnelor ude. Era liniște ca între

morți.

Abia îmi mai țineam ochii deschiși. Mi-am pironit privirea în limbile flăcărilor, clipind doar când începeam să văd lucruri ce nu aveau cum să fie acolo.

Din când în când soseau și alți soldați. Când noaptea ne-a înghițit de tot, locomotiva s-a trezit la viață și a scuipat un nor de aburi ce s-a așternut peste noi, îngropându-ne până la brâu. Apoi a spart tăcerea cu un șuierat lung, ca o chemare de animal rănit.

Din primul vagon, singurul de călători, s-au dat jos câțiva ofițeri. S-au împrăștiat printre noi. Erau oameni fără fețe. Nu le auzeam decât vocile, cu care ne smulgeau de lângă focuri, împingându-ne întâi pe rambleul alunecos, iar apoi în vagoane.

Mi-am strâns oamenii. Ne-am suit toți în același vagon. Ne-am așezat pe podeaua de lemn, căutând în beznă pereții de care să ne sprijinim. Cineva de afară a încercat să închidă ușa, dar Bucur s-a așezat fără un cuvânt în deschizătura ce ne mai ținea legați de lume. Întunericul ar fi fost prea greu de suportat.

Vagonul s-a zgâlțâit o singură dată, după care a început să se târască. Îmbinările dintre șine băteau sub roți secunde lungi, ca ale unui ceas gata să stea. Lumini depărtate treceau prin dreptunghiul ușii, reflectându-se fugar pe chipurile noastre. Undeva acolo erau alți oameni, trăindu-și viețile, stând aproape unii de ceilalți, ascultând zgomotul înfundat al tunurilor și întrebându-se ce avea să urmeze.

Pentru câteva clipe, luna spărsese norii, izbăvind de întuneric munții.

Stânca era aproape albastră, la fel ca și coroanele brazilor. Doar văile rămăseseră negre, de parcă cerul de deasupra s-ar fi scurs prin ele să otrăvească rădăcinile pădurilor.

În vagon era liniște. Pentru că urletele din gânduri sunt mute.

Mi-am ridicat genunchii și mi-am lăsat capul pe spate, pe scândura aspră. Am închis ochii.

Sunetele se stinseră treptat. Într-un târziu nu mai fu niciunul.

*

Era vântul.

În spatele meu.

Sau nu…

Atunci când m-am întors, sunetul muri dintr-odată.

Am făcut un pas. Nu se auzi niciun zgomot, de parcă aș fi

călcat pe cenușă rece. Mi-am ridicat mâna până în dreptul ochilor. Era mâna mea, dar cred că mă temusem că o să văd altceva. Nu știam însă ce.

Foșnetul se auzi iar. Mai aproape. Cineva. Sau ceva... Ca și cum s-ar fi târât pe un pământ uscat de arșiță. Numai că aici nu era soare.

Am clipit. Cenușiul din jur rămase de partea cealaltă a pleoapelor. Când am deschis ochii, umbrele începuseră să aibă contururi mai clare.

Un zid. Stăteam cu fața la un zid. M-am răsucit cu amândouă mâinile întinse. Simțisem panica animalului prins în cușcă. Dar nu am întâlnit alt perete.

Eram afară. Respiram aer înghețat. Din gură nu-mi ieșeau aburi, deși ar fi trebuit.

În față era un drum, mărginit pe ambele părți de case. Nu le distingeam. În curți, unde ar fi trebuit să fie, se căscau doar goluri întunecate. Însă știam că erau acolo. Știam, pentru că mă aflam pe strada mea.

Aș fi vrut să răsuflu ușurat. Recunoșteam gardurile, copacii, fântâna cu roată de la colț, pe care nimeni nu se îndurase să o dărâme... Dar totul era greșit, ca un tablou pictat în fugă.

În jur vedeam toate lucrurile cunoscute, numai că niciunul nu era la locul lui.

M-am îndepărtat de zid. După el nu era nimic.

Din câțiva pași am ajuns la o șină îngustă. Liniile decovilului ce căra gunoaiele la bălțile din Valea Plângerii. Căruțele și trecătorii se opreau pe Calea Șerban Vodă, când îi auzeau clopotul. De multe ori, printre trecători fusesem și eu.

Numai că șinele nu ar fi trebuit să treacă pe acolo.

Decovilul aștepta tăcut. M-am apropiat de el. Vagoanele arătau de parcă nu se mișcaseră de mulți ani. Ce fusese înăuntru se întărise și se transformase într-o piatră colțuroasă, lipită de pereții de metal. Între traverse crescuse o iarbă rară, de care nu m-am apropiat. Îmi era frică să nu o găsesc la fel de minerală ca gunoaiele din vagoane.

Am urmărit cu privirea șinele. Șerpuiau pe lângă stradă, ocolind trunchiul bătrân al unei sălcii.

Salcia din fața curții noastre.

Le-am petrecut cu privirea până la capătul străzii. Unde ar fi trebuit să fie pământul gol de lângă Morgă, se ridica un munte.

M-am oprit. Stânca dezgolită se pierdea în cenușiul din jur. Doar o altă nuanță.

Un curent îmi trecu peste față. Mi se păru că aud iarăși foșnetul dinainte. Semănase cu o voce șoptită. M-am întors. Sunetul dispăru, iar curentul se stinse.

Am plecat spre casă. Maria... Am încercat să mă gândesc la ea. Dar nu găseam nicio amintire. De parcă nu existase niciodată.

E târziu...

M-am împiedicat. Alergasem.

Nu erau gândurile mele. Cineva vorbise, iar acum tăcea.

Apa din bălți era uleioasă și nu reflecta nimic. Nu voiam să trec pe lângă ele. Dar, pe marginea drumului, eram aproape de garduri. În spatele lor, umbrele erau și mai adânci.

Frunzele se uscaseră în copaci. Încremeniseră.

Pe jos se zăreau șanțuri, ca niște vene, prin care apa se scursese spre bălți, lăsând în urmă pământul acoperit cu praf.

Carnea se mistuie...

Transpirația mi se uscase pe față. Am trecut de fântână. Casa mea... Era singura care se vedea, înconjurată de golurile în care întunericul se răsucea cețos.

Vântul mă lovi în față. Apa bălților se încreți și, pentru o clipă, reflectă *ceva.*

Am strigat. Vântul înghiți strigătul.

Am împins poarta și am năvălit în curtea pe care ar fi trebuit să o recunosc. Bolta de viță se subțiase până când ajunsese ca o pânză de păianjen împietrită. Ar fi trebuit să mă întorc și să fug. Numai că nu aveam unde să fug.

Când am ajuns la ușă, m-am uitat într-o parte și în cealaltă, încercând să cuprind cu privirea întreaga casă. Încercam să cred că era aceeași.

Crăpăturile din zid, cărămida dezgolită, chiar sub canatul ușii... Toate erau acolo.

Am întins mâna. Am inspirat adânc și am atins clanța.

Mi se fărâmiță în palmă. Se scurse printre degete, împrăștiindu-se pe jos fără un sunet. Am sărit înapoi, ștergându-mă pe haine. Dar senzația că atinsesem ceva viu nu dispăru.

Trebuia să ies de acolo. Dar nu trecând iarăși pe sub scheletul boltei de viță. Trebuia să ocolesc casa și să ies pe cealaltă poartă.

Iarba mi se spărgea sub picioare, transformându-se în praf. Am ocolit și m-am oprit cu gura deschisă într-un strigăt mut.

Casa era doar o fațadă. Toată partea din spate dispăruse. Lemnul și cărămida se măcinaseră. Se așternuseră pe jos, ca un covor. Pereții putrezeau sub ochii mei.

Apoi, totul încremeni. Ca și cum casa și-ar fi întors privirea spre mine.

M-am întors și am rupt-o la fugă. Poarta se închisese singură. Am apucat-o, cu teroarea că nu avea să se miște. Dar se răsuci în balamale. Eram pe stradă. Am alergat înapoi spre șine. Decovilul nu se clintise.

Nu mă puteam opri. Trupul nu mă mai asculta. Am alergat, până când locul străzii cu felinare cu gaz aerian fu luat de o potecă bătătorită. După aceea, nu mai fu nici poteca.

Când m-am oprit, aerul îmi ardea plămânii. Muntele ocupase tot orizontul. Lumina era mai puternică. Era murdară, ca în primele ceasuri ale zorilor.

Departe, din întuneric apăruse o casă de lemn. O vedeam doar pentru că, în fața ei, un foc se reflecta în ferestrele joase. Focul era adevărat. Era primul lucru care nu părea fals în lumea aceea. Voiam să mă apropii și să-i simt căldura.

Copacii se răriseră. Trunchiurile lor pluteau în ceață, ca și cum nu ar fi avut rădăcini. Era o pădure pustie. Nicio pasăre. Niciun freamăt. Călcam pe pământ, nu pe iarbă, iar fiecare pas stârnea un nor de praf.

Mergeam spre casă, fără să-mi pot desprinde privirea de la foc. Flăcările tresăreau, aplecându-se când într-o parte, când în cealaltă. Dar în jur nu era vânt. Nici măcar o adiere. Totul era încremenit.

În geamurile negre, flăcările se jucau, apărând și dispărând. Numai că, în afară de reflexii, focul nu împrăștia nicio lumină.

M-am oprit, cu mâinile atârnând de-a lungul corpului. Praful mi se încolăci în jurul gleznelor, fără să se mai aștearnă.

La început, nu se auzi decât respirația mea. Apoi, trosnetul lemnelor ce ardeau. Era un sunet sticlos, ca și cum s-ar fi spart o piatră încinsă. Flăcările îmi dansau înainte.

Încă puțin, și le-aș fi simțit căldura. Dacă focul acela ar fi avut căldură.

Acoperișul nu era decât un contur în beznă. Bârne de lemn se încrucișau deasupra ușii strâmbe, spre care urcau trepte

netezite de pași. Pașii cui?

Un alt sunet își făcu loc în urechile mele, dar îmi trebui un timp să înțeleg că îl auzeam.

Un râcâit. Degete zgâriind ușa dinăuntru. De parcă s-ar fi jucat cu ea, înainte să o deschidă.

Încetă. Dar ecoul lui mi se zbătu mai departe în minte.

Clanța grea de fier se răsuci.

Fugi!

Strigase. Dar vocea era liniștită. Împăcată. Vocea cuiva aproape de moarte.

Clanța se oprise, ajunsă la capăt.

Aerul stătut îmi umplu plămânii. M-am întors. Să fug. Cât mai departe de locul acela.

Poate că venise din pădure. Sau poate fusese de la început cu mine. Când auzisem prima dată foșnetul… Când se reflectase în apa bălților de pe stradă… Urmându-mă, pas cu pas.

Ar fi putut să fie un câine mare. Dar nu era.

De la depărtarea aceea apărea doar ca o formă neagră. Blana întunecată îl făcea să se piardă printre celelalte umbre.

Știam că alergase. Îl văzusem cu coada ochiului, când mă întorceam. Dar acum stătea nemișcat.

Încercase

să te opresc…

să se furișeze în spatele meu, când focul acela fără căldură îmi închisese drumul.

înainte să se trezească…

Nu erau doar gândurile mele. Auzeam vocea lui. Ca mai devreme. Nu fusesem nicio clipă singur. Dar mai era și altcineva acolo… Simțeam…

Privirile ni se întâlniră. Distanța dintre noi tremură ca aerul, vara, când soarele închipuie ape pe drumurile încinse.

Era lângă mine. Dacă aș fi întins mâna, l-aș fi atins. Numai că nu puteam să o fac.

Stătea neclintit, fixându-mă hipnotic. Avea ochii galbeni, tăiați de pupila neagră. Nu era nimic viu în privirea lui. Blana murdară i se încâlcise pe spate. Avea o rană adâncă, în care sângele băltea, curgând pe coaste.

Era un lup. Spinarea lui îmi ajungea la șold, iar capul până la piept. Nu ar fi trebuit să se înalțe ca să mă sfâșie. Dacă ar fi vrut să mă sfâșie.

FUGI!

Vocea se depărtă. Se pierdea. Dar lupul era încă alături de mine.

Își dezgoli colții. Pentru ultima oară. Într-un fel știam. De parcă am mai fi trăit același lucru împreună. Se uită peste umărul meu, iar privirile ni se despărțiră. Fu iarăși departe, doar o altă umbră în întuneric.

Alerga. Îi auzeam ghearele scormonind țărâna. Se apropia, încerca să ajungă. Nu la mine. La ce era în spatele meu.

Am început să mă întorc. Un vânt tăios îmi lovi fața.

Ușa casei era deschisă. Focul înghețase. Devenise piatră. În geamuri nu se mai reflecta nimic. Lumina se scursese din ele. Erau orbitele prin care *ceva* se uita la mine…

Ceva care era acolo. Cu noi.

Mă zguduia. Ceafa mi se lovi de ceva tare.

— Treziți-vă! Dom' sublocotenent!

Aveam gura deschisă. Am tras aer în piept. Miros de lemn. Frig. Întuneric. M-am înecat. Am început să tușesc.

— Încet…

Imaginile începeau să se stingă, lăsându-mi creierul gol. Doar o durere…

Gheorghe Puiu îmi ținea cu amândouă mâinile brațul.

Strângeam în pumn pistolul lui Costa. Mușchii încordați trimiteau tresăriri dureroase. Gheorghe îmi apăsă brațul pe peretele vagonului.

— Lăsați-l jos, domnule…

Vorbea în șoaptă. Ceilalți nu văzuseră. Nu trebuiau să vadă.

M-am uitat la armă. Am încercat să înțeleg cum ajunsese acolo.

Gheorghe nu-mi dădea drumul. Încă nu era sigur.

Afară, locomotiva șuieră o singură dată. Prin ușa vagonului venea lumină. Puțină. Atât cât să dea un contur coifurilor întinse în jurul nostru. Bucur se așezase la ușă. Picioarele îi atârnau afară. Din mers, copacii își întindeau crengile, încercând să-l apuce.

Gheorghe își slăbi strânsoarea. Ezită. Apoi mă eliberă.

— V-a dat sângele iar.

Am coborât brațul. Mi-am descleștat degetele. Mauserul alunecă alături de porthartă.

Gheorghe se uită în altă parte.

— Unde suntem? Cuvintele îmi scrijeliră gâtul.

— Unde trebuia să ajungem… Trenul încetinește.

Bucur se întoarse spre noi vrând să spună ceva, dar se răzgândi. Cineva gemu în întuneric. Alt coșmar.

Mi-am apăsat fruntea cu încheietura mâinii. Bandajul se lipi umed de piele.

Fusese rana. Poate aveam febră.

Gheorghe se aplecă după pușcă.

— Îmi pare tare rău de bagaje, dom’ sublocotenent… Nu mai aveți schimburi… Ar fi prins bine.

Vagonul trecu pe lângă o casă. De partea cealaltă a ferestrelor pâlpâiau lămpi cu gaz.

Alte imagini… O clanță mi se sfărâma în palmă… Ferestre luminate de un foc înghețat…

— Am visat…

— Toți au visat, domnule. Unii dintre ei au plâns în somn. Când Dumnezeu e nemulțumit de oameni, le dă vise rele.

Din față se auzi un șuierat scurt, urmat de scrâșnetul frânelor.

— De aia n-am vrut să dorm… Nici dom’ caporal. A zis că-i place să meargă cu trenul.

Zâmbi trist. M-am uitat la el pentru prima oară cu adevărat. Îmi fusese ordonanță de la începutul verii, dar până acum nu-i văzusem pielea tăbăcită și ridurile din colțurile ochilor. Era aproape un bătrân. Nu știam nimic despre el. Nu știam pe cine lăsase în urmă. Cum era cealaltă viață a lui. Nimic din lucrurile mărunte pe care și le spuneau cei aflați departe de casă.

Neîndemânatic, își petrecu cureaua puștii peste umăr. Era un obiect străin pentru el.

Prin ușa deschisă năvăli înăuntru un nor de aburi. Zgomotul locomotivei se auzea cu ecou. Frații Dănilă se ridicară, grămădindu-se peste Bucur la ușă.

— O gară!

Vocile răgușite se amestecară cu pufăitul ritmic. Sunetele îmi alungară ultimele umbre din vis. Eram iarăși înconjurat de oameni.

— Ce gară e?

— Una mare, dom’ sublocotenent!

Nuță David îl dădu la o parte pe Marcu Dănilă. Se aplecă, ținându-se cu mâna de marginea de lemn.

— N-au lumini? Ce scrie?

— Sinaia.

Trenul se opri cu un icnet, răsturnându-ne unul peste celălalt. După câteva clipe răsunară fluiere. Cineva trecu în fugă prin dreptul vagonului.

— Jos! Adunarea pe peron! Vocea se îndepărtă.

Am coborât amețiți. Aburii locomotivei se așterneau pe jos. Aerul rece ne înțepa fețele. Oamenii începură să-și pună ranițele în spate. Abia îmi stăpâneam clănțănitul dinților.

Câteva lămpi cu gaz aerian își împrăștiau lumina pe peronul gol. Dispăruse orice semn din agitația pe care o văzusem cu două zile în urmă. Într-un ungher pâlpâia un foc. Lângă el nu mai stătea nimeni. Cârpe însângerate și bucăți de bandaj sub o bancă. Un bidon fără șurub, uitat în dreptul unei uși.

Ultimele urme lăsate de cei care trecuseră. Păzite de două santinele refugiate la margine, în întuneric.

Mi-am scos ceasul din buzunar. Arăta ora trei. Ziua sau noaptea. Oricare. Nu-mi aminteam când îl întorsesem ultima oară.

Ne-au încolonat. Pe lângă noi se perindau ofițeri ale căror figuri nu le văzusem niciodată până atunci. Coborâseră din primul vagon. Aburii ce învăluiseră roțile nu se mai mișcau, de parcă ar fi înghețat.

L-am întrezărit pe Liviu Ciurea. Apoi pe căpitanul Matheescu. Chipurile lor se amestecară printre celelalte. Un ceas rotund era spânzurat deasupra capetelor noastre. Limbile se opriseră înainte de șapte și jumătate. Sau poate nu se opriseră. Am clipit. Imaginea cadranului alb tremură. Cineva mă împinse din spate.

Ecoul pașilor se răsturna din toate părțile. Cupola holului se căsca în jurul nostru, întunecată și rece, ca bolta unei biserici părăsite. O singură lampă cu gaz se reflecta în geamurile rotunde, ca un ochi aflat deasupra noastră.

Dumnezeu se uita la noi, cu o privire în care sclipea nebunia.

Afișele de pe pereți nu mai aveau culori. Figurile zâmbitoare se înnegriseră. Frânturi de cuvinte apăreau ici și colo din întuneric: *Pneuri Michelin... Lifebuoy...* O mână hidoasă, desprinsă de un trup, ținea un pahar din care se scurgea o inscripție ștearsă. Alături, un semn de exclamare înconjurat de stele aurii urla tăcut la noi.

Pe stradă ploua. Picături dese și mărunte. Doar puțin mai mult decât o ceață. Ne-am oprit, neștiind ce să facem. Crengile

umede se legănau deasupra drumului, lucind ca niște arme. Era liniște.

Gheorghe, bătrânul, își ridică fața, lăsând ploaia să i-o ude. Se șterse cu mâneca, încercând să-și țină cureaua puștii pe umăr.

Din spate se auziră fluierele, mânându-ne mai departe.

*

Soldatul se dădu la o parte, lăsându-mă să trec.

Uniforma pe care o purta era nouă. Postavul stătea atât de țeapăn, încât vestonul părea sculptat în lemn. Când am trecut pe lângă el, se uită într-un punct aflat deasupra mea. Închise ușa, lovindu-mă în spate.

Dacă holul fusese rece, în camera în care intrasem era prea cald. Mantaua încheiată se strânse și mai mult pe mine. Am simțit transpirația inundându-mă.

După salut, am rămas în picioare. Nimeni nu-mi spuse să mă așez, deși în fața mesei era un scaun singuratic, ca un stâlp de execuție.

Colonelul luă paharul cu fund gros. Suflă peste el, împrăștiind aburul ceaiului. Pe lemnul scorojit rămăsese o pată umedă.

Căpitanul Matheescu își trăsese scaunul la perete, sprijinindu-se cu cotul de măsuța secretarului. Era doar în veston, fără chipiu, și stătea picior peste picior, legănându-și gheata proaspăt lustruită.

Colonelul împinse cu degetul hârtia pe care o citea. Se întoarse spre maiorul de alături. Pentru o clipă i-am simțit privirea.

— Dă-mi zahăr! Are gust de pișat. Măcar să fie pișat dulce.

Un timp se auzi doar sunetul linguriței izbind pereții paharului.

— Stai jos.

Ochii lui Costa mă urmăriră până la scaun, după care se întoarseră să-l fixeze pe Matheescu. Gheata, care se oprise în scurtul răgaz, își reluă mișcarea. Legănarea devenise spasmodică. Pe fruntea căpitanului erau broboane de sudoare.

Secretarul își târî scaunul pe podea. Era un soldat subțirel care nu împlinise douăzeci de ani.

— Domnule sublocotenent... Mihail Grigorescu e numele întreg? Avea o voce prea groasă. Poate încă era în schimbare.

Aș fi vrut să tușesc. Cuvintele mi se lipeau de cerul gurii.

— Da, Mihail Grigorescu, compania a doua, plutonul doi...

— Îmi ajunge, domnule sublocotenent.

Soldatul se aplecă peste foaia de hârtie și își muie tocul. Lângă el, Matheescu își freca fața cu degete încordate, încercând să nu se uite spre Costa.

În încăpere mirosea a cremă de ghete și a lemn de foc. Și a fum. Doar puțin, abia simțit. Soba mică ar fi putut să fie crăpată pe undeva. Lipit de ea, pe singurul scaun cu spătar, stătea sublocotenentul care la Azuga îmi luase artileriștii. Mantaua cu fireturi roșii atârna alături într-un cuier cu picior. Avea cearcăne, pe care ochelarii rotunzi le transformau în dungi mari, albastre. Oboseala îi adăugase câțiva ani. Dar părea tot un adolescent.

Mi-am așezat mâinile pe genunchi. Moletierele nu apucaseră să se usuce. Le simțeam umezeala prin pantaloni, îmi era din ce în ce mai cald.

— Domnule sublocotenent, știți de ce sunteți aici?

Maiorul avea o cărare dreaptă în păr. Se bărbierise de curând. Îi rămăseseră urme de pudră pe gulerul vestonului. Eu, în dimineața aceea, mă tăiasem cu un brici neascuțit. Nu avusesem nicio oglindă. Tăieturile noi se potriveau cu rana de pe frunte. Capela de căpătat nu putuse să ascundă bandajul murdar. Acum capela era pe genunchi.

Maiorul își întoarse privirea.

— Bănuiesc, domnule maior.

— Ce bănuiești?

Am inspirat adânc.

Abia apucasem câteva ore de somn. Din gară, ne duseseră la un hotel rechiziționat de armată. Hotelul *Regal,* în parc. Îi văzusem firma pictată. Paturile fuseseră ridicate la perete, să încapă mai multe saltele pe jos. Noi însă eram puțini. Hotelul nu mai avea electricitate. Doar câteva lămpi cu gaz care își așterneau lumina afumată peste saltele.

Apucasem să facem baie. Holul cu ferestre mari, ce dădeau spre parc, se umpluse de aburi și de sunetul vocilor răgușite. Oamenii se bucuraseră ca niște copii. Sobele fuseseră îmbrăcate cu lucruri puse la uscat. Un plutonier de intendență făcuse listele cu ordinarul, după care ne aduseseră mâncarea.

La nouă și jumătate mi-am potrivit ceasul după al plutonierului, și l-am întors. De afară răzbătea zgomot de motoare și de atelaje. Dar înăuntru se făcuse liniște. Mă întinsesem pe saltea cu o foaie de hârtie alături, încercând să-mi dau seama ce aș fi putut scrie femeii de acasă. Niciodată nu o

simțisem atât de străină. Și străini eram de multă vreme. Dar niciodată așa.

Am scris câteva rânduri dezlânate. Totul era în ordine. Eu eram bine. Îmi trebuiau schimburi și alte haine groase. Cât mai repede. Să aibă grijă de casă. De ea. Am frământat creionul, apoi am adăugat și că o sărutam.

Am predat plicul ultimul. Am urcat scările tot mai încet. La etaj m-am oprit, după care m-am întors în fugă până jos. Dar ajunsesem târziu. Poșta plecase.

— De vreme ce domnul căpitan Matheescu este aici, bănuiesc că e vorba de învinuirile domniei sale.

Maiorul se îndreptă în scaun.

— Pe care dumneata le consideri întemeiate sau nu?

Colonelul interveni. Avea o față triunghiulară și îngustă.

Pielea era de culoare galbenă, ca pergamentul.

— Domnule sublocotenent, aici nu e o Curte Marțială, iar dumneata nu ești învinuit. Deocamdată încercăm să ne lămurim. Își strânse hârtiile și le bătu pe muchie, așezându-le. Timpul e scurt, toți avem și altceva de făcut. Poți să începi.

— La ordinul dumneavoastră, domnule colonel, dar ce trebuie să încep?

— Nu face pe prostul. Mă scot din sărite proștii. Arătă spre sublocotenentul de lângă sobă. De aseară, Negoveanu scrie. Pagini cu care poate să trimită în fața plutonului doi ofițeri. Pe unul l-am comandat până săptămâna trecută, când mai aveam 55-ul. În regimentele care mai țin frontul au rămas prea puțini ofițeri ca să mă apuc să împușc doi, fără să știu de ce. Pe unul l-am ascultat. Pe comandantul companiei l-am ascultat. Ai rămas dumneata.

Își puse mâinile pe masă, încrucișându-și degetele.

— Ești vinovat, domnule sublocotenent?

Un val de imagini disparate mi se perindă prin fața ochilor.

— Nu știu, domnule colonel.

Matheescu se foi, vrând să spună ceva. Dar nu apucă.

— Nu ai respectat un ordin direct, drept pentru care ți s-a luat comanda plutonului?

— Da, domnule, dar…

— Ai părăsit pozițiile, împreună cu un prizonier pe care primiseși ordin să-l păzești? Și ai obligat și doi soldați să vină cu tine?

— Domnule colonel, dacă-mi permiteți…

— Da, sau nu?

Am încercat să-mi controlez vocea.

— Domnule colonel, nu este…

— Da, sau nu?

Urletul răsună asurzitor în cămăruța aceea. Pentru o clipă, sunetele de pe hol încetară. Toți se opriseră în loc.

Furia neputincioasă pe care o simțeam dispăru. Privirea mi se limpezise, de parcă abia atunci deschisesem ochii cu adevărat. Vedeam toate amănuntele: petele roșietice de pe pielea colonelului, așchiile de lemn de lângă sobă, verigheta de pe degetul lui Matheescu, bumbul lipsă de la uniforma sublocotenentului Negoveanu… Gândurile îmi erau clare. Nicio emoție. Niciun sentiment. Nu mai era nimic de făcut.

— Da.

Costa se întorsese și se uita la mine. Își ținea capul înclinat, așa cum făcea de obicei, privindu-mă dintr-o parte.

— Cred că ți-ai încheiat cercetarea, Negoveanule.

Cu un singur deget, își aranjă gulerul vestonului. Se ridică. Toți cei din cameră îl imitară. Am rămas jos. Colonelul își luă chipiul de pe masă, după care se îndreptă spre ușă. Trecu pe lângă mine aproape atingându-mă.

Se opri cu mâna pe clanță.

— Maiorul Matheescu, parcă…

— Căpitan, domnule colonel.

— De azi ești maior.

— Sunt onorat, domnule colonel!

— Batalionul tău trece la Regimentul 55. Dacă e nevoie, completează-l cu infanteria care a venit ieri. O să ți-i treacă în liste sublocotenentul Negoveanu. Până diseară să fii gata.

— Am înțeles!

— Ordinele le ai într-o oră. Și gradul.

— Vă mulțumesc, domnule colonel!

— N-o face. Negoveanule, ești la mine în cinci minute. Cinci!

— Da, domnule.

Deschise ușa. Se dădu la o parte, să le facă loc.

— Sunteți liberi, domnilor.

Matheescu se îndreptă primul spre ușă. M-am ridicat și eu.

Costa nu purta nici centura și nici hamul. Avea o manta decolorată. Și pantalonii erau alții, mai strâmți. M-am întrebat

unde era cealaltă uniformă, cea plină de sânge. Instinctiv, mi-am pipăit rana de la frunte, speriat la gândul că o să-mi simt iarăși degetele umede.

— Dumneata rămâi.

Matheescu ieși cu spatele și aproape că se lovi de soldatul înarmat care îl aștepta pe Costa.

Colonelul trânti ușa în urma lor.

— În situația în care ești, trebuie invocată mila.

— Nu știu bine în ce situație sunt, domnule colonel.

— Într-una în care se moare.

— Și pe front se moare.

Un mușchi i se încordă la gât.

— Ai gură mare. O s-o mai ai în fața plutonului?

Îmi pusesem Steyerul în porthartă. Acolo era și Mauserul lui Costa. Aproape, lângă mâna mea.

Colonelul deschise larg ușa. Un soldat care trecea pe coridor salută surprins.

— Ai familie?

— Sunt însurat.

Dădu din cap, de parcă ar fi cântărit spusele mele.

— Îl cunosc pe Costa. A fost sub comanda mea. Singurul ofițer pe care l-am ridicat în grad și l-am degradat în aceeași zi... Trebuia să nu se mai întoarcă. Ne-ar fi scutit de necazuri pe toți. Chiar și pe dumneata...

Mă cercetă. Avea ochii mici, adânciți în orbite.

— Îți pun o singură întrebare. Erai lângă Costa când a ordonat să se retragă compania? L-ai auzit cu urechile dumitale?

Erau două întrebări.

— A fost tratat ca un prizonier. Prizonierii nu dau ordine.

Un timp nu spuse nimic.

— În fața Curții ai răspunde același lucru?

— Aș spune adevărul.

— Adevărul nu contează... Mai ales când nu e de folos nimănui.

— Îmi sugerați să mint, domnule colonel?

Avea o privire tristă. Abia atunci vedeam. Pe culoar nu mai era nimeni. Se auzeau voci doar în celelalte încăperi. Scaune târâte pe dușumea. Cineva care vorbea tare. Dar acolo, în pragul ușii nu eram decât noi doi.

— Ai face-o?

Ne-am uitat unul la celălalt.

Colonelul își așează chipiul pe cap.

— Așteaptă jos, în curte. Negoveanu o să-ți aducă ordinele.

Plecă fără să-mi aștepte salutul. Se opri după câțiva pași.

Avea spinarea aplecată.

— Voiam să fiu sigur… Costa se putea înșela.

Dispăru în întunericul de la capătul culoarului. Sunetul pașilor i se pierdu între celelalte zgomote.

Am coborât scările, așteptându-mă ca toate ușile să mi se închidă înainte.

Afară gerul îmi pișcă nările. Era din nou senin, numai că toată curtea rămăsese în umbră. Un șir de trupe se scurgea de partea cealaltă a gardului, ocolind zidul alb al mănăstirii. Aveau uniforme verzi și duceau pe umăr carabine Martini-Henry, ce străluceau viu în lumina soarelui. Mărșăluiau în ordine. Hainele și armele îi făceau să pară niște soldați de jucărie. Se schimba garda la castel.

M-am dus spre marginea de răsărit a curții, să ies din umbră. Peste drum era mănăstirea, și, în dreapta, pe un tăpșan abrupt, se vedeau câteva zeci de corturi militare, în jurul cărora nu era nimeni.

Mi-am ridicat fața. Soarele nu mai ardea. Iarna era aproape.

Un Ford T intră pe poartă și se opri în dreptul scărilor. Un locotenent de vânători coborî de la volan. După ce îmi aruncă o privire curioasă, se îndreptă spre intrare.

O femeie cu un palton lung cu guler de blană albă traversa strada. Un camion militar opri să o lase să treacă, dar ea nici nu-l luă în seamă. Își continuă drumul, ca și cum ar fi fost singură pe lume. Sub pălărie, părul era castaniu-închis, cu reflexe roșietice. O aștepta un automobil albastru, cu roți foarte înalte. Șoferul îi deschise portiera și o ajută să se urce. Paltonul se strânse în jurul picioarelor, lăsându-mă pentru o clipă să le întrezăresc forma.

— Domnule sublocotenent?

Nu m-am întors. Portiera albastră se închise, ca o cortină trasă chiar în mijlocul spectacolului.

— V-aș ruga să mă urmați, domnule…

— Unde?

Negoveanu își pusese mantaua, dar tot avea un aer zgribulit. Ținea o mapă de piele cât un catalog școlar, legată cu un șiret.

— Înăuntru… Cancelaria e goală…

— Mă arestați?

Ridică mapa la piept, ca pe un scut.

— Nu.

— Atunci? E prea frumos afară, ca să ne îngropăm într-o cameră. Soarele luminează și veștile cele mai rele.

Automobilul albastru plecă. M-am uitat după el, până când s-a pierdut în depărtare.

M-am întors spre sublocotenent. Era o zi strălucitoare, iar, în clipa aceea, nu știam bine câte aveam să mai apuc.

— Veștile nu sunt chiar rele. Făcu un gest vag. N-ați vrea totuși să mă urmați? Trebuie să semnați… Și n-am niciun toc de scris.

Am urcat treptele din fața intrării. Pe poartă intrase un curier călare. Își legă calul de gard, după care ne salută de jos, din curte.

Negovcanu se dădu la o parte lăsându-mă să intru primul. După soarele de afară, holul era întunecat ca o peșteră.

— Pe aici. Am înaintat pe coridor. Apoi am început să coborâm. Nu mai erau ferestre. Doar lumina venită de la lămpile electrice de pe pereți. Negoveanu băgă capul pe o ușă, după care o deschise de tot. Un militar sări în picioare din spatele unei mese.

— Repaus, caporal! Ai ceva de scris?

— Toc și cerneală, domnule sublocotenent!

Caporalul se grăbi să-i facă loc. Negoveanu dezlegă șiretul mapei. Luă dintr-un teanc mai gros câteva coli acoperite cu scris caligrafic. Îmi arătă cu degetul unde să semnez. Am luat un toc și l-am muiat într-o călimară cu cerneală neagră.

— Condamnarea?

— Numirea și ordinele, domnule sublocotenent. Și alte documente.

— N-ar trebui să le citesc?

Mă fixă fără să clipească. Nu mai părea atât de tânăr. Mi-a întins prima hârtie. Am semnat. Negoveanu îmi trecu pe rând și celelalte coli.

— Numire? Și ordine?

— După ce ieșim.

Suflă peste ultima hârtie. O puse în mapă și legă șnurul, făcând două bucle.

— Mulțumesc, caporal. Poți să te întorci la treaba ta.

Caporalul îngheță în poziție de drepți. Cred că a rămas așa mult după ce ușa se închisese în urma noastră.

Pe coridor ne-am încrucișat cu locotenentul de vânători pe care îl văzusem coborând din Ford. Striga la un sergent ce se lupta cu un cufăr de lemn.

— Așteptați-mă, domnule sublocotenent. O să vă însoțesc câțiva pași.

Se auzeau uși trântindu-se, dar, în afară de santinela de la intrare, nu mai vedeam pe nimeni. O mână grijulie lipise ziare pe geamuri, aruncând coridorul în penumbră. Un alt locotenent intră, iar lumina orbitoare de afară se strecură pe lângă el. Doar pentru o clipă. Apoi ușa grea se închise, iar galbenul de ceară îmbrăcă iarăși pereții. Locotenentul îmi răspunse la salut, cercetându-mă fără curiozitate.

— Acestea sunt ale dumneavoastră. Negoveanu stătea lângă mine, cu două plicuri de pânză. I le lăsați maiorului Matheescu… Încă sunteți cartiruit la *Regal?*

M-am descheiat, strecurând plicurile în veston.

— La *Regal?*

— Hotelul *Regal.*

Ieșisem afară. Tânjisem după o gură de aer. Culorile erau atât de vii, încât păreau nefirești. Soldații de jucărie plecaseră.

— Da… În parc.

— Astăzi va fi mutat. Batalionul dumneavoastră… Fostul batalion… Își aranjă chipiul, pregătindu-se să coboare scările de parcă ar fi fost o misiune periculoasă. Ați avut noroc. Până ieri, au fost șase regimente în oraș. Acum sunt la Azuga, împreună cu toată rezerva. Dacă ajungeați mai devreme, v-ar fi băgat în corturi.

Se opri la poartă, uitându-se atent într-o parte și în cealaltă. O căruță stătea părăsită lângă zidul mănăstirii. Hamurile atârnau pe jos, îngropate într-un strat gros de frunze. Pe stradă cobora hurducându-se camionul pe care îl văzusem și mai devreme. Negoveanu îl așteptă să treacă. Apoi traversă cu pași repezi.

— Unde mergem?

Tresări. Am avut senzația că uitase de mine.

— Vă conduc până mai jos.

— Foarte bine. Dar eu unde mă duc?

— Înapoi la *Regal.* Vă strângeți lucrurile. Dumneavoastră și

încă cincisprezece soldați, pe care îi veți alege. Apoi veniți aici, la mănăstire, să vă cartiruiți.

Culorile din jur se stinseseră. Eram în umbră.

— Puneți-i pe o hârtie. Pentru maiorul Matheescu. Terminați repede. Într-o oră, ar fi cel mai bine.

— Pe cine să aleg?

— Pe cine vreți. Asta a fost cererea locotenentului Costa. Generalul a acceptat-o.

— Locotenentul Costa?

— Comandantul dumneavoastră.

Câțiva metri am mers în liniște. Gândurile mi se învălmășeau în cap.

— Ce o să comande?

— O companie.

Poarta mănăstirii era aproape. Negoveanu se îndreptă spre ea.

— Ce companie, domnule sublocotenent?

Se opri. Își strânse mănușile mai bine pe degete. Nu-i plăcea să vorbească. Cuvintele ieșeau anevoios, de parcă i-ar fi fost greu să se despartă de ele.

— Batalionul lui Matheescu trece la Regimentul 55. Fără dumneavoastră și cei cincisprezece oameni. Veți fi mutați la Regimentul 61. Compania nu va fi alipită vreunui batalion, nici chiar dacă o să ajungă să aibă tot efectivul.

— Acum câți suntem?

— Cincisprezece soldați. Și doi ofițeri.

— Asta nu e companie. Nu e nici măcar un pluton.

— Deocamdată. Dar cred că lucrurile se vor schimba în timp.

— Credeți?

Negoveanu se întoarse spre mine. Resemnat la gândul că trebuia să-mi răspundă.

— Ați auzit de infanteria de asalt...

— *Sturmtruppen?*

Mă privi mai atent. Poate că pronunțasem corect.

— Locotenentul Costa a pomenit de așa ceva.

— Locotenentul Costa îl cunoaște pe general. S-au întâlnit în Germania cu mult înainte de război...

— Despre ce general vorbim?

— Generalul Scărlătescu. Colonelul pe care l-ați cunoscut azi... Îmi văzu nedumerirea. A primit gradul doar de două zile. N-

a fost timp pentru uniforme. Vor sosi curând… Poate…

— Generalul a avut ideea să facă o companie din cincisprezece oameni și doi ofițeri… Nu cred că înțeleg.

— Nu e nimic de înțeles.

Vocea se auzise de lângă noi. Costa ieșise din curtea mănăstirii. Purta iarăși centura pe care i-o știam, pe sub mantaua descheiată.

Întinse mâna. Negoveanu căută în buzunarul de la șold și scoase câteva hârtii împăturite.

— Domnul general…

— Mi-a spus. O să i le aduc înapoi.

Luă hârtiile fără să se uite la ele. La lumina zilei era mai palid.

— E o patrulă. Nu o companie. Asta e tot.

În ochii lui Negoveanu apăru o licărire rece.

— Soldații lui Hutier[6]. L-au crezut un bufon…

Se întoarse spre Costa.

— L-ați cunoscut și dumneavoastră?

— L-am văzut o singură dată.

— La Lichterfelde?

— Acolo e școala de cadeți, domnule sublocotenent. Educația mea a fost mai sumară. Un an și jumătate de școală militară la Postdam.

Negoveanu vru să spună ceva, dar se răzgândi. Costa se dădu deoparte.

— Îți mulțumesc, domnule sublocotenent.

Negoveanu salută și se îndepărtă spre poarta mănăstirii. Mergea încet, cu privirea în pământ.

— E un soldat bun. Nu pentru front. Dar nu toate luptele se duc pe front.

— Ce se întâmplă?

Costa avea buzele strânse într-o linie subțire. Ar fi putut să fie un zâmbet.

Dar nu era.

— Mă întrebi ce cauți aici?

— Cred că da.

---

[6]6-Generalul Oskar von Hutier. Din 1915 este transferat pe Frontul de Est. A fost primul comandant ce a aplicat pe scară largă tacticile de infiltrare (bazate pe tactici franceze și engleze folosite înainte de Primul Război). După aceea, acestea au devenit cunoscute sub numele de „manevre Hutier”.

— Matheescu a fugit și și-a lăsat compania de izbeliște. Stavrescu, de la început, n-a știut pe unde îi e batalionul. Stavrescu a fost rănit grav, așa că e un erou. Matheescu are mulți prieteni. Peste o vreme o să fie și el erou. Așa că cineva trebuia să fie de vină pentru ce s-a întâmplat acolo. Matheescu le-a arătat pe cine să aleagă. L-ar fi luat în seamă, dacă nu erau Negoveanu și generalul lui, care încă mai știu de ce parte luptă… Și doi prizonieri austrieci.

— Și dumneavoastră?

Nu răspunse. Se uită spre strada care trecea prin fața mănăstirii. În poiană era șirul de corturi părăsite. Focurile dintre ele se stinseseră, și nici măcar nu mai fumegau. Pământul rămăsese frământat de copitele cailor. O frânghie atârna între doi țăruși, îngropată pe jumătate în noroi.

Din curtea mănăstirii se auzi zgomot de pași. Un călugăr apăru la poartă și o deschise larg. Răsună vocea unui preot, dar fu imediat acoperită de clopotul mare. O singură bătaie. Apoi alta. Dăngănitul morții.

— Unul de-al lor. După ce se termină, poate ne arată unde o să ne culcăm…

Ne-am apropiat. Pe poartă ieșea o căruță, trasă de un singur cal. Mi-am scos capela. Costa nu schiță niciun gest. Privea procesiunea cu ochii umbriți de cozoroc. Pe cer apăruseră primii nori. Vremea avea să se schimbe iar.

Trupul din coșciug era învelit cu o pânză albă. Acolo unde ar fi trebuit să fie pieptul era așezat un crucifix mare din lemn.

— Au trebuit să-l acopere. L-au sfâșiat lupii.

— Lupi? Au coborât așa devreme?

— Așa zic ei.

Îl urma un cortegiu. Abia câțiva oameni, cei mai mulți în rase zdrențăroase. Nu păreau să fie călugări de la mănăstire. Alături de unul dintre ei mergea o fată. Nu avea mai mult de cincisprezece ani. Purta un cojoc negru din piele de oaie, prea mare pentru ea. Îi ajungea până la genunchi. Când ajunse în dreptul nostru, ne fixă îndelung. De sub basma îi ieșea un smoc încâlcit de păr, care-i cădea în dezordine peste față, ascunzându-i trăsăturile. Nu se vedea decât obrazul palid și sclipirea unor ochi cenușii.

Avea privirea unui orb. Numai că ea vedea.

Își ținea buzele întredeschise. Erau buzele pline și cărnoase

ale unei femei, nu ale unui copil. Încercă să zâmbească. Bărbatul în rasă o trase după el. Îl urmă ascultătoare, ca un câine. Dar se mai întoarse o dată. Am simțit arsura privirilor ei.

Am intrat în curtea mănăstirii, însoțiți de bătăile rare ale clopotului. Călugării începuseră să se răspândească. Unul dintre ei veni după noi.

— Domnilor ofițeri…

Costa îl întrerupse.

— Părinte stareț, mi-ai zis că ultima oară au fost soldați în mănăstire acum mai bine de șaizeci de ani. Și au stat în corturi…

— Afară, în curte…

— Și erau ruși…

— Domnule ofițer…

— Locotenent.

Preotul clătină din cap.

— Nu are importanță ce sunteți…

— Ba are. Un locotenent poate să vă rechiziționeze caii, așa cum au fost rechiziționate toate echipajele din oraș. Fără scutiri. Un locotenent poate să ceară pentru hrana trupei tot ce e în cămările voastre. Poate să dea ordin să se trimită călugării în refugiu, pe la metocuri, să fie apărați. Mănăstirea ar rămâne părăsită, gata să fie prădată, dar măcar viețile ar fi salvate.

— Asta nu se poate! Patriarhia…

— Patriarhia e departe, părinte stareț. Eu sunt aici.

Costa tăcu. Aștepta.

De la capătul văii ajunse sunetul înfundat al unei explozii de artilerie.

Starețul își frecă nervos mâinile.

— Dacă luați doar vechiul grajd…

— Ne ajunge. Și or să fie douăzeci de guri de hrănit. Starețul tresări, dar nu apucă să spună ceva. În câteva zile, o să fie plin de răniți și de trupe retrase pentru refacere. Or să caute provizii și un acoperiș deasupra capului. Noi suntem doar primii, părinte.

Starețul își băgă mâinile în mânecile rasei.

— Dacă o să fie nevoie, îi vom ajuta pe toți. Își coborî privirea. Până atunci sunteți bine veniți. O să le dau de știre să vă pregătească odăile.

Se îndepărtă repede, spre un grup de călugări care aștepta la o distanță respectuoasă. Costa se întoarse la poartă. L-am

urmat. Cortegiul funerar nu mai era, dar pe drum urca un furgon acoperit, tras de doi cai. Pe capră era o figură cunoscută. Când se apropie, l-am recunoscut pe sergentul de la Azuga. Și caii erau aceiași. Schimbase doar furgonul.

Se opri în dreptul nostru. Caii se smuciră în hamuri. Erau la fel de curați și de îngrijiți.

Cizma lungă a sergentului se așeză leneș pe piedica roților. Era din piele bună, moale, și-i ajungea până la genunchi. Sergentul scoase de sub o foaie de cort o carabină. Era Mauserul.

Costa îl prinse din zbor. Vru să-i tragă închizătorul.

— E încărcată. Sergentul aruncă un săculeț plin. Lame noi și cartușe.

— Restul?

Sergentul dădu din cap. Am făcut un pas, căutând în porthartă. I-am întins pistolul.

— Mai ține-l. Mi-l aduci împreună cu cei cincisprezece soldați.

M-am uitat la el. Apoi la sergent. Amândoi așteptau. Dar nu răspunsul meu. Așteptau să plec. Am schițat un salut.

A strigat după mine, când deja mă îndepărtasem.

— Caporalul tău mai e?

— Bucur? Au scăpat amândoi. Și el, și văru-său, Simion…

Nu adăugă nimic. I-am lăsat acolo, tăcuți și nemișcați, ca două figuri dintr-un tablou.

Am coborât o potecă abruptă. După câțiva metri m-am trezit alergând spre șoseaua pietruită ce trecea pe sub mănăstire. Coroanele copacilor se uneau deasupra mea, împletindu-și crengile. Soarele dispăruse. Un suflu înghețat agita stratul de frunze de sub picioarele mele.

Nu am avut răbdare să rămân pe șosea, așa că am luat-o prin curtea unei case înalte, cu multe etaje. O servitoare îmbrăcată în negru mă privi cu teamă. Se retrase de pe terasa casei. Mă urmări de la fereastră, până când am ajuns în fața hotelului.

Nu mai rămăsese nimic din pacea care domnise acolo mai devreme. Clădirea era înconjurată cu cai înșeuați, căruțe, furgoane și câteva care de artilerie. Din câte îmi puteam da seama, era un escadron întreg de călărași. Soldații intrau și ieșeau, scoțând mobila, pe care o suiau în trei camioane militare. Un automobil descoperit, în care erau patru ofițeri, suna din goarnă, încercând să-și facă loc pe lângă ele. Era

zgomot. Mirosea a animale și a fum de petrol ars.

Un șir de infanteriști cu ranițele în spate cobora scările, ducându-se spre ieșire. Afară, în parc, se strânsese ceva mai mult de o companie, iar soldații continuau să se adune. Unele dintre fețe îmi erau cunoscute. Făceau parte din batalionul meu.

Am urcat până la mansardă, unde dormise plutonul. Întâi nu i-am zărit printre cavaleriștii ce păreau să fi împânzit toate coridoarele. Dar erau acolo, înghesuiți lângă ușa unei cămăruțe.

— Ce se întâmplă, caporal?

— Ordin de plecare, dom' sublocotenent...

Un sergent veni de pe scări.

— Domnul căpitan Matheescu a spus să vă prezentați la raport imediat ce vă întoarceți. Căută într-un teanc de scrisori. Aveți și poștă. Îmi lăsă un plic mototolit.

Cu gesturi mecanice, l-am desfăcut. Înăuntru era o carte poștală tipărită. Un desen simplu, ca făcut de un copil. Soldați dezlegând două țărănci despletite, pe iile cărora era scris *Transilvania* și *Bucovina.* Am întors-o, și am recunoscut scrisul Mariei.

Fusese scrisă cu o săptămână înainte. Era un miracol că ajunsese atât de repede și, mai ales, că mă găsise. Am citit cuvintele de câteva ori, cu toate că erau puține. *Refugiu... Moldova... Trebuie să plecăm, mama plânge toată ziua, nu mai poate să audă bombele... Poate nu o să mai ai vești de la mine... Casa...*

Am mototolit cartea poștală și plicul și le-am aruncat. Un cavalerist mă privea pe furiș.

— Bucure... Vocea îmi era răgușită.

— Dom' sublocotenent?

— Sunteți toți?

— Câțiva au coborât...

— Câți sunteți? Aici... Bucur se uită la mine. Numără-i, omule!

Ceilalți se strânseseră mai aproape. Din toate părțile ne îmbrânceau soldați necunoscuți. Eram singurii care nu se mișcau.

— Optsprezece, dom' sublocotenent.

Mi-am trecut privirea peste ei. Își țineau ranițele și puștile pe umeri, iar mâinile le spânzurau de-a lungul trupurilor. Mâini aspre, muncite. Unii erau bărbați în toată firea. Alții nu păreau cu mult mai răsăriți decât niște copii. În ochii unora încă se citea

frica. Nu se ștersese nici după o noapte de somn.

Pe aceia nu-i voiam.

— Dragu, Măcin, și tu… pe tine cum te cheamă?

— Neacșu, dom' sublocotenent!

— N-am vorbit cu tine, caporal! Stancu se făcu mic. Neacșu… Luați-vă lucrurile și duceți-vă unde s-a adunat batalionul. Executarea!

Plecară și mai speriați. Dar acum și celorlalți le era teamă. De mine.

I-am luat cu mine. Am coborât până la cancelaria[7] pustie a hotelului. M-au așteptat la ușă, cât timp am răsturnat sertarele, căutând o foaie goală. Tocurile și călimara rămăseseră lângă cheile camerelor.

— Gheorghe, scrie-i aici. Toate numele. I-am așezat foaia pe un colț de masă.

— Și al dumneavoastră?

Am zâmbit, cu dinții încleștați.

— Al meu e deja scris în altă parte. Strângeam în pumn plicurile de pânză de la Negoveanu. Să fie cincisprezece. Cu tine cu tot.

Gheorghe netezi foaia. Alese un toc.

Se uitau la mine ca la un nebun. Așa mă și simțeam. În cap mi se învârteau cuvintele din scrisoarea Mariei.

— Repede, Gheorghe. După ce termini, adu-mi coala aia.

Matheescu era afară. Îi zăream doar capul prin geamurile ferestrelor. Simion strigase după mine:

— Dom' sublocotenent! Unde ne duceți?

— La mănăstire… Mai departe, nu știu.

Am ieșit. Ce mai rămăsese din batalion se aliniase pe iarbă. Pe flancul drept se așezaseră soldații pe care nu-i mai văzusem până atunci. Erau vânători de munte amestecați cu infanteriști, ceva mai mult de un pluton. Crainic se băgase între ei și, după urletele lui, am înțeles că avea să-i comande.

Matheescu se uită peste umăr. M-am oprit să salut, după care i-am întins plicurile.

— Uite-l că în sfârșit binevoiește…

Îi făcu un semn locotenentului Dimitriu, care se repezi să scoată hârtiile din plicuri.

— Am venit imediat ce am terminat la pluton, domnule.

---

[7] 7-Recepție.

— Cu plutonul ai terminat demult! Dă-mi asta! Smulse actele de la aghiotant și le frunzări repede. Regimentul 61… Locotenent-colonel Solomon Eliescu… Îl știu… Un jidan. O să se înțeleagă bine cu celălalt dobitoc. Poate or fi și rude…

Dimitriu zâmbi, încercând să pară interesat.

— Locotenentul Costa e evreu?

— Nu el, dobitocule! Curva aia de nevastă-sa. Moarta… Matheescu se întoarse spre mine. Fiindcă veni vorba, ție ce-ți face soția, Grigorescule? În refugiu?

O clipă, timpul s-a oprit, dar după aceea am înțeles. Scrisorile erau cenzurate. Veneau și plecau deschise.

— Moldova e mai departe… De la București se mai auzea câte ceva… Gura lumii, Grigorescule… Prieteni care scriu pe front, să povestească ce au văzut. Până acum ai avut prieteni din ăștia? Nu? E timp, nu te teme.

Îi puse lui Dimitriu hârtiile în brațe. Fu gata să le scape. Matheescu mârâi printre dinți:

— Ai grijă, dobitocule. Du-le!

Gheorghe Puiu se apropiase de noi. Salută țeapăn. I-am luat foaia din mâini și i-am făcut semn să plece.

— Aia ce e?

— Lista cu soldații pe care i-am ales.

— Tu? Ce să alegi tu, dezertorule?

— Acesta a fost ordinul, domnule.

— Cine ți l-a dat? Strâmbă din buze. Dar simți că era o luptă pierdută dinainte, așa că se opri. N-are importanță. Ia-o și pe aia, Dimitriule! Vezi să nu le scapi… Dobitocule!

Se întoarse spre mine, cu un rânjet.

— Să nu crezi că s-a terminat așa. Nu te amăgi… Să te gândești bine… Când n-o să fii ocupat să te gândești la ce face nevastă-ta în refugiu!

Dimitriu era la câțiva pași de noi, aranjându-și hârtiile. Am venit mai aproape de căpitan.

— Sictir.

Rânjetul se șterse.

— Ce-ai zis? Locotenent, l-ai auzit? Dimitriu înălță privirea din hârtii.

— Ce să aud, domnule maior?

— Ce-ai zis, mă? Matheescu devenise palid.

Am vorbit la fel de încet.

— Du-te-n mă-ta. Bine ar fi să fie moartă… Am ridicat vocea. Am spus că am onoarea, domnule căpitan! Mă bucur că am fost sub comanda dumneavoastră!

— Ai auzit? Spune, dobitocule, l-ai auzit?

Locotenentul Dimitriu era statuia nedumeririi.

— Cu permisiunea dumneavoastră, domnule maior… Am luat poziție regulamentară și am salutat.

Matheescu se uită întâi la locotenent, apoi la mine. Pierduse și lupta aceea. Și știa. M-am răsucit pe călcâie, după care m-am îndreptat spre hotel. Eram ușor. Am plutit până la ușă.

— Nu s-a terminat! Ai auzit? O să te strivesc, dobitocule!

Vocea rămase în urmă.

Am încolonat oamenii și am plecat către mănăstire. Era prima dată când vedeau străzile la lumina zilei, așa că toți se uitau la casele elegante pe lângă care treceam. Multe erau ferecate, cu curțile lăsate în părăsire, dar în altele se mai locuia. Poate că proprietarii plecaseră, lăsând în urmă doar îngrijitorii. Servitoarea în uniformă neagră dispăruse, dar pe balustrada terasei erau două covoare scoase la aer.

Singurul loc care nu părea abandonat era hotelul *Palace.* La uși erau santinele. Automobile stăteau înșirate în față. Foarte puține erau militare. Printre ele am zărit unul albastru, care mi se păru cunoscut. Semăna cu cel în care se suise femeia cu părul roșu. Ne-am reflectat în vopseaua lustruită, ca în apa unui lac de munte.

La mănăstire era mai multă liniște decât pe străzi. Poarta fusese lăsată deschisă, și nu se vedea nimeni. Abia când am dat ocol bisericii am descoperit furgonul tras în colțul curții.

Costa și cu sergentul nu erau singuri. Trei soldați, pe care i-am recunoscut imediat, descărcau lădițe cu muniție din furgon. Alături, așezate în ordine, erau câteva baloturi și două lăzi lungi de lemn, prinse în chingi de tablă.

Caporalul Ilina zâmbi larg.

— Să trăiți, dom’ sublocotenent!

M-am trezit zâmbind la rândul meu.

— Ce-i cu voi, Artilerie? Ce căutați aici?

— Ce să fie, domnule… N-au mai știut unde să ne trimită, așa că ne-a luat dom’ locotenent cu dânsul. Ușor, mă, că-i rupi toartele! Îl împinse la o parte pe Tănase Bomaz și trase o lădiță din furgon.

Costa stătea cu piciorul pe una dintre lăzile lungi. Scria pe o foaie așezată pe genunchi. Lângă el, sergentul aștepta, cu mâna pe scărița caprei. Unul dintre cai sforăi, aplecându-se să-și frece botul de picior. Coloana noastră se desfăcu. Oamenii se apropiară, strângându-se în cerc.

Costa ridică două coli, comparându-le în lumină. Sergentul atinse cu degetul una dintre ele.

— Asta… Cu grijă, să nu curgă cerneala.

Costa suflă peste ea, după care i-o întinse. Pe cealaltă o mototoli. Vărsă pe jos cerneala dintr-o farfurioară de tablă, mare cât un capac de ceas. I-o întinse sergentului, împreună cu tocul de scris.

— Pune-le bine. Data viitoare adu și niște cerneală roșie…

În sfârșit se uită la noi.

— Ați ajuns.

— Cât s-a putut de repede.

Mă cercetă. Am avut senzația că știa ce se întâmplase. Și am simțit un fel de neliniște.

Dădu la o parte poala mantalei și își scoase lopata de la centură. O înfipse în capacul uneia dintre lăzile mari. Cuiele cedară, iar capacul se căscă într-o parte. Înăuntru erau puști, așezate pe două rânduri.

— Numai douăsprezece.

Sergentul ridică din umeri, fără să răspundă.

Costa luă una dintre arme. Avea țeava mai scurtă decât ale noastre. O cântări în mână, după care îi desfăcu închizătorul.

— Magazie de cinci.

— Berthier, de 8 milimetri. Ca Lebelurile. Sergentul pronunță fără greșeală numele franțuzești.

Costa așeză arma la loc.

— Avem lenjerie și ceva haine. Uniformele sunt puține. Bocancii ajung pentru toată lumea. Când terminați, încercăm puștile.

Le încercasem pe tăpșanul din spatele mănăstirii. Focurile de armă răsunaseră straniu în locul acela.

Puștile erau noi. Francezii își înlocuiau armamentul pe Frontul de Vest. M-am întrebat cum ajunseseră la noi. Cum se pierduseră. Și cum le găsise sergentul.

Costa le luase pe fiecare dintre ele. Apoi fusese rândul nostru.

Spectacolul nu-l mai interesase pe sergent, care plecase

imediat ce-și umpluse lăzile cu douăsprezece pușți Mannlicher luate de la noi. N-am întrebat nimic. Gândindu-mă la felul în care apăruse o semnătură pe foaia sergentului, nu cred că vreunul dintre ei mi-ar fi răspuns.

Am cărat echipamentul în chiliile noastre. Erau două camere legate între ele printr-o ușă mare, cât să lase să treacă un cal. Podelele mucegăiseră. Ușa atârna în balamale. Dar era cald. Și soba încă mai avea lemne alături.

— Pistolul meu, domnule sublocotenent.

I l-am înapoiat. Momentul în care mă trezisem din coșmar cu el în mână îmi era încă proaspăt în minte.

Până seara târziu ne-am curățat armele și ne-am obișnuit cu cele noi.

Costa cunoștea fiecare nume. Al fiecărui om din pluton. M-am întrebat când avusese timp să le audă pe toate.

Încărcasem pușțile de zeci de ori. Până când degetele începuseră să se miște singure. Auzeam vocea lui Costa, îndrumându-mi soldații, mereu egală, mereu la fel.

Când a tăcut, bezna se închisese peste noi ca un mormânt.

În noaptea aceea am dormit fără vise. Fără vise din care să mă trezesc urlând.

*

Ziua următoare începuse când pe cer încă nu se întrezărea lumina zorilor.

— Avem puțină vreme, spusese Costa, înainte să ne scoată afară din curtea mănăstirii.

Am apucat-o spre munte. În jur domnea liniștea. Până și exploziile din depărtare nu mai erau decât tunetele unei furtuni trecute. Căram cu noi lădițe de muniție. Dimineața ne-a găsit într-o poiană acoperită cu brumă, strângând cu mâini înghețate lemnul rece al ulucelor.

Am tras până spre prânz, oprindu-ne doar să curățăm armele și să le lăsăm să se răcească. În urechi aveam lame de cuțit ce înaintau tot mai adânc spre creier, la fiecare împușcătură.

Ne mișcase tot timpul, desfășurându-ne, manevrând printre copaci, schimbând mereu țintele. Era peste tot, lângă fiecare. Când lădițele s-au golit, am continuat să alergăm și să ne târâm, mânați de vocea lui. După-amiaza târziu, în sfârșit, s-a oprit. Începuse să se însereze. Era o răcoare umedă ce ne amorțea trupurile obosite. Mergeam în două șiruri, de o parte și de

cealaltă a potecii care ducea spre oraș.

În față, Ilie Simion ridicase mâna. Ne-am lăsat jos. Cu armele pregătite, îndreptate spre pădure.

Am răsucit piedica. Consumasem toată muniția, dar ne păstrasem magaziile pline. Fusese ordinul lui Costa.

M-am dus până în dreptul lui Simion.

— Voci, domnule sublocotenent, îmi șopti.

Le auzeam și eu. Răzbăteau de undeva din față, cu întreruperi. Cineva striga. În românește.

Costa se ridică în picioare.

— Ilina! Du-te înainte.

Am pornit și noi, furișându-ne printre copaci.

Vocile deveniră tot mai puternice, pe măsură ce ne apropiam. Poteca se bifurca în dreptul unei stânci. Un drum continua spre vale, iar altul, mai îngust și mai puțin umblat, ducea spre munte.

Am început să urcăm, umăr la umăr. Ilina nu se întorsese, dar strigătele păreau să se fi domolit.

După ultima curbă a potecii ne trezirăm într-o poiană. Deasupra copacilor se vedea tot muntele. Înaintea noastră era un perete de stâncă fărâmițat, pe care se cățăraseră brazi pitici cu trunchiurile strâmbe. Chiar în mijlocul poienii, se ridica o casă din lemn. Pe acoperiș avea o cruce. Un schit.

În jurul lui se adunaseră orășeni, amestecați cu călugări în haine rufoase. Niciunii nu păreau bucuroși să ne vadă.

— Le-am oprit hora… murmură Alradii.

— Mai bine. N-au fete de măritat. Nuță David își ținea degetul pe trăgaci.

Era una singură. Îmi sări în ochi de la depărtare. Copila de la mănăstire. Stătea deoparte, alături de bărbatul în rasă călugărească cu care o văzusem și atunci.

Ne-am desfășurat, închizând trecerea.

Costa cercetă coasta stâncoasă. Apoi îi spuse ceva lui Stancu. Caporalul se retrase, spre potecă, împreună cu frații Dănilă.

Dumitru Ilina se apropie cu pușca în cumpănă.

În poiană, oamenii se strânseseră amenințător în jurul unui grup de trei bărbați. Erau îmbrăcați la fel, în haine negre, cu tăietură oarecum preoțească. Conducătorul lor se îndreptă spre noi. Cercul se deschise, lăsându-l să treacă.

— Dom’ locotenent, raportez: vor să dea foc schitului, iar un papistaș nu-i lasă…

— Data viitoare, mișcă-te înapoi să dai raportul.

Ilina înghiți cu greu.

— N-am putut să plec, dom' locotenent…

— Gândul lui a fost să ne apere. Să nu ardem și noi odată cu schitul. Bună ziua, domnilor.

„Papistașul" ne măsură din priviri. Nu avea mai mult de cincizeci de ani, dar părul îi albise complet. Era foarte brunet, cu pielea măslinie. Avea o privire de soldat, nu de preot. De fapt, în afară de o cruce ce se întrezărea prin gulerul desfăcut, nimic nu arăta că ar fi fost un om al Bisericii. Nici măcar hainele, care, de aproape, semănau mai mult cu ale unui comerciant. Unul în doliu.

— Cine sunteți?

Bărbatul nu păru deranjat de tonul lui Costa.

— Am fost trimiși de mănăstire.

— Am întrebat cine sunteți. Nu de unde veniți.

De data aceasta, bărbatul se încruntă.

— Mă numesc Iosif.

— Fratele sau părintele Iosif?

— Iosif Bălan. Sunt doar un… administrator. Ca și însoțitorii mei. Suntem veniți de la unul dintre metocurile mănăstirii Sfântului Nicolae.

Mințea. Și nu făcea niciun efort să se ascundă.

Costa nu se mai uita le el, ci la copila din mulțime. Iosif Bălan îi urmări privirea.

— Caporal Ilina, ce se întâmplă?

Artileristul crezuse că fusese uitat.

— Dom' locotenent, raportez: vor să ardă schitul, iar papi… domnul de aici vrea să-i oprească!

— Ai mai zis o dată.

— Atât am avut timp să aflu, dom' locotenent.

— Dacă vor să-l ardă, unde-i focul?

Avea dreptate. În poiană nu era nimic aprins. Costa ordonă trupei să rămână pe loc. Ne-am dus spre schit. Iosif Bălan veni după noi, urmat de Ilina.

Nu erau mai mult de douăzeci. Înconjuraseră cabana dărăpănată. Nu existau femei. Doar fata. Erau câțiva călugări și mulți bărbați cu fețe aspre. Costa se opri, cu carabina sprijinită de braț. În ochii lor apăru o umbră de teamă.

— Ce-i cu voi, oameni buni?

Nu răspunse nimeni. Costa se întoarse spre caporal.

— Zi, Dumitre, cine vrea să ardă schitul?

— Nu e schit! Aici nu mai e lăcaș sfânt!

Se auziră murmure. Vorbise unul dintre călugări. Costa își îndreptă privirea spre el.

— Și pentru asta trebuie să ardă?

— Așa se cade. Iar armata nu are nicio treabă aici.

Vocile se ridicară. Fără să-mi dau seama, am prins mai bine pușca. Costa se apropie de schit.

Căuta ceva. Am avut senzația că știa foarte bine și unde trebuia să găsească.

— E război. Armata are treabă oriunde! Aș fi vrut ca vocea să nu-mi sune străină în propriile urechi.

Se întorseseră către mine, părăsindu-l pe Costa. Iosif Bălan fu încadrat de însoțitorii săi.

— Schitul e proprietatea mănăstirii, și niciunul dintre voi…

— Nu-i adevărat! Schitul a fost ridicat de fratele Inochentie, fără voia mănăstirii, cu banii strânși de la lume! Mulțimea murmură iarăși.

— Inochentie a coborât doi ani la mănăstire pentru închinăciune și ajutor. Nu s-a dus la lume…

Vocile izbucniră furios. Soldații din companie stăteau înșirați la nici zece metri de noi.

— Strânge trupa.

M-am uitat mirat la Costa. Apoi i-am făcut semn lui Bucur. Compania se mișcă.

— Plecați? Bălan nu părea nici mirat și nici neliniștit. Era obișnuit să-și controleze emoțiile.

— Da. Ar fi bine să veniți cu noi.

— Dacă plecăm, vor pune foc.

— Și crezi că așa îi oprițI? Dacă nu pun acum, or să se întoarcă la noapte. Schitul o să ardă.

— Acum au mințile tulburate. Mai târziu, vor vedea limpede. Sunt încredințat de asta.

Iosif Bălan zâmbi. Era obișnuit să-și controleze emoțiile. Dar știa să le și simuleze.

Costa ocoli schitul. M-am luat după el. Mulțimea se deschise înaintea noastră.

Am simțit o privire.

Fata se eliberase din strânsoarea călugărului. Era singură,

chiar dacă stătea în mijlocul lor. Ceilalți se țineau departe de ea.

Costa se oprise în dreptul ușii, la care duceau două trepte făcute din bolovani așezați unul peste celălalt. Întâi mi s-a părut că piatra avea o culoare mai închisă. Apoi am distins petele. Erau până sus, sub acoperiș. Iarba pe care călcam căpătase o nuanță întunecată. Geamul ușii fusese spart, iar cioburile împrăștiate nu aveau nicio strălucire. Sângele se închegase pe ele, ca o vopsea.

Frigul alungase muștele. Dar nu și mirosul. Nu mai era proaspăt. Era doar un iz amar și greu. Nu fusese numai sânge, ci și fiere. Frică. Sau altceva, mult mai murdar și mai greu de numit. Aveau dreptate: era un miros ce nu putea să piară decât mistuit de flăcări.

Și ar fi trebuit să-i ajutăm și noi să pună focul.

— Ai spus ceva, domnule sublocotenent?

— Să plecăm… Haideți să plecăm, domnule.

Costa răsturnă cu vârful bocancului o piatră. Sub ea, sângele băltise, întărindu-se ca o gheață neagră. Stomacul mi se strânse.

Costa întinse mâna spre peretele de lemn. Se opri, înainte să-l atingă.

— Cine v-a adus? Se uită peste umăr la călugărul care vorbise. Tu?

— Am venit singuri. Nu ne-a adus nimeni. Răspunsese unul dintre bărbații fără vârstă. Era îmbrăcat în haine groase și avea ghete țintuite cu fier.

— Ați venit așa, toți deodată? Privirea lui Costa ocoli fata și se fixă asupra călugărului de lângă ea. Pe tine cine te-a adus?

— E pustnic de aici. Și-a făcut sălaș în munte. Mai sus… Vorbise același bărbat. Fața brăzdată de riduri era arsă de vânt.

— L-am întrebat pe el.

— N-o să vă răspundă.

— De ce, e mut?

— El nu. Doar fiică-sa. Fratele Leonida a făcut jurământ de tăcere. Pentru iertarea păcatelor.

Fata stătea la câțiva pași de noi. Era îmbrăcată în haine bărbătești. Atârnau larg pe ea, lăsându-i gâtul descoperit. Pielea i se înroșise de frig. Ar fi putut să fie un copil. Însă nu era. Ar fi putut să fie frumoasă. Dar nici asta nu era. Pofta din ochii ei mă îngrețoșă mai mult decât sângele de pe pereții schitului.

— Nu-i în toate mințile. E blestemul lui. Tot ce i-a rămas după ce i s-a prăpădit familia.

— Sunt multe blesteme aici.

— Sunt multe vorbe, domnule ofițer. Și oameni neștiutori, care se sperie de lucruri pe care nu le înțeleg.

Iosif Bălan își trecu palma peste una din bârnele schitului.

— S-a uscat... O găleată cu apă, una cu var, și n-o să mai fie nimic.

— Asta spui tu, popă! Așa ai spus și când s-au prăpădit ceilalți!

Vorbise unul dintre pădureni. Vorbele lui treziră ecou. Se auzi un nume: Paisie. Fratele Paisie.

Începeam să înțeleg. Cortegiul funerar care ieșise din curtea mănăstirii. Călugărul sfâșiat de lupi.

M-am uitat la peretele împroșcat cu sânge.

— N-au fost lupi. Oricâți ar fi fost de mulți, n-aveau cum să lase așa ceva în urmă...

Vorbisem tare. În jur se făcu liniște. Spusesem cuvintele pe care nu voiau să le audă. Dar nu mă puteam opri.

— Lemnul ar fi fost zgâriat. Ar fi fost urme... Aici nu e nimic. E doar prea mult sânge.

Pomenise despre mai mulți... Nu se putea... Nu în același loc.

— Decât dacă era dinainte... și nimeni nu a curățat...

— N-a apucat! Pentru asta se întorsese Inochentie! Trimis de ei! Călugărul arătă spre Iosif Bălan. Apă și var, cum a zis! Am găsit gălețile în potecă. Lângă ele se afla capul lui Inochentie, iar trupul era la ușă! Urmele fiarelor sunt de jur împrejur, între copaci... până sus, pe cărare... Spre munte... Peste tot, numai semne de gheare și pământ răscolit! Haita a înconjurat locul, dar nu s-a apropiat. Unul singur dintre ei a coborât. Era la amurg, pentru că Inochentie s-a ferit de întuneric. A plecat la amiază de la mănăstire. La vremea asta se lasă noaptea repede. Acum abia-i trecut de patru ceasuri, și nu se mai vede în pădure...

Toți fură străbătuți de un fior. Câțiva se uitară în jur de parcă abia atunci își dădeau seama. Călugărul nu-i luă în seamă. Privirea lui se mută către Iosif Bălan.

— M-am întâlnit cu el în vale. Ducea două găleți, una cu var și una cu apă. Mi-a spus că a luat și apă, pentru că îi era frică să coboare până la pârâu. Când s-a făcut noapte și n-a trecut

înapoi, m-am dus la mănăstire după ajutor. N-a vrut să vină nimeni cu mine. Nu i-a lăsat! Scuipă cuvintele, cu ochii la Iosif Bălan. M-am întors și am luat pe cine am găsit în drum. Sunt toți șase aici. Oricare dintre ei poate să povestească... Când am trecut pârâul, am dat foc la crengi de brad și le-am lăsat aprinse pe marginea cărării. Să ne luminăm drumul în urmă... Dumnezeu a fost cu noi, și prin mila lui am ajuns la schit. Când am găsit rămășițele lui Inochentie, am plâns. Și, Domnul să mă ierte, n-am plâns pentru el, ci pentru sufletul meu și al nevinovaților pe care îi adusesem. Pentru că ce-l omorâse pe Inochentie era încă aici.

Ultimele cuvinte veniră ca o suflare înghețată.

Costa se apropie de călugăr. Îl privi cu capul aplecat într-o parte. Fața călugărului se făcu și mai albă.

— N-ai văzut nimic.

— Am auzit... Mulțumesc Domnului că n-am văzut.

Un moment nu se întâmplă nimic, apoi se auzi vocea lui Bălan:

— Sperie oamenii degeaba! Era noapte... Găsise o căpățână în mijlocul drumului... În jur era vânzoleala fiarelor pe care le alungase...

Tuși. Un sunet uscat, care mă făcu să mă gândesc la boli vechi.

— Duceți-vă acasă, oameni buni! Cu foc nu o să alungați frica. Rugați-vă lui Dumnezeu să ningă mai repede, să se mute haita în altă parte. Sau să se împrăștie.

— Nu haită de lupi am auzit noi!

— Nici n-am zis asta. Cu un hoit alături și spaimă în oase, auzi multe altele...

Se întoarse spre ceilalți.

— Dacă vreți să-l ardeți, ardeți-l! Măcar așa, până la primăvară n-o să vină nimeni să stea aici, în calea lupilor. Și, după aia, dacă mai e trebuință, îl clădiți la loc...

Costa arătă spre cărare.

— Unde duce?

În locul călugărului răspunse unul dintre pădureni.

— În poteca mare... După aia, tot până jos, între case...

— Coborâm pe aici. Vii, domnule Bălan?

— Eu nu fug.

— Lasă-i să-și pună focul. Dacă o să le pară rău, la mănăstire

or să-și caute iertarea.

Iosif Bălan încercă să-i prindă privirea. Numai că Paul Costa se întorsese cu spatele. Un singur ordin. Oamenii se încolonară. M-am străduit să nu mă uit spre peretele schitului.

Auziseră tot. Armele erau îndreptate spre copacii aflați de o parte și de cealaltă a cărării înguste.

Mulțimea se sparse în fața noastră. Călugărul făcu o cruce peste noi.

— Înainte, Ilie. Pasul mai mare.

Vorbisem încet, temându-mă că vocea avea să mă trădeze.

Costa însă se oprise. Îi împinse din calea lui și se duse la fată. Fratele Leonida vru să o țină, dar copila se smuci. Se uită la Costa cu ochii lipsiți de viață ai unei păpuși.

— Lăsați-o, domnule! Nu-i întreagă la cap…

Nu mi-am dat seama cine vorbise.

Costa întinse mâna. Ceva se schimbă în expresia ei. Tot trupul ascuns sub grămada de haine se încordă, așteptând. Vârfurile degetelor lui Costa ajunseră la câțiva milimetri de obrazul ei. Încă o mișcare și ar fi atins-o. Dar Costa nu o făcu.

Pentru Iosif Bălan nu mai era nimeni acolo, în afară de Costa și de fată.

— Domnule locotenent?

Se desprinse. Păru că se reîntoarce de undeva, de departe.

— Artilerie! Du-te înainte, până dai de cărarea aia mare…

— ’Nțeles, dom’ locotenent!

Mâna lui Costa se așeză pe ulucul Mauserului. Fata nu mai exista. Plecă.

M-am adresat lui Bălan

— Încă mai e timp să veniți cu noi.

Se despărțiseră iarăși. De o parte, Iosif Bălan cu însoțitorii săi, și, de cealaltă, mulțimea amestecată.

— Rămân. Iosif Bălan îl privi pe Costa cum se îndepărta. Dar o să vă caut. Să vă mulțumesc… Unde sunteți încartiruiți?

— La mănăstire. Singurii pe care i-au primit…

— Ați fost până la amiază. Când am plecat, era plin de soldați.

M-am gândit la chinurile starețului.

— O să vă caut, domnule ofițer.

Cuvintele răsunară ca o amenințare. Am grăbit pasul până când am ajuns compania din urmă. Costa era în capul coloanei. Nu se întoarse, așa că nu văzu fata care îl urmărea din mijlocul

potecii.

Când am ajuns în oraș, afară era întuneric. Bălan avusese dreptate. Pe toate străzile erau căruțe și automobile militare. Între corturile din fața mănăstirii ardeau focuri noi.

Santinelele ne-au oprit la poartă. Mănăstirea semăna cu o cazarmă. O patrulă călare ieși pe lângă noi.

În dreptul chiliilor ne aștepta furgonul cunoscut. În beznă, semăna și mai mult cu un dric. Caii sforăiră ușor, clătinând sacii agățați de boturi. Sergentul îi mângâie, liniștindu-i.

— L-am adus pe maiorul Brătescu. S-a pierdut de ai lui și n-avea unde să doarmă.

Costa dădu din cap. La ușă aștepta o altă ladă lungă.

— Ultimele. Vreau lada.

Oamenii erau înțepeniți de oboseală și de frig. A durat până am strâns Mannlicherurile rămase și le-am băgat în furgon. Înăuntru se vedeau câteva baloturi prinse cu sfoară. Aș fi vrut să desfac unul. Dar sergentul era prea aproape.

Când am coborât din furgon, mi-a întins două sticle rotunde.

— Să vă alunge frigul din oase… Mai sunt șase, înăuntru. Sau mai puține, că i le-am dat maiorului.

Cred că atunci a zâmbit. Sau poate puțina lumină îi căzu strâmb pe față.

Maiorul Brătescu era doctorul ce îmi îngrijise rana la Azuga. Adormise cu capul pe singura masă pe care o aveam. Își ținea mâna pe o sticlă pe jumătate goală. Costa i-o desprinse dintre degete, și-i puse dopul.

— Mai e caldă mâncarea. Lasă-i întâi să mănânce. Sergentul mână oamenii în camera de alături. Prin ușa deschisă venea un miros care mă făcu să-mi simt stomacul și mai gol.

— Va tutuiește… Cine e? Prieten dinainte de război?

Costa ridică *Universul* de pe masă. Era deschis la pagina cu listele căzuților.

— Mai demult a fost ordonanța mea. Am cerut să-l mute la partea sedentară. M-am gândit că o să-mi fie mai de folos.

— E și el în compania asta?

— Sergentul Petrea nu mai are comandanți din septembrie, de când s-a oprit ofensiva. De atunci merge unde merg și eu. Nu are companie. Și nici regiment.

Îndoi ziarul, ca să-l poată ține mai bine.

— Înainte de război a fost învățător.

Îmi venea greu să mi-l închipui altfel decât în uniformă. Și mai greu aș fi putut să mi-l închipui înconjurat de copii. Dar nu am spus nimic.

— Asta îmi aduce aminte că avem nevoie de sergenți.

— Ce sergenți, domnule locotenent?

— Mă gândeam la Bucur și la Simion.

— Sunt caporali, domnule…

Colțurile gurii i se ridicară, dezgolindu-i dinții. Un fel de zâmbet. Mi-am dat seama că nu aveam să mă obișnuiesc niciodată cu el.

— Caporali mai avem… E Stancu, din plutonul dumitale…

— Stancu e bun. Dar nu este decât caporal.

— Și mai e artileristul… O să fac hârtiile. Să le aibă Negoveanu mâine.

Sergentul Petrea se întoarse. Se opri la geam. Afară se auzeau pași grei și voci.

— Ne pun de gardă?

— Nu știe nimeni că sunteți aici. Eu n-am spus. Și nici sublocotenentul ăla de la divizie.

Costa făcu flacăra lămpii mai mică. Doctorul oftă în somn. Sergentul se uită la mine.

— Batalionul în care ați fost… L-au refăcut cu Regimentul 55?

— Da. De ce?

— Vă cheamă Grigorescu? Mihail Grigorescu?

— Da, sergent. De ce?

— V-au trecut la „căzuți”. În coloana a doua, la mijlocul paginii.

Întâi n-am înțeles. Apoi am luat ziarul din dreptul lui Costa. L-am deschis pe toată masa, și am tras lampa mai aproape.

— Unde?

Sergentul Petrea bătu cu degetul peste unul dintre rândurile mărunte.

Cerneala proastă se îmbibase în hârtie, iar literele își pierduseră forma. Mi-am citit numele. O dată. Apoi încă o dată. Așa cum poate că făcuse și Maria.

Maiorul mormăi. Își scutură pagina de ziar de pe dosul palmei.

Pleca în refugiu. Matheescu știuse.

— Aveți pe cineva acasă, domnule?

Acasă… Am ascultat cuvântul. Am ridicat din umeri.

Costa apucă sticla de coniac din fața maiorului. Luă o

înghițitură lungă, apoi mi-o întinse. Am băut. N-am simțit niciun gust. I-am dat sticla sergentului.

— Pot să trimit o telegramă pentru dumneavoastră. Au rechiziționat oficiul, și-i știu pe neisprăviții ăia.

Petrea așteptă. Mintea îmi era mai departe golită de gânduri.

— Spune-i adresa. Sticla ajunsese la Costa. Mi-o dădu iar.

Coniacul începea să aibă gust.

Acasă…

— Strada Triumfului, la 66… La București. O cheamă Maria Grigorescu.

Sergentul se aplecă după lădița de lemn de la ușă. Era ceva pe capac. Un chipiu. Mi-l aruncă pe masă, apoi ieși. Câteva clipe mai târziu, se auzi tropotul cailor.

Mi-am pus chipiul. Se potrivea, chiar dacă bandajul mi-l ridica pe vârful capului. Costa își scoase mantaua, apoi hamul. Le agăță de spătarul scaunului. Am băut. Coniacul îmi arse stomacul. De acolo se împrăștie în tot corpul.

Îi auzeam vorbind, în încăperea de alături. Mirosea a chiftele.

— De două luni mănânc chiftele în fiecare zi. În zilele în care mănânc.

Era vocea lui Costa. Sau nu. Mă lăsasem pe spate, cu chipiul peste ochi. Era întuneric. Era bine.

Acasă… Ce naiba mă aștepta acolo?

Eram atât de obosit. Pași… Apoi sunetele se stinseră treptat, până când dispărură de tot.

Când m-am trezit, în încăpere era înăbușitor de cald. Am deschis ochii. Aveam gura uscată. Mi-am dus mâna la piept, încă mai aveam mantaua. Am descheiat-o și mi-am scuturat-o de pe umeri.

Chipiul era pe masă, în fața mea. Întâi, nu l-am recunoscut.

— A înviat! Maiorul veni din spate și se lăsă să cadă pe scaun. Te invidiez. Mie îmi trebuie o sticlă întreagă să adorm așa.

Se aplecă peste mine. Îmi desfăcu bandajul. În urechi aveam un vuiet.

— Stai jos… Mă apăsă pe frunte. Arată bine. O să ai o cicatrice de toată frumusețea.

Îmi reveneau în minte lucrurile care se întâmplaseră. Mi-am mișcat falca, întrebându-mă dacă puteam să vorbesc.

— Ar fi bine să băgați ceva în gură. Cât mai e… Rânjetul lui Nuță apăru în dreptul lămpii cu gaz. Am lăsat porție pentru

dumneavoastră, dar trebuie să fac de pază cu baioneta scoasă…

Nu găseam ceasul în buzunarul vestonului. Degetele mi se tot încurcau în nasturi. Am tușit. Nu mi-am recunoscut vocea.

— Cât am dormit?

— Un sfert de oră. De când m-a trezit Paul.

M-am ridicat.

— Du-te, Nuță! Vin imediat.

— Cum ziceți dumneavoastră… Dacă se răcește, nu mai e mare brânză de mâncarea popească. E de post…

M-am dus la fereastra din spate și am deschis-o. Dedesubt se căsca un gol. Încăperile erau în colțul zidurilor ce împrejmuiau mănăstirea. Un zid de fortificație. Aerul îmi îngheță plămânii. Simțeam în întuneric mișcarea copacilor. Începuse să bată vântul.

— S-a lăsat frigul. Măcar avem lemne.

Am închis geamul. Mă trezisem de tot.

— Unde-i locotenentul?

— La vecinii de ocupație. Călărași, și două companii de la Regimentul 50 infanterie. Sanitarii mei au ajuns abia acum. Până mâine o să le înghețe fundurile în curte.

Luă sticla goală de coniac și o înclină, uitându-se pe fund. Ultima picătură se scurse într-un pahar de sticlă verzuie.

— A trebuit să împart… Altfel venea cavaleria peste noi. Așa, bravii noștri dorm în grajduri.

— Și aici tot grajduri au fost.

— Au fost… Nu mai sunt. E o deosebire. Una cu dușumea pe jos și sobă încinsă.

Începeam să mă întreb cum mă doborâseră trei guri de coniac. Aș fi vrut să miros sticla goală, să văd ce fusese înăuntru, dar am renunțat. Cineva bătu la ușă. Am deschis. În prag stătea un soldat zgribulit, îmbrăcat numai în veston. Salută cu capul băgat între umeri. Dacă și-ar fi descleștat falca, probabil că dinții i s-ar fi spart în gură de la clănțănit.

— Dom’ locotenent m-a trimis să vă spun să vă pregătiți de baie de curățenie.

Fugi înainte să răspund. M-am uitat lung după el.

— Floreo!

Proaspătul sergent apăru în cadrul ușii dintre încăperi. Pentru el nu era atât de mare.

— Mergem la baie. Luați-vă briciuri.

— Aș zice că nici dumitale nu ți-ar strica.

Mi-am trecut palma peste obraz.

— Am pierdut toate lucrurile, domnule maior. Ieri m-am ras cu ceva mai rău decât baioneta și, ca să fiu sincer, n-aș vrea să mai încerc o dată.

Se duse în colțul camerei. Luă o geantă de piele maronie și scotoci înăuntru. Scoase un brici mic, cu mâner de lemn.

— Nu știu dacă e mai bun ca baioneta. Când am rămas fără bisturiu a trebuit să operez cu el. Era prin toamnă... Vezi dacă mai e ascuțit, și, înainte să te bărbierești, varsă niște coniac deasupra.

— Domnule maior, mi-ați salvat viața!

— De aia m-au adus aici. Și slăbește-mă cu gradele! Zi-mi Doctore, ca toată lumea.

Mă simțeam mai bine. După ce am mâncat ceva, m-am simțit și mai bine. Nuță David a împărțit coniacul, trecând cu sticla pe la soldați, cu un aer solemn. Oamenii îl sorbiseră din cănile lor de tablă, plimbându-l cât mai mult prin gură.

„Baia” era o magazie de lângă bucătăria mănăstirii, unde se trăsese apă printr-un jgheab de lemn. Dar apa era fierbinte și din belșug. Mi-am spălat lenjeria cu un săpun care mirosea a câine ud, după care m-am ras. Gândurile încercau să iasă la suprafață, dar nu le-am lăsat. N-ar fi folosit la nimic.

Când m-am întors, Costa era singur. Stătea pe scaun, cu picioarele întinse. Mantaua zăcea aruncată pe jos. Fuma o țigară scurtă și groasă.

— A ajuns mâncarea?

— Da, domnule.

— E bine. Să mănânce și să se spele oricând se poate. Chiar dacă sunt sătui sau curați. Nu se știe cât o să dureze.

— O să țin minte, domnule.

Suflă fumul spre tavan. Tocul pistolului îi atârna peste marginea scaunului. Era desfăcut. Probabil că nu-l încheia niciodată.

O explozie îndepărtată făcu zidurile să tremure. Am ridicat capul, de parcă aș fi putut să văd valea prin perete.

— Îmbracă-te. Ne așteaptă Doctorul.

Hainele atârnau pe mine. Nu-mi legasem șireturile bocancilor. Își puse mantaua, și-mi aruncă chipiul.

— Unde mergem?

— Să luăm mâncare și băutură rechiziționată. Ai altă manta?

— Nu.

— Atunci o să fie bună asta. Ajunge uniforma Doctorului pentru toți trei.

— Scot compania, domnule?

Strivi țigara pe tăblia mesei.

— Nu suntem invitați. Cu o companie întreagă o să fie mai greu.

Stăteam în mijlocul încăperii, fără să mă mișc. Fără să înțeleg.

— Grăbește-te. I-am dat ordin lui Bucur să aibă grijă de ei, cât lipsim.

Lucrurile mele erau ude. Mi-am pus vestonul direct pe piele. Când am ieșit, frigul mă pătrunse imediat.

Costa mergea cu pași mari. Umbrele ni se lungeau la picioare, mutându-se dintr-o parte în cealaltă când treceam pe lângă focurile aprinse. Lumina lor se întindea pe ziduri, până la cupolele bisericii. În curte se înghesuiseră furgoane fără cai, din care nimeni nu apucase să descarce bagajele. Vedeam ofițeri în uniforme de infanterie și de cavalerie, dar puțini soldați. Cei care erau se refugiau spre orice cotlon liber care mai era de găsit, încercând să fure un ceas de odihnă la căldură.

Maiorul ne aștepta îmbrăcat în uniformă de gală.

— Hai, copii, că nu mai intrăm!

— Unde-i?

— La *Palace.* Averescu era la Câmpina, și s-ar putea să pice și el. Face frontul… Mâine ar trebui să fie la Azuga, așa că e în drum.

Doctorul mă măsură cu atenție.

— Văd ca briciul a fost bun. N-ai altă uniformă?

— N-are. E nouă. O să meargă.

— E tăvălită.

Doctorul se duse spre unul dintre furgoane. Se cățără înăuntru și deschise un cufăr.

— Am o cămașă… E mică, dar n-o să se vadă pe dedesubt. Aș avea și un veston bun… Numai că nu se potrivesc gradele…

— Mulțumesc, domnule. Am și așa destule necazuri.

— Ești pe front. Ce alt necaz mai ai?

Mi-am scos mantaua și vestonul. M-am îmbrăcat în grabă cu cămașa. Începeam să tremur.

— A fost un popă, cât erați la baie… Sau poate nu era chiar

popă…

M-am întors.

— Știi cine e? Doctorul îmi dădu chipiul.

— Ce voia?

— N-a zis. Îl cunoșteau soldații.

Costa nu spuse nimic. În timp ce mă încheiam, privirea îmi căzu pe catarama centironului lui. Reflecta lumina focurilor. Un om își dorise să aibă ceva prețios cu el. Sau fusese un dar, înainte de plecare. Era mort, iar centironul cu cataramă de argint ajunsese pradă pentru cel care îl ucisese.

— Soldatul ăla gras l-a făcut papistaș. Asta după ce a plecat. A spus că…

— O să se întoarcă. Costa își împinse tocul Mauserului spre spate, până când dispăru, acoperit de manta.

Doctorul se uită de la unul la altul.

— V-ați luat arme.

Am bătut cu palma peste buzunar. Unde era pistolul.

— N-o să le placă. Le aduce aminte că cineva stă să năvălească peste ei.

Închise furgonul. Trebui să trântească ușile de două ori. Zgomotul răsună în noapte.

La poartă ardea un foc. Fumul se ridica spre bezna de deasupra. Postul de gardă era lângă o pompă de apă învelită în paie. Am văzut o santinelă și în clopotniță.

Un sergent ne ieși în față. Salută, fără să se dea la o parte.

— Îmi pare rău, dom’ maior… Consemnul e să nu iasă nimeni până dimineață.

Răspunse Costa.

— Știu. Dar dânșii trebuie să treacă. Pe mine mă duci la căpitan. Cum îl cheamă, domnule maior?

— Drăghina. Și nu e căpitan, e locotenent-colonel. De la 50 infanterie.

— Mulțumesc, domnule maior.

Costa vorbise peste umăr. Pe figura sergentului trecu o umbră. Am avut senzația că se clătina, ca și cum ar fi amețit dintr-odată.

— Domnule locotenent, nu trece nimeni. Și vocea i se schimbase. Era nesigură. Ăsta e consemnul.

Santinela își ridică pușca.

Trecură câteva secunde fără să se întâmple nimic. Apoi Costa

spuse:

— Vă prind din urmă.

Santinela căută un semn la sergent. Fața îi era încă roșie de la căldura focului.

— Duceți-vă!

Am pornit spre poartă. Maiorul Brătescu mă urmă.

— Nu mă așteptați.

Întunericul de pe stradă ne înghiți. Abia dacă distingeam macadamul pe care călcam. În niciuna dintre casele pe lângă care treceam nu ardeau lumini. Orașul părea abandonat.

Liniștea începea să fie apăsătoare.

— Locotenentul a spus că nu suntem invitați.

Doctorul râse scurt.

— De ce ne-ar chema pe noi?

Un sunet, în spate. De parcă ceva s-ar fi târât pe caldarâm. Foarte aproape.

M-am întors, încercând să străpung întunericul.

— Ați auzit?

— Ce să aud?

M-am oprit. Doctorul veni lângă mine. Am băgat mâna în buzunar, apucând Steyerul. Doctorul se uită în jur.

— Nu-i nimic. Vreun câine flămând. Sau o mâță. Toți sunt fugiți, și nu mai are cine să le arunce de mâncare.

Am plecat mai departe. Acum însă mergeam pe mijlocul străzii.

— M-ai speriat.

N-am răspuns. Pândeam. Doctorul mă apucă de cot. Aș fi vrut să-l dau la o parte. Încă mai țineam pistolul. Și voiam să am brațul liber.

— L-au făcut general pe Scărlătescu. Asta sărbătoresc. Drăghina nu-l înghite pe Scărlătescu. Așa că ofițerii regimentului nu au primit învoire să se ducă. Ciocoisme…

Din nou am auzit sunetul. Dar mai depărtat. Atât de slab, încât după o clipă eram convins că nu fusese decât în imaginația mea.

— Ar fi trebuit să coborâm pe lângă mănăstire. Erau focuri lângă corturi. Și drumul parcă e mai scurt.

— E mai scurt. Dar am fi mers de la o santinelă la alta.

— De când îl cunoașteți pe locotenent? Nu voiam să las tăcerea să-și facă loc. Trebuia să vorbim. Să facem zgomot.

— De când a intrat în rahat.

Doctorul îmi dădu drumul brațului.

— În septembrie a pierdut aproape tot plutonul. În acele zile încă se mai credea că războiul o să fie o plimbare, ca-n nouă sute treisprezece... Într-o dimineață au deschis asaltul și, când s-a luminat, s-au trezit că se uitau în gurile mitralierelor. Când au adus răniții, Costa a venit cu ai lui. Ridicasem trei corturi pe malul unei gârle. Erau rațe peste tot și o grămadă de țânci stăteau să cașteă gura la noi. Trebuia să gonim rațele ca să luăm apă de fiert, pentru bandaje. Altceva n-aveam. Cârpe și apă. Restul se terminase. Nu mai aveam nici fețe. Într-o oră, Costa a adus tot ce lipsea. Nu știu de unde le-au furat, el și cu sergentul ăla al lui...

Ridică din umeri.

— De atunci ne-am tot întâlnit... Uneori, mai împărțim un coniac. Ca astă-seară... Dar nu știu ce-i cu el și nu mă interesează. Mai multe știu despre taică-său, pe care nu l-am cunoscut...

— V-a povestit el?

— Costa? Ești copil?

Am simțit că ar fi preferat să tacă.

— Atunci?

— A fost un cartofor. Când nu pierdea la masa de joc, creștea cai de rasă. Acum vreo zece ani și-a zburat creierii. În buda unui cazinou... S-a scris despre el în toate gazetele. Sau, cel puțin, așa am auzit. Eu nu le citesc.

Parcă înaintam printr-o galerie de mină. Dispăruseră până și umbrele. În jur nu mai erau decât nuanțe de negru.

— A murit și și-a lăsat familia pe drumuri. După el potopul... Doctorul scoase un mic chicot, care însă răsună ca un horcăit.

— Familie?

— O văduvă și doi copii. Paul Costa și soră-sa.

Îmi venea greu să mi-l închipui pe locotenent în mijlocul unei familii. Mi-am adus aminte ceva ce spusese Matheescu.

— Costa a avut o soție? Am înțeles că a fost însurat. Iar ea ar fi murit.

— De asta nu știu nimic. E treaba lui...

Sunet de pași. Un corp greu. Mare. Trecu pe sub crengile copacilor pe care nici măcar nu-i vedeam, rupându-le. Respirația mi-a înghețat pe buze. Am încremenit.

Sunetul se mută dintr-o parte în cealaltă, făcându-mă să mă rotesc în loc. Scosesem Steyerul și-l strângeam atât de tare, încât aș fi putut să-l îndoi. Dacă trăgeam, poate că flacăra ar fi făcut lumină. Chiar și numai pentru un moment.

M-am aplecat spre maior.

— Aveți armă?

Îmi răspunse cu o șoaptă abia auzită:

— Sunt doctor, omul lui Dumnezeu!

Traversă prin fața noastră. Cadența pașilor nu era omenească. Se mișca rapid, dar fără să se grăbească. Și fără să se ferească de noi. În minte mi-a năvălit imaginea unui perete de lemn îmbibat cu sânge. Am avut nevoie de toată stăpânirea să nu o rup la fugă. Poate mă temusem că picioarele puteau să mă trădeze. Sau poate știusem că pașii aceia m-ar fi prins din urmă, oricât de repede aș fi alergat.

M-am lăsat jos, trăgându-l pe doctor după mine. Voia să vorbească. I-am acoperit gura cu palma.

Am ridicat pistolul.

În întunericul dinaintea noastră, sunetul s-a oprit. Ecoul lui continuă în creierul meu. Apoi cred că m-am gândit că cineva sau *ceva* se uita la noi.

Am așteptat. Îl sufocam pe maior. Mâna care ținea pistolul ațintit spre golul negru din față se clătina. N-aș fi fost în stare să apăs pe trăgaci.

Dar nu se întâmplă nimic.

Senzația că ceva era acolo s-a stins dintr-odată. Pistolul se făcu prea greu. Mâna mi-a căzut.

Doctorul se desprinse din strânsoare, încercând să se ridice.

Alte zgomote începeau să ajungă la noi. Neclare și îndepărtate, dar obișnuite. Zgomotele venite din tabăra de lângă zidurile mănăstirii. Până în clipa aceea, întunericul parcă le înghițise.

— Domnule maior…

Doctorul se aplecă într-o parte. Vomă îndelung, cu spasme. Mirosul de alcool îmi umplu nările. L-am atins pe umăr, în timp ce nu scăpăm din priviri drumul. Ce reușeam să văd din el.

— Sunt bine.

Se ridică. M-am dus după el. Se ținea de un gard de piatră, în spatele lui, probabil că era o casă. Doctorul își căută în buzunare. Într-un târziu scoase o batistă mare cu care se șterse

la gură.

— Mai aveai puțin și mă omorai.

Vorbea în șoaptă. Parcă stătea din nou sigur pe picioare.

— Îmi pare rău.

Mototoli batista și o aruncă peste gard. Înflori pe jos. O pată mai deschisă la culoare.

— S-a dus?

— Cred că da.

— Ești sigur?

N-am răspuns imediat. Am inspirat adânc. Aerul era bun. Gustos.

— Da.

Doctorul încercă să meargă, dar genunchii se frânseră sub el. Ar fi căzut dacă nu l-aș fi prins.

— Trebuie să plecăm.

— Să ne întoarcem? Vocea i se frânse.

— Nu. Mergem înainte. Mai jos e lumină… Și case locuite…

— Unde naiba e toată lumea? Au murit toți?

— Au fugit, domnule. Doar au fugit…

Mergeam de parcă m-aș fi așteptat să calc pe ceva. Sau, dintr-odată, să nu mai simt pământ sub picioare.

— Ce dracu' a fost?

— Poate un animal… L-a împins foamea până aici.

Îmi făcea bine frica doctorului. Mă ajuta să trec peste a mea.

— Eu n-am văzut nimic. Tu ai văzut ceva?

— Nu.

Dar simțisem. Amândoi simțisem. Numai că nu îndrăzneam să o spunem tare. Unele gânduri nu trebuiau transformate în cuvinte. Eram încă prea departe de alți oameni.

— Se auzea ca un animal…

— Da, domnule.

— Nu-i așa? Atunci asta trebuie să fi fost…

În minte mi s-a strecurat întâi imaginea unei pietre înconjurate de iarbă uscată. Înainte să mă pot opri, am revăzut schitul și figura călugărului. Mi-am încleștat dinții. Imaginile dispărură cu greu.

— Poate a fost un lup.

Doctorul își băgase capul între umeri.

— E abia noiembrie… Lupii nu coboară în orașe… Nu atacă oameni…

— Nu ne-a atacat nimeni, domnule.

— N-a fost lup.

— Probabil că n-a fost…

Mă hrăneam cu frica lui. Îmi recăpătasem toată stăpânirea. Sau, cel puțin, simțeam că nu aș mai fi încremenit la primul zgomot venit din întuneric.

L-am ținut de braț, ajutându-l să meargă. După un timp, n-a mai avut nevoie de mine. Întunericul dinaintea noastră nu mai era la fel de opac.

Hotelul a ieșit treptat din beznă. Ferestrele fuseseră camuflate, iar lumina dinăuntru apărea, subțire, prin fantele dintre draperii. Geamurile mari ale holului erau acoperite, dar nimeni nu se îngrijise să stingă felinarele de la peron. Erau aprinse, ca într-o seară obișnuită. Patru roșiori în uniforme de paradă și cu săbii la centură stăteau de o parte și de cealaltă a ușii.

Alți soldați de jucărie.

Cred că am gândit cu voce tare, pentru că doctorul a chicotit. Ajunsesem la lumină.

În stânga clădirii, gardul fusese doborât, și se improvizase un țarc pentru cai. Erau multe focuri aprinse. Umbrele cailor tremurau pe ziduri. Era viață și mișcare. Teama rămăsese în urmă.

— Soldați de jucărie? Bravos, domnule! O să râzi, dar cred că îl cunosc pe locotenentul lor. Mai rău ar fi dacă și el și-ar aduce aminte de mine…

N-am văzut trăsuri. Doar automobile militare descoperite, un camion, care blocase toată strada, și câteva automobile civile, trase mai departe de peron, semn că în seara aceea persoanele cele mai importante erau îmbrăcate în uniformă. Între ele trona unul albastru. Îl zărisem cu o zi înainte. Pe femeia care se suise în el nu aveam cum să o uit atât de repede.

Șoferii se strânseseră la un loc. Se încălzeau în jurul unui foc mare de bușteni, aprins pe tăpșanul pe care coboram noi. Dacă cineva, înăuntru, se ferea de un raid al zepelinelor, atunci nu avusese curiozitatea să se uite pe fereastra hotelului camuflat.

Vocile șoferilor se stinseră. O sticlă se făcu nevăzută. Probabil că nici eu și nici doctorul nu arătam prea bine, pentru că le-am simțit privirile în ceafă până am ajuns la intrare.

Nu eram singurii care întârziaseră. Doi sublocotenenți

îmbrăcați în uniforme de vânători stăteau pe trepte vorbind între ei.

Locotenentul de cavalerie ne ieși înainte. Avea o mustață subțire, bine îngrijită, iar pe gulerul înalt al tunicii erau urme de pudră. Îl salută doar pe doctor.

— Am onoarea, domnule maior. Sunt locotenent Cristoroveanu, comandantul porții, la ordinele dumneavoastră.

M-am concentrat asupra ghetelor mele murdare de noroi. „Comandantul porții” mă ignoră mai departe.

— Onoarea e doar a mea. Sunt…

— Știu cine sunteți, domnule maior. Domnul locotenent Costa a avut amabilitatea să mă anunțe că veți sosi imediat în urma dânsului. Poftiți, domnule maior. Ușa, mă!

Unul dintre roșiori se repezi să ne deschidă. Doctorul ezită. L-am împins ușor.

— Să nu-l lăsăm pe locotenentul Costa să aștepte…

— Chiar a sosit de ceva vreme. Locotenentul ne zâmbi, incluzându-mă, mărinimos, și pe mine, după care i se adresă iarăși numai lui Brătescu: Trag nădejde că Maiestatea Sa e sănătoasă. Îi puteți transmite că noi suntem aici și ne facem datoria! Până la capăt… Adică, dacă ar fi nevoie, până la capăt… Înțelegeți dumneavoastră…

Aproape că l-am îmbrâncit pe doctor.

— Locotenent Cristoroveanu! Îi puteți pomeni Maiestății Sale numele meu…

Se întoarse sever către vânători. Am intervenit:

— Suntem împreună. Nu-i așa, domnule maior?

— Cum să nu! Dacă ești amabil, dragule…

— Datoria mea, domnule maior! Mișcă, mă, la o parte! Vă rog, domnilor…

Am intrat.

— Ce dracu’ i-o fi povestit Costa?

— Are importanță? Suntem înăuntru și, pe deasupra, Maiestatea Sa e sănătoasă!

În hol erau puține lumini aprinse. Dacă bărbații în uniformă nu ar fi vorbit tare, întreaga adunare ar fi semănat cu un priveghi. Un singur bec își proiecta haloul gălbui peste cancelaria hotelului.

— Și acum? Brătescu încercă să descopere o figură cunoscută printre grupurile de ofițeri.

— Locotenentul Costa trebuie să fie pe undeva…

— Bine că nu s-au așezat la masă.

— Deocamdată se servesc băuturile… M-am uitat după un soldat care trecea cu o tavă cu cupe de șampanie. Am simțit că îmi era sete.

— Domnule maior… Cei doi vânători ne ajunseseră din urmă. Cel mai bătrân dintre ei era cam de aceeași vârstă cu mine. Probabil, tot ofițer de rezervă.

— Vă mulțumim pentru ajutor, domnule maior…

— Nu-mi mulțumi mie. Brătescu pescui cu îndemânare un pahar de pe o tavă. Domnului sublocotenent îi revine meritul de a nu-și fi abandonat camarazii la nevoie…

— Alături de domnul sublocotenent am luptat acum trei zile. Își înclină capul spre mine. Am onoarea, domnule… Încă o dată…

— Onoarea e a mea. Sunteți de la 10 vânători?

— Compania domnului locotenent Demetriadi. Ne-am întâlnit lângă Azuga. Erați cu…

Se opri dintr-odată.

— Cu mine.

Costa își plimbă privirea pe deasupra noastră, fără să se oprească la niciunul. Nu-și scosese mantaua, care abia ascundea hamul de care erau agățate cartușierele și tocul Mauserului. Coroana prusacă strălucea triumfător.

Sublocotenentul clipi nervos. După expresia lui mi-am dat seama că îl ținea minte pe Costa așa cum îl văzuse ultima oară. Îmbăiat în sânge.

— Domnule locotenent. Încercară să salute, dar Costa îi opri.

— Șampania e caldă, domnilor, așa că vă recomand coniacul.

— Încercam să-i spunem domnului maior… Știți, noi n-am fost invitați…

Am zâmbit.

— Cu atât mai bine. Înseamnă că nici pentru dumneavoastră n-o să conteze că șampania e caldă…

— Îl căutăm pe domnul locotenent Demetriadi…

— Cu ordinul de plecare pentru companie.

Amândoi se întoarseră spre Costa.

— Ați aflat?

— Și Demetriadi… E în dreapta, lângă ferestre. Sfatul meu e să vă goliți paharele până ajungeți acolo. Altfel vi le golește el.

Celălalt sfat e să rămâneți la masă. Plecați abia în zori, și nu se știe când o să mai aveți parte de mâncare caldă.

Cei doi mulțumiră și se îndepărtară.

— Asta cred că e valabil pentru toată lumea.

— Bineînțeles, domnule sublocotenent.

Doctorul se băgă între noi.

— Cum ai ajuns înaintea noastră? Pe unde ai coborât?

Întrebarea mă luă prin surprindere. Dar nu și pe Costa.

— Prin altă parte decât dumneata, Doctore. Pe drumul mai scurt.

— Ai trecut prin tabără, printre santinele... Ți-ai pierdut mințile.

— De unde știați că n-am ajuns?

Costa se întoarse spre mine. Am continuat:

— Ați lăsat vorbă „comandantului porții”... Înainte să vedeți că nu eram aici...

Îmi venea să casc. Dintr-odată îmi era somn. Senzația întârzie câteva secunde, după care dispăru la fel de brusc precum apăruse. Numai că îmi lăsase creierul atât de gol, încât abia dacă mai puteam să fac legătura cu ultimele cuvinte. Maiorul mă prinse de braț. Cred că mă clătinasem.

— Doctore, te descurci singur?

— La ce? La băut șampanie?

— Nu prea multă. Plecăm repede.

— Oricum, am băut degeaba coniacul ăla, la mănăstire. După ce ni s-a întâmplat pe drum...

— Nu acum, Doctore. Du-te la aghiotantul generalului... E un sublocotenent mai subțirel...

— Negoveanu. Îl cunosc.

— Spune-i că suntem trei. S-ar putea să nu se fi gândit nimeni să ne rezerve un loc la masă.

Doi ofițeri în uniforme negre cu fireturi roșii îi opriseră pe sublocotenenții lui Demetriadi. Unul dintre ei îi făcu semn unui valet.

— Avem tot Cartierul General al diviziei și o parte din cel al Armatei a II-a. Nu e suficient doar să intri. Trebuie să poți să și rămâi. Ocupă-te de asta, Doctore.

Am plecat după Costa. Doctorul Brătescu se duse direct spre cei doi ofițeri în uniforme negre, acoperindu-ne retragerea. I-am ocolit pe lângă una dintre coloanele din hol, după care ne-am

pierdut pe un coridor neluminat.

Simțeam un covor gros și moale sub picioare. Treceam pe lângă niște uși. Am auzit voci înfundate. Costa se opri să asculte, după care dispăru, ca înghițit de ziduri. M-am apropiat. Am văzut o ușă înaltă, cu geam de cristal. De partea cealaltă era și mai întuneric. Am întins mâna înainte, în beznă. Pașii lui Costa răsunau la câțiva metri. Trepte. Am întâlnit o balustradă și m-am agățat de ea. Găsisem balustrada, așa că scările nu puteau fi departe. Am pășit în gol, înăbușindu-mi o înjurătură.

Coboram. Aș fi putut tot atât de bine să-mi țin ochii închiși, pentru că nu distingeam nimic.

Am atins cu mâna un toc masiv. Apoi am întâlnit și ușa. Deschisă. Sunetul pașilor era diferit. Ajunsesem într-o încăpere cu tavanul jos.

— Unde sunteți?

Am simțit o prezență în urmă, unde rămăseseră treptele. Un suflu rece pe obraz. Am încetat să respir. Așa cum făcusem pe drum, mai devreme. Dar n-a mai fost timp să mă cuprindă frica. Doar o fulgerare în piept și senzația că întunericul trecea prin mine.

Am făcut un pas înapoi. M-am oprit, lipit de un perete. S-a aprins lumina.

Eram într-un tunel. Pereții fuseseră zugrăviți în galben palid. Pe jos ar fi trebuit să fie întins un covor. Stătea făcut sul, dat deoparte. Pardoseala era descoperită. Dacă aș fi ridicat brațul, probabil că aș fi atins tavanul sau una dintre lămpile electrice existente de-a lungul tunelului. Atât cât vedeam din el. Pentru că nu-i zăream capetele, încă scufundate în întuneric.

M-am întors. Costa era în spatele meu. Își luă mâna de pe întrerupătorul de alamă. Lumina îmi făcea bine. Alungase umbrele din jur și începea să le alunge și pe cele dinăuntrul meu.

— Ce e asta? Suntem în beciuri?

— Într-un fel. Arătă peste umăr. Pe acolo se ajunge în holul cazinoului. Să nu-și murdărească nimeni pantofii pe vreme urâtă. În față e bucătăria.

— Nu-i prima dată când sunteți aici.

Ridică din umeri, fără să răspundă.

— Așteptăm ceva?

— Pe cineva. *Maître d'hotel*-ul. Ne-a văzut când am coborât.

— Asta e bine sau e rău?

Nu răspunse.

Am tăcut. Era cel mai bun lucru.

M-am sprijinit de zid. Era cald și neted. De pe scări ajungeau la noi sunete depărtate. O altă lume. Acolo, în tunel, singurul zgomot era un vuiet slab, ca atunci când îți lipești urechea de o cochilie goală. În copilărie, îmi spuseseră că viața care fusese înăuntru încerca să-și găsească drumul spre valuri. Eu nu auzisem niciodată marea. Pentru mine, vocea mării era cea dintr-o cochilie, găsită într-o ladă veche.

Nicicând nu mă simțisem mai departe de valurile ei, ca atunci, în tunelul de sub hotel.

— Vine.

Îmi aruncase o privire, ca și cum ar fi vrut să verifice dacă mai eram acolo.

Undeva, se trânti o ușă. Erau alte scări. Cineva cobora. Călca apăsat. Pe pardoseală apăru un dreptunghi luminos. O altă ușă.

Bărbatul ieși și se îndreptă spre noi cu un zâmbet îngrijorat pe față.

— Domnule Costa…

Reuși să se înfrâneze, și nu-l îmbrățișă pe locotenent. Avea o față roșie, ca o lună plină. Părul blond era pieptănat cu o cărare perfect dreaptă în partea stângă. Era corpolent, dar se mișca cu ușurința și eleganța cuiva care ar fi avut jumătate din greutatea lui.

— Nu puteam să cred! Chiar zilele acestea Martha se gândea la dumneavoastră! Am vorbit amândoi, înainte de culcare! Domnul Laranagea ne-a spus că ați căzut. Noi însă nu l-am crezut! Îl știți pe domnul Laranagea… Pronunța dur cuvintele. Nu era limba lui, chiar dacă o vorbea perfect. Ce faceți? Lăsați-mă să vă văd bine! Doamne, Martha o să se bucure, și-a făcut atâtea griji…

— Martha și-a făcut griji pentru că e cea mai bună femeie din lume. Și cea mai frumoasă.

Figura bărbatului se lumină ca un soare.

— Iar eu sunt cel mai norocos bărbat! N-ați uitat, domnule Costa!

— Cum aș fi putut să uit, Alfred? Au fost zilele în care toți eram norocoși.

Peste ei trecu o umbră. Doar un moment.

Costa se întoarse spre mine.

— Alfred, dânsul este domnul Grigorescu. Domnule sublocotenent, ți-l prezint pe Alfred Brandt. Cel mai norocos bărbat din lume, după cum ai auzit…

Brand nu reuși să se abțină, și râse tare, după care se uită speriat în spate.

— Sunt bucuros să vă cunosc. E o onoare să-l cunosc pe ofițerul domnului Costa.

Am zâmbit. Îmi plăcea Alfred Brand. Era surpriza agreabilă din seara aceea.

— De fapt, domnul locotenent este ofițerul… Comandantul meu…

— Cum ziceți dumneavoastră, domnule Grigorescu. Oricum, sunt treburi de război… Pentru mine nu contează decât că sunteți cu domnul Costa.

— Văd că bătrânul Brandt face bine. Ce-mi poți spune despre tânărul Brandt?

— De când nu l-ați văzut?

Costa se gândi puțin.

— Patru ani, cred…

— Au trecut patru ani?

— Abia fusese deschis *Palace*-ul. Deci trebuie să fie patru ani.

— Alfred a crescut, dar, slavă Domnului, e încă prea tânăr să fie părtaș la nenorocirea asta. Nici eu și nici Martha nu îndrăznim să ne gândim ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi trebuit să îmbrace uniforma. Atunci vi l-am fi dat în grijă, pentru că numai dumneavoastră ați fi putut să ni-l aduceți înapoi!

Costa vru să spună ceva, dar se abținu.

Mi-am adus aminte: cu locotenentul Paul nimeni nu avea voie să moară. Toți se întorceau acasă. În afară de cei optzeci și trei de oameni pe care îi pierduse.

Pe Alfred nu-l putea minți. Nici eu nu l-aș fi mințit.

M-am apropiat de ei.

— Domnule locotenent… Doctorul…

— Da, știu. Alfred, mi-e foarte greu să-ți cer ceva…

— Știți că puteți să-mi cereți orice, domnule Costa. Întotdeauna a fost așa, și așa o să fie atâta timp cât Dumnezeu are îndurarea să ne lase în viață.

— Alfred, am nevoie de provizii. Pentru douăzeci de oameni. Cât să ajungă două zile. Mai mult decât ați putea să aveți voi doi

acasă. Și poate mai mult decât are hotelul acum. E închis, nu?

— Da, domnule.

— Iar orașul e gol. Fără piață. Fără prăvălii.

— Cam de o săptămână… Alfred Brandt zâmbi, cu capul plecat. N-am rămas decât noi cinci aici. Nu mai avem nici bucătari. Generalul a trebuit să-și aducă singur unul, cine știe de unde l-a găsit. Și trei soldați, pe care i-am îmbrăcat noi și i-am învățat cum să ajute la servit.

— Alfred, dacă ne ajuți, înseamnă să furi. Să-ți pierzi onoarea…

— Poate să-și piardă mai mult decât onoarea. Cred că Brandt e un nume german. Cu puțin ghinion, îl împușcă! Asta spune-i! Nu că-și pierde onoarea!

Niciunul nu mă învrednici cu o privire.

— Bătrânul rege a fost german. Iar Maiestatea Sa are același sânge. Eu și cu Martha am venit acum mai mult de treizeci de ani, înainte ca domnul Kirchner să cumpere *Regal*-ul. Tare mă tem că după atâta vreme nici nu mai cunoaștem drumul spre vechea noastră casă.

— N-am vrut să vă jignesc…

— Nici nu m-ați jignit. Ați spus că sunt german.

Am hotărât că era mai bine să-mi țin gura. Dar fața lui Alfred Brandt se înseninã brusc:

— Am vrut să vă supăr, domnule ofițer. Mă iertați, vă rog! Dar erați atât de serios: îl împușcă, în sus, în jos, toate astea… Nu-i așa, domnule Costa?

— Sunt lucruri serioase, Alfred. A simțit că e de datoria lui să le spună.

— Și dumneavoastră, domnule? N-o să se întâmple nimic. Iar onoarea nu are de ce să nu ne rămână întreagă: doar eu și cu bătrânica mea ajutăm armata română…

— Martha o să afle?

— Martha știe întotdeauna tot, iar eu nu încerc să-i ascund ceva. E soția mea de patruzeci și patru de ani… Iar acum e sus în bucătărie și abia așteaptă să vă vadă. A trebuit să o chem de acasă când netrebnicul de bucătar a întrebat cât borș se pune în *consommé Souveraine.* O să vă aleagă proviziile și o să vi le împacheteze.

— Poate n-ar fi bine…

— Sunt atâția soldați. Alți douăzeci nu mai contează. Nu vă

faceți griji, domnule!

Costa își înclină capul într-o parte. Privirea lui îl sfredelea pe Alfred Brandt.

— Nu vreau să vi se întâmple ceva. Nu vouă.

— N-o să ni se întâmple nimic. Acum ar fi bine să vă duceți sus și să vă așezați, cu toată lumea. Cred că deja i-au chemat la masă…

L-am privit dintr-o parte pe Costa. Alfred Brandt mă văzu.

— Nu ați fost invitați?

Am ridicat din umeri.

— E posibil să fi uitat de noi. Dacă e vreo listă…

— Sunt doar două mese mari. O sută de locuri. Deja civilii au dat socotelile peste cap și a trebuit să mai punem câteva scaune.

— Ne duci prin bucătărie?

— Martha vrea să vă vadă. Trebuie să treceți pe acolo!

Alfred Brandt o luă înainte, conducându-ne prin pasajul luminat. Am cotit spre dreapta și am ajuns în dreptul unui depozit. Erau doar câteva lăzi de lemn goale, puse în ordine una peste alta. Am urmat culoarul, din ce în ce mai întunecos, până când am ajuns la scări. Le-am urcat, iar decorul s-a schimbat dintr-odată.

Era cea mai mare bucătărie în care intrasem vreodată. Probabil că era mai întinsă decât toată casa de pe strada Triumfului, împreună cu o parte din curte. Lămpile electrice atârnau din tavan la capătul unor cordoane ce puteau fi lăsate sau ridicate, după voie. Toată sala era luminată orbitor. Sau, cel puțin, așa mi se păru mie, abia ieșit din catacombele hotelului. Pe plite erau oale și cazane, iar pe mesele de alături zăceau hălci de carne și verdețuri proaspete. Nu se lucra peste tot. Nici toate focurile nu erau aprinse. Un tinerel cu fața pătată de făină trecu pe lângă noi ducând o tavă cu pâinici aurii. Abia mâncasem, dar mirosul lor mă făcu să salivez.

— Martha!

Soldații își dăduseră jos vestoanele și le înlocuiseră cu șorțuri. Erau singurii care nu păreau să-și găsească locul în bucătărie. Unul dintre ei, cu aerul cel mai nefericit din lume, încerca să urmărească ce se întâmpla pe una dintre mesele lungi de lemn. O femeie mică de statură, cu părul alb prins într-un coc înalt, îl împinse într-o parte.

— Domnul Paul!

Apucă din mers un șervet și își șterse mâinile deja curate. Îl luă pe Costa în brațe. Se ridică pe vârfuri și-l sărută apăsat pe amândoi obraji.

Locotenentul Costa nu mai era acolo. Mă uitam la un copil, în dimineața de Crăciun. N-am știut ce trebuia să fac.

Am stat deoparte. Martha Brandt nu se hotăra să-i dea drumul. Și abia dacă îi lăsa timp să răspundă la o întrebare, înainte să pună alta.

Unul dintre soldați îmi căută privirea, încercând să-și dea seama dacă trebuia să salute. Era tânăr. Atât de tânăr, încât locul lui nu era într-un război. M-am întors, refuzându-i salutul. Nu voiam să-i țin minte trăsăturile, ca după aceea să le recunosc la fiecare cadavru pe care îl întâlneam.

— Locul lui nu e într-un război...

Gândurile mele, rostite de Costa. Iarăși. N-am avut nicio tresărire.

M-am apropiat. Trebuia să plecăm.

— Nu e locul nimănui... Mai ales, nu al dumneavoastră, domnule Paul. După câte s-au întâmplat! După tot ce a fost...

— Martha...

— Nu, Alfred! Am dreptate, iar tu știi asta. Și tu, și domnul Paul!

— Domnule locotenent...

Dimineața de Crăciun se încheia.

— Trebuie să mergem, Martha. O strânse încă o dată în brațe. Să ai grijă de ei, de amândoi.

Ea îl privi cu ochi limpezi.

— Să vă întoarceți, domnule Paul. Când o să se termine totul, vreau să veniți din nou aici, ca înainte. O să mergem la ea...

Costa se desprinse. Pentru o clipă fu din nou cel care ieșise din pădure, la Azuga. M-am temut pentru bătrână. Dar s-a mulțumit să-i așeze două degete pe buze.

— O să fie bine, Martha.

Mi se făcuse cald. Eram îmbrăcat cu mantaua.

— Domnule locotenent, ce facem cu hainele? Ceilalți le-au dat jos, în hol. Nu putem să ne așezăm îmbrăcați.

— Le țin eu. Le luați când plecați, împreună cu... Alfred se opri. Dați-mi-le mie.

Costa își scoase mantaua dintr-o singură mișcare. Privirile

celor din bucătărie se opriră pe tocul pistolului, de parcă ar fi fost un animal periculos, gata să sară.

Mi-am trecut Steyerul în buzunarul pantalonului.

— Se vede.

Am ridicat din umeri.

— Nici ce aveți la brâu nu trece neobservat.

— Atunci să sperăm că nu o să fim doar noi înarmați.

Alfred ne luă ambele mantale.

— S-ar putea să fiți, domnule Costa. Deși nu i-am văzut pe toți invitații…

Nici măcar nu mi-a trecut prin minte să renunț la pistol. În urmă cu câteva zile, probabil că aș fi uitat să-l iau de la mănăstire.

— S-a servit ceva?

Răspunse unul dintre băieții îmbrăcați în surtuc negru.

— Numai băuturi. Abia s-au așezat, iar doamna Martha încă nu e sigură de *consommé.*

— Tu ești, Marinică?

— Da, domnule Costa.

Alfred se întorsese, fără hainele noastre.

— Și el a crescut. Până mai ieri nu voia să coboare în tunel de unul singur. Acum e printre cei puțini care au avut curaj să rămână.

Costa crăpă ușa, aruncând o privire de partea cealaltă.

— Dacă Martha ar fi sigură de *consommé*-ul ei, atunci n-ar mai fi mâncare, ci un miracol. Iar miracolele nu se mănâncă. Tonul vocii i se schimbă. Locul de onoare e încă liber… Așteaptă pe altcineva, pentru că generalul e aici…

I-am simțit încordarea în umeri. Privirea îi rămase ațintită într-un singur loc. Dar apoi trecu mai departe.

— Tot 55-ul… Vânători… 6 sau 10… Sau amândouă regimentele… Și alții… Cred că de la 50 sau 71. Nu i-am mai văzut până acum. Geamurile nu li se mai zgâlțâie în spate, și deja au uitat unde sunt…

Se uită peste umăr.

— Ce duceți?

Se strânsese un mic alai.

— Toată șampania. Nu mai e niciun strop de vin.

— E bine. Cred că ăsta e un moment bun.

Costa se întoarse la Martha. O îmbrățișă încă o dată. Îi șopti

ceva la ureche, făcând-o să râdă. Dar nu putu să-i alunge îngrijorarea din priviri.

— Cât stați, domnule Costa?

— Astăzi. Poate și mâine.

— Noi rămânem aici, orice ar fi. Știți unde să ne găsiți.

— Orice ar fi?

Alfred Brandt își feri privirea.

— Am auzit și noi lucrurile acelea… Ce se întâmplă în orașele ocupate…

— Cum omoară toți copiii și taie sânii femeilor?

— Nu chiar, domnule… Dar…

— Asta citeam acum un an în gazetele de la Paris. Erau și desene. Și erau și mulți care credeau.

— Nu poate fi adevărat. Nu-i așa, domnule?

— Alfred, acolo ați crescut. De ce mai întrebi?

Bătrânul râse, puțin forțat.

— Suntem speriați. Totul e atât de… mare, domnule. Iar noi suntem atât de mici…

— Toți suntem, Alfred… Liniștiți-vă. N-o să se întâmple nimic.

Alfred Brandt se agață de privirea lui Costa, strângând-o alături pe Martha. Parcă se împuținaseră. Erau doar doi bătrâni.

— Pe dumneavoastră vă cred, domnule.

Ușa batantă se dădu de perete, iar Marinică apăru primul, urmat de ajutoare.

— Se toastează!

Costa mă împinse fără menajamente.

— Cum să intrăm…

— Când se toastează, se stă în picioare. Doctorul e la masa cea mai îndepărtată, cu fața la noi. Mergi încet, să nu atragi atenția.

În clipa următoare ne aflam în sala abia luminată. Candelabrele erau doar niște siluete, atârnând deasupra meselor. Ferestrele fuseseră acoperite cu pături și foi de cort bătute în cuie. O explozie nu ar fi împrăștiat cioburile înăuntru. Cineva nu uitase că afară era război.

Puținele becuri electrice colorau chipurile celor de la mese. Era o lumină ca de lumânări. Numai că sala mare a *Palace*-ului nu avea nimic dintr-o capelă.

Erau două mese, ce se întindeau pe toată lungimea sălii. Între mese, peretele fusese împodobit cu un drapel desfăcut. Era un

drapel vechi de luptă, dar nu am reușit să disting emblemele regimentului.

Cineva tocmai terminase de vorbit. Ultimele cuvinte fură acoperite de un ropot de aplauze. Am ocolit mesele, îndreptându-mă spre ferestre. Eram singurii care se mișcau, așa că am simțit imediat priviri ațintite asupra noastră.

— Să nu uităm doamnele, care prin grația și frumusețea lor ne agrementează seara…

Din nou aplauze. Cel care vorbise era un locotenent-colonel cu fața albă și părul lucios, despicat într-o cărare chiar la mijlocul țestei. Ridică ceremonios cupa de șampanie în direcția uneia dintre femeile aflate la masa lui.

În lumina aceea, părul ei nu mai era atât de roșcat, ci avea o nuanță de castaniu. Iar ea nu mai era atât de tânără pe cât mi se păruse mai devreme. Primi omagiul cu același aer distant pe care îl avusese față de șofer, când îi deschisese portiera. De când văzusem automobilul albastru, sperasem să o găsesc înăuntru.

— Pentru Maiestatea Sa!

Urmă un murmur general.

Cu greu puteam să disting pe cineva anume în mulțimea de uniforme. Costa înainta cu un zâmbet larg pe buze. Locotenent-colonelul îl fixă cu ochii îngustați. Costa îi susținu privirea, fără să se oprească.

Un colonel masiv, pe care uniforma stătea de parcă ar fi fost de împrumut, își împinse cu zgomot scaunul. O clipă am crezut că voia să se suie pe masă. Dar colonelul își duse doar mâna dreaptă la inimă, țintind spre tavan cu cupa de șampanie. Câțiva stropi săriră pe vestonul generalului Scărlătescu, aflat alături.

— Și pentru victorie! Vocea i se sparse. Ultimul sunet ieși prea ascuțit. Strigătul general îi acoperi tusea nervoasă.

O mână mi se agață de mânecă, făcându-mă să încremenesc.

— Unde te duci? Nu-mi mai rămânea decât să arunc cu tacâmurile în dumneata!

Doctorul Brătescu mă trase la masă, spre un scaun gol. I-am șoptit la ureche, cu toate că, în vacarmul din jur aș fi putut să urlu.

— Locotenentul…

— A găsit… Mai bine decât noi…

A dat din cap, arătând spre cealaltă masă.

Totuși, avea părul roșcat. Sau poate era contrastul cu rochia verde, ce îi lăsa umerii dezgoliți. Costa îi ținu scaunul, ajutând-o să se așeze. Un sublocotenent foarte tânăr se îndepărtă, încercând să-și găsească alt loc. Avea fața purpurie.

— Cine-i?

— De unde să știu? Vreun lustruitor de hărți, la divizie. Băiatul cuiva, pentru că altfel n-avea ce să caute aici. Îmi zări expresia. De damă zici? Habar n-am. Parcă erai însurat...

— Lasă-l, dhomnule în pace! N-apucă omul să deschidă gura...

M-am întors, recunoscând vocea. Locotenentul Demetriadi îmi făcu semn să mă așez.

Rămăsesem în picioare, și toți cei din partea noastră de masă se uitau la mine. Stăteam la capătul dinspre ferestre, departe de ofițerii cu grade mari. Era și Negoveanu. Între el și Doctor stătea un ofițer cu o uniformă de culoarea mustarului, cu însemne necunoscute. Avea brațul drept agățat de gât cu o fașă. Cu mâna sănătoasă își turna dintr-o sticlă groasă și pătrată.

M-am înclinat, încercând să-i salut pe toți.

— Domnilor...

— Șampania e bună, dar e pe ducă, spuse un locotenent aflat de partea cealaltă a mesei. Judecând după sticlirea din ochi, o băuse singur pe toată.

— Ia! Cât mai apuci. Doctorul îmi puse în față o cupă plină.

— Pe unde ați intrat? Negoveanu se lăsă pe spate, în așa fel încât să mă vadă.

— Pe ușa... din dos.

Ceilalți ascultau. Lucru care nu-i scăpă sublocotenentului.

— Bine că ați ajuns. Se retrase fără alt comentariu.

Demetriadi mă privi atent pe deasupra paharului.

— Pe dumneata te cunosc.

— Ne-am întâlnit la Azuga, domnule locotenent.

— Știu! Erai cu nebunul de Costa.

— Încă sunt. E în spatele dumneavoastră, la cealaltă masă.

Demetriadi se întoarse.

— Aha, deci asta era dhama? Dhomnule maior, are o scuză întemeiată, chiar dacă e însurat.

— Dacă cineva e însurat, n-are nicio scuză! Locotenentul de lângă Demetriadi râse ascuțit. Apoi își goli cupa, căutând din ochi alta.

— Am auzit că i-au dat o companie, spuse Demetriadi. Schimbă o privire cu doctorul. Știți ceva?

— La ei am găsit și eu un pat. Altfel ar fi trebuit să dorm afară, în cort. Domnul sublocotenent e al doilea ofițer.

— Ai scăpat de Matheescu. Felicitări! Lui am auzit că i-au dat un batalion. Merita Curtea, nu o comandă nouă. Unde-i, la 55?

— Regimentul 61…

— Noi suntem la 55. Unul dintre cei doi sublocotenenți aflați în capul mesei ridică mâna, ca un elev cuminte.

— Bravos! Dhragule! Marinică se materializă în dreptul lui Demetriadi. Șampanie? Deloc, mă? Atunci, dă-o dhracului. Dar o să ne aibă generalul pe conștiință…

Urmară râsete ușoare, dirijate de sublocotenentul pe care îl văzusem împreună cu Demetriadi în timpul luptei. Aghiotantul. Mi-am muiat buzele în pahar. Șampania era atât de înghețată, încât nu i-am simțit imediat gustul. Apoi aroma mi s-a răspândit în toată gura. Cred că era bună. Nu știam sigur, pentru că era a doua oară în viață când beam. Prima dată fusese la nuntă. Tatăl meu adusese o jumătate de ladă, luată ieftin de la magazinul *Theodorescu,* din Piața Bibescu. O turnasem în pahare fără picior, pentru că nimănui nu-i trecuse prin minte că ne trebuiau cupe. Maria își țuguiase buzele: „E acră!” Râsese. Nu râdea niciodată din toată inima. Se ținea mereu la distanță de un pas de orice emoție. La început, am crezut că eu eram de vină. Apoi, am înțeles că așa era ea. Sau asta mi-a plăcut să cred.

— Gazda noastră se zgârcește.

Negoveanu se uită cu un fel de tristețe la căpitanul care vorbise. În ciuda masivității, umerii îi erau lăsați. Avea un barbișon cu fire rare. Uniforma era prea bine croită pentru front.

Căpitanul își împinse deoparte cupa goală.

— Și nici nu e de soi… Nu-i așa, domnule sublocotenent? Sunteți cel mai bun judecător. Ați venit ultimul și nu ați apucat să amestecați băuturile.

Am încercat să detectez o urmă de ironie în vocea lui, dar nu am reușit. Era un animal de salon, dar unul cu educație. În mediul lui natural, probabil avea faima de *causeur,* unul obișnuit să nu lase pe nimeni stingher, în afara conversației.

O imagine îmi veni în minte. Strada noastră, sâmbăta după-amiază. Aveam două cârciumi, câte una la fiecare răscruce. Prima, a lui nea Grigore Cârnu, la întretăierea cu Smeuratei.

Cealaltă, la nici două sute de pași, la răscrucea unde strada Triumfului tăia Goleștii, a unui macedonean, căruia vecinii îi spuneau Cociu. Pe la șase, șapte seara, la amândouă se aprindeau grătarele. Nea Grigore avea un talent: știa să cânte pe grătar cu cleștele cu care întorcea mititeii. Probabil că muzica lui se auzea până pe Nerva Traian, la fabrica de ciocolată *Economu-Berindei,* pentru că-i strângea repede grămadă pe toți amărâții sătui de mirosuri dulci.

De partea cealaltă, la Cociu, grătarul fumega ascuns într-o grădiniță cu meri prăfuiți. Abia la sfârșit, când primul rând de cărnuri era gata, macedoneanul își scotea fisarmonica și începea să cânte cântece de la el de acasă.

Peste drum era un atelier de cizmărie, al lui nea Mitrache Petric. Un bărbat subțire ca o sfoară, cu fața prelungă. Era om muncitor, nea Mitrache, cu atelier mare și trei ucenici, cu nevastă și două fete măritate. Toată săptămâna nu ieșea decât la sfârșitul fiecărei zile, când încuia și ocolea colțul atelierului. Intra în curte, la masă și la zarvă de femei. Dar sâmbăta seara, când se aprindeau lămpile cu gaz aerian, nea Mitrache trecea drumul la Cociu și se așeza la oricare masă, pe oricare loc, numai să fie cu spatele la prăvălia lui. După un sfert de ceas, veneau cei trei ucenici, nevasta și fetele, cu bărbații lor. Făcea ospăț nea Mitrache Lupu, fără economie și fără tocmeală. Când se lăsa noaptea, îi trimitea pe toți acasă, și rămânea doar el cu prietenii găsiți în cârciumă și cu vreun țambalagiu pripășit. La Cociu stătea până spre dimineață, după care se muta în capătul celălalt, la nea Grigore, mergând întors, tot să nu-și vadă prăvălia. Când se făcea lumină, pleca mai departe, și nu se mai întorcea decât duminică seara, când eu, împreună cu toți copiii din vecini, ieșeam să-l întâmpinăm.

În depărtare, dinspre strada Brândușei, apărea un dric cu vopseaua neagră sărită pe la încheieturi, tras de doi cai pleoștiți, care abia dacă își mai târau picioarele după drumurile pe care le făcuseră. Călare pe unul atârna țambalagiul, uneori adormit peste gâtul mârțoagei. Pe capră, lângă vizitiu, zăcea țiganul cu vioara. Nea Mitrache, împreună cu prietenii culeși cu o zi înainte, stăteau așezați turcește în dric, cu paharele între ei, așteptându-ne pe noi, copiii, să-i jelim, ca la un mort adevărat.

În paharele lor nu cred să fi fost vreodată șampanie. Pe strada Triumfului, între fabrica „de pântecăraie” *Economu-Berindei,*

cum i se zicea la noi, cea de tricotaje și cea de faianță, șampania nu-și avea locul.

Dar căpitanul nu avea de unde să știe.

— E rece, domnule.

Zâmbi amabil.

Era nevinovat.

— Felicitări, domnule sublocotenent. Ai reușit să-i găsești o calitate. Ești ultimul optimist de aici.

Doctorul Brătescu își împinse farfuria goală.

— Glonțul i-a șters fruntea. A fost la un pas de moarte. Are toate motivele să fie optimist.

Negoveanu se aplecă peste masă.

— Domnule locotenent Demetriadi, vă numărați printre cei care au petrecut o noapte sub tirul obuzierelor grele. Tot Regimentul 6 vânători a fost la Azuga… Împreună cu batalionul din care a făcut parte și domnul sublocotenent Grigorescu…

— Batalionul lui Stavhrescu. L-am cunoscut când a început rhăzboiul. Un ofițer remarcabil. Demetriadi se împiedică la jumătatea ultimului cuvânt, dar continuă. N-o să înțeleg cum i s-au prăbușit liniile. În primul rând, n-o să înțeleg ce căuta acolo. Ce căutam noi toți acolo…

Negoveanu își plecă privirea.

— Maiorul Stavrescu a fost rănit, iar trupele pe care le comanda erau la prima luptă. Dar nu aici voiam să ajung…

— Cum, dhomnule, prima luptă? Demetriadi se uită la mine.

— Prima zi de front, domnule locotenent. Am fost în rezervă.

— L-ați întrerupt pe sublocotenent… Doctorul ciocăni cu degetul în masă.

— Nu are importanță, domnule maior. Voiam doar să vi-l prezint pe cel care a făcut să tacă obuzierele. Măcar pentru o vreme…

Ofițerul cu brațul bandajat nu înțelesese că se vorbea despre el. În obraji avea o roșeață dată de băutura incoloră cu care își umplea mereu paharul. Era un bărbat nu prea înalt, cu fire cenușii în părul negru. În ochii foarte albaștri juca o lumină ce-l făcea să pară amuzat de tot ce se întâmpla în jur. Deși fața îi era brăzdată de riduri timpurii, nu avea nici treizeci de ani. Uitându-mă mai atent la el, am zărit aripile de pe pieptul vestonului.

— E aviatorul doborât… Vorbisem tare. Ofițerul probabil că

înțelesese ceva, pentru că-mi zâmbi, iar pielea bronzată i se încreți și mai mult.

— *Oui monsieur, aviere! Vous aussi?* Mă observă mai atent. *Ah, non, ma confusion! Vous fante, come tutti gli altri! À la votre!*[8] Își ridică paharul în direcția mea.

O clipă n-am înțeles. Nu mai vorbisem franțuzește de prea multă vreme.

— Tocmai te-a făcut fante, și asta fără să te cunoască!... Demetriadi râse în timp ce-și ridica paharul spre ofițerul străin.

— Se referea la corpul de infanterie... Negoveanu se înroșise.

— Știu, dhragule. Îl tachinam. E italian, nu? Ador accentul. Îmi aduce aminte de zilele bune... *Monsieur, vous êtes italien, n 'est ce pas?*[9]

— *Plus italien que Garibaldi! Maresciallo Venturini, du Corps Aeronautique Italien*![10]

Franceza lui Demetriadi era perfectă. Mi-am dat seama că o vorbea mai bine decât româna. Sticla italianului se mută imediat spre noi.

— Cică-i zic*e grappa...* Doctorul își turnă o porție generoasă în *flute*-ul de șampanie. O gustă. Seamănă cu o palincă pe care am băut-o în Ardeal, înainte de retragere...

— *Marechal Venturini...*[11]

Demetriadi ridicase vocea, și câțiva ofițeri de la masa vecină se întoarseră. Costa, în schimb, era absorbit de discuția cu femeia în rochie verde. Am încercat să le prind privirea. Aș fi vrut să fie a ei.

— *Non! Pas marechal! Maresciallo Eduardo Venturini. À votre disposition!*[12]

— Ce-i asta, dhragule? Ochii lui Demetriadi deveniseră tulburi. Încă puțin, și avea să-l ajungă din urmă pe locotenentul de lângă el.

---

[8]8-Da, domnule, aviator! Și dumneavoastră?...Greșeala mea! Sunteți infanterist, ca și ceilalți! În sănătatea dumneavoastră! (fr. și it. amestecate)

[9]9-Domnule, sunteți italian, nu-i așa? (fr.).

[10]10-Mai italian decât Garibaldi! Plutonier Venturini, din Corpul Aeronautic Italian. (fr.).

[11]11-Mareșal Venturini. (fr.).

[12]12-Nu! Nu mareșal! Plutonier Eduardo Venturini. La dispoziția dumneavoastră. (fr.).

Negoveanu îi făcu loc lui Marinică, pentru a-i pune în față un bol aburind.

— Înainte să fie aviator, a fost un fel de plutonier în cavaleria regală italiană. Asta înseamnă *maresciallo...* Plutonier.

Ofițerii care auziseră cuvintele sublocotenentului s-au uitat în același timp către italian. Acesta zâmbi fără să se sinchisească că avea mustața stropită cu *consommé Souveraine.*

Negoveanu prelungi momentul, scufundându-și lingura de argint în bol. Cred că atunci am început să-l simpatizez. Iar Costa spusese că era un ofițer bun.

— Dar Maiestatea Sa l-a avansat la gradul de căpitan în armata română, și până acum cinci zile a comandat o escadrilă de trei *Farman*-uri[13].

— De ce doar până acum cinci zile? Căpitanul cu uniforma croită pe măsură își abandonă lingura în bolul pe jumătate gol. Ridică puțin mâna, făcându-i semn unuia dintre ajutoarele lui Marinică, ce ne străjuiau masa. Apă, te rog. Nu foarte rece.

— Pentru că el e tot ce a mai rămas din escadrilă. Nemții au mutat un aerodrom lângă Brașov și au adus două *Albatros*-uri...[14]

— Le-am văzut. Eram acolo când au doborât aeroplanul italianului...

Fu rândul meu să fiu în centrul atenției. Locotenentul de lângă Demetriadi își lovi de două ori palmele, fără zgomot.

— Și toate astea într-o singură zi de front... Prima! Dacă e așa, ce o să faceți până la sfârșitul războiului? O să vă plictisiți?..

Am apucat de gât sticla cu *grappa.* Doctorul îmi prinse brațul.

— Nu e nevoie să-i mai torni domnului locotenent. A băut îndeajuns. Îmi întinse paharul cu cealaltă mână. Nu și eu...

Italianul auzise numele pronunțate.

— *Albatros? C 'est un bordel di Dio, mossieu! Ils etait deux, et*

---

[13]13-Farman S. 11, biplan de fabricație franceză (1914), folosit de armata română în misiuni de recunoaștere și bombardament. Motor V8, răcire cu aer, 80 de cai putere, viteza maximă 116 km/h, fără armament la bord.

[14]14-Albatros D.I, biplan introdus în serviciu în 1916, motor 6 cilindri în linie, Mercedes D.III, 160 de cai putere, viteza maximă 175 km/h, armament – 2 mitraliere Spandau, sincronizate cu elicea.

moi, mossieu, j'etais seul, come una vergine nel suo letto...[15]

Negoveanu îl ignoră.

— Bine că l-am pierdut doar pe unul dintre cei trei aviatori. Căpitanul Venturini are mâna scrântită. Celălalt, un francez, și-a rupt piciorul. Ne vor fi de folos, atunci când o să vină *Nieuport*-urile[16] promise de aliații francezi. Dacă mai apucă să ajungă...

— *Nieuport onze! Oui, mossieu! Ca oui! C'est du balai au bordel di Dio di Albatros!* Își ridică paharul ca pe o armă, îndreptându-l spre Gogu Demetriadi. *Tenente! À la votre!*[17]

— *À la votre, mon capitaine marechal!*[18]

— E tare ca dracu' țuica asta italienească. Doctorul își linse buzele.

Luminile deveniră mai intense. Cineva aprinsese o parte din lămpile electrice. O procesiune apăru dinspre bucătărie, condusă de Marinică. M-am uitat mai bine la cele două mese. Generalul Scărlătescu stătea izolat, încadrat de două scaune goale. Nu vorbea cu nimeni și arăta ca cineva care se abținea cu greu să se scoale și să plece.

Masa noastră era ocupată de un grup de ofițeri, ce-l înconjuraseră pe un colonel înalt și uscat, cu părul și mustața complet albe. În grupul lor se vorbea și se râdea tare. Vorbea colonelul, iar ceilalți râdeau, ca la comandă. Mi-am întors privirea.

Puținii civili păreau niște insule împrăștiate în marea de uniforme. Câțiva bărbați grași, îmbrăcați în haine închise la culoare, de cioclu, însoțiți de femei la fel de rotunde ca și ei. Oficialitățile orașului. Cei care nu apucaseră să fugă. Sau cei

---

[15]15-Albatros? E un bordel al lui Dumnezeu, domnule. Erau două, iar eu eram singur, ca o fecioară în patul ei... (fr. și it. amestecate).

[16]16-Nieuport – biplan de vânătoare/recunoaștereintrat în serviciu în 1915, motor Le Rhone 9C, 9 cilindri, răcit cu aer, viteza maximă 155 km/h la nivelul mării, armament – 1 mitralieră Lewis, nesincronizată; modelul 11, la care se referă, avea echipajul compus dintr-o singură persoană.

[17]17-Nieuport 11! Da, domnule! Asta da! O să ia cu mătura bordelul lui Dumnezeu de Albatros! Locotenente, în cinstea ta! (italiană și franceză, amestecate - expresiile sunt aproximative în ambele limbi).

[18]18-În cinstea dumneavoastră, căpitane mareșal! (fr.).

care îi așteptau pe nemți.

În mijlocul lor era un grup mic de străini. Se așezaseră toți la un loc. Aveau zâmbete fixe pe fețe. Erau pierduți printre noi, ceilalți. Diferiți. M-am întrebat de la ce misiune veneau, și am sperat să nu fie de la aceeași. Dacă nu se săturaseră unul de altul, măcar ar fi putut să vorbească între ei.

Femeia cu rochie verde își întoarse capul. I-am urmărit linia gâtului. Și umărul dezgolit.

M-am uitat în altă parte.

— Ce voiați să spuneți, domnule sublocotenent?

Nu eu eram cel interpelat. Un maior cu tunică de cavalerie îl studia pe Negoveanu. Stătea de partea cealaltă a mesei. Paharele lui erau pline. Nu se atinsese nici de *consommé*-ul Marthei. Pe față avea o paloare vineție. Buzele subțiri i se strâmbaseră, de parcă se pregătea să scuipe. Era proaspăt tuns și nu apucase să-și scuture uniforma de firele de păr.

— Mă iertați, domnule maior Moga… La ce vă referiți?

— Vă iert, domnule. Dacă vă simțiți vinovat… Mă întrebam de ce aveți îndoieli că *Nieuport*-urile vor mai sosi.

Nu percepură imediat tensiunea instalată. Discuțiile se purtau peste masă, ignorându-i pe cei doi. Doctorul Brătescu vru să-mi zică ceva. L-am oprit cu mâna.

— S-ar putea să fim în momentul în care orice ajutor ajunge prea târziu.

Buzele maiorului Moga se destinseră. Zâmbetul lui semăna cu o tăietură de cuțit.

— Vă gândiți că operațiunile se vor încheia curând. Cu alte cuvinte, că războiul e pierdut.

În colțul nostru, vocile se stinseră. Îi auzeam pe ceilalți, de parcă ar fi fost într-o altă cameră. Am aruncat o privire spre ea. Spre șuvițele de păr, lăsate să-i mângâie pielea, căreia aproape că-i simțeam mirosul.

— Asta ați vrut să spuneți?

— Cred că da.

Negoveanu puse tacâmurile jos. Era ceva definitiv în gestul lui, de parcă atunci s-ar fi hotărât să nu mai mănânce niciodată. Am observat iar cât era de tânăr. Un copil cu ochii unui bătrân. Exploziile ce făceau să vibreze ferestrele mi se părură dintr-odată mai apropiate.

— Sunteți defetist, domnule sublocotenent. O atitudine de

neiertat la un ofițer. Mai ales la unul decorat pentru bravură. Nu credeți?

— Lăsați-l, domnule maior! Vinul e excelent. Haideți să ne bucurăm de el!

— Regret, dar nu am obiceiul să beau, domnule doctor…

— Și nici să mâncați. Un om sătul! O specie dispărută, în ultima vreme… Nu ne pare rău, că rămâne mai mult pentru noi… Ce ne-ai adus, băiete?

Marinică se înclină spre maiorul Brătescu:

— *Fillet Talleyrand, monsieur.*

— Cu caviar și blini, ar fi fost cea mai bună masă de la începutul războiului și până acum. Căpitanul cu barbișon oftă. Îmi aduc aminte că am venit odată…

Locotenentul de lângă Demetriadi făcu o mișcare nesigură, și își răsturnă paharul. O pată roșie se întinse printre farfuriile noastre, băltind ca sângele. Pentru o clipă, am simțit un nod în gât.

Italianul aplaudă, râzând. Cei aflați mai departe, neștiind despre ce era vorba, îl imitară. Femeia se uită spre noi. Flacăra lumânării i se oglindi în ochi, așa că n-am putut să văd ce culoare aveau.

— Grigorescule… Doctorul mă împinse. Dacă stai așa, o să ți se scurgă în poală.

Am tamponat fața de masă. Pata deveni rozalie, iar *fillet*-ul *Talleyrand* din farfurie nu-mi mai sugeră o rană deschisă.

În ciuda agitației generale, locotenentul Demetriadi nu se clintise. Încă avea atenția îndreptată spre Negoveanu și maior. Îmi aducea aminte de copiii strânși să vadă cum se băteau câinii pe gunoaiele căzute din vagoanele decovilului.

Deocamdată câinii se liniștiseră, dar Demetriadi nu era mulțumit și avea de gând să-i asmuțe iar.

— De neiertat, spuneați, dhomnule maior… Moga, nu? Dar poate că are motive serioase să fie defetist… Poate că dhomnul sublocotenent știe ceva mai multe decât noi…

— A căzut Craiova! Locotenentul de lângă Demetriadi se uită de la unul la altul cu ochii umezi. Era pe punctul să izbucnească în plâns. Demetriadi își puse paharul la adăpost, înainte de a-i fi luat din față.

Moga se întoarse foarte încet spre Negoveanu.

— E ceva de știut? Sau e doar nesiguranța? Teama de a

dezonora o medalie… Întru totul meritată?

Cuvintele maiorului îl șfichiuiră pe Negoveanu, făcându-l să se micșoreze în scaun. Demetriadi așteptă să se mai întâmple ceva. Apoi se reîntoarse dezamăgit la farfurie.

— Când v-ați așezat, am avut impresia că vă cunosc, domnule.

Am ridicat capul. Căpitanul cu barbișon mă cerceta cu un oarecare interes.

— Nu văd cum ar fi posibil.

— S-ar putea să vă confund. Mi se întâmplă. Dar nu foarte des. Zâmbi, de parcă și-ar fi cerut scuze celor de la masă. Nimeni nu-l lua însă în seamă. Aveți cumva proprietăți în partea Jiului? Lângă Georges Ordeanu?

— Nu. Dar am făcut măsurători pentru domnul Ordeanu, înainte de război.

— Da! Știam! Îmi aduc aminte de dumneavoastră. I-ați măsurat pământurile din Văleni, cele cu moștenirea! Se răsuci triumfător, cu toate că, în continuare, nimeni nu-i dădea atenție. Bănuiam că era un lucru cu care se obișnuise.

— Războiul se face cu oameni, domnule maior.

Într-un târziu, Negoveanu vorbise. Fără să se uite la Moga.

— O descoperire! Maiorul schiță un surâs. Demnă de aghiotantul unui colonel… Ah, greșeam! General…

— Oameni care sunt trimiși să moară pentru ceva ce nu înțeleg…

— Pentru țara lor. Așa se numește, domnule sublocotenent. În caz că ai uitat, poți să întrebi pe oricare dintre noi, cei de aici… Sau măcar să citești titlurile gazetelor.

De data aceasta Demetriadi izbucni în râs, reușind să-i antreneze și pe cei din jurul lui. Farfuriile goale ne dispăruseră din față, fiind înlocuite cu niște cupe de porțelan. Fu singura dată când în vocea căpitanului cu barbișon se simți emoție:

— *Parfait Regence!*

— Vă înșelați, domnule.

Demetriadi ridică un singur deget, oprind hohotele. Se aplecă și mai mult spre cei doi.

— Mă înșel? Oare?

— Da, domnule maior. Soldații noștri nu sunt decât oameni simpli, pentru care titlurile din gazete nu înseamnă nimic. Mulți nici nu știu să le citească… Țară, spuneți? Patria cu majuscule,

din *Universul?* Negoveanu ridică în sfârșit ochii, țintuindu-l pe Moga. Soldații noștri nu luptă pentru cuvinte. Și nici pentru țara de care vorbiți dumneavoastră. Și știți de ce, domnule maior? Pentru că, de când erau copii, s-au învățat cu „țara” în ogradă, venită să ceară… Să fure… Să-i înșele… V-ați uitat vreodată ce fac când comandanții le țin discursuri înainte de asalt? Aceiași ofițeri care n-or să facă un pas afară din adăposturi, alături de ei? De o parte au popii cu tămâia, iar de cealaltă uniformele ce or să rămână curate până la sfârșitul zilei, când mulți dintre ei or să zacă pe câmp… Știți ce fac? Își apleacă frunțile, să nu le vedem ochii. Tac… Și ne înjură în gând, pe noi și pe „țara” asta obișnuită doar să ia și să se poarte de parcă nu ar fi de nasul lor. Ăștia sunt oamenii cu care facem războiul, domnule maior, cei pe care trebuie să-i cumpărăm cu pământ ca să stea, să lupte și să ne asculte discursurile…

Pentru câteva clipe se făcu liniște. Apoi Demetriadi își lovi palma de masă și izbucni în râs.

— Dhomnule ești anarhist! Pe onoarea mea că ești!

Locotenentul de alături se ridică în picioare. Își întinse mâinile peste masă, spre Negoveanu. Fu gata să se prăbușească, fiind salvat în ultima clipă de cei doi sublocotenenți. Din ochii injectați, lacrimile i se scurgeau în barbă.

— Vreau să te pup! Lăsați-mă să-l pup!

Singurul care nu se mișcase era Moga. Nu zâmbea, dar în privire i-am citit satisfacția. Văzusem expresia aceea de curând, la căpitanul Matheescu.

Am simțit nevoia să-l pocnesc pe Gogu Demetriadi.

Moga își dădu la o parte cupa cu *parfait,* după care își împreună mâinile. Așteptă ca noua lui asistență să se potolească. Voia ca locotenentul de infanterie să se așeze, iar noi, ceilalți, să-l ascultăm cu atenție. Nu terminase.

Am luat sticla aproape goală de *grappa* și am împins-o spre el. Dacă ar fi avut mai mult de un deget de băutură pe fund, s-ar fi răsturnat pe masă.

— Bea. Abia am reușit să-mi descleștez maxilarul.

Doctorul se întoarse alarmat. Și reacționă repede.

— Un toast pentru sublocotenentul Negoveanu! Făcu un semn către Demetriadi. Paharele, domnilor… Băiete, unde-i vinul?

Moga mă măsură pentru prima dată.

— Domnule…

— Bea!

Brătescu mă apucă de braț.

— Pentru soldații noștri… Și pentru onoare!

M-am ridicat, târându-l pe Doctor după mine. Aghiotantul lui Demetriadi ne privi mirat, dar, un moment mai târziu, sări în picioare, imitându-și locotenentul.

Demetriadi își lovi de pahar linguriță murdară de *parfait Regence.* Se întoarse către Scărlătescu.

— Dhomnule genheral, permiteți-ne un toast.

Pronunția lui graseiată captă imediat atenția. Doctorul ezită, înainte să-mi elibereze brațul.

— Dhomnule general, dhomnilor ofițeri, aș vrea să închin pentru o luptă honorabilă și pentru honoare.

Scărlătescu se ridică obosit.

— Pentru onoare, domnilor.

Se auzi sunetul scaunelor împinse. Toată lumea era în picioare. Costa făcu un pas înapoi, să o ajute pe femeia cu părul roșcat.

Fu doar o imagine fugară, pentru că toată atenția îmi era îndreptată asupra maiorului de cavalerie Moga, cel cu fire de păr pe epoleți. Eram atât de concentrat, că aș fi putut să le număr.

Când ne-am așezat, discuțiile din jur reîncepură cu mai multă forță. Moga ignoră capătul nostru de masă, concentrându-se asupra conversației cu un căpitan de cavalerie. Negoveanu se adânci într-o tăcere din care nu-l mai scoaseră nici insistențele aviatorului italian. Toate felurile de mâncare fuseseră aduse, iar, de la o vreme, paharele nu prea mai aveau cu ce să fie umplute.

Cina la care nu fusesem invitați se încheia.

Doctorul își aprinse pipa pe care și-o pregătise câteva minute bune. Suflă primul nor de fum și-i întinse peste masă chibriturile căpitanului cu barbișon, care aștepta cu o țigară groasă în mână.

— Ce ai avut cu el?

— Îmi aduce aminte de cineva.

— Nu știi să te stăpânești, Grigorescule.

— Dimpotrivă, domnule.

— Adică acum ar fi trebuit să fim între baionete, în drum spre arest?

— Suntem încă aici.

— Căpitanul a spus că măsori pământul. În civilie…

— Am fost topograf… Funcționar.

— Nu-i o meserie aventuroasă.

— Nu cred, domnule.

Își mușcă pipa.

— Ești ciudat, Grigorescule…

— De ce, domnule?

— Nu mă mai domni atât. Și nu te mai uita la ăla, de parcă abia aștepți să deschidă gura, ca să i-o închizi tu!

Am zâmbit. Mă simțeam bine. Poate era băutura sau liniștea ce se așternuse pe nesimțite afară. Bateriile tăcuseră. Era din nou doar o seară de toamnă târzie. Mă aflam la adăpost. Eram viu.

— O să aștept altă ocazie.

Doctorul se încruntă.

— Ai grijă. Ai nevinovați lângă tine. Ei or să sufere în locul tău.

N-am răspuns.

— Ți-am spus că Paul Costa și-a înjumătățit plutonul din cauză că cineva s-a crezut în 1913… Era cineva din Cartierul General al regimentului. L-au decorat și l-au avansat în grad în marșul până la Sofia. Acum voia să ajungă primul la Budapesta. S-a desprins de coloana principală, iar când au întâlnit rezistență, a ordonat asalt, să nu piardă timp și să i-o ia altcineva înainte. Erau poziții fortificate. Ungurii îi așteptau. Un ofițer a fost executat, pentru că a încercat să-și salveze plutonul, când au dat de mitraliere. Ca să fie exemplu. S-a ordonat pregătirea pentru un alt atac, în zori. Fără sprijinul artileriei, pentru că bateriile erau încă pe drum. Noi am ajuns spre seară. Aveam și doi preoți militari. Ne-au fost de folos. Intendența a înnoptat la câțiva kilometri în urmă, iar soldații nu au avut ce să mănânce. Am văzut multe grozavii de atunci, dar acolo am cunoscut prima dintre ele. Greu de uitat… Își îndesă pipa cu mânerul cuțitului. A fost momentul în care am înțeles cu adevărat unde sunt. Vrei să urli și să fugi. Și nu poți să faci nici una, nici alta.

Știam ce voia să spună.

— Am auzit că la comanda regimentului aveau pe unul ieșit din armată cu grad de căpitan. Ce nu a făcut armata, a făcut un prefect, pe timp de pace. Războiul l-a prins colonel. Cine putea să-și închipuie că o să fie război, iar lui or să-i dea un regiment? Nimeni… Așa că domnul colonel îl lăsa mereu pe veteranul din nouă sute treiș’pe să dea toate ordinele… Ăsta a adunat seara

toți ofițerii, între care era și Costa, și le-a ordonat să împuște pe oricine ar fi îndrăznit a doua zi chiar și numai să încetinească pasul de asalt. Apoi s-a dus să se culce. În zori l-au găsit cu un glonț în cap, în afara liniilor. N-a știut nimeni cum a ajuns acolo și nici ce căuta. S-au gândit că a ieșit să inspecteze santinelele și a dat peste o patrulă. Mai târziu, soldații s-au apucat să vorbească tot felul de prostii, și au fost unii care le-au crezut. Așa au murit mulți oameni, vinovați doar că îl aveau comandant pe Costa. Care, în schimb, s-a tot încăpățânat să rămână viu…

— Dumneavoastră ați crezut prostiile alea?

Ridică din umeri.

— După ce s-a lăsat întunericul, mi-a cerut doi sanitari, să-și caute răniții. Îi auzeam… Nu știam dacă sunt ai noștri sau ai lor, pentru că, după o zi în câmp, toți plâng la fel. Sanitarilor le-a fost frică. I-a lăsat să aștepte la plutonul lui. S-a târât de unul singur până în dreptul mitralierelor. Ungurii au tras semnale luminoase toată noaptea. Mi-au zis că Paul Costa a făcut mai multe drumuri, dar la mine n-au ajuns vii decât doi soldați. Și amândoi au murit înainte de a se lumina de ziuă. Măcar a avut cine să le închidă ochii… Când m-au întrebat, mi-am dat cuvântul că a fost toată noaptea lângă mine. A doua zi, pe la trei, a venit restul diviziei. Când au văzut, ungurii s-au retras fără să tragă un foc. Și n-a mai fost nicio luptă.

— Ați stat ceva timp împreună…

— Nu, n-am stat. Era 2 septembrie, cu patru zile înainte să se oprească ofensiva. Sunt numai două luni. Prea puțin, să cunoști un om. Înțeleg că dumneata abia ai ajuns pe front. Proaspăt mobilizat?

— Am fost în rezervă, lângă Ploiești.

— Rezervă? Am avut și așa ceva? De ce nu v-au trimis la Dunăre?

— Poate eram mai aproape de munți.

— Sau a fost ordinul lui Aslan… Trupele trimise la Armata a III-a trebuiau să aibă experiență de luptă. Așa a cerut generalul. Atunci…

— A primit trupe care aveau o lună de front. Asta nu e experiență.

Auzind vocea, ne-am întors amândoi. Sublocotenentul Negoveanu își apăsă ochii. Lângă el, italianul picotea.

— Față de mulți dintre ei, ați trece drept veteran, domnule

sublocotenent. Dar asta a vrut generalul Aslan. Cele două divizii din Rezerva Generală a Marelui Cartier nu au fost de ajuns. De la început, nimic nu a fost de ajuns... Frontul din Carpați s-a rupt de fapt la Dunăre. Iar războiul s-a terminat când Kuhne a luat Craiova.

Nu ne asculta nimeni. Aviatorul italian nu ne înțelegea. Demetriadi râdea, împreună cu aghiotantul și cei doi sublocotenenți. Căpitanul cu barbișon se juca cu un ultim deget de vin, rotindu-l în pahar, iar Moga se întorsese cu totul spre vecinul său.

Eram singuri.

— Atunci ce mai căutăm aici? Vocea lui Brătescu se pierdu în murmurul general.

— Unde am putea să fim, domnule maior? Au fost patru divizii de infanterie și o brigadă de cavalerie. Toată Armata a II-a... Kuhne a adunat șapte divizii numai în Valea Jiului. Nimeni nu știe ce avem în față, la Predeal. Chiar dacă frontul nostru ține, ca în octombrie, vor ocoli munții și tot vor ajunge la București. O să avem o armată întreagă în spatele nostru. S-a terminat, domnilor, și am fi orbi să nu vedem cum stau lucrurile.

— Ești sigur că nu e doar pesimism? A fost o zi grea. E frig. E urât. Tunurile alea ar scoate pe oricine din minți...

Negoveanu nu-l lăsă pe Doctor să termine.

— Ați știut că locotenentul Costa a fost timp de o zi căpitan? Avansat și decorat. Decorația n-au avut cum să i-o ia, dar cineva s-a dus până la generalul Averescu, doar ca ordinul de avansare să nu fie semnat. Nu avem unde să ne mai ducem acum și pentru că suntem mai ocupați să ne războim între noi, nu cu inamicii. Ultimul strop de onoare, cât ne-a rămas, trebuie cheltuit ca măcar să întârziem sfârșitul.

— Asta n-am știut-o. Doctorul se ameți se. Ochii îi străluceau. Costa căpitan...

— De la Postdam a fugit pe fereastră... N-a apucat să facă școala de cadeți, și totuși e unul dintre cei mai buni ofițeri pe care i-am cunoscut... De ce zâmbiți, domnule sublocotenent?

Mi-am luat șervetul din poală și l-am așezat lângă farfurie. Masa se încheiase.

— A zis același lucru despre dumneavoastră. A spus și că nu toate luptele se poartă pe front.

Un soldat în uniformă apăru lângă Negoveanu.

— Vă rog să mă iertați, domnilor… Avem oaspeți neașteptați.

Negoveanu se duse la generalul Scărlătescu. Așteptă câteva clipe până când apăru un gol în conversație, apoi se aplecă la urechea lui. Generalul se ridică în picioare.

— Rămâneți așezați.

Cei doi ieșiră, urmați de câțiva dintre ofițerii cu grade înalte.

Maiorul Moga îi urmări cu privirea până când părăsiră încăperea.

— Nu-i a bună…

— Oricum, începuse rău… Grigorescule, crezi că am avu vedenii?

— Nu înțeleg…

— Când am venit încoace… Pe drum.

— Nu știu. Poate n-au fost vedenii.

— Acum e ușor de zis… Cu lumină, cu atâta lume în jur…

— Nu e cine știe ce lumină, domnule.

Doctorul tuși. M-am uitat la masa cealaltă. Femeia în verde îmi întoarse privirea. Era singură. L-am atins pe Doctor, arătându-i scaunul gol.

— Unde e?

A ridicat din umeri.

— Nicio grijă, nu ne lasă el aici.

Alfred Brandt ocoli mesele. Escorta soldații transformați în ospătari.

O parte din ofițeri începuseră să se ridice. Cei doi sublocotenenți din compania lui Demetriadi se îndreptară spre comandantul lor. Îi ascultaseră sfatul lui Costa și, după obrajii lor roșii, la mâncare adăugaseră băutură din belșug.

Doctorul Brătescu își ciocăni pipa, golind-o.

— S-a spart cheful. Râse răgușit. Ar fi bine să mai găsim pe cineva că doar cu dumneata, eu nu mă mai întorc prin întuneric.

Privirea mi se întâlni cu cea a lui Alfred Brandt. Îmi arătă ușa pe care ieșise Negoveanu.

— E în hol… Când a trecut?

— Ce mormăi acolo, Grigorescule?

— Mai avem treabă. Lăsați gândurile de plecare. Și grijile…

M-am ridicat în picioare. Câțiva dintre ofițerii aflați la masa s-au întors. Cei doi sublocotenenți ajunseseră în spatele lui Demetriadi, dar nu îndrăzneau să-i întrerupă discuția cu căpitanul cu barbișon. Dacă italianul nu adormise, atunci se

prefăcea bine. Stătea cu ochii închiși, sprijinindu-și capul în mâini. Zgomotele exploziilor se auzeau din nou. Am văzut un fir luminos prin camuflajul ferestrei.

— Cât să fie ceasul? întrebă tare Demetriadi.

Italianul tresări, și mâna îi căzu.

Demetriadi se întoarse spre el.

— Doarme, mitocanul!

Decorațiile din pieptul aviatorului se întinseseră pe masă. Crucea de la gât îi alunecase în cupa cu *parfait* topit. Cineva râse. L-am ajutat pe Doctor să se ridice.

— Puțin peste zece, domnule locotenent.

Demetriadi îi descoperi pe cei doi sublocotenenți în spatele lui.

— Domnilor! Locotenent-colonelul cu păr uleios din celălalt capăt al mesei bătu de două ori din palme, încercând să domolească vocile. Domnilor! Datoria ne cheamă… și e timpul să o ascultăm! Zâmbi mulțumit, de parcă era într-un salon. Dar înainte, vă ordon să terminați coniacul!

Izbucniră hohote. Salonul era plin, iar publicul gustase gluma.

— Hai, Doctore.

Am ieșit. Nu eram singurii. Coniacul ce trebuia terminat fusese dus în hol. Am încercat să ne pierdem printre ceilalți. Doctorul își strecură pipa în buzunarul vestonului în timp ce ne retrăgeam spre o nișă rotundă. Aici ferestrele nu mai fuseseră acoperite. Trăseseră numai draperiile, care abia ascundeau strălucirea de afară.

— Parcă sunt mai aproape…

Cerul se luminase mult deasupra muntelui. Din când în când, norii sclipeau. Ca magneziul unui fotograf. Apoi se făcea iarăși întuneric. Sunetul nu ajungea la noi. Doar geamurile se zguduiau ușor. Și simțeam o presiune în urechi.

Mi-am întors privirea, să nu mai văd. Spectacolul tăcut era mai amenințător decât dacă toate obuzele ar fi explodat lângă noi.

Ofițerii de la mese se strângeau în grupuri, ocupați să golească paharele de pe tăvi. Pahare care se răreau. Doctorul se cuibărise într-un fotoliu, cu ochii ațintiți în noaptea de afară.

Cei doi sublocotenenți din compania lui Demetriadi își croiră drum spre noi. Erau firavi, fără nimic războinic în ei. Dar mantalele pe care le țineau în brațe erau rufoase și murdare,

semn că stătuseră prea puțin în locuri ca *Palace*-ul.

— Plecați?

— Trebuie. Să prindem măcar câteva ore de somn.

— Și să pregătim oamenii…

Le-am întins mâna.

— Mult noroc, domnilor.

— Vă mulțumim… Ați avut dreptate… Nu se știe când o să mai prindem o masă bună.

Cel mai scund dintre ei făcu un pas către Doctor. L-am oprit.

— Îi spun eu.

Maiorul Brătescu nu se întoarse. Nu mai existam pentru el. Se refugiase undeva unde nu-l puteam ajunge. Mi s-a părut că avea obrajii umezi. Sau poate era un joc al luminilor însângerate din ferestre.

Ne-am salutat fără alte cuvinte, și au plecat.

Un copil îmbrăcat într-o vestă neagră cu dungi galbene se strecură de-a lungul pereților până la noi.

— Sunteți domnul Grigorescu?

— Da.

Era prea tânăr să aibă coșuri. Părul îi stătea înfoiat în creștetul capului.

— Vă aduc paltonul.

— Ne dau afară?

Mă studie cu o atenție profesională.

— Nu. Mi s-a spus să vă aduc paltonul.

Am arătat spre Doctor.

— Vezi dacă-l găsești și pe al domnului. Grad de maior pe umeri și însemnele corpului medical. Dacă nu știi, întreabă pe cineva…

— Cunosc gradele. Domnul Brandt ni le-a arătat când s-a rechiziționat hotelul.

Am avut impulsul să bag mâna în buzunar, după o monedă. Numai că, în loc de bani, acolo aveam o armă. Se răsuci pe călcâie, ca un mic soldat, și se îndepărtă la fel de discret precum venise.

— Ar fi trebuit să întreb de locotenent… Mi-am dat seama că vorbisem de unul singur. Doctore?

Brătescu clipi, după care își șterse repede ochii.

— Sunteți bine?

— Cred că da… E o noapte frumoasă…

Am încercat să văd stelele, când cerul rămânea întunecat. Nu le-am găsit. Se înnorase.

— Mă gândeam că poate ar fi trebuit să-l întreb de Costa…

— Te-am auzit. Nu te teme, nu ne-a lăsat aici. Se întoarse iarăși spre ferestre. O să ningă. E o noapte în care se simte zăpada.

N-am răspuns. Nu eram sigur că vorbise cu mine.

Aș fi vrut să mă duc după copilul cu hainele. Mă sufocam în holul acela.

— De ce nu te liniștești? Băutura te agită?

— Nu știu ce se întâmplă…

— E război. Nu *trebuie* să știi ce se întâmplă…

Zâmbi. Fără veselie. Dintr-odată era foarte bătrân.

— Ai crezut vreodată că ești într-un tren care merge, și nu se oprește? Iar tu nu poți să te dai jos?

— Trenul nostru merge, Doctore… Prea repede… Că nu putem să ne dăm jos, e altă poveste.

— Nu asta… Mă gândesc la lumea dinainte de ce se întâmplă acum.

Se împuținase în fotoliul de piele.

Un vălmășag de gânduri… Se amestecară, luptând unul cu celălalt. Amintiri. Voci. Departe. În alt timp.

Mi-am coborât privirea. Doctorul se uita pe fereastră. Noaptea. Și sclipirile.

— Am o fată… N-am vorbit cu ea de ani de zile. S-a măritat imediat după ce a murit maică-sa. A plecat și n-a mai vrut să audă de mine.

Se întoarse.

— Sunt un bețiv. Dintotdeauna am fost. Din cauza asta mi-am pierdut cabinetul și, dacă nu era război, aș fi ajuns în stradă. Aici încă sunt doctor. Beau mai puțin decât oricând, în ultimii zece ani. Dar știi ce mă înspăimântă cel mai mult? Gândul că, după ce o să se termine, o să mă întorc la ce era înainte.

— Nimic nu o să mai fie ca înainte, Doctore.

La ușă era busculadă. „Comandantul porții” își mâna soldații înăuntru, aliniindu-i. Câțiva ofițeri curioși dădură să se apropie, dar alți roșiori îi opriră între coloanele ce încadrau intrarea. L-am zărit pe Negoveanu afară, cu spatele la noi. Nu era singur. Generalul Scărlătescu stătea cu un pas înaintea lui.

Paul Costa apăru în partea cea mai întunecoasă a holului, la

capătul coridorului ce ducea spre tunel. Era îmbrăcat cu mantaua, și își ținea chipiul în mână. Îi ocoli pe cei strânși să vadă ce se întâmpla. Avea fața înroșită de frig. Îl urma copilul cu vestă dungată, care căra hainele noastre.

Costa se opri în fața maiorului.

— Câți bani ai la dumneata, Doctore?

M-am uitat la ei, fără să înțeleg. Maiorul își duse mâna la piept.

— Acum două săptămâni erau o mie... S-au mai dus... Mi-am plătit datoriile... Brătescu își descheie vestonul, scotocind în buzunar. Scoase un portofel mare, legat cu panglică. Două sute. Aur. Și vreun pol, mărunt.

Costa întinse mâna. Doctorul vru să scoată banii, dar apoi îi dădu portofelul cu totul.

— Dumneata?

Mi-am pipăit buzunarul în care îmi țineam averea înfășurată într-o batistă.

— N-avea grijă... Brătescu schiță un zâmbet.

— Cinci sute. Aproape cinci sute.

— Se vede că abia ai ajuns pe front...

— Trebuie să iau haine. Mi-am pierdut schimburile...

— O să-ți iei. Costa băgă portofelul doctorului în buzunarul de la manta. La fel ca noi toți.

Mi-am luat inima în dinți.

— Câți vă trebuie, domnule?

Mă privi dintr-o parte, cum avea obiceiul.

— Toți.

Am înghițit cu greu.

— Dacă-mi permiteți, pentru ce?

— Îți permit. Să joc cărți. Peste zece minute mă așteaptă floarea cavaleriei române, la mansardă. Cazinoul e depozit și spital. Și morgă.

Am vorbit rar, de parcă el era cel care nu înțelegea.

— Vă dau toți banii mei, ca să-i jucați la cărți, cu...

Doctorul mă bătu pe spate.

— Dă-i banii. De când îl cunosc eu, n-a pierdut. O să ți-i aducă înapoi, și cu câștig pe deasupra. Mă mir că a mai găsit pe cineva cu care să joace.

— Cavaleria. Locotenentul Cristoroveanu...

— Comandantul porții!

Mi-am scos legăturica din buzunar. Monede și hârtii, înghesuite la un loc. Un nod strâns. Costa o cântări.

— Batista e amintire?

— Nu. Am găsit-o în bagaje. Când mai aveam bagaje.

Mă uitam de la unul la celălalt. Și la batista mea înnodată.

Costa o făcu să dispară în buzunar, după portofel.

Zgomotul de la intrare crescu. Ne-am întors toți trei. Roșiorii dădeau onorul, dirijați de sublocotenentul Negoveanu. Pe ușă intră Scărlătescu, însoțit de un alt general, îmbrăcat într-o manta deschisă la culoare, aproape albă, ce i se lovea la fiecare pas de cizmele lustruite. Cristoroveanu urlă un ordin, iar cele două șiruri de roșiori înghețară. Generalul trecu prin hol de parcă nu ar fi fost nimeni acolo, îndreptându-se spre ascensor.

Pentru o clipă am crezut că în încăpere se afla chiar regele. Avea barba aranjată la fel, iar fruntea îi era ascunsă de chipiul drept, franțuzesc. Se sui primul în cabina strâmtă, urmat de Scărlătescu și de un colonel. Când se închise grilajul, ceilalți ofițeri se duseră spre scări.

Roșiorii lui Cristoroveanu reîncepură să respire. Câteva voci timide se făcură auzite în pâlcul de ofițeri ce supraviețuise cinei.

— Nu era…

— Prezan. Costa se uita peste umărul meu.

— Parcă era la comanda Armatei a IV-a. Doctorul își înăbuși un acces de tuse. Arătă spre geam. Care ar fi de partea cealaltă a văii…

— A fost. Se duce la București. Preia armata de la Dunăre, cu care ar trebui să-l oprească pe Kosch.

— Uite cum favoriții reginei devin oamenii providențiali… Doctorul râse răgușit.

Copilul se strecură între noi, fără un cuvânt. M-am îmbrăcat, trecându-mi Steyerul în buzunarul mantalei.

— Cine a rămas la comandă în locul lui?

Brătescu se lupta cu mânecile.

— Cui îi pasă? Își puse chipiul pe cap. Ce facem? Plecăm? Scoase dintr-un buzunar mănușile de piele, cu ochii la copil. Mă, tu ai știut gradul?

— Da, domnule.

— Bine că nu mi-ai zis conaș sau boier. Stabilimentul are clasă… După ce se termină războiul, dacă-mi mai rămân parale, o să vin să stau o vară întreagă aici. Aud că vor să construiască

băi... O să vin la băi. Să-mi scot frigul și umezeala din oase. Eu sunt maiorul, tu ești locotenentul, dar cu toate astea acum o să te întreb ce trebuie să fac... Cu copilul ăsta de față...

Costa învârti între degete o monedă, aruncând-o. Puștiul o prinse din aer și dispăru, cu arta cuiva care făcea asta de când învățase să meargă.

— Am adus doi soldați. Se întoarse spre mine. Ordonanța dumitale, și încă unul, Iancu.

— Vasile Iancu... Iar Gheorghe nu mai e ordonanță. Avem nevoie de toate pușile.

— Doctore, e un automobil albastru afară. O să te ducă până la mănăstire, să nu urci pe jos. E întuneric. Când ajungi, caută-l pe locotenent-colonelul de la 50. Are nevoie de tine.

— Drăghina? La prânz n-avea nimic. Era cu o companie, de la regiment. A băgat-o în corturi, cu sanitarii mei...

Costa îi întinse mâna, întrerupându-i șirul cuvintelor.

— Îți mulțumesc. O să am grijă de bani.

Brătescu pufni în râs.

— Plec pe picioarele mele din stabiliment! Și nici nu mă dau afară! Asta nu s-a întâmplat de mult.

M-am întrebat dacă era același automobil albastru.

— Domnule locotenent, eu...

— Așteaptă.

L-am urmărit pe Brătescu traversând holul. Abia dacă mai rămăseseră câțiva ofițeri. Sosirea lui Prezan îi împrăștiase pe cei care nu erau încartiruiți acolo. Cristoroveanu îl salută în vreme ce un soldat îi deschidea ușa. Din restaurant se auzi zgomot de voci. Civilii întârziau. Pentru mulți era ultima seară înainte de refugiu.

Costa m-a condus spre culoarul neluminat. Tălpile bocancilor ni se afundau în covoare. Am încercat să zăresc pe unde călcam.

— Mai ai ceasul?

Mi-am pipăit buzunarul vestonului, simțind lanțul de argint.

— Într-o jumătate de oră o să fie liniște. Doar santinele.

Aveam ochii deschiși, dar nu vedeam nimic. Aș fi vrut să mă întorc și să mă uit peste umăr la bucata de hol pe care o lăsasem în urmă. Costa se opri. Am auzit sunetul unei clanțe. Ne îndreptam iarăși spre tunel. Am simțit o împunsătură de neliniște.

— Coborâm? Nu îmi recunoșteam vocea.

— Numai dumneata. Știi unde suntem?

— Da.

— După primul rând de trepte, drept în față, e o ușă…

— O țin minte.

— E descuiată. Pe acolo ajungi afară. Soldații sunt ascunși în dreapta, lângă copaci. Bagă-i înăuntru, și după aceea intră în tunel. Se știe de ușă, așa că o să vină cineva să o încuie. Nu vorbiți și nu aprindeți lămpile. Nu aprindeți nici măcar un chibrit. Alfred o să ajungă după ce nu mai e nimeni. O să vă deschidă ușa din partea cealaltă, spre cazinou. Așteptați-mă acolo.

— Cât o să așteptăm?

Nu-mi răspunse. Plecă. L-am văzut abia când a ajuns în capătul coridorului.

Am coborât.

Voiam să ies cât mai repede afară. Am împins în ușă cu toată forța. Am crezut că aveam să cad. Aerul care îmi intră în plămâni era umed și proaspăt.

Peste șosea începuse să se lase un abur înghețat. Dar cerul de deasupra era încă senin. Am zărit luna, albă și rece, învăluită de un halo ce-i ștergea conturul. Aerul îmi înțepa nările.

Am ascultat. Din stânga, de unde era intrarea în hotel, răsunau voci. Roșiorii lui Cristoroveanu sau santinelele. Am început să urc treptele spre șosea.

Trăsurile plecaseră. Nu mai erau decât două camioane. Și automobilul albastru dispăruse. Am zărit mișcare în dreapta, lângă focurile aprinse între furgoane. Alți soldați, profilându-se pe fondul flăcărilor. Caii se strânseseră unul în altul, legați de o bârnă prinsă între doi copaci. Se auzi un pocnet. M-am ridicat. Gheorghe se apropie primul, urmat de Vasile Iancu. Se lăsară jos, lângă mine.

— Nu ne-au luat în seamă, domnule.

— Dar v-au văzut…

— Dom’ locotenent a zis să nu ne ferim. Prea mult…

— Hai. Am luat-o înainte, și le-am ținut ușa. Amândoi s-au oprit la intrare, de parcă ar fi vrut să se descalțe. Hai, mă!

Am întins mâna, căutând balustrada. O limbă de lumină mai apucă să se întindă peste trepte, apoi ușa se închise, lăsându-ne în beznă. După aerul proaspăt, întunericul era uscat și avea gust de praf. Am coborât bâjbâind. Balustrada se clătină și ceva mă

izbi în spate.

— Dom’ sublocotenent!

M-am întors. L-am ajutat să se ridice.

— Ține-te de mine. Șopteam. Lancule, tu ce faci?

— Aici, dom’ sublocotenent.

— Apucă-l pe Gheorghe, și nu-i da drumul. Ajungem acuma.

— Unde mergem?

— Gura, mă!

Doi pași, unul după celălalt. Nicio treaptă. Îmi aduceam aminte de o ușă. Am măturat cu brațul înainte, până când am lovit ceva. O clanță. Ușa rămăsese crăpată. Se învârti în balamale fără zgomot. Era întuneric și liniște. Îmi venea să strig, doar ca să umplu cu un sunet spațiul acela gol.

Pe față îmi trecu o adiere mai uscată. Sunetul respirațiilor noastre încetă să mai aibă rezonanță. Eram în tunel. M-am întors, uitând că nu puteam să-i văd.

— Lancule, ai dat de ușă?

— Da, domnule. Vocea venea de aproape. Era șovăitoare.

— Trage-o după tine.

Un moment de pauză, apoi zgomotul clanței. Întunericul deveni și mai compact.

— Mutați-vă din dreptul ei.

Alți pași, făcuți cu teama că aveam să întâlnesc un obstacol. Umărul îmi atinse peretele. Întrerupătorul becurilor electrice. Mi-am înfrânat cu greu dorința să-l răsucesc.

— Stați jos.

— Jos?

M-am așezat primul, întinzându-mi picioarele până când am dat de celălalt zid. I-am auzit foșnind. În nări îmi veni un miros de stofă, de piele udă și de noroi.

— Dom’ sublocotenent?

— Zi, Gheorghe.

— Ce căutăm aici?

— Așteptăm. Și e mai cald decât afară…

Tăcu. Alături, Vasile Iancu își trase nasul. Era înalt și subțire, copil de orășean. Venise în septembrie, dar nu putea să fie din contingentele mobilizate după Turtucaia. Probabil că se înrolase voluntar. Nici nu știam de unde era. De fapt, nu știam aproape nimic despre el. Sau despre ceilalți, cei morți, ori lăsați în urmă. Nu aveam să mai aflu niciodată la cine se gândiseră cât

stătuseră cu noi. Care le fuseseră visele. Se pierduseră odată cu ei. Și deja începeam să le uit trăsăturile.

— Domnule?

M-am îndepărtat de gândurile mele.

— Ce-i, Gheorghe?

— Aș vrea să vă rog ceva. Vorbea în șoaptă.

— Dacă îmi stă în putere…

— Vă stă… Dom' sublocotenent, m-am gândit că dacă tot suntem cartiruiți la mănăstire, poate ne-ați permite să mergem la biserică… Cei care vor…

— Gheorghe, biserica e la zece pași de odăile noastre. Dacă voiați să mergeți, puteați să vă duceți fără permisiunea mea…

— Da, domnule. Dar n-ar fi fost bine. Trebuie să știți de noi, dumneavoastră și dom' locotenent Paul.

— Nu-l cheamă… M-am oprit. N-avea rost. Tot așa i-ar fi spus. Poate nu cu mine de față, dar pentru ei avea să fie mereu locotenentul Paul.

Stăteam umăr la umăr. Afară era ger și război. Și se pregătea să ningă.

— Îi duci tu?

— Îi duc, domnule.

— De ce nu-i lași singuri?

— Trebuie să le arate cineva… Când ne băteau bombele, toți s-au rugat să scape. Au scăpat, dar e în firea omului să uite de Dumnezeu. O să le aduc aminte.

— Atunci mergeți, Gheorghe.

— Și domnul locotenent?

— N-o să se împotrivească.

Vru să spună ceva, dar tăcu. Vorbi doar după câteva secunde.

— Domnul locotenent a fost la biserică… Chiar în seara asta. Dar nu s-a dus să se roage.

M-am întors spre el, uitând că nu puteam să-i văd fața.

— De unde știi că nu voia să se roage?

— A intrat ca într-o casă părăsită. Nu ca în casa Domnului…

— L-ai văzut tu, Gheorghe?

— Nu numai eu.

— Adică?

— Era și papistașul, cum l-au botezat artileriștii… Stătea și se uita după dânsul.

— S-o fi băgat în biserică să se ascundă de popă…

— Nu e preot. O fi fost cândva, dar acum nu mai e.

— Pe asta de unde o mai știi?

— Pot să greșesc, domnule… Dar nu cred.

Se aprinse o lumină pe scări. Iancu vru să se ridice. L-am oprit. Pași repezi. Coborâră până la ușă. Un val de aer rece se strecură până la noi. Am auzit o înjurătură mormăită, și apoi o cheie în broască. Pe perete apăru o umbră. Chipiul înalt al unui ofițer, mâna depărtată de corp. Se ținea de balustradă, încercând să vadă ceva în tunel.

Am fi avut timp să ne strecurăm spre bucătărie și să ne pierdem în întunericul de acolo. M-am pregătit.

Forma de pe perete se strâmbă, după care începu să se scurteze. Pașii se îndepărtară. Se auziră alte voci, iar apoi fu din nou întuneric.

Am așteptat. Târziu, am îndrăznit să-mi schimb poziția și să-mi mișc picioarele amorțite.

Era cald. Mi-am scos chipiul, să nu-mi mai apese rana de la frunte. Gheorghe Puiu și cu Vasile Iancu nu mai aveau chef de vorbă. Când începusem să cred că moțăiau, de undeva răsună pocnetul unei uși. Ochii mi se obișnuiseră, așa că am putut să disting pe cineva înaintând prin tunel.

O șoaptă.

— Unde sunteți?

— Aici.

Scăpără un chibrit. Flacăra tremură, ducându-se spre sticla unei lămpi cu gaz. M-am sculat în picioare. Alfred Brandt se întoarse și o luă înapoi spre ușa prin care venise. Am plecat după el.

— Puteți să le cărați? Arătă spre un coș cu gura înfășurată în pânză, și trei saci.

Vasile și cu Gheorghe apucară toartele.

— Cu grijă. Se răstoarnă, și e fierbinte.

Sacii erau mari, dar ușori. Am simțit pâini înăuntru.

— Puneți-i peste coș. E legat bine.

Mi-am aruncat unul în spate. Alfred o luă înainte, luminându-ne drumul. L-am urmat prin tunelul strâmt. La capăt, scoase o cheie din buzunar, și descuie.

— Sus, pe scări, domnule. Eu rămân… Fiți fără teamă, nu or să întrebe nimic. Sunt doar niște surori de caritate. Au grijă de muribunzi… I-au pus aici, să nu-i vadă nimeni.

Încercă să zâmbească. Mi-am adus aminte de lumina din ochii Marthei.

— Domnule Brandt…

Clătină din cap, după care mă îmbrățișă repede, încurcându-se în povara mea.

— Aveți grijă, domnule. Vă rog mult, aveți grijă.

Se întoarse. Ușa se închise, lăsându-ne în penumbră. Am urcat scările în spirală, ocolind niște scaune aruncate. Apoi am pășit într-o lume rece și tăcută.

Mobila rămăsese pe loc. O acoperiseră cu huse, ce le transformau în statui neterminate, înșirate de-a lungul pereților. Covoarele erau strânse. Pardoseala lucea sticlos, strâmbând imaginile ce se reflectau în ea. Nu erau lumini. Nu era nevoie de ele. Prin ușile de cristal intra noaptea albastră de afară, înghețând totul.

Ne-am oprit, unul lângă celălalt. În aer plutea un iz de lemn ud și de medicament. Am văzut că îmi ieșeau aburi din gură.

— E muzică?

M-am uitat în jur, la obiectele naufragiate în holul mare cât o catedrală. Oglinzi coborâte de pe pereți, lăzi înghesuite pe treptele ce duceau spre un șir de uși capitonate, foi de cort așternute pe jos. Într-un colț, o lampă răsturnată stătea între o șa și niște lanțuri. Un veston și bandaje însângerate. Un trup, acoperit cu un cearșaf, alături de care o lumânare se stinsese, înecată în ceară.

Am înaintat spre mijlocul încăperii, însoțit de umbra mea de pe pardoseala de marmură.

Se auzea un pian, dar nu-mi puteam da seama de unde. Era când aproape, când foarte departe, de parcă zidurile s-ar fi mărit și s-ar fi micșorat.

Nu îndrăzniseră să mă urmeze. Am trecut pe lângă cadavru.

În mijlocul sălii era o singură ușă. Am apăsat pe clanță. S-a deschis. Era atât de înaltă, încât, pentru o clipă, am avut senzația că tavanul se sprijinea pe ea.

Un pian pe care nu-l vedeam. Muzica se revărsă peste mine, iar apoi se retrase, ca un val.

Am intrat. Umbra mi se lungi la picioare, întinzându-se peste mesele acoperite. Erau două șiruri. Husele cădeau peste ele în linii drepte, făcându-le să pară niște blocuri de piatră. Pe un perete întreg erau ferestre. De partea cealaltă erau oglinzile.

Deasupra, tavanul de sticlă lăsa noaptea să se scurgă înăuntru.

Am întins mâna spre una dintre mese, temându-mă că avea să se fărâmițeze la atingerea mea. În spate se auziră pași.

Gheorghe și cu Vasile Iancu veneau după mine, trecând holul așa cum unii trec marea.

Nu mai eram singuri. Din sala mare cu oglinzi se deschideau uși către alte încăperi. Într-una era lumină. O infirmieră adormise cu capul pe o masă de joc, iar cineva îi așezase o manta peste umeri. În jur era durere și uitare.

Muzica venea din sala cealaltă. Am lăsat jos sacul din spate.

M-am oprit în prag. Ferestrele se arcuiau pe toți pereții. Cerul ardea până la jumătatea boltei. Un foc întunecat, în care, din când în când, licărea un fulger mut. Umbrele crengilor desfrunzite se târau pe podele, până la picioarele mele. Strâmbe, ca niște oase rupte, ce nu aveau să se mai vindece vreodată.

Era liniște.

În afară de acordurile pianului.

Se îmbrăcase. Purta un palton negru, ce ascundea picioarele scaunului pe care stătea. Își scosese părul, care curgea peste gulerul de blană.

Mi-am băgat mâinile în buzunarele mantalei, de parcă aș fi vrut să le ascund. Ale ei zburau peste clape, fără să pară că le atingeau. Se aplecase deasupra claviaturii, iar umerii îi tresăreau la fiecare mișcare. Din când în când, se îndrepta, cu ochii închiși, ascultând. O orchestră care nu era acolo. Nu pentru mine.

Melodia se zbătea între ziduri, făcându-mă să-mi țin respirația. Degetele mângâiau clapele, trezindu-le, prelungind fiecare sunet până când ajungea să mă doară. Am închis ochii și am simțit în mine un pustiu, ce probabil fusese dintotdeauna acolo. Până atunci rămăsese neștiut.

— Deschideți ușile. Amândouă.

Am tresărit. Nu-i distingeam trăsăturile. Doar mâinile albe alergând pe clape.

M-am aplecat să desfac piedica, după care am împins ușa dublă. Sunetul pianului se rostogoli în sala cu marmură și oglinzi. De undeva, se auzi un geamăt. Sau un scâncet. Iancu și cu Gheorghe se opriseră în mijloc, sub unul dintre candelabrele de cristal. Încercau să cuprindă totul cu privirea. Uitaseră de

mine.

— Veniți mai aproape…

M-am smuls cu greu din prag.

Manșetele erau largi. Paltonul cădea în falduri în jurul ei.

— Mai e puțin…

Aș fi vrut să mă așez. Lângă ea.

Degetele rămaseră în aer. Vibrația ultimului sunet… Îl ascultă.

Întunericul îi ascundea cu blândețe ridurile. Îi simțeam mirosul.

Privirea i se opri o clipă asupra mea, după care reîncepu să cânte.

— Acum e orchestra…

Expresia i se schimbă. Și pentru ea, orchestra tăcuse. O amuțisem cu cuvintele mele.

— V-am întrerupt?

Își aplecă fruntea.

— N-am cântat de mult. Nu mai sunt obișnuită.

Am atins cu teamă lemnul lăcuit al pianului.

— N-am ascultat niciodată pe cineva cântând. Nu așa… Am râs. Tare. Prea tare. Am auzit câte un pian, chiar și orchestră, la cinematograful *Lux…* Poate-l știți? Pe strada Doamnei? Nu, nu cred că-l știți… Șeful de orchestră era un neamț, îl chema Swilfer, sau Wilfer… Mă întreb ce s-o fi ales de el… Cu războiul.

— E *Imperialul.* De Beethoven.

Îmi dorisem toată seara să-i întâlnesc privirea.

— E primul meu Beethoven.

Îmi zâmbi. Și fu din nou tânără.

— Am avut și un *Aviston.* Îl adusese tatăl meu.

— *Aviston?*

— Seamănă cu fonograful. Dar are cilindru. Un cilindru pentru fiecare melodie. Ajunge mai degrabă pentru un refren. Nu-mi aduc aminte să fi avut prea multe cilindre…

— Dar vă amintiți de el.

— N-o să-l uit niciodată. Cum de acum n-o să mai uit nici primul meu Beethoven.

Melodia se schimbă. Sunetele deveniră luxuriante și schimbătoare. Ea se aplecă mai mult deasupra claviaturii. Înainte fusese lumina zilei. Acum ascultam noaptea.

M-am uitat afară, încercând să-mi închipui că sclipirile de pe cer erau altceva.

— Vă place?

— Mă doare.

Dădu din cap.

— Alături, a mai rămas doar unul singur… Sora m-a rugat să-i cânt, până se termină. Ea o să-l țină în brațe.

Nu am știut ce trebuia să spun.

— Paul mi-a vorbit despre dumneavoastră. Vă cheamă Mihail Grigorescu.

— Doar mama îmi spunea Mihail. Pentru ea eram om mare, chiar și când abia învățam să merg.

— Ce s-a întâmplat cu ea?

— A murit. N-a apucat să mă vadă crescând.

— Îmi pare rău. Eu sunt Elena Nasta.

I-am repetat în gând numele, obișnuindu-mă cu el.

— Mi-a spus că v-au înscris pe listele celor căzuți. Să se răzbune. Cine poate să se răzbune așa?

— De ce nu e Costa, ci Paul?

Întrebarea nu o surprinse. Ridurile din colțurile gurii deveniră din nou vizibile. Dar mâinile îi erau încă foarte tinere.

— Eu am apucat să-l văd crescând… Râse ușor, văzându-mi expresia. Nu, domnule Grigorescu, nu sunt atât de bătrână… Paul are altă mamă. Eu am fost amanta tatălui lui. Și, pentru o singură zi, și a lui.

Doar pianul. Acorduri stranii, triste. Reci.

— Uneori, adevărul aduce dispreț sau milă. Din primul am avut prea mult, iar de cealaltă nu am nevoie. Nu de la un străin…

I-am evitat privirea.

— Ce-a mai spus despre mine?

— Nimic. Un nume și alte lucruri fără importanță. Nu mai știe să vorbească. A pomenit despre dumneavoastră. Atâta tot.

— Mi-a salvat viața. Mie și soldaților mei. Dar nu simt că-i sunt dator. Are vreun sens?

Degetele se desfăcură, apăsând doar clapele negre. Din pian ieși un geamăt adânc

— Paul și tatăl lui, Petru… Nu au fost niciodată doi oameni mai diferiți… Când i-am cunoscut, aveam douăzeci și șapte de ani, eram văduvă, și îmi stătea bine în negru. Petru era însurat cu o femeie nepotrivită, avea doi copii, o herghelie de cai, și nebunia meselor de joc. Am știut ce mă așteptа. Dar am știut și cum ar fi

arătat restul vieții mele fără el. N-am avut de ales.

Zâmbi. Nu mie. Apoi o umbră trecu pe fața ei.

— Paul mă făcea să mă simt ca o fetișcană care a furat hainele altcuiva, ca să se plimbe pe stradă cu ele. Și e înspăimântată că cineva ar putea să o arate cu degetul și să spună tuturor... Pe mine, care îl îngropasem pe răposatul, pe Barbu Nasta, angrosist de cereale, și abia terminasem războiul cu familia lui... Haita înnebunită de mirosul sângelui! După proces, au luat numai firimiturile pe care am vrut să le împart cu ei. Cât meritau... Barbu mă scosese dintr-o magherniță. Încă mai țineam minte foamea. Era rândul lor.

N-am zis nimic. Nu mă mai sprijineam de pian. Nu voiam să mai simt vibrația dinăuntru.

— Când am ajuns eu, existau două tabere distincte: de o parte Petru și cu Paul; iar de cealaltă, ele două: Magda și Victoria. Aș vrea să pot să spun ceva rău despre Victoria Costa. Nu pot, pentru că l-a iubit... Era doar nepotrivită. Atât. Acum e o ființă înăcrită, care nu o să mă ierte vreodată, pentru că nu mai știe cum. A uitat în toți anii de când l-a pierdut. Pe Paul nu l-au înțeles. Nu era ca niciunul dintre ei. N-avea asemănare. Petru s-a văzut pe el însuși în fiul lui, iar Paul l-a lăsat. Poate a știut că timpul era scurt. I-au spus cărțile lui.

— Cărțile?

Parcă se făcuse mai frig. Un medalion sclipi pentru o clipă, atrăgându-mi privirea spre gâtul ei.

— Cărțile de joc. Petru se bucura când îl vedea cu ele. Era mândru. Uneori, jucau, dar n-a înțeles niciodată că Paul îl lăsa să câștige... Că nici nu jucau același joc... Că Paul nu avea cum să piardă...

— Și în seara asta Costa s-a dus să joace. Trebuia să ne întâlnim.

— N-o să mai vină. De aceea sunt eu aici.

Nu mă lăsă să vorbesc.

— Domnule Grigorescu... Mihail Grigorescu... Îmi rosti numele de parcă ar fi vrut să se învețe cu sunetul lui. Paul abia s-a așezat la masă. A așteptat să plece cumnatul lui de aici. A trebuit să aștepte, pentru că e tot mai greu să găsească parteneri. Dar azi a fost multă șampanie împărțită de pomană...

— Cumnatul cui? Al lui Costa?

— Soțul Magdei... E greu să știi care dintre ei doi îl urăște mai

mult… L-ați cunoscut. Ați și vorbit cu el.

— Eu? Când?

— Domnul Moga. Laurian Moga.

Maiorul cu fire de păr pe epoleții uniformei de cavalerist. Cuvintele aruncate din vârful buzelor.

— E cumnatul lui Costa?

— Nu o cunoașteți pe Magda. Ați înțelege.

Ceva era diferit în încăpere. Simțisem schimbarea de o bucată de vreme, dar abia atunci mi-am dat seama că luminile de afară dispăruseră. La câțiva kilometri de noi, artileria își trăgea sufletul. Poate că pentru noaptea aceea se murise destul.

— Nici Petru n-a știut să și-o apropie. Dar Petru n-a văzut multe alte lucruri. Nici măcar la sfârșit… S-a îndepărtat de toți. A ars toate punțile, crezând că așa trebuia să facă. Doar de Paul n-a putut să se despartă cu totul. Când l-am văzut ultima oară, a venit doar să-mi ceară bani. Ca să poată să facă asta, a renunțat la ce însemna el, ca om. Într-un fel, s-a sinucis când a intrat pe ușa mea. Cu banii, și-a salvat casa de aici, de la Sinaia, și a trecut-o în proprietatea lui Paul. Doar a lui. Două zile mai târziu era mort, iar Magda și cu Victoria au aflat cât sunt de sărace. Paul a lichidat ce se mai putea lichida. Iar apoi s-a apucat de jucat. Într-o lună a plătit toate datoriile. După luna aceea, nu l-au mai primit în niciun cazinou. Magdei și Victoriei le-a lăsat banii pe care îi câștigase, iar mie casa. A crezut că așa își plătește datoriile lui, înainte să fie liber. Atunci m-am mutat aici. E un loc bun. Iar iarna orașul e gol.

— Ce e cu Costa și cu cărțile? L-a învățat să trișeze?

Mă privi cu dispreț.

— Petru n-ar fi trișat niciodată și nu și-ar fi învățat fiul să o facă. E vorba de onoare, domnule Grigorescu. Lucrul acela pentru care ați toastat la masă…

— Știu bine pentru ce am toastat. Vorbeam de Costa, nu de tatăl lui.

— V-a salvat viața, nu? Cred că asta vă desparte cel mai mult.

Lovi aceeași notă de mai multe ori. Am crezut că era gata să se oprească. Dacă ar fi cântat doar pentru mine, ar fi făcut-o.

— Și mie îmi era teamă de el. A trecut ceva vreme până să înțeleg. Când l-a trimis în Germania, am crezut că a făcut-o pentru mine. Ca într-un vodevil ieftin. Chiar am crezut, domnule Grigorescu. Adevărul este că și Petru ajunsese să se teamă. Nu

erau numai cărțile de joc, ci și celelalte…

— Celelalte?

— Ai simțit vreodată că cineva îți citește gândurile?

Se întoarse spre mine, cercetându-mă cu privirea.

— Uneori, se poate…

— Nu, domnule Grigorescu. În fiecare clipă.

— Credem ceea ce vrem să credem.

Își coborî privirea. Revenise la ceea ce cântase la început. Dar mai repede, fără pauzele în care ar fi trebuit să lase loc unei orchestre închipuite.

— Știe fiecare carte din mâna celorlalți. E un avantaj cu care nu poți pierde, domnule Grigorescu. La niciun joc.

M-am întors, încercând să-mi descopăr soldații. Pistolul din buzunar se lovi de pian. În spatele meu, sala era goală.

Costa Scamatorul… Noaptea era iarăși neagră. Obișnuită. Costa Scamatorul era o amintire. Sau o închipuire. Doar a ei.

— N-a pomenit nimic despre casa de aici.

— De ce ar fi făcut-o?

— Nu știu… Doarme pe jos, într-un fel de grajd. E cald, cât o să mai ardă focul… Mă gândesc că i-a trecut prin minte că ar putea să stea și în altă parte.

— Dacă vreți să vă mutați în casa mea, nu trebuie să vă aducă Paul Costa. Sunteți bine venit. Dumneavoastră și ceilalți. El însă n-o să vină…

— De ce? Nu suportă să vadă cum se zgârie dușumelele pentru care s-a omorât taică-său?

Nu mă privi.

— Am crezut că aveți ceva deosebit. M-am înșelat.

Am zâmbit. Cu dinții încleștați.

— În locul de unde vin eu sunt doar lăutari, doamnă. Nu e niciun Beethoven. Poate, când mă întorc, o să-i învăț melodia. Dacă o s-o mai țin minte.

— Aveți unde să vă întoarceți, domnule Grigorescu?

— Toți avem.

— Doar unii dintre noi… Dumneavoastră aveți?

Am întors capul, încercând să nu mă văd în ochii ei.

— Nu.

Dintr-odată m-am simțit ușurat, de parcă o greutate veche mi se luase de pe piept. Am putut să respir.

— Sunt însurat. Sau am fost. Nu mai știu…

Mă privi drept în față.

— E greu să nu știi.

Cred că am râs.

— O cunosc dintotdeauna. Am crescut împreună. Tatăl meu a avut o prăvălie cu cafea și coloniale, *La pașea* îi zicea. *La pașea!*

Am râs iarăși. Dar o durere adâncă îmi săgetă pentru o clipă pieptul.

— Tatăl ei era marchitan, cu prăvălie peste drum de a noastră, pe Banul Mărăcine. În jurul nostru erau numai negustori ovrei, așa că, vrând-nevrând, au devenit prieteni. Noi, copiii, ne jucam împreună. Când a murit mama, tata a vândut casa cu tot cu prăvălia. N-a mai vrut să stea... Fuseseră doi frați înaintea mea, pe care eu nu i-am mai apucat. Se adunase prea multă moarte acolo. Cu banii a luat o curte pe strada Triumfului. Și s-a apucat să vândă haine vechi. A avut ceva în sânge, pentru că, atunci când am împlinit eu șaisprezece ani, făcuse iar prăvălie mare, lângă Piața Bibescu. Eu în viața mea n-am fost în stare să vând un capăt de sfoară... Negustoria, în familia mea, s-a terminat la el. Așa că s-a hotărât să mă facă om mare. Cu școală. Și am ajuns să măsor drumuri și curți, cu leafa de la primărie... Om mare... Cu Maria m-am tot întâlnit, pentru că marchitanul de taică-său nu mai era marchitan, și între timp își făcuse magazin scump tot în Piața Bibescu. Nouă, într-o vreme ne-a mers prost, și tata a început să se împrumute. Apoi i-a mers și mai rău. Când a văzut că nu-i mai ajunge nici toată leafa mea, a trebuit să găsească pe cineva să-i acopere datoriile. Așa că am luat-o pe Maria, care rămăsese grea. Nu cu mine. Eu doar m-am însurat cu ea, să salvez o prăvălie. A pierdut copilul la o lună după nuntă. A fost o eliberare atât de mare, încât am simțit că lumea mea se micșorase, cât să încapă numai ea înăuntru. Cred... Oricum, atunci m-am gândit prima dată la ea ca la soția mea. Când zăcea în pat între cearșafuri ude. M-a ținut de mână și a plâns. Nu m-am mișcat de lângă ea o noapte întreagă. Îmi era frică să nu o pierd... Abia o găsisem.

Mi-am trecut palma peste față, simțindu-mi pielea tare și aspră.

— Nu știu cât a ținut. O jumătate de an. Poate mai mult...

— Nu înțeleg...

— Nu e nimic de înțeles. Eu am vrut să cred, și ea m-a lăsat. Poate că a vrut să creadă și ea. Ne-am mințit.

— Pentru niște bani?

— Credeați că sunteți singura de pe lume? Mi-am aplecat fruntea. N-am vrut să spun asta.

— Ba da. Și ai gândit-o.

Expresia rănită nu i se șterse cu totul din ochi. Erau negri.

— Nu ai răspuns. De ce ai făcut-o?

— Pentru că sunt slab. Pentru că nu mai aveam vise. Pentru că totul îmi era atât de indiferent, încât am putut să accept.

— Chiar și asta?

— N-a fost niciodată mult. Suntem oameni mărunți… Tata a murit după un an, așa că, până la urmă, prăvălia s-a pierdut. A luat-o socrul meu. În grijă… Doamnă Nasta, știți unde este strada Triumfului? Colț cu Siminocului? Unde e un puț cu roată la răscruce? Nu mai sunt multe puțuri cu roată în București…

— Nu cred că am fost vreodată acolo.

— Iar eu nu o să mă mai întorc… De ce stați în casa lui Costa?

Muzica se opri. I-am urmărit privirea. La ușă era o soră de caritate, îmbrăcată în uniformă albastră și șorț alb. Stătea întoarsă cu spatele spre lumină, așa încât nu i se vedea fața. Își pusese un șal lung, ce-i atârna de pe umerii descărnați.

— S-a terminat. Avea o voce obosită, dar tânără.

— Dumnezeu să-l odihnească.

— Pe toți, doamnă. Pe toți…

Se întoarse și se îndreptă cu pași mici spre camera luminată. Umbra i se întinse pe pereții înveliți în tapet roșu, după care dispăru.

Mâinile îi alunecaseră departe de clape.

M-am gândit la ei. Fără speranță, vegheați de infirmiere care își pierduseră nădejdea înaintea lor.

— Vă mulțumesc.

Se uita a mine, fără să înțeleagă.

— Pentru ce?

— Pentru Beethoven.

Timpul trecuse. M-am întrebat cât stătusem acolo.

— A fost locul meu și al lui Petru. Unde să fim doar noi doi, iar lumea să rămână afară. În unele seri, pot să-mi închipui că a ieșit doar pentru o clipă… și o să-i aud pașii pe scară… Încercă să zâmbească, luptându-se să nu-și întoarcă fața. Îmbătrânesc… Acum vreau să opresc moartea cu o melodie…

Coborî capacul. Apoi, fără să-și dea seama, își trecu mâna

peste suportul unde ar fi trebuit să fie partiturile.

Când se ridică, paltonul negru îi căzu în jur ca o mantie.

— Mi-a spus să vă dau automobilul, să vă ducă la mănăstire. Sunteți mai mulți?

— Doar trei. Dar avem ceva bagaje. Și un coș.

— Trebuie să încapă. O să stați pe praguri.

Mi-a venit în minte automobilul albastru. Cu greu ne potriveam cu banchetele tapițate cu piele.

— Putem să mergem și pe jos…

— Nu. Paul a spus să luați automobilul, să nu fiți văzuți. Dacă ar fi fost și el, tot așa ați fi plecat. Mergem?

Am înclinat din cap.

În sala mare, Iancu dezvelise unul dintre fotolii și se ghemuise în el, cu capela trasă pe ochi. Adormise. Din gura întredeschisă îi ieșeau aburi. Gheorghe stătea la geam, uitându-se spre hotelul ce abia se distingea în întuneric. L-am scuturat pe Vasile Iancu.

— N-ai înghețat?

Întâi se uită la mine. Apoi privirea îi rămase pironită la Elena Nasta. Gheorghe se îndreptă spre grămada de saci.

— Haide, soldat!

Elena Nasta trecu pe lângă noi.

— Am crezut că încă mai visez, dom’ sublocotenent.

Vorbise în șoaptă. Din încăperea luminată nu venea niciun sunet. Se întrezărea doar peretele purpuriu. Ca sângele.

Mi-am luat sacul. Mă lovi în spate cu un sunet sec, metalic. Furasem și conserve.

Gheorghe era lângă Elena Nasta. Nu știa ce ar fi trebuit să spună. Își scosese capela și o frământa în mâini.

— Pe unde ieșim?

— Prin spate. Am pus șoferul să tragă automobilul departe de santinele. Pe aici…

Ne-am luat după ea, mișcându-ne încet sub poverile noastre.

Trecu prin holul principal, făcându-și loc printre obiectele aruncate. Ezită în dreptul cadavrului acoperit, dar apoi se duse înainte, spre scări. Urcă fără să ne aștepte.

A încercat un rând de uși capitonate, până când a găsit una care să se deschidă. De partea cealaltă, întunericul era ca un zid.

— Sala de spectacol… Trebuie să ajungem pe scenă.

Vasile Iancu se opri, ținându-l și pe Gheorghe.

— Dom’ sublocotenent, unde mergem?

— Are vreunul un chibrit?

Amândoi clătinară din cap.

— Mă duc înapoi, poate găsesc la infirmiere…

— Stai, Vasile. Ne descurcăm fără lumină.

Elena Nasta păși înăuntru și dispăruse. Am intrat după ea. I-am auzit respirația lângă mine.

— Ultimul rând de fotolii… E un culoar la mijloc, care duce până la loja orchestrei.

Era mai cald. Mirosea a aer închis. Am atins cu mâna un spătar învelit în catifea.

— Veniți încoace. Unul dintre ei se lovi de mine. L-am apucat, ghidându-l spre șirul de fotolii. Ține-te de ele.

Elena Nasta se îndepărtase.

Pete de culoare mi se învârteau în fața ochilor. În jur era o liniște uscată. Bâjbâiam printr-o criptă.

I-am simțit parfumul. Căldura corpului.

— Doamnă…

Mă luă de braț, strângându-se în mine. Carnea îi ardea prin haine.

— Drept înainte. Sunt fotolii de o parte și de alta…

Vorbise în șoaptă, ca și cum n-ar fi vrut să tulbure întunericul. Mi-am adus aminte de senzația pe care o avusesem coborând spre tunel.

M-am desprins de ea. Îi era frică. În spate, îi auzeam respirând repede. Și lor le era frică. Dar nu aveau de ce.

I-am căutat mâna. Mă strânse puternic.

După câțiva pași mi-am dat seama că podeaua era înclinată. Coboram. Mi-am așezat mai bine sacul pe umăr, făcând să răsune iarăși conservele. Elena Nasta își încleștă și mai mult degetele subțiri.

— Cu grijă…

Gâfâiau. M-am întrebat ce pusese Alfred Brandt în coș. Era greu.

Genunchiul mi se lipi de ceva tare. Loja orchestrei.

— Dreapta sau stânga?

Ezită.

— Mai bine în dreapta… Parcă erau ferestre…

Nu voiam lumină. Mă simțeam bine așa.

Culoarul se îngustă. M-am lovit de un fotoliu. Se clătină tot

șirul, și ceva căzu pe jos. Tresăriră.

— Nu e nimic. Îmi venea să zâmbesc. În nări aveam parfumul ei, iar din întuneric nu ne pândea nimic. Eram la adăpost. Știam.

Alt obstacol.

— Trepte!

— Două sau trei… La capăt e o ușă…

Am apăsat clanța. Urcasem prea repede. Am crezut că avea să se împiedice. Am cuprins-o cu brațul. Fețele ni se întâlniră. Obrazul îi frigea. O clipă nu s-a mișcat. Apoi se desprinse.

— Țineam minte! Ferestrele!

În jur erau iarăși contururi. Pereții se depărtaseră. Înaintam într-un spațiu deschis, în care abia dacă puteam bănui obiectele. Erau scaune, bârne de lemn, colaci de frânghie. Și decoruri pictate, pe care culorile apăreau doar ca nuanțe de gri.

Ferestrele erau deasupra noastră. I-am condus prin labirint, până când am ajuns la peretele cel mai îndepărtat. Aerul se răcorise.

— Trebuie să fie o ușă… Elena Nasta pipăi zidul. Mi-am dat seama că lumina era prea puțină pentru ea. Nici Vasile nu vedea. Gheorghe îl condusese ca pe un orb.

— Poate acolo, dom’ sublocotenent…

M-am întors. O pată mai întunecată. Un panou înalt stătea sprijinit de perete. M-am aplecat. Ușa avea cheia în broască.

— Gheorghe, ajută-mă să-l mut.

Am împins panoul. De sus începu să cadă tencuiala peste noi.

— Are cheie…

— Aici nu e nimic încuiat. Ăsta e ordinul. Paul știa.

Am răsucit clanța. Ușa se deschise, zgâriind dușumeaua. Un vânt înghețat ne lovi, aducând câțiva fulgi răzleți.

— Ninge! În vocea lui Gheorghe nu era bucurie. Venea iarna. Frigul și zăpada se adăugau obuzelor. Mai multă noapte. Totul avea să fie mai greu.

M-am uitat dintr-o parte în alta. O alee, sugrumată de un zid. Un automobil aștepta ascuns sub copaci. Nu-i distingeam culoarea, dar forma îmi era cunoscută.

Am închis ușa, după care am pornit după ei. Se auzea doar vântul. Nici măcar caii, care ar fi trebuit să fie aproape. Portiera se deschise. Șoferul ocoli, ieșindu-ne în întâmpinare. Elena Nasta îi spuse ceva, apoi se întoarse la mine.

— O să încapă tot. Șoferul se sui primul, îngrijindu-se de coș.

De aproape, automobilul nu mai era atât de mare. Ea îmi urmări privirea.

— A fost un moft. Hispano-Suiza. Am cumpărat-o când încă mai credeam că n-o să fie război. O s-o pierd. Dar nu mai contează.

Mi-am încheiat mantaua.

— Doamnă…

— Nu mă judeca.

— Suntem străini. Nu avem dreptul să ne judecăm.

Gulerul paltonului i se zbătea în bătaia vântului. Avea o picătură umedă pe obraz, unde se topise un fulg de zăpadă.

— A chemat-o Miriam. Paul i-a spus mereu Maria. Au încercat să-i despartă, și nu doar pentru că era evreică. Paul nu i-a luat în seamă. Pe maică-sa, căsătoria lor a scos-o din minți. Îi aducea aminte de ceea ce făcuse Petru pentru mine. Magda nu suporta să-i vadă împreună. Erau ca două părți ale aceluiași suflet. Care se întâlniseră… Nimic care să semene cu ce erau ei, cu sufletele lor mici… Bătrânul Abramovici și-a iubit fiica atât de mult, încât a putut să înțeleagă. Și și-a forțat familia să accepte că ea putea să aleagă un creștin. Au fost singurii ani în care Paul a încetat să mai fie cel pe care îl cunoști acum. În ziua în care Maria a murit, a venit la mine, aici. Nu vorbisem de multe luni. L-am găsit la ușă, și nu pot să spun cum am ajuns împreună în pat, pentru că nu știu. Nu-mi aduc aminte nimic. Doar clipa în care m-am trezit alături de el, în întuneric. Avea ochii deschiși și stătea nemișcat. Primul gând a fost că nu era el, ci tatăl lui. Apoi am plâns și l-am lovit. Nu a spus nimic. Pentru că nu era acolo. Lângă mine se afla un înveliș gol. Am fugit și m-am încuiat în altă cameră. Departe de el. L-am auzit când a plecat în zori și m-am simțit eliberată.

Își adunase mâinile la piept. Strângea stofa paltonului. Dar nu-și dădea seama.

— L-am vrut atât de mult pe Petru înapoi, încât m-am mințit că îl pot avea. Miriam a murit la naștere. Copilul a trăit cu o oră mai mult. Poate că Paul a crezut că așa nu o să înnebunească. Fiecare dintre noi s-a înșelat și a plătit.

Nu mai spusese nimănui. Am știut, uitându-mă la ea.

Noaptea mă apăsa, strângându-se în jurul meu. Eram niște străini.

Automobilul porni. Am rămas afară, pe prag, ținându-mă de

marginea portierei cu mâini înghețate. Ningea, dar cerul era senin. Vântul acoperea zgomotul motorului. Pulpanele mantalei mi se loveau de tabla vopsită în albastru.

Farurile electrice decupau un con galben pe pavaj. Era aceeași stradă pe care coborâsem. Numai că umbrele de pe margini rămaseră nemișcate, iar singurul sunet fu un lătrat îndepărtat și singuratic.

*

Am aruncat pe jos moletierele. Mi-am suflecat pantalonii și mi-am pus ghetele în picioare, fără să le leg șireturile.

Doctorul dormea cu gura deschisă, respirând rar. Costa nu era la locul lui. Îl auzisem venind în timpul nopții, dar acum, pe foaia de cort nu era nimeni. Ranița la cap. Pușca alături, la îndemână. Mantaua dată la o parte. Luase cu el doar centura și pistolul.

Am înfășurat monedele și bancnotele în batistă. I-am făcut două noduri. Toți banii, mai mulți cu o sută. Și o batistă nouă, de mătase. Le pusese între lucrurile mele. Cele de căpătat. Aduse cu dricul sergentului Petrea. Un rând de lenjerie și un săpun. Toată comoara mea.

Mi-am tras cămașa de la Doctor pe mine, fără să o mai închei. Am băgat bucata de săpun în buzunarul de la pantaloni și am fixat pistolul de curea. Am ascultat. Din cealaltă încăpere nu se auzea nimic. Compania încă dormea. Mai devreme se trezise cineva, doar ca să mai arunce niște lemne în sobă.

Ferestrele erau negre. Mi-am pipăit vestonul până când am dat de ceas. M-am aplecat spre gura sobei. Am suflat peste jar. O flacără lumină cadranul. Era aproape de cinci. Am dus ceasul la ureche. Mergea. Poate nu bine, dar mergea.

Am deschis ușa. Maiorul oftă în somn.

Curtea mănăstirii era cufundată în întuneric. Pași, în apropiere, și o tuse. Sunetul de metal atingând lemnul. O armă. O santinelă.

Toți mușchii mi se încordaseră din cauza frigului. Nu mai ningea. Pe jos nu se depusese niciun deget de zăpadă. Ultimii aburi ai somnului se împrăștiară. Am pornit pe cărăruia ce ocolea biserica.

Santinela era în mijlocul curții. O vedeam bine.

Am ridicat privirea. Era o revărsare de stele deasupra. Luna apusese, dar cerul se înseninase. Eram în vale, între munți. Soarele avea să se ridice târziu.

Santinela încercă să-și descurce cureaua puștii și să ia poziție de drepți. Avea peste manta o mițoasă ciobănească, ce îi încurca mișcările. Gerul înghețase bălțile de pe jos.

— Stai, băiete. O să-ți cadă din mâini și o să se descarce.

Nu purtam uniforma, dar știuse că sunt ofițer. Probabil că era infanterist din Regimentul 50, și ne cunoștea. Văzusem cavaleriști doar în postul de pază de la poartă. În clipa aceea mi-am dat seama că nu mai erau caii. Poate că peste noapte rămăsesem fără cavalerie.

— Știi unde s-a dus locotenentul nostru? Am încercat să-i găsesc privirea. N-am reușit. Fața îi era ascunsă în blana mițoasei. Ieși înaintea mea…

— A trecut spre chilii, domnule. Mi-a zis că o să vină cineva… Un ofițer. Dumneavoastră! Vocea i se sparse, răgușită. Tuși.

Un ofițer… Nu m-am întrebat cum știuse.

— Demult, soldat?

— Să fie o juma’ de ceas, domnule.

Frigul mă înțepa prin haine.

— Ai stat toată noaptea?

— Toată, domnule. Fără schimb. Ne-a plecat sergentul când i s-a făcut rău lu’ dom’ colonel…

— I s-a făcut rău?

Ridică din umeri, încurcat. L-am lăsat în pace și m-am îndreptat spre cișmeaua de la poartă. Era una cu pompă americană, cum îi spuneam acasă. Acasă…

În curând, cerul avea să-și schimbe culoarea, anunțând răsăritul.

Am pompat de câteva ori, până când apa a început să curgă. Mi-am dat jos cămașa și am scos săpunul. Mi-am aruncat apă pe față și pe piept, înăbușindu-mi un strigăt. Sângele mi se puse mai repede în mișcare, iar orice urmă de somn dispăru.

Fuseseră vise… Aceeași casă…

Mi-am săpunit fața cu furie. Zorile erau aproape. Nimic nu mai conta. Nu acum.

M-am aplecat, lăsând apa să-mi curgă pe spate. Am mormăit răgușit. La poartă, două santinele în uniforme de cavalerie se uitau la mine. Am rânjit spre ele. Încă mai era cavaleria.

Jetul de apă se subție. Nu aveam ștergar. Mi-am scuturat mâinile. Gerul începea să aibă colți, dar mă simțeam bine. Mă simțeam viu.

Am luat-o la fugă spre cămărușele noastre. Santinela se feri din calea mea. Aerul dinăuntru mi se păru umed și greu. Aș fi vrut să deschid fereastra, dar doctorului nu i-ar fi plăcut. Judecând după sticla de lângă culcușul lui.

Am văzut mișcare alături. Florea și cu Ilie se îmbrăcau. Ceilalți încă dormeau. Bucur păși peste trupurile culcate.

— Îi trezesc, domnule?

— Mai lasă-i.

Sacii stăteau cuminți la perete. Alături de coș. I-am urmărit privirea.

— Du-te cu Ilie, să mai furați niște lemne de la popi. O să fie nevoie să încropim ceva cald.

M-am luptat cu moletierele. Le uram. Aș fi preferat niște cizme, dar erau prea grele, chiar și fără să se îmbibe cu apă.

Doctorul se trezi.

— Cum e, domnule maior?

— Cețos… Întinse mâna după sticlă. Sorbi ultimii stropi și se scutură ca un câine ud. Dar ochii i se deschiseră de tot.

— E noapte?

— Nu chiar. Am ridicat ceasul cu lanț, îndreptând cadranul spre el.

— Nimeni n-ar trebui să fie în picioare la ora asta. Nu e normal.

— E război, dom’ maior! spuse Bucur de la ușă. Răsturnă lângă sobă un braț de butuci și ieși.

— Ăsta așa se scoală în fiecare zi… Când doarme mult… Unde-i locotenentul?

— A plecat.

— Dacă pușca aia nemțească e aici, nu e departe… Nu se despart. Mă gândesc c-or fi din aceeași familie.

— Vedeți că vă aude pușca.

Brătescu mă fixă o clipă, după care izbucni în râs.

Dintr-odată fu cu zece ani mai tânăr. M-am întrebat ce vârstă avea. Prea mult ca să mai aibă ce căuta pe front. Am întrebat fără să mă gândesc:

— Sunteți voluntar, domnule?

Se opri chiar când voia să se ridice.

— Ce-ți veni?

— Nu știu, așa…

— Cine crezi că mă lua, dacă nu veneam singur, voluntar?

Sau ai vrut să-mi aduci aminte de ce trebuie să mă târăsc prin frig să caut o budă, în loc să-mi alin mahmureala într-o casă adevărată?

— E război, dom' maior! Fusese Simion. Aruncă alte lemne lângă sobă. Ajung, dom' sublocotenent?

— Pentru toată ziua. De unde le-ați luat?

— De la roșiori. Să vedeți când li s-o trezi din beție comandantul!

Privirea îi fugi spre doctor. Bucur intră la timp.

— Gata, Floreo!

— Ajung, dom' sublocotenent?

— Ajung, mă!

— Călugării le-au ascuns… A trebuit să le luăm…

— Știu. De la roșiori. Treziți-i pe ceilalți! Gheorghe să vină la mine.

— Caporalul Stancu sau popa Puiu?

— Gheorghe Puiu. De ce-i zici popă?

Se foi. Gheorghe Puiu îmi fusese ordonanță. Aproape un fel de galonat.

— Nu eu, dom' sublocotenent. Toți. Vorbește de parcă ar fi popă, și e cel mai bătrân…

Mi-am adus aminte de vagonul de marfă. Și de coșmarul pe care-l avusesem.

— Atunci cheamă-l pe popă, Floreo.

Aprinseseră lampa cu gaz, dar lăsaseră flacăra mică, să nu se piardă prima sclipire a zorilor din ferestre.

— Doctore, mai aveți briciul de ieri?

— Ia-l. Mai am unul.

Mi-am pipăit buzunarele, până am găsit o monedă.

— Ce faci, domnule?

— Luați-o! Când primești un cuțit, trebuie să dai ban de fier în schimb. Altfel poartă ghinion.

— Asta o fi pentru cuțite… Doar nu crezi în ghinion?

— E război, Doctore. Un om trebuie să fie precaut.

I-am pus moneda în palmă. Începeam să am din nou lucrurile mele. În curând ar fi fost nevoie și de niște haine călduroase.

Terminasem de încheiat vestonul, când mi-am dat seama că cineva era afară. Știam că era acolo, pentru că dușumeaua mi se mișcase sub picioare. Cu câteva zile înainte, ar fi putut să intre călare, și nu l-aș fi simțit.

Costa păși înăuntru. Cuprinse dintr-o singură privire ambele încăperi.

Își scosese vestonul. Îl curățase, și încă era umed. Purta o vestă de lână, cu o culoare nedefinită. Cândva fusese neagră, dar acum era o nuanță de gri. Avea întăriturі de piele la gât și la coaste.

— O să fie soare.

— E bine sau e rău?

Își scutură vestonul și-l așeză lângă sobă.

— Pentru noi, rău.

— Plecăm?

— Nu s-au hotărât. O să pierdem ore bune de întuneric.

— Unde?

Făcu un gest vag cu mâna.

— Spre munte.

— Îmi trebuie o raniță. Fusese primul lucru la care mă gândisem.

Costa se întoarse spre maiorul Brătescu.

— Tu rămâi aici, Doctore. Așteptau răniți încă de aseară. Ieri a fost prăpăd. Ne-au retras la vreme.

— Ați avut noroc.

Își strânse mantaua și ranița.

— Am învățat să-mi fie frică de noroc. Costa se uită la mine. Ai găsit banii?

— Sunt mai mulți, domnule.

— Ai nevoie de ei. Să-ți iei o raniță și să cumpărăm mâncare pentru companie.

Brătescu începuse să se îmbrace. Costa îi întinse mantaua.

— Mută cavaleria de la mănăstire. Dar or să vină alte trupe în schimb. Ține-ne chiliile goale, Doctore. O să fii cel mai mare în grad pe aici. Toată ziua.

— Știi măcar unde vă trimit?

— Am auzit ceva… Au două patrule dispărute. Cineva trebuie să plece după ele.

— L-ai văzut pe general?

— E pe front, de azi-noapte. Astăzi o să ajungă artileria grea. Vor să așeze vagoanele într-un tunel, la adăpost de aeroplane. Și vor să urce pe munte niște baterii de 105. Așa că o să fie nevoie să afle ce s-a ales de patrulele alea.

Se bărbierise. M-am întrebat cât apucase să doarmă. Avea

prospețimea cuiva care se odihnise zile întregi.

Ne-am îmbrățișat, fiecare adâncit în gândurile lui.

Am mâncat din proviziile de la Alfred Brandt. Celelalte trupe din mănăstire încă mai așteptau fără nădejde să vină intendența. În schimb, ofițerii lor asaltaseră rezervele călugărești. Erau în chilia starețului. Îi auzisem, trecând pe sub fereastra lor. Înțelesesem și de ce i se făcuse rău colonelului Drăghina în timpul nopții. După voci, niciunul nu se trezise încă din beție.

Zorii întârziau. Am luat o înghițitură din cafeaua dulce, făcută de Nuță.

În curtea mănăstirii începuse agitația. Se încărcau căruțele și se scoteau ultimii cai. Trupa de cavalerie ieșise în fața bisericii, pregătindu-se de drum. Soldații amorțiți abia se târau pe picioare. Galonații urlau și împărțeau pumni. Toate sunetele acelea erau străine mănăstirii împrejmuite de ziduri vechi.

Era oboseală și frică. Lipsea Dumnezeu.

Iosif Bălan coborâse când umbrele căpătară o culoare cenușie. L-am văzut pe geam. Se lumina. Ziua venea pe furiș.

Se uitase spre mine. Am avut senzația că privirile ni se întâlniseră prin fereastra înnegrită de fum. I se alăturaseră însoțitorii săi, cărând bagaje. Apoi, toți trei ieșiseră pe poartă cu pași măsurați, ignorând soldații, caii și santinelele.

— Se duse și papistașul… Nuță David stătea lângă mine, cu gamela cu cafea. Mai pun, dom’ sublocotenent? S-o terminăm…

Măcar era fierbinte. Îmi alungă puțin din umezeala cuibărită în oase.

O jumătate de oră mai târziu, sosi un curier să ne cheme. I-am luat pe Simion și pe Bucur cu noi. Am traversat drumul până la fosta cazarmă a batalionului 1 Vânători. Soldații de jucărie.

Intrasem numai eu și cu Costa. Ne primise un căpitan cu cearcăne negre și uniforma în dezordine. Nu apucase să se bărbierească. În dimineața aceea, războiul se mișcase mai repede.

Zâmbise confuz:

— Domnul sublocotenent! Pentru onoare! Aseară, țineți minte?

Eram celebru.

Desfăcuse niște hărți, împiedicându-se în cuvinte. Costa îl lăsase. Un timp. Apoi luase una dintre ele, o împăturise și o

băgase în veston. Venisem înarmați, iar pușca lui Costa stătea sprijinită de masă. Nu se potrivea cu nimic din încăpere. Niciunul dintre noi nu se potrivea cu ceva de acolo.

Când am plecat, căpitanul avea aerul că încă încerca să-și dea seama dacă se trezise.

Iarba era acoperită cu brumă. La fel și pânza corturilor din fața mănăstirii. Se vedeau urme de copite și de bocanci. Dar nu mai era nimeni. Mi-am scos ceasul din buzunar. Era aproape de șapte. Mergeam în cadență, fără să ne dăm seama.

— Ne-a dat vreun ordin?

— Nu.

— Așa mi s-a părut și mie. Zicea ceva de o călăuză. Așteptăm?

— Nu.

— Harta?

— E cea mai bună pe care o avea. O să mergem pe drumurile pe care au urcat patrulele.

— Pe unde s-au rătăcit.

— Dacă s-au rătăcit.

Simion și cu Bucur încetiniră, pierzând cadența. Costa se uită peste umăr la ei.

— A învățat vreunul dintre voi să citească o hartă?

— Da, domnule. Amândoi.

— E bine.

Am intrat în curtea mănăstirii. Santinelele de la poartă dispăruseră. Curtea era goală. Rămăseseră numai șanțurile săpate de roțile furgoanelor.

Frații Dănilă împărțiseră muniția. Doar cincizeci de cartușe pentru fiecare soldat. Ajungeau. Mai multe ar fi însemnat că ne pregătim pentru o luptă peste puterile a douăzeci de oameni. Am lăsat ranițele în chilii.

Ne-am strâns în spatele bisericii. Stăteau fără să vorbească, înșirați pe două rânduri, cu armele la picior. Uniformele noi nu ajunseseră pentru toți. Unii apucaseră mantale, alții pantaloni sau capele.

Locotenentul sfâșie o foaie de cort. Ilina și cu Mitică Cobuz începură să învelească țevile puștilor, legându-le cu fir de fier. Metalul lucea. Până când era acoperit.

Deasupra noastră se strânseseră pe nesimțite norii. O dungă îngustă, ca un deget, se așezase peste creasta de unde trebuia

să apară soarele. Până la urmă, ziua nu avea să mai fie senină. M-am gândit la Maria. Apoi la Elena Nasta și la pianul din sala cazinoului.

Ilina îmi întinse pușca.

— Vedeți dacă e în ordine, dom' sublocotenent.

Am luat-o. O țineam mai bine. Ulucul se îngroșase, iar palma nu-mi mai aluneca pe lemn. Părea mai ușoară.

— Pentru tunurile tale ar fi fost nevoie de mai mult decât o foaie de cort...

Artileristul se înseninã, și-mi zâmbi larg.

Nuță David nu ieșise din chiliile noastre. Porționa rațiile de mâncare.

N-aveam sac de pâine, ca ceilalți. Mi-am luat portharta. Era goală. Un ziar mototolit și niște scrisori. Le-am aruncat în sobă. Am băgat înăuntru doar pistolul Steyer și bidonul cu apă.

Am ieșit în curte. Oamenii așteptau în tăcere să-și ia armele. Costa, înconjurat de caporali, desfăcuse harta.

Patrulele se îndreptaseră spre nord-vest. Urcaseră pe poteca schimnicilor, pe care venisem și noi cu o zi înainte. Pe acolo se mergea la toate sălașurile. Și la adăposturile ridicate pe munte înainte de război.

— Au trecut pe aici...

Costa apăsase harta, în locul unde ar fi trebuit să fie schitul. Hârtia se îndoi.

M-am uitat spre munte. Norii se strângeau peste vale. Înaintau repede.

Puțin înainte de schit poteca se desfăcea în două. O patrulă o luase pe drumul cel lung, ducându-se spre vârful unde aveau să așeze artileria.

— E prea îngust și prea abrupt pentru tunuri. Artileria trebuie să ocolească. Pe undeva, pe aici. Costa arătă iar pe hartă.

— Și ceilalți?

— Au urcat prin valea de sub schit. Aveau ordin să meargă la pichetul de grăniceri.

— Ăsta unde e, domnule?

M-am uitat la Gheorghe Stancu. Era însurat și avea doi copii, undeva, într-un oraș de la Dunăre. Nu-mi aduceam aminte care. Un om liniștit și blând. Până să vină Gheorghe Puiu, fusese cel mai bătrân din vechiul pluton.

Costa lăsă harta. Îndreptă brațul spre munte, trasând conturul

crestelor. Se opri la jumătate.

— Acolo.

M-am aplecat peste hartă. Prăpăstii și stâncă. Necunoscut.

— Au ajuns la grăniceri?

— Nu.

Aveam să o luăm pe poteca ce ducea la pichet. Iar de sus, de pe creastă, puteam să coborâm pe drumul pe care urcase cealaltă patrulă.

— Când s-au pierdut?

I-am răspuns eu. Ce ne spusese căpitanul.

— Acum trei zile, Simioane.

— Și de atunci nu se știe nimic de ei?

Am ridicat din umeri.

— Doar nu i-a înghițit pământul, domnule…

Gheorghe Stancu pusese întrebarea la care se gândeau toți.

— Domnule, dacă ne pierdem și noi?

Costa împături harta.

— Au plecat pe întuneric. Noi urcăm la lumina zilei. N-o să putem să ne ascundem. Dar o să vedem mai bine. Și mai departe.

Își descheie vestonul. Strecură harta înăuntru. Avea binoclul agățat de gât.

— Adunați compania.

Pe iarba uscată, bruma încă nu se topise. Am ieșit pe poartă, îmi era din nou frică. Tuturor ne era.

Poiana era crestată de viroage, care făceau urcușul anevoios. Oamenii începuseră să gâfâie. Lăsasem în urmă ultima casă. Pe lângă noi, prin iarbă, se zărea un păienjeniș de poteci umblate.

Înaintam în două șiruri. Simion și cu Bucur deschideau drumul. Nu trimisesem încă cercetași înainte.

Poiana se termina după un dâmb. Începea pădurea. Fagi, cu rădăcinile înfipte într-un strat gros de frunze. Lumina trecea printre coroanele desfrunzite. Culorile erau proaspete, chiar dacă norii se înmulțiseră.

Ne-am oprit. Am încercat să descopăr ceva printre trunchiurile fagilor. Pădurea se închidea, nelăsându-mă să văd.

— Dom’ caporal, ce-i drăcia aia?

Nicu Ciucu arăta spre vale. Ne-am întors cu toții. Acoperișurile se așterneau ordonat, de o parte și de alta a străzilor pietruite. Am zărit zidurile gălbui ale cazinoului și aleile parcului. Departe,

râul făcea un cot, întrerupt de un stăvilar. Gara semăna cu o jucărie de copil. Pe peroane era un furnicar de trupe, mișunând între garniturile trase pe linii. Printre aburii locomotivelor apărea un deget de oțel, așezat pe o platformă.

Dumitru Ilina își puse mâna streașină. Era roșu la față, iar transpirația îi udase părul la tâmple.

— Tănase, tu le știi… De care e?

Tănase Bornaz își miji ochii. Costa îi aruncă binoclul. Tănase încercă să se uite prin el. Era prima dată. Ilina i-l luă din mâini, și îl potrivi.

— Hai, mă…

— Mortier de 370. Pe vagon de tren, dom' caporal… Franțuzesc…

— Uite-l… Pleacă!

O coloană de abur se ridicase spre cer. Erau două locomotive, una la fiecare capăt al garniturii. Pe lângă platforma piesei de artilerie, mai erau alte trei vagoane. Muniția și servanții.

Țeava prinse o rază ieșită printre nori. Mi-am adus aminte de tunetul exploziilor, în noaptea petrecută în tranșee. Aveau să simtă ce simțisem și noi.

Tănase se duse să-i dea binoclul lui Costa. Dumitru Ilina îl bătu pe spate.

— Știe, domnule. V-am zis eu!

Tănase Bornaz se înroși. Costa își trecu cureaua binoclului peste gât.

— Artilerie, ia-l pe Alradii. Dacă vedeți ceva, unul rămâne pe loc, iar celălalt vine la noi. La fel faceți și numai dacă vi se pare că ați văzut ceva. Lasă sacul, să nu agățați crengile.

— Mergem pe același drum ca ieri?

— Același. Până la pârâul de sub schit. Acolo vă opriți să ne așteptați.

O pasăre se ridică dintre frunze, făcându-ne pe toți să ne întoarcem.

Ilina și cu Alradii se pierdură printre copaci. Am așteptat să se îndepărteze, după care am pornit după ei. Pădurea era vie și plină de zgomote. Oamenii păreau liniștiți. I-am lăsat în pace. Încă nu erau neatenți.

Poteca nu era îndeajuns de lată, așa încât am ieșit de o parte și de cealaltă, să lăsăm o distanță de câțiva pași între șiruri. Când liziera a rămas mult în urmă, Costa i-a scos din rând pe

Cobuz și pe Sandu Jucan.

Pe cei mai mărunți din companie.

— Pe flancuri… Nu vă depărtați. Vreau să vă văd.

— Dacă-i ceva, dom' locotenent?

— Capul jos, și înapoi. Repede. Foarte repede.

Liniștea oamenilor dispăruse.

Mă uitam pe unde calc, ferindu-mă de crengi. Un pocnet s-ar fi auzit până în oraș. Și foșnetul frunzelor era prea puternic. Nu mai simțeam oboseala. Nu eram singurul. Ne obișnuisem cu urcușul.

Aruncau priviri nervoase de jur împrejur. Din când în când, apucam să-l zăresc printre copaci pe Cobuz. O pată azurie, înconjurată de ruginiul frunzelor. Apărea și dispărea.

O umbră trecu pe deasupra noastră. Un nor negru, de ploaie. Numai că nimeni nu se uita la cer.

Rana de la frunte mă ustura. Din cauza transpirației. Îmi ascultam bătăile inimii. M-am întrebat cât timp avea să mai dureze până să mă obișnuiesc cu frica. Dacă avea să se întâmple vreodată.

Când am ajuns în dreptul pârâului, nu ne-am apropiat de el. Am rămas la adăpostul copacilor. Apa se scurgea peste pietre, aproape fără zgomot. Soarele mai apăru o singură dată. Începuse să se simtă mirosul brazilor.

Eram deasupra podețului făcut din două trunchiuri tăiate. Ne-am lăsat în genunchi. Costa își duse binoclul la ochi. Ultima rază de soare murea în apa pârâului. Mai departe, Cobuz se ghemuise între crengile unui tufiș. Îi vedeam țeava puștii. Un curent coborî prin vale, înghețându-mi transpirația. Nu mai auzeam bătăile inimii, dar rana îmi pulsa în ritmul lor.

— Domnule locotenent?

Vocea venise din față. O voce fără trup. O mișcare. Dumitru Ilina apăru pe malul celălalt. Stătuse întins pe jos. Se duse întâi la pârâu, să-și curețe mantaua de pământ.

— Nu e nimeni. L-am lăsat pe Ionică la podeț. Arătă spre firul de apă. Puteți să treceți pe oriunde, nu e adâncă.

M-am ridicat. Îmi venea greu să-mi părăsesc adăpostul, oricât de nefolositor ar fi fost. I-am făcut semn lui Bucur. Ne-am dus amândoi pe mal, să cercetăm valea.

Am traversat repede. Costa a rămas ultimul.

Am aruncat o ultimă privire și am intrat iarăși în pădure.

Cu o zi înainte trecusem prin același loc. Schitul era la capătul potecii pe care o întrezăream în josul apei. Nici cinci minute de mers. Dacă arsese, ar fi trebuit să simțim miros sau să vedem un fir de fum. Nu era nimic. Poate că vântul îl împingea spre vale.

— E o cărare care urcă, domnule. Dincolo de apă. Ocolește bolovanii. E bătătorită.

— Au făcut-o călugării care coboară la mănăstire... Cât de bună e, Dumitre?

— Cât să treacă doi oameni alături.

M-am uitat în sus, spre munte.

— Suntem prinși pe fundul văii. Parcă am mai văzut ieri o potecă, sub schit...

— Se întâlnește cu asta.

Șirurile se amestecaseră. Numai Cobuz și cu Sandu Jucan își păstraseră locul pe flancuri, la nici zece metri de noi. Printre copaci se vedeau pereții de stâncă ce străjuiau valea. M-am întrebat unde aș fi așezat soldați, pentru o ambuscadă.

Costa se juca cu cureaua binoclului, uitându-se în aceeași direcție.

— Nu trebuie să se cațăre. Ei coboară.

— Domnule... Grigorie Toader își schimbase mantaua. Cea nouă era prea mare pentru el.

— Ce-i, Grigorie?

— Nu aveți de ce să vă faceți griji. Aici stânca se fărâmă. Omul se mișcă, mai ales când e stăpânit de frică... Pietrișul pleacă ușor la vale, și se aude de departe. Apoi mai sunt copacii, care opresc și privirea, și glonțul. Iar mai sus, din câte văd eu, valea se deschide.

— Se fărâmă stânca?

— E moale, dom' sublocotenent. Așa-i și la mine acasă. O spargem și o punem la garduri...

Ceilalți așteptau. Costa se uită în urmă, spre pârâu. Am pus întrebarea în șoaptă.

— Ieșim din vale sau mergem mai departe?

Am așteptat și eu. Părea că ascultă un sunet venit dinspre munte.

— Duceți-vă înainte, Artilerie.

Ilina și cu Alradii plecară. Costa se întoarse spre mine.

— Ne despărțim. Dacă se întâmplă ceva, să nu fim împreună.

Rămâi în urmă.

— Scot paza pe flancuri?

Își îndreptă centura prusacă.

— Nu. Trebuie să trecem repede... Să nu ne audă. Sau să nu ne simtă.

L-am privit lung.

Își alese oamenii. Am așteptat câteva minute, după care am pornit după ei. Stăteam în față. Să fiu primul care vede. Orice ar fi fost...

După zece minute de urcuș, poteca rămăsese suspendată deasupra firului apei. O auzeam sub noi. Nimeni nu scotea o vorbă. Uitaseră de oboseală. Căutau cu privirile în toate părțile. Piatra era plină de crăpături. Poteca șerpuia, înghesuindu-se lângă peretele văii. Uneori, stânca se înclina peste noi, acoperind lumina zilei.

Am simțit o atingere. Florea Bucur era alături. Ne-am oprit. Ceilalți se uitară neliniștiți spre creastă. Sfărâmături de stâncă și umbre. De la depărtarea aceea, toate păreau să se miște.

— Auziți, domnule?

Mi-am apăsat rana. Cred că voiam să opresc bătăile inimii pe care le simțeam acolo.

— Auziți?

Un susur. Dar nu ca al apei. În copilărie, băgasem un gândac într-o cutie de carton. Îi ascultasem sunetul picioarelor, când se învârtea înăuntru. Era același zgomot.

Poteca trecea peste o margine de stâncă. Nu mai vedeam nimic înainte. Un brad era pe margine, atârnând în gol. În clipa aceea, mi se părea ca acoperise tot cerul cu crengile lui strâmbe.

Am traversat pragul. Pereții văii se depărtau, așa cum spusese Grigorie. Scăpasem din închisoarea de piatră. Poteca se înfunda într-o pădure de brazi. Susurul venea din toate părțile. O adiere îmi trecu peste fața transpirată.

Între crengi erau întinse sârme. În unele locuri nici nu aș fi putut să-mi strecor brațul prin păienjenișul de fire. De ele erau agățate bucăți de fier și oase albite. Vântul trecea prin ele, făcându-le să se clatine. Nu se loveau între ele. Curentul era prea slab. Dar dacă firele ar fi fost atinse, sunetul s-ar fi auzit până departe.

Am căutat un gol în țesătură. L-am găsit lângă potecă, îngust,

atât cât să încapă un trup subțire. O singură sfoară era întinsă la înălțimea genunchiului. Noaptea, ar fi fost de nevăzut. Păianjenul știuse cum să-și țească pânza ca să-și lase loc de trecere.

— Pe unde, domnule? Florea ținea degetul pe trăgaci. Țeava era îndreptată spre brazi.

M-am lăsat jos. Pe covorul de cetină erau urme de pași.

— Pe aici. Pe unde au mers și ei.

Am intrat. Între fire și crengi se simți o vibrație. Se pierdu spre pereții văii, apoi se întoarse la noi. Ne-am strecurat printre brazi, dând crăcile la o parte.

În față era un acoperiș. Ne-am apropiat. Pereții unui bordei ieșeau din pământ. Erau făcuți din bârne groase de lemn. Pe acoperiș erau pietre late, puse una peste cealaltă.

Am auzit piedica armei lui Bucur.

— E cineva, domnule… Pe potecă. Stă jos…

Fusese de la început acolo. Văzusem și eu. Dar abia atunci înțelegeam ce era.

— Nu trageți.

— Dacă trag ei?

— N-are cine.

Am răsucit piedica puștii.

Era un luminiș sterp. Torentele căraseră bolovani, lăsându-i peste tot în urmă. Zăceau în iarba uscată. Ca niște oase arse de soare. Pânza de pe ulucul puștii îmi absorbea sudoarea palmelor. Mi-am răsucit cureaua în jurul încheieturii.

Un miros… Vântul mi-l aduse în nări, pe măsură ce ne apropiam.

Stătea așezată la mijlocul potecii. Era din nou îmbrăcată cu cojocul. Îi acoperea picioarele strânse sub ea. Se uita la noi. Ne scormonea cu privirea. În care nu era niciun strop de luciditate.

Chicoti. Degetul mi se încordă pe trăgaci. Am întors țeava spre brazi.

— Unde s-au dus?

Nu avea cum să răspundă. Spuseseră că nu vorbea. Dar voiam să-mi aud vocea.

M-am oprit înaintea ei. Nu mai purta nimic pe cap. Părul slinos fusese tăiat scurt, băiețește. Avea pometii prea ascuțiți. Oasele îi împungeau pielea transparentă. Trăsăturile erau inegale, de parcă o jumătate din față ar fi fost oglindirea imperfectă a

celeilalte.

Am trecut de ea. Nu i-am mai simțit privirea. Am putut să respir iarăși.

Ne-am răspândit fără zgomot, înconjurând bordeiul. Avea o singură fereastră, baricadată cu un oblon. Era deschis. Am văzut că avea zăvoare și pe dinăuntru și pe dinafară.

În urmă, fata chicoti. M-am întors. Nu se clintise.

Am alergat spre o grămadă de lemne tăiate. Alături era un jgheab scorojit, pus pe țăruși și bolovani. Curgea apă prin el. Curată și limpede. O copaie. Un săpun cenușiu, mare cât o cărămidă. Niște haine ude, aruncate în iarbă.

La bordei, Bucur încercă să se uite pe fereastră. Împinse oblonul cu țeava armei.

Cărarea tăia tot luminișul, dar se oprea în dreptul unui trunchi căzut. Fusese un brad gros și bătrân. Rădăcinile putreziseră demult și se amestecaseră cu pământul. Trunchiul se păstrase întreg. Vârful atârna deasupra văii de unde se auzea apa curgând.

Era capătul. De acolo, se întindea pădurea. M-am gândit cum ar fi fost noaptea acolo. Cum ar fi fost să stai în întuneric și să asculți vântul trecând printre fire. Fata chicoti iarăși.

Călugărul apăru lângă jgheabul cu apă. Își suflecase rasa, legând-o prin sfoara de la brâu. Era desculț. I se vedeau picioarele vinete, pline de cicatrice.

Fratele Leonida. Cel care făcuse legământ de tăcere.

Florea îi ieși în față. Leonida se opri. În ochii lui se citea teama.

— Domnule sublocotenent?

— Stai acolo. Am ridicat vocea. Grigorie?

Răspunsul veni dinspre vale:

— Aici nu e nimeni, domnule!

M-am dus spre ei.

— Adună-i pe toți, Floreo. Nu stăm.

M-am uitat la Leonida. Își aplecă fruntea, ferindu-și privirea.

— Mai e vreo potecă, mai sus?

Clătină din cap.

— Pe unde au plecat?

Arătă spre jgheab. Din grămada de haine ude se scurgeau șiroaie de apă.

Din spate se auzi un cântec îngânat. Fără niciun cuvânt.

Oamenii se foiră. Câțiva se întoarseră spre fată.

O pală de vânt purtă iar izul dulceag spre noi. Venea dinspre bordei.

— Cristache, Marcu! Vedeți ce-i înăuntru.

Marcu deschise ușa cu piciorul. Era groasă, ferecată cu drugi de fier. Dar se mișca ușor în balamale. Bordeiul era o fortăreață. Aș fi vrut să-l întreb pe fratele Leonida de ce se păzea. Numai că făcuse legământ de tăcere.

Cristache coborî treptele. Marcu așteptă la ușă, cu arma pregătită. Când ieși, Cristache ținea o secure. Lama era lungă și îngustă. Avea mânerul de fier.

Mi-o aduse. Am cântărit-o în mână.

— Nu e nimic, domnule. Doar un godin și o cămară, săpată în pământ. Dorm pe jos...

Lama lucea. Curată și lustruită. Mi-am trecut degetele peste tăiș. O picătură de sânge se întinse pe metal. Leonida se încordă. Dar nu se mișcă din loc.

— Unde era?

— Pe perete. Agățată în piroane.

Leonida își încleștase fălcile, cu ochii la secure.

— Au trecut și nu s-au oprit. Te-ai dus, să vezi dacă au plecat de tot…

Oamenii se strânseseră unul în altul. Gheorghe avea gulerul descheiat. Crucea de lemn de la gât îi atârna afară.

— A mai fost cineva? În afară de ei?

Clătină din cap.

— Alți soldați? Noaptea?

Clătină iar din cap.

La picioarele mele era o piatră. M-am aplecat. Am aruncat-o. Căzu printre copaci. Firele se zbătură. Sunetul se învârti în jurul nostru.

Leonida respira repede.

— Cine a fost?

— E mut, domnule… Florea se uită nervos în jur.

— Nu e mut. Tace.

I-am lipit tăișul de față. Leonida nu se clinti. Oamenii se dădură înapoi.

Am apăsat. Lama se răsuci, fără să taie. L-am îmbrâncit, își coborî privirea prea repede, înainte să pot citi ceva în ea.

I-am aruncat securea la picioare. Mi-am șters palma pe

manta. O simțeam unsuroasă.

— Mergem. E loc de trecere pe lângă jgheab.

Grigorie Toader îl găsi.

— Pe aici! Se pierdu în desiș. Apoi apăru din nou. Pe aici a urcat și dom' locotenent!

Firele fuseseră tăiate. Se vedeau urme pe trunchiurile copacilor. Lopata lui Costa.

Ne îndepărtam. Începea să miroasă iar numai a brad.

— Pe aici, domnule…

Grigorie trase de crengi, făcându-ne loc. Firele păienjenișului erau întinse peste vale, până deasupra pârâului.

— Pe aici…

Ieșisem. Înaintea noastră era un perete de stâncă. La poale erau sfărâmături de piatră. Mi s-a părut că văd o intrare într-o grotă. Dar când ne-am apropiat, grota nu mai fu decât o adâncitură în care n-ar fi încăput niciun câine.

Oamenii mergeau în liniște. Nu mai aveam potecă. Din când în când, câte unul se întorcea, de parcă s-ar fi așteptat ca cineva să vină după noi.

După un timp, au început să vorbească între ei. În șoaptă. I-am lăsat.

Florea Bucur se apropie.

— N-ar fi bine să-l trimitem pe Toader înainte? Poate ne-am pierdut de domnul locotenent…

Vedeam frunzele pe care călcam. Unele erau ude. Cele care fuseseră mișcate. Trecuseră pe acolo.

— Nu ne-am pierdut. Dar trimite-l. Poate găsește o ieșire din căldarea asta.

Doar stânci și brazi. Nu se mai auzea pârâul.

— Pentru ce o fi întins sârmele, domnule? Pentru animale?

Frații Dănilă. Unul lângă celălalt.

— Ce animale să fie aici, Cristache? Toate se feresc de om…

— Nu știu, domnule. Din cele de la schit…

— Acolo n-au coborât lupii. Sandu Jucan își agățase pușca după gât și își sprijinea mâinile pe ea. Și la noi mai coboară, da' nu se apropie niciodată de sat, oricât ar fi iarna de aprigă.

— De unde ești tu, Sandule?

— Băltița, domnule. De Argeș. E deal, nu-i munte. Numai Grigorie Toader e muntean.

— Or fi altfel de lupi prin locurile astea.

Clătină din cap.

— Dacă n-ar fi povestit călugărul, aș fi zis că la schit a fost mână de om.

— Omul e mai rău decât orice fiară…

Au tăcut. Se gândeau. La ce fusese. La ce lăsaseră în urmă.

Pădurea se rărise. Întrezăream marginile văii. Panta nu mai era uniformă. Urcam și coboram. Grigorie plecase de minute lungi.

— Domnule, zăvoarele de la oblon și de la ușă…

— Am văzut, Cristache. Erau pe amândouă părțile. Fata nu e zdravănă. Poate trebuie să o închidă.

Merse câțiva pași, fără să spună nimic.

— Mai e ceva, dom' sublocotenent… Nu avea nicio icoană. Nici măcar o cruce. Ar fi putut să scrijelească una pe perete…

Căutam cu ochii o mișcare printre copaci.

— Le-o fi ascuns de noi. Fuge de oameni… Dracu' să-l ia! Locotenentul l-a lăsat în plata Domnului. Lasă-l și tu, Cristache.

Mi-am sprijinit carabina de braț. Țineam mâna pe piedică. Pădurea era prea mută. Frații Dănilă îl încadraseră pe Bucur. Nu era bine. Eram prea adunați, dacă ar fi început o luptă.

— Răsfirați-vă. Bucure, stai la urmă…

Am încercat să aud ceva. Era doar sunetul pașilor. Și cel al cozilor de lopată, lovindu-se ritmic de coapse. Mi-am șters palma pe pânza cu care era învelită țeava.

— Domnule, lăsați-mă pe mine primul…

— Gura, Floreo!

Deasupra noastră, cerul avea culoarea oțelului. Într-un alt anotimp, poate că am fi auzit o furtună, departe, spre munte.

Valea se îngustase, ca apoi să se deschidă iar. Panta se făcu lină. Am trecut printr-un luminiș și am văzut creasta printre crengile brazilor. Norii acoperiseră tot cerul. Avea să se întunece repede. Foarte repede.

M-am lăsat jos. Fără să gândesc și fără să știu de ce o făcusem. Am dus pușca la umăr. Piedica. Privirea îmi săgetă de-a lungul țevii.

— Nu trageți!

Lângă mine, Cristache ținteа. Ar fi tras peste umărul meu. M-ar fi asurzit. Am căutat pe lângă trunchiurile brazilor, în locul în care văzusem mișcarea. Fără să cobor arma.

— E Toader.

Am întors capul. Nouă țevi de pușcă. Broboane de transpirație.

— Unde s-a dus, sergent?

Florea clipi, auzind gradul.

— Vine încoace, dom' sublocotenent.

Acum îl vedeam. Și ei. Grigorie se apropia. Alerga, uitându-se în spate.

— De cine se ferește?

— Gura, sergent!

Foșnete, când se mișcau vârfurile copacilor. Vântul începuse să se lase spre poalele muntelui. Grigorie Toader ajunse la noi. Gâfâia.

— Dom' sublocotenent, veniți repede! Dom' locotenent a găsit niște nemți morți…

— Sunt și de ai noștri?

— Numai nemți. Așa zice dom' locotenent. El a cunoscut uniformele.

Era alb la față. Ținea pușca cu o mână nesigură.

— E rău, domnule! Trebuie să vă duc pe unde mi-a spus dom' locotenent. A pus santinele…

— Ce e rău, Grigorie?

— O să vedeți… Să nu facem zgomot. Nu se știe ce mai e pe aici…

Am urcat, ieșind din vale. Ne-am trezit într-un loc descoperit. Eram pe marginea altei văi. L-am prins pe Grigorie de mânecă.

— Unde ne duci?

— Să ocolim. Așa a ordonat dom' locotenent.

Am început să coborâm. De lângă un copac se desprinsese Nicu Ciucu. Ne însoți cu privirea.

În față era o stâncă acoperită cu mușchi. Apăruse în mijlocul copacilor, de parcă ar fi căzut acolo din cer. Sau se rostogolise de pe pantele muntelui. Costa era lângă stâncă. Avea alături niște lucruri și câteva puști. Toate Mauser. Paturile și țevile erau pătate cu sânge uscat.

Îi întinse lui Ilie Simion un ham cu cartușiere. Ilie începu să îl șteargă cu colțul unei mantale gri. Caporalul Stancu stătea între ei. Se întoarse spre noi. Am avut senzația că nu ne vedea.

Sângele de pe jos își păstrase culoarea. Cel de pe stâncă semăna cu rugina. Acolo unde nu se scursese prin stratul de mușchi. Erau cinci trupuri. N-aș fi putut să le număr, dacă nu ar

fi fost capetele. Restul era doar învălmășeală de carne și haine. Aș fi vrut să pot să-mi întorc privirea.

Sandu Jucan vomită, ținându-se de stâncă. Când își dădu seama pe ce pusese mâna, vomită din nou.

— Trimite pe cineva înapoi. Acolo unde-i Ciucu.

Grigorie veni spre noi. Era și mai palid.

— Mă duc eu, domnule.

— Bine. Ia-i și pe frații Dănilă.

Se îndepărtară repede.

Unul dintre cadavre încă mai avea cască. Pe oțelul brunat era o încrengătură de zgârieturi. M-am uitat după celelalte căști. Alta zăcea la baza stâncii. Am ridicat-o. Cureaua fusese ruptă.

— Las-o.

M-am întors spre Costa, fără să înțeleg.

— Luăm ce se poate folosi. Fără uniforme și căști.

Oamenii se retraseră spre camarazii lor, aflați de partea cealaltă a stâncii. Gheorghe Puiu rămase.

Costa rupse nasturii unui veston *feldgrau*[19] și căută în buzunare. Scoase un portofel legat cu sfoară. Îl șterse de sânge pe veston.

— Au tras multe gloanțe.

Bancnote necunoscute, împăturite ordonat. Fotografii. Costa le puse la loc fără să se uite la ele. Scrisori. O carte poștală. O netezi cu palma. Un desen, tipărit cu cerneală albastră. Soldați întinși în tranșee. În fața lor, un zid de cai și călăreți Animalele erau ridicate pe picioarele dinapoi, în agonia morții. În spatele soldaților, un ofițer cu sabia scoasă din teacă. Din pușcile celor întinși în tranșee nu ieșea nicio flacără. Dar, cu toate acestea, inamicul cădea secerat. Un masacru mut, în tonuri albastre. Costa îmi surprinse privirea. Citi tare:

— Distrugerea cavaleriei rusești la Soldau. Întoarse cartea poștală. Pentru *Fraulein* Amanda Nichelsen din Nebel.

Care nu avea să o mai primească. Costa o așeză la loc, așa cum fusese. Lăsă să cadă portofelul peste cadavru. Dădu cetina uscată la o parte cu piciorul. Se rostogoli un tub de alamă.

— Sunt peste tot… S-au retras până la stâncă, să aibă spatele acoperit. Numai că atacatorii au venit și de sus.

Pipăi stânca, cu degetele desfăcute. Mușchiul fusese smuls din rădăcini. Piatra era ciobită de gloanțe. Lângă ele se

[19]19-„Gri-câmp“ - culoarea uniformelor germane.

întindeau urme lungi, ca niște scrijelituri făcute de o sabie.

— I-a ajuns o patrulă de-a noastră?

— Nu. Niciunul nu e împușcat.

M-am uitat la el, iar după aceea la germani.

— Cum adică?

Se aplecă. Răsturnă unul dintre trupuri. Scuturâ cetina lipită pe spate, unde sângele băltise. Uniforma *feldgrau* atârna în bucăți. Dar nu erau găuri de gloanțe.

— I-au tăiat, ca pe vite. N-au mai stat să-i îngroape. Asta a fost ieri… Sau noaptea trecută…

— Jos nu s-a auzit nimic, domnule… Nicio împușcătură… Gheorghe vorbise încet.

— La schit s-ar fi auzit. Dacă ar mai fi fost cineva acolo.

— Și pustnicul a auzit. Se apropiau pași. Costa se uită peste umărul meu.

— Dar el nu vorbește… M-am întors. Era Ilina, cu o cască în mână.

— Unde era, Artilerie?

— Pe unde am urcat noi. Mă mir că n-am văzut-o de prima dată.

Costa răsuci casca în mâini. Cureaua era intactă, dar desfăcută.

— Mai caută… Ia pe cineva cu tine. Să fie mai mulți ochi.

— Am înțeles, dom’ locotenent.

Alergă fără să facă zgomot. Am simțit că pădurea mă apăsa.

— El i-a găsit. Împreună cu Alradii. A fost bine că ne-am despărțit.

Costa se duse până în locul în care erau puștile. Așeză casca lângă ele.

— Cineva a scăpat. Avem cu o cască mai mult

— Sau mai e un cadavru pe undeva, prin apropiere.

Am avut senzația că asculta ceva. Și eu și Gheorghe ne-am uitat în jur. Vorbi după câteva clipe lungi.

— Nu era împreună cu ceilalți. Și-a aruncat casca. E oțel greu… Și sacul. Dar a luat pușca. Unul dintre ei a scăpat…

— Asta e bine sau e rău?

Pe buze îi trecu zâmbetul fără viață.

— O să aflăm curând. Se întoarse către Simion. Ți-ai ales?

— Nu știu, domnule…

Costa luă una dintre puști. Îi deszăvorî închizătorul de două

ori, scuipând afară cartușele rămase în magazie. Îi studie mecanismul și țeava. Apoi i-o dădu lui Simion.

— S-o ștergi de sânge. Pune-l pe artilerist să ți-o învelească.

— Domnule…

— Acum! Strigase. Am tresărit toți trei. Își coborî iar vocea. Treci pe la santinele. Pe la fiecare.

Simion își feri privirea.

— Ești cel mai bun trăgător. Ai nevoie de pușcă pe măsură.

— Luată de la un mort, domnule…

Ilie se clătină, de parcă Costa l-ar fi lovit, deși între ei erau câțiva pași. Am simțit un gol în stomac. Nu greața de până atunci. *Altceva.*

— Acum e a ta.

— Am înțeles.

Plecă, nesigur pe picioare. Gheorghe se strânse mai aproape de mine. Costa se aplecă iarăși peste grămada de echipament. Erau centuri, ranițe cu lopeți agățate de ele, și cele patru puști care mai rămăseseră.

Am luat una. Patul era aproape rupt.

— Păcat… I-au echipat de curând. Își trecu degetele înmănușate peste una dintre centuri. Peste coroana de pe cataramă. Bavarezi… Cu arme noi, și *stahlhelm…*

— Ștal-elm?

— Căștile de oțel. Te miră că le vorbesc limba?

— Am început să mă obișnuiesc. Acum știu și care-i explicația.

De centuri erau prinse baionetele. Costa le scoase pe rând din teci.

— Am plecat de la Lichterfelde. Atunci am crezut că am ceva mai bun de făcut decât să stau acolo.

— Și acum?

— Acum nu mai am nimic de făcut.

Învârti între degete o baionetă.

— E nouă. Totul e nou. Patru soldați și un *Offizierstellvertreter,* un sergent major. O patrulă. Cum suntem și noi. Își desfăcu centura ca să-și prindă teaca baionetei germane. E și pentru dumneata ceva.

Scoase de sub una dintre ranițe un toc de pistol. Înăuntru era un Mauser, ca al lui. Oțelul avea nuanțe de albastru. Era atât de nou, încât părea nefolosit.

— Trebuie curățat. Sergentul îl ținea în mână.

Am luat arma. I-am strâns mânerul negru și rotund. Când mi-am descleștat degetele, în palmă îmi rămase o pată brună. Forma cifrei „9” de pe prăsele.

— Aruncă Steyerul. Dar înainte, fă-l bucăți. Îmi întinse trei lame cu cartușe. Astea sunt de la mine.

Am ezitat un moment.

— Când l-am găsit era gol. Sergentul a tras până în ultimul moment.

Am împins cele zece cartușe în magazie.

— Nu are niciun ax, niciun bolț, și niciun pivot. Toate piesele sunt făcute dintr-o singură bucată. E o armă neobișnuită. Mai ales pentru un sergent…

— *Sturmtruppen?*

— Sunt vânători de munte bavarezi. Poate veterani aduși de pe alt front. Echipamentul e nou, dar uniformele erau vechi și cârpite.

Ridică privirea spre vârfurile copacilor.

— E vremea să ne îngropăm dușmanii. Nu mai e mult până la amiază. O să se întunece repede.

— Să-i îngropăm?

— Lângă copaci pământul e moale. Avem lopețile lor.

— Domnule…

— Ai auzit ordinul. Execută-l. Pune oamenii să sape, pe rând.

Își trecu cureaua carabinei peste umăr, și scoase ceva din buzunar. În palma înmănușată ținea o busolă cu capac. Geamul era crăpat în fire subțiri, ca o pânză de păianjen. M-am întrebat la care dintre ei o găsise.

— Vino cu mine.

Gheorghe tresări.

— Într-un sfert de ceas plecăm. Termină până atunci.

Plecă, lăsându-mă lângă cadavre.

Oamenii mă priveau pe furiș. Mi-am sprijinit arma și am cules baionetele. Lamele curate și uleioase erau mai lungi decât cele ale soldaților mei. Am ales una. Tocul pistolului îmi alunecă din mână. Am scăpat și baioneta. Le-am lăsat pe jos. Aveam morți de îngropat.

Privirile le fugeau spre pădure. Parcă se așteptau să iasă ceva de acolo. Ceva ce-i ucisese și pe germani.

Ilie și cu Florea. Sergenți fără grade pe umeri. Cobuz, Alradii și cu Nuță David. Pe Gheorghe Stancu l-am pus să se cațăre sus,

pe stâncă. Aveau moletierele înnoroite. Erau speriați. Moartea era prea aproape de noi.

I-am dus la cadavre.

Mi-am scos mantaua. Lopețile germanilor erau prinse de ranițe. Am încercat să le desfac. Mi-am pierdut răbdarea. Le-am tăiat cu baioneta mea nouă.

Am ales locul, între doi brazi. Pământul nu apucase să înghețe. Am săpat, schimbându-ne unul pe celălalt. Săpam repede. Nu atât de adânc pe cât am fi vrut. N-am simțit frigul și nici oboseala. N-am simțit nimic.

Am desfășurat foile de cort din ranițele lor. I-am învelit în ele și i-am ridicat. Alradii scăpase din mână un colț. N-a mai venit cu noi la următorul drum. A rămas la stâncă, ținându-și capul în mâini. L-am lăsat, fără să-i spun ceva.

Am astupat groapa cu pământ și pietre. Pietre cât mai mari. Am îngropat și ranițele. Și portofelul. Și scrisorile.

Costa se întorsese. Se suise pe stâncă. Gheorghe era iar lângă noi. Nuță David pusese șase căști pe grămezile de pământ bătătorit.

Mi-am dat jos chipiul. Îmi căzu și bandajul. Ceilalți își scoaseră capelele.

— Dumnezeu să-i odihnească.

— Amin. Murmurasem toți.

Ultimul cuvânt pentru cei care, dacă le-ar fi stat în putință, ne-ar fi ucis.

Gheorghe se apropiase de mine.

— Dom’ locotenent a găsit drum spre vârf.

— Așa a spus?

— Nu. Dar am văzut eu.

Ne-am dus spre stâncă. I-am dat lui Ilie Simion cartușierele cu gloanțe pentru Mauser.

— Împarte celorlalți cartușele tale.

Mi-am pus tocul pistolului și baioneta la centură. Atârnau greu. M-am gândit că ar fi trebuit să iau unul dintre hamurile pe care le purtau germanii. Dar era prea târziu.

Costa coborî de pe stâncă împreună cu Stancu.

— Strânge santinelele. Repede.

I-am adunat pe toți. Am venit înapoi, furișându-ne. În jurul nostru, pădurea încă era mută.

Când ne-am apropiat, Costa se uita prin binoclu. Nu spre noi,

ci spre copaci. Ceilalți se ghemuiseră la baza stâncii. Sus, l-am zărit pe Ilie Simion. Stătea întins între colții de piatră, cu Mauserul la ochi.

Ne-am adăpostit. Am așteptat, fără să știu ce.

Trecuseră minute. Copacii nu se mai mișcau. Și vântul se oprise. Nu se auzea nicio pasăre. Pădurea era moartă. Sau iarna era aproape.

Deasupra, cerul părea făcut din piatră. Mi-am apăsat pleoapele cu degetele. Durerea de la frunte dispăruse.

Costa se cățărase lângă Ilie. Apoi coborâse.

— Nu trageți. Are drapel alb.

Am încercat să văd despre ce vorbeau.

— Ne încercuiesc. După brazi e o viroagă.

Mi-am încordat ochii, până când au început să-mi lăcrimeze.

Costa ridică vocea:

— Simioane?

— Îl am în cătare, domnule.

— Lasă-l pe el. Uită-te în spatele lui…

Un timp nu se întâmplă nimic. Apoi, ceva se mișcă printre copaci. Am mutat cu degetul piedica puștii.

— Sunt, domnule! Patru sau cinci. S-au adăpostit. Nu pot să trag în niciunul.

— Așteaptă. Costa își coborî binoclul. Se întoarse spre mine. Mai sunt doi, de partea cealaltă. Zi-le artileriștilor.

M-am ridicat. Am ocolit stânca. Ilina era ghemuit între bolovanii desprinși de geruri din piatra cea mare.

— Dumitre…

— I-am văzut, dom’ sublocotenent! Ce să fac?

— Nu-i slăbi din ochi.

I-am mutat pe frații Dănilă și pe Mitu Dumitran mai aproape de artileriști.

Eram pregătiți. Atât cât puteam să fim. M-am dus lângă Costa.

Uniforma cenușie avea aceeași culoare cu scoarța copacilor. Steagul alb era o batistă. Atârna la vedere, din spatele unui copac.

— E ofițer. Chiar vor să vorbească…

Ofițerul păși în lateral, ieșind la vedere. Agită batista. N-am pus piedica la loc, dar mi-am sprijinit carabina pe braț, îndreptând țeava spre cer.

— Nu trageți fără ordin. Floreo!

— Am înțeles!

În liniștea apăsătoare răsună o voce străină:

— *Nicht schiessen! Ne tirezpas! Ich bin nicht bewaffnet*...[20]

— Asta ce mai e?

— N-are armă. *Avancez! Kommen Sie näher!*[21]

Ofițerul german reîncepu să înainteze. Câțiva pași continuă să-și țină batista deasupra capului, de parcă aceasta ar fi fost un scut. Apoi o lăsă jos.

— *Je voudrais parler avec votre officier... Y-a-t'il quelqu'un qui parle français?*[22]

— *Ja. Kommen Sie näher. Wir schiessen nicht!*[23]

— *Und Deutsch? Sprechen Sie Deutsch?*[24]

Se auzi vocea lui Simion, de pe stâncă.

— Mai e unul, în spatele lui.

— Știu, Ilie.

— Domnule, e chiar după neamț! Se ascunde!

— Te vede?

— Nu. Doar dacă mă mișc...

— Atunci nu te mișca.

— Am înțeles, dom' locotenent... Ar fi bine să vă adăpostiți. Dacă știe cât de cât să tragă, poate să vă nimerească.

— Pentru asta l-a adus... Dacă începe să tragă, împușcă-l întâi pe ofițer. Și apoi pe el.

— Am înțeles, dom'locotenent.

Costa își băgă binoclul în veston.

— Cred ca e îndeajuns de aproape...

M-am ridicat în picioare.

— Mă duc eu.

L-am prins de braț.

— Nu cer permisiunea. Îți spun. Mă duc eu.

I-am dat drumul.

— Știi să mă acoperi. Eu nu.

Am lăsat pușca lângă Gheorghe. I-am văzut fața. Era speriat.

---

[20]20-Nu trageți! (ger.). Nu trageți! (fr.). Nu sunt înarmat. (ger.).

[21]21-Apropiați-vă! (fr.). Veniți mai aproape. (ger.).

[22]22-Vreau să vorbesc cu ofițerul vostru... Vorbește cineva franceza? (fr.).

[23]23-Da. Apropiați-vă. Nu tragem. (ger.).

[24]24-Și germană? Vorbiți germană? (ger.).

Încă nu se obișnuiseră să-și privească inamicul de aproape.

Am dat să-mi scot Mauserul de la brâu.

— Ține-l. Și baioneta… Știi ce ai de făcut?

— Habar n-am… Mi-am trecut mașinal palma peste rană. Ce vrea de la noi?

— Să afle cine suntem… Câți suntem… Încă nu s-a hotărât dacă se luptă sau găsește alt drum… Vezi ce caută ei aici.

— Atunci mai bine tragem, și vedem după aia ce se mai întâmplă… N-o fi ceva legat de camarazii lui îngropați?

— Probabil că e.

— Mă gândeam eu… Altfel se hotăra până acum. Și scăpăm de toate parlamentările astea…

Mi-am trecut privirea peste ei.

— Măcar să nu fi uitat franceza de tot. Să nu mă împuște pentru un cuvânt greșit.

Am făcut primul pas, de parcă mă aruncam de pe munte. După aceea mi-a fost mai ușor.

Germanul mă zări venind și se opri. Ne despărțeau treizeci de metri. Cel puțin o armă era îndreptată spre mine. Poate m-aș fi simțit mai bine dacă știam unde erau. Am inspirat, umplându-mi plămânii. Nu-mi ajungea tot aerul din pădurea aceea.

Era mai mic de statură decât mine. Stătea cu picioarele depărtate, așteptând. Avea noroi pe moletiere. Fața îi era tăbăcită de vânt și bronzată neuniform. Sub marginea căștii, pielea rămăsese albă. Casca era una din oțel, dar învelită în pânză cenușie. În părți, am văzut cifra „7” imprimată cu vopsea verde.

M-am oprit. Am ridicat brațul și am salutat. Îmi răspunse rigid. Dacă era speriat, nu se vedea. Nu se vedea deloc.

— *Ich bin Leutnant Conrad von Brühl…*[25]

— *Je ne parle pas l’allemand*[26]*.*

— Nu? Atunci cine…

— Nu eu.

Aruncă o privire peste umărul meu. Calm. Rece. Neimpresionat că stătea față în față cu inamicul.

— Conrad von Brühl. Sublocotenent.

Mantaua îi ajungea la jumătatea coapsei. Bocancii aveau talpă groasă, iar șireturile erau răsucite în jurul gleznei, înainte

[25]25-Sunt sublocotenent Conrad von Brühl. (ger.).

[26]26-Nu vorbesc germana. (fr.).

să fie legate. M-am gândit la oamenii mei, înfofoliți în haine greoaie și încălțați cu ghete deja sparte.

Centura era simplă, fără ham. La brâu, purta un toc de pistol din piele neagră. Gol. M-am uitat la emblema de pe cataramă. O văzusem de curând. O coroană înconjurată de cuvintele *In Treue fest*[27].

Germanul mă măsură de sus până jos. Privirea i se opri pe rând la tocul Mauserului, la baionetă, și pe cartușierele pline. Calm. Rece. Indiferent.

— Mihail Grigorescu. Tot sublocotenent.

Clătină scurt din cap. Mi-am dat seama că nu se obosise să-mi rețină numele.

— Vă anunț că sunteți înconjurați de soldații mei. Nu puteți să înaintați și nici să vă retrageți.

Franceza lui Conrad von Brühl era impecabilă. Aproape că nu avea accent. N-am răspuns. Câteva secunde se târâră peste noi.

Mi-am aranjat mânecile murdare. Calm. Rece. Aproape indiferent.

— *Monsieur?*

— Aștept urmarea. Doar pentru atât, nu trebuia să faceți un drum până aici.

Se uită pentru prima oară la mine.

— Sunteți înconjurați, dar vă ofer șansa să vă retrageți onorabil. Și fără pierderi.

Terminasem cu mânecile. Mi-am înfipt degetele în centiron.

— Și… în ce direcție ar trebui să ne retragem?

Se încruntă. Probabil că traducea în minte fraza, încercând să-i prindă sensul în germană. M-am întors spre creasta ascunsă de copaci.

— Soldații cu care ne-ați înconjurat suni cam rari. *Il y a plein de trous dans votre encerclement, monsieur le leutnant…*[28] Am vorbit clar: dacă ne retragem, în ce direcție ar trebui să o facem?

A ezitat. Dar nu mult.

— Viața soldaților nu are mult preț în armata dumneavoastră. Nu pentru ofițerii lor. Probabil că de aceea pierdeți războiul. Cum doriți, *monsieur.* Salută scurt.

---

[27]27-Neclintit în loialitate (ger.). Mottoul Statului Bavarez.

[28]28-Sunt numai găuri în încercuirea dumneavoastră, domnule sublocotenent. (fr. și ger.).

Peste o clipă avea să mă lase acolo. Mi-am dat seama că nu era o cacealma. Voia să treacă. Stăteam în drumul lui. Avea două soluții: să ne facă să ne dăm la o parte sau să lupte. Cu prima dăduse greș. Voia să se apuce de a doua.

Calm. Rece. Indiferent.

Am simțit nevoia să scot Mauserul și să-l dobor. Chiar dacă era neînarmat. Știind că eram în cătarea unui pușcaș ascuns. Ar fi căzut întâi von Brühl, apoi eu. După care Simion l-ar fi împușcat pe trăgător. Apoi ar fi început ceilalți. Iar mulți dintre ei ar fi murit, atunci, acolo. Degeaba.

Mi-am stăpânit furia. Era doar slăbiciune.

— *Vous cherchez cinq autre allemands*[29]*.* Bavarezi. Patru soldați și un sergent.

Se opri. Iar eu am știut.

— Cineva v-a adus aici. Cineva care a fost în patrula lor…

Se întoarse către mine.

— *Qui a raconté une histoire. Des… choses etranges*[30]*.*

M-am dus spre el.

— Dacă ordinul era să-i găsiți, atunci l-ați îndeplinit.

— Nu văd cum. N-am găsit nimic… În afară de soldații pe care îi comandați.

— Nu-i comand eu.

Strânse din buze. Cu dispreț pentru trișor. Venisem înarmat, și nu eram comandantul. În același timp, avea de ce să-și pună probleme noi. Și să se gândească altfel la câți inamici avea de înfruntat.

I-am citit gândurile pe față. Nu era un actor bun.

— Camarazii dumneavoastră sunt acolo. I-am arătat movila acoperită cu pietre. Îngropați.

Făcu un pas într-o parte, să vadă mai bine. M-am trezit uitându-mă direct spre țeava unei arme. Pușcașul era la nici cincizeci de metri depărtare. Stătea întins între rădăcinile unui fag gros. M-am întrebat dacă puteam să evit primul glonț. Oricum, n-ar fi ajutat. Până la stâncă nu aveam niciun adăpost.

— Îngropați? Cine i-a îngropat?

I-am arătat palmele murdare de pământ.

— Noi.

Privirea i se mută la figura mea. Era descumpănit. Calmul și

[29]29-Căutați alți cinci germani. (fr.).

[30]30-Care a povestit ceva. Lucruri… stranii. (fr.).

răceala dispăruseră. Pentru moment

— *Monsieur le leutnant,* niciunul dintre ei nu a fost împușcat. Dacă asta poate să însemne ceva pentru dumneavoastră. Cadavrele erau mutilate. M-am aplecat spre el. Ce a povestit supraviețuitorul?

— A zis că au fost atacați de animale.

— Ce fel de animale?

Se adunase. Era din nou cel dinainte.

— Ce garanții am că-mi spuneți adevărul?

— Ca să aveți garanții trebuie să-i dezgropați.

Mi-am desfăcut tocul. Am scos Mauserul. L-am răsucit în palmă, ca să-l vadă. Din spate s-a auzit un zgomot. Conrad von Brühl a ridicat imediat brațul.

— *Alles in ordnung!*[31]

Un fior rece îmi traversă șira spinării.

Sângele intrase în șanțurile mânerului. Cum spusese Costa, trebuia să-l curăț.

— Vă pot înapoia doar lopețile lor. Dacă aș fi știut că așteptăm moștenitori, păstram mai multe lucruri.

Nu înțelese.

— Au fost și efecte… personale?

— Le-am îngropat împreună cu ei. Nu am luat nimic, în afară de arme și muniție.

Conrad von Brühl se mai uită o dată la Mauser. Ultima dată. L-am pus înapoi în toc.

— *Monsieur*, nu mai am motive să merg mai departe. Îmi trebuie o oră, să mă îndepărtez. Dacă cineva mi-ar oferi această oră, i-aș da în schimb cuvântul că voi pleca, fără să mă opresc decât dacă voi fi amenințat în vreun fel.

— O oră, domnule?

— În schimbul cuvântului meu.

M-am întors spre stâncă. Erau toți acolo. N-am avut nicio ezitare.

— *Monsieur,* nădăjduiesc să nu ne mai întâlnim niciodată.

— Și eu. *Mein Herr…* Mă salută, lovindu-și călcâiele. I-am răspuns la salut. Se răsuci în loc, ca la paradă. Altcineva ar fi părut ridicol. El nu. Apucă să facă doi pași.

— Ce fel de animale erau, domnule sublocotenent?

Îmi răspunse fără să se oprească:

---

[31]31-Totul e în ordine. (ger.).

— *Des loups*[32].

Am rămas acolo, uitându-mă după el. Conrad von Brühl trecu pe lângă ascunzătoarea pușcașului. Soldatul se ridică să-l urmeze. M-am gândit la cei cinci bavarezi îngropați. M-am gândit la compania mea. La Costa. M-am gândit la mine și la femeia care cântase la pian pentru un muribund. M-am gândit că totul ar fi putut să fie altfel.

Când m-am întors la stâncă, Costa îi urmărea cu binoclul.

— Mi-a cerut o oră să se îndepărteze. Și-a dat cuvântul de onoare că o să plece fără să atace. Își căuta patrula... A găsit-o...

Nu se clinti. Parcă nu respira. Poate nici nu o făcea. Nu că mi-ar fi păsat. Nu în clipa aceea.

Oamenii auziseră. Oamenii așteptau decizia lui Costa.

— Un *Leutnant...* Dacă el comandă, nu pot să fie mai mult de un pluton. Îl cheamă Conrad von Brühl.

În sfârșit, coborî binoclul. Din buzunarul de la piept scoase un ceas mare de argint, cu lanț. Nu-l mai văzusem. Până la jocul din noaptea trecută poate că avusese alt proprietar. Capacul pocni când se deschise.

— Pierdem o oră. Se uită spre cer. Nu o să plouă. Dar s-ar putea să găsim ceață sus. I-am simțit când răsuflaseră ușurați. El comanda. Sunt puțini... De aia a ales să plece. Își închise ceasul. Nu mai punem santinele. Vreau să se odihnească toți... Până se întunecă trebuie să fim pe creastă.

M-am apropiat de el.

— Îl avea cu el pe supraviețuitor... Le-a spus că patrula s-a întâlnit cu niște lupi.

Nu spuse nimic.

— Călugări izolați, asta mai pot să înțeleg... Dar șase soldați cu arme... La baza stâncii era un tub gol. L-am cules. După câte cartușe au tras, ceva ar fi trebuit să nimerească. Numai că aici nu e nimic.

— Nu înseamnă că nu a fost.

Țineam cartușul gol în palmă.

— Adică a venit cineva înaintea noastră și a luat celelalte hoituri? De ce naiba să facă asta?

L-am simțit pe Dumitru Ilina frământându-se. Ar fi vrut să vorbească. Nu l-am luat în seamă. Am aruncat cartușul. Se lovi

[32]32-Lupi. (fr.).

de stâncă și se rostogoli cu o sclipire. Costa avea privirea goală. Se uita în direcția în care dispăruse ofițerul german.

— Dom' sublocotenent…

— Ce-i, mă, Artilerie? Ridicasem vocea. Auzindu-mă, ceilalți tresăriră.

— Domnule sublocotenent, erau și alte semne…

— Ce semne?

— Le-am găsit spre munte, cam de pe unde au venit nemții ăia doi. Pe unde trebuie să trecem și noi, când o să urcăm… Nu știu dacă le-a văzut și domnul locotenent…

Domnul locotenent nu răspunse. Părea la fel de viu ca piatra de alături. Ilina continuă pe un ton scăzut.

— Tuburi goale, domnule. Și găuri de gloanțe, în copaci. Pe jos sunt și urme de bocanci. Eu zic că au fugit spre stâncă, pentru că au încercat să ajungă la adăpost… Cineva cățărat aici sus e mai greu de prins de niște fiare…

— Ai găsit urme de bocanci. Foarte bine, caporal. I-am îngropat pe ăia care le-au lăsat. Dar unde sunt urmele lupilor de care zici tu că fugeau?

— Dacă am căuta, am găsi, domnule. Dacă am căuta, eu cred că am da și peste dihănii moarte. Aș zice că ar putea fi în prăpastie, în valea cealaltă. Eu acolo le-aș fi aruncat… Dar nu asta voiam să vă spun, domnule…

— Atunci ce, Artilerie?

— Cred că a văzut și dom' locotenent… Mai bine decât mine…

Domnul locotenent continua să tacă. Am avut senzația că nici măcar nu ne auzea.

— Aici, în jur, nu sunt semne…

— Sunt cartușe goale. Peste tot…

— Numai atât. Nimic altceva decât tuburi… Nu-i așa, dom' locotenent?

Își ridicase privirea, înfruntându-l pe Costa. Care, în sfârșit, se întoarse. Mâinile înmănușate i se sprijineau pe carabina agățată de gât. Dumitru Ilina se simți încurajat.

— Dar mai sunt crăcile alea… Ar fi trebuit să cadă din cer, ca să ajungă aici, pentru că nu e niciun brad lângă ele, domnule…

Mi-am dat seama că îmi frecam rana cu degetele. M-am oprit.

Fusese tot timpul sub ochii mei, dar abia atunci vedeam. Semnele erau peste tot. Peste frunzele răscolite și peste iarba culcată la pământ. Era ca un cerc ce înconjura stânca, până

unde începea perdeaua de copaci.

Unde fusese ultima luptă. Unde muriseră.

Pământul fusese îndreptat cu răbdare. Urmele, șterse cu crengile de brad. Rămăseseră doar petele de sânge.

Costa își ridică reverele mantalei.

— Dacă tot stăm, să băgăm ceva în gură. Ilie, s-au dus nemții?

Vocea lui Simion răsună slab, de deasupra noastră.

— Nu mai e niciunul, dom' locotenent… Au plecat.

Cozorocul chipiului îi ascunse ochii.

— Nuță, ocupă-te de merinde.

Se îndepărtă, de unul singur. Ocoli stânca și dispăru.

Mai târziu, o pală de vânt trecu printre brazi. Ne-am oprit cu toții din mâncat, să o ascultăm.

Pâinea avea gust de cenușă. Am luat o înghițitură de apă. Era sălcie.

Stăteau înghesuiți. Mâncau și se uitau spre pădure. Vorbeau, să se audă unul pe celălalt. Când întorceam capul mai repede, mi se părea că prind cu coada ochiului umbre furișate.

Din când în când, câte unul dintre ei tresărea. Îi citeam frica în ochi. Poate nu eram singurul care vedea.

Florea Bucur se așeză lângă mine.

— Se întoarce dom' locotenent. Ilie zice că vine dinspre vale. S-a învârtit în jurul nostru.

Scoase din buzunar un măr și mi-l întinse. Era auriu și neted.

— Luați-l, domnule. L-am furat de la popi.

Vru să zâmbească, dar privirea îi fugi iar spre pădure. Am mușcat. Aroma îmi umplu toată gura.

*

După ce s-a scurs ora, Costa a ordonat să reluăm marșul. A închis capacul ceasului, după care i-a trimis înainte pe Alradii și Jucan.

Înaintam în tăcere. Ne opream doar când dădeam peste semnele lăsate de ei. De câteva ori, crezusem că auzim zgomote. Sau că ceva se mișcase printre copaci. Costa se dusese singur, să-i prindă din urmă pe cercetași. Noi așteptasem ghemuiți, cu capetele sprijinite de țevile puștilor. Nu fusese nimic.

Urcușul se făcuse mai greu, și pădurea se îndesise. Uneori, era atât de întuneric, încât mă întrebam dacă timpul nu

începuse să curgă dintr-odată mai repede. Deasupra, norii se năpusteau spre vârfuri, dar acolo, în pădure, nu se simțea nici măcar o adiere. O dată ieșise soarele. Doar pentru câteva clipe. Umbrele ni se întinseseră la picioare, în vreme ce clipeam orbiți, ca niște animale ce trăiseră în beznă.

Urcam mereu, gândindu-ne cât ne mai rămânea până la asfințit.

Pădurea se terminase brusc. Rămăseseră doar niște brazi răsuciți, care se încăpățânaseră să-și înfigă rădăcinile în pământul sterp. Nu mai călcam pe cetină, ci pe iarbă și piatră. Valea se lărgise. De o parte și de cealaltă, spinările versanților se însoțeau spre creastă.

Din față ajunse un ordin șoptit. Ne-am refugiat spre un ultim pâlc de brazi, înainte de o pantă descoperită. Sub coroanele lor era întuneric. Ion Alradii și cu Sandu Jucan se ascunseseră în locul unde umbra era mai adâncă. Costa dispăruse. Lipsea și Ilie.

— Ce e?

— Nu știu. Ne-a oprit dom' sublocotenent.

M-am așezat, dând la o parte crengile.

— Ați văzut ceva?

Sandu clătină din cap. Ion Alradii își scoase capela și o scutură. Avea ace de brad în părul des.

— Ați găsit vreo urmă lăsată de patrula noastră?

— Nimic. Și nu mai sunt nici de-ale nemților. Or fi ieșit din vale mai jos…

Ilie Simion se întoarse primul. Apoi Costa. Avea binoclul la gât.

— Valea se închide mai sus. E un perete de stâncă.

Am crezut că se gândea la ceva. Apoi am observat că avea privirea fixă, ca a unui orb. M-am temut să nu vadă și ceilalți.

— Putem să urcăm?

Costa bătea cu degetele în lentila binoclului.

— Conrad von Brühl? Așa îl chema?

Am tăcut.

— E acolo. Cu soldații lui. Câți ai numărat, Ilie?

— Șase sau șapte, dom' locotenent. Dar poate erau și unii ascunși mai bine…

M-am simțit trădat. Crezusem în cuvântul dușmanului meu.

— Ești sigur?

Costa își desfăcu catarama.

— Iarba e înaltă de-o palmă. Sunt sute de metri în câmp deschis până la ei. S-a cocoțat pe stâncă și ne așteaptă.

— A promis că nu o să se oprească.

— A mințit. Și eu aș fi făcut la fel.

Am simțit o notă de veselie în vocea lui. Nu prefăcută. Doar nefirească.

Își scoase și mantaua.

— Lăsați aici tot. În afară de arme.

— Nu putem să ne întoarcem? Să o luăm prin altă parte?

— Nu e timp.

Am dat jos mantaua, după care mi-am prins centura peste veston. Mă mișcăm ca în vis. Mi-am plimbat privirea peste ei. Unii erau roșii la față. Alții palizi.

— De ce nu mai e timp? Aveam rășină pe mânecile vestonului. Am încercat să mă șterg.

Costa se strecură pe sub crengile cele mai joase. L-am urmat. La lizieră, se întinse pe burtă. Îmi întinse binoclul.

Valea se îngusta, ca o pâlnie. Versanții deveneau abrupți. Era stâncă goală. În față era un zid de piatră, înconjurat de iarbă. Se putea trece pe lângă el, prin ambele părți. Dar trebuia să ajungem vii până acolo. Am cercetat peretele. Nu vedeam nimic.

— Unde sunt?

Apucă o creangă și o trase.

— Marginea de sus… Cred că e platâ.

Asta vedeam.

— A lăsat un pușcaș pe la jumătate… Probabil că e un prag. Aș zice că e același pușcaș pe care îl avea cu el, mai devreme. Ceilalți sunt sus.

Am încercat să-i descopăr. Nicio mișcare. Nicio sclipire a vreunei țevi de armă. Poate se înșela. Dar știam că nu era așa, oricât mi-aș fi dorit.

Stăteau pe o fortăreață de piatră. Trebuia să urcăm printre gloanțele lor. Și, dacă printr-o minune ajungeam până la baza peretelui, ieșirea era vegheată de un trăgător. Am căutat ceva de care să-mi agăț speranțele. N-am găsit.

— Trebuie să căutăm alt drum.

— Or să ne aștepte în altă parte. Și atunci o să fie întuneric.

— Jigodia și-a dat cuvântul! Mai bine plecam atunci după ei! Și nu mai pierdeam o oră…

— Nu se putea. Eram prea aproape.

— Prea aproape de ce?

Avea privirea tulbure.

— Putem să trecem.

— Cum?

M-am gândit că îl pierdusem din nou. Că mintea îi rătăcea iarăși. Dar Costa îmi luă binoclul din mână și începu să studieze versanții văii.

Erau două spinări dezgolite. Abia dacă se agățau câțiva brazi de ele. Stâncă, pietriș, și puține pete de iarbă. M-am întors și m-am uitat în urmă. Pădure. Doar vârfuri de copaci, înălțându-se inegal, ca valurile unei mări. Niciunul nu era la fel cu celălalt. Niciunul…

M-am uitat mai bine.

Unul dintre versanți se scufunda în pădure. Vârfurile erau aproape la același nivel. Poate am fi reușit să urcăm… Am urmărit cu privirea coasta. Deasupra stâncii sterpe erau brazi. Mici și firavi. Dar se întindeau până lângă zidul de fortăreață. Rămânea o limbă descoperită. Poate cincizeci de metri…

Cincizeci. Nu câteva sute.

L-am apucat de braț. I-am arătat.

Urmări tot versantul, până la stâncă. Până unde începeau cei cincizeci de metri. Ochii i se îngustară.

— Copacii au crescut pe ceva. Nu stau în aer. Dacă e un loc pe unde se poate urca, Grigorie o să-l găsească.

— Trimite-l!

Grigorie Toader se întorsese repede. Fără manta și fără armă, nici măcar nu obosise.

— S-a desprins un bolovan, din ăla mare… A crescut un brad deasupra lui, și rădăcinile l-au smuls din pământ. Dacă ne cățărăm pe el, și mă ține cineva în spate, cred că aș putea să mă trag…

— Crezi?

Se uită în jur, la ceilalți.

— Pot, dom’ sublocotenent.

Costa își înclină capul, cum făcea de obicei. Eram strânși în spatele pâlcului de brazi, unde cei de sus nu ne puteau vedea.

— Ia patru oameni. Ia-l pe Ilie cu Mauserul, și încă trei. Restul, o să urcăm prin vale. Să creadă că suntem toți. Așteaptă să deschidă focul, să vedeți unde sunt. După aceea ține-i lipiți de

stâncă, cât ne apropiem noi. Alege-ți oamenii.

— Vreau să fie voluntari.

Costa îl împinse pe Ilie Simion înainte.

— Unul îl ai. Grigorie știe drumul. Alradii și cu Dumitran! Ăștia sunt voluntarii.

Stătea între noi. Ne despărțise. Ne uitam unii la alții ca niște străini. Se întâmplase în câteva clipe.

Îmi aruncă binoclul. I l-am dat înapoi.

— Am ochii lui Ilie.

— Pușcașul. Scoate-l din ascunziș.

Trecu granița dintre noi.

— Curând o să se lase întunericul. Până atunci trebuie să ieșim de aici.

Am strâns pumnul. Tremurul mâinii nu se opri. Mi-am răsucit cureaua puștii în jurul încheieturii.

Am coborât spre pădure, ținând pâlcul de brazi între noi și stâncă. Să nu ne vadă soldații lui von Brühl. Am început să alergăm abia când am ajuns la adăpostul copacilor. Grigorie Toader era înainte, conducându-ne. Ne țineam după el.

Bradul de care vorbise era uriaș. În jurul lui nu mai crescuse nimic. Sufocase orice altă viață. Rădăcinile îi ieșiseră din pământ, de parcă ar fi fost încă o coroană. Bolovanul se desprinsese, dar nu apucase să se rostogolească departe.

Rădăcinile erau sus. Poate prea sus. Îndoiala mi se strecură iar în suflet.

Am pus pușca în bandulieră. Stânca nu era netedă. Ne-am cățărat pe ea, sprijinindu-ne unul pe celălalt. Nu încăpeam. L-am apucat pe Grigorie împreună cu Alradii. L-am ridicat. Se clătină deasupra noastră, cu mâna întinsă. L-am auzit înjurând printre dinți. Se prinse de vârful uneia dintre rădăcini. Își pierdu echilibrul, dar nu-i dădu drumul.

Rădăcina nu se rupse. Nu se uscase. În fibrele bradului curgea multă sevă.

Ne-am ținut de ea, folosind-o ca pe o frânghie. Ilie se duse primul. Ne trase pe toți după el. De aproape, bradul ocupa tot cerul.

— Pe unde, Grigorie?

— De aici nu mai știu, domnule…

Nu urcase până acolo. Am pornit iarăși primul.

Înaintam în genunchi, agățându-ne de crengile brazilor pe

lângă care treceam. Când am ajuns pe coamă, panta se îmblânzi, dar copacii se răriră. Am aruncat o privire de partea cealaltă, încă o vale. La fel ca a noastră.

Ne strecuram de la un pâlc de brazi la altul. Mergeam urmărind linia văii. Nu vedeam încă stânca. Și nici pe cei pe care îi lăsasem jos.

Pușca îmi atârna în spate cât o baterie de artilerie. Îmi strivea umerii. Aș fi vrut să mă opresc o clipă, să-mi trag sufletul. Aș fi vrut să nu mă mai usture rana peste care se scurgea sudoarea.

Un curent înghețat ne izbi dinspre vârf, făcându-ne să tremurăm.

— Domnule, uitați!

Valea se deschidea sub noi. Un șir de puncte se îndepărta de brazi. Costa era primul. I-am recunoscut mersul.

Cred că în momentul acela m-am gândit prima dată că nu aveam cum să supraviețuiesc.

M-am stăpânit cu greu să nu mă întorc. Să-mi arunc arma și să fug, până când aveam să mă prăbușesc de oboseală. Eram prins într-un coșmar, în care, orice aș fi făcut, nu puteam să schimb nimic.

M-am șters pe față. Mâneca era udă, de parcă aș fi muiat-o în apă. Am mărit pasul. Să nu-mi vadă slăbiciunea. M-am ferit de soldații mei.

Nu vorbeam pentru că știam că vocea m-ar fi trădat. Iar când panta s-a rupt, obligându-ne să urcăm iar pieptiș, m-am temut că picioarele nu aveau să mă ducă mai departe.

Ne-am oprit în dreptul unei denivelări. Ca o rană în coasta muntelui. Nu mai vedeam vârfuri de brazi. M-am trântit jos lovindu-mă la umăr. Durerea mi-a făcut bine.

— Unde suntem?

Se așezaseră în jurul meu. Mitu Dumitran respira greu.

— Du-te, Ilie, să vezi.

Simion se târî mai sus. Își luă capela de pe cap înainte să se ridice peste margine, după care dispăru. Se întoarse o clipă mai târziu și ne făcu semn. Am plecat după el.

Ce urmă, ne făcu să ne aruncăm la pământ, cu fețele îngropate în iarbă. Chiar dacă nu era la fel ca atunci. Ca în tranșee.

Simțisem presiunea în urechi. Auzisem vuietul. Numai că, în locul exploziilor, nu fuseseră decât două bubuituri îndepărtate.

Inima mi se oprise. Am așteptat. Dar nu s-a mai întâmplat nimic. Mi-am ridicat fruntea din iarbă.

Alradii se dezmetici primul. Se sculă în genunchi, uitându-se în jur. Mi s-a părut că stâncile încă vibrau, precum coardele unui instrument.

Deasupra noastră apăru capul lui Ilie.

— Dom' sublocotenent?

Mitu Dumitran închise gura.

— Ce soarele mă-sii?

— Dom' sublocotenent? Ilie se lăsă peste margine, alunecând lângă noi. Până aici am avut adăpost. Haideți să vedeți…

De-a lungul văii răsună un vuiet asemănător celui de dinainte, dar mai slab. Ilie se opri să asculte.

— Ce-o fi, domnule?

— Nu știu, Ilie.

— Întâi o fi fost tunul din gară? Al nostru?

Aerul parcă se mișca, modificând contururile muntelui. M-am târât spre vale, până când am putut să zăresc șirul de soldați. Nu se desfășuraseră. Urcau încet. Costa ne aștepta.

Ilie se ridică pe margine. L-am urmat.

Peretele era înaintea noastră. Dar sub el se afla o altă stâncă, pe care de jos nu o văzusem. Încă un bastion.

— Ce facem, domnule?

Veniseră și ceilalți. Aș fi vrut să știu ce să-i răspund lui Ilie.

— Vezi pe cineva?

— Nu. Poate nici nu sunt…

Erau. Îi simțeam.

Am măsurat distanța din ochi. Prin binoclu fuseseră cincizeci de metri. De aproape, erau mai mulți. Brazii abia dacă mai creșteau ici și colo.

Costa își continua urcușul. Curând avea să ajungă în bătaia armelor lor. Eram morți. Cu toții. Și nu puteam să schimb nimic.

Ar fi trebuit să trag un foc în aer. Să-i opresc. Să ne întoarcem din drum. Chiar dacă întunericul de care Costa se temea atâta era aproape.

Am luat degetul de pe trăgaci. Am strâns pușca cu amândouă mâinile, până când am simțit că mă dureau încheieturile degetelor.

— Trebuie să-i găsim, Ilie! Înainte să înceapă să tragă.

— Poate nu e nimeni…

— În paștele mă-sii, sunt acolo!

Obuzele se încrucișară iar peste vale. Între ele nu mai fu nicio pauză. Am simțit tremurul în măruntaie.

M-am ridicat din nou. Doar niște brazi pricăjiți. Peste margine, coama cobora înșelător, ca apoi să se înfigă în stânca dinaintea peretelui. Numai dacă zburam, puteam să ajungem sus.

Iar Conrad von Brühl își dăduse cuvântul.

— Dumnezeii mă-tii!

Nu mai vedeam șirul din vale. Și ei erau morți. Mai aveau doar câteva minute de trăit.

— Ilie, poți să mergi mai în față?

— Nu știu, domnule…

— Fă-ți cruce și du-te! Ascunde-te și așteaptă până încep să tragă…

— În cine?

— În noi.

M-am lăsat să alunec prin pietriș. Veniră după mine. Câțiva bolovani se desprinseră sub picioarele noastre. Îmi vâjâiau urechile. Din cauza artileriei sau din cauza bătăilor nebunești ale inimii.

Am ocolit spre valea pe care nu o cunoșteam. Apoi am început să ne cățărăm iarăși. M-am întrebat cât de sus ajunsesem. Aveam gâtul uscat.

Ne apărură brazi înainte. M-am temut că ne învârtisem în cerc.

Erau doar câțiva. Printre ei erau niște trunchiuri căzute. Schimonosite și negre, de parcă ar fi fost mistuite de focuri. Dar mai groase decât restul. La înălțimea aceea, furtunile doborau întâi copacii înalți.

Împinsesem piedica armei. Am luat degetul de pe trăgaci.

De acolo, stânca părea mai puțin înaltă. Eram în flancul lor drept. Mai aproape de ei. Poate că ne văzuseră. Și ne pândeau să ieșim la iveală.

Voiam să arunc pușca în prăpastie și să-mi sap cu mâinile goale un adăpost în coasta muntelui.

Ne-am îngrămădit unul în altul. Toți ne uitam la stâncă.

Mitu Dumitran era nebărbierit. Firele negre îi întunecau și mai mult fața. Avea picături de transpirație deasupra gurii. Ochii îi sticleau. Deja semăna cu un mort. M-am șters cu mâneca pe frunte.

— Mitule, rămâi în urmă. Noi atragem focul. Tu ne acoperi. Odată cu sergentul…

Îmi lipsea aerul. Am respirat de câteva ori.

— Îl vedeți pe sergent?

Alradii își înălță capul pentru o secundă. Ilie Simion nu era nicăieri. Ar fi trebuit să-l iau cu noi. Fugise.

— Pușt ile!

Grigorie Toader își pierdu echilibrul și se agăță de mine. Mi-am frecat rana. Să am ceva de făcut. Începea să doară. Poate să și sângereze.

— Baionetele!

Baioneta germană nu era potrivită. Am pus-o la loc. Am nimerit teaca cu greu.

Am desfăcut tocul. M-am gândit să scot pistolul și să-l pun la brâu, în centură. Dar aș fi putut să-l pierd.

— Când încărcați, strigați! Să se știe când unul nu poate să tragă…

Secundele se târau.

— Unde-o fi dom’ sergent?

Ne lăsase acolo și fugise.

Am alungat gândul.

— E ascuns. Așteaptă…

Numai că nici Alradii nu mai credea. Îl trăda vocea.

— Mitule, până unde poți să te duci?

Nu înțelese.

— De la ce depărtare ții ntești mai bine? Mă privi speriat.

— Ce să țintesc, dom’ sublocotenent?

— Cum ce, mă?

Ion Alradii se aplecă spre mine.

— Dom’ sublocotenent, Mitu nu vede bine. Nu nimerește turla mănăstirii de la zece pași.

Am simțit cum mi se oprește sângele în vine.

— Nu știu de ce l-a ales dom’ locotenent, da’ la ceva s-o fi gândit dumnealui.

Pământul se cutremură, chinuit de artilerie. Îl apucasem de gât pe Mitu Dumitran. I-am dat drumul. N-avea nicio vină.

Grigorie încă încerca să-și prindă baioneta la țeavă. Nu putea. Alradii i-o luă din mână.

— Las-o dracului! Dac-o pui, nu se mai duce glonțul drept. Și n-o să ajungem aproape, să ai nevoie de ea…

Nu aveam să ajungem nicăieri.

Exploziile următoare fură diferite. Răspundeau obuzierele germane. Poate că aduseseră mai multe, să le înlocuiască pe cele lovite de aeroplane. Mi-am amintit de Eduardo Venturini, cavaleristul aviator. Ne salvase și, cu o seară înainte, băusem *grappa* împreună. Trăiam într-o lume stranie.

De pe marginea peretelui, prima împușcătură se auzi ca o plesnitură de bici. Am închis ochii. M-am cufundat în întuneric. Apoi i-am deschis și m-am ridicat.

— După mine!

Am început să alergăm. Stăteau în spatele meu. Mă foloseau drept scut.

Întâi m-am dus spre brazi. Am renunțat repede. Ne încetineau înaintarea. Și nu ne-ar fi apărat. După prima împușcătură urmase o pauză. Poate că cineva își pierduse cumpătul și trăsese fără ordin. Poate că și lor le era frică.

Dar apoi urmaseră celelalte.

Auzeam zgomotul gloanțelor care se striveau de perete. Și șuieratul celor care ricoșau. De jos, se trăgea susținut. M-am întrebat cum era acolo, în vale. Trebuia să mă gândesc la ceva, în timp ce alergam spre moarte.

Când ne-au văzut, ploaia de foc se întoarse spre noi. În jurul nostru începură să sară așchii de piatră. Vedeam gloanțele. Erau fulgerări albe care ne căutau.

— Nu vă opriți!

Copacii se terminaseră. Nu mai știam unde să mă duc. Am tras de la șold, fără să țintesc.

— Desfășurați-vă! Foc de voie!

Încă trăiam. Era un miracol. Am tras iarăși, spre o flacără apărută pe margine. Am auzit împușcături în spate. Când cei de sus răspunseră, am avut senzația că tot peretele luase foc.

— Doamne!... Vocea lui Alradii se stinse, înghițită de tunetul puștii.

Bucăți de pământ zburau peste noi. Un glonț trecu atât de aproape, încât i-am simțit căldura. Mi-am îngropat fața în iarbă. O secundă. Două. Trei. Încă unul îmi șuieră pe lângă umăr.

Veniseră din același loc. De pe un prag, de la jumătatea peretelui de stâncă.

M-am aruncat într-o parte. Glonțul biciui pământul, unde stătusem până atunci.

Mă vâna pușcașul lui von Brühl.

Fu ultimul gând conștient. Apoi mă năpădi frica. Mușchii mi se încordară. Dacă Mitu Dumitran nu s-ar fi ciocnit de mine, aș fi murit acolo, numărând secundele în care pușcașul băga alt glonț pe țeavă.

Grigorie și cu Ion Alradii se opriseră alături de noi. Nu aveam niciun adăpost.

Doi. Trei.

O durere ascuțită îmi fulgeră în încheieturi. Pușca mi se smulse din mâini, învârtindu-se în aer. Ulucul ieșise prin pânză. Căzu cu patul pe piatră și se descărcă în gol.

Mitu Dumitran își ținea ochii închiși. Grigorie nu mai avea gloanțe, dar continua să apese pe trăgaci. Ion Alradii urla. În jur nu era nimic. Stăteam toți patru pe o coastă acoperită cu iarbă, departe de peretele de stâncă.

Focul german se concentră asupra noastră. Voiau să termine cu noi. Ca apoi să se întoarcă la ceilalți.

— Înapoi! În sfârșit urletul lui Alradii căpăta înțeles. Eu însă număram.

Doi. Trei…

Am țâșnit înainte. Cel din urmă glonț îmi trecu prin manta.

Fuseseră cinci. Trebuia să încarce. Am scos Mauserul. Am sărit în picioare. Ion Alradii încă striga. Am tras un foc între Grigorie și Mitu. Pistolul mi se zbătu în pumn, gata să-mi scape printre degetele încă amorțite.

Trebuia să ne întoarcem. Să fugim. Să ne salvăm.

Dar am plecat mai departe.

Nu se așteptau, așa că următoarele gloanțe s-au împrăștiat în spatele nostru. Nu mai călcam pe iarbă, ci pe piatră. Urmăream cu ochii minții cum își încărca pușcașul arma.

Încetineam. Panta devenea abruptă. Dar ne apropiasem suficient ca să zărim chipurile celor care trăgeau în noi. M-am împiedicat. Armele și fețele dispărură. Creasta făcea o cută. Nu era o groapă. Doar o scobitură în care ne-am înghesuit, încercând să ne facem cât mai mici. Gloanțele spărgeau piatra. Mi-am băgat capul în piept.

O schijă țiui printre noi, după care se pierdu în iarbă, mai jos.

— Ne toacă!

Se ghemuiseră, apărându-și fețele. L-am tras spre mine pe Alradii. Gemu, ca un animal încolțit.

Un glonț tăie stânca lângă mâna cu care țineam pistolul. Pușcașul… Pândea. Îi citeam gândurile. M-am rostogolit într-o parte. Să nu-i fie atât de ușor. Să mă caute.

M-am ridicat. Am tras. Apoi, ceilalți au tras și ei. Un nor de praf apăru în dreptul unuia dintre soldații de sus. Îi sperie și pe cei de alături. Tirul se opri. I-am împins afară. Am luat-o la fugă, cu ei după mine.

Pe prag, țeava puștii dispăruse. Pentru o clipă am crezut că cineva îl nimerise. Dar apoi am înțeles. Se muta.

Fu un moment de acalmie. Poate că îi forțasem să se ascundă. Poate că încărcau. Sau poate se întâmpla ceva în vale, la Costa.

Veneau după mine. Mitu Dumitran striga. Un sunet întrerupt la fiecare pas. Ion Alradii nu reușea să-și zăvorască închizătorul. Grigorie Toader își ținea pușca cu o singură mână. În cealaltă avea o lamă cu cartușe. Vârfurile i se înfipseseră în carne. Dar nu-și dădea seama.

Când reîncepură să tragă, nu ne mai puteau ajunge gloanțele. Eram sub stâncă, în unghiul lor mort.

Peretele nu era neted. Am zărit două hornuri în care ar fi încăput trupul unui copil. Până la pragul pușcașului erau crăpături cu marginile tăioase ca niște cuțite. Pentru el, unghiul nu era mort. Ne-ar fi vânat din momentul în care l-am fi lăsat să-și scoată capul afară. Asta dacă nu avea grenade.

Vedeam și soldații lui Costa. Se desfășuraseră. Dar erau prea departe. Dacă aș mai fi avut speranțe, le-aș fi pierdut atunci.

Deasupra noastră, împușcăturile răsunau fără întrerupere. Focul se concentrase asupra celor din vale. Pușcașul nu se grăbea. N-aveam unde să ne mai ducem.

Am apucat stânca, fără să simt că îmi tăia palmele. Nu se putea urca. Pe prag apăru țeava unei arme.

Am simțit disperarea animalului prins în cursă. Am zgâriat stânca cu unghiile. În minte mi se făcu întuneric. O mânecă cenușie. Nu avea mănuși. Fără să gândesc, am sărit înapoi. Am apăsat pe trăgaci. Glonțul se pierdu.

Țeava se mișca. Am tras din nou. Din piatră se ridică un nor albicios. Nu aveam timp să țintesc. Trebuia să-l fac să se retragă. Următorul glonț trecu pe deasupra lui. Era nemuritor.

Se adăposti.

Aștepta să treacă furtuna. Să termin gloanțele. Pe prag

vedeam o dungă cenușie. O bucată din uniforma lui. Atât.

— La mine!

Nu veni niciunul. Se ghemuiseră lângă stâncă, de parcă ar fi putut să treacă prin ea.

Am tras. Apoi Mauserul din mâna mea tăcu.

Apăru, gata să se ferească. Am scos lama cu cartușe. Îmi țineam pistolul la piept, să opresc cât de cât tremurul mâinii. Am potrivit lama și am împins gloanțele în magazie.

Își îndreptă pușca spre mine. Privirile ni se întâlniră.

Purta un chipiu fără cozoroc, mic și lățit pe creștet. Îi alunecase într-o parte. Era la fel de bronzat ca von Brühl, numai că pielea de pe frunte i se cojise. Se uita la mine cu o figură impasibilă.

Închizătorul se zăvorî. Primul meu cartuș intră pe țeavă. Dar era târziu. Am rămas nemișcat. Așteptând glonțul.

Se auzeau focuri de armă. Și strigăte. Dar erau în altă lume.

Pușcașul se învârti în loc. Chipiul îi zbură din cap, căzând la picioarele lui Grigorie. În ochi i-am citit mirarea. Pușca îi scăpă din mâini. Se prăbuși pe prag. Următorul glonț lovi stânca, unde stătuse cu o clipă înainte.

Ilie. Nu fugise nicăieri. Am urlat. Un hohot sălbatic. Eram viu.

Am tras de patru ori la rând într-un cadavru.

— Ieșiți de acolo!

Am îndreptat pistolul spre ei. Aș fi putut să-i împușc fără nicio tresărire. Au înțeles, pentru că s-au grămădit lângă mine, țintind spre cei de sus.

Ilie fugea dintr-o parte în alta, ferindu-se. Își schimba locul.

Am coborât cocoșul Mauserului și l-am înfipt în centură. Am ocolit de-a lungul peretelui, încercând să găsesc o trecere. Stânca plonja drept spre vale. Pe acolo se urca doar cu aripi. Am trecut înapoi.

Alradii se refugie lângă mine, să-și încarce arma. Se trăgea din toate direcțiile. Mitu Dumitran și cu Grigorie veniră peste noi. În urma lor se ridicară așchii de piatră.

— Nu-i slăbiți!

M-am agățat de o scobitură. Genunchiul mi se lovi de piatră. Durerea îmi săgetă tot piciorul. Mi-am înfipt și celălalt genunchi, zdrelindu-mi carnea prin postavul pantalonului. Am găsit o crăpătură în care mi-am proptit umărul. Mușchii îmi amorțeau repede.

Jos, câteva gloanțe scormoniră pământul în jurul celor trei, alungându-i iar la adăpost. Pe coamă mi s-a părut că văd o explozie de piatră sfărâmată.

— Așa, Ilie…

Vorbeam singur. Când m-am mișcat, am simțit că Mauserul se agățase. Voia să se smulgă din centură. Am înjurat. N-avea cine să mă audă. Doar un mort. Degetele îmi erau însângerate. Nu mai erau bune de nimic. Le-am înjurat cu sete. Apoi am râs. Îmi pierdeam mințile.

M-am tras centimetru cu centimetru, ținându-mă de un smoc de iarbă. Picioarele îmi rămăseseră atârnate în gol. Nu le-am mișcat. Smocul nu se rupse.

Când i-am dat drumul, stăteam pe prag. Am îndreptat pistolul spre el. Dar nu am tras. Mai aveam șase gloanțe. L-am împins. Căzu de pe prag, în fața soldaților mei.

Mă ridicasem. Sprijinindu-mă de perete, m-am aplecat, uitându-mă spre cei de sus. Îi auzeam strigând. Mi s-a părut că aud și vocea lui von Brühl. Zgomotul împușcăturilor era asurzitor.

În vale, înaintarea se oprise. Se răspândiseră. Unii rămăseseră în urmă. M-am întors cu spatele. Nu voiam să știu. Nu încă.

Simion se apropia iarăși. Salturi scurte. Trăgeau în el. Traversă creasta dintr-o parte în alta, cum făcusem și noi. Deasupra, o voce deveni stridentă.

M-am descheiat, după care am băgat pistolul în veston, de unde nu mai putea să cadă. M-am dat înapoi, atât cât aveam loc. Am sărit. Mâna dreaptă mătură în gol peretele. Dar cu stânga apucasem ceva. Mi-am proptit amândoi genunchii pe piatră. Am înjurat în gând. Nu puteam să deschid gura. Era strivită de stâncă.

Chipiul de căpătat îmi alunecă peste ochi. Am clătinat din cap până când a căzut.

Ritmul focurilor scăzuse. Dar era constant. Germanii economiseau muniția. Sau Costa se retrăgea și ne lăsa să murim ca niște câini.

Ultimii metri m-am cățărat folosindu-mi doar brațele. Vedeam creasta. Norii îmbrăcaseră vârfurile. Nu mai rămăsese nici măcar amintirea soarelui.

Înaintea mea, așezate ordonat una lângă cealaltă, erau rănițele germanilor. Soldați în miniatură, așteptându-și stăpânii.

Peste unele dintre ele erau mantale. Cei care le purtaseră stăteau întinși printre denivelările stâncii, la câțiva pași de ele.

Costa era și el acolo.

Întâi, am crezut că mi se pare. Apăruse dintr-odată între bolovani. Sau fusese deja acolo. Se ridică. Fără grabă. Fără să facă zgomot.

Mi-am scos Mauserul. Mergeam în patru labe, uitându-mă doar la germani. Pândind clipa când unul dintre ei avea să se întoarcă spre mine.

Am armat cocoșul pistolului. Încă șase gloanțe. Eram în picioare.

Alte bagaje. Frânghii. Un soldat cu spatele la mine. Fără pușcă. Și-o așezase alături. În dreptul lui, pe iarbă, erau grămăjoare cu câte cinci cartușe. Cămășile străluceau viu.

Costa se apropie de el. Fără să alerge. Cu pași egali. Care nu s-ar fi auzit nici dacă am fi fost într-o cameră goală, în liniștea nopții. Știam asta. Ce nu știam, era cum ajunsese pe creastă.

Avea carabina pusă în diagonală, la spate. În mâna stângă ținea Mauserul. În dreapta, lopata. În ochii lui nu era nicio licărire de viață. Fața era o mască de ceară.

Germanul strigă. M-am aruncat peste el. În jur se împrăștie o ploaie aurie de cartușe. O clipă am crezut că avea să se rostogolească peste margine. Se agață de unul dintre camarazii săi.

Von Brühl se întoarse. Am îndreptat Mauserul spre el. Cred că i-am strigat să se oprească. Trase spre mine.

L-am văzut cu coada ochiului pe Costa. Avea brațul drept ridicat.

Pe primul îl lovi dintr-o parte. Dacă ar fi dat cu tăișul, l-ar fi decapitat. O pușcă scăpă peste marginea stâncii.

Nu știam ce să fac. Stăteam cu armă ațintită, fără niciun gând.

Costa trecu peste germanul căzut. Se aplecă doar puțin, atât cât țeava Mauserului să atingă ceafa soldatului. Încă mai avea pe cap chipiul fără cozoroc. Îl pierdu după ce Costa apăsă pe trăgaci. Stropii de sânge ajunseră până la mine.

Cred că abia atunci am reușit să mă dezmeticesc. Dar nu eram singurul. Germanii se mișcau, toți deodată.

Pentru ei, deocamdată nu exista decât Costa. Soldatul aflat lângă von Brühl trase fără să caute vreo țintă. Nici nu apucase

să-și întoarcă pușca. Glonțul se pierdu spre cerul de culoarea stâncilor. Am văzut cum Costa își deschidea degetele, schimbându-și strânsoarea pe mânerul lopeții.

Lama se înfipse oblic în fruntea soldatului, care deschise larg gura și ochii. Am urlat, încercând să nu aud sunetul osului spart. Soldatul începu să tremure, prins de spasme. L-am împușcat în piept de două ori.

Ochii mi se încețoșară. Mă vedeam, de parcă aș fi fost în afara trupului meu. De parcă nu aș mai fi fost pe de-a-ntregul acolo.

Când am terminat gloanțele, mi-a mai rămas mânerul pistolului. Hainele mi se lipiseră de trup, năclăite de transpirația ce duhnea a frică și a nebunie. Apoi am apucat o pușcă. Trăseseră în mine cu ea. O țineam de țeavă. Am dat până când carnea s-a muiat. Până când oasele s-au măcinat. Iar după aceea am căutat pe altcineva. Și am lovit iarăși.

M-am oprit când n-am mai avut forță să mă mișc. Mă sprijineam în arma care nu era a mea. Palmele îmi alunecau pe sângele cald. Am căzut. M-am târât și am încercat să-i lovesc cu mâinile goale.

Dar nu mai aveam cu cine să mă lupt.

M-am ridicat în genunchi. Am închis ochii. Mă simțeam gol pe dinăuntru. Am plâns. Icnind.

Costa mi-a dat mâinile la o parte. Mă ținu strâns. Ceva aspru îmi zgârie fața. O pânză. Am început să văd din nou. Mă întorceam de unde fusesem.

Îmi dădu drumul. Aveam palmele ude. M-am aplecat și le-am șters pe iarba uscată. Apoi mi-am curățat fața. Mă ardea. Și ochii mă ardeau.

Erau acolo. Toți. În jurul nostru, pământul era roșu. Am încercat să vomit, dar n-am putut. Am respirat adânc, până când am simțit că nu mă mai sufoc.

Mauserul era pe jos. L-am ridicat și l-am șters cu poalele vestonului. Pe țeavă se lipiseră fire de păr. Sângele se întinsese pe metal, schimbându-i culoarea.

Costa avea sânge pe față. Și pe pieptul vestonului. Ca atunci când ieșise din pădure. Mi-am depărtat brațele și m-am uitat la mine.

Aștepta. Dacă n-ar fi avut expresia aceea de liniște, aș fi spus că pândea. Dar Costa doar aștepta. Ca un animal sătul. Își șterse lopata pe iarbă și o prinse la centură.

Am scos ultimele cartușe și mi-am încărcat pistolul. Se îngreună. Am reușit să-l bag în toc abia la a treia încercare. Nu-mi tremurau mâinile. Dar le simțeam de parcă nu ar fi fost ale mele.

Nu se mai auzeau împușcături. Doar tirul de artilerie. Era ca o bătaie a unei inimi, pe care nu o mai luam în seamă. Se duse pe margine. Își ridică mâinile, chemându-i pe cei din vale.

Puteam să mă uit la cadavre. Aș fi vrut să știu ce simțeam. Dar erau prea multe senzații în același timp.

— Ești bine?

— Nu știu.

— Ai pulbere arsă pe față.

Se întoarse cu spatele. N-am întrebat cum urcase acolo. Voiam să tacă.

Am căutat cu ochii un bidon. Îmi era sete. Și voiam să mă spăl.

— Dom’ sublocotenent!

Era Ilie. Vocea venea de jos. M-am dus spre marginea pe care mă cățărasem. Am făcut un pas înapoi, retrăgându-mă din fața golului. În vale, soldații pe care îi condusese Costa urcau în dezordine. Se opriseră când am apărut. Gata să se adăpostească. Le-am făcut semn.

— Dom’ sublocotenent!

— Unde sunteți?

Erau toți patru pe prag. Păreau foarte mici.

— Veniți sus…

Ion Alradii avea fața ca o lună plină. Își lăsase capela pe ceafa.

— Pe unde, domnule?

Am încercat să-mi aduc aminte cum urcasem. Să le pot spune și lor.

— Coborâți. Așteptați-i pe ceilalți…

Voiau să ajungă înaintea lor. Le-am citit-o în ochi. Își câștigaseră dreptul.

— Coboară, Ilie. Să nu pățiți ceva, acum, la urmă.

Spinarea de munte pe care venisem era stearpă. De la înălțimea aceea, brazii nu erau decât niște bețe. M-am întrebat pe unde trecusem.

Trăiam. Încercam să mă obișnuiesc cu gândul.

— Lucrurile noastre au rămas în urmă.

Costa era în spatele meu.

— Îi trimit după ele. Dar nu acum. Trebuie să se odihnească.

— Aici?

— Nu aici. Jos e mai bine.

Nu voiam să-i număr pe cei care se apropiau. Și încă nu voiam să-l întreb pe Costa.

— Îi îngropăm?

Nu răspunse imediat.

— Apune soarele.

Peste vale plutea pâcla. Tunurile amuțiseră. Inima muntelui se oprise. Pâcla stătea nemișcată deasupra copacilor, ca fumul unui incendiu. Lumea noastră ardea mută, în lumina apusului.

Mi-am pus palma streașină la ochi. Două aeroplane treceau pe deasupra văii, unul în spatele celuilalt. Erau galben-palid, cu aripi crestate, ca ale păsărilor. Păsări însemnate cu cruci negre. Mângâiau norii. Prea departe ca să ajungă până la noi sunetul motoarelor.

— Sunt *Taube.* Știi ce înseamnă?

Ar fi putut să întindă mâna și să mă împingă peste margine. Nu m-aș fi ferit.

— Porumbel… E o glumă amară.

Stăteam acolo, la granița dintre nori și pământ. În jur era atâta frumusețe și atâta moarte.

— Când se face întuneric nu trebuie să mai fim aici. Vocea i se schimbă. Au ajuns.

Florea apăruse pe buza stâncii. Ținea pușca în cumpănă și respira greu. Urcase repede. Cuprinse cu privirea platoul. Îl văzu pe Costa. Mă văzu pe mine. M-am întrebat dacă putea să ne deosebească.

Se întoarse și își ridică arma, ca o barieră în calea celorlalți.

M-am uitat peste margine. Zăream picioarele trăgătorului, ieșind de sub stâncă. Arma îi rămăsese pe prag. Lemnul era negru și lustruit. Deasupra țevii brunate, aproape pe toată lungimea ei, era o lunetă.

M-am lăsat în jos, ținându-mă de piatră. Îmi tăiam iar palmele. Am strâns din dinți. Am alunecat pe prag. De acolo am sărit. Am căzut greu. Plămânii mi se goliră. Durerea mă fulgeră în genunchi, atunci când m-am aplecat să-mi ridic chipiul.

Încercase să mă omoare. N-am mai simțit nimic pentru el. Nici ură. Nici furie. Nimic. Era numai un cadavru. I-am desfăcut

centura. Am luat-o, cu cartușiere cu tot. Lângă ele avea un toc cilindric, din piele. Pentru lunetă.

Am urcat. Am putut să o fac și a doua oară. M-am oprit să-i iau pușca. Ultima parte din urcuș a fost mai grea. Nu mai era frica. Rămăsese doar oboseala. M-am târât până sus cu mușchii tremurând.

Cadavrele erau neatinse. Pe uniforma lui Costa se vedea mai puțin sânge. Ilie Simian îi turna apă dintr-un bidon. Locotenentul se clătea pe față.

— Ilie, ia asta. Dă-mi pușca ta.

Nu se uită la mine decât când Costa terminase, și-și scutura mâinile. I-am dat hamul. Dar nu avea ochi decât pentru armă.

— Știi să tragi cu ea?

Nu răspunse. Apasă pe trăgaci. O piatră zbură în aer în spatele celor care urcau cu bagajele. Se ghemuiră, speriați.

— Să deslușesc cum e cu liniile astea și pot să pun gloanțele cu mâna, dom' sublocotenent...

Veniseră mai mulți. Amândoi sergenții, caporalul Stancu, și cu Gheorghe Puiu. Costa îmi întinse un bidon aproape plin. Îl luase din ranițele germanilor. M-am spălat. Vântul îmi uscă imediat apa pe piele. Începeam să tremur.

Se apucaseră să strângă armele și să caute în ranițe. Mi-am scos singura batistă pe care o mai aveam, am umezit-o și am încercat să-mi șterg sângele de pe uniformă. Batista s-a înroșit. Petele de pe centironul meu cu diagonală se întinseseră. L-am scos și l-am aruncat, împreună cu batista.

Goliseră ranițele pe jos. Haine de schimb, cutii de tablă, foi de cort. Lucruri pe care cei care le aduseseră acolo nu aveau să le mai folosească. M-am dus la Conrad von Brühl.

Era întins, cu brațele depărtate. Nu mai avea față. I-am desfăcut centura, și i-am smuls hamul cu tot cu epoleți.

— Domnule sublocotenent, luați-l pe ăsta!

M-am întors, adunându-mă cu greu. Ilie îmi întindea hamul pușcașului.

— E mai curat...

Numai că eu voiam unul singur. Pe cel al lui Conrad von Brühl. Am împins cartușierele, cât să încapă tocul Mauserului. Hamul mă strângea. L-am slăbit.

In Treue fest.

Am râs încet. Le simțeam privirile în ceafă.

Mi-am ales una dintre ranițe. Erau rotunde, mai mici decât ale noastre. Din pânză groasă, întărită cu piele la cusături. Cel a cărui fusese zăcea alături, într-o baltă de sânge.

— Luăm armele?

— Toate. Petrea o să ni le schimbe. Cu provizii sau cu altceva…

Sergentul Petrea. Învățătorul, și dricul său…

Am râs de unul singur. Apoi ochii mi s-au umplut din nou de lacrimi. M-am aplecat, făcându-mi de lucru cu ranița, și le-am șters.

— Lăsați-mă pe mine, domnule… Gheorghe începu să-i potrivească curelele.

— Gheorghe…

— Da, domnule sublocotenent.

— A căzut cineva?

Îmi dădu ranița.

— Frații Dănilă… S-au zdrelit iarăși. Pe Ciucu l-a atins un glonț, la coaste. A curs sânge și s-a cam speriat. Da' dom' caporal de la artileriști se pricepe la bandaje mai bine ca un sanitar. N-a căzut nimeni, domnule… I-ați scăpat pe toți.

Am inspirat. Parcă era prima gură de aer din viața mea.

— Băgați portharta înăuntru, domnule. Dacă permite dom' locotenent, iau și eu o raniță din astea…

Am luat tot ce putea fi cărat și am coborât unde ne așteptau ceilalți. Când ne-au văzut, s-au ridicat în picioare. M-au privit altfel. Întâi, n-am știut cum. Apoi, am înțeles. Se uitau la mine la fel ca la Costa. Noi doi aveam să-i ducem până la capătul pământului, nevătămați. Asta voiau să creadă. Asta aveau nevoie să creadă.

Am avut senzația că le furam ceva de preț.

Am împărțit ranițele. Armele. Prada. Șoptind. De parcă am fi putut să-i tulburăm pe cei pe care nu mai aveam vreme să-i îngropăm.

Auzeam un pian. L-am ascultat doar eu, uitându-mă la aeroplanele cu nume de pasăre, până când norii au coborât peste noi. Și a trebuit să plecăm.

*

Mi-am scuturat ceasul, crezând că se oprise. Dar mergea. Ticăitul lui era singurul sunet. Ceața le înăbușea pe toate celelalte.

Am închis capacul. Nuță David nu-și luase ochii de la mine. Stăteam în cerc, pe iarbă, cu puștile îndreptate spre zidul mat ce ne înconjura din toate părțile.

— Trei fără zece.

Nu se putea să fie trei fără zece.

Era încă un fel de lumină, deci soarele nu apusese. Ar fi putut să fie orice oră înaintea înserării.

Ilina se șterse repede cu mâneca, de parcă nu ar fi vrut să stea cu mâna departe de armă.

În ceață apăruseră pete albastre. Am clipit și au dispărut.

Ieșisem din vale. O vreme mersesem de-a lungul pantei, ferindu-ne de stâncile mai abrupte. Puteam să ne alegem drumul. Muntele era pustiu. Nu se zărea nicio crăpătură unde s-ar fi putut ascunde cineva.

Întâi, dispăruseră crestele de deasupra. Aerul pe care îl respiram devenise tot mai umed. Apoi, dintr-odată, ceața se lăsase peste noi.

Am continuat să urcăm. Dacă urcușul s-ar fi terminat, însemna că ajunsesem. Era simplu.

Încetase să mai fie simplu când ne dădusem seama că nu eram singuri.

Fuseseră zgomotele. Și, mai mult, fusese senzația pe care o avusesem toți, în același timp.

Costa asculta.

Iarba pe care o puteam atinge cu mâna era singurul contur cert.

O șoaptă. O chemare. Gheorghe își îndreptă țeava armei spre un loc unde nu era nimic. Sau ar fi putut să fie orice.

Ilie Simion respira cu nările desfăcute. O venă i se zbătea pe frunte.

Costa se ridică, făcându-ne să tresărim. I-am văzut expresia. Cuvintele îmi muriră pe buze.

Își întoarse capul, de parcă ar fi putut să urmărească cu privirea ceea ce noi doar auzeam. Voiam să închid ochii. Dacă aș fi putut să mă mișc, mi-aș fi acoperit urechile.

Era din nou noapte. Mă aflam lângă mănăstire. Eram împreună cu Doctorul.

Pietre răsturnate. Pași…

Costa se dădu înapoi.

În nări îmi ajunse un miros: unghere umede, păr de animal.

Carne putrezită. În ceață, printre toate umbrele pe care le închipuisem, apăru una care rămase. Era nemișcată.

Senzația că mă prăbușeam în gol se amestecă cu altele, ce însă nu erau ale mele. Inima mi se opri. Odată cu timpul. Mirosul deveni mai puternic.

Îl cunoșteam. Îl mai simțisem. Numai că fusese altfel.

Sandu Jucan vru să tragă. I-am luat arma din mâinile tremurânde, înainte să pot să gândesc ce făceam. Ochii ascunși în ceață se îndreptară asupra mea. I-am simțit. În adâncul meu. În ungherele cele mai ascunse. Aburii pe care îi respirasem îmi înghețară în piept.

Gheorghe mă prinse de braț, oprindu-mi căderea.

Costa se mișcă. Ochii se întoarseră spre el. Aveam o pușcă în fiecare mână. Nu le mai simțeam greutatea.

Mirosul începu să se îndepărteze. Costa era alb. Pielea lui avea culoarea oaselor măcinate de nisip. O adiere suflă leneș peste toate umbrele din ceață, împrăștiindu-le.

Durerea din tâmple încetă. Ce fusese alături de noi nu mai era.

Degetele lui Gheorghe erau strânse în jurul crucii de lemn de la gât. Am putut să mă ridic. Era o liniște desăvârșită în jur.

Se mișcară. Ca și cum s-ar fi trezit din somn. Se uitau unul la altul, neîndrăznind încă să-și vorbească. M-am dus la Costa.

— Ce a fost? Șopteam. Nici n-aș fi reușit să vorbesc altfel.

Tăcea.

— Trebuie să fie un loc mai bun... Aici suntem descoperiți. Dacă se întoarce...

Își revenea. Dar paloarea rămăsese. Mă întrerupse:

— Ceața e înșelătoare. Sunt tot felul de viețuitoare pe munte. Putea să fie doar o căprioară... Ridică vocea. N-am recunoscut-o. Parcă era a altcuiva. Galonații la mine. Ne odihnim cinci minute.

Stancu, Ilina și cu sergenții veniră lângă noi. Aveau priviri încețoșate.

— Într-o oră o să fie noapte. Trebuie să înnoptăm. Coborâm până găsim copaci. O să fie frig, iar aici nu e nimic de pus pe foc.

— Ne întoarcem, domnule?

— Căutăm pădure, Floreo, nu ne întoarcem nicăieri.

Atunci s-a auzit urletul. Nepământean. Ecourile se pierdură în

ceață.

Ne-am strâns unul în altul. Ceața se răsuci, de parcă ar fi fost vie. În lumina mâloasă, uniformele păreau negre. Iar fețele noastre erau la fel de cenușii ca aburii din jur. Nu mai existau culori. Am pus degetul pe trăgaci.

— E în urmă… Unde am lăsat morții…

M-am întrebat cât de departe eram de peretele de stâncă. Rătăceam de o jumătate de oră prin ceață.

— Nu putea să ajungă așa repede… A fost aici!

— Poate sunt mai mulți…

Niciunul nu mai scoase un cuvânt. Pândeau alte sunete în liniștea ce se prăbușise peste noi.

Mai mulți…

N-a fost nevoie de ordine. Am luat-o la goană, orbește. Am căzut de multe ori. Dar ne-am ridicat. Singuri sau ajutați de cei de alături. Uitându-ne în spate. Desprinzând pietre cu picioarele. Pietre ce se rostogoleau alături de noi, ca apoi să se piardă în negura ce se deschidea să ne îmbrățișeze.

Copacii ne-au ieșit brusc în față. Ne-am izbit de trunchiurile lor. Erau brazi. Subțiri, crescuți pe stâncă. Am continuat să coborâm. Pădurea se îndesise, ascunzând lumina crepusculului. Era beznă. Pierdusem șirul orelor. Nu mai simțeam nici oboseală și nici durere. Doar frică.

Apoi, dintr-odată, n-am mai coborât. Când pământul se îndreptă sub picioarele noastre, ne-am oprit. Iarba avea firele mai lungi. Vălătucii de ceață erau nemișcați. Nicio adiere. Niciun zgomot.

Costa sparse tăcerea. Își scoase lopata.

— Săpați gropi pentru focuri.

Plecă, luându-i cu el pe Ilina și pe frații Dănilă.

Nu s-au dus departe. Auzeam lama lopeții lui cioplind lemnul. L-am trimis pe Grigorie cu Florea să cerceteze împrejurimile, să aflăm unde eram. Între timp, noi am săpat.

Tresăream. La fiecare sunet. Altul decât cel al lopeților noastre.

Focurile s-au aprins greu. Lemnul era ud. Frații Dănilă făcuseră multe drumuri, ridicând în jurul gropilor o baricadă de crengi tăiate. Ne-am ascuns în spatele ei când primele flăcări începuseră să se ridice din fum.

Dar acum aveam lumină. Crengile de brad sfârâiau și

pocneau, aprinzându-se.

Florea se întoarse. Costa nu terminase. Încă îi auzeam loviturile în întuneric.

— E pădure în toate părțile. Cât am văzut noi. Dar e beznă. Poate dacă am face niște făclii…

— Nu, Floreo. Nu mai pleacă niciunul de lângă foc până în zori. Pune santinele.

— Câte, domnule?

— Două. O să stăm toți… Vreau să fie un galonat la fiecare schimb. Când se face lumină?

Ne-am uitat spre ceață. Zorii nu aveau să mai vină niciodată. Niciunul nu a spus-o tare.

— Târziu, domnule. Noaptea e lungă…

O grămadă de lemne căzu alături, făcându-ne să sărim în sus. Costa se șterse pe mâini, după care se aplecă să-și ia pușca. Îi verifică închizătorul și piedica.

— Le-ați înghesuit.

Stăteam într-un țarc. În colțuri, poate la cinci pași unul de celălalt, erau focurile.

— O să fie frig. Trebuie să stăm aproape…

— E bine.

Florea își drese vocea.

— Unde punem santinelele? Le suim în copaci sau…

— Nu. Aici. Nu iese nimeni, nici dacă se scapă pe el. Adunați toate puștile. Și ale santinelelor. Păstrați doar baionetele

Ne-am uitat la el, crezând că nu înțelesesem. Costa îi făcu un semn lui Ilina să arunce crengi pe foc.

— Toate puștile?

— Execută ordinul!

Am clătinat din cap.

— Nu pot să-i dezarmez! Lumina poate să atragă o patrulă…

— În noaptea asta nu trebuie să te îngrijoreze patrulele.

Am strâns armele. Am ales să-mi golesc creierul. Fără întrebări. Oamenii nu s-au împotrivit. Am pus puștile la mijloc, între noi. Erau și pistoalele. Al meu și al lui Costa.

Niciunul n-a putut să mănânce. Am luat câteva înghițituri din bidoane. Apa avea gust de tablă și era prea rece. M-am dus mai aproape de foc.

Oamenii tăcură pe rând. Începură să ațipească, obosiți să le fie frică. Cei care nu puteau să doarmă, se închiseseră în

mutenie. Așteptând. Să se întâmple ceva. Sau să vină zorii.

Când mi-a venit rândul să fac de gardă, m-a trezit Mitică Cobuz. Era împreună cu Nicu Ciucu. Ne-am așezat în fața focurilor, ridicându-ne doar să mai aruncăm crengi proaspete. Uneori, cineva gemea în somn. Când flăcările se înălțau din cetina umedă, mi se părea că de fiecare dată cercul de lumină se făcea mai mic. Parcă ceața era mai aproape. Se strângea în jurul nostru.

La miezul nopții, Florea și cu frații Dănilă ne-au luat locul. M-am întins printre celelalte trupuri. Am adormit. Un somn greu, fără vise.

În clipa în care m-am deșteptat, era întuneric. Dar un altfel de întuneric. Aveam ochii deschiși, fără să știu de cât timp. Am ascultat sunetele cunoscute. Respirațiile celorlalți. Totul era așa cum trebuia să fie.

Dar mai era și altceva.

Simțeam dogoarea. Numai că nu mai vedeam lumina focurilor. Era doar jar. Le lăsaseră să se stingă.

Am clipit. Sclipirile de deasupra n-au dispărut. Era cerul. Stelele licăreau înghețat. Se înseninase. M-am ridicat în capul oaselor. Cineva m-a prins de braț. Era Ilie Simion. Își duse degetul la buze.

Eram într-un luminiș, înconjurați de o pădure săracă, cu rădăcinile înfipte departe de seva pământului. Deasupra brazilor se vedea linia întunecată a munților, chiar dacă nu era lună. Stelele aruncau o lumină albastră, în care umbrele se împleteau cu formele reale.

Focurile nu se stinseseră. Jarul pulsa cu o altfel de viață.

Pădurea fremăta. Sunete mărunte răzbăteau de peste tot. Pași care nu se mai ascundeau. Sau nu știau să se ascundă. Am dat să mă întind după pistol. Ilie Simion mă opri.

Își luă mâna de la buze, arătând spre ceilalți. Dormeau. Dar nu toți. L-am văzut pe Alradii, încordat, gata să sară. Dacă ar fi fost nevoie.

Nu-i trezise. Și nici nu avea să o facă.

Din întuneric răsună un scheunat. Ilie Simion îmi dădu drumul.

I-am urmărit privirea. Inima mi se opri.

Costa se dusese spre copaci. Vânturile măturaseră cetina. Umbra lui se întindea peste piatra stearpă. Nu își luase pușca. Avea mâinile goale. Le ținea depărtate de corp, cu palmele

deschise. Înainta încet, cu pași măsurați.

Fiarele nu se mai fereau. Noaptea era a lor.

Lupi. Am încercat să-i număr, dar se amestecau printre umbre, apărând și dispărând într-o neliniște tăcută. Ne înconjuraseră. Se învârteau în jurul nostru, trecând pe sub copaci. Mereu la aceeași depărtare, fără să se apropie. Uneori se opreau, amușinând aerul. Gustându-ne frica.

Dacă aș fi întins mâna, aș fi putut să iau pistolul.

Erau numai lupii. Mi-o spunea golul din stomac, ce nu semăna cu teroarea pe care o simțisem în ceață. Atunci fusese *altceva.*

M-am mișcat. Frământarea din jur a încetat. Costa s-a oprit.

Era neclintirea din ochiul unei furtuni. Secundele parcă se scurgeau altfel. M-am simțit despărțit de ceilalți. Ca și cum am fi fost toți acolo, dar în timpuri diferite. Iar acum se întâlneau doar amintirile prezențelor noastre.

Am atins mânerul Mauserului. Aproape că nu mă așteptasem să-l mai găsesc.

Singura ființă din timpul meu se uita la mine. Era unul dintre lupi. Cel care stătuse nemișcat. Poate de aceea, până atunci, nici nu-l văzusem. Fusese doar o pată în întuneric.

Privirile ni s-au întâlnit.

M-am încordat, așteptând. Trebuia să se întâmple ca în vis. Să nu mai fie nicio distanță între noi. Să ajungem față în față.

Știa ce făceam. I-am citit în ochi. Rupsesem echilibrul.

Am ridicat mâna de pe armă.

Între două bătăi de inimă, timpul reîncepu să curgă. M-am îndreptat, simțind iar pe față dogoarea jarului.

Costa plecă mai departe.

— Chemați-l înapoi, domnule! Șoapta lui Ilie răsună ca un tunet.

Aș fi vrut să știu ce trebuia să fac.

— Nu… Vorbise Gheorghe, de alături.

Costa ajunsese. Haita se agită. Unele animale se retraseră, căutând adăpost în locul unde bezna era mai adâncă. Altele îl ocoliră, înconjurându-l.

— Se duce între fiare! Dom’ sublocotenent, opriți-l!

M-am uitat peste umăr, încercând să-mi dau seama câți se treziseră. Temându-mă că unii dintre ei ar fi putut să se trezească atunci.

Am auzit un zgomot, aproape. Am apucat să prind cu coada

ochiului o formă neagră, târându-se spre focuri. Erau lângă noi.

Ilie se întorcea în toate părțile.

— Domnule!

— Taci!

Să nu audă ceilalți. Să nu se trezească.

Iarba părea plină de sevă. Ceața lăsase peste firele moarte picături de apă, ce străluceau ca un metal. Costa se aplecă și își plimbă încet palmele peste ele. Aburul respirației sale avea aceeași culoare cu cerul. Haita se adună în jurul lui.

Întâi veni o lupoaică. Era subțire, cu labele lungi și nervoase. Avea o pată deschisă în jurul gâtului. Un animal tânăr. Se apropie furișat, apoi țâșni.

Costa își întoarse capul spre ea. Aburul îi ieșea din gură în ritmul regulat al respirației. Lupoaica își dezgoli colții și mușcă aerul. Fără niciun sunet.

Se uitau la ei. În fața noastră era un șir de ochi în care se reflecta lumina stelelor. Haita își trimisese prima provocare.

Îmi încleștam neputincios fălcile în ritmul respirației lui Costa. Aș fi vrut să încerc iar să iau o armă, dar o parte din mine știa că așa i-aș fi ucis pe toți.

Lupoaica îl ocoli, atingându-l. Costa o urmări până când fu în spatele lui, după care se întoarse spre lupul care nu se mișcase. Lupoaica tânără ar fi putut să atace. Nu o făcu. Se retrase cu pântecul lipit de pământ.

Costa își depărtă mâinile, mângâind iarba. Și se așeză.

Mult timp nu se întâmplă nimic. Doar mișcarea lentă a brațelor lui, urmărită de privirile hipnotice ale animalelor. Am simțit cum se instala o pace ireală.

Apoi totul se frânse. Lupoaica scoase un scheunat prelung, după care își ridică botul spre revărsarea de stele de deasupra. Cu ochii închiși, începu să urle.

Nu auzisem niciodată lupii.

Nu a fost frică. Am avut senzația că în urletul acela era o profunzime pe care aș fi putut să o înțeleg. Ca o limbă pe care o uitasem.

Celelalte animale își uniră vocile cu a ei. Iar noaptea se sparse în cioburi în jurul nostru.

Se trezeau. Trecând din somn în coșmar. I-am ținut pe cei care voiau să se ridice. Le-am oprit strigătele.

Gheorghe își astupase urechile. Se ghemuise, aducându-și

picioarele la gură.

Se auzeau din toate părțile. Unii atât de aproape, încât m-am întors cu mâinile întinse, gata să mă feresc.

— Ține-i... Ilie!

Ne-am strâns împreună. Din crengile de brad aruncate pe foc se ridică un fum albicios. Apoi o perdea de scântei făcu întunericul și mai negru.

Îi auzeam, dar nu mai aveam puterea să-i văd.

L-am luat pe Ilie de lângă arme. Abia îl puteam stăpâni. Peste vâlvătăile flăcărilor l-am zărit pe Grigorie Toader în picioare. M-am aruncat peste el, doborându-l la pământ. Încercă să se zbată. I-am astupat gura.

— Nu-i nimic! Nu-i nimic!

Îi vorbeam ca unui copil mic.

Focurile se ridicau până la cer, orbindu-ne. Am smuls crengile care încă nu se aprinseseră.

— Stingeți focurile!

Nu se mișcară. Nu înțelegeau. Nu voiau să înțeleagă.

Am măturat pământul de pe margini, răsturnându-l în gropi.

— Floreo, nu-i lăsa să-și ia armele!

O pușcă alunecă. Piramida armelor se răsturnă. Florea Bucur se așeză deasupra lor. Încetase să gândească. Se supunea ordinului meu.

Se făcu întuneric. Am început să văd.

Se îndepărtaseră de Costa. Haita se frământa. Iar urletele încetau.

Costa se ridică foarte încet. Făcu un pas, dar se opri când doi lupi veniră din ambele părți.

Am pus mâna pe Mauser. Dar nu l-am luat de jos. Mi-a trebuit toată voința să nu o fac.

Costa îi lasă se se apropie. Nu se clinti. Doar își întoarse capul, urmărindu-i. Atunci i-am văzut pentru prima dată fața.

Ochii i se adânciseră în orbite, iar pomeții stăteau să-i iasă prin pielea pergamentoasă. Lumina stelelor îl schimbase. Sau nu mai era el.

Și ceilalți văzuseră.

— Domnule, ce facem? Toader era cel mai lucid dintre ei. Venise după mine. Avea sânge pe bărbie.

— Stinge focul, Grigorie!

I-am luat din mână ultima bucată de lemn aprins.

— Dați ordin să se împartă armele!

Haita tăcuse. Stelele ardeau deasupra. Îl schimbaseră pe Costa. Acum ne schimbau și pe noi. Voiau să apucăm armele. Să fim orbi. În groaza noastră, să ne împușcăm unii pe alții. Puteam să aud vocile șoptind în liniștea nopții.

M-am agățat de realitate.

L-am îmbrâncit pe Grigorie, departe de pușți. Se răsuci, pregătit să mă lovească. Dar nu o făcu. Privirea îi trecu peste mine.

Costa făcuse ultimii pași. Se dăduseră la o parte. Lupul aștepta. Costa se opri la granița cu întunericul. În afară de bolta cerului, nimic nu putea să fie adevărat. Mi-am dorit să fie iarăși ceață. Să nu mai văd.

Costa se așează. Se întoarse spre munți. Își îndoi un picior, sprijinindu-și bărbia de el. Umbrele nu se mai mișcau. Lupul veni spre el. Pas cu pas. Ieși din întuneric. Blana căpătă culoarea cerului. Ochii îi sticleau ca un foc înghețat.

Își înălță capul și amușină. Nu ca să caute un dușman, ci ca să simtă noaptea.

Se opri lângă Costa. Aproape, dar nu cât să fie atins. Nu pentru că s-ar fi temut, ci pentru ca așa trebuia să fie. Împărțeau stelele, și era de ajuns.

Stătuseră amândoi, alături. Am așteptat. Timpul s-a șters. Poate că era doar un vis.

Apoi lupul s-a ridicat și a alunecat spre copaci. Ultimul dintre ei. Costa a mai rămas.

Când s-a întors, am aprins iarăși focurile. La lumina lor, pădurea a apărut ca pictată pe stâncile muntelui. Tremurul mâinilor mi s-a oprit abia într-un târziu. Costa se învelise în manta, departe de noi.

Stăteam întinși între focuri. Flăcările se reflectau în ochii noștri. Trecusem un prag.

*

Somnul a venit mai ușor decât mă așteptam. Durerea mi se strecurase în toate ungherele trupului. M-am trezit de atâtea ori, până când n-am mai știut când dormeam și când eram treaz. Au fost vise. Chiar și când aveam ochii deschiși.

Spre dimineață, frigul începuse să muște. Atunci am scăpat de vise și de gânduri. Zăceam într-o stare de amorțire când Dumitru Ilina mă zgâlțâi.

Se lăsase din nou ceața. Nu la fel de deasă. Întunericul era lipicios și murdar. Răceala ne umezea hainele, pătrunzându-ne până în oase. Mirosea a fum și a uniforme ude.

Îmi era sete. Dar știam că, dacă aș fi băut, aș fi vomitat până la ultima picătură.

Am încercat să înghit ceva de mâncare. Nu mai aveam provizii, dar ce rămăsese, cu măsură, ne-ar fi ajuns toată ziua. Oricum, niciunuia nu îi era foame.

Înainte să plecăm, Costa scosese harta și busola. M-am uitat peste umărul lui. Dimineața îmblânzise amintirile.

Am început să urcăm când prin ceață se întrezărea o lumină nouă. Efortul m-a trezit și, după un timp, mă simțeam mai proaspăt.

Lumina era cenușie. Abia dacă se vedea la câțiva pași depărtare. Fără să-l mai întreb pe Costa, am trimis oameni înainte. La distanță mică. Atât cât să ne prelungească vederea și să nu se piardă de noi. Mărșăluiam în tăcere. Eram atenți, începeam să ne obișnuim.

Mai sus a trebuit să ocolim. Dădusem peste un vârf de stâncă pe care n-am fi putut urca. Când am ieșit deasupra norilor, dimineața a năvălit dintr-odată peste noi. Întâi, fuseseră doar câteva pete de albastru, după care am pășit în aerul limpede și curat, așa cum te ridici din apă.

Ajunsesem sub o creastă. Urcușul era greu, dar, de o parte și de cealaltă, pereții văii se ridicau drept, de netrecut. Am adunat toți oamenii. Nu mai aveam nevoie de cercetași. Cerul era senin și, sub noi, la marginea orizontului, mijea soarele.

Norii se întindeau ca o mare cu valuri nemișcate, sparte ici și colo de vârfurile mai înalte. Ca niște insule. În depărtare se coloraseră în auriu. Erau primele raze. Deasupra, cerul încă mai avea culoarea nopții.

Ne-am oprit după ce am ieșit din vale. Creasta era la câteva sute de metri. Copacii dispăruseră. Nu se mai vedea nici măcar un tufiș. Nu erau animale. Nici măcar păsări. Pe iarbă era brumă groasă.

Costa își desfăcuse iarăși harta. În jurul nostru, oamenii se desfășuraseră. Supravegheau creasta. Pânza înfășurată pe țevi ținea departe de mâini oțelul încă înghețat.

Îmi arătă un punct pe hartă. Am trasat cu degetul linia ce îl unea de creste. În timpul nopții ne abătusem cu câțiva kilometri.

Măcar nu fusese spre nord, spre linia frontului. Își împături harta. Rămase o clipă cu privirea ațintită spre vale. Norii păreau acum în flăcări.

— Trecem de partea cealaltă?

— Nu. Vreau să mai văd soarele.

O jumătate de oră mai târziu eram pe creastă. Norii ne înconjurau din toate părțile. Stăteam pe o panglică de stâncă atârnată deasupra lor.

Ne-am despărțit. Așa vedeam tot muntele. Și orice ar fi ieșit din ceață, de o parte și de cealaltă. Am coborât puțin, ținându-ne imediat sub vârf. Sus, siluetele noastre s-ar fi profilat pe cer. Din când în când îl trimiteam pe Marcu Dănilă să treacă dincolo. Să nu ne pierdem de ceilalți.

Nu era lumina palidă a iernii. Ici și colo găseam pete de zăpadă, sclipind în soare. Cerul avea adâncimea mării. Nu o văzusem niciodată, dar bănuiam că așa trebuia să fie.

Când s-a făcut cald, mi-am descheiat mantaua. Pulpanele îmi biciuiau picioarele la fiecare pas.

Cristache Dănilă și cu Sandu Jucan mergeau înaintea mea. Își trecuseră curelele puștilor după gât, să-și poată sprijini coatele pe arme.

Sandu Jucan. Din comuna Băltița, lângă Câmpulung. Acolo era o zi neguroasă, de început de iarnă. Ca peste tot, în afară de muntele nostru. Își schimbase centironul cu un ham nemțesc. Ca și Cristache. Eram jefuitori de morminte.

— Gheorghe, o să ne ierte Dumnezeu?

Mergea în urma mea.

— Pentru ce, dom’ sublocotenent?

Am ridicat din umeri.

— Dumnezeu a uitat de noi, domnule.

Soarele îmi mângâia obrazul drept. Eram aproape de El.

N-am găsit nicio ființă vie, în afară de câțiva corbi, ce se ridicaseră dintre stânci în fața noastră. Marcu se întorsese cu vestea că nici ceilalți nu zăriseră nimic. Nici chiar locotenentul, cu binoclul.

Creasta se îngustă, până când ne adună iarăși împreună. Ne-am trezit înconjurați de stânci, ca de niște ziduri.

O pală de vânt îmi flutură poalele mantalei. Înaintea noastră era o pată cenușie, cu forme regulate. M-am cățărat pe pietre cu Costa, lăsându-i pe ceilalți ascunși. Se uită prin binoclu, apoi

mi-l întinse. Nu am descoperit nicio mișcare. Pichetul părea pustiu.

Clădirea era îndeajuns de înaltă să aibă etaj, dar nu avea decât un singur rând de ferestre, despărțite cu bârne din lemn. Fusese ridicată din piatră. Acoperișul era străpuns de două coșuri. Semăna cu un grajd, dar avea ziduri groase, ca o cazemată.

— Nu e nimeni.

Am cercetat panta până acolo. Nu era niciun drum. Nici măcar o potecă. Doar bolovani sparți și iarbă bătută din când în când de vânt. Ferestrele erau ferecate cu obloane.

— Ar putea să fie înăuntru.

— Ar putea. Dar atunci ar fi santinele pe vârf.

Prin coșuri nu ieșea niciun fir de fum. Aerul nu tremura deasupra, să trădeze căldura unui foc. Dacă cineva fusese acolo, acum nu mai era. Înainte să plece trăseseră obloanele, prinzându-le cu drugi de fier.

Numai că, după noaptea care trecuse, nu prea mai aveam încredere în ce vedeam. I-am dat binoclul.

Ne-am despărțit iarăși, îndreptându-ne spre pichet prin ambele flancuri. Alergam. Era greu să găsești un adăpost pe coasta acoperită doar cu iarbă. Cât am urcat, în fiecare clipă am așteptat să aud obloanele deschizându-se. Și apoi sunetul puștilor. Sau al unei mitraliere.

Nu se întâmplase nimic.

I-am lăsat pe ceilalți să se îndrepte spre pichet, iar noi am pornit spre vârful din spatele lui. Sus ne aștepta o grămadă de bolovani, așezați unul peste altul în jurul unei prăjini frânte. În partea cealaltă, versantul se scufunda până sub nori, ieșind la suprafață un kilometru mai departe. Mi-am coborât cozorocul, apărându-mi ochii de soare. Naufragiasem pe o insulă pustie.

I-am lăsat pe Ilina și pe unul dintre artileriștii lui pe creastă.

Costa împinsese ușa cu piciorul. Cu pușca îndreptată spre întuneric, i-am făcut semn lui Florea să intre. Se trase imediat după ușă, și așteptă. Casa era goală. Costa știuse. Acum știam și noi.

Nu am deschis obloanele. Când am ajuns înăuntru, Gheorghe Puiu a aprins un chibrit și a găsit o lampă cu gaz. Erau mai multe, împreună cu alte lucruri rămase de la grăniceri. Lăsaseră pichetul în ordine, gata să fie din nou locuit. Când ar fi fost

nevoie. O masă lungă, un rastel de arme și priciuri pentru doisprezece oameni, împărțite inegal între două camere. Două sobițe din fontă și lemne în toate ungherele. Chiar și cărbuni.

La ușă, într-un butoi pe jumătate plin, am găsit apă. Am cules o cană de tablă de pe masă și i-am întins-o lui Costa. Am făcut-o fără să mă gândesc. A fost momentul în care am acceptat că simțurile lui erau altfel decât ale noastre.

Apa era stătută. Nouă ni s-a părut gustoasă. Am băut cu poftă și ne-am umplut bidoanele.

— Mălai, domnule… Nuță David desfăcuse gura unui sac.

— Lasă-l. Le-am luat apa. Ajunge. Nu furăm de la ai noștri.

— Până se întorc ei, cine știe cine o să mai treacă pe aici…

Avea dreptate. Dar apoi cineva ar fi vrut să se aprindă focurile în sobe. Căldura ne-ar fi ținut pe loc. Ne rămâneau mai puțin de zece ore de lumină. Și fumul s-ar fi văzut de departe.

Costa ieșise. Urca spre santinelele de pe creastă.

Ilie Simion deschise ușița uneia dintre sobe și pipăi cenușa dinăuntru.

— Lemnul nu-i ars. Au stins focul cu apă.

— Acum cât timp, Ilie?

— Nu știu, dom’ sublocotenent. Dar noaptea trecută n-a fost foc.

M-am gândit la drumul pe care îl mai aveam de făcut.

— Bagă-i pe toți înăuntru. Să se odihnească.

— Să deschidem un oblon? Crăpat, cât să se vadă spre vale?

— la un scaun. Să-și tragă sufletul și cine stă de pază la fereastră.

— O să stau eu, domnule.

Am dat din cap și m-am îndreptat spre ușă.

Soarele era orbitor. Împrăștia o căldură blândă, de toamnă târzie. M-am întrebat cum era jos, sub nori. În afară de întuneric și război.

Costa ascunsese santinelele. Piramida de bolovani era singurul lucru care se mai vedea pe culme. L-am găsit alături de ea, într-un loc în care vântul și zăpada măcinaseră piatra, făcând-o să arate ca o lamă de fierăstrău. Își scosese iarăși binoclul.

— Nu sta în picioare…

Urcasem aplecat, să nu fiu văzut de cineva care s-ar fi uitat spre vârf. M-am așezat alături de el.

Pantele erau pustii. I-am dat binoclul înapoi.

— Trebuie să găsesc și eu unul. Țineam palma deschisă, pe ulucul pustii. Cea care îmi salvase viața. Dar încă nu simțeam că îmi aparține. Cu pistolul mă obișnuisem. Poate pentru că ucisesem cu el.

Costa își pusese mănușile, netezindu-le pielea pe degete. M-am întors cu fața la soare. Căldura mă mângâie pe obraz.

— Ilie zice că nu s-a înnoptat în pichet.

— Cred că au plecat ieri-dimineață.

— Atunci de ce n-au aflat și cei din oraș?

Îmi arătă șaua dintre cele două creste.

— Ne-au spus despre artilerie. O parte a urcat pe aici.

Văzusem urmele. Dar mă gândisem la căruțe.

— Tunurile de 53. Pe hartă mai e un drum, la vest. Bun pentru piesele de 105.

— Când or fi urcat?

— Negoveanu știa că trebuiau să treacă. Când ajungem jos, putem să-i spunem că au trecut.

— Dacă o să ajungem.

Nu spuse nimic. Mă uitam la panta pe care urma să coborâm, încercând să aleg o cale mai ușoară. Nu zăream niciuna. La orizont, cerul căpătase culoarea metalică a unei lame de cuțit. Era târziu. Ar fi trebuit să plecăm. Dar voiam să mai simt soarele.

O imagine îmi fulgeră în minte. O amintire… A unui vis.

Am închis ochii și am strâns din dinți. Când i-am deschis, se uita la mine. Și am avut senzația că îmi scormonea gândurile.

Lumina soarelui își pierduse strălucirea. Am dat să mă ridic.

— La masă era un maior de cavalerie. Lângă Negoveanu…

Moga. Elena Nasta îmi spusese numele.

Gândurile nu mai erau doar ale mele. Laurian Moga. Cel care…

M-am aplecat spre Costa.

— Vrea să mori.

Fu o avalanșă de imagini. Apoi se stinseră. Se făcu iarăși întuneric.

A trebuit să mă sprijin.

— Ce s-a întâmplat noaptea trecută?

Nu se mișca. Era o statuie. Mi-am dat seama că îmi îndreptasem pușca spre el.

Vântul ne izbi dintr-o parte. O singură rafală. I-am simțit răceala tăioasă pe față. Curând aveau să urmeze altele. Orele de lumină erau numărate.

Avea iarăși capul înclinat într-o parte. Ochii îi erau limpezi, de parcă s-ar fi odihnit săptămâni la rând, și nu doar două ceasuri.

Aș fi vrut să cred că era doar nebun. M-aș fi simțit mai în siguranță.

— Dom' locotenent! Era Ilina.

— I-am văzut. Ascundeți-vă!

Se ridică. M-am luat după el. Am urcat până în locul unde erau artileriștii. Se refugiaseră după piramida de bolovani.

— Sunt de-ai noștri. Nu știam unde să mă uit. Îmi arătară spre nord-vest, în direcția versantului care se ridica din ceață.

Coborau pe două șiruri. Aveau animale de povară cu ei. Uniformele erau amestecate. Întâi, n-am distins ofițerii. Apoi am zărit un chipiu. Model vechi, teșit la spate.

I-a întins și lui Ilina binoclul.

— Artileriști.

Caporalul ezită. Apoi îl apucă cu mare atenție. I-a arătat cum să-l țină. Potrivi lentilele și scoase un strigăt:

— Așa-i, domnule! Sunt artileriști!

— Ce e cu mantaua aia neagră?

— E pelerină, dom' sublocotenent! Avea una și sergentul nostru, fie-i țărâna ușoară!

Se desprinse cu greu de binoclu. Parcă odată cu el se despărțea și de primii oameni pe care îi întâlnisem în pustietatea aceea.

— Tănase, suie-te pe prăjină și fă-le semn! E mai pirpiriu, domnule, o să-l țină!

Costa îl apucă de braț.

— Stai pe loc. Avea vocea egală. Nu își mută privirea de la soldații din depărtare.

Ilina se ținea de braț, unde îl strânsese Costa.

— Coboară, domnule. Dacă ne văd, pot să ne aștepte și pe noi…

Costa se retrase după piramidă.

— Nu. O să-i ajungem din urmă.

Ilina își plecă privirea. Trebuia să renunțăm la camarazii necunoscuți.

— Pregătește compania de plecare. Se întoarse către

artileriști. Duceți-vă și voi.

Așteptă să ne îndepărtăm, după care se târî iarăși pe marginea stâncii, cu binoclul la ochi.

Gheorghe Puiu își aprinsese pipa. Păturile erau neatinse. Stăteau pe jos, pe pământul bătătorit. Nu îndrăzniseră să ocupe ce nu era al lor.

Puteau să se despartă ușor de pichet. Poate, ca și mine, simțeau că era un adăpost înșelător. Sub bariera norilor, ne pândea ceața. Curând, și întunericul.

Gheorghe Puiu își ciocănise pipa de tocul ușii.

— Mergem, dom' sublocotenent?

— Da.

Își luă pușca. Aplecase fruntea și se închinase.

Aveau ochii roșii de nesomn. Frații Dănilă cărau câte două arme de captură. Tăceau cu toții. Ilie Simion închisese ușa pichetului, proptind-o cu pietre.

Am urcat creasta. Costa ne aștepta sub piramidă. Am coborât, să ocolim vârful. Erau șanțuri și pietriș înșelător sub tălpile ghetelor. Ne mișcăm greoi și alunecam.

Costa mergea în fața mea. Lopata i se clătina la centură. Mânerul de lemn era lustruit de atingeri și de timp. Părea un lucru vechi, ca o moștenire.

Când am ajuns între cele două creste, cerul își schimbase culoarea. Se făcu mai rece. Contururile se pierdură, de parcă am fi avut lacrimi în ochi.

O prăpastie se căsca alături de noi. Spre vale se scurgea un fir subțire de pământ bătătorit. Poteca. Am luat-o înainte. Costa nu m-a oprit. Le-am făcut semn fraților Dănilă să mă urmeze.

Le auzeam pușțile, ciocnindu-se între ele. Sunetele deja răsunau altfel. Ceața înghiți și ultima pată de albastru de deasupra noastră. Eram în crepuscul. La granița dintre zi și noapte.

Liniștea îmi țiuia în urechi. Ne-am oprit să-i așteptăm. Când începu să-mi încolțească teama că ne pierdusem, ceilalți apărură din ceață. Nu i-am auzit decât când au fost lângă noi. Erau siluete gri, într-o lume gri.

Cu greu mai încăpeau doi oameni pe cărare, așa încât șirul se lungise. Nu ne-am mai despărțit.

Erau urme peste tot. Unele proaspete, iar altele încremenite demult în pământul umed. Copite. Tălpi de bocanci. O piatră

desprinsă, unde un animal se poticnise. Când panta se făcu mai abruptă, poteca începu să șerpuiască. Se lățise din nou.

Coboram. Ceața se mișca odată cu noi. Urechile mi se înfundaseră. Poteca tăia coasta muntelui, ca o apă lenevă. Nu mai gândeam. Mergeam înainte cu ochii plecați, ascultând sunetul pașilor celor care mă urmau.

Poteca făcu încă un cot, pe marginea unei stânci. În ceață mi se păru că văd ceva. M-am oprit. Coloana se opri în spatele meu.

— Ce e?

Poteca fugea de sub picioarele noastre, căutând panta mai lină.

— Parcă e ceva, sub noi.

M-am aplecat peste margine. Bolovanii se smulseseră din peretele de piatră. O adiere împinse ceața și, în față, apăru un gol. Și panglica potecii, mult mai jos.

Am căutat semnele. Și le-am găsit după ce am coborât câțiva pași printre pietre. Urme de picior.

— O scurtătură. Au ocolit din cauza măgarilor. Noi n-avem măgari. Putem să le ieșim înainte...

Când m-am întors, Costa dispăruse.

Am crezut că alunecase. Apoi l-am văzut printre crăpăturile stâncii. În câteva clipe fu pe fundul scobiturii. Nu se mișcase nicio piatră. Am așteptat să se întoarcă spre noi. Să spună ceva. Nu făcu nimic. Stătea nemișcat.

Se strânseseră pe margine.

— Cât e de greu, Grigorie?

Își întinse un picior, așezându-l pe o muchie de stâncă. Se lăsă pe ea, încercând pietrele.

— O să facă zgomot, domnule...

— Fără zgomot.

Întâi, am coborât doar noi. Apoi, au venit frații Dănilă și cu Dumitru Ilina, umplând golul. Ne-am desfăcut într-un lanț, până jos, unde era Costa. Armele și bagajele au trecut din mână în mână. În câteva minute terminasem.

Costa urcase de partea cealaltă. L-am zărit pe buza scobiturii și, pentru o clipă, m-am gândit că avea să ne părăsească și să fugă. Dar apoi apăru din nou. O siluetă neclară, ascunsă de ceață.

Urcușul a fost mai ușor. Torentele și zăpezile care săpaseră

scobitura neteziseră marginile. Erau plăci mari și netede, pe care ne-am cățărat ca pe niște scări.

Ne-am regrupat. Lângă noi se întrezăreau coroanele unor brazi. Cărarea era răscolită de copite. Scurtasem drumul, dar ei apucaseră deja să treacă.

Când m-am întors, Costa se uita în urmă. Am simțit un gol în stomac.

— Ce e?

Clătină din cap.

— Nimic.

Simțeam rana pulsându-mi. Nu era nimic. Nu era încă întuneric.

— Dacă ne grăbim, îi ajungem. Nu au cum să fie departe.

Nu răspunse.

Oamenii își țineau armele pregătite. Aș fi vrut să le spun să-și pună baionetele. Îmi trecuse prin minte gândul că, în umezeala aceea, cartușele nu s-ar fi aprins. Mă mai încercaseră și alte gânduri. Niciunul nu era liniștitor.

Ne opream des. Să pândim sunetele muntelui, iar eu să caut urmele atunci când mi se părea că le pierdusem. Dar erau întotdeauna acolo unde trebuiau să fie.

Brazii se îndesiseră și, pe nesimțite, am fost înconjurați de pădure. Se făcuse și mai liniște. Sunetul pașilor era înăbușit de covorul de ace uscate. Sub coroane era deja întuneric, dar ceața parcă nu mai avea aceeași putere. Copacii căpătau iarăși contururi.

Îl chemasem pe Florea alături. Era nevoie și de ochii lui.

Se stârnise o adiere de vânt. Norii treceau peste vârfuri. Un freamăt printre crengi… O pasăre. Mi-am dat seama că toată ziua nu se auzise sunetul artileriei grele. Norii înghițiseră și valea.

Poteca se răsucea încă o dată. Dar mai jos, pământul era bătătorit. Chiar sub o stâncă ascunsă de crengile brazilor.

Am cercetat cărarea. Semnele erau clare: nimeni nu se desprinsese din coloana pe care o urmăream.

I-am lăsat să mă aștepte și am coborât lângă stâncă, împreună cu Costa. Din bradul cel mai apropiat atârna o creangă ruptă. Rășina apucase să curgă. Am atins-o cu degetul. Se întărise.

— Mai mult de o zi…

Costa intră în desiș. Crengile se agățară de el. Le dădu la o parte cu țeava carabinei.

— Mergem pe aici.

Era potecă de picior, nu pentru animale. Încă o scurtătură. Cei care coborâseră înaintea noastră pe acolo știuseră de ea.

Cărăruia traversă o vale, trecând pe versantul următor. Era un loc deschis. Dacă n-ar fi fost ceața, poate că am fi văzut până jos, spre oraș.

Urmam semnele. De câteva ori a trebuit să ne întoarcem, după ce le pierdusem. Fuseseră puțini. Poate o patrulă. Ca una dintre cele două pe care le căutam.

Mi se părea că ne învârteam în loc. Erau aceiași brazi, treceam peste aceiași vale, iar din ceață se aplecau spre noi aceleași stânci. Rătăceam într-un labirint.

Dar coboram mereu, pe buza unui hău nevăzut. Cărarea era o panglică îngustă, atârnată deasupra golului.

Florea Bucur se aplecă. Ridică brațul și-mi făcu semn.

Smocurile de iarbă erau negre. M-am uitat în josul pantei. Dârele se uneau, dispărând în prăpastie. Costa trecu pe lângă noi. Se opri pe margine, țintind hăul cu carabina.

M-am gândit la cerul de deasupra norilor. La lumina soarelui. Tânjeam după ea.

Sângele era întunecat, ca păcura. La început nu-și dădură seama pe ce călcau. Se obișnuiseră să fie atenți la camaradul din fața lor. Un ritual cu care își stăpâniseră frica. Când înțeleseră, se retraseră cu toții unde iarba și pământul erau curate. Am rămas doar eu și cu Costa. Botul ghetelor mele își schimbase culoarea. M-am lăsat jos și am răscolit firele lipite de pământ.

— Nu sunt cartușe.

Poate că nu apucaseră să tragă. Sau tuburile erau altundeva. Unde fusese lupta.

Am arătat dârele ce se adunau la picioarele noastre.

— I-au târât până aici… Să-i arunce în râpă.

— Poate sunt de-ai noștri, domnule sublocotenent… Abia dacă l-am recunoscut pe Ilie Simion. Îi era frică. Tuturor ne era, dar el nu mai reușea să și-o ascundă.

— Dom’ locotenent? Să fi fost una dintre patrule?

Costa nu-i răspunse lui Dumitru Ilina. Asculta. Am auzit și eu. Am ridicat arma. Oamenii se uitară în jur.

— Coloana?

Clătină din cap.

— Așteptați aici. Cobor singur.

Peretele era drept. Fără nicio crăpătură și niciun prag. Din râpă ieșeau vârfurile unor brazi. Dar erau prea departe să ajungă la ele. Își lăsă lopata și carabina pe margine. Se aruncă în gol. Sau așa ni se păru nouă. Mantaua i se deschise. Atinse un colț de stâncă și se apucă de el. Se întoarse cu fața la perete. Apoi își dădu drumul să cadă.

Am încercat să descopăr unde dispăruse. Alături de mine, Ilie se uita prin luneta puștii.

— Îl vezi?

— Nu, domnule. Sunt doar brazi.

M-am întors spre ceilalți. Stăteau cu armele îndreptate spre munte.

Ilie Simion se așeză pe margine, departe de iarba murdară, își trase picioarele sub el, înăbușindu-și un oftat. Ghetele erau sparte. Pipăi găurile.

— Au fost noi…

Aveam crampe în toți mușchii. Cel mai rău mă dureau picioarele. Ilie îmi arătă tălpile descusute.

— Nici ale dumneavoastră nu-s mai breze.

Mi-am scos chipiul. Frigul îmi amorțise rana. Mi-am trecut palma peste frunte. Am simțit umflătura sub degete.

Ilina îmi ridică pulpana mantalei. Gaura de glonț era lângă tiv.

— Ăsta nu m-a ajuns, Dumitre.

— Domnule…

Am întârziat, aranjându-mi chipiul pe cap. Îmi era teamă de întrebările lui. Aveam prea puține răspunsuri.

— Dom’ sublocotenent… Credeți că o să scăpăm?

— Ai familie, Artilerie?

— Patru frați, la casele lor. Am avut și femeie, dar a murit de piept. Măcar n-a apucat să fie ea văduvă…

Zâmbi amar, așteptându-și răspunsul.

— Ce-a fost greu, a trecut. A rămas în urmă.

— Chiar o fi rămas, domnule?

Vru să mai spună ceva, dar privirea i se întâlni cu a lui Ilie Simion. Tăcu.

Era prea liniște.

— Tot nu se vede?

Ilie își duse luneta la ochi.

— Nu, domnule.

— M-aș duce și eu…

— Stai aici, Artilerie.

Costa plecase doar de câteva minute. Mi-a trecut prin minte că ar fi putut să nu se mai întoarcă. Am pândit un sunet. Oricare. Pădurea era încremenită.

— Ce s-o fi auzit mai devreme?

Gândurile noastre se îndreptară în aceeași direcție.

— Nu știu, Ilie. Poate sunt ai noștri. Coloana… Ne-am apropiat de ei…

Trecu o vreme. Ascultam, imaginându-mi zgomote.

— Parcă se ridică ceața…

M-am aplecat peste margine.

— Dom' sublocotenent, lăsați-mă să mă duc…

— Du-te, Artilerie.

Ceață și stâncă. Peretele parcă se mișca sub noi odată cu aburii. Își scoase sacul, punându-l lângă arme.

Vocea veni dintr-o parte, făcându-ne să sărim în sus.

— Am spus să așteptați.

Era deasupra noastră, pe un prag. Se uita la noi, ca și cum ne-ar fi cântărit forțele. Apoi se cățără peste margine. Avea mănușile murdare de sânge închegat.

Îmi surprinse privirea.

— A fost greu să recunosc uniformele.

Am înghițit cu greutate.

— Ai noștri?

— Patru honvezi. Fără niciun galonat.

Mă fixă cu ochii lui sticloși:

— Dacă au fost mai mulți, ceilalți nu sunt departe.

— A fost…

Mi-am închis mintea.

— E ca la stâncă?

— Nu. Acolo ar fi putut să fie o sabie sau ceva greu… Un topor. Aici sunt făcuți bucăți.

— Poate i-au mâncat animalele…

— Animalele nu scotocesc în buzunare.

Am înțeles cum se murdărise pe mâini.

— Se poate să-i fi găsit altcineva înaintea noastră. E o patrulă aproape. Bavarezi.

Dumitru Ilina înjură încet. Am simțit o apăsare în tâmple.

— Unde?

— Au trecut peste vale. Mai jos e un loc bun. Arătă un punct în ceață. Sub noi.

— Trag la hoit ca muștele, dom' locotenent. Și ieri ne-au încolțit tot așa…

— Câți sunt?

— Destui. Tot vânători. Schiță un zâmbet lipsit de viață. Au și bastoane de munte…

Se aplecă și își șterse mănușile pe iarba curată. Ilie așteptă, apoi îi întinse carabina și lopata.

— Putem să-i ocolim? Apăsarea din tâmple se transforma repede în durere.

Simion și cu Ilina se uitară în același timp la el.

— Urmăresc coloana.

Își prinse lopata în teaca de piele de la centură.

— Sergent, spune-le că ne apropiem de inamic. Să țină gurile închise și să aibă grijă unde-și pun picioarele.

În mai puțin de un minut eram gata de plecare. Am dat ordin să se bage bidoanele în sacii de pâine. Unde nu s-ar fi lovit de nimic. Apoi am împărțit armele capturate, ca nimeni să nu se încurce în ele dacă luptăm. Frații Dănilă se despărțiseră cu greu de o bună parte din prada lor.

M-am uitat la ei. Parcă îmbătrâniseră într-o singură zi. Cel mai bătrân părea Gheorghe.

— E păcat să ucizi, domnule.

— Atunci, roagă-te lui Dumnezeu să nu ne audă nemții.

Preotul nostru.

Am răsucit siguranța puștii în poziția din mijloc. M-am stăpânit cu greu să trag închizătorul, să mă conving încă o dată că arma era încărcată.

Am pornit. Costa o luă înainte. Cărarea mergea pe lângă brazi. Apoi, mai jos, Costa trecu peste margine și coborî de-a dreptul spre prăpastie. Panta se domolise.

Fusese până acolo. M-am întrebat cât de departe ajunsese în puținele minute în care lipsise.

Pe jos erau pietre târâte de torente de pe creste. În curând, albia seacă avea să se umple cu zăpadă. Prima dată ninsese la jumătatea lui octombrie. Sperasem că va fi o iarnă timpurie, care să înghețe războiul. Dar zăpada se oprise. Iar acolo nu mai

erau decât bolovani umezi. Și urme de bocanci.

Oamenii se uitau cu teamă spre marginile viroagei.

— Încet! Abia îl auzeam pe Costa, deși era la un pas depărtare.

Ne-am cățărat pe malul stâncos. Sus, ceața părea mai deasă. Brazii erau doar pete întunecate. Am înghițit de câteva ori, să-mi desfund urechile. Dar nu mi se înfundaseră. Era doar liniște.

Am început să coborâm în șir strâns. Nu ni se auzea zgomotul pașilor. Încetasem să mai respirăm.

Nu știu cât am mers. Nu aveam puncte de reper. Răsună întâi o împușcătură, urmată imediat de un sunet ce ne îngheță sângele în vene: un răget fără nimic omenesc în el.

Ne-am aruncat la pământ. Răgetul se înecă într-o bolboroseală.

Cineva striga. O înșiruire de cuvinte pe care nu le înțelegeam. Îi răspunse altă voce. Aproape de noi.

Încă o împușcătură. Am recunoscut pocnetul unei puști Mauser. Îi răspunse un bubuit, ca de tun.

Alt schimb de cuvinte.

Costa se ridică într-un genunchi. Ne făcu semn să nu ne mișcăm.

Două, apoi trei bubuituri, acoperite de o salvă plină. Răgete speriate, de măgari. Mi-am dat seama ce se întâmplase mai devreme. Unul dintre animale fusese atins.

— Ce-au zis?

— Manevrează. Unii îi țin pe loc. Ceilalți învăluie.

Împușcăturile se stinseră. Chiar lângă noi, se rostogoleau bolovani. Sunetul unui corp care cădea. Un mormăit ajunse până la noi.

— Căcat.

M-am uitat la Costa.

— Asta a zis. *Scheisse...* Căcat...

Florea și cu Ilie îl fixară cu ochii ieșiți din orbite. În spatele lor, compania era o grămadă de trupuri întinse pe iarbă. Costa își umezi buzele crăpate. Mi s-a părut că zâmbea. Își dezgolise dinții, de parcă și-ar fi încercat mușcătura.

Își scoase lopata cu mâna stângă.

Un schimb de focuri. Puștile germane acoperiră imediat orice ripostă.

— Baionetele!

Șoapta trecu de la unul la altul. Baioneta germană era lungă cât o sabie.

— Îi luăm din spate, înainte să termine învăluirea. Sergent, în linie. Du-te la capătul celălalt. Trageți doar când vedeți pe cine nimeriți. Ilie, rămâi în urmă. Țintește întâi galonații…

Florea alergă spre capătul șirului.

— Trebuie să fie cineva în mijloc…

— Artilerie!

I-am făcut semn caporalului Ilina. Înțelese.

Costa înălță brațul drept, în care ținea lopata. Nu-l mai lăsă jos. Linia se ordonă după el. Am început să fugim. Respiram prea repede. Parcă îmi lipsea aerul. Am deschis gura.

Un șuierat de glonț. Intram în linia de foc a celor de jos. Ai noștri. Numai că abia dacă mai trăgeau. Acum le și auzeam vocile. Costa schimbă direcția. Linia îl urmă.

Copaci. O flacără. O limbă de foc, lipită de pământ.

Costa îi spuse ceva lui Simion. Sergentul o luă înainte, legănându-și pușca cu lunetă. Se dizolvă în ceață.

— Stai aici. Când mă auzi, atacă cu zgomot!

Ne-am oprit. Ne-am strâns unul în altul. Gheorghe Puiu, frații Dănilă, Grigorie Toader, Sandu Jucan și cei trei artileriști. Zece oameni înfricoșați. Ceilalți plecaseră cu Costa.

Am împins siguranța de tot, spre stânga.

— Strigați tare! Trageți în aer dacă nu vedeți pe nimeni…

O rafală izbucni sub noi. Un ordin în germană. Dar vocea era a lui Costa.

— Acum!

M-am prăvălit spre vale, convins că picioarele nu aveau să mă țină. Am urlat. Ceilalți au urlat împreună cu mine. Cu forța pe care ne-o dădea frica.

Țineam pușca cu amândouă mâinile. Am tras în aer, clătinându-mă din cauza reculului. În jur izbucniră alte împușcături. Am vrut să încarc, dar n-am putut să-mi stăpânesc mâinile, atât cât să apuc închizătorul.

Stăteam prea aproape unii de alții. Trebuia să ne răsfirăm. Străfulgerări în ceață. Bubuituri, ca o grindină, una după alta. M-am repezit spre locul de unde se auzeau. Florea se lovi de mine. Baioneta spintecă aerul lângă obrazul meu.

— Nu vă opriți!

Eram singur! Fugiseră! Nu mai era niciunul dintre ei alături de

mine…

Am reușit să-mi stăpânesc gândurile.

Florea se înecă. Strigătul i se opri. Un soldat ne apăruse înainte. Alerga spre noi. Uniforma cenușie avea aceeași culoare cu ceața. Casca îi acoperea ochii. Nu ne vedea.

Trecu prin mijlocul linei noastre. Ilina se întinse după el, împungând în gol cu baioneta.

Nimeni nu se opri. Soldatul dispăru.

Rafala veni atât de aproape, încât am simțit fumul înțepându-mi nările. Gloanțele șuierară, nevăzute.

Copaci. Apăruseră din ceață. Erau mai jos, sub noi.

Vocea lui Costa. Cineva îi răspundea. Un strigăt. Apoi un bubuit care ne opri în loc.

— Nu trage! Dumnezeii mă-tii! Nu trageți, mă!

Soldați în uniforme cenușii se ridicau de jos. Parcă ieșeau din pământ. În fața lor, mai departe, înaintau alte forme omenești. M-am lăsat în genunchi, manevrând în sfârșit închizătorul. Am apăsat pe trăgaci, îndreptând țeava în sus, fără să țintesc. Am încărcat din nou.

Frații Dănilă trăgeau și strigau în același timp. Gheorghe pică între ei, aproape trântindu-i la pământ.

— Ușor… ușor… Mi-am dat seama că vorbeam în șoaptă.

Focuri de armă. Privirea mi se încrucișă cu cea a unui soldat german. Avea fața murdară. Ca o mască din spatele căreia luceau ochi atât de albaștri, încât păreau albi. Își ridică arma la piept. Apoi o luă la fugă prin fața liniei noastre, urmărit de gloanțe ce nu-l nimereau.

Camarazii lui însă stăteau pe loc. Unul dintre ei urlă ceva de mai multe ori, până când în învălmășeală se auziră ordine.

Mi-am dat seama că ieșisem din adăpostul cetii. Ne vedeau. Și eram o mână de oameni.

Al treilea cartuș. Încă două. Germanii se desfășurau. Panica trecuse. Erau iarăși soldați.

Uitându-mă pe deasupra lor, am zărit întâi animalele, apoi pelerinele negre ale artileriștilor din coloană. Fugiseră spre copaci. Germanii erau prinși între noi și ei. Dar unde erau ceilalți, cei care făceau învăluirea?

— Stați!

Vocea lui Costa. Pentru noi. Apoi lătră ceva, în germană, autoritar.

Salva soldaților în *feldgrau* se împărți în două: spre noi, și spre locul de unde strigase Costa.

M-am trântit jos. Ne despărțeau douăzeci de metri.

— Ce fac ăștia? Ceara mă-sii… Dumitru Ilina se târî pe coate și se răsturnă, ducând pușca la ochi. Dinspre copaci veniră două bubuituri. Un glonț mare cât o pasăre trecu pe deasupra capetelor noastre.

— Ai noștri! Nu trage, bă!

Am tras împreună. Nu știam în ce. Germanii dispăruseră din nou, înghițiți de pământ.

— Suntem români! Sandu Jucan își băgă fruntea în iarbă, de parcă ar fi vrut să se îngroape.

O bubuitură și piuitul unui glonț, la fel de greu. Am ridicat puțin capul, căutând o cale prin care să ieșim din câmpul de tragere al celor din coloană. Nu era niciuna.

— Uite-i!

— Vin peste noi!

Manevraseră. Se mutaseră într-o porțiune cu stânci. Uniformele abia dacă se mai distingeau printre pietre. Am strigat spre locul unde auzisem vocea lui Costa:

— Vor să-mi întoarcă flancul stâng!

Nu răspunse nimeni.

— Domnule, mai sunt câțiva… I-au lăsat acolo! Ilina se ridicase în genunchi. Din pădure răsună iarăși o bubuitură și se zări o flacără galbenă. Glonțul trecu printre noi, făcându-l pe artilerist să se arunce la pământ.

— Nu mai trage, în Dumnezeul mă-tii! Ilina avea fața roșie.

Germanii rămași pe loc deschiseră focul.

În câteva momente aveam să fim învăluiți și prinși între trei linii de foc, dintre care una a camarazilor noștri. Trebuia să fugim.

Se auzi o singură împușcătură izolată. Un Berthier, în spatele perdelei de brazi. Apoi izbucniră strigăte de atac, și din ceață apăru Costa, urmat de ceilalți. Trăgea sprijinindu-și țeava pe mânerul lopeții.

Am sărit în picioare, împins de instinct.

— După mine! Începură să se miște. Nu îndeajuns de repede. Nu înțelegeau și nu voiau să se ridice în bătaia gloanțelor. Frica îmi pompa nebunește sângele în vine. Se trăgea de peste tot. Nu mai distingeam de unde veneau gloanțele.

Costa încetinea. Întâlnise rezistență. Iar germanii de pe flanc se mișcau iar. Urcau. Încercau să ajungă în spatele nostru. Îi vedeam: mogâldețe alergând prin aburii cețîi. Nu-mi dădeam seama câți erau.

Costa fusese oprit. Se întinseseră pe jos. Erau atât de aproape unii de alții, încât flăcările împușcăturilor aproape că se uneau.

Ne-am desfășurat. Fugeam la vale.

Am călcat în gol. O durere ascuțită. N-am luat-o în seamă. Singurul gând era că mai aveam două cartușe în magazia Mauserului. Strigam. Ceilalți mi se alăturaseră. În față ne apărură uniforme gri. Germanii se ridicară, încercând să se depărteze de soldații lui Costa. Se retrăgeau.

— Jos!

Am alunecat pe iarba umedă. Se împiedicară între ei. Nimeriră unul peste celălalt. Ilina scosese un pumn de cartușe, începu să încarce. Germanii alergară câțiva pași, apoi se trântiră la pământ.

— Uitați-vă după ăia din spate!

— Pe mă-sa! Ilina termină de încărcat și se întoarse, cu arma pregătită.

Costa trecu prin dreptul nostru. Era însoțit doar de Stancu și de Ion Alradii. Îi împingeau departe de copaci pe germani.

Marcu Dănilă strigă din capul șirului:

— Atacă!

Nu erau chiar în spatele nostru. Nu apucaseră să se poziționeze. Ieșeau din ceață, desfășurați, cu baionetele la armă.

Ne târâm, căutând un adăpost. Oricât de mic. Nu era niciunul. Am tras ultimul foc. Magazia era goală. Ilina trase prea repede. Glonțul plecă spre munte. Irosit.

Erau atât de aproape, încât îi priveam în ochi. Veneau repede, dar mergeau în ordine. Ne țineau lipiți de pământ. O piatră țâșni pe lângă cotul meu, atinsă de un glonț. Mi-am băgat fața în iarbă, făcându-mă cât mai mic.

Se auzi o singură împușcătură, din lateral. Casca cu țepușă zbură de pe capul galonatului ce îi conducea. Mai făcu un pas și se prăbuși pe burtă, secerat.

Ezitară. Și se opriră.

Am aruncat pușca și mi-am dus mâna la tocul pistolului.

Florea Bucur își trase ultimul cartuș când se ridică. Nu nimeri.

Nici nu încercase să țintească.

Nu știu de ce nu ne-au împușcat, când am fost în picioare, în fața lor. Erau de două ori mai mulți decât noi. Dar poate că disciplina îi făcuse să aștepte ordinul ce nu avea să mai vină.

Balanța se înclină în secunda în care, din ascunzișul lui, Ilie Simion scuipă încă un glonț printre ei. O luară la fugă. Dar nu spre creastă. Ne ocoliră, ducându-se spre vale.

Am stat acolo, împietriți, uitându-ne la ei. Trecură la câțiva pași de noi. Alergau, ținându-și căștile cu mâna. Ranițele le tresăltau în spate. Se pierdură treptat în ceață.

Am lăsat în plata Domnului pistolul și am apucat pușca. Apoi ne-am îndreptat spre cadavrul ce rămăsese părăsit în iarbă.

— Vezi dacă mai mișcă…

Gheorghe se aplecă peste el. Era cu fața în jos. Îl întoarse. Ne fixa cu ochi opaci. Gheorghe murmură ceva, apoi făcu o cruce.

Pușca îi căzuse alături. Tănase o împinse cu piciorul.

O voce răgușită. Necunoscută.

— Care ești? Arată-te!

— Venim, unchiule! Stai acolo!

Stancu strigă după noi dinspre vale. I-am făcut semn lui Florea. Se târî spre locul de unde se auzise vocea caporalului. Când se întoarse, mergea în picioare, fără să se mai ferească.

— Ce facem, Floreo?

— Zice să mai așteptăm, până ne cheamă dom’ locotenent…

Ascultam vocile celor din vale. Nu înțelegeam ce spuneau.

La un moment dat cineva scoase un strigăt înăbușit. Auzeam animalele frământând pământul cu picioarele.

Apoi, lângă noi apăruse Ilie Simion. Uitase să-și mai pună capela pe cap. Îi ieșea pe jumătate dintre bumbii mantalei. Florea îl îmbrățișă. Ilie își făcu loc până la mine.

Împrejur, ceața era risipită, apoi se lăsa din nou întunericul. Zi, iar apoi, într-o clipă, noapte.

— Neamțul… e mort?

Vorbea încet, ca și cum ar fi putut să-l trezească.

— Da.

Descoperi capela și își făcu de lucru cu ea.

— Ai tras la vreme, Ilie. Altfel ne lua naiba.

Își ridică imediat privirea.

— N-a căzut nimeni. Am avut iar noroc, domnule…

Ochii mă usturau. Ceața mă orbea.

Când a sosit ordinul lui Costa, am coborât. Un măgar zăcea în mijlocul potecii, într-o baltă de sânge aburind. Îi desfăcuseră poverile. Își adunaseră și morții. Erau trei. Printre ei se afla și ofițerul cu chipiu teșit la spate. Erau îmbrăcați în uniforme vechi, ca și cei care scăpaseră.

Niciunul nu era tânăr. Aveau puști cu vergea, Martini-Henry, înalte cât ei. Animalele rămase se înghesuiseră la un loc, neliniștite. Simțeau mirosul morții aproape.

Am stat față în față, neștiind ce să ne spunem.

Ieremia Constantin mângâie botul unuia dintre măgari și arătă spre butiile din spinarea lui.

— E apă?

Unul dintre bătrâni dădu din cap. Ieremia căută cepul. Bătrânul avea o manta lungă până la pământ. Marginea de jos era mânjită cu noroi. Scoase dintr-o desagă o gamelă și i-o întinse.

— Ia cu asta. Să nu se irosească.

Am băut toți, pe rând. Era rece. Era cea mai bună apă pe care o băusem vreodată.

Făceau drumul o dată pe zi. Duceau apă și provizii. Întâi doar pentru grăniceri, iar acum și pentru artileriștii de la bateriile de pe creastă. Trecuseră mereu pe acolo. Chiar și înainte de război. Poteca era a lor.

Am fi putut să-i ajutăm să-și ducă morții până în vale. Să fim acolo dacă nemții s-ar fi întors.

M-am uitat la Costa. Nu l-am mai întrebat. Bătrânii aveau să coboare singuri.

Frații Dănilă aduseseră cadavrul. Mitu Dumitran îi luase arma și ranița. Îl întinseseră alături de ofițer. Mantaua îi ajungea până la jumătatea coapsei. Avea bocanci de munte și moletiere groase. Pantalonii aveau bazoane și genunchiere din piele. De raniță era agățat un baston cu vârf de fier.

Costa luă pușca de la Dumitran. Apucă închizătorul. Un singur cartuș. Nici ei nu apucaseră să încarce. Nuță David se aplecă să ia casca cu țepușă. Îi sfâșie postavul gri. Dezveli o emblemă de alamă, care lucea pe pielea lăcuită. Dezgoli de tot casca, și o puse pe cap, peste capelă.

— Io-te și împăratul!

Încercară să râdă. Nu reușiră.

Mi-am pus Mauserul pe umăr și am luat ranița din mâinile lui

Mitu. Bastonul era simplu. Cineva încercase să-i cresteze ceva sub mâner, dar renunțase. Am desfăcut curelele raniței. O foaie de cort, împăturită strâns. Cartușe. Un săculeț cu o jumătate de pâine înăuntru.

Pâine proaspătă. Mirosul ei îmi umplu nările.

O cutie mică, din lemn. Am deschis-o. Înăuntru era o pereche de ochelari rotunzi, cu brațe întoarse, de prins după ureche.

Rămășițele unei vieți. O pereche de ochelari și o jumătate de pâine.

Am strâns ochelarii în palmă, până când cioburile mi-au intrat în carne. Nu am simțit nimic. I-am aruncat spre brazi. Apoi m-am șters pe mantaua mea, deja murdară de sânge uscat.

— Păstrează foaia de cort și cartușele.

Bătrânii se uitau la noi. Am văzut începutul de teamă în privirile lor.

Costa îi întinse lui Ilie Simion un teanc de bancnote găsite într-un buzunar. Hârtii românești și unele străine, toate puse la un loc.

Prada celui care ucisese.

Ilie ezită. Apoi le luă.

Gheorghe Stancu descheie centura pe care era teaca baionetei. O băgă în sacul de la șold, după ce își trecu degetul peste cataramă. La fel cu aceea de la hamul meu.

Germanul avea un fir auriu cusut pe guler și unul la manșetă. Erau însemnele unui grad pe care nu-l cunoșteam. Bumbi de alamă, cu un leu ridicat în două labe.

— Dacă vrea cineva bocancii, să-i ia acum.

Se mișcară mai mulți. Îi luă Cristache Dănilă. Erau măsura lui. Marcu luă pantalonii întăriți cu piele.

Bătrânii se duseseră lângă animalele lor. Depărtându-se de noi.

— Îi îngropați?

Aveau să-i poarte până jos. Să fie îngropați cum se cădea. Toți patru. Unul dintre bătrâni își scoase mantaua și o așeză peste trupul aproape gol al bavarezului.

Eram gata de drum. Costa se mai uită o dată la cei rămași pe cărare. Pentru o clipă, în golul din ochii lui se căscă un gol și mai adânc.

Nu ne mulțumiră. Nu ne spuseră nimic. I-am lăsat acolo, între animalele lor de povară. Au respirat ușurați când ne-au văzut

plecând.

Cărarea curgea înainte. Pe măsură ce coboram, era mai bătătorită. Ne-am afundat între copaci, auzind doar sunetul pașilor noștri. Mai jos, în pădure, ceața se risipise. Vedeam până departe, printre trunchiurile copacilor.

Nuță David își lăsase casca cu țepușă pe cap. Îi strânsese cureaua sub bărbie. Nu i-am zis nimic.

Oamenii începuseră să vorbească între ei. Nu mai erau brazi în jur. Doar copaci desfrunziți. Călcam pe frunze uscate. Frații Dănilă coborau alături. Își țineau privirile în pământ, pășind cu grijă. Doi uriași, speriați doar că ar putea face prea mult zgomot. Cristache ducea jumătatea de pâine ce fusese a bavarezului. O proptise între bumbii de la piept și o strivea cu ulucul pușții la fiecare pas.

Stancu și cu Ion Alradii aveau privirile pironite spre copacii de deasupra cărării.

— Aș vrea să se audă măcar o pasăre, dom' sublocotenent... Alradii avea la gât o tăietură lungă. Sângele i se uscase pe guler.

Măcar o pasăre.

Dar eram singuri.

Pădurea se termină dintr-odată. Cândva poate că acolo fusese o vale. Pământul se vindecase, dar pe stâncă nu mai crescuse decât iarbă, fără copaci. Limba dezgolită se ridica cu un capăt spre ceața de deasupra, iar sub noi se prăbușea spre poalele muntelui.

Sute de metri mai jos era o poiană. Fumul focurilor se înălța drept, fără să fie tulburat de vreo adiere. Aproape că simțeam mirosul de lemn ars.

— Câți să fie?

— Nu mai mult de o companie.

M-am întrebat dacă ei ne vedeau.

Două furgoane trase de cai. Bagajele sau intendența, cu provizii.

Costa își mijise ochii. Nu avea nevoie de binoclu.

— Vânători. Se uită la copacii care ne așteptau înainte. Încă mai putem să-i ocolim. Se întoarse spre mine, așteptând.

Oamenii tăceau. Rupseseră șirul. Am coborât vocea:

— Le-a ajuns pustietatea.

Își ținea capul înclinat într-o parte. Semăna cu un animal la

pândă.

— Atunci să-i lăsăm să ne vadă.

Coborâșul fu lung și greu. Iar cei de jos ne descoperiră târziu. Santinelele lor se simțeau în siguranță. Linia frontului era departe.

La poalele muntelui, am intrat iarăși în pădure. Și ne-am pomenit urcând. Când mă întrebam dacă până la urmă Costa nu schimbase drumul, copacii se răriseră. Am ieșit în poiană.

Cerul înnorat tăia piscurile munților. Era altă lumină. Culorile erau vii. Până și frunzele căzute aveau o nuanță mai aprinsă de ruginiu.

Săpaseră întărituri în care își așezaseră mitralierele. Aveau multe mitraliere. Și uniforme noi, curate.

La capătul celălalt al poienii se zărea o cabană din lemn, acoperită cu șindrilă. Ridicaseră corturi în jurul ei. Furgoanele stăteau sub o stâncă. Deshămaseră caii și-i lăsaseră liberi.

Nu ne ieșiră înainte. Lângă o mitralieră, un plutonier ne cerceta cu binoclul. M-am întors spre sergenții noștri fără galoane.

— Țineți oamenii adunați. Să nu creadă că ne desfășurăm.

Costa îl chemă pe Ilina. Își puse carabina pe umăr și își scoase binoclul. Între noi și vânători nu era nici măcar o sută de metri. Șterse fără grabă lentilele și-l duse la ochi.

— Du-te să vezi dacă au înțeles că suntem de-ai lor.

M-am întors și m-am uitat spre trupă.

— Nuță, ia-ți drăcia aia de pe cap. Nuță David își ascunse în sac *pickelhaube*-ul[33].

Ilina ne făcu semne largi de lângă mitralieră.

Ne-au lăsat să ne apropiem. Dar nu și să trecem. Plutonierul trimisese un soldat spre tabăra de corturi. Uniformele mitraliorilor aveau însemnele Batalionului I vânători. Le văzusem camarazii în prima zi, când ieșisem de la general. Atunci când o văzusem și pe Elena Nasta. M-am întins pe iarbă cu pușca pe piept.

Mă dureau părți ale trupului pe care nu le mai simțisem niciodată până atunci. Abia mi-am îndoit picioarele. Dacă aș fi închis ochii, aș fi adormit. I-am ținut deschiși. Am căutat forme și chipuri cunoscute între norii care parcă stăteau să cadă peste

[33]33-Cască cu țepușă, desenată de regele Prusiei, Friederich Wilhelm (viitorul Kaiser Wilhelm al II-lea), în 1842.

noi.

Soldatul adusese cu el un căpitan. Semăna cu un profesor. Ochelarii pe care îi purta îmi amintiră de bavarezul pe care îl părăsisem, să fie îngropat de străini.

M-am ridicat odată cu Costa. Dacă nu m-aș fi sprijinit de pușcă, aș fi căzut. Am așezat un picior înaintea celuilalt, ca și cum abia atunci învățam să merg.

Căpitanul se apropie. Mantaua îmi atârna țeapănă. Era atât de murdară, încât petele nu se mai distingeau între ele. Poate că era mai bine. Costa avea ochii înfundați în orbite. Și privirea străbătută de umbre.

Plutonierul și cu santinelele se țineau departe, de parcă am fi fost ciumați. Poate că ceva se lipise de noi în timpul nopții. Sau era doar mirosul sângelui, ce ne intrase în haine. Supraviețuisem. Pentru prima dată, m-am întrebat cu ce preț.

Stăteam umăr la umăr cu Costa. Aveam aproape aceeași înălțime. Căpitanul era cu un cap mai scund decât noi. Peste curiozitate se adăugă o urmă de teamă.

Am schimbat saluturile. Costa îi întinse ordinele noastre. Căpitanul își scoase ochelarii ca să poată să le citească.

Lipseau patrule? El nu știa nimic. De la ce regiment fuseseră? Nimeni nu ne spusese. Iar noi nu le găsisem, ca să aflăm.

Încercă să se uite în ochii noștri, dar privirea îi fugea spre petele de pe uniforme. Și spre tocurile pistoalelor. Poate pentru o clipă se gândise să ne aresteze. Dar dorința de a ne vedea plecați fu mai puternică.

— Oamenii sunt flămânzi.

Cafea. Doar pentru noi, ofițerii. I-am văzut ușurarea când l-am refuzat.

— Nu aveți învoire să treceți prin fortificații.

Trebuia să le înconjurăm. Dar nu prin poiană. Exista o cărare pe care o foloseau și coloanele ce aprovizionau trupele de pe munte. Alți nedoriți.

Una urcase dimineața. I-am spus că alta avea să ajungă acolo înainte de întuneric. Trupă amestecată. Își pierduseră comandantul. Le rămăseseră animalele de povară și patru morți.

Ne dădu escortă până la cărare. Se uită după noi, până când fu sigur că nu aveam de gând să ne întoarcem.

Ne-am îndreptat spre lizieră. Cărarea era acolo, după primul

rând de copaci. Întinseseră sârmă ghimpată. Începuseră să ridice și valuri de pământ, dar se opriseră. Soldații ne conduseră până la o trecere lăsată în rețeaua de sârmă. Mi-am adus aminte de alte fire, agățate între alți copaci. Fără sârmă ghimpată. Doar cu resturi de hoituri legate de ele.

Soldații ne salutară, petrecându-ne cu privirea pe când ne împleticeam spre vale. Corturile erau de partea cealaltă a îngrăditurii. Nu-ți puteai da seama dacă vânătorii abia veniseră sau se pregăteau de plecare.

Trei figuri cunoscute îmi atraseră atenția. Stăteau lângă unul dintre furgoane. Iosif Bălan era îmbrăcat în aceeași haină neagră. I-am simțit privirile până când cărarea s-a afundat în pădure.

— Era papistașul…

N-am răspuns. Florea își îndreptă umerii, așezând curelele puștilor.

— Ce-o fi căutând aici, domnule?

Pentru un moment mi-a trecut prin minte gândul că poate ne așteptase pe noi.

Nu mai erau brazi. Înaintam pe un covor de frunze în care picioarele ni se adânceau până la glezne. Pe lângă pașii noștri, se auzeau ici și colo foșnete. În sfârșit, erau păsări.

Mi-am scos ceasul. Am simțit bătaia mecanismului în palmă. Trecuse de trei. Mai rămâneau două ore de lumină.

Umezeala cetii dispăruse. Parcă respiram mai bine. Mirosea a praf și a scoarță de copac. Poteca abia dacă se mai distingea în marea de frunze. M-am uitat în jur, cu o strângere de inimă. Poate că nu era drumul cel bun.

Costa mergea cu pușca așezată pe braț.

Mi-am adus aminte. Focurile. Stelele licărind. Reflectându-se în ochii lor.

Am simțit gheara în piept. Frica. Roșul frunzelor moarte păli. Crengile copacilor se închiseră deasupra mea, acoperind lumina. Gândurile mi se tulburară, de parcă aș fi avut în fața ochilor imaginea unei oglinzi sparte. Mi-am încleștat fălcile. Ca să nu strig.

Momentul trecu greu. Mă lăsă golit pe dinăuntru. Era doar oboseala. Am strâns pleoapele.

Când le-am deschis, totul era așa cum trebuia să fie.

Costa pășea peste frunze, fără să le împrăștie. Fără zgomot.

Așa cum făcuse întotdeauna. Nori cenușii alergau deasupra noastră. Departe de tot ce era sub ei.

Coboram în cadență, ascultându-ne sunetul pașilor. Durerile fuseseră înlocuite de amorțeală. Mi se făcu frig.

Când am început să recunosc locurile, lumina scăzuse. Poteca se răsuci în jurul unei stânci rupte din coasta muntelui. Sub noi curgea o apă. Iar mai jos, zăream puntea. O trecusem cu o zi înainte, când începusem să urcăm spre bordeiul pustnicului. M-am uitat peste vale. Erau doar copaci. Bordeiul era undeva, deasupra lor. Nu aveam să mai trecem pe acolo. În nări încă mai simțeam mirosul dulceag al resturilor agățate de sârme.

Cărarea ajunsese în poiana schitului. Peretele de stâncă era afumat. Alături, un copac arsese din rădăcini. Era doar un trunchi negru, înconjurat de cenușă umedă.

Din schit rămăsese numai brâul de piatră, și, la colțuri, îmbinările bârnelor. Focul se stinsese.

Am trecut pe lângă ruine, fără să încercăm să le ocolim. Eram prea obosiți. Iar acolo, în afară de o grămadă de bolovani și de lemne arse, nu era nimic.

Ne apropiam de oameni. Mergeam pe o cărare umblată. Erau podețe din bârne și trepte tăiate în pământ, întărite cu țăruși din lemn. Cu o zi în urmă nu le luasem în seamă. Acum erau mai prețioase decât niște catedrale ridicate în deșert.

— Trage artileria…

Am ridicat capul. Ecourile trecură peste vârfurile copacilor. Le-am ascultat, fără să ne oprim.

Am lăsat în urmă ruinele schitului. Și muntele. Și amintirea nopții. Începuse să picure. Ploaia s-a întețit când am ieșit din pădure.

Orașul de la picioarele noastre se schimbase. În gară, trenurile stăteau unul lângă celălalt, pe toate liniile. Era o mare de vagoane, de toate felurile. Lipseau cele cu artileria grea, pe care le zărisem în dimineața plecării. Trenurile care nu mai încăpuseră la peroane fuseseră trase mai departe, pe liniile triajului. În față, era o garnitură vopsită în verde și cenușiu. Auzisem de ea. Era trenul generalului Averescu, comandantul Armatei a 11-a.

De pe străzile din jur se ridicau coloane de fum. Întâi, am crezut că fuseseră bombardați. Apoi mi-am dat seama că aprinseseră focuri pentru trupe. Pe șosea, șirul de furgoane și

automobile părea să se întindă pe kilometri întregi. Se pierdea în zare, de ambele părți, curgând spre țară, departe de graniță.

Începuse retragerea.

Se ridicaseră corturi în parc, între cazinou și hotelul *Palace.* Fuseseră mutate cele de lângă mănăstire, pentru că acolo poiana era goală. Numai casele rămăseseră la fel de pustii. Coșurile lor nu fumegau.

Am coborât pe străzi lăturalnice. Chiar sub noi se zărea o vilă, cu un lac în față. Pe treptele de la intrare zăceau răsturnate două bărci.

Ne furișam. Am înțeles de ce abia când ne-a oprit prima patrulă.

Erau peste tot. La fiecare răspântie. Sau rătăceau amenințător pe străzile goale. Roșiori călare, cu săbiile scoase din teci, ținute la umăr.

Un locotenent cu tunica strâmtă cercetă ordinele lui Costa fără să descalece. Se strădui să le citească până la capăt, chiar dacă ochii continuau să-i fugă spre noi. Ceilalți cavaleriști ne priveau bănuitori. Parcă, dintr-odată, se gândeau că săbiile nu le mai erau de ajuns.

Rana mă ardea. Chipiul îmi strângea fruntea ca într-o menghină. L-am scos. Răcoarea fu o alinare.

— Dați-mi-l mie, domnule. Ilina întinse mâna.

— Pune-mi-l în rană.

Calul locotenentului își scutură capul și se dădu un pas înapoi. Ceva îl neliniștea. Poate mirosul nostru.

Mi-am apăsat fruntea cu degetele.

— Sunteți rănit.

Am mormăit un răspuns. Locotenentul foșni hârtiile, începând să le citească încă o dată. Spatele îmi era înțepenit. Cât mersesem, durerea fusese ascunsă într-o cămară din mintea mea. Acum, ușile se deschiseseră.

Dădu pinteni calului, care însă nu se mișcă spre noi. Fornăi, scuturându-și căpăstrul. Locotenentul trebui să se aplece în șa ca să-i dea hârtiile înapoi lui Costa.

— Aveți grijă mai departe. Au fost executții.

Am încropit un salut grăbit. Am auzit sunetul copitelor îndepărtându-se.

Ne mai opriră și alte patrule. Apoi, în mijlocul orașului, nimeni nu ne mai luă în seamă. Coloana în retragere trecea pe strada

mare. Erau soldați din toate armele, cocoșați sub greutatea ranițelor lor. Nu mai aveau care pentru bagaje. Mulți dintre ei abia dacă mai erau îmbrăcați cu ceva care să semene cu o uniformă. Costa se opri să vorbească cu un sergent, apoi ne ajunse din urmă.

— E Divizia 21. Se retrag la Băicoi.

Am simțit privirile celor cu care ne încrucișam. Zăboveau pe armele capturate, pe hamuri și pe ranițele noastre.

La prima răscruce am ieșit de pe strada mare. Am sărit gardurile până am dat de o străduță pavată cu piatră. Aici nu mai era nimeni. Nici măcar patrule. Am început să urcăm. Șoseaua se întindea sub noi, pe la poalele unei coline acoperite cu tufe și lăstăriș. Mănăstirea era mai sus. Pe undeva prin apropiere trecea drumul pe care coborâsem spre hotel, împreună cu doctorul Brătescu.

Între noi și șosea nu mai erau case. Nimic nu mai ascundea vederii coloana în retragere.

Sub noi era un teren gol, ce semăna cu un parc. Iarba îngrijită fusese tăiată scurt. Chiar și în noiembrie se păstrase verde. Coloana de soldați se scurgea pe mijlocul străzii. Pe margine, zăceau mai mult de douăzeci de morți, înșirați unul lângă altul. Îi lăsaseră numai în veston, fără manta și centiroane. Unii dintre ei aveau picioarele goale. Cineva le aprinsese lumânări la cap. Erau vegheați de santinele. Lângă ei, soldații din plutonul de execuție se înghesuiseră cu gamelele în jurul unei căruțe. Câțiva ofițeri de rang înalt se retrăseseră într-o parte, însoțiți de un civil în palton gri.

Morții aveau pancarte la gât. Nimeni nu se îngrijise să le mai așeze drept. Unele aveau găuri de gloanțe. Erau murdare de sânge. Al celui care o purtase sau al celui care murise alături.

Unii dintre cei executați aveau mâinile bandajate. Cei mai mulți însă își mutilaseră picioarele. Era mai ușor să te împuști în picior. Iar mâinile rămâneau nevătămate, pentru munca de acasă. Încercaseră să scape. Într-un fel, reușiseră.

Încetinisem. Ne uitam, fără să ne putem desprinde privirile. Era ceva hipnotic în șirul ordonat de cadavre. Ca și în tremurul lumânărilor.

Drumul se bifurca. Am luat-o pe cel care se îndepărta de strada mare. Deasupra noastră era mănăstirea. Zidurile și turnul clopotniței o făceau să semene și mai mult cu o fortăreață.

Corturile dispăruseră. Vetrele focurilor semănau cu niște răni proaspete. Ultima iarbă nu mai fusese cosită. Buruienile strivite de bocanci începeau să se îndrepte. Undeva, o fereastră uitată deschisă se izbea de un zid. O dată. Încă o dată. O bătaie monotonă, însoțită de șoaptele vântului.

Ne-am dus spre mănăstire. Între doi castani atârna o frânghie. Lângă ea, noroiul încă mai păstra urmele copitelor.

Poate fusese doar un cal scăpat. Ne tăiase calea, prin întuneric, mie și maiorului. Aș fi vrut să pot să cred.

Un car de bagaje, părăsit. Avea o osie ruptă. Nimeni nu o mai schimbase.

Pe măsură ce ne apropiam, zgomotele crescură, ca atunci când te trezești din somn. Am văzut lumini aprinse. Peste drum de comandament erau adunate camioane. Și automobile. Două dintre ele, descoperite, aveau ușile întărite cu tablă groasă. Am zărit soldați care stăteau de pază. Purtau pălării cu un smoc de pene negre, cizme lustruite și tunici cu două rânduri de bumbi aurii.

Soldații mei de jucărie. Nu reușeam să scăpăm de ei.

Se întuneca. Se aprinseseră felinare cu gaz aerian în fața comandamentului. Lumina se reflecta în vopseaua automobilelor. Porțile mănăstirii fuseseră deschise larg. Nu mai erau cai în curte. Toată cavaleria plecase. Dar santinelele de la poartă erau tot acolo, chiar dacă acum uniformele erau ca ale noastre.

Ne văzură de departe. Când am ajuns, ne-au barat drumul.

Cred că erau gata să tragă. Aș fi vrut să mă întind pe jos. Să dorm.

Erau din Regimentul 61. Regimentul nostru. Niciunul nu-l crezu pe Costa când le spuse. M-am apropiat de el.

— Du-te la raport. Mă descurc eu cu ei.

N-ar fi vrut să-l lase să plece. Dar până la urmă se dădură la o parte.

Cel mai mare în grad era un sergent. Îmi puse baioneta în piept când m-am apropiat.

— Cheamă-ți comandantul. Camarade…

Se întoarse cu un locotenent.

— Ce-i cu haimanalele astea? Cine comandă?

Eu comandam. Deocamdată.

Am salutat. Regulamentar. Cuminte.

Cuprinse tabloul cu o privire.

— Ați fugit de pe front?

— Au spus că sunt din Regimentul 61, domnule. Vorbise sergentul.

— Ce regiment, boule? Ăștia-s dezertori! De unde veniți?

Făcu câțiva pași hotărâți spre noi, dar ceva îl opri.

Descoperise armele pe care le purtam.

— Dacă îmi permiteți…

Se întoarse imediat către mine.

— Ai furat uniforma, soldat? Mă apucă de mantaua descheiată. Ce-i cu jegul ăsta?

M-am aplecat până când fețele noastre au fost la câțiva centimetri depărtare.

— E sânge, domnule locotenent.

Își luă mâna de pe mantaua mea atât de repede, încât își pierdu echilibrul.

— Lăsați-i să treacă, domnule locotenent Stoenescu.

Negoveanu se apropie, însoțit de Costa. Îmbrăcat doar în tunică, sublocotenentul părea și mai slab. Costa își sprijinea carabina Mauser pe încheietura brațului. Mantaua atârna pe el de parcă ar fi fost udă. M-am întrebat dacă și eu arătăm la fel. Probabil că da, altfel nu-mi explic de ce aveau pușțile îndreptate asupra mea.

Negoveanu nu-și ridică privirea din pământ. Nu purta nicio armă.

— Din ordinul cui?

Locotenentul își scosese o batistă cu care își ștergea mâinile. Avea un aer hăituit.

— Sunt încartiruiți aici.

— De când?

— Dinainte să veniți dumneavoastră, domnule locotenent…

— Înăuntru nu sunt decât ofițeri. Din Regimentul 61 și din 6 vânători…

Trebuia să-l dau la o parte din calea noastră. Îmi venea să-l arunc peste zid.

— Unde sunt ordinele? Locotenentul își ștergea mecanic palmele, mototolindu-și batista.

Costa i le întinse fără un cuvânt. Stoenescu nu le luă. Privirea i se fixase pe crucea alb-roșie a *Coroanei* de la gâtul lui. Își strânse batista în pumn și o băgă în buzunar.

— Cred că vă datorez scuze, domnule locotenent. Dumneavoastră comandați plutonul?

— Mi s-a spus că e o companie... Costa împături ordinele și i le dădu lui Negoveanu. Sunt Paul Costa. Nu trebuie să vă cereți scuze pentru că vă faceți datoria.

Locotenentul se înclină scurt.

— Locotenent Filip Stoenescu. Făcu semn santinelelor, fără să se întoarcă. Țevile armelor fuseseră deja coborâte. Soldații se dădură la o parte.

I se adresă lui Negoveanu:

— Domnule sublocotenent, sper că o să vă asumați răspunderea.

— Mă duc acum la domnul colonel Eliescu, să-l înștiințez că s-a întors compania.

— Odaia e în chiliile bisericii vechi.

Ne salută. Am intrat în curtea mănăstirii cu sentimentul că, în sfârșit, ajunsesem la adăpost.

Negoveanu ne lăsă singuri. Dispăru fără un cuvânt. Am trecut prin spatele bisericii, ca să nu mai atragem și alte priviri.

Zidul împrejmuitor avea pete de umezeală. Pe jos erau bălți. Nu înghețaseră. Nu venise încă gerul. Mi-am dat seama că ușa spre cămărușele noastre era încuiată, chiar înainte să ajungem. Asta pentru că ne scoseseră bagajele afară, în dezordine.

Fostele grajduri erau ferecate cu un lacăt mare cât capul unui copil. M-am întrebat unde-l găsiseră. Am făcut-o în timp ce ridicam patul puștii, pregătindu-mă să-l sparg.

Cedă la a treia lovitură, când începusem să mă gândesc că trebuia să dau jos toată ușa.

Înăuntru era frig și întuneric. Florea bâjbâi după lampa cu gaz. Era încă acolo. Ca și proviziile de lemne. Lipseau doar mâncarea și coniacul. Florea aprinse lampa, după care răsturnă câțiva stropi de gaz peste lemnele din sobă. Flăcările se revărsară prin ușiță.

Nici nu-și dăduseră jos sacii de pe umăr. M-am uitat la Costa, așteptând împreună cu el. Își sprijini carabina de perete și se așeză primul.

— Amândouă patrulele au ajuns azi-dimineață. Se rătăciseră.

Am inspirat adânc. Începea să se simtă căldura. Nu trebuia să ne întoarcem pe munte. Nu imediat.

Un călugăr ne bătu la ușă. Căra două găleți cu cărbune. Când

intră, oamenii se ridicară în picioare. Se opri speriat în prag. Marcu Dănilă sări să-l ajute, purtându-se ca și cum călugărul și gălețile lui ar fi fost din sticlă.

I-am mulțumit. Ne întrebă dacă voiam să mâncăm. Voiam. Starețul ne acceptase. Sau se obișnuise cu ideea că nu putea să scape de noi.

Veni un plutonier. Costa era chemat de locotenent-colonelul Eliescu. Apoi apăru un soldat, îndrumat de locotenentul Stoenescu. Intendența ne căutase de două ori. Un sergent, cu un furgon.

— Unul negru, ca un dric?

— Chiar ca un dric, dom' sublocotenent! Dom' sergent, care-l mâna, a ordonat să vă spunem că se întoarce…

Petrea. Cioclul nostru… M-am întrebat pe unde se afla Doctorul. Poate salvase coniacul.

Afară se întunecase și era pâclă. Burnița udase geamurile. Luminile aveau halouri în jurul lor. Treceau călugări cu felinare prin curte. Fereastra se aburise de la respirația mea.

Am strâns puștile capturate și le-am ascuns în camera trupei, sub ranițe. Ne aduseră pâine. Era abia scoasă din cuptor. Eu am rupt-o, iar Gheorghe a spus o rugăciune deasupra bucăților, înainte să le împartă.

Am mâncat ciorbă de la călugări. O încălzisem pe sobă. Nuță David nu se îndurase să dea drumul toartelor oalei. Să nu se răstoarne. Când fusese potrivită, o lăsaseră jos, iar Nuță scosese din raniță o legătură cu bulgări de sare. Spărsese unul cu mânerul baionetei, înainte să-l presare înăuntru.

Fu cea mai gustoasă ciorbă pe care o mâncasem de multă vreme.

— Ardei usturați dacă aveam, dom' sublocotenent… Și niște afumătură… Nuță înghițise în sec, cu ochii întredeschiși. Lăsați, că poate fac eu odată o zeamă! O să mâncați până o să dați cu căciula-n câini!

Fața roșie și rotundă i se luminase ca o lună plină.

Se încălzise. Răzuiseră pereții oalei, până când am crezut că o să-i sară smalțul. Pe sobă rămăsese o singură gamelă plină. Iar pe masa micuță, o felie de pâine cât o palmă. Păstrate pentru Costa.

Întârzia. Fiecare minut care trecea mă neliniștea mai mult. Mă așteptam să se deschidă ușa, și un ordin să ne scoată în ploaia

rece. Să ne suie într-un tren. Sau să ne trimită înapoi pe munte. În ceață.

Gândurile îmi fugiră spre patrulele care se întorseseră. M-am întrebat dacă și ei găsiseră ceva în drumul lor.

Nici ceilalți nu se odihneau. Îmi simțiseră încordarea. Mi-am mișcat degetele în ghete, stăpânindu-mi un geamăt. Ar fi trebuit să le scot și să-mi dau jos moletierele. Dar Costa nu se întorsese încă.

Când se întunecă de tot, au început să-și curețe armele. Apoi am numărat cartușele, despărțindu-le pe cele de 7,92, nemțești, de cele de 8 milimetri, ale armelor noastre franțuzești. Ilina mi-a luat pușca Mauser și a învelit-o în pânză. Ne-am făcut de lucru. În vreme ce păndeam ușa.

Târziu, cineva ne zgârie la geam. Am tresărit cu toții.

Când am deschis, sergentul Petrea stătea lângă zid, ținându-se departe de lumina sărăcăcioasă a lămpii noastre cu gaz.

Am ieșit și am tras ușa după mine. Se făcu întuneric. Ne-am dus în spatele bisericii, sub o streașină, unde privirile celor din curte nu ajungeau.

— Nu-i aici?

— L-au chemat la regiment. E plecat de ceva vreme… Ridică din umeri. Apoi mă întrebă un lucru la care nu mă așteptam:

— V-ați întors toți?

Își scosese o foiță, dar nu-și răsuci țigara. Punga cu tutun îi atârna între degete.

I-am spus că adusesem arme. Și ceva efecte.

— Cu ranițele n-am ce face. Împărțiți-le trupei. Sunt întregi? Erau doar murdare. Și îmbibate cu mirosul celor care le stăpâniseră înaintea noastră.

— Puștile le iau.

Încă nu puteam să i le dau. Costa nu era acolo.

Presără tutun pe foiță, trăgându-se mai aproape de zid, unde nu bătea burnița. Își înfipse țigara în colțul gurii și o aprinse. Inspiră cu nesaț primul fum.

— M-au găsit. Trebuie să mă duc pe linia frontului. N-o să fiu la îndemână câteva zile.

Vestea bună era că pleca cu furgonul încărcat cu de toate. Iar cei care îl umpluseră îl așteptau din nou în noaptea aceea. Dacă ar mai fi avut trebuință de ceva.

— Nu stau mult. Poate o săptămână…

Ne trebuiau ghete. I-am arătat talpa mea. Nu se obosi să se uite. Ne trebuiau ciorapi groși. Dintre oameni, cei mai mulți purtau obiele. Mai erau grenadele... Apoi mi-am amintit de afișul cu surorile de caritate... *Lifebuoy* – *Royal dezinfectant...* Aveam nevoie și de săpun.

— Doctorul mi-a cerut praf pentru păduchi.

— Doctorul? Unde e?

Când ridicaseră tabăra, îi mutaseră spitalul de campanie. Lângă un hotel, *Regal...*

— Am stat la *Regal* o noapte...

Doctorul voia praf pentru păduchi. Era iar pericol de tifos.

— O să doarmă aici, la mănăstire. Mi-a zis să stați fără grijă, că a ascuns coniacul.

Am zâmbit. Fața lui Petrea rămase neclintită.

Am căutat în buzunarul vestonului. Am scos batista cu noduri în care erau banii. Averea mea. Am ezitat. Apoi i-am dat-o sergentului.

— Ia-i toți. Plătește ce trebuie.

El nu ezită. Legătura dispăru.

— Mă întorc spre dimineață... Mă ajutați?

N-am înțeles. Îmi arată zidul. Atunci mi-am dat seama că furgonul nu era în curte. Sărise.

— Nu sunt santinele dincolo?

— Una. Mă așteaptă.

I-am ținut piciorul. Se ridică greoi pe margine.

— Să pregătiți puștile.

Își dădu drumul de partea cealaltă. Am auzit șoapte. Apoi se făcu iar liniște. M-am întors la ușă.

Mirosul mă izbi în față. Le-am făcut semn sergenților să iasă.

Deasupra muntelui încă era o dungă albicioasă pe cer, o ultimă rămășiță a zilei. Dinspre nord se auzea tir de artilerie. Un vuiet înfundat, ca valurile de furtună.

— Stați înăuntru. Dacă au nevoie la latrine, dați-le drumul pe rând.

— Plecați și dumneavoastră, domnule?

Mă duceam după Costa. Pentru că știam unde era.

Se codiră. Apoi Bucur îndrăzni.

— Ce o să fie cu noi, domnule?

— O să știm când ne vin ordinele.

Mă salutară în același timp. Am vorbit în șoaptă:

— O să fie bine, Floreo... Puneți ceva la geam, să nu se vadă lampa...

Am așteptat. Fereastra se întunecă.

Curtea era goală. La poartă aprinseseră un foc. În jurul lui erau patru santinele. Burnița rară nu reușea să domolească vâlvătaia. Fumul se încolăcea spre clopotniță.

Ferestrele chiliilor fuseseră acoperite. Ici și colo se zăreau fante subțiri, prin care lumina unei lămpi cu gaz sau cu ulei încerca să se strecoare afară.

Pe lângă ziduri se auziră pași. Apoi o tuse, în beznă.

Spre nord, cerul se aprindea în străfulgerări scurte. Aerul rece îmi pătrunsese prin haine, înfiorându-mă. Mi-am încheiat mantaua și am urcat treptele bisericii.

În pronaos ardeau câteva lumânări. Fuseseră prea aproape una de alta și se îndoiseră ca niște degete rășchirate. Se topeau sfârâind.

Pereții afumați tremurau. Mirosea a piatră veche.

Am pășit înăuntru. La altar era aprinsă o candelă cu sticlă roșie. Sângera peste ziduri, mânjind chipurile pictate. Ochii mi se obișnuiră cu întunericul. Deasupra capului se legăna ușor un candelabru legat cu lanțuri. Am mai făcut un pas, eliberându-mă de apăsarea lui.

Costa era lângă altar. Stătea cu mâinile pe genunchi. Pulpanele mantalei îi alunecaseră peste dalele de sub strană. Avea capul plecat. Semăna cu o statuie funerară.

Simțeam pardoseala pe care călcam, fără să o văd.

M-am așezat alături de el în strană. Lemnul gemu. O răsuflare mângâie flacăra candelei, speriind-o. Își pusese pistolul pe treapta de la picioarele lui. O explozie îndepărtată făcu să tremure ferestrele de sub cupolă. Am ascultat cum se stingeau ecourile.

— E mai bine când nu e nimeni. Fața îi rămase în întuneric. Nu-mi place să le aud șoaptele... Ar trebui să strige. Dacă nu le-ar fi rușine ce-i cer...

Trăsăturile i se schimbaseră. Ar fi putut să fie oricine.

— Vor să se ascundă... Își duc mântuirea pe picioare, ca o boală.

Am auzit o bătaie regulată. Undeva, în întuneric, era un ceas. Sunetul lui mă ajută să le alung pe toate celelalte.

— A fost sergentul Petrea.

— Petrea... Își desprinse degetele de pe brațele stranei.

— Pleacă în linia întâi. I-am spus ce să ne aducă. Se întoarce în zori.

— Ți-am zis că e învățător?

M-am întrebat dacă băuse.

— Când o să se termine războiul, o să fie un învățător bogat.

— Dacă o să trăiască...

Se îndreptă. Lumina candelei îi căzu pe față. În colțul gurii avea riduri pe care până atunci nu le văzusem.

— Învățătorul o să trăiască. O să-i îngroape pe toți și o să le ia ultimul bănuț din buzunare. Fără război, n-ar fi știut cine e. Și-ar fi irosit viața, crezând că e altcineva.

În timpul asaltului, pe stâncă, și eu uitasem cine eram.

Costa se întoarse spre altar. Fără să plece undeva, se îndepărtase de mine.

Iarna, pe strada noastră, zăpada se înnegrea repede. Erau căruțele, și prea mult noroi. Fumul de cărbune. Iarna, când treceau, dricurile aveau roțile îngropate până la osii în zloata neagră. Auzeam sicriele lovindu-se de pereți, înăuntru. Când fusesem copil, mă rugasem să nu mor iarna.

— A venit soția ta.

Am repetat cuvintele lui în gând. Fără să le înțeleg.

— A venit de ieri. E la hotelul *Manolescu.* Am trimis un curier după ea.

— La hotelul *Manolescu...*

Se aplecă. Pistolul era așezat pe o foaie de hârtie împăturită de mai multe ori. O luă cu grijă, de parcă n-ar fi vrut să miște arma.

— Du-i asta lui Negoveanu. Poate curierul a găsit-o. Voia să plece.

Îmi întinse hârtia. Încă nu reușeam să înțeleg ceea ce tocmai îmi spusese. Nu pe deplin.

— Comandamentul s-a mutat în oraș. Nu e nimeni. O să poți să vorbești netulburat cu ea.

— Cum a ajuns aici?

— Învățătorul a trimis o telegramă. Poate că a primit-o.

Mă ajunsese oboseala celor două zile. Mintea mi se goli.

Costa mai spuse ceva. Nu l-am auzit. Candela clipi. Am crezut că avea să se stingă. Nu voiam să rămân în întuneric. Nu acolo.

M-am ridicat. Flacăra își reveni. Sfinții de pe pereți

încremeniră din nou.

— Pot să ies pe poartă?

— N-au de ce să te oprească.

Stăteam pe loc, cu foaia de hârtie în mână. Își coborî bărbia în piept. Cozorocul îngust al chipiului îi ascunse ochii. Se închisese în el.

Am ieșit. Întâi, am simțit pe față căldura lumânărilor. Apoi, frigul.

M-am dus spre poartă. Santinelele se dăduseră la o parte din calea mea. Uitându-se la mantaua murdară. La rana nebandajată. La privirea mea rătăcită.

Strada era pustie. Sub fiecare felinar se vedea un cerc de lumină galbenă. Jos, în oraș, licăreau zeci de focuri. Nu se auzea nimic. Doar murmurul artileriei.

Am trecut drumul. Automobilele nu se mișcaseră. Pe cărarea pietruită ce împrejmuia mănăstirea se odihneau căruțe și furgoane. Dar lângă ele nu era niciun cal. Am auzit voci în curtea comandamentului. Se îndepărtaseră înainte să intru pe poarta înaltă.

În curte era același Ford T din prima zi. Însemnele de pe portiere dispăruseră sub stratul gros de noroi. Avea geamurile sparte, iar jumătate din acoperiș căzuse în remorcă. Alături era o ambulanță Commer, acoperită cu o prelată descusută. O mai văzusem la Azuga. Era ambulanța Doctorului.

Trăseseră draperiile, dar, în spatele lor, câteva încăperi erau luminate. La intrare, ardea un bec înghesuit într-un felinar. Sub el, doi soldați păzeau ușa. Aveau puști Martini-Henry cu baionete lungi cât niște sulițe. Curați și lustruiți, ca la paradă. Tineri și speriați. Unul avea o mustață subțire, ciuntită într-o parte de un brici grăbit.

Mă salutară, ferindu-și privirea. Fără să întrebe nimic. Aveam capul descoperit. Chipiul rămăsese în cămăruța de la mănăstire. Le-am răspuns, atingându-mi fruntea dezgolită. Eram ditamai generalul. Eram von Falkenhayn[34], venit să se predea.

Mi-am ciocnit ghetele, scuturând noroiul uscat. Am intrat.

În lumina crudă a singurei lămpi electrice, holul părea elegant. Întunericul îi ascundea goliciunea. Am căutat scările, urmărit de o santinelă refugiată la capătul coridorului.

---

[34]34-Erich von Falkenhayn – comandantul Armatei a 9-a germane din Transilvania.

Am crezut că aveam să mă pierd. Prin pereți se auzeau voci. Tavanul vibra sub apăsarea pașilor. Dar eu nu întâlneam pe nimeni. Am încercat mai multe uși încuiate, înainte să o nimeresc pe cea a cabinetului lui Negoveanu.

Era singur, cu fața la fereastră. Perdelele erau date la o parte. În geam se reflecta lumina de pe birou. O lampă cu picior de bronz, înconjurată de foi acoperite cu un scris mărunt. O manta agățată în cuier. Un *secretaire* deschis, cu sertarele scoase și aruncate pe podea, unul peste celălalt. Pe birou, o călimară goală, o ceașcă acoperită cu o farfurioară și un pistol Steyer.

Negoveanu se întoarse ca un somnambul. Avea ochii roșii și pete pe față.

Citise hârtia lui Costa apropiind-o de față, de parcă ochelarii nu i-ar mai fi fost buni. O pusese peste celelalte. Privirea îi întârzie la Steyer, înainte să se întoarcă iarăși către fereastră.

Am simțit că nu puteam să aștept în încăperea aceea, alături de el. Și de pistol.

L-am întrebat de patrule. Să-mi alung una dintre neliniști.

— I-au trimis la Azuga, să acopere pierderile.

Poate că în momentul acela erau morți, striviți de fierul venit din cer.

Negoveanu tăcuse. Am ieșit. În drum spre scări, am așteptat să aud împușcătura. Nu fu nimic.

Soldații erau tot la ușă, gata de defilare. În seara aceea, lumea se ducea dracului.

Am luat la rând automobilele. Poate căutam unul albastru. Dar erau numai Forduri de patrulare, murdare și cu tabla îndoită. Rătăcit între ele, unul descoperit, cu două locuri. Mi-am plimbat palma pe volanul de lemn. Era neted și umed. Pe radiator avea o emblemă ce semăna cu silueta unui om, cu mâinile depărtate. *Stutz.* Nu auzisem niciodată de *Stutz.* Dar eram gata să aflu. Și pentru asta aș fi putut să stau acolo, lângă el, toată noaptea. Aș fi făcut orice, numai să amân clipa în care trebuia să mă îndrept spre cele două femei care mă așteptau în fața mănăstirii.

Sperasem până în ultima clipă ca soldatul trimis de Costa sau de Negoveanu să nu o mai găsească. Simțeam cum fiecare pas mă storcea de puteri. Maria vru să-mi iasă înainte, dar maică-sa o ținu de braț. Când mă văzu aproape, începu să plângă.

Își dusese mâna la gură. Umerii îi tresăltau. Întâi, am crezut

că se prefăcea.

Am așteptat să se liniștească, încercând să-mi amintesc ce ne unise. Întrebându-mă cum ajunsesem să fim ceea ce eram.

Încercă stângaci să mă ia în brațe, dar sângele de pe manta o făcu să ezite. Am făcut un pas înapoi. Să o ajut să renunțe.

Eram rănit. O spuse de două ori tare, apoi vru să plângă iar. Maică-sa murmură. Maria se opri.

Dintr-odată îmi veni să râd. M-am abținut cu greu.

Se adună. Era rândul meu să spun ceva. N-am făcut-o.

— Ești rănit!

Maică-sa o dădu la o parte.

Știa să facă un reproș din fiecare cuvânt. Veniseră să mă vadă. Drumul fusese greu. Petrecuseră noaptea într-o cameră cât un coteț, și la fel de curată. Erau obosite și sătule de ce înduraseră. Și toți se săturaseră să mă aștepte pe mine.

Maria își luă locul din față când voiam să întreb cine mai făcea parte din acei „toți”. Smulse din mâinile mamei ei un pachet legat cu sfoară și mi-l întinse.

Paltonul meu bun, din stofă neagră. Îl și curățase. Zâmbi printre lacrimile ce i se uscau pe obraji.

M-am uitat la ea. Nu apucase să se pieptene. La început, țineam mine că îmi plăcuse cum îi mirosea părul. I-am așezat o șuviță la loc, trecându-i-o peste ureche. Avea fața albă, mai rotundă decât o știam. Roșul desenat pe obraji o făcea mai palidă.

Zâmbetul i se stinse.

— A fost *Universul?*

Niciuna nu înțelese. Maria se întoarse spre maică-sa, dar nu găsi sprijin. Fără să știu de ce, nu le-am spus nimic despre liste.

Aflaseră unde eram din telegrama lui Petrea.

Fusese un semn.

Acasă erau bombardamente. Aeroplane și zepeline zi de zi. În tot orașul nu mai era un pumn de cărbune. Nici măcar o stinghie de ars, de când se lăsase frigul. Nu se găsea mâncare. Iar prăvăliile se închideau pe rând. Negustorii fugeau.

Și erau și toate grozăviile…

Camioane care cărau morții după fiecare bombardament. Nimeni nu avea voie să se oprească pe stradă să se uite. Sergenții săreau să bată lumea, chiar și pentru atât.

Așa că hotărâseră că trebuiau să plece. Lăsaseră ucenicii să

vândă ce mai era în magazii. Oricum, altă marfă nu avea să se găsească prea curând.

Se îngrijea Marin de tot. Îl știam eu, fusese înainte la prăvălia lui Cociu, la noi pe stradă.

Cuvintele treceau pe lângă mine. Le auzeam, dar nu însemnau nimic.

Putea să rămână doar bătrâna. Să păzească casele și să țină prăvăliile, să nu fie fără stăpân. Era obișnuită să trăiască cu puțin. Putea să treacă de una singură iarna, chiar de-ar fi fost ocupație, cum se auzea.

Însă fetele, Maria și cu sora ei, trebuiau să plece în refugiu.

Ioana. Îi spuneau Ionica. Se rotunjise deja, deși era mai mică decât Maria. Pe ea, rochiile păreau niște fețe de pernă. Nici nu mai știam cum îi suna vocea. Erau amintiri dintr-o altă viață.

Trebuiau să plece. Cât mai repede. Prin Buzău, la Iași. Era cineva acolo, să le aștepte. Trimiseseră scrisori și telegrame, dinainte. Totul era pregătit. Plecau amândouă, cu automobilul.

Cu automobilul veniseră și acum. Veniseră „toți”... Trecuseră printre coloanele în retragere. Șoseaua era plină de soldați. Care nu se dădeau la o parte, să facă loc. Mai erau și tunurile... Se speriaseră... Jos, la hotel erau oameni morți afară, pe caldarâm! Iar de la cancelarie le spuseseră să nu iasă din camere, după ce se întuneca.

Veniseră pentru mine. Semnul le ajunsese la vreme. Dar acum trebuiau să fugă. Întâi, de aici. Apoi, după ce o lăsau pe bătrână acasă, și din București.

Am pus pachetul sub braț.

— Aveți bani?

Maria se întoarse din nou spre mamă-sa. De data aceasta găsi sprijin.

— N-a mai rămas nimic! Ne-a cerut să plătim hotelul încă o noapte. Dacă te găseam de ieri, nu mai plăteam degeaba!

Avea o voce ascuțită și vorbea repezit. Uneori, mă întrebasem dacă, îmbătrânind, Maria avea să semene și mai mult cu ea.

— Veniți mâine-dimineață. O să vă dau eu ceva.

Urmă iarăși dialogul mut dintre ele. Vorbi Maria:

— Plecăm în zori...

Soldații din jurul focului se uitau la noi.

— Cine v-a adus aici?

I-am simțit agitația.

— Cu automobilul… E… Se agață cu privirea de maică-sa.

— Cine v-a adus la mănăstire? Au trimis un curier. Unde e?

Bătrâna se dezmetici prima.

— Ne-a anunțat de la cancelarie. Când am coborât, nu mai era nimeni…

— Ați urcat singure? M-am întors spre stradă. Conurile galbene de sub felinare continuau de-a lungul străzii. Dar nu până departe. Mai jos domnea întunericul.

Între două felinare era un automobil. Când trecusem spre Negoveanu, nu fusese acolo.

Era înalt cât o trăsură. Roțile aveau spițe argintii. Nu le vedeam de la distanța aceea, dar știam. Așa cum îi cunoșteam și culoarea: *albastru-safir.* Proprietarul îmi spusese. Când îl cumpărase.

Îl chema Alecu Stoenescu. Avea fabrica de sobe de teracotă de la capătul străzii Nerva-Traian. Pentru asta își zicea industriaș. Îi măsurasem curțile atelierelor, cu un an înainte, și, de atunci, mă mai căutase. De multe ori. Ca să-mi dea alte lucrări, pentru el sau pentru prietenii lui. Sau fără motiv. Nu avea prea multă imaginație ca să găsească ceva de fiecare dată.

Îl lăsasem în pace. Banii fuseseră buni. Și ușor de câștigat.

Mariei îi aducea bomboane de ciocolată. Îi plăceau cele umplute cu lichior sau coniac, de la *Alcalay.* Le înghițea una după alta, fără să se poată opri până le termina pe toate. Uneori, când mă întorceam acasă, găseam cutiile goale, și pe Maria amețită. De la coniacul din bomboane…

În ultimul an, începuse să se îngrașe și să țină tot mai bine la băutură.

Am stat câteva clipe, încercând să-mi dau seama dacă îmi păsa. Știusem? Probabil că da. Dar fusese ca atunci când alegi să nu vezi nimic printr-o fereastră. Când hotărăști că acolo e de fapt un zid.

Îmi irosisem viața. Și fusese nevoie de un război ca să aflu. Același care avea să mă omoare, înainte să apuc să schimb ceva. Pe Costa îl lăsasem în biserică. Pe Costa Scamatorul… Cineva ca el nu avea ce să caute într-o biserică. El credea în patimi, nu în mântuire. Începeam să înțeleg.

Stăteau în fața mea, pândindu-mă. Cu toate acestea, palma o luă prin surprindere. Capul i se răsuci într-o parte. Se poticni,

dând peste maică-sa. Țipară amândouă în același timp.

Ochii i se umpluseră de lacrimi. Se învinețea ușor. Avea carnea moale.

Bătrâna dădu să strige la mine. M-am întors. Strigătul i se opri în gât.

Își pusese amândouă mâinile la gură. Lacrimile îi bălteau între degete. M-am întrebat de ce o lovisem. Nu mai simțeam nimic pentru ea. Și îmi era indiferent ce făcuse.

Soldații de la poartă tăcuseră. În automobil înghețase orice mișcare. Alecu Stoenescu se ascundea în adăpostul său albastru-safir. Nu avea de gând să vină să apere pe nimeni.

Am tras-o spre mine cu mâna liberă. Încercă să scape, speriată. Am strâns-o la piept, după care mi-am lipit fruntea de a ei. I-am simțit căldura trupului pe rană.

N-am putut să o sărut. Nici măcar pentru ultima oară.

Am pus sub braț pachetul învelit în hârtie. Nu voiam să-l arunce pe undeva, în drum spre casă.

— Fă ce vrei. Eu nu mai vin înapoi.

Mi-am luat paltonul meu cel mai bun și le-am lăsat acolo. Maria strigă după mine când deja eram la poartă. Le-am spus soldaților să le alunge, dacă mai zăboveau.

Nu m-am întors să mă uit în urmă. N-am simțit nevoia.

Cred că, o bucată de timp, mintea mi s-a închis. Când am reușit să mă adun, stăteam pe treptele bisericii cu pachetul alături. Ploaia se oprise. Deasupra, norii se împrăștiau, dar stelele abia dacă mai aveau puterea să strălucească. Fumul focurilor îndepărtate se ridica spre cer, ca o umbră neagră, ce murdărea jumătate din boltă.

Pe lângă șirul chiliilor trecea o procesiune. Erau soldații mei, cu picioarele goale, dezbrăcați până la brâu. Pieriră, înghițiți de una din ușile ce dădeau spre curte. Se duceau să se îmbăieze.

M-am ridicat de pe trepte, ca un bătrân, și m-am îndreptat spre odăile noastre.

Cei care nu apucaseră să plece se dezbrăcau. Gheorghe stătea lângă ușă, de parcă m-ar fi așteptat. Era singurul în uniformă. Se uită la pachet. I l-am întins.

— Pune-l peste pușile nemțești.

Se întorsese Doctorul. Îmi apucă mâna și mi-o zgudui. Cearcănele erau mai vinețiii. Părul ud i se lipise de țeastă. Avea vestonul mototolit și nu purta centură. Îmi lasă miros de iod pe

palmă.

Luase de pe masă niște blocuri cenușii, ce semănau cu pietrele lustruite de apă. Le împărți celor care ieșeau pe ușă.

— Săpun cu sulf, pentru păduchi… Asta până găsesc ceva mai bun. Hai să stăm jos.

Ne-am așezat. Doctorul se aplecă să scotocească în geanta lui mare.

— Dacă ar fi timp, l-aș instrui pe soldatul ăsta, pe Gheorghe. E potrivit. Ați avea sanitar cu voi…

— Sau un preot.

— Asta nu știu să-l învăț. Ce, e popă?

— Nu. Dar poate că o să se facă după război.

— Popă și sanitar… Se potrivesc împreună…

Scosese triumfător două sticle de coniac. Destupă una.

— Salvate din ghearele cavaleriștilor! O să împart și trupei, după baie. Ordinul lui Costa. Râse gâtuit. Și sfatul meu!

— Au ordin să se îmbete?

— Nu le ajunge.

M-am întrebat când se întâlnise cu Costa. M-am întrebat dacă încă mai era în biserică, ascunzându-se de lumina candelei. Și de oameni.

— Bea, domnule! Nu e din cel mai bun, dar e ceva…

N-am dus sticla la buze. N-aș fi putut să înghit.

— Doctore, crezi în Dumnezeu?

Râse din nou.

— În tranșee n-o să găsești niciun necredincios. Ce-ți veni?

— Mă întrebam ce e de partea cealaltă. După ce mori.

Privirea i se umbri. Doar pentru o clipă.

— Îngeri care zboară ca bondarii în luna mai și băutură câtă vrei. Paradisul! Dă-mi sticla, că o verși…

Am împins-o peste masă.

— Vrei să-mi zici ceva, Grigorescule?

Cu ce aș fi putut să încep?

— Nimic.

— Pune să-ți curețe mantaua. E sânge pe ea, și după cât de frumos ți-am cusut rana, aș zice că nu e al dumitale…

Arătam ca un măcelar. N-o spuse. Dar i-am citit-o în priviri.

Doctorul continuase să vorbească. Abia dacă îl auzeam.

— …du-te la baie. Spală-te și dumneata cu sulf… Săpunul ăla miroase ca primăvara în iad, dar păduchii nu țin seamă de grad.

Când am ajuns afară, m-am uitat la el, prin geam. Stătea la masă, acoperindu-și fața cu palmele. Rămăsese singur. Poate că plângea.

Săpunul îmi arse pielea. M-am clătit cu apă rece. Ceilalți terminaseră. O lampă agățată de un cui în perete, podele ude și pereți goi... Am luat un lighean dintr-un colț. Mi-am șters mantaua până când, la lumina lămpii cu gaz, păru să aibă o singură culoare. Am răsturnat ligheanul. Apa era neagră. Se întinse pe jos, scurgându-se spre mine, de parcă ar fi fost vie. Am ieșit repede din încăperea întunecată.

Costa se întorsese. Oamenii se strânseseră în camera cealaltă. Vedeam focul din sobă luminând tavanul. Caporalul Stancu descărca puștile germane și le ștergea cu o cârpă de postav verde, parcă ruptă dintr-o masă de joc. Semăna cu un băiat de prăvălie pregătindu-și marfa.

Coniacul dispăruse.

Doctorul ținea un pahar. Unul adevărat, cu picior. Mai era unul pe masă.

Cineva îmi luă legătura cu haine ude din mână. Era Gheorghe. M-am întrebat de unde apăruse.

Doctorul respira adânc și rar, ca și cum ar fi dormit cu ochii deschiși. M-am apropiat. Pe masă erau bucăți de zahăr candel. Costa culese una și o ținu deasupra paharului. Turnă peste zahăr un lichid verde dintr-o sticlă subțire și prelungă. În pahar se învârteau umbre. Mi-l întinse.

Mi-am muiat buzele. Întâi fu un gust amar, apoi fu doar puterea alcoolului. M-am înecat. Am băut, simțind cum sângele îmi pocnea în urechi.

Îmi umplu paharul.

Am băut mai încet. Băutura se scurse în stomac. Urmă căldura. Focul se împrăștie în vene. Nuanțele de gust se schimbară. Am așezat paharul gol pe masă.

Doctorul îmi zâmbi de departe.

— Absint. Să ne pierdem mințile.

Își trecu degetul peste piciorul paharului, mângâindu-l. Bău cu ochii închiși. Costa aștepta. Apoi umplu iar paharele cu meticulozitatea unui alchimist.

Vedeam urmele degetelor. Cele mai mărunte scobituri din lemnul mesei. Fumul ieșind din lampă, pentru a urca spre tavan. Aș fi putut să văd fiecare crăpătură din perete. Chiar și în

întuneric.

Tâmplele îmi pulsau. Absintul curgea cu tunet de cascadă.

M-am pierdut.

Fumul se încolăcea, lipindu-se de geam. Fețele noastre tremurau în sticla ferestrei. Costa plecase. Doctorul tăcea, prăbușit în scaun. Am lăsat ultimele picături uleioase să mi se scurgă în pahar. Mi-am așezat bărbia pe masă. Absintul tresări leneș, ca un mercur verde. Mi-am închis palmele în jurul lui.

Vocile din camera de alături se îndepărtară. Zidurile deveniră transparente. Dar, de partea cealaltă nu era decât beznă.

Mi-am deschis brațele. M-am lăsat să plutesc. Auzeam o litanie. Mi se făcu frică. Litania deveni strigăt. Apoi se stinse.

Cădeam.

Am închis ochii. M-am aruncat în întuneric.

*

Ceața filtra lumina zorilor. Sau a asfințitului. Nu era cer. Era doar ceața.

Mă simțeam ud. Mi-am ridicat mâinile în fața ochilor. Erau murdare. Am strâns degetele, înfigându-mi unghiile negre în palmă.

Purtam haine care nu erau ale mele. Mi-am trecut mâneca peste frunte. Pe stofă rămase o pată.

Am strigat. Ceața îmi înghiți sunetul vocii. Am așteptat. Nu-mi auzeam nici respirația.

În spate...

M-am întors.

Doar ceață...

Am ridicat brațele. Dispărură, ca și cum le-aș fi băgat în apă. Aș fi putut să ating ceva. Le-am tras înapoi.

Pe jos nu era iarbă. Era pământ, ca acela de sub unghiile mele. Mai departe de vârfurile ghetelor nu era nimic.

Ceața aluneca spre mine.

Am încercat să mișc un picior. M-am gândit că în jurul meu se căsca un gol. Aș fi căzut. La cel dintâi pas.

Respiram ceața.

Voiam să strig iar. Dar nu trebuia. Era aproape. Ar fi putut să audă.

M-am lăsat jos. Am pipăit pământul, ca un orb. Nu simțeam nimic. Mâinile îmi erau amorțite. Am întors palmele. Erau roșii și umflate. Brăzdate de răni în care sângele se închegase.

Sub ochii mei, pielea se zbârci, și din carne începu să iasă limfa. Se scurse spre încheieturi. Alunecă pe sub mânecă, de-a lungul brațului. Apoi rănile se închiseră.

Am deschis gura. Urletul nu ieși.

Am început să fug. Ceața se agăța de mine, încercând să mă oprească.

E aproape...

În spate se auzi un sunet.

Se târa, pe pământul sterp, ca cenușa.

Totul încremeni. M-am oprit, de parcă m-aș fi lovit de un zid. În clipa aceea am știut că ceața nu exista decât pentru mine. Nu și pentru ce se ascundea înăuntrul ei.

Îi simțeam gândurile. Fără să le înțeleg. N-aș fi putut înțelege niciodată. Eram *atât de străini...*

Se apropia. Ceața tremură. Am deschis ochii. Chiar dacă nu aveam puterea să mă uit.

Stăteam sprijinit de perete. Lângă picioarele mele era o grămadă fără formă. Foaia de cort, rănița și hainele. Răvășite pe podea. Le împrăștiasem când mă zbătusem în somn.

Trecură clipe lungi până mi-am dat seama unde eram.

Masa. Scaunele. Jarul din soba de fontă. Stratul subțire de tencuială căzuse de pe pereți, dezgolind lemnul de dedesubt. Îi auzeam pe ceilalți dormind în cămăruța de alături.

Locul lui Costa era gol. Își întinsese foaia de cort, cu rănița la cap. Carabina era culcată unde ar fi trebuit să fie el.

Și Doctorul lipsea. Dar el dormea în altă parte. Într-o chilie, îmi aminteam.

Mi-am frecat tâmplele, luptându-mă să mă trezesc de tot. Jarul trosni în sobiță. Cineva se mișcă, apoi începu să sforăie încet. Florea Bucur. Era întins în fața ușii. Rămăsese îmbrăcat, își scosese doar mantaua și centura. Picioarele îi ajungeau sub scaunul pe care stătuse Doctorul. Îl pusese cu spătarul sub clanță. O santinelă fără viață, să ne vegheze somnul

Ultimele rămășițe ale coșmarului se ștergeau încet.

Îmi vâjâia capul. Aveam piroane înfipte în tâmple. M-am ridicat, sprijinindu-mă de perete. Ghetele atârnau de parcă ar fi fost din plumb.

M-am împiedicat de masă. Un pahar se rostogoli. N-am reușit să-l prind. Căzu pe scaun, iar apoi pe dușumea, fără să se spargă. În cămăruța cealaltă, cineva mormăi în somn. Am mers

mai departe, chiar dacă podeaua se legăna sub mine.

Setea îmi uscase gâtul. Îmi ardea stomacul. Bidoanele dispăruseră. I-am blestemat, știind că nu aveam cum să-l găsesc pe al meu în raniță. Am mutat scaunul cât am putut de ușor. Frigul mă izbi în față, făcându-mă să tremur.

Când ieșeam, m-am întrebat cât era ceasul. Nu se simțeau zorii.

M-am oprit, crezând că încă mai erau rămășițe ale coșmarului. Însă șirul de forme negre rămase acolo. Călugări… Se duceau spre biserica mică. La poartă, focul încă mai ardea. Santinelele stăteau în jurul lui, cu gulerele ridicate. Abia dacă se uitară la mine.

În nord, artileria scormonea noaptea. Acolo, nimeni nu dormea.

Am apăsat de câteva ori brațul pompei, după care mi-am băgat mâinile sub jetul înghețat. Mi-am udat fața, după care am băut. Mult. Cu lăcomie.

Santinelele mă lăsară în pace. Tropăiau pe loc. Focul nu mai avea mult până să se stingă.

Mintea mi se limpezea. În timp ce mă întorceam, am încercat să-mi stăpânesc tremurul. Călugării plecaseră. M-am uitat după ei, prin intrarea boltită. În curtea bisericii vechi era liniște și întuneric.

Pe scările bisericii mari ședea cineva. Dacă s-ar fi mișcat, poate l-aș fi zărit mai devreme.

Am știut cine era, înainte să mă apropii. Stătea în dreptul ușii ferecate cu fier. Avea cizmele murdare de noroi, până deasupra gleznei. Pulpanele mantalei erau sfâșiate. Nu își ascundea pușca. Prin ușa întredeschisă, i-am văzut înăuntru și pe ceilalți doi, înconjurați de lumânări.

Deși eram în fața lui, Iosif Bălan nu mă învrednici cu nicio privire.

Când am intrat, Florea Bucur se trezise. Mă recunoscu și se culcă la loc. Mi-am scos ghetele și m-am întins cu capul pe raniță. Durerile se stinseră pe rând, în timp ce alunecam recunoscător într-un somn fără vise.

*

În timpul nopții, cu câteva ore bune înainte de a se lumina de ziuă, la două sute de kilometri depărtare, o companie de vânători germani trecu Dunărea. Pâcla întinsă deasupra fluviului

le ascunsese bărcile. Ajunși în partea cealaltă, începuseră să sape tranșee. Erau puțini. Un contraatac i-ar fi aruncat înapoi în apă. Pe cei care ar fi putut să fugă.

Spre dimineață, când în curtea mănăstirii intra furgonul sergentului Petrea, capul de pod fusese deja întărit. Bărcile apucaseră să traverseze de multe ori, aducând alți soldați. Intraseră în tranșeele săpate de vânători. Și începuseră să aștepte.

Contraatacul. Care tot nu venise.

Petrea ne adusese bocanci. Erau desperecheați. Dar erau noi și, mai ales, în cantitate suficientă. Cât să putem alege.

Am descărcat furgonul, trecând lucrurile din mână în mână. Aș fi vrut să avem mai mult loc unde să ascundem toate comorile sergentului. Ne adusese mâncare conservată în cutii de tablă. Mai erau grenade *Savopol* și altele, franțuzești, mici cât niște ouă. Am cărat lăzile, și le-am pus cât mai departe de sobiță, în cămăruța din fund. Chiar dacă Costa spusese că nu era niciun pericol să se aprindă.

Costa se întorsese înainte să apară furgonul sergentului. Poate fusese la un joc de cărți. Era mai bogat. Din banii pe care îi dădusem sergentului nu mai rămăsese mare lucru. Mi-i înapoiase Costa pe toți, dintr-un teanc mototolit.

La urmă primiserăm prafurile pentru Doctor și săpunul. Petrea își încărcase puștile în furgon. Le acoperise cu paltonul meu cel bun.

Caii erau lucioși și musculoși, ca și cei de la hipodrom. M-am întrebat cine îi călărise înainte de a fi înhămați la dricul sergentului. Furgonul ieși pe poartă și se pierdu în întuneric. Câțiva dintre noi aveau să prindă sfârșitul războiului. Costa spusese că învățătorul se număra printre aceștia.

Lumina zilei topise pâcla de deasupra Dunării, descoperind monitoarele austriece ce se învârteau pe apă ca niște câini de pază. Asta și erau. Peste malul românesc se întinsese fumul obuzelor trase de pe nave. La vest de Zimnicea, traversau primele unități bulgare.

Niciun aeroplan românesc nu apăru pe cer. Nici la Dunăre și nici în altă parte. *Maresciallo* Venturini fusese doborât cu o dimineață înainte, când noi ne apropiam de pichetul grănicerilor. *Farman*-ul lui căzuse sub focul mitralierelor a două *Hansa-Branderburg* austriece.

Împărțisem *grappa.* În seara aceea, la *Palace,* înclinasem să cred că *maresciallo* nu putea să moară.

Pe malul bulgăresc nu ajunse niciun obuz. Nimic nu tulbură traversarea.

Până seara, Diviziile 217 germană și 1 bulgară erau pe malul stâng. Tot atunci începuse construcția podului. Fu gata dimineața următoare. Restul armatei trecu în pas de paradă, cu fanfara în frunte.

Dar toate acestea le-am aflat mai târziu, la întoarcere.

Ieșisem din oraș odată cu prima lumină. Costa venise cu ordinele când oamenii se rugau. Călugării ne aduseseră pâine și rămăseseră cu trupa la rugăciune.

Împreună cu Costa, îi așteptasem în pragul ușii să termine. Doctorul avusese dreptate când spusese că în tranșee nu existau necredincioși.

În dreptul taberei de lângă gară ne unisem cu un detașament amestecat. Infanterie și vânători. Aveam în sfârșit forța unei companii, dar trupa era pestriță. Pe ceilalți îi comanda un sublocotenent. Abia dacă scosese câteva cuvinte. Ne spusese că soldații lui erau flămânzi.

Costa ne ținu în urma lor, de parcă ar fi fost ciumați. Nu puteam evita însă coloana în retragere, ce se scurgea pe șosea alături de noi. Frica se răspândea mai repede decât orice boală.

Spre ieșirea din oraș, casele se răriseră. La o răscruce, în dreptul unei magherniță cu ușile și ferestrele bătute în cuie, ne-am despărțit în sfârșit de coloană.

Venise dimineața peste o zi întunecoasă. Norii îmbrăcaseră munții. În aer se simțea umezeala ploii.

Înaintam printr-o vale. Drumul se îngustase repede. Mergeam de-a lungul unui pârâu. Costa tăcea. Nu l-am întrebat nimic. Îmi spusese tot ce trebuia să știu.

Colonelul Eliescu ceruse să se formeze un pluton de execuție. Un ofițer fusese trimis în fața Curții. Sentința nu fusese dată încă, dar toți știau care avea să fie. Plutonul trebuia să fie pregătit.

Costa aflase vestea la masa de joc. Îl costase o datorie veche. Când curierii veniseră după noi, în fostul grajd de la mănăstire nu mai găsiseră pe nimeni. În contul datoriei intra și o misiune de escortă.

Drumul era brăzdat de șanțuri săpate de roți. Am ieșit de pe

el, retrăgându-ne în pădure. Uneori, stratul de frunze ne ajungea până la genunchi. Pe marginea apei pământul era bun. Copacii crescuseră înalți și stufoși.

Ceilalți rămăseseră pe drum. Făceau zgomot. Îi auzeam chiar și când pădurea îi ascundea. Sublocotenentul își dăduse seama că erau singuri abia când drumul se încrucișase cu albia pârâului. Se trezise cu noi înainte. Oamenii lui își târau picioarele cu priviri inexpresive.

La capătul drumului am găsit tranșee. Le săpaseră de o parte și de cealaltă a văii, încercând să o închidă. Aveau o singură mitralieră. O puseseră în mijlocul șoselei desfundate. Mai aveau un mortier ușor, și un tun de 53. Carele de baterie erau așezate prea în spate, înghesuite între căruțe. Probabil că erau goale.

Îi comanda un căpitan. Avea fața cenușie. Un soldat de plumb, cu uniformă sărăcăcioasă. Se uitase lung la armele noastre.

— Aș fi vrut să fiți dumneavoastră întăririle mele.

— O să fie bine, domnule căpitan. Până seara veți mai primi trupe.

Costa o spusese cu convingere. Căpitanul înclina să-l creadă. Dar se agață de noi, încercând să ne întârzie plecarea.

Când ne-am întors, am mers mai repede.

Șirurile de soldați de pe șosea dispăruseră. Mai lipsea și altceva. Tunurile din depărtare tăcuseră. Era o dimineață mohorâtă, într-un oraș pustiu.

Pe străzi nu mai treceau patrule. De după draperiile ferestrelor nu ne urmărea nimeni. Undeva lătra un câine. Ascuțit, cu disperare. M-am întrebat ce văzuse.

Am ieșit de pe strada mare, ducându-ne spre hotelul *Regal.* Parcul de la marginea drumului era gol. Luaseră cadavrele celor executați. Rămăseseră doar urmele de sânge. Un automobil trecu în viteză pe lângă noi. Avea roțile acoperite cu plăci de tablă, să fie ferite de gloanțe. Cei dinăuntru nu ne luară în seamă. Se pierdu după o curbă.

— S-o fi terminat războiul… murmurase Nuță din spate.

Am urcat până la mănăstire. M-am simțit ușurat văzând agitația din jurul comandamentului. Liniștea fusese amenințătoare. N-am intrat. Am rămas lângă zid, iar Costa s-a dus singur la raport.

Pe stradă treceau alte automobile. Duceau ofițeri, de la toate

armele. Am mutat oamenii, să nu le atragem privirile. Costa întârzie mult. Când apăru, avea mantaua încheiată. Își ascunsese hamul prusac. Lăsă jos carabina și ranița.

— Plecăm iar în patrulă, peste râu. Spune-le.

Se întorsese apoi la comandament, făcându-și loc printre automobile.

I-am lăsat să se odihnească. Oamenii se așezaseră. Își scoaseră foițele și tutunul de zece bani, să-și răsucească țigări. Grigorie Toader trecu din mână în mână un chibrit aprins, și toți începură să pufăie, cu capelele date pe ceafă.

Învățasem să furăm fiecare clipă de liniște. M-am sprijinit de zidul mănăstirii. Am închis ochii, încercând să nu mă gândesc la nimic.

O umbră apăru de partea cealaltă a pleoapelor. Era Costa. Adusese un binoclu, fără toc.

— E un *Görtz.* Ascunde-l. Ar fi în stare să ne împuște numai pentru atâta.

Nu era singurul care strângea tot ce găsea. Pe drum, Nuță David îmi dădu un șiret de piele păstrat de la una dintre raniței germane. Am legat binoclul și l-am agățat de gât, pe sub veston. Șiretul îmi intră în carne. Aveam să mă obișnuiesc. Ranița lui Nuță era plină, dar n-am zărit forma *pickelhaube*-lui. L-am întrebat unde-l lăsase.

— Mi-a schimbat-o dom' sergent. Scoase din sân o capelă neagră. Am luat pe ea o felmuță[35] și niște mirodenii… Să mai fie un strop de gust în mâncare, domnule.

Zâmbetul îi alungă umbrele din priviri.

Am trecut peste râu pe o punte de lângă gară. Acolo, liniștea se destrămase. Erau trenuri pe fiecare linie, într-o înghesuială de locomotive, cai și oameni. Prin ușile bou-vagoanelor se vedeau soldați amestecați de-a valma cu răniții, într-o așteptare mută. Pe peroane alergau surori de caritate, împiedicându-se de bagajele abandonate. Caii se împotriveau să fie suiți în trenuri, nechezând sub loviturile soldaților. Un ofițer se urcase pe acoperișul unui vagon, și, de acolo, urla spre peron, fluturându-și pistolul. Dezordine. Disperare. Și frică.

Roțile și scuturile tunurilor de pe platforme erau pline de funingine și de noroi. Unele dintre ele atârnau strâmb, legate cu

[35]35-*Felmuță* (germ. feldmütze) - bonetă folosită de trupele germane.

lanțuri peste țevi. Aburii locomotivelor cădeau spre pământ, învăluind peroanele și liniile. Din când în când se auzea câte un șuierat, dar niciun tren nu pleca. Parcă toți erau prinși într-un infern din care nu se putea scăpa.

Când ne-am îndepărtat de gară, m-am simțit ușurat.

Urcam printr-o vale domoală. Nu-mi plăcea zgomotul pe care îl făceam, dar Costa nu părea neliniștit.

O oră mai târziu, trăseseră în noi.

Înaintam printr-un lăstăriș. Fusese o singură împușcătură. Glonțul trecu pe deasupra noastră cu un piuit prelung. În clipa următoare eram întinși pe jos, căutându-ne adăpost. Strigătele în română ne opriră pe loc.

Soldatul care trăsese avea ochii injectați, iar cearcănele erau singura pată de culoare pe fața lui. Dormise doar câteva ore în ultimele zile, între marșuri.

Acolo erau o companie. Cu totul, fuseseră două batalioane. Atâția plecaseră din tranșee. Locotenentul care îi comanda ne spusese același lucru, dar adăugase și că pe drum îi despărțiseră. Nu știa unde erau ceilalți. Ei primiseră ordin să se fixeze în teren și să nu părăsească poziția până la noi ordine. Cândva, în timpul nopții, se treziseră singuri. Și fără artilerie. Acum aveau aripile descoperite. Locotenentul nu se mișcase. Nu îndrăznise. Văzuse prea mulți murind în fața plutonului pentru mai puțin. Nu o spuse limpede. Dar i se citea în ochi.

Ne întrebă de mâncare. Ne întrebă de muniție. Ne întrebă de unde veneam.

Se hotărâse să trimită o patrulă. Îi era frică să nu fie învăluiți iar de nemți. Honvezii crăiești îi atacaseră întotdeauna de-a dreptul. Se obișnuiseră cu ei. Dar, cu trei zile în urmă, lângă Azuga, se treziseră în spate cu soldații germani. Câte trei. Câte patru. Se strecuraseră printre linii, noaptea, iar în zori căzuseră peste ei cu mitraliere ușoare și grenade. Un asalt de câteva minute. Apoi dispăruseră.

Erau soldați îmbrăcați doar cu tunici. Sau cu mantale scurte, până la genunchi.

Sturmtruppen. M-am uitat la Costa. Apoi la artileriștii lui Ilina. Cei dintre noi care îi întâlniseră.

Costa îi spuse locotenentului să nu-și împrăștie oamenii. Nu era nevoie de încă o patrulă. La întoarcere, aveam să-i aducem vești. Îl întrebă numărul companiei, după care făcu un semn pe

o hartă împânzită cu linii.

Acum măcar știam de ce venisem până acolo.

L-am lăsat pe locotenent lângă șirul de tranșee. Uniforma îi atârna pe trupul împuținat. Fusese croită pentru altcineva. Sau locotenentul nu mai era același.

Am părăsit valea și am început să urcăm prin pădure. Copacii desfrunziți erau înșelători. Vedeam până departe, dar după fiecare trunchi se putea ascunde ceva. Ne îngropam în frunze. Traversam viroage în care vânturile le adunaseră. Uneori, abia dacă mai simțeam pământul tare sub picioare.

N-am mai găsit batalioanele locotenentului. Am găsit doar alți soldați uitați.

Apăsaseră pe trăgaci înainte să vadă bine în ce trăgeau. Era frica celor părăsiți.

Aproape de vârf, pădurea se terminase dintr-odată. Toată creasta era o poiană cu pante blânde. Pământul era plin de mușuroaie acoperite cu iarbă, dese și înalte până la glezne. Se vedeau peste tot, cât cuprindeam cu ochii. Printre ele, ici și colo, ridicaseră țăruși cu sârmă ghimpată.

Nu ar fi oprit pe nimeni. Nu mai mult decât ar fi făcut-o soldații ascunși în adăposturile săpate în fața unui bordei de pământ.

Erau ultimii. După ei, nu mai era nimeni. Undeva, în văile de cealaltă parte a muntelui, ar fi trebuit să fie aripa stângă a Armatei a IV-a. Ei nu văzuseră nimic. Ajunseseră acolo, pe creastă, ieșiți din pădurile Azugii. Abia dacă știau unde sunt. Trecuseră două zile de când pe sublocotenentul lor îl îngropase artileria grea, în tranșeele de la Azuga. Împreună cu curierul companiei, și jumătate din pluton. Aveau mâncare. Goliseră căruțele cu bagaje înainte să-i scoată din nămolul răscolit de obuze. Numai că li se terminase apa. Caporalul care îi comanda îl rugase pe Costa să-i luăm cu noi.

I-am părăsit și noi. Nu se putea altfel. Dar le-am lăsat apa din bidoanele noastre. Oamenii se despărțiră fără cuvinte. Fiecare dintre ei se gândea că ar fi putut să fie în locul celorlalți.

Ne-am îndreptat spre răsărit, ținându-ne aproape de liziera pădurii. Nu mai vedeam vârfurile stâncoase aflate de partea cealaltă a văii. Am coborât deasupra orașului, după care am intrat într-o pădure moartă. Fuseseră brazi, dar din ei nu mai rămăseseră decât schelete. Erau acoperiți cu un mucegai, ce se

întinsese ca o pânză de păianjen peste crengi.

Pământul era moale sub tălpile ghetelor. Seva încetase să mai curgă. Pădurea se pietrificase.

Am simțit pace în tăcerea din jur. Pădurea aceea nu mai putea ascunde nimic. Acolo, totul era mort. Ne aflam la adăpost.

Am coborât. Pădurea de piatră rămase încet în urmă. Apărură din nou frunzele căzute și sunetele. Apoi munții de peste râu, văzuți printre trunchiurile vii.

Când lumina începuse să scadă, am ajuns înapoi la pozițiile locotenentului.

Erau în același loc. Ne-am apropiat nevăzuți și, câtă vreme am rămas ascunși printre copaci, Costa s-a dus să-și respecte promisiunea.

Am intrat în curtea mănăstirii odată cu întunericul.

Haosul din gară se întinsese iar în tot orașul. Furgoane, căruțe cu bagaje, tunuri trase de vite, cai morți sau trăgând să moară pe marginea drumului, o procesiune de oameni, animale și vehicule, scurgându-se prin noapte, în ambele direcții.

Sunetul pașilor târșiți. Un ritm apăsător, care ne însoți până la porțile mănăstirii.

Mutaseră automobilele în curte. Ordonanțele cărau bagaje, înghesuindu-le pe banchete. Am trecut printre ei. Costa ne opri în fața bisericii. Eram singurii nemișcați. Toți ceilalți alergau pe lângă noi. Se ciocneau între ei. Un maldăr de cufere se răsturnă, împrăștiind lucrurile dinăuntru pe jos. Din curtea bisericii vechi apăru în fugă un maior, cu o pereche de cizme lungi de cavalerie în brațe. I-am dat onorul. Se uită la noi, și fu gata să se împiedice.

O oră mai târziu, se lăsă o liniște nenaturală. Ordinele pe care noi nici nu apucasem să le primim fuseseră revocate, înlocuite cu unul singur: toată lumea rămânea pe loc.

La Dunăre, pionierii germani aruncau cablurile, de-a lungul cărora avea să fie podul.

Când ne adună generalul Scărlătescu, deja aflasem ce se întâmplase. Locotenentul Gogu Demetriadi se agățase de mine în curtea mănăstirii, povestindu-mi ce se întâmplase pe Dunăre, cu amănuntele unuia care ar fi putut să fie de față.

Scărlătescu nu scosese niciun cuvânt. Avea uniforma nouă, dar în comparație cu ceilalți generali părea un sergent adus cu forța acolo. Ne înghesuiseră în holul întunecat al

comandamentului. Toate lămpile electrice nu foloseau la nimic. Mulțimea în uniforme acoperise lumina lor. Parcă și aerul se împuținase.

Durase un timp până se făcuse liniște. Un râs înăbușit se stinse ultimul, întărindu-mi senzația că nimic nu era real.

Se vorbi mult. Fraze lungi, al căror înțeles se pierdea undeva, pe la jumătate. Murmurele reîncepuseră aproape imediat. În pauzele de respirație se ridicau la suprafață, mai puternice, ca o apă scăpată din zăgaz. Se opriră doar în clipele în care geamurile tremurară pentru prima dată. Când tirul de artilerie reîncepuse.

Rezistență... Dăruire... Curaj... Datorie... O voce bubuitoare, în față.

Se reface Armata I, să i-o dea lui Prezan... O șoaptă, șfichiuindu-ne de alături.

Rezerve suficiente. Vor ajunge curând întăririle... În față.

Ce brânză să facă Prezan? Alături.

Face, nu face, până acum a ținut trecătorile! Altă șoaptă. Mai moale.

Prostii! Erau trupe crăiești... Mare minune dacă nu s-au oprit singure... Un hohot, abia stăpânit.

Ceasul în care arătăm lumii... Jertfa cea mai scumpă... În față.

Averescu ce zice?

A cerut două divizii, să înceapă ofensiva prin Predeal și Nămăești, spre Brașov.

Marghiloman a fost la Rege...

Când?

Ieri...

De unde știi?

S-a aflat! E sigur!

Și unde o să-i oprească Prezan?

La Dunăre...

Și la Curtea de Argeș...

L-a împins în față regina... Ea-l ține...

Poate că o să-i oprească. A ținut trecătorile!

Acolo erau austrieci, dragule! Austrieci!

Nu se mai știe nimic de Grupul Cerna... Trei regimente, ale lui Demetriad...

Demetriad? Cu Regimentul 31 e un văr de-al lui Finț̦escu... Ce s-o fi ales de el?

Bombardează Câmpulungul! A venit cablul acum!

A murit? Împăratul?

Alaltăieri. N-ai auzit? Unde dracu' ai fost?

Unul dintre generali citea ceva. Era o pagină de ziar. Încerca să pronunțe cuvintele cu intonație, dar se poticnea. Își întoarse foaia în lumină, mijindu-și ochii.

Urmă un ordin. Peste mulțime trecu un fior. Pocnet de călcâie. Generalii se retraseră. Mulțimea se împrăștie. Murmurele deveniră vociferări, în timp ce se revărsau pe scări, afară. Costa se dădu la o parte, lăsându-i să treacă. Am stat lângă el. Ne-am retras spre colțul cel mai întunecos.

La intrare, santinelele își reluaseră locul. În hol mai erau câțiva ofițeri. Încă mai vorbeau. În mijlocul lor stătea Laurian Moga, îmbrăcat într-o manta lungă care aproape că îi acoperea cizmele cu pinteni. Nu-l zărisem până atunci.

Am crezut că Paul Costa se oprise pentru el. Moga nu ne scăpa din priviri. Dar nu schiță niciun gest când am trecut spre cămăruța lui Negoveanu.

Era întuneric. Lumina din hol nu ajungea până la scări. Am coborât treptele răsucite într-o spirală strâmtă. M-am oprit să ascult. Nimeni nu ne urma.

Costa bătu o singură dată. Nu așteptă să i se răspundă. Întâi, am avut senzația că încăperea era goală. Negoveanu se mutase. Era aplecat peste godin, cu un ceainic în mână. Mirosea a mentă.

Fără ochelari, ochii păreau mai mici, iar el mai tânăr. Avea părul zburlit într-o parte. Se îndreptă și, apucând ceainicul cu ambele mâini, își umplu ceașca de pe birou. Ceaiul dădu pe dinafară. Turnă mai departe, fără să-și dea seama, până când primele picături se scurseră pe podea. Mirosul de mentă îmi umplu nările.

Își pusese ochelarii, fără să-i mai șteargă. Pe o lentilă avea o pată umedă.

— Îmi trebuie o hartă.

— Ce hartă, domnule locotenent?

Pentru o fracțiune de moment fu ca și cum aș fi auzit voci în minte. Vocea lui Negoveanu și altele, necunoscute. Se stinseră, brusc.

Costa se duse spre *secretaire*-ul de lângă geam. Găsi una și o desfășură în fața lui Negoveanu, prinzându-i marginile între

cana cu ceai și călimară.

— Kraft poate să lovească Piteștiul. Dacă se unește cu corpul de armata al lui Kuhne, vor ocoli trecătorile. Vor ajunge în spatele nostru. Și atunci nu mai contează ce se întâmplă în valea asta…

Negoveanu clipi, ca și cum vederea i s-ar fi încețoșat.

— Așa e?

Sublocotenentul împinse deoparte călimara grea, și ținu el harta.

— E doar o ipoteză… Cum ați aflat?

— I-am auzit vorbind. Adineaori…

Nimeni nu vorbise. Dar Costa, într-un fel, auzise. N-am avut nicio tresărire. Atunci mi-am dat seama că era posibil să te obișnuiești cu orice. Și cu ceea ce nu putea fi înțeles.

— Unde o să fim noi, când o să se întâmple?

— Dacă se va întâmpla, domnule locotenent… Ezită. Generalul Scărlătescu a pierdut comanda. Colonelul Popescu Cerna va prelua mâine și Regimentul 61…

— Vom primi ordine de la Moga.

Negoveanu întâi nu înțelese.

— Cine? Maiorul Moga? Aghiotantul colonelului?

Costa avea din nou privirea opacă. De parcă nu-l mai vedea. Se scutură dintr-odată. Și-i întinse mâna lui Negoveanu. Îl surprinse. Și pe mine.

— Vă mulțumesc, domnule sublocotenent. Pentru tot.

Când am plecat, Negoveanu își luase cana de ceai și se dusese la fereastră.

Ieșeam. Ne îndreptam spre lumină. Costa mergea înainte, pierdut în labirinturile minții lui. M-am întrebat cât de nebun era.

Am urcat scările. Îi auzeam. Din când în când, vocea lui Moga le acoperea pe celelalte.

Costa se opri. Ascultă. Vocile erau un murmur neclar.

— I-ai spus ce s-a întâmplat pe munte? Sublocotenentului?

Se întoarse încet.

— Ce trebuia să-i spun?

Ce ar fi *putut* să-i spună?

Moga râse. Ceilalți i se alăturară.

Avea să ne comande. Costa știuse asta dinainte să coborâm la Negoveanu. Știa totul. Chiar și lucrurile nespuse.

M-am gândit la cei care muriseră în locul lui. Eram legați de

el. Moga avea să lovească în toți.

Am avut senzația limpede că era în mintea mea. M-am întrebat dacă nu înnebuneam și eu.

— De ce vrea să te omoare?

Amețeală. Frânturi de imagini pe care nu le recunoșteam... Din ce în ce mai repede...

M-am dat un pas înapoi. Vârtejul se opri.

Dar imaginile rămaseră. Costa Scamatorul le împărțea cu mine.

Am deschis gura. Să respir. Să urlu. Să mă purific de amintirile ce nu erau ale mele.

Venise la Elena Nasta în ziua în care soția îi murise. Elena Nasta și cu Paul Costa. Două învelișuri goale.

Am văzut. Fu ca o lumină ce izbucnea în întuneric.

Încercase să fugă.

De gândurile ei. De cele înspăimântate ale copilului. Îi auzise până la capăt. Murise odată cu ei.

Am apucat balustrada scării în spirală. M-am sprijinit. Și am putut să mă uit la el. La monstru. M-am întrebat cum mai putea trăi. Ce-l împingea înainte.

Mi-am simțit sufletul bolnav.

— Ai avut vise.

Coșmarurile... Noaptea, pe munte, se amestecaseră cu realitatea.

Stătuse între fiare. Iar ele îl lăsaseră să le vadă frica. Se temeau de ceea ce aduceam cu noi.

Privirea îi era îndreptată undeva, înăuntru. L-am prins de braț.

— Ce a fost atunci lângă noi?

— E gol. E tăcere. Nu are gânduri...

Apăsarea din tâmplele mele scădea. Amintirile străine își pierdeau consistența. Mă întorceam în trecut.

Treptele. Scara în spirală. Vocile din hol. Erau din nou acolo.

Costa deschise ușa. Vocile se auziră mai tare. Podeaua scârțâi sub picioarele mele. Plecase. Am avut nevoie de toată voința să-l urmez.

Rămăseseră patru ofițeri. Unul dintre ei era locotenentul Demetriadi, iar altul Moga. Pe ceilalți îi văzusem în preajma generalilor.

Ne-am îndreptat spre ieșire. Când ne-am apropiat de ei, Moga murmurase ceva. N-am înțeles decât un singur cuvânt, pe care

îl rostise apăsat. Jidoavcă. Demetriadi râse tare. Ceilalți ofițeri se întoarseră spre noi.

Am salutat imediat după Costa. Apoi mi-am continuat drumul spre ușă, ca un automat.

— Un moment, domnilor! Ajunsesem în prag, lângă santinele. Moga își flutură mănușile spre cei de lângă el. Iertați-mă o clipă…

Se despărțiră cu zâmbete. Ca în foaierul unui teatru, în seara premierei. Războiul era departe. Artileria era doar un zgomot din decor.

Îl luă de braț pe Costa, conducându-l afară, departe de santinele.

— Paul, Paul… Îl cercetă de sus până jos. De mâine, tot regimentul trece la noi. Voiam să-ți dau eu vestea. După ce termin hârțogăraia, poate prind un moment, să-ți trec plutonul în revistă… Trebuie să facem ceva cu uniformele voastre… Lovi cu mănușile cartușierele prinse pe hamul prusac. Trebuie să te scap de astea…

Se uită peste umăr, de parcă ar fi măsurat distanța până la mine.

— Magda te sărută. Mi-a zis că s-a tot gândit la tine de când a început… nebunia asta. Scrie-i și tu, o să se bucure. Scrie-i că în sfârșit suntem împreună, și de acum pot să mă îngrijesc să-ți meargă altfel. N-o să se mai frământe atât pentru tine. O știi cum e…

Tăcu. Nu voia un răspuns. Dar prelungi așteptarea.

— Vă mulțumim pentru grijă, domnule maior. În numele companiei, domnule…

Moga se răsuci.

— Nu cred că am vorbit cu dumneata.

În ochii lui Costa nu era nicio strălucire. Surâse, arătând spre mine.

— Îl cunoști pe singurul meu ofițer? Ați stat alături, la *Palace.*

Își aminti. Mi-am înclinat capul, ferindu-mi privirea, pentru cazul în care și el ar fi putut să citească gândurile.

— Ce face Magda?

Fu luat prin surprindere.

— Așa e, n-ai văzut-o de la înmormântare… Încă e amărâtă pentru ce s-a întâmplat atunci. N-a încercat decât să te ajute. În momentele grele, familia trebuie să fie unită… Poți să ne lași un

moment, domnule sublocotenent?

Nu m-am clintit. Moga își scutură mănușile spre mine.

— Marș!

Costa dădu din cap. M-am îndepărtat câțiva pași. Santinelele erau încremenite de o parte și de cealaltă a ușii, ca niște statui. Mă durea capul. Aș fi vrut să plec. Să fug. Nu aveam unde.

Gândurile încercară să se întoarcă. Le-am gonit. Eram obosit.

Îmi închipuisem totul.

Un nebun ne salvase viețile. Dar era doar un nebun. Iar pe munte nu fusese nimic. Doar coșmaruri. Altfel de coșmaruri.

Mi-am trecut palmele peste față, apăsându-mi pleoapele cu degetele. Când le-am dat la o parte, totul era încă acolo.

Nu mă puteam trezi.

Vorbea doar Moga. Costa îl asculta, cu surâsul sculptat pe buze.

Costa Scamatorul.

M-am apropiat de ei.

— Nu mai am cum să te apăr. Măcar pentru Magda, trebuia să te gândești... Am făcut tot ce puteam. Dar de acum am mâinile legate! Ți-am spus să ne lași, domnule sublocotenent...

— Grigorescu, domnule maior.

Un pas înainte. Am înclinat capul. Rigid. Regulamentar. Grigorescu Simulantul.

Moga nu mai termină. Se duse spre ușă. Se opri înainte să intre:

— Mâine-dimineață, Paul.

Se pierdu în adâncimile holului. Am coborât treptele. Ambulanța Doctorului nu mai era acolo. M-am întrebat dacă el reușise să fugă.

Îmi veni să râd. Nu mai conta nimic.

Costa își descheie mantaua. Apoi vestonul. *Coroana* luci în lumina lămpilor de pe stradă.

— Cum ai reușit să iei ordinul ăla? Ai avut și vreun comandant care nu te-a vrut mort?

Strada era goală. Cerul se lumina din când în când deasupra văii.

— Regele. *Motu proprio.*

Am râs. Îmi făcea bine.

Nu înțelegea. Nu auzea. Era departe, pierdut în coșmarurile lui. Era nebun.

— O să murim.

Dar nu-mi păsa.

Soldații de la postul de gardă ne salutară. Am intrat pe poarta mănăstirii.

*

M-a trezit sunetul picăturilor aruncate de vânt în fereastră. Din întuneric răzbătea o lumină, tăiată de șiroaiele de pe geam.

Iarna, care până atunci ne iertase, ne ajunsese din urmă. Îmi ieșeau aburi din gură și se amestecau cu stropii de ploaie. M-am dezbrăcat și m-am spălat în curte, la pompă, frecându-mi pielea cu apa mai caldă decât ploaia.

Încă nu căzuse lapovița. Zorii murdari erau ultima tresărire a toamnei.

Moga ceruse să predăm armele capturate. Cineva îi povestise despre ele. Crezuse că încă le mai aveam. Armele și tot echipamentul. Voia disciplină și era gata să ne dezarmeze, ca să o aibă.

Ploaia înghețată mi se scurgea pe spatele gol. Tremuram. Abia reușeam să țin bucata de săpun în mâini.

Când mă întorsesem, găsisem provizii proaspete și un călugăr în cămăruța din spate, înconjurat de soldații companiei. Vorbise cu fiecare în parte. Era un om blând, cu ochii albaștri și limpezi. Un om senin. Singurul din încăpere.

El ne dusese să ascundem muniția și lăzile cu grenade în grajduri. Hamurile încăpeau în ranițe. Nuță își băgase în sân avutul său cel mai de preț: felmuța.

Ne inspectase un căpitan. Nu știa bine de ce trebuia să fie acolo. Era încă devreme, iar artileria se auzea parcă mai aproape. Trecuse de la unul la altul, tresărind la fiecare explozie. I-am dat o pușcă Mauser, una cu patul crăpat. Sergentul Petrea nu o luase.

— V-am zis că o să ne prindă bine, îmi șoptise Ilie, a cărui pușcă cu lunetă era bine îngropată sub ranițe, împreună cu armele mele și ale lui Costa.

Apucasem o noapte de somn și ne umplusem burțile cu mâncare caldă.

Ne-am încolonat în șirul lung de soldați ce se adunase la ieșirea din oraș. Am plecat spre munte, ocolind șoseaua. Ne-au dus până în locul unde pădurea începea să se rărească, și ni s-a ordonat să săpăm tranșee.

Am săpat toată ziua și o bună parte din noapte. Lângă noi era o altă companie. Îi vedeam din când în când, printre copaci.

Locotenent-colonelul Solomon Eliescu venise de două ori. De fiecare dată ne întrebase cine eram. Trecuse călare, înconjurat de ofițerii lui. Printre ei se afla și Moga. Stătuse de fiecare dată mai departe, și poate că nu ne recunoscuse. Ne scosesem mantalele și vestoanele, și toți eram acoperiți de noroi din cap până în picioare.

Nu ne aduseseră mâncare. Nici măcar apă. Aveam doar bidoanele umplute la mănăstire. Spre seară am dat ordin să se bea cu măsură. Mi-am adus aminte de căpitanul Matheescu și de prima zi de front. Mi se părea atât de departe în timp, încât ar fi putut să fie amintirile altcuiva.

În pădure se zăriseră focuri. Când am terminat de săpat, am făcut și noi focurile noastre, luptându-ne să le ținem aprinse sub ploaia măruntă și rece. Le-am făcut în fața tranșeelor, să lumineze întunericul. Să alunge umbrele.

Sunetul tunurilor nu se mai apropiase. Dar începuse să se audă iarăși tunetul artileriei grele. Doar dintr-o singură parte. Și nu era a noastră.

La mijlocul nopții, Costa l-a trimis pe Ilina, să afle unde erau ceilalți. Ilina se întorsese cu un caporal de artilerie înfășurat într-o pelerină de ploaie. Se pierduse, căutându-ne cu ordinul de plecare.

Eram ud de atâta timp, încât uitasem cum era să fii uscat. Hainele se lipiseră de mine. Nu mai simțeam nimic. Ultimele flăcări se înecau în fum. Am lăsat focul să se stingă și am plecat după restul trupei.

Ploaia curgea peste noi, deasă și rece. Mergeam de-a lungul tranșeelor proaspăt săpate, alunecând pe mormanele de pământ. Când ne-am pierdut și noi, Costa se dusese singur înainte. Caporalul se așezase pe jos. Tremura. Gluga pelerinei îi căzuse, iar apa îi intra prin guler. Am așteptat. În jur, oamenii stăteau cu armele pregătite, amenințând bezna tăcută. Îmi scosesem pistolul din toc. Ploaia îmi uda fața și trebuia să mă șterg mereu.

— Vine.

Florea se ridică. Nu am văzut nimic, dar știam că nu se înșela.

Costa ne condusese prin întuneric. Am găsit cazmale abandonate și urme de căruțe. Caporalul le recunoscu. Era locul

unde se despărțise de camarazii săi.

— L-au părăsit, să-l ia dracu' împreună cu noi. Or fi avut necaz pe el. Nuță David râse. Avea boneta germană trasă pe frunte, acoperindu-i vârfurile urechilor.

Copacii se terminaseră dintr-odată. Iar șoseaua era acolo, chiar în fața noastră.

Căruțe. Caii uzi luceau în lumina torțelor. Ploaia era deasă ca o ceață. Părea să cadă din toate părțile. Soldații ieșiseră din pădure, și se pregăteau de marș.

Îi întâlnisem pe cei pe care nu apucasem să-i vedem toată ziua.

Ne-am strâns unii în alții, să nu ne pierdem. Caporalul se despărți cu greu de noi.

Trecură pe lângă noi. Purtau pelerine lungi, care înveleau și crupele cailor. M-am întrebat care dintre ei era maiorul Moga. Ar fi ajuns un singur foc. Venit din noapte. Pierdut în zgomotul ploii.

Se îndepărtară, în vreme ce fluierele începeau să se audă. Ne-am înghesuit, ascunzându-ne printre ceilalți.

Eram în purgatoriul din spatele liniei frontului. Am ajuns din urmă o coloană în retragere. Ne-am amestecat cu ei. Automobilele înaintau la pas, în urma chesoanelor. Mergeam alături de alți ofițeri, cărora nici măcar nu le distingeam trăsăturile.

Îi ascultam vorbind. Rafalele de ploaie ne loveau, tăindu-mi respirația. Cuvintele se pierdeau, luate de vânt. Auzeam doar frânturi. Nici nu încercam să le înțeleg. Un sublocotenent se aplecase să-mi vadă fața. Ne-am uitat unul la altul, apoi el a plecat mai departe, fără să spună nimic. M-am întrebat pe cine căuta. De cine se rătăcise.

După un timp, rămăsese doar ploaia și sunetul pașilor ce mestecau noroiul. Șoseaua era iarăși pustie. În spatele nostru nu mai era nimeni. În zare, lumini tremurau printre crengile copacilor.

Am încetinit. Ilie mergea alături de Florea. Trecură pe lângă mine, cu capetele plecate. Mi-am scos chipiul. Am ridicat fruntea, lăsând apa să-mi spele noroiul de pe rană.

Drumul făcea o curbă. Nu mai zăream decât o parte din coloană. În față, luminile se făcură mai puternice. Ne apropiam de oraș.

M-am oprit pe margine și m-am întors. Costa era în mijlocul

drumului. Ultimul șir trecuse pe lângă el. Soldații își târau armele și uneltele. Privirile le fugeau spre desișul ce mărginea șoseaua. Niciunul nu se uita la el.

Am deschis gura. Dar neclintirea lui mă făcu să mă opresc. Soldații veneau spre mine, neștiutori.

Crengile se uneau deasupra drumului, adâncind bezna. Ceva se mișca în dreptul lui Costa.

Încetineau. Stancu și cu frații Dănilă. Abia dacă mi-am recunoscut vocea:

— Haideți, mai repede!

I-am lăsat să treacă. Apoi m-am dus după Costa, luptându-mă să fac fiecare pas ce mă apropia de el.

Stătea nemișcat. Pușca îi atârna la capătul brațelor. L-am luat de umăr. Am crezut că avea să cadă.

Era în fața noastră. O nuanță diferită de întuneric.

Dar era acolo. Se mișcă spre noi. Bezna tremură. Am simțit privirea, fără să pot vedea ochii.

L-am tras după mine. Fugeam. Înotam în noroi. I-am dat drumul lui Costa și m-am uitat prima dată în urmă. Șoseaua era din nou pustie. Doar copacii, aplecați deasupra ei, ca bolta unui tunel.

Coloana se răsfirase. Am reușit să mă stăpânesc și să-mi domolesc pașii. Înaintea noastră se zăreau siluetele cavaleriștilor. Pelerinele ude și lucioase îi făceau să pară niște statui neterminate.

— Caii… Ar fi trebuit să simtă…

Fusese aceeași senzație, ca pe munte. Și același miros. Pământ umed. Și altceva, dulceag…

Dar acum văzusem lupul. Îl văzusem… Sau…

— E același. A coborât până aici.

Între oameni. Între automobile și animale. Lângă oraș… Gânduri neclare încercară să iasă la iveală. Apoi se pierdură.

— Nu s-a speriat… Bine că n-a fost toată haita… În urechi, vocea îmi sună strident.

Alte gânduri… Ca un țipăt. Mi-am închis mintea. Țipătul amuți.

Costa mergea alături de mine. Fața parcă i se schimbase. Trăsăturile se adânciseră, ca un desen făcut cu un creion prea gros. Dar Costa era nebun.

— Trebuia să încerci să tragi.

Nu auzea. Nu era acolo. Dar eu am vorbit mai departe. Să

acopăr sunetul ploii cu vocea mea. Să alung frica. Mă uitam mereu peste umăr. Pe drum nu era nimic. Poate nici nu fusese vreodată.

Am tăcut doar când am ajuns din urmă grosul coloanei. Mergeau înainte prin ploaia nemiloasă, conducându-se după sclipirile luminilor din ce în ce mai apropiate. Eram ca un șarpe negru ce se târa pe drumul pietruit.

Privirea lui Gheorghe o căută pe a mea. În ochii lui am citit aceeași frică.

Nu spusese nimic. Nici când am ajuns la mănăstire, în cămărușele noastre. Nici după ce venise Doctorul să împartă ultima rezervă de coniac, zicându-ne că trebuia să ne țină loc și de mâncare, și de haine uscate. Așteptase până când rămăsesem singur, cu lampa în față, în vreme ce ceilalți se refugiaseră în somn.

— O să ne trimită de aici, domnule?

— Curând, Gheorghe.

Dădu din cap. Cuvintele mele erau singura certitudine de care avea nevoie.

— Mâine în zori, lăsați-i să meargă iar la biserică.

— Să se ducă, dacă asta vor.

Își feri privirea.

— Ar trebui să veniți și dumneavoastră.

— N-o să moară nimeni, Gheorghe.

— Asta nu puteți ști. Și nu puteți promite… Dacă e să fie rândul vreunuia, nu are cine să-l ferească. Oricât ar vrea sau ar promite. Omul nu se poate apăra de ce îi e scris, domnule… Dar mă gândesc că poate că așa o să scăpăm de ce se ține de noi, de când am găsit securea pustnicului…

Costa lipsea iar, așa cum făcuse în toate nopțile. Doctorul se întorsese în chilia lui, luând și ultimul deget de coniac cu el. Flacăra abia dacă mai mijea în lampă.

— Securea mutului?

— Nu e mut, domnule. A făcut doar legământ de tăcere.

Am ridicat capul.

— Ce e cu securea lui?

— Cu securea? De ce nu mă întrebați de Fiară?

Cuvintele căzură între noi. M-am întors, cercetând întunericul din cămăruță.

— Nu ascultă. I-a răpus oboseala. Și dintre ei, numai eu am

văzut, domnule.

— Ce-ai văzut?

— M-am văzut pe mine.

M-am uitat la el fără să înțeleg. Își plecă bărbia în piept, de parcă obosise.

— Avea chipul meu. N-am avut putere să cred, și nici să spun cuiva. Am mers mai departe, gândindu-mă că e închipuire. Dar când v-ați întors după domnul locotenent Paul, am știut că nu fusese. M-am rugat pentru dumneavoastră... Dar n-am găsit curaj să mă întorc și eu...

— Gheorghe, ce era?

— V-am spus, domnule... Fiara. Cu chipul meu. Așa a vrut să mi se arate mie. Poate pentru dumneavoastră a fost altceva... Întâia oară, fiecăruia i se arată altfel. Răspopitul a știut întocmai...

Am înțeles despre cine vorbea.

Iosif Bălan.

— A zis că pe secure a fost sângele Fiarei, și când am găsit securea, ne-am legat cu sângele ei. În seara asta ni s-a arătat! S-a întâmplat cum a spus el, când ne-am spovedit! Mâine în zori, dacă veniți și dumneavoastră...

Pereții cămăruței se strânseră în jurul meu.

— Gheorghe, ce ai vorbit cu popa?

— Nu mai e preot, domnule. Nu mai îmbracă straiul. I-am spus ce a fost pe munte. Despre morți... Și ce s-a întâmplat atunci, noaptea! Se aplecă spre mine cu ochi sclipitori. El trebuie să știe ce e de făcut! De asta a venit aici!

Cu greu am reușit să-mi stăpânesc vocea.

— Cu care dintre voi a mai vorbit?

— Cu toți. El a spus rugăciunea de dezlegare, când ne-am spovedit. Era în biserică... Am făcut ceva rău, domnule?

Privirea i se tulbură.

— Am vrut să vă chem și pe dumneavoastră. Dar a plecat înainte... Am făcut rău, domnule?

— Nu, Gheorghe, n-ai făcut.

Clătină din cap. Îndoindu-se pentru prima dată.

— Și le-a zis tuturor despre... Fiară?

— Nu. Numai mie. Domnule, dumneavoastră cum vi s-a arătat?

— Gheorghe, nu există asemenea fiare. Nu există decât

spaime și oameni care se folosesc de ele, ca să-i înșele pe alții și să-i manipuleze.

— Sunt multe lucruri care nu ar trebui să fie, domnule. Doar că noi nu le vedem sau nu le știm. Dacă nu vreți să-mi spuneți, nu-i nimic. Iertați-mă dacă v-am supărat...

M-am uitat la el. Avea privirea limpede. Era împăcat.

— Mâine, o să permiteți să se facă spovedania?

— Trebuie să vorbesc cu starețul...

— O să vorbesc eu. Îl iau și pe Nuță. O să găsim niște mâncare, iar apoi o să mergem în biserică. Trebuie, domnule... Când ni s-a arătat, Fiara ne-a văzut. Și pe dumneavoastră, și pe domnul locotenent. Pe toți... Așa cum a spus preotul Bălan.

— Ai zis că nu e preot.

— Așa e, domnule. E preot căzut. Ca îngerii...

Gheorghe se întorsese la culcușul lui. Am stat să mă gândesc. Ceilalți dormeau, doborâți de oboseală. M-am îmbrăcat. Mi-am luat pistolul. După mult timp, rana mă durea. Mi-am dus degetele la frunte, pipăind firele. Carnea nu era fierbinte. Doctorul spusese că se vindeca.

Doctorul...

Chilia lui era în curtea mică, lângă cealaltă biserică. Am ieșit afară. Picăturile de ploaie se răriseră, dar erau grele și împrăștiaseră aburii ceții. Șiroaiele cădeau oblic, udând pereții mănăstirii. Am alergat spre chilii.

Ușa se deschise după multe bătăi. În prag era un sergent fără veston, cu pantalonii legați cu sfoară. Nimerisem bine, pentru că purta însemnele Corpului Medical.

Odaia strâmtă era plină cu bagaje. Am călcat printre trupurile de pe podea. Doctorul era lângă sobă. Pusese trei scaune, unul lângă altul, și se întinsese pe ele. Picioarele îi atârnau în gol. L-am scuturat. Tresări și fu gata să cadă.

Avu nevoie de un minut până să mă recunoască. Până și hainele cu care rămăsese îmbrăcat miroseau a coniac. Iosif Bălan... Numele nu-i spunea nimic. Dar recunoscu descrierea, îi auzise pe soldații mei vorbind despre el... Papistașul... Stătea într-o chilie, deasupra vechii porți. Nu știa care, dar erau puține, și o singură scară pe unde se urca la ele.

L-am ajutat să se întindă la loc, urmărit de privirile cețoase ale sergentului de la ușă. Mă apucă de braț când mă ridicam să plec.

— Banditul ăla, al lui Costa... Sergentul...

— Petrea.

— El... L-au adus dimineață. A fost prins în baraj de artilerie. Am uitat să vă spun...

Îmi dădu drumul.

— Voiau să-i taie mâna de sub umăr. Dacă trece bine de noaptea asta, o să i-o salvez. Îi rămăsese un cal viu și a venit călare pe el. A mai găsit putere să-i taie hamurile și să-l scoată din fărâmăturile furgonului. A avut zile...

Ultimele cuvinte mă ajunseră din urmă, când ieșeam:

— Nu mai are cine să ne aducă alt coniac... Dar să-i zici lui Paul Costa că o să scape! Cât l-am operat, m-a înjurat tot timpul!

Am urcat pe niște scări înguste. Zidurile mă apăsau din toate părțile. Sus era un coridor fără ferestre și fără lumini. Am luat ușile la rând. Ploaia acoperea zgomotele, așa că am bătut cu mânerul pistolului.

Îmi deschideau. Nu se speriau de mine. Mulți dintre ei nici nu dormeau. Pentru călugări, războiul era mai aproape decât pentru soldați.

Iosif Bălan stătea la masă. Era în ultima încăpere. Avusese timp să audă că îl căutam. Ușa nu era încuiată. Am împins-o și s-a deschis.

Înăuntru era un singur pat. O ladă și o masă făceau chilia să pară și mai mică.

În jurul mesei erau trei jilțuri grele, ce nu-și aveau locul acolo. Stătea într-unul dintre ele. În față avea resturile unei cine târzii. Cei care o împărțiseră cu el nu mai erau acolo. Pe fundurile paharelor vinul se închegase ca sângele.

Iosif Bălan își scoase mâna pe care o ținuse ascunsă sub masă. Avea un cuțit cu lamă subțire, cu plăselele din os. Era o armă, nu o unealtă.

— Intră.

Luă pâinea de pe masă și tăie o felie, ținând-o la piept.

— Stai jos.

Își puse felia lângă strachina de tablă. Tăie încă una, la fel de groasă, pe care mi-o întinse cu vârful cuțitului. Își umplu strachina dintr-o oală de pământ, după care turnă și în a mea. Era fasole, cu bucăți de carne. Șterse o lingură și o împinse peste masă, spre mine.

Cuțitul îi rămăsese alături, la îndemână. Pe plăsele era săpat un cuvânt, dar, în lumina galbenă a lumânărilor, nu aveam cum să-l descifrez.

Începu să mănânce. Mesteca fără să se uite la mine. Lingura era strâmbă și înnegrită la margini.

Apucă două pahare. Le scurse lângă masă. Turnă vin în amândouă, până aproape de buză. Îmi întinse unul cu un gest brusc, care făcu vinul dinăuntru să se reverse. Nu păru să observe.

— Soldații tăi n-or să fie mai sătui, dacă tu nu mănânci.

Dădu paharul peste cap. Apoi rupse felia de pâine și o muie în zeamă, înainte să o ducă la gură.

Fasolea era rece. N-am simțit. Am șters pereții strachinii cu ultima coajă de pâine.

— O să le spun în zori să vă aducă ce le-a rămas în *refectorium*[36]...

În ochi îi apăru o sclipire amuzată.

Răsturnă în străchini ce mai rămăsese în oală. Încă un dumicat.

Într-un cui bătut în perete, lângă ușă, atârna haina neagră. Era udă. Sub ea, pe podea, apăruse o baltă ce începea să se întindă. Iosif Bălan nu ajunsese cu mult înaintea mea.

Îmi surprinse privirea.

Și cămașa groasă de pe el era udă la guler. Purta o vestă de lână, tot neagră, iar mânecile cămășii erau legate cu șireturi.

— Te așteptam mai demult.

Vinul era gros și aspru.

— Știi cine sunt?

— M-au căutat și soldații tăi.

— Au căutat o biserică. Și un preot adevărat.

Își împinse farfuria din față, răsturnând-o. Lingura căzu pe jos. Nu o luă în seamă. Își pipăi lama cuțitului. Din obișnuință.

— Știu cine ești. Tu știi de ce ești aici?

— Caut.

— Tot un preot? Sau de-a dreptul mântuirea?

— Soldații mei îți zic Papistașul.

— Oamenii simpli văd mai departe, tocmai pentru că înțeleg mai puțin. Unul dintre ei are harul...

[36]36-Refectorium (lat.) - în mănăstirile catolice, încăperea unde se mănâncă.

— Și l-a recunoscut pe al tău?

— N-am avut niciodată. M-am îndoit, atunci când ar fi trebuit doar să cred.

— Mi-a spus că i-ai spovedit.

Era nebărbierit. Firele din barbă erau albe. La colțul gurii avea riduri adânci. Noroiul din păr începea să se usuce. M-am întrebat unde se ducea în fiecare noapte.

— I-ai înșelat, ca să-i interoghezi?

— Credința dă spoială unui târg. Oamenii cer ceva. Oferă căință, la schimb… Nu te simți ca un moștenitor nevrednic? Ca și cum înaintea noastră au fost alții mai mari decât noi?

— Mi-ai înșelat soldații?

— Le-am dat ce au vrut. Au mărturisit. Eu i-am dezlegat. Pocăința e arderea inimii, pentru toată zidirea. Pentru făptură. Pentru oameni și demoni.

Ultimul cuvânt răsună altfel. Ecourile lui rămaseră mult timp între noi.

— Au făcut ce trebuia. N-au de ce să se pocăiască.

— Ei nu cred asta.

Am tăcut. Greșisem venind acolo.

Iosif Bălan își turnă vin în pahar. Al meu era încă plin.

Secundele se târau. Auzeam apa scurgându-se prin streașină. Simțeam umezeala hainelor. Nu apucaseră să se usuce. În chilia lui Iosif Bălan nu era niciun foc aprins. M-am sprijinit cu ambele mâini de tăblia mesei și am împins jilțul.

— Stai jos.

M-am ridicat în picioare.

— Afară n-o să găsești ce cauți.

— Aici nu e decât un șarlatan.

Palma i se închise în jurul plăselelor. Strânse.

— Cred în Dumnezeu, dar sunt dezamăgit de El. Asta mă face și preot, și șarlatan. Stai jos, și o să-ți spun de ce ai venit aici.

Am ascultat ploaia. Rafalele de vânt. M-am așezat.

Lăsă cuțitul. Își sprijini capul în mâini, apăsându-și tâmplele.

— Am dezgropat trupurile celor pe care i-ați îngropat voi.

— Asta căutai?

— Mi-au zis unde să-i găsesc.

— De ce?

— Trebuia să văd cu ochii mei. Să știu dacă i-a ucis.

M-am aplecat peste masă.

— Cine să-i ucidă?

— Am stat până s-a înserat. Am așteptat să se întoarcă. Dar n-a venit. I-am lăsat neîngropați. Pentru altă zi… Când o să caute iar sânge. Se uită la rana mea de la frunte. Îl simte…

— Ce naiba ești?

— M-au chemat să-l opresc.

— Cine? Am înclinat capul spre ușă. Ei?

— Până acum, ucisese doar dintre ai lor. Dintre inocenți…

Cei fără păcat.

— Pustnici?

— În primăvară a fost primul. Nu se topise zăpada. Un timp, nu s-a mai întâmplat nimic. Dar în vară a început prăpădul. Iar lupii nu coboară niciodată vara.

— N-a aflat nimeni? Oamenii din oraș? Armata?

— E război. Cui să-i pese?

O spuse fără niciun regret. Își dorea indiferența celor din afară.

— Câți au fost?

— Patru. Cinci, cu cel din primăvară. După aceea a fost măcelul. Când nu s-a mai ascuns.

— Schitul?

— Schitul… Și acum soldații.

Luă o înghițitură de vin și bătu cu degetul în paharul meu.

— Ține de frig.

Am dat din cap. Oboseala își spunea cuvântul. Mă simțeam din ce în ce mai amețit, iar jilțul mă îmbrățișa tot mai strâns.

— Mai sunt și alții.

Paharul i se opri în aer.

— Am găsit într-o vale patru honvezi. O coastă întreagă era înroșită de sângele lor. Patru soldați cu arme, dar n-au putut să doboare nimic cu ele.

Am așteptat. Dar el tăcea.

— Nemții de la stâncă au fost tăiați. Cu o sabie sau cu un topor. Locotenentul a spus că austriecii erau sfârtecați. Dar aveau buzunarele golite…

— La stâncă, i-au tăiat după ce muriseră.

— De unde știi?

— Întreabă-ți prietenul doctor.

— N-a fost acolo.

— El nu.

Însoțitorii lui.

— Am crezut că sunt popi. Ca tine.

— Niciunul nu mai e.

— Și acum ce sunteți?

— Slujitori.

— Ai cui?

Își goli paharul. Apoi își trecu limba peste margine, lingând ultimele picături de vin.

— Lumea e măruntă. Oamenii au micșorat-o, până au croit-o după statura lor. Dar în adânc, seva curge la fel. Numai că rădăcinile nu mai ajung la ea. Uneori, seva se ridică și începe să-și caute singură rădăcini. Și atunci copacii cresc altfel. Eu am grijă să fie tăiați. Și să rămână neștiuți.

Se aplecă spre mine.

— Cum ți s-a arătat ție, soldatule?

Fusese lângă noi. Dar caii nu simțiseră nimic. Nici mirosul ce îmi umpluse mie nările.

— Un lup… Unul singur. Pe munte a fost o haită.

— Haita nu v-a făcut nimic.

— Erau focuri în jurul nostru.

— Focurile le-a aprins pentru voi. Nu pentru lupi.

Am ridicat capul. Aștepta. Mă pândea. Pentru prima dată, îmi veni în minte că poate nici el nu înțelegea mai mult decât mine.

— I-ai spus că pe secure e sânge.

— A fost pătată de multe ori.

— Atunci pustnicul știe.

— Dar tace. A făcut legământ. Să ispășească vina unei vieți ce nu trebuia să fie așa.

— Idioata…

— E întoarcerea în lume a păcatelor lui. Atât a spus. Și de atunci a tăcut.

— A fost călugăr în mănăstirea asta?

Mă privi cu ochii îngustați.

— Nu știi rosturile, soldatule… Nu e călugăr și n-a fost. A venit aici în toamnă, de la metocul Sloboziei. Au zis despre el că a fost comerciant de grâu. A avut avere, dar a pierdut-o când i s-a omorât nevasta. Și-a dat foc în casă, și împreună cu ea a ars tot. Pe fată a închis-o într-o cămară, să moară. Nimeni nu știe cum a scăpat. Au găsit-o în curte, în vreme ce dinăuntru se mai auzeau zbierete. Au zis că femeia își pierduse mințile… S-au pripășit

întâi la mănăstire, iar apoi Leonida a ridicat bordeiul. N-a avut ce să facă cu fata, așa că a luat-o cu el. Mănăstirea îi ține din milă, ca pe cerșetori, nu ca pe sihaștri.

— De ce?

— Pustnic cu tovărășie nu se află nicăieri, soldatule. În sălașul ăla n-o să găsești nici măcar comboschine, darămite cărți sfinte. Leonida a fugit de sărăcie și de vorbele ce au rămas în urma lui după ce s-a răcit cenușa casei. Acum tace, ca să nu-l mai întrebe nimeni, până când o să uite și o să fie gata să se întoarcă iar în lume.

Încercă să-și toarne vin. Cana era goală. Toarta îi scapă dintre degete. Cana se rostogoli pe masă și se sparse la picioarele noastre. Zgomotul se pierdu în răpăitul ploii.

Am auzit pași. Ușa se deschise.

Era unul dintre ei. Fața părea făcută din bucăți adunate, ce nu se potriveau între ele. Nu mai purta hainele negre. Era în picioarele goale, îmbrăcat numai cu pantalonii. Pielea avea o culoare bolnăvicioasă. Era ud. Se spăla, și nu avusese vreme să se șteargă.

Se opri în prag. Cercetă cu privirea toată chilia.

— Nu-i nimic.

Iosif Bălan vru să mai spună ceva, dar o tuse uscată îi sufocă cuvintele. Reuși să-și recapete suflarea și își flutură mâna spre cioburi.

— Strânge! Și mai adu vin.

Bărbatul ocoli masa, frământând cioburile cu tălpile crăpate. Avea carnea vineție. Când se așeză în genunchi, Bălan își trecu vârful degetelor pe spinarea lui dezgolită. Mușchii se încordară. Trupul se înălță, căutând mângâierea. Iosif Bălan se uita prin mine, de parcă nu aș fi fost acolo.

Pereții mă striveau. Pe fereastra neagră, șiroaiele păreau vii. Lumina lumânărilor se oprea la ușă, ca la o graniță peste care nu putea trece. Deasupra noastră, ploaia cădea nestăvilită, făcând bârnele acoperișului să trosnească.

Simțeam cum putrezesc zidurile. Aproape că le simțeam mirosul.

Bărbatul ieși. Închise ușa. Balamalele gemură.

— Ora pro nobis, peccatoribus, nunc, et in hora mortis

nostrae.[37]

Ochii i se umplură de lacrimi. Și le șterse de pe față cu mâneca aspră a cămășii.

— O să-i spovedesc și o să-i împărtășesc. În zori.

— Pentru oameni și demoni?

— Pentru demoni, soldatule.

I se înroșiseră ochii. Alte lacrimi erau aproape. Ce i se arătase lui, întâia oară?

Apoi m-am gândit la sălașul lui Leonida. Și m-am întrebat ce coșmar vedea el în fiecare noapte.

Demonii erau liberi. Se născuseră din noi. Acum rătăceau căutându-ne, să se răzbune.

— Spovedește-i.

Își luă pumnalul cu gesturi bruște, de bețiv.

— Ei nu știu…

M-am ridicat. Jilțul se clătină. Poate putrezise. L-am împins, crezând că avea să se fărâmițeze în mii de bucăți.

— Stai. O să ne aducă alt vin.

— Ține-l. O să-ți trebuiască, mâine, în zori. Să-i înșeli la împărtășanie.

Clipi printre lacrimi.

— Să nu le spui… despre mine…

Am stat în picioare, uitându-mă la el. Apoi am scos pistolul din toc. L-am îndreptat spre pieptul lui.

Își închise ochii. Pacea i se așternu pe față.

Rămase cu ei închiși. Cuvintele mă ajunseră din urmă, când pășeam peste granița pragului:

— *In hora mortis nostrae,* soldatule!

Am ieșit afară. Am ridicat fruntea, lăsând ploaia să mi-o ude. Am simțit răceala umedă și înghețată. Rana se închidea. Trupul era încă viu.

Costa se desprinse din întuneric.

Jarul unei țigări străluci sub o streașină, departe de noi. Mi-am pus chipiul peste părul ud.

— Celălalt?

Costa nu răspunse. Jarul căzu pe jos, spărgându-se într-un cerc de scântei. Lumină pentru o clipă silueta îmbrăcată în haine negre.

---

[37]37-Fragment din Angelus – Roagă-te pentru noi, cei păcătoși, acum, și în clipa morții noastre, (lat.).

Deasupra noastră, fereastra se întunecă. Bălan stinsese lumânările. Sau altcineva. Ne-am uitat amândoi.

— Am vrut să-l împușc.

— Ai căutat răspunsuri.

— Dacă sunt, el nu le știe.

Am ieșit din curtea mică, mergând pe lângă ziduri. Ploaia ne biciuia, împinsă de rafalele de vânt. Băteau din toate părțile.

Mi-am ridicat privirea spre cer. Norii apăreau în noapte, ca luminați de fulgere. Sunetul artileriei ajungea mai târziu.

Ploaia îi umezise umerii mantalei. M-am întrebat dacă pe mine mă așteptase. Sau pe Bălan.

Poate că nu existau răspunsuri. Credeam ceea ce voiam să credem. Ca să rămânem orbi, mai departe.

Când am intrat, căldura și mirosul de trupuri ne izbiră în față. Era ultima noastră noapte acolo. Am știut, înainte să-mi spună.

Costa a adormit. Eu am rămas treaz. La lumina lămpii, iar apoi în întuneric, după ce gazul s-a terminat. Flacăra s-a stins. Mult timp nu mi-am dat seama. Aveam ochii deschiși, dar vedeau altceva. În noaptea aceea, m-am gândit că poate nu aveam să-mi mai găsesc somnul niciodată.

I-am trezit când răceala zorilor era încă departe. Gheorghe i-a luat pe toți și au ieșit în negura umedă de afară, furișându-se spre biserică. Costa a plecat împreună cu ei. Eu nu am avut putere.

M-am dus să caut mâncare. Să fur dacă era nevoie. Dar Iosif Bălan s-a ținut de cuvânt. Când m-am întors, masa era plină. Pesmeți, legume fierte și carne afumată. Nu le simțisem gustul. Dar măcar fiertura era caldă și din belșug.

Scosesem afară lucrurile ascunse în grajduri. Ploaia se transformase într-un abur ce părea să iasă din pământ. Prin el, farurile abia dacă luminau zidurile ude. În întuneric, automobilul era negru.

I-am dat la o parte și am deschis portiera. Șoferul era singur. Costa coborâse.

Amestecul de mirosuri îmi umplu nările. Piele, lemn lăcuit, şi, doar o bănuială, parfumul ei.

Stivuiseră lăzile înăuntru, abia îndrăznind să atingă canapelele. Apoi automobilul întorsese, îngropându-și roțile în noroiul din curte. Santinelele închiseră poarta în urma lui. Frigul zorilor era pătrunzător. Abia atunci îl simțeam.

Am ieșit din oraș într-o coloană lungă. Se strânseseră poate două companii, dar mulți soldați erau în zdrențe, iar alții nu mai aveau arme. În urma noastră veneau căruțele. Înăuntru nu era muniție, ci lopeți, țăruși și sârmă ghimpată.

Nu ne-au mai dus departe. Valea se deschidea de o parte și de cealaltă a șoselei. Parcă mă aflam la Azuga, în prima zi. Doar pantele erau mai molcome, iar munții mai departe. Era prea deschis: o poziție ușor de învăluit pe ambele aripi.

Ne-au oprit și au ordonat să săpăm.

Am scurmat în malurile pietroase ale râului. Fiecare palmă de șanț însemna timp și sudoare. Am săpat. Se făcuse, întâi, lumină. Apoi, ceața se ridicase. După aceea, începuseră să cadă obuzele.

Nu ne căutau pe noi. Erau la capătul văii. Pământul ni se zguduia sub picioare. Am simțit cum mi se înfundau urechile. Întâi, tunurile de câmp, apoi, mortierele grele. Pe cerul de deasupra nu mai era niciun aeroplan care să le oprească. Cel puțin nu de partea noastră, pentru că, spre jumătatea dimineții, în zare apăruse un punct ce se rotea peste vale. Aripile gălbui, pe care erau pictate crucile negre, se desenau pe fondul cerului plumburiu. *Taube.* Porumbelul.

Nu auzeam sunetul motorului. Doar exploziile. Acolo unde se oprise retragerea. Din când în când, câte unul dintre soldați se oprea din săpat și se uita în depărtare. Spre valurile de fum ce se ridicau spre cer, și spre aparatul ce dirija ploaia de fier.

— Nu-l dau jos de acolo, dom’ sublocotenent?

Poate Grigorie nu se întreba decât când avea să ne vină și nouă rândul.

Spre prânz, mai sosise o coloană, care începuse lucrul de partea cealaltă a râului. Dar eram puțini. Pe șosea se perindau automobile cu ofițeri. De patru ori ne scoseseră din tranșeele neterminate și ne mutaseră mai aproape de drum, să începem altele.

Nu mai era timp. Nu trebuia să ne spună. Le citeam pe fețe.

În jur, oamenii săpau cu încrâncenare sub revărsarea de lovituri și de zbierete ale galonaților. Nici măcar nu mai arătau a soldați.

— Ce dracu’ căutăm aici?

Costa nu-mi răspunsese. Pentru el nu era decât timp câștigat. Timp în care mai eram încă în siguranță.

Aproape că uitasem de aeroplan. Ne obișnuisem cu sunetul artileriei. Oamenii încetaseră demult să se mai întrebe unii pe alții de ce artileria noastră tăcuse. Înțeleseseră că atâta vreme cât zgomotul tunurilor nu se oprea, însemna că inamicul nu era gata să atace.

Când începuseră să treacă trenurile, ne-am îndreptat cu toții în șanțurile noastre, uitându-ne după ele. Aburii se întindeau peste râu și peste șosea. Trecuseră unul după celălalt, atât de repede, încât am avut senzația că aveau să se ajungă din urmă și să se împingă de pe șine.

Aeroplanul se înclinase pe aripi. Veni spre noi de-a lungul văii, lăsându-se din ce în ce mai jos. Coborî până deasupra șinelor, încrucișându-se cu garniturile ce treceau pe sub el.

Pe șosea apăruse un singur automobil. Când se apropie, am văzut că era un camion de trei tone, descoperit. Prelata fusese sfâșiată și flutura în urma lui, ca un drapel.

Am crezut că începuse retragerea. Dar, în urma camionului nu mai era nimic.

Am ieșit din șanț, ducându-mă spre grămada noastră de raniție. Mi-am scos binoclul furat.

În camion se înghesuiseră câțiva ofițeri și o mână de soldați. Se țineau cum puteau de scheletul acoperișului, clătinându-se la fiecare groapă.

Aeroplanul se întoarse și dispăru peste munte. Mai târziu, zgomotul exploziilor se schimbă. Tirul se concentrase într-o altă zonă. Cea unde se opriseră garniturile de tren.

La jumătatea zilei, ne scoseseră din șanțuri, mânându-ne spre șosea în sunetul fluierelor. Ne ținuseră acolo, așteptând ceva ce numai ei știau. Stătusem o oră, în care tot felul de automobile trecuseră pe drum. Apoi, dintr-odată, sosise ordinul. Ne-am înșirat pe șosea și am pornit în marș spre trâmbele de fum din depărtare.

Nu durase mult. Alt ordin ne ajunsese din urmă, oprindu-ne la un cot al drumului. Nu înțelegeam bine cine ne comanda. De la început fusese un căpitan. Apoi veniseră alți ofițeri, coborâți din automobile. Toți strigau. Nu cred că știau ce trebuiau să facă cu noi. Eram o adunătură ce semăna mai mult cu condamnații scoși la muncă silnică. Dacă Moga ne trimisese acolo, atunci alesese bine locul. Eram împreună cu carnea de tun, îndreptându-ne spre front.

Pe șosea sporise agitația. Apăruseră furgoane. Încă nu se vedeau care de artilerie. În schimb, de la un timp, începuseră să treacă răniți, unii pe picioarele lor, iar alții în căruțe. Nu se duceau spre oraș, ci coborau spre șinele de cale ferată de pe marginea râului. Sub noi erau trenurile, oprite, cu cazanele locomotivelor încinse. Bou-vagoanele aveau ușile deschise.

Ne strânsesem pe marginea drumului, uitându-ne la ele. Erau un șir lung, care, de unde stăteam noi, nu avea capăt. Atunci apăruse iarăși aeroplanul.

Aluneca deasupra șoselei, apropiindu-se repede. În scurt timp, avea să fie deasupra noastră.

Ordinele ne goniră spre copaci. Am dus binoclul la ochi. Pata de pe cer îmi crescu în lentile. Coada semăna cu cea a unei păsări. Mai mult chiar decât aripile rotunjite. Crucile nu erau negre, ci cenușii. Deasupra aripilor vedeam două forme omenești. Se aplecau peste margini, uitându-se în jos. Niciodată amândoi în aceeași parte. Era ceva de metronom în precizia lor.

Cel din față poate că ținea o pușcă. Zăream o lucire care ar fi putut să fie țeava unei arme.

L-am luat pe Ilie. Costa îmi dădu permisiunea. Altcuiva nu aveam cui să o cer. Se auzeau strigăte pe undeva, în apropiere. Dar n-am stat să caut.

Costa strânsese compania. Îi așezase pe jos, lângă trunchiurile copacilor. Nu îi amenința nimeni. Tunurile aveau alte ținte, iar aeroplanul nu ducea nicio mitralieră.

Ilie își sprijinise Mauserul cu lunetă de umărul meu.

— Nu vă mișcați, domnule sublocotenent…

Am lăsat binoclul. Aeroplanul zbura sus. Acolo unde gloanțele nu ajungeau. Se trăsese toată ziua în ei. Poate erau sătui.

— Se hâțână, lovi-l-ar boala…

Își goli toată magazia. La al patrulea foc, aeroplanul oscilă pe aripi, începând să întoarcă. Îmi țiuiau urechile. Mă frigea pielea, pe gât, unde mă atinsese pentru o clipă țeava Mauserului.

M-am uitat prin binoclul meu *Görtz.* Sus, cineva suferea. Era rândul lor.

Ilie își încărcase pușca, dar aeroplanul era departe. Ar fi fost cartușe irosite.

— S-a hâțânat, domnule. Al dracu’, cum s-a hâțânat… Dar l-am rănit pe ăla din față…

— Nu ducea el aeroplanul. Data viitoare o să știm. Și atunci o

să-i dăm jos.

Simțeam gustul sângelui, ca o fiară. Îi uram. Și nici nu i-aș fi putut recunoaște, dacă-i întâlneam față în față.

Trenurile rămăseseră pe loc. Pe noi, în schimb, ne întorseseră din drum, chiar când ne încolonam să mergem mai departe, spre linia frontului.

Avusesem noroc. Din zona bombardată apăruse un mic convoi format din două automobile de patrulare, lovite și zgâriate, și un camion de trei tone, ce se zgâlțâia din toate încheieturile. Poate că nu ne-ar fi luat în seamă, dacă ar fi avut loc să treacă. Cei dinăuntru își pierduseră răbdarea. Tirul de artilerie devenise mai îndârjit. Dăduseră prelata camionului la o parte. Înăuntru erau numai ofițeri, mulți în uniforme negre, ale Cartierului General. Cred că am zărit și galoanele unui general. Nu cunoșteam decât unul, pe Scărlătescu, și nu era el.

Când îl recunoscuse pe căpitanul ce ne comanda, din camion coborâse locotenent-colonelul Eliescu. Ne gonise înapoi în oraș. Lăsase în urmă o cascadă de înjurături, în vreme ce fugea să prindă ultimul Ford de patrulare din convoi.

Veștile proaste aveau un mod straniu de a răzbate, chiar și până în mijlocul unei coloane aflate în marș. Ne ajungeau din urmă, purtate de furgoane sau de ambulanțe. Frontul se muta din nou. Trei regimente veneau după noi. Se schimba ordinea de bătaie. Gruparea nu avea să se mai facă pe divizii, brigăzi sau regimente, ci pe sectoare de front, cu unitățile amestecate. Rămăseseră prea puțini soldați, ca să fie altfel.

Pentru cei din jurul meu erau doar cuvinte goale. Ce conta era că exploziile se auzeau în spate, iar noi ne îndepărtam de ele.

În oraș, trupa noastră s-a spart. Nu aveam să mai aflu niciodată cu cine împărțisem două zile de corvezi. Ne-am despărțit în marea de uniforme de pe străzile iarăși pline.

Am trecut din patrulă în patrulă, până când am dat de primii ofițeri din Regimentul 61. Camarazii noștri, pe care nici nu apucasem să-i cunoaștem.

Costa se întorsese repede cu ordinele. Regimentul rămânea pe loc, în rezervă.

Am trimis sergenții noștri cu galoane de caporali să anunțe compania.

— Unde ne încartiruiesc?

— Habar n-au încă. O să găsim noi ceva. Costa se așezase pe

bordură, cu carabina pe genunchi. Își aprinse o țigară scoasă dintr-o tabacheră pe care nu i-o mai văzusem până atunci. Ne pun la un loc cu vânătorii de la 6.

— Iar locotenentul Demetriadi… Frontul ăsta e tare strâmt, de ne întâlnim mereu cu el…

Stătea cu țigara între degete, fără să fumeze. Am simțit că trebuia să vorbesc. Era ceva neliniștitor în tăcerea lui.

— Cât o să stăm în rezervă?

Nu răspunse.

— Ne trebuie provizii. Îl pun pe Nuță să caute. Îl trimit la popi, la mănăstire…

Aruncă țigara neaprinsă. Era lungă și cafenie, din foi de tutun răsucite.

— Tot Popescu-Cerna e la comanda grupului. N-am scăpat.

Se gândea. În clipa aceea era un om obișnuit.

— Ce poate Moga să facă mai mult? De două zile săpăm tranșee, nu suntem în cele din linia întâi…

— Poate să ne lase aici.

M-am întors spre el.

— Ordinul de retragere o să vină prea târziu. Iar atunci cineva trebuie lăsat în urmă, să câștige timp pentru ceilalți.

— Când o să vină?

— La Câmpulung l-au primit azi. Acum bombardează orașul.

Tunurile pe care le auzeam erau încă la câțiva kilometri depărtare. Mai era vreme. Alt timp furat.

— Nu putem să murim în pădurea asta.

Se uită la mine, înclinând capul. Era din nou el însuși. Cel care nu avea să-mi spună ce văzuse noaptea, pe șosea.

Mi-am pus pușca pe umăr.

— Plec după provizii. Mă duc să-l iau pe Nuță.

Până seara am apucat să mâncăm de două ori.

Trecusem din casă în casă, căutând una locuită. Am găsit doar porți și uși zăvorâte. Din când în când zăream pe cineva în dreptul cișmelelor de pe stradă, dar se îndepărta repede, ferindu-se de noi. Târziu, când mă gândeam să ne întoarcem, Nuță mă strigase. Se oprise sub o firmă aurită: *Colisseul Oppler – Brasserie.*

— Miroase a mâncare, dom’ sublocotenent.

Erau pe picior de plecare. Întârziaseră doar atât cât să ne frigă în untură carnea care le mai rămăsese. Nu mai erau nici

mese și nici scaune. Așteptasem într-o sală goală. Plătisem cât pentru un ospăț. Nuță David se abținuse cu greu.

— Ar fi aruncat-o, domnule! Dacă n-o luam noi, n-ar fi avut ce să facă cu ea...

Știam. Dar știam și că o învinuire de jaf ar fi fost un cadou pentru maiorul Moga.

Am lăsat *Colisseul Oppler* ferecat și pustiu. Evitând străzile, am luat-o de-a dreptul prin curțile caselor. După cât plătisem, mâncarea noastră era cea mai scumpă din tot orașul, așa că nu aveam niciun gând s-o împart cu vreo patrulă. Când am ajuns în locul unde lăsasem compania, nu mai era nimeni.

I-am găsit pe platoul din fața mănăstirii. În ciuda frigului pătrunzător, eram lac de sudoare.

Pentru prima dată de când ajunsesem în oraș, părea să existe disciplină. Erau infanteriști și vânători strânși la un loc, dar exista o singură comandă, cu ofițeri din regimentul nostru.

Ne ascunsesem poverile, strecurându-ne către companie. În jur erau figuri pe care le mai văzusem și altădată, dar care, pentru mine, nu aveau încă nume. Îl recunoscusem doar pe locotenent-colonelul Eliescu și pe locotenentul care ne oprise la poarta mănăstirii. Îmi aduceam aminte că-l chema Filip Stoenescu. Și el mă recunoscuse. Și mă îndrumase către corturile pe care pusese stăpânire Costa.

Mâncasem cu graba celui care se temea să nu-și piardă dumicatul. Proviziile și odihna. Două arme la fel de ucigașe ca mitralierele. Măcar asta apucasem să învăț.

Ar fi trebuit să se adune trupă pentru două regimente. Pe hârtiile Cartierului General asta era scris. Dar, din Regimentul 61 infanterie, primiseră ordin să rămână pe loc doar două batalioane. Iar vânătorii abia dacă se strânseseră cât pentru două companii.

Vântul parcă mai spărsese norii, dar, de la oră la oră, se făcea mai frig. Pânza corturilor pocnea la fiecare rafală, amenințând să se smulgă din țăruși. Nu se aprinseseră focuri, pentru că nu aveam lemne să ardem. Nu se întâmpla nimic, dar părea că se așteaptă ceva.

Pe înserate, cerul se acoperise din nou. Vedeam iarăși norii alergând deasupra munților. În aer se simțea o umezeală înghețată. Când lumina slăbise într-atât, încât zidurile mănăstirii abia dacă mai aveau contur, pe șosea apăruse un șir de

furgoane. Din primul se dăduseră jos ofițerii. Printre ei era și maiorul Moga.

Intraseră în casa aflată peste drum. La poartă stăteau santinele. Mai devreme, auzisem că o rechiziționaseră pentru comandament. Maiorul ne respira în ceafa.

Am dat ordin să se ascundă tot echipamentul de captură. Apoi am început să așteptăm și noi.

O oră mai târziu primisem ordin să ne încolonăm. Colonelul Popescu-Cerna, însoțit de Eliescu și de comandanții de batalion, trecuseră în revistă trupa. Moga deschidea alaiul, cu un pas înaintea colonelului său. Mantaua abia îl cuprindea pe Popescu-Cerna. Mergea greu pe picioarele mici, ferindu-și cizmele de bălțile ce începuseră să înghețe. Avea mustață și favoriți. Și o privire albastră, bovină. Singura voce care răzbătea până la noi era cea a lui Laurian Moga.

Armele și ranițele germane erau învelite într-o foaie de cort. Le pusesem în șanțul drumului, în spatele nostru. Bine acoperite cu frunze.

Colonelul încercase să spună ceva. Cuvintele fuseseră luate de vânt. Îl vedeam scuturând mâna, punctând fraze pe care nu le auzeam. Trupa se făcea că ascultă, în liniște. L-am zărit pe Demetriadi întorcându-se spre ofițerii săi, cu un rânjet pe față.

Când s-a dat ordin de plecare, afară era întuneric.

Ne duseseră încă o dată la *Regal.* Hotelul era de nerecunoscut. Mobila și toate covoarele dispăruseră, iar lumina electrică nu mai funcționa. Semăna mai mult cu un grajd. Dar era cald, iar din furgoane începuseră să se descarce cazane, îndrumate de sergenții de la partea sedentară spre bucătărie.

Apoi veniseră primele vești sigure. Trupa avea să stea acolo. La fel și subofițerii. Ofițerii urmau să treacă drumul și să ocupe camerele din pensiunea *Carola.* Despre Eliescu se știa că rămăsese în vila de lângă mănăstire, împreună cu comandanții batalioanelor.

Ne împrăștiasem în tot orașul. Iar noi eram suficient de departe de privirile lui Moga.

Am urcat la mansardă. Camerele erau pline. La fel și holurile. Ion Alradii găsise gura podului. Spărsese lacătul cu patul puștii. Nu se locuise niciodată acolo, dar era loc cât să încăpem toți.

Gheorghe scăpărase un chibrit, ridicându-l deasupra capului. În jur era mobilă veche, ascunsă sub prești vechi și prăfuite.

— Marcu, Cristache! Scoateți ușa din țâțâni. Căldura se ridică. S-o lăsăm să intre.

Lemnul era bătrân și uscat. Ușa se rupsese, sărind din balamale.

— O lumânare ar fi tare bună, domnule. În vocea lui Mitu Dumitran era teamă. Nu-i vedeam fața. Un fir de lumină se plimbă printre bârnele podelei. În camera de sub noi, găsiseră o lampă cu gaz. Vocile și zgomotele răsunau înfundat. Vântul făcea acoperișul să geamă.

Se dezbrăcaseră. Își făcuseră culcușuri din ranițe și haine. Dedesubt, lumina se mișca iar. Caporalul Ilina se mută, de parcă s-ar fi ferit de ea.

Din întuneric se auzise un pocnet metalic. M-am întors. Era doar capacul ceasului. Costa îl ținu în dreptul razei ce ieșea dintre grinzi. Avea cadranul alb, de porțelan. Lanțul era de aur. În mâna lui Costa părea nelalocul lui.

Mâncarea fusese puțină. Dar oamenii apucaseră să se sature cu ce adusesem de la *Colisseu.* Băuseră doar zeama scursă în gamele. Restul ascunseseră în ranițe. Ca o rezervă atunci când foamea avea să se întoarcă. Nu fusese nevoie de ordin. Învățaseră singuri.

Afară, zgomotele începură să crească, acoperindu-le pe cele de sub noi. Oameni și motoare. Trupe în marș. Nechezat de cai.

Am coborât cu amândoi sergenții. Pășeam peste trupurile întinse pe jos. Mirosul era greu. Și eu mă simțeam la fel de murdar. Costa vorbise în șoaptă:

— Umpleți toate bidoanele, Floreo.

— Trebuie să ne spălăm hainele, dom’ locotenent…

— Or să iasă păduchii, domnule…

Tifos. Cuvântul pe care niciunul dintre ei nu îndrăzni să-l rostească. Dar care era acolo, în mintea fiecăruia dintre noi.

— Mai aveți din prafurile Doctorului?

— Da, domnule. Le ține Gheorghe Puiu. Săpunul cu sulf e la artileriști. Îl are în grijă caporalul Ilina.

— Vorbiți să ne permită să mergem și noi la baie, domnule… Vânătorii au fost…

— Du-i, Ilie. Dă-le dracului de ordine! Se uitaseră amândoi la mine. Știți cum să vă feriți, să nu întrebe careva ce-i cu voi.

Am ieșit. Pe stradă era mai rău decât îmi închipuisem. Capătul coloanei se pierdea în întuneric. Aprinseseră focuri pe marginile

șoselei, dar abia luminau câțiva pași în jurul lor. Împinseseră în șanțuri furgoanele și căruțele rupte, să facă loc celor care treceau.

— Golesc orașul…

Se scurgeau spre strada mare, să se unească cu cei care veneau de pe linia frontului. Așteptaseră noaptea. Atunci când nu mai erau aeroplane. Sticla geamurilor vibra înainte ca zgomotul exploziilor să ajungă la noi. Era întuneric. Dar artileria nu se oprise.

Am trecut strada. Un automobil din care nu mai rămăsese decât un schelet se târî pe lângă noi, lăsând un nor de fum alb în urmă. Înăuntru se înghesuiau patru ofițeri cu glugi pe cap. Unul mi se păru cunoscut. M-am oprit, uitându-mă după el. Semăna cu căpitanul Matheescu.

— Ăla nu e…

Dar Costa o luase înainte.

Casa avea ferestrele la fel de întunecoase ca și cele de la *Regal.* Am bâjbâit prin curte, încercând să-l ajung din urmă. Ne-am încrucișat cu doi soldați. Curieri. Ne salutară fără să se oprească.

Se strânseseră în sufragerie, lângă sobă. Mirosea a petrol de lampă și a haine ude. Un locotenent ne ieși în întâmpinare la ușă. Am salutat.

— Locotenentul Costa?

Din întunecimea îmblânzită doar de flacăra sobei, se auzi o voce cunoscută:

— El e, Hristescule! L-ai găs't, dhomnule! Costa, să fiu în locul dumitale, aș sta să beau un pahar. E o poșircă, dar să mă ia dhracu' dacă se plânge cineva!..

Costa citi hârtia pe care i-o întinsese locotenentul. Se întoarse către mine:

— Mă întorc. Vă urmez, domnule locotenent.

L-am prins de braț. Clătină din cap. Nu era nimic rău. Ieși, lăsându-mă în pragul ușii.

Discuțiile întrerupte se reluară. Nu puteam să-mi dau seama câți erau. M-am dus la geam. Costa și cu locotenentul traversau aleea, îndreptându-se spre poartă.

Gogu Demetriadi își strânsese curtea în fața sobei, pe scaune și pe o canapea. Alături era un locotenent de infanterie, îngropat în singurul fotoliu.

— Găsește-ți și dhumneata un loc… Grigorescu, nu-i așa?

— Da, domnule locotenent. Mihail Grigorescu. Am onoarea.

În pensiune intrau și ieșeau alți ofițeri. Cineva vorbea tare pe hol. Auzeam pași, deasupra, la etaj. Doar curtea lui Demetriadi rămânea neclintită.

Locotenentul de infanterie și cu Demetriadi aveau gradele cele mai mari. Ceilalți erau sublocotenenți. Infanteriști și vânători. Unul dintre ei își înclină capul. L-am recunoscut. Era unul dintre cei pe care Doctorul îi ajutase să treacă de „comandantul porții”, la *Palace.*

Băuseră. Unii erau pe punctul să adoarmă. Sau să alunece în inconștiență. Gogu Demetriadi avea o sticlă la picioare. Era pe jumătate plină.

— Dhomnilor, dhânsul e sublocotenentul Mihail Ghrigorescu!

Am salutat, gândindu-mă cum aș fi putut să plec. Înainte să se întoarcă Costa.

— Faceți-i loc! Încape între voi…

— De la cine ești? Locotenentul de infanterie avea vocea răstită și privirea apoasă.

— Cum ați spus?

— Ba… batalion, dom’le!

— Șaizeci și unu infanterie, al patrulea…

— Patru? Trebuie să fie Șuțu… Șuțu o fi, domnu’ Georges?

— Negreșit Șuțu! Gogu Demetriadi râse, cuprinzându-i mărinimos pe toți cu ochii săi mici. Spune-mi, dhomnule Ghrigorescu, pe unde v-a mai băgat Costa? Nu v-a scăpat din nicio încercuire, zilele astea?

— Am săpat.

— Ați săpat! râse larg, îmbiindu-i și pe ceilalți să i se alăture. Așa se explică uniforma… Tranșee?

— Gropi.

Privirea în continuă mișcare i se opri doar o clipă asupra mea, măsurându-mă.

— Sau parcă Șuțu era la doi…

— *Au diable* cu Șuțu ăsta al dhumitale!

Locotenentul de infanterie îl prinse cu ambele mâini pe Demetriadi.

— Iartă-l, domnu’ Georges, că e un dulce! Îl știu de la Craiova… Are case…

— Îi știi pe toți! Măcar de ai ști unde o să fim mâine…

Locotenentul îi dădu drumul, ca să se întoarcă triumfător spre mine.

— E prieten cu Moga! Al dracu' apaș, Moga ăsta, dom'le! Poți să crezi că înainte de război...

— Dacă dhumneata știi unde o să fim mâine, dhomnule Ghrigorescu, nu ne spune! Să rămânem împăcați în seara asta... Ce mai era la București, dhragule? Demetriadi i se adresă din senin sublocotenentului de lângă mine. Era singurul cu uniforma curată. Își pusese chipiul pe jos, cu mănușile înăuntru. Din când în când și le pipăia, de parcă ar fi vrut să se asigure că nu le luase nimeni.

Sublocotenentul înțelese, în sfârșit, că lui i se vorbea.

— M-am întors. Azi-dimineață...

— Ești aici. Te vedem. Ne bucurăm pentru tine. Firește că te-ai întors!

— Pleacă spre Moldova. La război. Abia am putut să ieșim din oraș. Șoseaua Bonaparte era blocată.

— În Moldova? Ce dhracu' să facă în Moldova?

— Niște copii... Elevi de licee, cercetași... Fără haine de iarnă, doar cu un sac la gât, cu câte o pâine înăuntru. Se duc să lupte. I-au împărțit în grupe. Sunt convoaie întregi. Camioane, căruțe cu apă, muniții...

Se lăsă tăcerea. Geamurile din spatele nostru se clătinară. Focurile din stradă se reflectau pe tavan.

— A fost comunicatul...

— Da, dhragule, am auzit azi. Zicea cineva că or să-l publice mâine în toate gazetele...

— Dezmințirea...

— N-or să publice nimic!

— Poate în *Seara* lui Bogdan-Pitești!

Locotenentul de infanterie învie:

— Asta vă ziceam și eu, cu apașul de Moga și Bogdan-Pitești...

— Slăbește-ne, dhragule, cu Moga al tău! Spune mai departe, ce a fost cu comunicatul!

— Mult nu știu. A apărut ieri-dimineață și s-a împărțit pe foi volante. Era o telegramă, cu ștampila Poștei. Zicea că la Craiova i-am înconjurat, sunt zeci de mii de morți dintre ai lor, la fel prizonieri. Și captură de armament și muniție...

— Craiova a căzut... Și n-am mai luat-o înapoi...

— S-a dat ordin să se arboreze drapelele. Sergenții au

împrăștiat foile în stradă. Le-au citit tare, la Palatul de Justiție. Au crezut, până la ultimul rând.

Se ivi o altă sticlă. Demetriadi îmi împinse un pahar cu picior, plin cât să dea pe dinafară.

— Rachiu, dhragule. Șampanie nu s-a mai găsit. Râse tare, dar nimeni nu-i mai ținu isonul. Veselia i se șterse și lui de pe față. Își goli jumătate din pahar.

Unul dintre sublocotenenții în uniformă de infanterie se aplecă înainte.

— Când o să înceapă și aici?

Demetriadi nu răspunse. Se auzi altă voce, în întuneric:

— Dezmințirile? Telegramele? Sau să se îmbogățească listele din *Universul?*

Am simțit o privire îndreptată spre mine.

— Domnule sublocotenent, dumneavoastră ați fost cel declarat căzut?

Era tânăr. Își lăsase mustață, dar firele erau rare. Încetase să o mai îngrijească. Într-o parte crescuse mai mult, schimbându-i trăsăturile.

— Am fost mutat la 55, și am auzit despre cineva…

— O să mai câștigăm războiul, domnu’ Georges?

Băuse două pahare, unul după celălalt. Și nu erau primele. Dar vocea nu avusese nicio ezitare. Își pierduse unul dintre epoleți, iar diagonala centironului îi alunecase de pe umăr. Trecuse pragul peste care băutura nu mai avea efect.

Demetriadi îi umplu paharul.

— Nu aici. Nu acum.

— Dar o să-l pierdem?

Demetriadi își ridică paharul, într-un toast mut, și-l dădu peste cap.

— Bogdan-Pitești…

— Așa, coane Arghiriade, miluiește-ne cu Bogdan-Pitești, cu toate casele din Craiova și cu tot ce-ți mai threce prin cap!

— De unde știi de case?

— Le-ai pomenit mai devreme, dhragule.

Gogu Demetriadi își aruncă paharul gol spre perete. Se sparse, nevăzut. Nimeni nu tresări.

— Înainte de război… înainte să intrăm noi… La alegeri,

Grigore, „Prensul”[38]... știi cum a fost... la Craiova, cu toate casele, nu ale lui Șuțu... Sau era la Slatina?

— Dhragule, ești incoerent.

Unul dintre vânători începu să plângă. Nu scotea niciun sunet. Doar lacrimile îi curgeau pe obraji. Ceilalți întoarseră capetele, lăsându-l singur.

Locotenentul Arghiriade se adună. Răsuflă și continuă încet, aproape în șoaptă:

— La Slatina era! „Prensul” și ai lui s-au ales la Slatina... Bogdan-Pitești i-a scos. Iar cu el a fost apașul de Moga. Sunt prieteni.

Vocea i se stinse.

— Pe Bogdan-Pitești l-au închis.

— Dar banii lui sunt la „Prens”. S-a adăugat la ce îi lăsase „Nababul”[39] ...

Sublocotenentul își șterse lacrimile și se ridică. Se clătină spre hol. Demetriadi îl urmări cu privirea.

— Du-te după el. Și ia-i revolverul.

Plecă unul dintre vânători.

— „Nababul” a lăsat două sute de milioane. I-ajunge! Demetriadi îi turnă și locotenentului Arghiriade, după care se întoarse către mine.

— Nu bei deloc, Ghrigorescule.

M-am aplecat și i-am întins paharul. Își depărtă mâinile, fără să-l ia. L-am pus pe podea, între noi. Arghiriade bâjbâi după el.

— Îl răstoarnă careva și se irosește. Toastă în direcția mea. L-ai cunoscut pe bătrânul Cantacuzino, Grigorescule?

— N-am cunoscut pe nimeni.

— Ha! Pe nimeni, zici? Domnu’ Georges, tu îl știai?

— E mort de trei ani, Dumnezeu să-l odihnească. Am fost la înmormântare.

— Să-l ierte, domnu’ Georges, și să-l odihnească după aia! Al naibii om! Grigore nu e nici jumătatea lui! Pe „Prens” îl cunoști, domnu’ Grigorescu?

— Nu cunosc pe nimeni.

---

[38]38-Grigore Cantacuzino. Poreclit în batjocură *Prensul* (prințul), pentru că insista să-și păstreze rangul nobiliar după abolirea acestuia.

[39]39-Gheorghe Grigore Cantacuzino. Numit Nababul din cauza averii sale colosale. Tatăl lui Grigore.

— O cârpă, dom'le! „Nababul" n-ar fi avut nevoie de un escroc ca Bogdan-Pitești să câștige la Craiova!

— La Slatina.

Arghiriade încercă să-și focalizeze privirea asupra celui care vorbise.

— Așa-i, la Slatina... Au rupt colegiile în două! Bogadan-Pitești și cu maiorul ăsta, cu Moga. Apașul!

— Pe care până și dhumneata îl cunoști, Ghrigorescule. E cumnatul lui Costa...

— S-a bombardat Piața Mare.

Vorbise locotenentul cu uniformă curată. Își ținea mâinile pe genunchi. Mantaua îi era împăturită pe spătarul scaunului. La fel de curată. Carâmbul cizmelor lucea în tonuri roșietice. Părul fusese ud și i se uscase în dezordine. Pe obrajii scobiți începuse să-i crească barba. Părea un actor, îmbrăcat într-un costum ce nu i se potrivea. Continuă, ca un somnambul:

— Știți Piața Bibescu? Unde vin zarzavagiii și oltenii, cu cobilițele? Sunt ziduri înalte împrejur... Bombele au căzut ca într-un țarc. I-au dus la Morgă cu ambulanțele. Când n-au mai avut ambulanțe, i-au cărat cu ce s-a găsit. Își ridică privirea goală. Am fost acolo. Era o fată... O puseseră în căruța aia... Îi atârna părul pe caldarâm. I se despletise... Am strigat după ei. Nici măcar nu m-au auzit...

— S-a prăpădit carne tânără! Măcar era frumoasă țăranca?

Arghiriade arăta cu douăzeci de ani mai mult decât avea.

Fragil și bătrân. O ruină, la nici patruzeci de ani. Râse și se înecă. Îi întinseră alt pahar.

M-am dus la fereastră. Îmi lipsea aerul. Duhoarea mă sufoca. Nu mai era doar murdăria trupurilor.

Costa se întorcea. Traversă curtea. Era singur. L-am așteptat pe coridor, încercând să nu ascult vocile.

— N-au știut unde am fost astea două zile. Moga ne-a ascuns. Măcar acum avem comandanți.

— E și unul Șuțu?

— Căpitan. La batalion. Ce a mai rămas din batalion.

Intră un locotenent, însoțit de un șir de soldați care cărau cufere. Am salutat. Ne-am strâns lângă perete, lăsându-i să treacă. Intră și un sublocotenent.

— Mă iertați, domnul locotenent Arghiriade?

I-am arătat sufrageria.

— Poate că n-o să stăm toată noaptea aici. Frontul se mută.

— Unde ne duc?

— Spre munte. Părăsesc orașul. Mai țin la barieră câteva companii. Le întăresc poziția cu ceva artilerie. Trebuie să reziste, cât să-i facă să-și pună artileria la bătaie. Doar să-i întârzie.

— Iar noi?

— Or să ne lase aici.

Coridorul era luminat de două lămpi cu petrol, așezate pe o măsuță. Se strânseseră covoarele de pe jos. Rămăseseră urme decolorate pe podea. Era umed, ca într-o casă părăsită. Gogu Demetriadi apăru în prag. Îl urmau aproape toți ofițerii.

— Arghiriade s-a predat. Își mută privirea spre Costa. Ni te alături! Vine și cina, așa că ai ajuns la timp. Dhomnilor, cu phermisiunea voastră, mă duc să văd ce-mi face compania.

Ieși în curte, însoțit de unul dintre vânători. Ceilalți rămaseră pe loc. Unii urcară scările, spre etaj. Alții se întoarseră în sufragerie.

— La Dunăre nu mai are cine să-i oprească. Averescu știe. Dacă reușește să plece acum, își salvează armata.

— Câți o să fim?

— Câți ai văzut azi, împreună cu cei de la barieră. Numai că ei vor primi ordin de retragere înaintea noastră. După prima salvă…

— Unde să mai fugă atunci?

— Pentru noi, ce mai contează?

Avea dreptate. Întotdeauna.

— Trebuie să te duci tu după muniție și grenade. Eu… nu pot să trec.

O Hispano-Suiza albastră. Mirosul de piele și de lemn scump. Mirosul ei.

— Trebuie să te duci singur.

— Ce să fac eu…

— A mai murit un călugăr. A ajuns până sub zidurile mănăstirii. Mai sunt și alții… Vor să-i caute, dar așteaptă lumina zilei.

— Papistașul?

— A venit la Eliescu să ceară soldați și arme.

— Dacă așteaptă lumina… se ferește de ceva.

Nu era o întrebare.

— De unul singur o să treci.

Era tot ce îmi putea spune. Poate tot ce știa.

— Unde mă duc?

Îmi spuse. Era departe. În întuneric. Nu se mai aprinseseră lămpile pe străzi. Casele erau părăsite. Am simțit răceala învăluindu-mă. Nu se deschisese nicio ușă. Nicio fereastră. Totul era la fel ca înainte. Dar, dintr-odată, îmi era frig.

— Nu trage. Orice ți s-ar părea că vezi.

— Ce ar putea să mi se pară?

Nu știu dacă am pus întrebarea cu voce tare. Oricum, nu-mi răspunse.

— Să nu fugi și să nu tragi. Nu face zgomot.

Privirea i se opri pe tocul pistolului. Fără să-mi dau seama, mi-am așezat palma pe el. Nu aveam să plec dezarmat.

— Suntem numai noi în orașul ăsta, cine să mă audă?

În cadrul ușii apăruse sublocotenentul. Îl sprijinea pe Arghiriade. Locotenentul încercă să spună ceva. Nu reuși. Plecară, lovindu-se de pereți. I-am auzit pe scări.

Costa își întoarse spre mine privirea opacă. Lumina focurilor din stradă îi tremura pe față.

— Am văzut-o pe Miriam. Cu copilul în brațe. Am vrut să cred că e adevărat.

Vocea îi era egală și fără viață. Ca o înregistrare de pe cilindrii *Aviston*-ului.

— Este un prag, pe care, dacă-l trece, devine carne. Ca o ființă vie. Dar trebuie să aibă celelalte fiare alături. Pentru asta aduce lupii.

Se aplecă spre mine. Fața îi era învăluită de întuneric.

— Când nu poate să treacă cu totul, e ca o oglindă, în care fiecare se vede pe sine sau ce ține ascuns în el. Spaimele… Dorințele… Dar, când trece, ucide. Caută ceva… Nu știu ce. Pentru că nu are gânduri. Nu are nimic…

Am ascultat. Ceva ce nu voiam să aud. Să înțeleg.

Pătratele de sticlă tăiau în bucăți noaptea de afară. M-am uitat la focuri. Am ascultat pașii soldaților. Roțile furgoanelor pe pavaj.

M-am simțit singur pe lume.

O imagine îmi apăru în minte. Copii bătându-se cu bulgări de zăpadă. Și alt copil, privindu-i printr-un geam la fel ca acela. Cât timp trecuse? Ce drum mă purtase din dimineața aceea de

iarnă, spre noaptea în care eram? Când mă rătăcisem?

— Elena vrea să plece în noaptea asta. Oprește-o. Trebuie să aștepte până în zori.

— În zori?

— Rămâi cu ea. Nu încerca să te întorci, înainte să se lumineze de ziuă.

— Se face târziu lumină.

Nu spuse nimic. M-am dus spre ușă. Mâna mi se opri, înainte să atingă clanța.

— Când moare cineva, gândurile și visurile lui nu lasă un gol? Iar când tu ești cel care a ucis, cât din golul acela rămâne cu tine?

Nu avea ce să-mi răspundă. Am ieșit.

Mi-am ridicat gulerul mantalei. Nu sufla nicio adiere. Deasupra focurilor se roteau scântei. M-am uitat pe unde să trec. La poartă se auzeau voci răstite și tropot de cai.

Am ocolit casa.

În spate, gardul era din lemn. L-am lovit cu piciorul. Stinghiile umede se rupseră fără zgomot. M-am aplecat și am trecut de partea cealaltă.

Urcam. Peronul *Palace*-ului rămânea în urmă, sub mine. Încărcau automobilele. Plecau și ei. Am găsit trepte. Alt gard. L-am sărit, agățându-mi poalele mantalei. Am căzut în genunchi. M-am ridicat, pipăindu-mi tocul pistolului. Era acolo.

Întuneric. Aș fi vrut să aud lătratul unui câine. Să văd pe cineva. Dar, în jur, nu erau decât ferestre întunecate și acoperișuri pierdute în începutul de pâclă.

Sunetele se stinseseră. Mergeam pe străzi pe care nu le cunoșteam.

Cel mai greu era să mă opresc mereu. Dar trebuia. Să caut semnele pe care mi le spusese Costa. Să nu mă pierd.

Am călcat pe ceva. Sunetul unei pietre. Se rostogoli lângă picioarele mele. M-am răsucit. Mă auzeam respirând repede. Am făcut un pas, cu spatele. Am atins o poartă de fier. Se trânti, răsunând ca un clopot spart. Am apucat-o cu mâinile. Să o fac să tacă…

Am făcut un efort de voință să-mi descleștez degetele de pe metal. Mă luptam cu strigătele care continuau în mintea mea. Cu senzația că noaptea mă înconjura.

Mergeam din nou. Strada se îngustă. Erau ziduri de o parte și

de cealaltă. Am început să alerg. Strada se deschise. Zidurile se depărtară. Mute.

Pășeam pe iarbă. Și pe pământ moale. Lumina se schimbase. Poate că erau stelele de deasupra, licărind rece prin aburii cetii.

M-am oprit. Cunoșteam locul. Îl mai văzusem,

într-un vis...

Tălpile ghetelor mi se adânciră

în praful ca cenușa,

în noroi. M-am întors.

Erau acolo.

Cercul se închisese în spatele meu.

Am încetat să respir. O gheară îmi răsuci măruntaiele. Noaptea se reflecta în ochii lor. Stropi de lumină lichidă.

Am scos pistolul. A trebuit să-l țin cu amândouă mâinile. Altfel l-aș fi scăpat. Degetele îmi erau străine, ca și cum nu ar mai fi fost parte din trupul meu.

Umbrele nu se mai ascundeau. Am ridicat pistolul. Erau mulți. Mai mulți decât toate gloanțele mele. Dar n-am putut să cobor țeava. Brațele nu mă ascultau.

Auzeam doar bătăile inimii mele și foșnetul pașilor lor. Celelalte sunete fuseseră gonite altundeva. Departe de locul în care eram. Doar eu și cu ei.

Am tăcut un pas înainte. Drumul nu mai era. Se pierduse, înghițit de noroi.

Se mișcară împreună cu mine. Dar cercul nu se mai strânse.

Case. Ziduri. Stâlpi de gaz aerian. Relicve fără viață.

Am mers mai departe. Nu știu cât. Timpul nu mai însemna nimic. Trăiam încă o clipă. Apoi alta. Înaintea noastră apăru o lumină. În singurătatea ei, adâncea întunericul din jur. O lampă, la o fereastră. Așa cum spusese Costa.

M-am oprit, încă departe de poartă. Cercul se desfăcu. Se dădură la o parte, fără să se ferească. Îmi gustară mirosul, cu gurile deschise. Când cercul se desfăcu, noaptea avu din nou sunete. Ca și cum m-aș fi trezit din vis.

Numai că nu era un vis.

Curtea era mică. Atât cât să încapă automobilul albastru. În vopseaua lustruită se reflecta sclipirea galbenă de la fereastră.

Am intrat pe poartă. Noaptea era vie în ochii lor. Așteptau.

M-am dus la ușă. Am bătut cu palma. Apoi cu pistolul. Îi simțeam în spate. Îi vedeam cu ochii minții, aruncându-se spre

mine. Ecourile bătăilor se pierdeau în ungherele casei. Loveam ușa cu ambele mâini, fără să mă pot opri. Nici chiar când am auzit încuietoarea.

Lăsase lumânarea pe jos. Am împins-o înăuntru și am trântit ușa, sprijinindu-mă cu toată greutatea de ea. Am pipăit după zăvoare. Îmi văzu pistolul și se dădu un pas înapoi. Răsturnă lumânarea. Ceara se scurse sfârâind peste dușumele. Dar flacăra nu se stinse.

Era o cheie. Am răsucit-o. Nu i-ar fi oprit. Dar nu aveau să intre. Nu era locul lor acolo. Nu încă.

Se îmbrăcase în negru. Își strânsese părul, dezgolindu-și gâtul fragil. Stătea nemișcată, uitându-se la mine. Flacăra lumânării pâlpâi, micșorându-se. Umbrele noastre se întâlniră pe perete.

Vru să se ducă la fereastră. Am prins-o de braț. Pe ea nu trebuia să o vadă.

Căută zăvoarele. Le împinse, atingându-mi umerii. Se aplecă după lumânare. Flacăra crescu, despărțindu-ne umbrele.

— Vino.

Am urmat-o. Era o încăpere căreia abia îi distingeam pereții. Mobila dinăuntru era grea și întunecată. În mijloc se afla un pian, acoperit pe jumătate cu catifea. Deasupra, un sfeșnic. Ceara se scursese peste bronz, îmbrăcând brațele și piciorul.

Mirosea ca într-o biserică. Dar, peste toate celelalte, era mirosul ei.

Elena Nasta trecu flacăra peste lumânările stinse din sfeșnic. Înviară.

Se auzi o ușă. Șoferul intră, ținând deasupra capului o lampă cu petrol. În cealaltă mână avea un revolver. Privirea lui o căută pe Elena. Se opri asupra mea. Odată cu revolverul.

— Totul e în ordine.

M-am gândit la fiarele de afară. Le simțeam înconjurând casa. Niciuna dintre armele noastre nu ar fi fost de folos.

— Sigur, doamnă?

Avea o voce tărăgănată. Era mai obișnuit cu tăcerea decât cu cuvintele.

— Du-te!

Lumina lămpii coborî. Apoi dispăru. Se auzi din nou ușa.

Își strânse brațele la piept, de parcă i-ar fi fost frig. Soba încă dogorea, chiar dacă focul nu mai era aprins. Se uită iar spre fereastră. Draperiile lungi erau trase. Noaptea rămăsese de

cealaltă parte a lor.

— Pune-l deoparte. Nu-mi plac armele.

Încă țineam pistolul în mână. Am deschis tocul și l-am băgat înăuntru. M-am simțit dezbrăcat.

Am dat la o parte draperia. Flăcările lumânărilor se reflectau în geam. Păreau să plutească într-o mare neagră. Imobile.

M-am aplecat. Draperiile se închiseră în spatele meu. Mi-am dus palmele la ochi. Fruntea îmi atinse geamul rece. Se făcu întuneric.

Ne despărțea doar bariera de sticlă. Fără ea ne-am fi atins. Nu putea să fie. Fu ultimul gând, înaintea groazei.

Nu erau ochii unui animal. Și nici ai unui om. Erau un gol fără sfârșit.

Se schimba. Ca firele de nisip, în bătaia vântului.

Se schimba, dar rămânea la fel. Ca și cum ar fi fost făcut din bucăți ce încă luptau să fie împreună.

Ceva se smulse din mine și se pierdu în privirea aceea nepământeană. În beznă.

M-am împins în tocul ferestrei, aruncându-mă înapoi. Am căzut cu fața îngropată într-un covor aspru. Se auzea un sunet. Un horcăit. Atât putea să fie urletul meu.

M-am agățat de picioarele pianului, încercând să mă ridic. Sfeșnicul se răsturnă. O ultimă strălucire, și în încăpere nu mai fură decât umbre. Una dintre ele se aplecă peste mine.

Draperiile se închiseseră peste fereastră. Rămaseră nemișcate.

Căldura corpului ei. Brațele, încercând să mă țină. Le-am dat la o parte. M-am ridicat, făcându-mă scut pentru ea.

Am așteptat. Venele îmi pulsau în tâmple.

Nu se întâmplă nimic.

— Mă doare…

Am întors capul. O striveam. Eram amândoi în genunchi.

Senzația sângelui cald mă trezi la realitate. Mi se scurgea pe față. Rana se deschisese. Mă frigea.

I-am dat drumul. Elena Nasta gemu. M-am ridicat în picioare, și, fără să-mi mut privirea, am pipăit după sfeșnic. Când l-am găsit, am prins-o de braț.

— Lumină!

Nu spuse nimic. Înainte ca flăcările să pâlpâie, fiecare umbră fu altceva.

Nu voiam să mă întorc la fereastră. Aș fi vrut să mă ascund în ungherul cel mai îndepărtat al casei. Să aștept zorile. Fără speranță că aveam să trăiesc până atunci.

M-am dus la geam pentru că nu exista nicio salvare. Și pentru că trebuia să văd încă o dată. Nu am dat la o parte draperiile. Am pășit după ele. În întuneric.

Nu intraseră în curte, deși poarta era deschisă. Erau iarăși singuri. Se căutau unul pe celălalt. La fel de înfricoșați ca mine. Dacă aș fi ieșit, i-aș fi auzit scheunând. Dar nu aveam să ies. Nu până în zori.

— Ce ai adus cu tine?

Aprinsese alte lumânări. Ne trebuia lumină. Mirosea a ceară și a lemn încins. Masa și jilțurile păreau tăiate în piatră.

Am căutat un răspuns. Vru să vină la fereastră. Am împins-o înapoi.

— Unde s-a dus servitorul?

— Nu e servitor.

— Unde e?

— În camera lui. Sau alături.

— În casă?

Dădu din cap.

— Spune-i să stea înăuntru. Nu trebuie să iasă nimeni. Până dimineață.

Luă unul dintre sfeșnice cu ea. Lăsă ușa deschisă. I-am ascultat pașii. Apoi vocea, undeva departe, în adâncurile casei.

Se întoarse.

— O să doarmă.

Se apropie de mine. Îmi ridică sfeșnicul în dreptul feței. Luă chipiul și își trecu degetele peste fruntea mea. Atingerea ei mă arse mai mult decât sângele proaspăt.

— Vino.

Mă conduse pe coridor. Apoi pe trepte. Am urcat, îndepărtându-ne de ei.

Casa era uscată și caldă. Întrezăream bucăți din candelabrele pe sub care treceam. Am simțit că aș fi putut să mă pierd acolo. Că voiam să mă pierd.

O cadă cu picioare feline, din bronz. Apă fierbinte.

— Stai…

Rupse un ștergar cu dinții și îl sfâșie. Sfeșnicul se reflectă într-o oglindă, apoi în ochii ei. Îmi aruncă chipiul în întuneric. Se

ridică pe vârfuri și începu să mă curețe. Sângele se amestecă cu apa, curgându-mi pe față. Nu-i mai vedeam ochii.

Am luat-o în brațe. Nu se împotrivi. Deveni doar rigidă. I-am dat drumul.

Îmi întinse ștergarul.

— Aștept jos.

Mă lăsă singur. M-am uitat la mine, în oglindă. M-am simțit murdar. Și înfricoșat.

Am coborât după câteva minute. M-am oprit în prag, uitându-mă iar la fereastră. Cu ochii minții am văzut-o spărgându-se în cioburi, în vreme ce draperiile zburau de o parte și de cealaltă. Am intrat.

Pusese farfurii și tacâmuri pe masa mare cât un altar. Îmi cercetă fața.

— E mai bine.

— S-a închis.

— Mi-e foame.

Se așeză înaintea mea.

— Mantaua… E cald.

Am scos-o de pe mine. Mâncarea era rece. Am mestecat-o, fără să-i simt gustul.

— Costa nu vine.

— Știu.

Abia dacă se atinsese de farfurie. Din când în când se întorcea spre fereastră. Eu pândeam sunetele casei. Și ale nopții.

— Lucrurile noastre…

— Sunt pregătite. Cum o să le duci?

— A spus…

— O să iei automobilul.

M-am întrebat câți ani avea. În penumbră, pielea era și mai albă. Am stat și m-am uitat la ea. Altceva nu mai conta. Momentul acela fu doar al ei.

Fusese o viață irosită. Eram la capătul ei. M-am agățat de clipa aceea. Dădea un sens tuturor celorlalte.

— Știa că vrei să pleci. S-a gândit că o să găsesc o casă goală.

— Dar tu?

— Am sperat că o să mai fii.

Nu spuse nimic. Nu i-am tulburat tăcerea.

Vru să strângă masa. Se răzgândi. Se duse la fereastră. Mâinile mi se încleștară pe brațele jilțului. Dar nu atinse

draperia. Se întoarse spre mine.

— Poți să conduci singur automobilul? Sau îl trezesc?

— Trebuie să așteptăm dimineața.

— O să plecăm toți. Mâine, casa va fi goală. N-a mai fost de multă vreme. De prea multă…

Trecu prin cameră, stingând pe rând lumânările. Păstră doar sfeșnicul cu trei brațe.

— Îți pregătesc baia. Ești murdar de noroi și de sânge.

M-am dus după ea. Am trecut pe lângă uși închise. Pe lângă trepte ce se pierdeau în întuneric. Ne-am întors la cada cu ghearele încremenite. Puse sfeșnicul pe jos.

Apa nu făcea zgomot. Ca și cum s-ar fi scurs pe pereți de marmură.

Se așezase pe margine. Își lăsă degetele în apă. Stăteam în picioare, fără să-mi pot desprinde privirea de la ea.

— Nu o să mă întorc aici… Mâna îi rămase în aer. La lumina lumânărilor, apa era un foc lichid. Se uită pe lângă mine, spre ușă. M-am întrebat pe cine vedea.

Zâmbi. Mie. Altcuiva.

— A fost cel mai frumos apus. Au fost nori. Soarele a trebuit să lupte…

— Unde o să te duci?

Zâmbetul fu pentru mine.

— Tu unde o să te duci?

N-am răspuns. Ridică mâna. Degetele umede îmi atinseră buzele.

— Ne-am pierdut. Amândoi.

Am apucat-o de încheietură și am tras-o spre mine. Încet. Se eliberă doar ca să-mi înlănțuie gâtul cu brațele. Mă sărută, înfometată.

Am ajuns jos, pe podea. N-am găsit bumbii. I-am sfâșiat hainele. Stătu nemișcată, agățându-se de mine, până când fu în zdrențe. Flăcările lumânărilor tremurau alături de noi. Am desfăcut centura și hamul. Mi-am aruncat vestonul. Se luptă cu cămașa mea, smulgând-o. Mă împinse în perete și mă mușcă de carnea dezgolită, între umăr și piept.

Căzu peste mine. Pielea ei frigea. Îmi luă fața în mâini, înfigându-și unghiile. Se lipi de mine. I-am simțit lacrimile. Își strivi gura de a mea, înăbușindu-și gemetele. Am prins-o de coapse. Am strâns cu sălbăticie. Mă mușcă de buze, până când

am simțit gustul sângelui.

Am strigat, amândoi.

Zăceam fără să ne desprindem unul de celălalt. Cada se umpluse. Apa începuse să curgă pe podea. Ajunse la noi. Am ridicat-o în brațe. Eram încă pe jumătate îmbrăcat. Se aplecă din brațele mele, și închise robinetul.

— Lasă-mă jos și dezbracă-te.

Am încăput împreună în cadă. Și mai multă apă se scurse pe podea, înconjurând sfeșnicul ca pe o insulă. Mă săpuni. Mă sărută când aveam ochii închiși. M-am întrebat pe cine voia să vadă. Dar apoi mi-am dat seama că nu mă interesa. Am deschis ochii și am ținut-o departe.

— Ce e?

— Nimic. Vreau să te țin minte așa.

Mă văzu din nou doar pe mine. Erau umbre în privirile ei. Se luptă să se apropie. N-am lăsat-o.

M-am uitat la linia umerilor, unde se întâlneau cu gâtul. Mi-am trecut degetele prin părul ei, desfăcându-l. Se revărsă întunecat. L-am dat la o parte, dezgolindu-i fața.

— N-am avut nimic al meu. Au fost doar opțiuni mărunte. Dar acum totul e bine.

Își clătină capul. Părul îi ascunse iar fața. Am strâns-o la piept, umplându-mă de mirosul ei.

— Aș fi murit simțind doar frica.

Am luat sfeșnicul. Am trecut goi prin casă. Ne-am refugiat în patul ei, fugind de ce era dincolo de ziduri.

A adormit în vreme ce îi vegheam somnul. I-am ascultat respirația. M-am scufundat în așternuturi, ca într-o mare fără fund. Un somn greu. Fără coșmaruri. Erau toate afară, aproape.

M-am trezit singur. M-am întors spre fereastră. Draperiile erau crăpate, dar printre ele nu se zărea nicio dungă de lumină. Cineva se mișcă, lângă mine.

Stătea în cadrul ușii. Își drese vocea din obișnuință, înainte să vorbească.

— Bună dimineața, domnule.

M-am întrebat cât așteptase. Puse centura cu tocul pistolului pe pat, pe locul gol.

— Vă aduc și celelalte haine. Cred că s-au uscat.

— Cât e ceasul?

— E lângă dumneavoastră. Nu m-am uitat. Nu mai avem

electricitate de două zile. Și din dimineața asta, nu mai sunt nici lumânări.

— E dimineață?

— Încă una. Ne-a fost îngăduit… Doamna Elena se pregătește de plecare. Eu sunt jos, dacă aveți nevoie. O să scot ceva de mâncare, din ce luasem pentru drum.

M-am așezat pe marginea patului, ținându-mi capul în mâini. Mă dureau toți mușchii. Dar era o durere bună, care alunga spaimele nopții.

Vocea veni de aproape. Nu-l auzisem intrând iar.

— Aveți schimburi proaspete.

Mi le puse alături. Lucruri noi, călduroase.

— Ale cui sunt?

— Ale mele. V-am curățat uniforma și am văzut că se potrivesc. Dacă am îndrăznit prea mult, și vă jignesc…

— Nu jignești pe nimeni…

— Atunci domnul e mulțumit?

Vorbea ca un automat. Dar sclipirea din priviri nu avea nimic caraghios. La fel cum brațele erau prea puternice ca să-i servească doar să țină volanul unui automobil.

— Îndatorat. Bagajele mi s-au pierdut, și tot ce am era pe mine.

Dădu din cap, solemn.

În clipa următoare eram iarăși singur.

Am întors ceasul. Puțin peste cinci. Abia dacă dormisem șase ore. Mă usturau ochii, dar avea să-mi treacă. Eram mai odihnit decât fusesem în ultimii ani. M-am dus la fereastră. Ceață. Din nou. Dar nu groasă. Pâcla de dimineață. Am deschis geamul. Frigul își trimise acele în pielea mea. Am ascultat.

Erau sunete vii. Apa scurgându-se prin streșini. Crengile copacilor atingându-se între ele. Liniștea avea nuanțe. Nu mai pândea nimic acolo.

Până și tunurile tăcuseră la un moment dat, în timpul nopții.

M-am spălat și m-am îmbrăcat în câteva minute. Am căutat semnele lăsate de ea. Cutele de pe pernă și de pe așternuturi. Picăturile de apă, pe care le-am găsit în baie, pipăind prin întuneric.

Am coborât treptele. Nu era nici jos.

Mirosea a cafea. Mi-am dat seama cât îmi era de foame. M-am dus după miros.

Lăzile noastre fuseseră înghesuite pe un coridor mic. Ușa era deschisă, și, la lumina unei lămpi cu petrol agățată de clanță, vedeam o bucată de curte.

— Luați tot, domnule?

Peste lăzi stăteau în ordine patru pușți Berthier. Țevile fuseseră deja învelite în pânză.

— Pot să ascund aici ce nu luați. Dar nu știu ce o să se întâmple cu casa…

Am luat una dintre pușți. Era nouă.

— Le-a adus domnul Petrea.

— Îl cunoști?

— A fost aici, domnule. Am stat cu el, când le-a înfășat. Spunea că nimeni nu mai are răbdare s-o facă cum se cade. V-am pus ceva de mâncare în camera din față. Și cafea. Foarte dulce. Cum trebuie să fie.

— Lăzile?

— Le așez eu în automobil. Duceți-vă. Dacă am nevoie de ajutor, o să-mi permit să vă chem.

După cum ridică lădița cu grenade, mi-am dat seama că se descurca de unul singur.

Așa cum spusese, cafeaua era dulce și fierbinte. Îmi alungă ultimii aburi ai somnului încă de la prima înghițitură. Elena Nasta intră în cameră când umpleam din nou cana.

Își strânsese părul, ascunzându-l sub un șal. Peste haine purta o haină lungă de piele, așa cum văzusem la automobiliști, iar la gât avea o pereche de ochelari cu sticlă groasă.

M-am uitat la ea, încercând să-mi dau seama ce simțeam. Aș fi vrut să o iau de acolo și să fugim. Pentru totdeauna. Fu primul gând. Apoi lumea se reașează în jurul nostru.

Drumurile ni se încrucișaseră. Primisem doar o clipă. Atât ne fusese îngăduit, cum ar fi zis bărbatul de afară.

— Bună dimineața.

Două cuvinte. Era din nou război. Avusese o altă viață înainte să mă întâlnească. Ce i-aș fi putut spune?

— Bună dimineața.

Iar ea ce mi-ar fi putut răspunde?

Am simțit tristețea. Și m-am împăcat cu ea. Îmi luă ceașca din mână și bău. Se scuturâ.

— E prea dulce.

— A zis că așa trebuie să fie.

Zâmbi. Unui gând. Nu mie. Am arătat spre holul ce ducea la ușa din spate.

— Cine e?

Cumpăni răspunsul.

— Un prieten. Ultimul care mi-a rămas.

— Și Costa?

Îmi dădu ceașca înapoi.

— Dar tu?

— Eu?

Să ieșim pe poartă. Să ne pierdem. Oriunde. Îmi opri cuvintele, punându-mi degetele pe buze. Apoi mă sărută. O atingere fugară. Cu care îmi cumpără tăcerea.

M-am desprins de ea. Tristețea se întoarse, cu profunzimi noi.

— Unde e?

— Încarcă automobilul. O să plecăm împreună.

Se încordă. Doar o clipă.

— Nu e bine să rămâi aici. Singură.

— Ce ai văzut aseară pe fereastră?

— Nimic. Mi s-a părut…

Așteptă.

— Paul nu a încercat să mă mintă. El nu mi-a răspuns.

— A fost aici?

— A venit cu un soldat. Erau cu o trăsură. Caii erau îngroziți. I-au adus până la ușă. Au stat acolo cu ei, să-i țină. Când nechezau, parcă plângeau. Ca niște oameni. M-am închis, să nu-i mai aud. Am plâns și eu, până s-au liniștit. Și atunci a fost ceva afară.

Se uită în jur. Privirea i se opri asupra pianului. Întinse pânza, acoperindu-l complet. M-am întrebat ce sunet ar fi avut Beethoven între pereții aceia. Dar în minte încă auzeam niște cai plângând. Ca niște oameni.

Mâna îi întârzie deasupra claviaturii.

— Acum nu mai contează. Casa o să rămână goală.

Răsună motorul automobilului.

— Cum îl cheamă?

— Filip. Uneori uit că mai are și alt nume. El nu-l spune niciodată.

Zâmbi la fel ca mai devreme. Unei umbre. Căreia însă ea îi rosti numele:

— Petru m-a lăsat în grija lui. S-a despărțit de mine atunci

când l-a adus în casa asta. A venit cu trandafiri albi și cu un prieten. Apoi a plecat pentru totdeauna.

Zâmbetul îi rămase proaspăt pe buze. Timpul lacrimilor trecuse. Am știut că așa aveam să o țin minte.

Filip își drese vocea în spatele meu. Am tresărit.

— Doamnă Elena…

Umbrele se împrăștiară. Elena Nasta își scoase din buzunare o pereche de mănuși lungi.

— Ai găsit cufărașul meu?

— L-am luat, doamnă. L-am pus în spate, să vă fie la îndemână. Cu permisiunea dumneavoastră, domnule.

— A mea? Pentru ce?

— Nu vă mai rămâne mult loc.

Elena se aplecă spre mine, conspirativ, dar vorbi tare. Avea privirea absentă.

— Sunt bijuteriile. Tot ce mai am.

Reuși să pară veselă.

Ce avea ea nu ar fi încăput în niciun cufăr. Am luat-o de umeri și am întors-o spre mine. Mi-am întipărit în minte fiecare nuanță schimbătoare a ochilor ei, fiecare cută a buzelor. Fiecare trăsătură care o făcea ceea ce era.

Pentru o clipă fu doar a mea. Apoi i-am dat drumul.

— E timpul…

Ieși prima. Era un frig tăios. În aer se simțea zăpada.

— Filip, închide casa.

Se uita drept înainte, spre automobil. Fumul alb nu avea puterea să se ridice. Se rostogolea greu, ascunzând sub el aleea cu pietriș.

Întâi cheia, în încuietoare. Un lanț și un lacăt. Filip le încercă de două ori. Apoi așteptă. Dar nu mai avea ce. Elena Nasta nu se mai întoarse pentru a arunca încă o privire. Filip o ajută să se urce în automobil, pe bancheta din față.

— Deschid porțile imediat, domnule.

M-am suit, printre lăzi și bagaje. Ar fi fost mai mult loc dacă Filip ar fi coborât acoperișul. Dar, chiar și atât de fragil, îl simțeam ca pe un adăpost. M-am înghesuit înăuntru și am tăcut din gură.

Porțile rămaseră deschise în urma noastră. Automobilul își croi drum prin întuneric cu lămpile aprinse. La lumina lor nu mai recunoșteam străzile. Am scos Mauserul și, pe ascuns, i-am

verificat magazia. Nu l-am mai pus în toc.

— Unde vă ducem, domnule?

— La *Carola.*

M-am întrebat dacă aveam să mai găsesc pe cineva. În orele care trecuseră, ar fi putut ajunge departe. Iar eu poate că eram acum un dezertor.

— S-ar putea să ne oprească patrulele…

— O să vorbesc eu. Nu se întoarse. Spătarul banchetei era un zid înalt, ridicat între mine și el.

M-am gândit la Maria. Fu un gând neclar, ca siluetele caselor, pierdute în pâcla dimineții.

Mi-am așezat mâna lângă umărul ei. Aproape că o atingeam, când automobilul se hurducă pe strada desfundată. M-am întors, să mă uit afară. Pe genunchiul drept simțeam greutatea liniștitoare a pistolului.

Filip ocoli pe un drum pe care nu-l cunoșteam. Mi-am dat seama unde eram, doar când, după o curbă, turlele mănăstirii ne apărură înainte.

Torsul motorului era singurul sunet. În curtea comandamentului batalionului de vânători nu mai era niciun automobil. Pe scări, nicio santinelă.

— Încetinește!

Automobilul se opinti. Motorul tăcu. Roțile învelite în cauciuc nu mai făceau niciun zgomot pe pavaj. Am alunecat la vale, spărgând pâcla cu lumini tremurânde.

Nu fu nicio patrulă. Nici chiar în fața *Palace*-ului. Fără felinarul de la peron, ar fi putut să fie o ruină părăsită.

Am ajuns la pensiunea *Carola.* Un bec electric, ascuns în spatele perdelelor, la mansardă. Doar un singur foc mai pâlpâia pe caldarâm. Santinele. În nări îmi ajunse mirosul cailor, înainte să descopăr animalele lângă zid.

Filip opri fără să fie nevoie să-i spun. Frunzele moarte foșniră sub roți.

— Ar fi bine să cobor eu întâi, domnule.

L-am lăsat. Pentru că avea dreptate. Și pentru că rămâneam singur cu Elena.

Ne despărțea o jumătate de palmă, dar ar fi putut tot atât de bine să fie o mare între noi.

— Să-i spun ceva lui Costa?

Tresări auzind numele. Apoi înțelese despre care dintre ei

vorbeam.

Clătină din cap. Șalul îi ascundea fața, ca o glugă monahală. Aș fi vrut să-l dau la o parte. Însă mâna îmi rămase neclintită.

Se întoarse și îmi prinse încheietura. Cu o putere venită din amintirea unei alte încleștări. În alt timp. Nici sclipirea din ochi nu era pentru mine.

Vru să spună ceva. Nu avu ce.

Mi-am desprins mâna și m-am dat jos. Filip se întorcea, însoțit de Dumitru Ilina. Am rămas lângă automobil, la adăpostul întunericului.

— Să trăiți, dom' sublocotenent.

— Nu știi cât mă bucur să te văd, caporal! Am crezut că ați plecat.

— Păi… ceilalți au plecat… M-au lăsat aici, să vă aștept.

— Unde sunt?

— În marș. Ne duc pe munte. Dar o să-i prindem din urmă, că se mișcă încet. Cică nemții sunt tare aproape, dom' sublocotenent.

— Ne războim cu ei, Artilerie. Niciodată n-au fost departe. Cum dracu' o să cărăm numai noi doi lăzile astea? Hai să le scoatem…

— Cu tot respectul, dom' sublocotenent, dar au rămas și băieții mei. Dacă nu veneați până se lumina de ziuă, abia atunci eram numai eu și cu dumneavoastră. N-aș fi avut inima să-i țin aici, că-s fără minte, și-i mai aresta careva, să-i împuște ca pe otomutilații ăia, Dumnezeu să-i ierte. Dar eu stăteam cât ar fi fost nevoie. Am știut că, dacă sunteți viu, o să veniți.

— Și dacă eram mort, Dumitre?

— Atunci ar fi știut dom' locotenent Paul și nu m-ar fi lăsat să vă aștept. Cu permisiunea dumneavoastră, mă duc să-i chem…

Se pierdu în întuneric, strecurându-se cât mai departe de santinele. Filip vru să deschidă portiera. L-am oprit.

— Unde plecați acum?

— Doamna Elena nu mi-a spus.

— Nu vreau nimic de la ea. Vreau doar să știu că o să fie în siguranță!

— Îmi pare rău, domnule.

I-am dat drumul. Mâna îmi căzu pe lângă corp.

— Pot să vă ajut să descărcați, domnule?

Nu așteptă un răspuns. Luă lăzile fără efort, fără nicio mișcare

în plus, așezându-le una peste cealaltă, pe caldarâm.

Aripile automobilului se acoperiseră cu brumă. Santinelele tropăiau pe loc. Noaptea fusese lungă.

Am ocolit automobilul. Am deschis portiera Elenei. Mi-am scos mănușile, apoi i-am luat mâna. I-am scos și ei mănușa. Degetele îi erau reci. Le-am dus la buze și le-am sărutat. O singură dată.

Plecară când Dumitru și artileriștii săi încă se furișau printre caii legați. Lămpile automobilului se îndepărtaseră pe șosea. Apoi nu mai fu nimic. Doar eu, cu picioarele îngropate până la gleznă în frunze bătute de brumă.

Ne-am luptat cu lăzile, urcând pe străzile pustii. Ne-am oprit să ne odihnim în fața mănăstirii. Porțile erau închise, dar dinăuntru venea sunet de litanii. Tănase Bornaz se uitase cu teamă spre turle:

— Sunt Ceasurile. E timpul lor.

Am plecat de acolo, mânați de frica pe care o simțisem în vocile din spatele zidurilor.

Dintr-o curte am luat un căruț cu roți strâmbe. Am dărâmat gardul de stinghii, fără să mai avem răbdare să căutăm poarta. Primul câine pe care îl auzeam de multă vreme ne lătră de undeva, de departe. I se alăturară și alții. Am fugit, împingând toți patru, încurcându-ne unul pe celălalt.

Când am intrat în pădure, am găsit semnele. Erau peste tot. În pământul răscolit, în buruienile tăvălite de picioarele lor. Pe drumul îngust, de munte, rămăseseră șanțurile săpate de roțile furgoanelor.

Am urcat fără să simțim oboseala. Fără să vorbim între noi. Pădurea tăcută ne pândea din toate părțile.

Lumina zilei era aproape. Crengile copacilor se împreunau ca niște gheare descărnate. Deasupra lor, cerul începea să aibă culoare.

Dumitru Ilina trăsese de căruț, ieșind de pe drum. Copacii se răriseră. Și nu mai eram singuri. Ajunsesem din urmă ariergarda. Ne-am trezit mergând alături de una dintre patrulele de siguranță.

Strigăte. Nechezat de cai. Soldații se opinteau, împingând chesoanele. Caii se zbăteau în hamuri, mușcați de bice, încercând să miște tunurile mici, de 53. Să le elibereze din strânsoarea nămolului.

Treceam printre ei, fără să ne vadă. Patru oameni, cu un căruț

șubred. Parcă nici nu am fi existat.

— Regimentul șaizeci și unu?

— Ăsta e regimentul șaizeci și unu?

Nu se opreau pentru noi. Soldații își băgau capul în piept, căutându-și galonații cu privirea. Un căpitan ne apăru în față. Nu se bărbierise de câteva zile, iar chipiul de pe cap era îndoit, ca și cum cineva s-ar fi așezat pe el.

Ne spuse că regimentul șaizeci și unu era peste tot. Ca și celelalte. Se amestecaseră. Se pierduseră unii de alții.

Am dat peste alți ofițeri. M-am uitat după uniforme de cavalerie, ca a lui Moga. Erau strânși într-un grup, la marginea potecii. Țigări aprinse. Hărți. Un baston de promenadă lovind ritmic o cizmă. Am respirat adânc și m-am apropiat de ei.

Îmi dădură ceai. Era rece și amar, dar l-am băut, urmărit de privirile celor trei soldați ai mei, înghesuiți de trupele care treceau.

Ne trimiseră mai departe. O figură, în mijlocul unui pluton, îmi păru cunoscută.

— Domnule sublocotenent!

— Am onoarea…

Mă bătu pe spate, de parcă revedea un prieten vechi. Locotenentul Filip Stoenescu. Râdea nervos. Ne întâlnisem prima dată când noi ne întorceam de pe munte. Acum, acolo mergeam cu toții. Ironie…

— Îmi caut compania.

Fără ordine. Ca un dezertor. Privirea lui alunecă spre lăzile noastre.

— Muniție, domnule locotenent.

Ilina și artileriștii lui se strânseră mai aproape, apărându-și comorile.

— Sunt și puști… Mai bune decât Mannlicherurile noastre. Zile să nu se ferească așa. Nu vi le ia nimeni…

O ambulanță ne împinse în șanț. Motorul urla în chinuri, abia învârtind rotile îngreunate de noroi. M-am uitat spre locul de lângă șofer, sperând să-l văd pe Doctor. Dar era un necunoscut. Ca peste tot, în jur.

— Locotenentul Costa a trecut înaintea dumitale…

L-am lăsat acolo, uitând să mulțumesc. Aproape că alergam, trăgând cu amândouă mâinile de căruț. Tănase Bornaz murmurase printre dinți:

— Dacă au intrat în pădure, n-o să-i mai găsim.

Ilina îl îmbrâncise.

— Taci, mă! N-aduce ghinion!

O ladă le alunecă printre mâini. Ilina se întinse după ea. Îi căzu peste genunchi, împungându-l cu muchia ascuțită.

— Grijania ta, Tănase… Strânse din dinți.

L-am ajutat. Lemnul mă zgârie și pe mine. Se răzbuna, ca și cum ar fi fost viu.

Printre copaci erau soldați. Săpau tranșee. Oriunde am fi fost, ajunsesem la capătul drumului.

Am luat-o de-a lungul liniei de apărare. Aș fi vrut să mă apropii și să întreb. Dar în Regimentul 55 era căpitanul Matheescu. Nici Moga nu putea să fie departe. Stăteam între camarazi, dar nu eram sigur că suntem și între prieteni.

Linia de fortificații continua spre creastă. Când panta a devenit prea abruptă, am părăsit căruțul, despărțindu-ne de el ca de un animal credincios.

Am recunoscut locurile. Nu imediat, pentru că înaintam pe alt drum decât o făcusem cu câteva zile în urmă. Schitul era undeva sub noi. În față, se căsca valea ce tăia muntele până la sălașul lui Leonida.

Am scos binoclul *Görtz.* Trupele din tranșee se schimbaseră. Vânători. Am zărit și două întărituri la care încă se lucra. Mitralierele așteptau alături.

— Dom’ sublocotenent, aveți grijă!

Artileriștii se ascunseseră. Mi-am întors binoclul. O coloană venea după noi. Aveau bagajele pe catâri. Cavaleriștii descălecaseră și-și trăgeau animalele pe poteca îngustă. Uniforme negre. Între ei maiorul Laurian Moga. Se uita drept spre noi, de parcă ar fi putut să ne vadă.

— Nu știe unde suntem. Altfel ar veni drept aici.

Am tresărit toți patru auzind vocea. Costa era deasupra noastră. Ghemuit, cu carabina Mauser pe genunchi.

M-am așezat pe una dintre lăzi. Toată oboseala urcușului mă ajunse din urmă.

Florea Bucur ne descoperise. Dacă n-ar fi fost el, am fi trecut pe lângă companie, fără să ne dăm seama.

— Ne țin în rezervă. Intrăm în tranșee după ce trece primul asalt. Sau ne păstrează pentru contraatac.

— În rezervă?

— Noi și câțiva vânători… Ar trebui să-i ținem pe loc două zile. N-au spus de când încep să le numere…

Pe buze îi flutură zâmbetul înghețat cu care nu mă puteam obișnui.

— Cât răgaz mai avem?

— De ieri, nemții își așază artileria. O să auzim când termină… Iar în noaptea dinainte, vor veni trupele de asalt.

Costa îi adusese pe Alradii și pe Grigorie Toader. Poverile se împărțiră mai ușor. Ne-am întors prin pădure, ocolind poteca unde era cavaleria.

Nu-și săpaseră adăposturi. Nu aveam să poposim multă vreme. Aprinseseră un foc peste care atârna o crăticioară de tablă.

— Cafea, dom’ sublocotenent? Acu’ s-a făcut. Nuță David luase crăticioara cu colțul pulpanei. Mirosul îmi umplu nările. Gheorghe Puiu îmi întinse o gamelă.

— E a dumneavoastră. Din raniță. V-am adus și pușca, domnule.

Cafea amară, fără zahăr. Aroma mi se răspândi în toată gura.

— I-ai văzut.

Ochii din noapte. Am încercat să alung amintirea. Dar ea rămase acolo.

Costa bău din gamela lui. Îl simțeam scotocindu-mi în minte.

Îmi închipuiam. Nimic nu era adevărat.

— Au fost doar vedenii.

— Știu cine e.

Cafeaua căpătă un gust metalic. Am clătinat din cap. Nu voiam să aud.

Se ridică în picioare. Am răsturnat gamela, scurgând ultimul strop. Crengile copacilor se clătinară încet. O suflare de vânt venită de nicăieri. Am strigat după el:

— Elena! Nu vreau să-mi spui nimic despre ea.

Niciodată. Cât timp îmi mai rămăsese.

Ascultaseră. I-am auzit vorbind.

— Lui Dumnezeu trebuie doar să-i ceri iertare și să-i mulțumești pentru ce-ți dă. Adică și pentru cafeaua asta! Nuță David încercă marginea crăticioarei. Se răcise. Gheorghe stătea în fața lui, cu ranița mea alături. Nu trebuie să te rogi. Dacă nu-i ceri nimic, n-o să ai de ce să-L blestemi, pentru că nu te aude.

— Cum să-L blestem, măi Nuță?

— Tu poate că nu, că o să te popești, dacă scapi… Da’ unul ca mine? Mai încolo, când o să-mi vărs mațele de frica morții, ce crezi că o să fac?

— O să te rogi.

— O să mă rog să mă scape. Dar o să-L și blestem, că mă încearcă așa.

— Mai e până atunci.

— Mai e… Iar pentru asta o să mulțumesc.

Se uitau pe furiș la mine. Fără să-mi vorbească. De parcă ar fi vrut doar să se convingă că mai eram acolo.

Aveam să murim împreună. Viețile noastre erau mai legate decât dacă am fi fost de același sânge.

*

Se auzea doar sunetul oaselor ciocnindu-se de bucățile de tablă.

Nu era nici zi și nici noapte, chiar dacă ceasul încă arăta orele după-amiezii.

Mi-am șters palma pe pânza cu care era învelit patul puștii, după care am căutat trăgaciul. Aveam mâinile umede de transpirație, cu toate că frigul îmi mușca din carne cu dinți de fier.

Unul dintre ei se mută de la un copac la altul. Mitu Dumitran. Se trânti lângă trunchi, cu țeava sprijinită de o rădăcină ieșită din pământ.

— Ilie!

— Dacă e ceva acolo, Mitu o să tragă primul. Și o să nimerească, dom’ sublocotenent.

Ilie Simion își mișcă Mauserul, în vreme ce se uita prin lunetă.

— S-ar putea să fie de-ai noștri, domnule.

N-am răspuns. Am ridicat brațul spre Costa, care stătea ascuns în urma noastră. O rafală de vânt mișcă iar oasele. Se izbiră iar. Fu ca un strigăt.

Plecară alți doi. Frații Dănilă. Se așezară lângă Mitu Dumitran. Închisesem ultimul gol. Cine era în colibă, nu mai avea unde să se ducă. Doar în sus, spre munte.

Nu se zărea fum. Nu făcuseră niciun foc. Din când în când, vântul aducea cu el un iz dulceag și grețos. Miros de hoit.

Degetul îmi alunecă de pe trăgaci. Aș fi vrut să-mi șterg din nou palmele. Mi-am apăsat fruntea pe umăr, împingând cozorocul chipiului în sus.

În dreptul ferestrei cu obloane grele apăru o siluetă.

— N-am văzut! A trecut prea repede, domnule.

Costa nu se mișca. Poate că încerca să vadă și să asculte, în felul lui. Dar gândul acela nu mai avea consistență. La lumina zilei, totul era altfel.

— Dumitre, poți să te târăști pe sub sârme?

— Or să mă audă dinăuntru.

Vorbeam în șoaptă, chiar dacă până la bordei erau zeci de metri. Vântul purta sunetele departe.

Am așteptat. Costa nu dădu nicio comandă. Mă ardeau ochii, dar nu îndrăzneam să-i închid. Într-o clipă se putea întâmpla orice.

Ajunsesem iarăși acolo. Aveam aceeași senzație ca prima dată. Dezgust și frică. Ca atunci când trebuie să intri într-o apă murdară, fără să știi ce se ascunde în adâncul ei.

La mai puțin de un kilometru, se afla linia de fortificații. Undeva, acolo, era și poziția noastră. Când încă stăteam în pădure, venise la companie comandantul batalionului. Se făceau legăturile între unitățile din tranșee. Se trimiteau curierii. Fiecare voia să știe pe cine are pe flancuri.

Era doar un căpitan. Mărunt și slab, cu fața albă. Avea aerul prăfuit al unui funcționar. Uniforma îi fusese bună, înainte să ajungă atât de slab. Mantaua făcea cute sub strânsoarea centironului. Nu purta armă. Nici el și nici aghiotantul său. Se recomandase: căpitan Emil Hotineanu. Paul Costa și Mihail Grigorescu. Amândoi la ordinele sale.

Căpitanul Hotineanu comanda batalionul de două zile. Ofițerul pe care îl înlocuise era în drum spre București, doborât de dizenterie. Fusese comandantul lor de la începutul campaniei. Trecuse cu ei în Transilvania, apoi îi adusese înapoi, cu grija unui părinte. Nu pierduseră mai mult de un pluton. Până atunci. Cu două zile în urmă, după ce le suiseră comandantul în vagonul cu răniți, le înjumătățiseră efectivele. Nu fusese inamicul, ci un colonel, Popescu-Cerna. Cavalerist… Da, avea aghiotant un maior, ce-i stătea tot timpul alături, mai aproape decât o umbră la amiază…

— Dacă vă urcați pe movila asta, o să-i vedeți. Inspectează linia, cu ofițerii de la comanda regimentelor.

Nu ne clintisem. Niciunul dintre noi nu era curios.

Aghiotantul îi dăduse harta.

— Nădejdea mea e să ne lase timp până la noapte. Abia au ajuns companiile de la Regimentul 3 pionieri, de la Focșani. Câte au mai apucat să se întoarcă din drum… I-au adus să ajute la fortificații. N-or să fie gata, dar oricât am săpa în stâncile astea, n-o să fim gata niciodată.

Harta începuse să se rupă la îndoituri. Batalionul se afla la capătul aripii stângi. După noi nu mai era decât coasta muntelui. Iar aceasta nu era îndeajuns de abruptă să oprească o învăluire.

— Mi-au promis mitraliere. Dar și cu ele, tot le rămâne loc de trecere. Trebuie să creadă că avem liniile mai lungi. Și trebuie să-i facem să creadă timp de două zile… E nevoie de mult zgomot. Și de cineva care să umple golurile la nevoie. Ai mei pot să facă zgomotul…

Am vorbit eu. Paul Costa rămăsese cu privirea fixată pe cutele hărții.

— Înseamnă că noi o să umplem golurile…

Șterse cu dosul palmei firele de țărână de pe hârtie. Costa își mută privirea. Se întorsese printre noi.

— Mai e compania de vânători…

— Da, ei… Asta-i toată rezerva aripii stângi… Vânătorii și plutonul dumneavoastră. Ridică din umeri. Compania dumneavoastră…

— Dacă nu ajung mitralierele?

— Trebuie să ajungă.

Aghiotantul nu scosese un cuvânt. Era copia și mai ștearsă a comandantului său. Strângea colțurile hărții de parcă s-ar fi ținut de ele să nu cadă.

— Instalez postul de comandă aici. Să știți unde vă întoarceți.

Ne trimisese înapoi, spre valea pe unde ar fi putut să coboare cercetașii și patrulele infiltrate pe munte. Valea unde era și bordeiul lui Leonida.

Unde eram acum.

Am ridicat brațul. Florea și cu Stancu erau lângă sârmele întinse. Din locul unde se aflau, niciunul nu vedea bordeiul. Noi eram ochii lor.

Bătăile inimii. Uscăciunea din gât. Frica era mereu la fel.

Am strâns pușca, ștergându-mi iar palmele pe pânză.

Costa se ridică în genunchi. Florea și cu Stancu se despărțiră, luând fiecare câte un soldat cu el. Se pierdură printre crengile joase.

— Acum!

Alergam. Îi auzeam gâfâind în spatele meu. Crengile aproape că îmi smulseră pușca din mâini. Îmi zgâriară fața. Chipiul îmi zbură de pe cap. L-am lăsat acolo. Nu m-am oprit decât câțiva pași mai departe, prins în păienjenișul de sârme.

Vasile Iancu se împiedică, izbindu-se cu umărul de un trunchi. Înjură printre dinți și ridică lopata. Lama ascuțită tăie primul fir de fier. Apoi urmară celelalte. Când cădeau, se zbăteau ca niște șerpi. Încă o lopată. Ion Alradii ciunti crengile, mărind gaura. Resturile încă agățate de sârme săriră în toate părțile. Un craniu de oaie mi se rostogoli printre picioare.

În față.

Cineva era lângă peretele bordeiului.

— Jos!

— Nu trage! Am apucat țeava lui Ilie. Am ridicat-o spre cerul care stătea să se prăbușească peste noi. Norii atârnau deasupra copacilor. Negri și groși, ca fumul de cărbune.

Am rămas nemișcați. M-am întrebat unde ajunseseră Florea și cu Stancu.

Alte zgomote de pași. Costa își croia drum printre sârme, alături. Nu răsună nicio împușcătură. M-am ridicat primul. Am trecut prin gaura tăiată în încrengătura de fire. M-am aruncat printre copaci. Veniră după mine.

Ieșisem în luminișul din jurul bordeiului. Ultimele crengi încercară să mă agațe, să mă țină pe loc. M-am zbătut, ferindu-mă de ele. Țineam pușca la șold. Baioneta parcă nu avea luciu. Era mată. La fel ca lumina din jur.

Nu era niciun adăpost. M-am oprit doar o clipă, cât să se adune și ceilalți lângă mine. Costa era la mai puțin de zece pași. Auzeam sunetul apei. Vedeam trunchiul căzut. Și urmele focurilor.

Ne-am desfășurat, înconjurând bordeiul. Alergam cu capul între umeri, așteptând ca ploaia de gloanțe să izbucnească de peste tot. Și să aud sunetul lor, când se înfigeau în carne.

Nu se auzi nimic.

Ne-am trântit la pământ. I-am împins. Să se depărteze unul de celălalt.

— În urmă!

Alradii se răsturnă. Își sprijinea pușca pe mânerul lopeții. În spatele nostru nu era nimic. Doar Bucur și cu Stancu, ascunși

undeva. Gata să ne acopere, dacă ar fi fost nevoie.

Costa făcu ultimii pași ca la promenadă. Lovi cu țeava carabinei unul dintre obloane. Zgomotul mi se păru asurzitor. Dispăru după colțul zidului. Apăru în dreptul ușii. Se uita spre munte. Parcă amușina aerul, ca un animal.

M-am apropiat de bordei, ținându-mă în unghiul mort al ferestrei.

— Ilie?

— Aici, dom' sublocotenent.

Vocea lui îmi făcu bine.

— Du-te la fereastră. Marcu și Cristache, la mine!

Mă încadrară. Se uitau în jur. Costa ne aștepta.

— Sunt la apă. Urcă acum.

— Înăuntru?

Ridică două degete.

Împinse ușa cu piciorul. Ne-am dat toți la o parte. În afară de el. Ușa se răsuci greu în balamale. Prin deschizătură am văzut că miezul pereților era din piatră. Bordeiul era mai mult o cazemată. Costa își înclină capul, uitându-se înăuntru. Arma i se odihnea pe încheietura cotului. Nu-și desfăcuse tocul Mauserului.

Pași repezi. Ceva încercă să treacă pe lângă el. O învălmășeală de zdrențe murdare de pământ. Patul carabinei țâșni înainte. Fratele Leonida se prăbuși în patru labe, între noi.

— Ține-l!

Cristache îl luă pe sus. Fața pustnicului era o mască de sânge închegat. Un ochi era umflat și stătea închis.

— Ușor, mă, că-l omori! Vezi dacă are armă!

— Nu trageți!

— Ieși afară! Costa își îndreptă carabina spre ușă.

Bărbatul avea o secure la brâu și o pușcă Martini-Henry în mână. Încercă să o ridice deasupra capului. Se lovi de tocul ușii.

Ultima dată îl văzusem călcând pe cioburi, în chilia lui Iosif Bălan. Era îmbrăcat în surtucul negru de lână. Cizmele din picioare aveau talpa țintuită cu fier. Privirile ni se încrucișară.

Își coborî încet pușca și o așeză pe jos.

Am arătat spre securea de la brâu.

— Și aia!

Avea mânerul de lemn. Nu era securea lui Leonida.

— Am crezut că sunteți nemți. De aceea ne-am ascuns…

— Nu suntem. Domnul fie lăudat… Costa îl împinse cu țeava

carabinei, îndepărtându-l de arme. Apoi intră în bordei. I-am auzit pașii pe podeaua de lemn.

Pașii se opriră. Înăuntru se așternu tăcerea. Am așteptat. M-am întrebat ce făcea.

— Mai e cineva? Bărbatul avea ochii adânciți în orbite.

Leonida urlă dintr-odată, smucindu-se în strânsoarea lui Cristache. Marcu îi așeză baioneta la gât. Strigătul se transformă într-un geamăt. Saliva i se scurgea printre buzele tumefiate.

— Dați-i drumul. Frații Dănilă ezitară. Acum! Leonida se eliberă. Se împletici câțiva pași, care îl aduseră până în fața bărbatului în negru. Se îndepărtă de el, mult mai sprinten decât mă așteptam. O clipă am crezut că avea să se năpustească asupra noastră. Frații Dănilă se dădură înapoi. Armele se îndreptară spre pustnic. Leonida își acoperi capul cu mâinile, scâncind.

Pași.

Costa ieși.

Sandu Jucan alerga spre noi.

— Domnule locotenent!

Costa cercetă pădurea, căutându-i cu privirea pe cei lăsați în urmă. Se apropiaseră. Îl vedeam pe Florea printre copaci.

— Plecăm. Adună oamenii.

Gemetele lui Leonida se opriră. Ne privea printre brațele încrucișate. Sandu Jucan ajunse lângă noi.

— Vine cineva, dom' locotenent.

Costa își înfășură cureaua carabinei în jurul pumnului.

— Știu. I se adresă bărbatului în negru. Sunt înarmați?

— Nu toți… Dar au o călăuză cu…

— Ai auzit, Sandule? Du-te și spune-le. Să nu vă apucați să trageți. Când te întorci, ia-i și pe ceilalți cu tine. Executarea!

Jucan o luă la fugă. Costa se uită în direcția în care ar fi trebuit să fie muntele. Norii îl înghițiseră până deasupra copacilor.

— Să mai stăm până-și trag sufletul.

Nu-mi răspunse.

— Mai avem de urcat, ar fi bine să fie odihniți…

— Nu mergem mai departe.

— Ne întoarcem?

Privirea i se desprinse de pe ceața ce învăluia muntele. Arăta de parcă se agăța de ultima fărâmă de luciditate.

Am ridicat vocea.

— Ilie, strânge-i și pe ăia din urmă.

— Pe toți, domnule?

Am cumpănit pentru o clipă. Costa intrase din nou în bordei. Era chiar la ușă, cu spatele la noi.

— Ia-l pe Mitu și rămâneți doar voi doi.

— Am înțeles.

Plecă. Alerga fără să facă zgomot. Se schimbase. Toți ne schimbasem. Puținele zile trecuseră peste noi cu forța unor ani.

Leonida își coborî brațele. Reprezentația se terminase. I-am urmărit privirea. Dinspre pârâu venea Sandu Jucan. Escorta trei civili. Pe doi îi cunoșteam. Cel de-al treilea ducea câinii. Se smuceau în curele, târându-l după ei. Dar nu lătrau. De aceea, nu-i auzisem apropiindu-se.

Florea Bucur și cu Gheorghe Stancu ieșiseră din pădure. Erau lângă noi.

Leonida mă măsură pe ascuns. Apoi expresia i se schimbă. Pe chipul lui se citea disperarea. Se târî la picioarele mele și vru să mă apuce. M-am dat înapoi. Cristache Dănilă ridică pușca.

— Lasă-l!

— Are cârpă, domnule. Nu-l zdrelește... Arătă pânza cu care era învelită arma.

— S-a terminat războiul, domnule ofițer? Nu mai sunt dușmani? Nu v-au rămas decât civilii, și dintre cei blajini, pe deasupra?

Iosif Bălan se opri înaintea noastră. Se sprijini de pușcă, ca de un baston. Era un *Lebel* nou.

— Voi nu mai aveți locuri de vânat? Ce cauți aici, prin bârlogurile blajinilor tăi?

L-am apucat pe Leonida de bărbie și i-am ridicat fața.

— Pe cine n-a mulțumit legământul lui de tăcere?

— Omul acesta este sub protecția mea, domnule ofițer.

— Nu se bucură... Aș zice că mai degrabă ar vrea să se țină departe de voi.

Leonida se agăță de curelele raniței și de centiron. Mâna îi ajunse foarte aproape de tocul Mauserului. Și frații Dănilă văzuseră. Se strânseră spre el.

Iosif Bălan nu se mișcă. Și el și cei doi însoțitori ai săi păreau dăltuiți în piatră. Doar câinii se agitară, abia stăpâniți de cel ce-i ducea. Începuseră să scheaune și încercau să se ducă spre

bordei.

— Ești călăuză?

— Am lucrat la pădure pentru Eforie[40]. Mai știu locurile. Da' nu-s călăuză. Aici n-avem așa ceva…

— Ale tale sunt animalele?

Rânji cu o gură plină de dinți stricați:

— De ei ziceți, domnule? Ai mei sunt. Câini buni, de urmă și de pază. Obișnuiți cu sălbăticiunile…

— Azi de ce i-ai luat? Să vă păzească sau să caute urme?

Rânjetul se stinse. Privirea îi alunecă într-o parte, căutând-o pe cea a lui Iosif Bălan. Întârzie, făcându-și de lucru la curelele câinilor, care se smuceau din ce în ce mai tare. Erau animale tăcute, obișnuite să nu latre.

M-am dus spre ei. Începură să mârâie. Unul își dezgoli colții. O amintire încercă să-și facă loc… Îmi trebui toată voința să o gonesc. Mi-am coborât țeava armei spre ei și am continuat să înaintez. Pădureanul trase de curele.

— Să nu mi-i împușcați, domnule!

— De ce să-i împușc? Ai zis că-s câini buni. Cu ce fel de sălbăticiuni sunt învățați?

M-am lăsat jos. Când câinii se repeziră spre mine, curelele se întinseră. Ajunseseră atât de aproape, încât le-am simțit răsuflarea pe față. Începură să latre, învălmășindu-se unul peste celălalt.

Imaginea se suprapuse peste ce stătea închis în mintea mea. Ochii lor își schimbară culoarea. Deveniră galbeni. Sângele începu să-mi alerge în vene, de parcă ar fi vrut să-și croiască drum afară. Am întins mâna spre toate coșmarurile mele.

— Dom' sublocotenent!

Dumitru Ilina sări în față. Câinii se îndreptară spre el, forțând curelele.

— Stai acolo, Artilerie. În spate am auzit sunetul armelor. Am ridicat brațul. Ușor! Nu-i nevoie să-i omorâm… Privirea mi se mută de la pădurean către Iosif Bălan. Animalele n-au nicio vină că sunt aici.

Câinii se întoarseră iar spre mine. Nu m-am mișcat. După câteva secunde lătrăturile se răriră. Apoi deveniră scheunături.

[40]40-Eforia Spitalelor Civile – societate ce a gestionat proprietățile rezultate din secularizarea averilor Mănăstirii Sinaia până după cel de-al Doilea Război Mondial.

M-am ridicat în picioare.

— Uite că avem și un ofițer îmblânzitor de câini… Acum, dacă s-a terminat cu circul…

Nu l-am lăsat să vorbească. M-am uitat drept în ochii pădureanului.

— Ai fost cu ei când l-au bătut pe nenorocitul ăsta?

Era prea speriat să mai caute sprijin în altă parte.

— Nu, domnule! Doar l-au adus până aici! Cât am fost eu, nu l-a bătut nimeni…

— Avea o fată. Unde e?

— Dumneata comanzi aici?

Iosif Bălan mă ocoli, îndreptându-se spre cabană. Palma stângă a lui Costa mângâia ușa deschisă. Abia atunci am văzut zgârieturile. Cele mai vechi fuseseră acoperite cu rășină amestecată cu pământ și abia se mai distingeau. Dar, altele, mai proaspete, încă aveau așchiile ieșite din lemn.

Bălan își duse mâna la buzunarul mantalei. Scoase o hârtie împăturită.

— Am permis de trecere. Pentru mine și pentru cei care mă însoțesc. I-l întinse lui Costa.

Costa nu se clinti. Doar degetele i se mișcau, pe lemnul ușii. Bălan vru să spună ceva. Nu i-am lăsat timp. Am venit prin spate și i-am luat hârtia.

— Nu cred că e pentru tine, domnule ofițer.

— N-are importanță ce crezi.

Am despăturit hârtia. Într-un târziu, Costa se uită la ea.

— E semnată de colonelul Cerna. Acolo, dedesubt.

— Ajutor și liberă trecere…

— După cum vedeți, domnule ofițer.

— N-ar trebui să mai fie cineva împreună cu voi?

Mă fixă fără să clipească.

— Suntem toți.

I-am înapoiat hârtia.

— Aveți permisiune să vă duceți unde vreți. Ajutor vă trebuie?

— Nu.

— Atunci poate o să ne ajutați voi. Ați trecut peste apă… Era bună de băut?

Aveau cizmele ude. Iar pantalonii erau stropiți până deasupra genunchilor. Când Costa vorbi, vocea era cea dintotdeauna.

— Ne trebuie apă?

— Bidoanele sunt goale, domnule locotenent.

— Atunci să le umplem. Dacă apa e bună.

Privirea lui Bălan trecu de la unul la altul.

— Noi am băut dimineață. El, arătă spre Leonida, o bea dintotdeauna.

L-am dat la o parte pe pustnic. Se trase spre ușa bordeiului, dar fără să se apropie de Costa. M-am uitat la fețele din jurul nostru. Pe frații Dănilă voiam să-i am lângă mine. Și pe Florea. Am ales dintre ceilalți.

— Grigorie! Și tu, Sandule... Adunați toate bidoanele. M-am întors către Bălan. Dintotdeauna? Parcă se pripășiseră aici doar din toamna trecută. Amândoi... Călugărul și cu fata...

— Ți-am zis că nu e călugăr.

Eram față în față. Ceilalți nu ne auzeau.

— De ce-l vrei?

— Citește hârtia. Ajutor și trecere liberă. Nu-mi sta în cale.

Armele ni se atinseră. Nu se dădu înapoi.

— O să-mi spui. Dacă nu, îl iau cu mine.

— Întreabă-ți comandantul. El știe. Mai bine decât poți tu să-ți închipui...

— Pot să-mi închipui multe.

— Nu. Pentru că nu crezi. Ai rămas singur. Toți soldații tăi cred. Ai ochii larg deschiși, dar nu vezi. Ai mintea închisă și plină de spaimă. Nu ești ca ei.

— Dacă te împușc acum, niciunul n-o să mă oprească.

Își sprijini patul puștii pe pământ și își desfăcu brațele.

— Împușcă-mă! Și o să-i omori și pe ei! Vorbi tare, spre cercul din jurul nostru. Pustnicul e în grija mea! Coborâm la adăpost, la mănăstire...

— Noaptea trecută nu le-a folosit la nimic adăpostul tău.

Bălan i se adresă lui Costa.

— Nu poți să ne oprești! Hârtia asta îmi dă voie să plec fără îngăduința cuiva!

— O să pleci fără el. Unde-i fata?

Bălan se întoarse încet spre mine.

— La mănăstire. Își așteaptă tatăl...

Câinii se așezaseră lângă picioarele pădureanului. Erau liniștiți acum. Câini pentru urme. Îi aduseseră acolo pentru ea.

Privirea mi se întâlni cu cea a lui Leonida. Masca îi căzuse. Uitase să se mai prefacă.

— Am umplut bidoanele, dom’ sublocotenent!

— Împarte-le, dobitocule!

Grigorie Toader rămase cu mâna întinsă, l-am văzut privirea speriată. Și rănită.

— Mai aveți?

— Câteva, dom’ sublocotenent… Ne ducem acum…

— Grăbiți-vă! Dacă e nevoie, mai ia pe cineva cu voi!

Trebuia să plecăm cât mai repede. Nu era locul nostru acolo. Simțeam apăsarea.

Costa se îndepărtă de bordei. Se uita spre norii ce ascundeau crestele. Buzele i se mișcau. Vorbea. Dar nu era nimeni lângă el.

— Gheorghe!

L-am luat cu mine.

— Stai cu locotenentul! Până te gonește sau până tace.

Să nu fie singur. Să nu afle ceilalți că era nebun. Trebuia să plecăm. Repede. Cât mai repede.

Am intrat în bordeiul pustnicului. Era întuneric și frig. Am așteptat să mi se obișnuiască ochii. În nări îmi ajunse un miros pe care îl mai simțisem. Dar acum era mai puternic. Mai apropiat. M-am aplecat să pipăi podeaua. Era poditǎ cu bârne de lemn. Jos, mirosul deveni și mai puternic. Îmi era cunoscut, dar, în același timp, străin. Îmi amintea de ceva, dar nu știam de ce. Fusese dulce și plăcut. Acum era veșted și putred. Mă luptam cu greața. Aveam nevoie de aer. M-am dus spre fereastră. Nu se deschise. Mă sufocam. Ochiurile mici de geam erau murdare. La colțuri, lemnul se înverzise. Am împins cu umărul. Fereastra cedă, desfăcându-se în balamalele rigide. Am respirat de câteva ori. Mirosul se stinse. Intrară și sunetele de afară, alungând tăcerea.

Mi-am plimbat privirea prin încăpere. Am văzut cele două cuie din peretele gros. Strâmbe și ruginite, ca și cum ar fi fost smulse de multe ori, îndreptate și bătute la loc. Dar securea lipsea.

O vatră într-o gaură din podea, înconjurată de pietre afumate. În colț, un culcuș, făcut din zdrențe și paie. Am dat la o parte zdrențele cu țeava puștii. În nări îmi ajunse alt miros. Sudoare stătută. Erau pături cusute între ele, umplute cu paie. Le-am aruncat în mijlocul încăperii. Căzură ridicând praful. Deasupra era un așternut din pânză groasă, ca de sac. Își pierduse culoarea, oricare ar fi fost ea. Acum era ca cenușa udă. Acolo unde jegul nu intrase adânc în țesătură. Și unde nu erau pete

galbene, uscate.

Am stat nemișcat, cu ochii la așternutul în care ar fi încăput un singur trup. Aveam dinții încleștați.

Creștetul îmi atingea tavanul. Mi-am adus aminte că, venind acolo, îmi pierdusem chipiul. Îl lăsasem printre copaci. Gândul acela mă scoase pentru o clipă din întunecimea bordeiului. Fu un gând bun.

Pereții erau goi. Niciun alt cui bătut. Nimic scrijelit. Era doar un foc stins și un culcuș părăsit.

— Dă-te la o parte!

M-am întors.

— Lasă-l, Cristache.

Cristache îi făcu loc lui Iosif Bălan, dar intră și el, oprindu-se în dreptul ușii. Tavanul jos îl forța să stea aplecat.

Eram trei înăuntru. Abia atunci mi-am dat seama cât de mare era bordeiul. Și îmi păru și mai gol.

— Soldații tăi nu mă lasă să plec.

— Arată-le hârtia. Sau spovedește-i.

Se apropie de mine. Intră și Marcu Dănilă. Încadră ușa, împreună cu fratele său.

— Nu poți să mă oprești.

— Atunci de ce nu pleci?

Eram aproape unul de altul.

— Nu știi ce faci.

M-am uitat peste umărul lui.

— Spune că nu știu ce fac. Voi ce ziceți?

Răspunse Cristache, cum se întâmpla întotdeauna.

— Poate că e șpion, domnule. Are armă, ca un șpion, și hălăduiește prin locuri unde n-are treabă să fie, tot ca un șpion. De spus, dânsul poate să spună orice. Așa cum fac șpionii…

— Unde-i fata?

Se apropie și mai mult. Un mușchi îi tresărea pe obrazul stâng.

— S-ar putea să fie moartă…

— Pentru asta ai adus câinii?

Dădu din cap.

— Pentru asta l-ai bătut pe Leonida?

Dădu iar din cap.

— El a omorât-o?

— Aseară, când au coborât de pe munte erau patru. Doi au

murit sub zidurile mănăstirii. El a fost singurul care a scăpat. Fata nu e nicăieri.

Am continuat în locul lui.

— Amândoi au văzut… Ea nu mai e, iar pustnicul tace…

Mi-am amintit felul în care Leonida se uitase la mine. Îi era frică. Dar nu de noi. Nu de ceva ce era acolo. Și pentru el, realitatea începuse să se rupă. Țesătura fragilă se putea destrăma în orice clipă, aruncându-l într-un loc în care nimic nu l-ar mai fi atins. Așa cum i se întâmpla lui Costa.

Fata era cheia tăcerii lui. Încă mai era.

Iosif Bălan era un om slab. Dar acum slăbiciunea îi dădea putere. Și Iosif Bălan era prins într-un timp care curgea altfel.

— Dacă o găsești, și e moartă?

— Și hoitul e de folos.

Am coborât privirea. M-am simțit complicele lui.

— O să vorbească. L-am făcut scăpat, ca s-o caute singur. A înțeles, și a vrut să se ascundă… Acum trebuie să căutăm împreună. Mai avem răgaz până la căderea întunericului. Când o s-o găsim, o să fac ce trebuie făcut… Și o să se termine totul… Înainte să fie prea târziu. Cu fiecare ceas care trece, cineva e mai aproape de moarte. Ești gata să-ți riști viața?

Își miji ochii, uitându-se la mine. Cercetându-mă.

— Poate că ești… Tu și cu el… El a murit deja… Dar ei?

Arătă spre ușă.

L-am prins cu mâna de gât. Am strâns.

Furia se risipi repede. M-am simțit murdar în timp ce-mi descleștam degetele. Își apropie buzele de urechea mea. Șopti:

— Lasă-mă s-o găsesc… Să tai… și să-i dau să înghită… Să se împărtășească din carnea ei… Și nu o să mai fie niciun legământ…

L-am împins departe de mine. Mirosul se ridica din podele. Intra în noi. Putrezeam împreună, acolo, înăuntru.

Se îndreptă spre ușă. Frații Dănilă se postară în fața lui. Ca doi lupi, gata să sfâșie. Eram fiare cu toții. I-am dat la o parte.

— Pleacă!

Ieși. Fără să se uite în urmă. Poate că dacă ar fi făcut-o, l-aș fi ucis.

Pereți goi. Nici măcar o cruce scrijelită pe lemn. Era un sălaș păgân.

Am urcat treapta săpată în pământ, ridicându-mă la

suprafață. Aerul era bun. Îmi îngheță plămânii. O picătură rece mi se scurse pe obraz. Am simțit altele în păr. Ningea. Fulgii rari alergau printre soldații adunați înaintea bordeiului.

Marcu și cu Cristache mi se așezară de o parte și de cealaltă. Bălan îl ridică de păr pe Leonida. Câinii săriră în picioare, înconjurându-și stăpânul.

Se pierdură printre copacii ce înconjurau jgheabul cu apă. În depărtare, sârmele se mișcară pentru câteva clipe, apoi nu mai fu decât suflarea vântului.

— Vine viscolul. Dacă mai e cineva pe creastă, acum e în mâinile lui Dumnezeu.

Fulgii se lipiseră de poalele umede ale mantalei lui Grigorie. Ținea bidoanele pline în brațe.

Se strânseseră unul în altul, dornici să simtă apropierea celorlalți.

Copacii se aplecau în bătaia vântului pornit dintr-odată. Pădurea voia să se smulgă din pământ și să caute drumul spre noi.

— Mergem înapoi. Vocea mi se sparse. Fulgii se topeau pe iarba uscată. Avea să se întunece. Floreo, adună-ți oamenii în coloană.

M-am dus spre marginea luminișului. Vântul îmi răscolea părul. Gheorghe își strângea în pumn crucea de la gât. Privirea îi era la fel de fixă ca a lui Costa. M-am oprit în fața lor.

— Putem să mergem.

Vântul îmi luă cuvintele.

— Ordinul a fost să cercetăm și să ne întoarcem să spunem ce am văzut. E vremea să ne întoarcem.

Lumina părea să scadă de la o clipă la alta. De parcă timpul curgea mai repede în apropierea bordeiului.

Am simțit răceala pe șira spinării. O atingere mai înghețată decât cea a vântului.

— Nu se mai aude nimic… Costa nu ne vedea. Nu pe noi.

Își puse carabina pe umăr. Plecă spre bordei, mergând din ce în ce mai repede. M-am dus după el. Gheorghe se clătina sub greutatea raniței și a armei.

— Doar atâta a zis, domnule. Dar acum parcă e bine. Spunea că nu mai aude, dar uitați-l!

Costa strigă un ordin. Coloana începu să se miște.

— Hai, Gheorghe, că ne lasă aici.

Mergea cu pași mici, abia ținându-se după mine. Cu mâna stângă mai strângea crucea de lemn agățată cu sfoară. Îi dădu drumul și mă ajunse din urmă.

— Domnule... În prima zi, când ne retrăgeam... Mai știți, când ne-am despărțit de dumneavoastră, înainte să ne întâlnim cu vânătorii...

Sub ochi avea pungi întunecate. Ridurile îi brăzdau fața. Nu mai rămăsese nimic din ordonanța care atunci pierduse bagajele ofițerului său.

Se opri. Își ridică pușca la piept. Părea prea mare pentru el.

— Erau peste tot. A trebuit să trecem printre ei... Domnul locotenent ne-a dus...

Uniforma înroșită de sânge.

Știam cum fusese. Trăisem același lucru. În altă zi.

— Am omorât pe unul dintre ei!

Își întinse palma dreaptă, ca și cum încă s-ar fi așteptat să găsească sânge pe ea.

— Era înfricoșat, domnule, mai mult decât mine... Mi s-a făcut negru în fața ochilor... Și l-am omorât!

— E război, Gheorghe...

— Nu, domnule! Puteam să fug și nu mi-ar fi făcut nimic. Dar eu am stat... Am dat cu patul puștii și n-am putut să mă opresc. Am lovit, de parcă aș fi vrut să-l mai omor o dată. A fost ceva în mine... Ceva... cum e în pădurea asta... M-a durut... aici...

Își deschise mâna ca o gheară, pe piept.

— M-am spovedit papistașului... Dar trebuia să mai spun... Pentru că unele lucruri cresc atunci când rămân ascunse. Iar în locul ăsta, Dumnezeu nu are putere să ne apere.

Fiara se arăta fiecăruia altfel. Gheorghe se văzuse pe el însuși.

M-am oprit să-mi găsesc chipiul. Când i-am ajuns pe ceilalți, se desfăcuseră în două șiruri. Coboram, din ce în ce mai repede. La răscrucea cu poteca ce ducea spre schitul ars, alergam cu toții. Zăpada ne alunga din spate. Deasupra, norii se opriseră. Nu mai aveau unde să se ducă. Vântul bătea din toate părțile. Lumina scăzuse, ca la asfințit. Dar apoi, pentru un singur moment, norii se dădură la o parte, iar ruginiul frunzelor fu inundat pentru ultima oară de razele rătăcite. Cristalele de zăpadă se aprinseră în aer, ca niște flăcări înghețate.

Doar o clipă. Apoi ziua muri.

Începea viscolul.

*

— Ce, Doamne iartă-mă, i-ai făcut? Doctorul îmi apăsă fruntea.

— S-a deschis?

— S-a deschis, dar s-a prins la loc. Ai noroc că ai carnea bună… Îți scot firele. Își șterse ochii tulburi. Mâna îi tremura. Îmi surprinse privirea. Se oprește. Nu-ți face griji.

Nu-mi făceam. Foaia de cort mă izbi în spate. Limbile flăcărilor se culcară peste zăpadă. Era de mirare cum rămâneau aprinse.

Aveam toate simțurile amorțite. Doctorul își șterse fața cu mâneca. Am închis ochii, gândindu-mă că aș fi putut să prind un ceas de somn. Numai că îmi era frică de visele ce stăteau la pândă.

Am deschis ochii.

Își scutură mâna. Pe zăpadă apăru o pată roșie. Firele.

— Încă o zi, și trebuia să te tai… Le-a înghițit rana. N-ai simțit?

— Nu. Poate de acolo se trag vedeniile…

Umerii caporalului Stancu se încordară. Dar nu spuse nimic.

Doctorul era beat. Mai beat decât fusese oricând, de când îl cunoșteam. Ajunsese la o oră după noi. Îl dăduseră jos din șa, cărându-l pe brațe. Furgonul lor rămăsese undeva, în vale. Îl părăsiseră. Sanitarul deshămase caii. Îi pierduseră pe toți în pădure, în afară de cel pe care stătuse Doctorul. Cu brațele încolăcite în jurul gâtului și fața îngropată în coamă.

Își șterse palmele pe zăpadă. Poalele mantalei măturară jarul din jurul focului. Le-am dat la o parte, să nu se aprindă. Umplu cana de tablă, lovind-o de gâtul sticlei. I-am luat-o din mână. Îmi turnă peste degete.

— Otrava… Își trecu limba peste buze.

Am băut. Absintul îmi tăie respirația.

— Jumătate de sticlă… Nu ne ajunge să trecem noaptea.

Noaptea… Era întuneric de ore întregi. Mi se părea că nu fusese niciodată altfel.

— Mai aveam… Unde dracu’ le-ați pus? Vru să se ridice. Nu reuși. Se târî până la geanta pe care o adusese sanitarul.

Fuseseră patru sticle. Trei i le dădusem lui Nuță, pentru oameni. Dacă le-aș fi păstrat, Doctorul ar fi fost mort.

Legasem foi de cort în jurul trunchiurilor, ancorându-le cu

ranițele și cu țăruși tăiați din crengile copacilor. Ne făcusem adăposturi. Zăpada intra peste tot. Dar mai domoleau vântul. Aprinsesem focuri. Căpitanul Hotineanu nu se împotrivise. În viscol, abia dacă se vedea ceva mai departe de douăzeci de pași. Probabil că ardeau focuri și în tranșee. Acolo, foile de cort erau acoperișuri, iar fumul era rătăcit de vânt, imediat ce ieșea la suprafață.

Ajunsesem în iad. Dar iadul era același pentru toți. Și pentru cei care se pregăteau să ne atace.

Gheorghe Stancu își frecă palmele deasupra flăcărilor. Își scosese mantaua și se așezase desculț pe ea. Ghetele se aflau la granița dintre jar și zăpada topită. Pielea era crăpată la cusături.

— N-ai unele noi?

— Sunt în raniță, dom' sublocotenent. Le încalț după ce se zvântă astea.

Am dat din cap.

— Să aveți grijă de Doctor. Când adoarme, trageți-l departe de foc.

Mi-am luat pușca și m-am ridicat. Vântul mă izbi cu toată forța. În jur, trunchiurile copacilor se îmbrăcaseră în alb.

Era o lumină ce nu făcea umbre. Am închis ochii pe jumătate, încercând să mă feresc de înțepătura fulgilor. Cu o mână îmi țineam chipiul pe cap. M-am îndreptat spre următorul adăpost.

Sanitarul cu care venise Doctorul îl tundea pe Florea. Foarfecă era prea mare. M-am întrebat la ce o folosea de obicei. Dădură să se scoale în picioare. Erau amândoi sergenții, caporalul Ilina și Nuță David.

— Stați jos! M-am ghemuit lângă ei. Legaseră mai multe foi de cort. Erau înclinate, lăsând viscolul să-și găsească drum mai ușor. Cum e, Floreo?

— Mă fac frumos, dom' sublocotenent. Cum a ordonat dom' maior Brătescu.

Absintul era de la ultimul pacient al Doctorului, sergentul Petrea. Sergentul plecase cu un tren de răniți. Doctorul rămăsese. Și găsise drumul până la noi. Îmi făcea bine să-l știu aproape. Poate curând avea să fie nevoie de el. Și, până atunci, putea să se trezească.

Pe jos, în zăpadă, erau fire de păr. Se tunseseră toți.

Le luceau ochii.

— Nuță, mai aveți răchie?

— Mai e, domnule. Destulă. Mi-ați zis să le dau să bea, nu să-i îmbăt. Arde ca naiba!

O gură, cât să gonească gândurile rele.

— Floreo, schimbă santinelele din oră în oră. Să apuce să se odihnească toți, până intrăm în tranșee.

— Când ne cheamă, domnule?

Nu era nevoie de răspuns. Nimeni nu-l aștepta. M-am uitat afară. Zăpada înghețată pe trunchiuri parcă avea nuanțe roșietice.

— De sus, de pe munte, s-or fi văzând focurile… Ilina curăță gheața de pe un vreasc înainte să-l arunce în flăcări.

— Nu e nimeni să se uite, Dumitre.

— Doar cât ține viscolul, domnule…

Am cercetat toți noaptea, în tăcere. Lumina nu răzbătea în afara adăpostului, de parcă întunericul s-ar fi hrănit cu ea.

— S-a lăsat gerul. Ilina scormoni jarul, trezindu-l la viață. Ce-or face amărâții ăia în tranșee?

Vântul se strecură printre noi. Foarfeca sanitarului tăcu.

— Unde-i locotenentul?

— Cu santinelele, domnule.

Nuță David își făcu de lucru cu o gamelă, așezând-o deasupra flăcărilor proaspete. Zăpada dinăuntru începu să se topească.

— A mai rămas un deget de cafea de la popi. O fac imediat.

— Fă-o, Nuță. Mă întorc până e gata.

M-am desprins cu greu de căldura focului. Atâta câtă era.

Am ieșit din adăpost. Noaptea se aruncă asupra mea, neagră și înfuriată. M-am întors cu spatele la vânt și m-am uitat în urmă. Focul pâlpâia ca o lumânare.

Zăpada nu apuca să se așeze. Simțeam frunzele pocnindu-mi sub tălpi. Gheața le cuprinsese într-un păienjeniș de vine albe. Se auzea geamătul copacilor. Și voci, în pauza dintre rafale.

Douăzeci de oameni. Încăpeam în câteva adăposturi, împrăștiate pe o colină în mijlocul pădurii. Între focuri abia dacă erau câțiva pași. Dar viscolul îi transforma în granițe dintre lumi.

Hotineanu așezase comanda batalionului lângă noi. Câtă vreme mai fusese lumină, văzusem curierii venind și plecând. Se îngropase în pământ, atât cât putuse săpa. Un adăpost scobit între rădăcini, un foc, și câteva foi de cort.

Gheorghe Puiu era în dreptul ultimului adăpost. Stătea

ghemuit afară, în bătaia viscolului. Vru să se ridice. I-am pus mâna pe umăr și m-am așezat alături de el.

— Unde e?

Zăpada îi intrase în cutele mantalei prea mari. După lumina focurilor, mă obișnuisem iar cu întunericul. Vedeam jarul roșu al unei țigări.

— Du-te și tu să te încălzești.

Își legase crucea de lemn peste gulerul mantalei.

— Pot să mai stau, domnule.

— Du-te, Gheorghe. E ordin.

Lumini apăreau și dispăreau. Se mutau dintr-o parte în alta, într-un dans. Am strâns pleoapele. Fu iarăși doar beznă.

Era ferit de vânt. Parcă stăteam în ochiul furtunii. M-am întrebat cum găsise locul acela. Zăpada spulberată se îngrămădise sub un trunchi căzut, transformându-se în zid. Aroma fumului îmi înțepă nările. Mă făcu să mă gândesc la gustul de ierburi al absintului.

Jarul pluti în aer. Îi lumină fața. Fumul apucă să se ridice până deasupra capetelor noastre, după care se împrăștie, înghițit de viscol.

Pământul se păstrase uscat. Nu erau nici măcar frunze. M-am sprijinit cu spatele de scoarța aspră, punându-mi pușca alături. Lângă carabina lui Costa.

Era pace. Fulgii de zăpadă dădeau nopții o strălucire albastră. Se zbăteau în aer, căutându-și odihna.

Jarul țigării coborî.

— Toamna e anotimpul fără speranță. E doar așteptarea, înaintea iernii. Când eram copil, lunile astea mi se păreau cele mai lungi.

Cuvintele îmi muriră pe buze. Vorbeam despre un străin. Nu mai erau amintirile mele. Era ca și cum m-aș fi născut în pădurea aceea. Am încercat să mă gândesc la Maria. Trăsăturile ei mi se tulburară în minte, până când nu mai fu nimic.

Cenușa se scutură, eliberând jarul. Costa strângea țigara în căușul palmei, apărând-o de rafalele ce nu aveau cum să ajungă la noi. Mi-am lăsat capul pe spate. Am rătăcit cu privirea printre copaci. Cum făcea și el.

Am stat. Fără să gândesc. Costa a fumat. După un timp, țigara s-a stins, dar n-a aruncat-o. Am ascultat sunetul vântului, tulburat uneori de vocile dinăuntrul meu. Când au tăcut, a

rămas doar viscolul.

Un val de cristale se sparse în vârtejuri deasupra noastră. Suflete prizoniere, în ultima lor clipă pe pământ. Mi-am șters fața. Fulgii se topiră în căldura palmelor.

Frigul începea să muște. Veniră gânduri proaspete, despre focuri și absint. Despre Doctor și despre soldații mei. Gânduri limpezi și puternice. Poate o bucată din mine chiar se născuse în pădurea aceea.

Mi-am luat pușca și m-am întors spre Costa. Fulgii i se așezaseră pe umeri. Îi acoperiseră chipiul. Întâi, am crezut că și la tâmple era tot zăpadă. Apoi am văzut că firele erau albe.

Când se mișcă, iluzia nu dispăru. Pentru că nu era nicio iluzie. Părul lui Costa avea culoarea zăpezii murdare.

Se rupsese ultima punte. Iar acolo unde se dusese el, niciunul dintre noi nu-l putea urma. Avea ochii opaci. Ferestre deschise spre un mormânt.

Se aplecă spre mine. Nesigur, ca un bătrân. Dar mâna cu care mă apucase avea forța de dinainte. Vru să vorbească. Nu reuși. Își închise ochii.

Când îi deschise iar, am înțeles. Vocile lui Paul Costa amuțiseră. Rămăsese singur. Doar cu amintirile.

Cuvintele se înșiruiră greu. Se întâmplase când intrase în bordei. Un ultim strigăt, revărsându-se din toate ungherele minții lui. Apoi nimic.

Îmi dădu drumul. Se deprindea cu durerile, ca un copil ce se ridică în picioare pentru prima dată.

— E la fel ca atunci…

Ca și cum atâta vreme timpul ar fi fost oprit, iar acum începea să curgă iar…

Ea.

Copilul.

Și cioburile vieții lui.

L-am ascultat. Paul Costa trecuse pragul nebuniei. Asta era tot ce voiam să știu. Ce acceptam. Ce puteam să cred.

Când tăcuse, m-am gândit la Elena. M-am întrebat dacă mai trăia. Dacă și ea, acolo unde era, se înfrunta cu umbrele ei.

Viscolul smulgea frunzele pe care zăpada nu apucase să le înghețe. De undeva, de aproape, se înalță urletul unui lup. Acoperi vântul. Pieri într-un ecou, apoi reîncepu.

Am sărit în picioare, aplecându-mă sub bătaia nemiloasă a

viscolului. Urletul se frânse dintr-odată, ca și cum fiara ar fi așteptat ca cineva să i se alăture. Dar nu fu niciun răspuns. Rafalele vântului năvăliră peste noi.

Costa avea ochii închiși.

Inima îmi rupea pieptul. Cu o noapte înainte fuseseră lângă mine. Cercul lor se strânsese în jurul meu.

— Aș vrea să știu ce spune.

— Îi e frică.

Am crezut că avea să se ridice. Pentru o clipă, în întuneric sclipi catarama centurii. *Gott mit uns.* Dar oare unde era El?

— Se uită întotdeauna în urmă. Chiar când trebuie să fugă să-și salveze viața, lupul se oprește să se uite în urmă. Ca să își privească dușmanul în față, încă o dată.

Urletul singuratic se pierduse în zvârcolirea zăpezii. Nălucirile căpătau viață, hrănindu-se din spaimele noastre. Ne pândeau din întuneric, așteptând să fim toți nebuni. Cum era Costa. Cum începeam să fiu și eu.

— O să murim aici…

M-am întors spre vânt. Cristalele îmi biciuiră fața, orbindu-mă. Mi se topeau pe piele. Le simțeam fierbinți. Un urlet sfâșie bezna în spatele nostru. Răspunsul. Alte voci i se alăturară. Apoi tăcură iar, așteptând. Urmă vocea singuratică. Peste ea se suprapuse o alta. Corul le însoți. Erau peste tot. Ne înconjuraseră.

Costa stătea alături de mine, cu carabina îndreptată spre trunchiurile învelite cu zăpadă. Ce văzusem de partea cealaltă a ferestrei? Ce fusese adevărat și ce fusese închipuire?

Urletele se opriră. Se stinseră în viscol.

Noaptea avea să fie lungă. Noaptea lor.

M-am uitat la Costa. Mantaua i se zbătea în bătaia vântului.

— La bordei era ceva. Ceva adus de unul dintre noi.

— Iosif Bălan? Clătină din cap.

— Bălan rătăcește în întuneric… Lumina pe care o poartă cu el îi face bezna și mai adâncă.

Își așează carabina pe braț.

— Mă duc la santinele. Tu întoarce-te la oameni. Au auzit lupii…

Vântul îi mătură urmele pașilor. Am sărit peste trunchiul copacului. Am vrut să merg încet, dar amintirea urletelor era prea proaspătă. Îi revedeam lângă mine, cu lucirea stelelor în

ochi. Am început să alerg.

Am dat la o parte colțul foii de cort. Fumul îmi făcu ochii să lăcrimeze.

— De ce ați stins focul?

— Am primit ordin, dom' sublocotenent…

Am auzit un zgomot în spate. M-am răsucit cu arma ridicată. Aghiotantul lui Hotineanu se feri de mine. Căpitanul însă nu se clinti.

— Unde vă sunt santinelele?

Mi-am descleștat cu greu dinții.

— În pădure.

În jur, copacii erau tineri. Mai departe, spre coastele muntelui, erau bătrâni și deși. Acolo, pădurea rămânea întunecată, chiar și sub haina zăpezii.

— Arătați-mi, domnule sublocotenent.

Porni înainte. Se opri în fața adăposturilor. Aghiotantul i se așeză mut alături, apărându-l de viscol. Vântul se stinse pentru o clipă, ca răsuflarea unui muribund, lăsând să se audă doar fiarele.

— Unde?

Am ridicat brațul la frunte, ferindu-mi rana de înțepătura fulgilor. I-am arătat formele zgribulite ascunse după trunchiuri.

— Pot să ne lovească din spate!

— Pe unde să treacă, domnule? Nu auziți?

Două voci se desprinseseră între celelalte. Inflexiunile erau aproape omenești. Parcă erau cuvinte. Hotineanu ridică o creangă pe jumătate îngropată în zăpadă. O aruncă orbește, printre copaci. Aghiotantul se apropie, dar nu îndrăzni să-l atingă. Hotineanu se aplecă iar. Nu mai găsi nimic. Abia am putut să-l aud:

— Împușcați-i! Faceți-i să tacă!

Se stăpâni. Aghiotantul se depărtă, fără să știe ce să facă. Ne legănam în vânt, ca pe puntea unei nave.

— Cheamă santinele. Vânătorii au plecat, fără să spună. Tranșeele lor sunt goale.

L-am trimis pe Ilina. M-am gândit că pe Costa nu avea să-l mai găsească. Dar se întorseseră toți.

Mi-am pus rănița în spate. Oamenii vorbeau tare între ei. Voiau ca vocile lor să acopere urletele lupilor. Am ridicat privirea, sperând să găsesc un cer deasupra copacilor. Dar nu

era decât beznă.

— Unde ne duc, dom’ sublocotenent?

— În tranșee, Floreo.

— Poate o să fie mai bine decât aici.

Doctorul veni, sprijinit de Gheorghe Puiu. Sanitarul se lupta cu bagajele și cu calul, în urma lor.

— Doctore, trebuie să coborâți în oraș…

— Pe unde naiba să trecem?

— Sunt doar niște animale.

— Iar noi suntem doar oameni. Doi, și neînarmați, pe deasupra… îl împinse la o parte pe Gheorghe.

Reuși să stea singur în picioare.

— Vă dau arme. Avem în…

— Cine să tragă cu ele? Eu? Sau copilul ăsta?

— Nu pot să vă dau escortă, domnule maior.

— Ți-am spus să mă slăbești cu gradele. Nu ți-am cerut nicio escortă. E prea târziu să mai plecăm. Era deja prea târziu când am urcat până aici. Măcar n-o să ne execute nimeni pentru că ne-am rătăcit în linia întâi. Încercă să zâmbească. Avea obrajii scobiți și era pământiu la față. Ce zici de asta? Fugise calul, dar s-a întors. L-au speriat animalele tale.

Erau toți. Sergenții îi strânseseră la un loc. Costa spărsese ultima lădiță cu muniție, iar artileriștii lui Ilina începeau să împartă cartușele. Grenadele erau în sacii de pâine sau în cei agățați de hamurile nemțești.

— Oamenii or să se bucure, Doctore. Au pe cineva care poate să aibă grijă de ei, la nevoie.

Am urcat colina pe care fusese comanda batalionului. Am găsit urme în zăpadă și ne-am luat după ele.

Costa mergea alături de mine. Zăpada umedă ne lovea din față, lipindu-se de pieptul și umerii mantalelor. Îi văzuseră părul alb. Îi auzisem vorbind. Erau și mai speriați.

Lupii nu tăceau. M-am întrebat dacă cineva se putea obișnui cu urletele lor.

Erau doar copaci și zăpadă. Uneori, pete de pământ dezgolit, în locurile în care viscolul găsise un obstacol. Mi se părea că rătăceam de minute lungi, dar, când m-am uitat în spate, colina încă se mai zărea printre copaci.

— Ce e?

Costa nu răspunse. Am avut senzația că ținea ochii închiși.

— Domnule locotenent?

— Sunt lângă noi.

Din spate, calul nechează. Sanitarul îi scapă frâiele, iar animalul se repezi în șirurile noastre. Răsturnă doi soldați, după care se răsuci în loc, gata să lovească cu picioarele. În șa, Doctorul își pierduse echilibrul. Căzu peste Florea.

— Prindeți-l!

Marcu Dănilă îl apucă cu amândouă mâinile de gât. Calul zbieră. Își azvârli copitele înapoi. Oamenii se aruncară pe jos, ferindu-se.

Printre copaci trecu o formă întunecată. Apăru pe fondul alb al zăpezii. Dură doar o clipă. Dispăru în viscol, fără un sunet.

Sandu Jucan era în genunchi. Își duse arma la umăr. Costa veni de nicăieri și-l opri.

— Lasă-l, soldat. Nu trage nimeni! Nu ridică vocea. Dar îl auziră cu toții.

Calul gemu, ca un om. Marcu își lipi obrazul de gâtul lui. Șoptea ceva, fără întrerupere. Ne-am îngrămădit unii în alții, cu armele îndreptate spre pădure.

— Apără-ne, Doamne! Vocea lui Gheorghe Stancu se sparse.

Costa era iarăși lângă mine.

— Unde sunt tranșeele?

Am răspuns înainte să gândesc. Semnele de pe jos, colina, înclinarea copacilor… Vedeam prin perdeaua de zăpadă. Fără să fie nevoie să gândesc. Am întins mâna.

— Acolo.

Nu puteau fi departe.

— Stai ultimul. Nu-i lăsa să rămână în urmă.

L-am ajutat pe Doctor să se suie pe cal.

— Sunteți bine?

Doctorul încercă să se îndrepte în șa.

— Cred…

Marcu Dănilă mângâia calul pe bot. Îl ținea de dârlogi.

— O să înnebunească iar. Simte fiarele.

— Încalecă și tu, Marcule! Dă-mi mie pușca. Doctore, fă-i loc!

Marcu urcă în șa. Calul se roti în loc, după care țâșni după coloană. Rămăsesem singur. Pădurea se întinse spre mine. Am încrucișat țevile puștilor, una peste alta. Viscolul ridica o cortină între mine și ceilalți. Urletele se mișcau. Tot mai aproape. Am început să alerg.

Îi pierdusem. Costa greșise drumul. Sau eu. Îmi auzeam pașii în zăpadă. Era un sunet străin, de parcă m-aș fi observat de undeva, din afară. Gâfâiam, dar nu simțeam oboseala. Bătăile inimii... Rare... Sângele îmi încetinea în vene... Fulgii mi se așezau pe obraji, fără să se mai topească...

Zidul de zăpadă se dădu la o parte. Degetele îmi scăpară prin apărătorile trăgaciurilor.

Uniformele nu mai aveau culoare. În lumina aceea, nimic nu mai avea culoare. Era doar albul zăpezii, luptându-se cu întunericul. M-am lovit de ei.

— Aici!

Vocea lui Costa.

Vântul ne izbi cu toată forța. Îi acoperi cuvintele. Se uitau la noi din tranșee. Nu mai aveau figuri. Își pierduseră și forma omenească.

Hotineanu veni, împins de la spate de viscol. Mantaua i se zbătea, gata să i se smulgă de pe trup. Îl urmau doi ofițeri. Unul își scosese chipiul. Sau și-l pierduse.

M-am întors cu spatele la ei. Și cu fața la copaci. Vârtejurile de zăpadă făceau întunericul înșelător. Copacii apăreau și dispăreau, într-un dans fără noimă.

Hotineanu și cu ceilalți ofițeri se strânseră în jurul lui Costa. Marcu și cu Doctorul stăteau cu capetele în piept. Calul își depărtase picioarele. I-am văzut mușchii tresărind.

Costa ridică brațul. Am pornit după el. Mergeam de-a lungul tranșeelor. Panta era ușoară, dar am alunecat. Mă prinse Dumitru Cobuz, încurcându-se în țevile puștilor mele.

Când ne-am oprit, pe albul dinaintea noastră nu era nicio pată. Și niciun contur. Zăpada înghițise șanțurile săpate de oameni. Nu plecaseră demult, pentru că urmele nu apucaseră să se șteargă. Am coborât în tranșee, adâncindu-ne doar până deasupra genunchilor.

În spatele nostru, copacii se răriseră. Erau tineri și subțiri. Crengile cele mai înalte se arcuiau, unindu-se între ele. După trunchiurile lor nu s-ar fi putut ascunde nimic.

Costa trecu printre noi, cu lopata în mână. Nu avea carabina, și își scosese chipiul. Părul nu era alb, ci cenușiu. În ochi avea o sclipire nouă. Privirea celui care trecuse pragul dintre viață și moarte și reușise să se întoarcă înapoi.

Striga, să acopere viscolul:

— Dacă vreți să trăiți, săpați!

Am săpat. Am cioplit rădăcinile îngropate cu tăișul lopeților. Pământul nu apucase să înghețe. Noroiul și frunzele moarte se întinseră peste zăpadă. Valul începu să se ridice pe marginea șanțului. Costa trecu peste el, bătătorindu-l cu picioarele. Întâi doar el, apoi cu artileriștii.

— Mai repede!

Lopețile se înfigeau. Săpând. Netezind pereții. Lărgind șanțul. Mai repede. Calul necheza, frământând cu copitele șaua aruncată lângă el. Urletele fiarelor îl scoseseră din minți. Marcu îl legase de trunchiul unui copac. Se învârtise, strângându-și legătura, până când nu mai putu să se miște. Nimeni nu se apropie de el. Săpam. Mai repede. Mai repede.

Negrul pământului păta albul zăpezii.

— O să se vadă de la depărtare.

— Într-un ceas, îl acoperă viscolul… Ieremia Constantin își șterse lama lopeții cu zăpadă. Nu-i așa, domnule?

— Și dacă vin mai înainte? Vasile Iancu se uitase la mine.

— N-or să vină. Până atunci odihnește-te, soldat.

— Să mă odihnesc?

— E ordin.

La capătul tranșeei, Ilina ieșise din șanț. Cu el era un soldat pe care nu-l cunoșteam. Dispărură amândoi printre copaci. Soldatul mergea înainte.

— Unde se duce?

Privirea opacă a lui Costa trecu prin mine.

— Fără vânt, ar fi liniște…

Din corul fiarelor se desprindeau două voci. Începeau pe rând, dar urletele le terminau mereu împreună. Ca să înceapă altele. Și altele…

— Liniște?

Își puse carabina pe valul de pământ. Răsuci închizătorul de cinci ori, până când magazia fu goală. Prinsese gloanțele în palmă. Își încărcă din nou carabina, ștergând fiecare cartuș pe mânecă.

— Nu mai e nimeni pe aripa dreaptă. Curierul spune că mai devreme s-au auzit focuri de armă.

— Poate au schimbat pozițiile.

— Artileristul o să-i găsească. Dacă mai are ce găsi. Luă carabina și își înfășură cureaua pe încheietură. Au fost focuri

răzlețe. Altfel am fi auzit și noi.

În față aveam câmp deschis. Zăpada spulberată se ridica în coloane, arcuindu-se spre copacii ce apăreau din când în când în depărtare.

— Nu e încă iarnă. Nu e ger adevărat. E doar o furtună și n-o să dureze. Își închise ochii pe jumătate, iar nările îi fremătară. Nu miroase a iarnă.

Zloată și zăpadă înnegrită de fumul de cărbune. Decovilul se auzea mai tare în nopțile cu ger. N-am răspuns, pentru că iernile mele mirosiseră altfel.

Nu spusese nimic, multă vreme. Alături, oamenii se așezaseră pe fundul șanțului, apărându-se de vijelie. Florea ieșise din tranșee și stătea singur, în picioare, lângă un trunchi înzăpezit. Calul se liniștise. Nu-l mai vedeam pe Doctor.

Costa vorbise primul:

— Tatăl ei îi spunea Miriam. Nu s-a obișnuit niciodată cu Maria. După ce ea nu a mai fost, Isac Abramovici s-a stins repede. Am plecat, știind că la întoarcere nu o să-l mai găsesc. Dacă m-aș fi întors vreodată… M-a iertat pentru că i-am luat-o. A fost ultimul lucru pe care mi l-a dăruit. Dar au crezut că a mai fost și altceva. Ceva ce nu vreau să împart cu ei.

— Asta vrea Moga? Pentru niște bani am ajuns aici?

— Nu. Aici suntem pentru că trebuia să fim.

Am stat cu fața în bătaia vântului. Lumina se schimbase, dar, întâi, nu am înțeles cum. Apoi, mi-am dat seama că începusem să zăresc cerul. Sau bucăți din el. M-am lăsat jos.

Ascultam vântul, ghemuit între pereții de pământ. Costa se îndreptă. Și altceva se schimbase. Se auzea doar viscolul. Urletele încetaseră.

— Au plecat?

Nu mai răspunse. M-am ridicat. Zăpada se depusese peste pământ. Se mai vedeau pete întunecate, din loc în loc. În spate, abia dacă se mai distingeau trunchiurile copacilor înzăpeziți. Ninsoarea se înteți se. Fulgi mari și grei se învârteau în aer, luptându-se să ajungă jos. Unul mi se așeză pe obraz. M-am șters cu dosul palmei, după care am rotit piedica puștii.

Doctorul venea spre noi, prin tranșee. Oamenii se înghesuiau, făcându-i loc. Mergea aplecat, ascunzându-se după valul de pământ. Se opri, alături de mine.

— S-a liniștit. I s-au terminat chinurile.

M-am uitat peste umărul lui. Lângă copacul de care legaseră calul era mișcare.

— Îi desfac frâiele. Se încurcase în ele și căzuse... Dacă nu s-ar fi temut de zgomot, sergentul vostru ar fi ordonat să o împuște.

Își descheie cu greu mantaua. Avea degetele înghețate.

— Nu e doar frigul. E și carnea mea bătrână... Scoase o sticlă mică din sân. Luă o înghițitură. Absint și valeriană, domnilor. Eu o să dorm în noaptea asta.

Din întuneric veni sforăitul calului. Doctorul își astupă sticla.

— Deja a uitat totul. Aș vrea să fiu ca ea.

— Ea?

— E iapă, Grigorescule. Nu ești băiat de la țară. Sanitarul meu știe și cum o cheamă. Nenorocitul... Dacă nu se încăpățâna să vină cu mine, la ora asta ar fi fost într-un tren. Ne întinse sticla. Nu v-am întrebat dacă vreți...

Costa se uită lung. Pentru o clipă am crezut că avea să bea.

— Bănuiam... Dar trebuie să fii politicos. Până la capăt. Își așeză sticla în poală. Doamne, ce ninge! O să ne îngroape. Parcă nu se mai aude nimic. Nici măcar viscolul.

— Dacă vă ridicați de acolo, o să-l auziți.

— Mulțumesc. Zâmbi. Stau bine.

Își frecă mâinile. Lângă noi, soldații erau niște statui albe. Pușile învelite cu pânză nu se mai distingeau pe zăpadă. O rafală învârti fulgii, spulberându-i spre tranșee.

— Paul, ești bine?

Privirea lui Costa se îndreptă spre deșertul alb.

— Din când în când ai putea să-mi răspunzi. Oamenilor le face bine să se audă între ei. Zâmbi iar. Ce pot să vă spun, e că am mai găsit o sticlă de absint ascunsă în geanta agățată de șa. Și n-a apucat s-o spargă iapa noastră. Îmi întinse mâna. Mă ajuți?

Se sculă în picioare. I-am dat drumul. Stătu un moment cu capul plecat, ținându-se de marginea șanțului.

— Doamne, încă n-am uitat unde suntem... Mă duc să văd ce-mi face sanitarul. Paul Costa, dacă te răzgândești și crezi că ai nevoie de mine, știi unde mă găsești. Nu plec nicăieri. Niciunul dintre noi nu pleacă.

Se opri după doi pași. Se sprijini cu ambele mâini de margini. Respiră adânc. Am vrut să mă duc spre el. Mă opri cu palma ridicată.

— Parcă ți-am dat un brici, Grigorescule.

— E în raniță. O să-l folosesc mâine-dimineață.

— Dimineața e tare departe… Acum, un om bătrân o să se ducă să doarmă. Înainte să dispară efectul valerianei.

Plecă, lovindu-se de pereții tranșeei.

Ilina apăru la lizieră. Se uită dintr-o parte în alta, apoi se rostogoli lângă mine și Costa. Era plin de noroi. I se lipiseră frunze ude pe postavul mantalei.

— Zi-ne, Dumitre!

— Sunt niște viroage mai jos. Înfundate cu bolovani și crengi. Deasupra s-a pus zăpadă. Sub ele e o râpă mare…

— Ai găsit pe cineva?

Tuși sec, a boală.

— Da… După râpă. Departe de aici. Or fi crezut că au dat de coasta muntelui, și de aia nu au mai urcat.

— De-ai noștri?

— Ai noștri trebuie să fie… Sunt îngropați ca noi.

— Trebuia să cobori la ei, Dumitre… Să cauți un ofițer…

Ridică imediat privirea. Am văzut frica. Că l-aș fi putut trimite înapoi.

— Mai era ceva acolo, Dumitre?

— N-am văzut nimic, dom’ sublocotenent.

— N-am întrebat dacă ai văzut.

— Ceva am auzit, când mă întorceam… Am fugit, și n-a venit după mine. A rămas pe buza râpei. Dar n-am văzut ce era, domnule…

— Stai liniștit, Dumitre. O fi fost doar viscolul.

Viscolul. Și ce se ascundea în vâltoarea lui.

Își șterse fața. Mâneca îi era murdară de noroi. Căută un loc cât de cât curat.

— De aici și până la râpă nu mai e nimeni, domnule.

— Pot să treacă?

Dădu din cap.

— Fără să-i simțim. Nu știu cum e panta… Cât de greu se coboară… Dar până acolo, au tot locul pe unde să ne ocolească. Să ne ajungă în spate.

— Cât de mare e golul până la râpă?

— Nu-l umple un batalion, domnule. Un batalion adevărat, nu ca ăsta…

Auziseră. Tăceau. Așteptau. M-am întors spre Costa.

Stătea sprijinit de peretele tranșeei. Se uita drept înainte, spre întuneric.

— Măcar știm unde sunt. L-am strâns de umăr pe artilerist. Du-te și curăță-te. Vezi dacă Nuță a mai păstrat ceva prin gamele.

— Mai bine m-aș duce până la batalion, să-i raportez și domnului căpitan…

— Îl trimit pe Grigorie…

— Nu nimerește, domnule. Lăsați-mă pe mine. M-am obișnuit cu viscolul.

I-am citit în priviri. Nu era numai viscolul.

— Mai ia un om.

— Mă mișc mai ușor de unul singur.

— Așteaptă. Costa se uita pe deasupra noastră.

Florea Bucur se țâra spre noi. Își părăsise ascunzișul dintre copaci. Se opri pe margine, întins pe burtă.

— Se apropie cineva.

— Unde?

M-am dat la o parte. Sergentul trecu peste tranșee și se așeză pe valul de pământ. Oamenii se agitară.

— Dumitre, ține-i jos!

Ordinul trecu din gură în gură. Costa ieși din șanț și se duse lângă Bucur, cu binoclul în mână. Îi auzeam șoptind.

— Să se lase vântul… Erau în fața copacilor…

— Câți?

— Nu știu. I-am văzut când au ieșit din pădure.

Mi-am scos binoclul și l-am bătut cu el pe coapsă. Bucur se întoarse spre mine.

— Nu-mi trebuie, dom’ sublocotenent. M-am uitat și prin luneta lui Ilie, și se încețoșează. Se vede mai bine fără ea. Numa’ să se miște…

— Arată-mi unde erau.

Florea întinse brațul.

— De la copaci, cam cincizeci de pași. Și eu aș fi venit tot pe acolo. Trebuie să fie patrulă. Sau telefoane, pentru artilerie.

Costa alunecă în șanț. Își scoase ranița și începu să-și desfacă hamul.

— Dă-i binoclul. Nu e ca luneta.

Florea îl luă, fără un cuvânt. Se sprijini pe coate, ducându-l la ochi.

Costa își dădu jos mantaua, după care își puse hamul peste veston. Tocul lung al pistolului era la spate. Își trecu tăișul lopeții pe palmă.

— Artilerie!

Ilina se strecură înapoi.

— Cât de repede ajungi la batalion?

— E aproape, domnule.

— Spune-i căpitanului că e o patrulă lângă noi. Să nu tragă. Du-te repede.

Mitu Dumitran îl sprijini. Artileristul se cățără pe margine și se îndepărtă spre lizieră.

Costa își așeză carabina peste mantaua împăturită, alături de chipiu. Își strânse de câteva ori pumnul, până când mâna încetă să-i tremure.

— Vezi ceva, sergent?

Bucur îmi răspunse după o pauză.

— Nimic, dom’ sublocotenent…

Costa veni lângă mine.

— Cheamă-l și pe Ilie. Să fie mai mulți ochi.

M-am apropiat. Am vorbit foarte încet.

— Vrei să mori? Să scapi și să-i lași de izbelițe?

Ochii îi deveniră și mai sticloși. Se întoarse cu spatele la mine.

— Ia comanda cât lipsesc.

Trecu printre oameni până la capătul șanțului. Uitându-mă atunci la ei, mi-am dat seama cât de puțini eram. Costa își aruncă lopata afară. Se ridică în mâini și dispăru.

Nu aveam cum să-i opresc să se uite.

— Capul jos, soldat!

Ordinul fu inutil. Dar învățaseră cum să stea. Țevile învelite în pânză se îngropaseră în zăpadă. Florea Bucur îmi dădu binoclul înapoi.

— Luați-l, dom’ sublocotenent. Nu e de folos în viscol…

Alb. În lentile, fiecare denivelare se transforma într-o prăpastie fără contururi precise. Umbrele se amestecau cu zăpada. Mi-am agățat binoclul de gât și l-am băgat în manta, la piept. Cum spusese sergentul, era mai bine fără el.

L-am văzut pe Costa retrăgându-se spre vale. Înainta oblic, spre flancul drept. Unde Dumitru nu găsise pe nimeni. Urmele lui erau deja spulberate de vânt. Se pierdu în vârtejurile viscolului.

Florea ne făcu semn. Întâi, n-am distins nimic. Apoi, ceva se mișcă prin vânt. Florea se întoarse spre mine. Am dat din cap, fără să-mi iau ochii de la formele din întuneric. M-am mutat mai aproape de Ilie. Îmi era frică să clipesc. Să nu-i pierd. I-am arătat. Văzu imediat. Își potrivi luneta.

— Câți sunt? Respirația mea topea zăpada, dezgolind pământul bătătorit.

— Trei… Sau patru…

— Locotenentul e acolo?

— Nu.

Pe jos, petice de iarbă rămăseseră descoperite. Era ca un canal îngust, ce tăia poiana. La vremea dezghețurilor, apele își croiau drum prin el. O scobitură nu îndeajuns de adâncă să ascundă un om. Dar mai erau și vârtejurile de zăpadă.

— Dacă ajunge la copaci, e în spatele lor. Ilie își mișcă încet luneta, căutându-l pe Costa.

Șoapte. Caporalul Stancu le amuți. Oamenii se ghemuiră în tranșee. Nuță David și cu Gheorghe Puiu se așezaseră pe jos, cu picioarele la gură. Gheorghe își ținea ochii închiși. Ar fi putut să doarmă. Crucea de lemn îi atârna peste țeava puștii.

Pași repezi. Aproape. Ne-am întors, cu armele pregătite.

Dumitru Ilina ieși din pădure. Se târî pe coate și genunchi, ținându-și pușca cu amândouă mâinile. Coborî lângă mine.

— Dom’ căpitan a zis că dă ce ordine crede dânsul de cuviință. Vine încoace.

— Acum?

— E în urmă. Merge mai încet… Se înălță peste margine. L-am văzut pe dom’ locotenent Paul… Acolo, pe mâna dreaptă… Unde-i ruptura dinaintea râpei…

Ne-am uitat toți. Degeaba.

— A trecut… Își culcă obrazul pe pământ, cu fața la mine. Dom’ căpitan n-o să dea ordin să se deschidă focul. Vă zic eu.

— Nici n-are cum, Artilerie. De vreme ce o să fie aici, cu noi, nu la batalion… Ilie schiță un zâmbet, care se pierdu în aburul ce-i ieșea din gură.

Încet, se așternu liniștea. Îi auzeam frământând fundul șanțului cu picioarele. Sunete mici, purtate de vânt. Din când în când, se întorceau să se uite spre copaci. Spre pădure. Fiarele tăcuseră. Dar tăcerea lor era și mai apăsătoare.

— Cum o fi? Să stai acolo, în întuneric…

M-am întrebat la cine se gândea Florea. La Costa sau la cei care veniseră să ne ucidă...

Umerii lui Ilie Simion se încordară. I-am văzut și eu. Se apropiaseră. Le distingeam doar căștile de oțel de pe cap. Purtau tunici albe, care-i făceau aproape invizibili în zăpadă. Se opriră, să se aștepte unul pe celălalt. Viscolul îi învălui protector.

Nouăsprezece oameni. Eram acolo, în fața lor, iar ei încă nu ne descoperiseră. Vântul îi dezveli iar.

Ne-ar fi ocolit. Se duceau spre flancul nostru stâng, spre tranșeele batalionului lui Hotineanu. Oprindu-se des, la pândă. Fără să riște. Bănuitori și precauți.

Cel din frunte sări peste o viroagă. O denivelare ce n-ar fi putut ascunde nici măcar un câine. Dar Costa nu era un câine. Apăru în mijlocul lor, ca ieșit din pământ. Roti lopata. Tăișul îl lovi pe unul dintre ei în mijlocul feței. Soldatul căzu, când Costa lovea din nou. Sunet de metal. Slab. Vântul abia dacă îl aduse până la noi. O cască zbură prin aer. Aburi de sânge. Lopata sfărâmă osul, sub ceafă. Corpul rămase drept, pentru o clipă. Brațele tresăriră dezordonat. Apoi genunchii se frânseră.

O pușcă se ciocni de mânerul lopeții. Nu fu nicio luptă. Costa alunecă pe lângă cel care încercase să țintească. Împunse cu lopata, ca și cum ar fi fost o suliță. Soldatul primi tăișul tot în față. Se clătină. Scăpă arma. Își duse mâinile la ochi. Strigătul se pierdu în viscol.

Dispărură, înghițiți de un nor de zăpadă.

Am ascultat. Toți nouăsprezece.

În întuneric, Costa săpa în carne. Îl auzeam.

Vântul se stinse, mutându-se în altă parte. Fulgii plutiră încă un moment. Erau primii ce se așterneau peste petele fierbinți din jurul trupurilor. În viroagă erau acum numai cadavre. Dar nu și Costa.

Nimeni nu spuse nimic. Din gropile noastre, sfredeleam bezna cu privirea. Așteptând.

Hotineanu venea însoțit de un sergent și de un soldat. Se apropiaseră dinspre pădure, fără să se ferească.

Am coborât binoclul. Tunicile albe se amestecau cu zăpada.

Hotineanu rămăsese în picioare, deasupra noastră. Oamenii murmurară. L-am prins de poala mantalei. Se dezechilibră. Dar înțelese. Coborî lângă mine, urmat de cei cu care venise. Își învelise ceafa și partea de jos a feței cu un fular. Nu avea

mănuși. În întuneric, mâinile îi păreau negre.

— Se întoarce! Florea nu apucă să ne arate. Costa ieși din furtună. Alergă ultimii metri și se aruncă în tranșee.

Lângă tâmplă avea o tăietură adâncă. Sângele i se scursese pe gât, îmbibând gulerul vestonului. Rana deja se umflase, deformându-i trăsăturile.

— Caporal, adu-l pe Doctor.

Sângele de pe veston însă nu era al lui. I-am citit o agitație nouă în priviri. Ca și cum ar fi băut. Se duse la capătul șanțului, unde își lăsase ranița și mantaua.

— Domnule căpitan, nu v-am văzut mitralierele.

— N-a ajuns niciuna.

Costa luă un pumn de zăpadă și își șterse lama lopeții. Se întoarse spre Dumitru Ilina.

— Artilerie, au apucat să sape tranșee între noi și batalion?

— Au scurmat ceva, domnule… Adânci până la genunchi. S-au întins și-n pădure cu ele.

— Le-au scurmat… Costa înfipse lopata în peretele tranșeei. Își adună lucrurile.

Florea își schimbă poziția. Am pus binoclul lângă el. De data asta îl luă.

Cearcănele făceau ochii lui Hotineanu să semene cu niște găuri. M-am întrebat de cât timp nu dormea.

Gheorghe Puiu se ridică dintr-odată în picioare. Pușca îi alunecă alături. Apucă cu degetele rășchirate marginea șanțului.

— Când se va termina mărturisirea lor, Fiara venită din Adânc va face război cu ei și-i va birui. Iar trupurile vor sta neîngropate și nu vor mai fi puse în mormânt!

Frații Dănilă îl traseră jos. Gheorghe nu se împotrivi. Își cuprinse capul cu mâinile. De pe buze îi mai ieși un susur:

— Trupurile neîngropate… Toți… Cu trupurile neîngropate…

Urletul izbucni din deșertul alb. Acoperi viscolul, secunde fără de sfârșit. Făcu vântul să amuțească.

Era în mințile noastre. Ni se scurgea ca o otravă, în sânge. Am simțit frică. Am simțit nebunia, la pândă. Aproape. Răsuflându-mi în față.

Am putut să respir abia când urletul s-a oprit. Costa își îmbrăcă mantaua. Am crezut că nu auzise. Dar când i-am zărit mâinile, tremurau nestăpânit.

Doctorul ajunsese lângă noi. Stătea nemișcat, privind peste

marginea tranșeei. Nu erau decât nori de zăpadă, fierbând în viscol. Cadavrele erau pierdute în întuneric. De unde venise urletul.

— Ce, Doamne iartă-mă, a fost asta?

Cuvintele lui Hotineanu mă treziră la viață. Am văzut cu coada ochiului zbaterea de lângă copaci. Iapa Doctorului se lupta să se smulgă din legături. Am făcut un efort de voință ca să nu mă uit iar spre beznă. I-am spus lui Costa:

— În noaptea asta nu avem focuri.

— Nimeni nu are. Nici noi, nici ei. Sergent, se vede ceva?

Florea coborî binoclul.

— Zăpadă și vânt. Nu mai sunt nici morții.

— Ce morți?

— Au trimis o patrulă. Să afle unde suntem. Dacă deschideați focul, ar fi aflat. Sângele i se întindea pe față. Doctorul trecu repede pe lângă mine. În nări îmi ajunse mirosul de ierburi al absintului.

Costa îl apucă de braț pe Ilina. Se ținu de el, să nu cadă. Hotineanu abia atunci descoperi gradele de pe umerii Doctorului. Făcu ochii mari.

— Domnule maior…

— Dă-te la o parte și scutește-mă cu maiorii dumitale!

Dinspre vale se auzi un ropot de împușcături. Ecourile lor se împrăștiară printre copaci. Am tresărit cu toții.

— Puști ca ale noastre, spuse Ilie.

Răsunară alte arme. Răspunsul, din depărtare.

— Ăștia-s puțini…

— Trei sau patru. Tot o patrulă.

Puștile germane tăcură. Nu și celelalte.

— S-au retras.

— Sau sunt morți, spuse Hotineanu.

M-am întors spre el.

— Nimeni nu trage după morți, domnule.

Gheorghe Puiu se zbătu fără vlagă în strânsoarea lui Cristache.

— Ne amăgește… Astea sunt semnele Fiarei…

Nu mai striga. Șoptea, uitându-se de la unul la altul cu ochi pustii, ca ai unui orb. Frații Dănilă îl culcară cu forța pe fundul tranșeei. Gheorghe gemu. Îi astupară gura.

— Lăsați-l să respire! Îi dădură drumul. Gheorghe se înecă și

începu să tușească.

Hotineanu nu mai voia să fie acolo. I-am citit-o în priviri.

— N-o să puteți să opriți toate patrulele. Data viitoare când se apropie, ordon să se tragă.

— Cât de mult trebuie să se apropie?

— Cât să pot vedea în ce trag. E tot ce pot să-ți promit, domnule sublocotenent.

— Îmi ajunge.

Hotineanu trecu pe lângă mine.

— Ai prea multă încredere în locotenentul dumitale.

— Nu mi-a rămas altceva, domnule.

Dădu din cap.

— Mi-a raportat artileristul unde sunt ceilalți. Acum, că i-am auzit, trimit un curier. Să aflu de ce au plecat vânătorii. Și unde sunt mitralierele noastre. O să treacă prin spatele vostru. Ca să știți…

Se cățără afară. Sergentul și soldatul îl urmară. Fixă încă o dată învolburarea zăpezii, în depărtare.

— Suntem alături. Când se luminează, o să ne vedeți. Schiță un salut pentru maior și se furișă spre copaci, însoțit de umbrele sale.

M-am dus spre capătul șanțului. Doctorul luă o sticlă plină din geantă. Turnă absint peste un bandaj și începu să curețe rana lui Costa.

— Uite cum irosesc băutura! Ia un gât. Să-ți amorțească durerea, când te cos.

— Nu-mi trebuie. Mai toarnă. Să acopere mirosul sângelui…

Râse. Avea ochii sticloși, fără nicio lumină în ei. Sângele i se întinsese pe obraz și în păr. Fața era murdară, ca și cum ar fi purtat doar o jumătate de mască.

Gheorghe se agită pe fundul șanțului.

— Doamne… Doctorul scoase sticla în care amestecase absintul cu valeriană. Se ridică cu greu și se îndreptă spre Gheorghe.

— Ajutați-mă!

Frații Dănilă îl ținură. Doctorul îi duse sticla la buze. Păstră ultima înghițitură pentru el, apoi aruncă sticla goală în noapte.

— Măcar cu asta o să dorm, orice ar fi. Ai face bine să te întinzi. Arăți mai rău ca Paul.

— Tot dumneata mi-ai oblojit rana, Doctore.

— Ca să-l cos cum trebuie, ar fi trebuit să fiu treaz. Sau mult mai beat.

Când termină, firele erau încrucișate gros peste buzele rănii. Dar sângerarea se oprise. Costa nu-și mai pusese chipiul. Se duse lângă Florea. Amândoi scrutau întunericul. Curierul lui Hotineanu abia trecuse.

Pe Ilie l-am mutat la celălalt capăt al tranșeei. Aveam nevoie de ochi buni peste tot. Nu mai știam cât era ceasul. Al meu se oprise după ora zece. Ziua sau noaptea. L-am întors, doar ca să simt într-un fel scurgerea timpului. Minutele erau ore. Viscolul continua cu aceeași forță, umplând cu zăpadă și ultimele petice de pământ rămase dezgolite. Curând, totul fu alb.

Doctorul adormise. La câțiva metri de el, mai sus, iapa stătea cu botul lipit de trunchiul copacului. Sanitarul îi pusese pe spinare o foaie de cort. Nu se mai auzeau urlete. Pe cel dinainte poate că îl uitase. Era binecuvântarea ei.

Era mijlocul nopții. Nu-mi trebuia un ceas ca să știu că zorii erau departe.

— Or să ne atace, dom’ sublocotenent?

Aerul era încărcat de umezeala zăpezii proaspete.

— Poate în zori, Nuță. Dar mai e mult până atunci.

M-am uitat la Costa. Era singur. Florea se ghemuise pe jos, încercând să adoarmă.

Costa avea ochii deschiși. Stătea nemișcat, măturat de rafalele vântului. O parte din zăpada depusă pe păr se topise și înghețase. Fața îi era albă ca porțelanul. Părea că și sângele scurs pe obraz înghețase. Abia dacă se mai distingeau pete vineții în jurul rănii. Nu dormea. Vocile tăcuseră. Pentru el nu avea să mai fie odihnă.

Schimbasem santinelele. Oamenii trebuiau să se odihnească. Măcar să se refugieze în liniștea de pe fundul șanțului, simțind căldura trupurilor celor de alături. Să fure câteva momente de pace, departe de vuietul viscolului.

M-am dus lângă Gheorghe Puiu. Nu mai scosese un cuvânt. Frații Dănilă ațipiseră de o parte și de cealaltă a lui. Gheorghe era în picioare. Somnul dat de valeriana Doctorului fusese scurt.

M-am lăsat jos, cu pușca sprijinită de umăr. Ceasul îmi bătea secundele în palmă.

Nuță David povestea ceva. Cobuz, Mitu Dumitran și cu Nicu Ciucu erau lângă el, așezați pe raniță. Îl ascultau cu capetele

plecate. Nuță termină și râse răgușit. Doar el. Nu păru să observe. Se cuibări mai bine în locul strâmt.

Am ridicat ochii. Cerul de deasupra era mai negru decât marginile tranșeei. Jos, vântul aproape că amuțise. Caporalul Stancu trecea de la o santinelă la alta, pășind peste cei adormiți. Simțeam mirosul de pământ și de rădăcini. Somnul mă ajunse pe nesimțite. Sunetele erau din ce în ce mai depărtate. Cineva gemu încet. Costa luă un pumn de zăpadă și-l apăsă pe rană. Apa i se scurgea printre degete. Fu ultima imagine, înainte să alunec în vis.

Cunoșteam pădurea. Știam că o cunosc, chiar dacă nu recunoșteam nimic din ce era în jur. Erau doar copaci tineri. Zăpada le îngreuna crengile subțiri. Nu era nicio adiere de vânt. Niciun zgomot. Pașii mei rămâneau muți.

Coboram. Panta era lină. Simțeam muntele undeva, înapoi. Aproape, era valea de unde ar fi trebuit să se audă apa curgând.

Nu vedeam decât copaci. Între ei, acoperite de zăpadă, erau forme lungi de trunchiuri căzute. Pădurea veche, din cadavrul căreia își trăgea seva cea tânără.

Îmi ieșea abur din gură. Rămânea suspendat în aer. M-am oprit și am dat cu palma peste el. Mi se încolăci în jurul degetelor, iar apoi încremeni din nou în nemișcare. Am pornit mai departe. Știam unde eram și știam unde trebuia să mă duc.

Liniștea era densă. Mă apăsa cu greutatea ei.

Firele nu mai existau. Se prăbușiseră o dată cu copacii de care fuseseră legate. Se îngropaseră împreună cu ei. M-am aplecat și am dat zăpada la o parte. Se mișcă leneș, de la sine, ca aburul. Dedesubt erau frunze, mâncate de putreziciune, de parcă ar fi fost carne moartă. Sârmele zăceau încă întinse, printre ele. Se înnegriseră. Ca și oasele legate de ele. Am simțit un gol în piept.

Cu coada ochiului, am prins o mișcare de o clipă. Alb deasupra albului.

Când am întors capul, nu mai era nimic.

M-am ridicat. Voiam să fug. Aș fi făcut-o, dacă picioarele mi s-ar fi desprins din zăpada ce se închisese în jurul lor.

Bătăile inimii mi se domoliră treptat.

Picioarele mi se mișcară. Numai că nu le simțeam. Am dat la o parte o creangă. Zăpada de pe ea nu căzu. Nu păstră nici măcar urma atingerii mele.

Un copac tânăr, la pământ. Nu mai apucase să crească. L-am ocolit. Crăpăturile de pe scoarță se adânciseră. Marginile lor luceau. Am pus palma pe el. Era rece și tare. Devenise piatră.

Am descoperit bordeiul în fața mea. Părea mai scund. Troienele îl înconjuraseră, dar zăpada nu se așternuse pe acoperiș și pe pereți. Am înaintat, până când am simțit căldura pe față. Căldura care topea zăpada.

Acoperișul era umed. Picăturile de apa erau imobile. Nu se scurgeau. Se opriseră, înainte să alunece.

Ușa fusese închisă cu un drug de fier, pe dinafară. L-am apucat cu amândouă mâinile. Nu se clinti. I-am dat drumul și am făcut un pas înapoi. Îl simțisem cum mi se împotrivea.

Un sunet. Un miros.

M-am apropiat din nou. Drugul se desprinse, fără să-l ating. Căzu. Pământul uleios îl înghiți.

Apa mustea între cuiele ușii. Le măcinase. Rugina se scursese peste lemn. Alcătuia un desen. Am distins un contur. Ceva ce mai văzusem în altă parte.

Am întins mâna. L-am pipăit.

O străfulgerare. Creierul mi se goli. O singură imagine.

Și o singură senzație.

Rece… Ca sticla ferestrei, pe fruntea mea. Ochi, țintuindu-mă din noapte…

N-am mai simțit nimic. Mi-am auzit strigătul, de parcă ar fi fost vocea altcuiva.

Timpul era altfel… Mă rătăceam în el…

Eram tot în fața ușii.

Sunetul… Mirosul…

Înăuntru…

Ușa se roti în balamalele ruginite, fără niciun zgomot.

Căldura îmi mângâie fața. Lumânări. Sute de lumânări. Flăcările se ridicau drept, fără să tremure. Ceara se scursese pe dușumea. Lacrimi de ceară.

Lumina flăcărilor nu reușea să răzbată spre tavan. Nu existau umbre. Întunericul rămăsese la fel de greu deasupra lumânărilor.

Dar totul era acolo: pereții goi, fereastra cu oblonul închis, culcușul, zdrențele. Însă nu le vedeam. Vedeam doar deschizătura din podea, înconjurată de lumânări.

Trapa avea un zăvor. Aproape de culcuș. Ca mâna celui întins

să poată ajunge la el. Să-l țină închis. Mereu.

Dar acum era tras. Și gaura se căsca în podea, descoperită.

Am intrat, călcând peste lumânări. Se răsturnară. Nu se stingeau. Flăcările lingeau ceara de pe jos, topind-o printre crăpăturile podelei. Groasă, ca un puroi.

Colțurile se tociseră. Peste trapă se așezase țărână. Lemnul își pierduse culoarea. Dar, acolo, în bordei, totul avea aceeași culoare. Roșul flăcărilor.

Pereții se zguduiră. Oblonul ferestrei se smuci în balamale. O izbitură. Vibrația trecu prin sufletul lemnului, până la tălpile mele. Ceva ocolea bordeiul, venind spre ușă. Zgâriind pereții.

Eram în mijlocul încăperii. Doar la un pas de trapa din podea. Săpase în stâncă. Nu adânc. Atât cât să încapă un singur trup prizonier. Unul mărunt. Ca al unui copil.

Râcâitul se întrerupse.

Ajunsese la ușă. În spatele meu.

O respirație.

Flăcările tremurară. Apoi se stinseră, toate odată. Ușa se trânti. Am urlat.

Îmi trebuiră câteva momente să-mi dau seama că aveam ochii deschiși.

Când am început să simt frigul, am clătinat capul. Chipiul îmi alunecă pe umăr și căzu. Stăteam ghemuit, cu genunchii la gură. Mușchii amorțiți îmi trimiseră semnalele durerii, trezindu-mă de tot.

Viscolul urla deasupra mea. Am gemut, aplecându-mă într-o parte. Am atins patul unei puști. Caporalul Stancu se trase spre Gheorghe, făcându-mi loc. Se uită în treacăt spre mine, după care privirea îi fugi peste marginea tranșeei.

M-am ridicat în genunchi, așteptând să încep să-mi simt picioarele.

Un sunet îndepărtat. O împușcătură. În vale. Am ascultat. Se auzi încă una.

Mi-am descleștat pumnul. Țineam ceasul în palmă. L-am ridicat în dreptul ochilor. Trecuseră doar puține minute. L-am scuturat. Ticăia regulat, așa cum făcuse și până atunci.

Frații Dănilă își deschiseră ochii în același timp. Nu trebuiră să se miște. Aveau deja puștile în mâini.

— Stați liniștiți! Nu-i nimic… Cristache, când am trecut prima dată pe la bordeiul călugărului, tu ai fost înăuntru…

— Nu e călugăr, dom’ sublocotenent.

— Pustnic, călugăr… Ce-o fi… Tu ai intrat înăuntru?

— Da, domnule. Am găsit securea aia. Pe care i-ați dat-o înapoi…

— Ai văzut vreun beci sau ceva care să…

— Era, domnule. O gaură în podea! Ca o cămară, să stea bucatele îngropate. V-am spus și atunci…

— Era deschisă?

— Atunci era. Astăzi nu. Dumneavoastră n-ați văzut-o?

Am clătinat din cap.

Se uită la mine, gândindu-se.

— Ușița nu e din același lemn ca dușumeaua. Ar fi trebuit să răsune altfel când ați călcat deasupra.

— Era țărână pe jos. Peste tot.

— Întâia oară, când am fost doar eu, era mizerie și putoare de hoit, dar pe podele nu era țărână. Probabil că a presărat-o după aia. Dumnezeu știe de ce, că nu e în toate mințile…

— Cât de adâncă era?

Pe față îi trecu o umbră. Înțelese.

— Credeți că și-a băgat fata înăuntru?

— Ar încăpea?

— Culcată, da. Și cu picioarele strânse… Nu e prea înaltă… Dom’ sublocotenent, credeți că a omorât-o și a pus-o acolo?

— De ce să fie moartă, Cristache?

— Păi… N-o fi nici ea întreagă la minte, dar închisă acolo, în întuneric, nu cred c-ar sta de bunăvoie… Și nu s-a auzit nici măcar un oftat, cât am fost noi înăuntru. Ce facem, domnule?

— Ce să facem? Simțeam din nou amorțeala. Ce putem să facem noi, Cristache? Nu e treaba noastră. Nu știu nici dacă o să mai ajungem vreodată acolo.

Erau unul lângă celălalt. Privirile lor mă ardeau.

— Cum ziceți dumneavoastră, dom’ sublocotenent. Dar mă gândeam… Își alese cuvintele. Mirosul morții adună fiarele. Și prea multe fiare s-au arătat în noaptea asta. Ceva nu e cum trebuie să fie, domnule. Și poate că ar trebui îndreptat.

Mi-am luat doar pușca. Am pus ranița între ei.

— Stați pe ea. Pământul e rece. Mai dormiți, până vă vine rândul să schimbați santinelele.

Ne-am uitat toți trei la Gheorghe Puiu. Fixa întunericul, cu patul armei înfipt în umăr.

M-am ridicat. Mușchii picioarelor mă săgetară. M-am oprit lângă Gheorghe.

— Scutură-te…

Zăpada se depusese pe capelă și pe umerii mantalei. Nu răspunse. Nu se mișcă.

Stancu se trase lângă peretele tranșeei, lăsându-mă să trec. Am pășit peste Doctor. Sanitarul îi veghea somnul, frecându-și mâinile înghețate.

Ilie Simion și cu Alradii erau ultimii din șir. Viscolul îi îngropase și pe ei. Mai departe era doar pădurea, pierdută undeva, prin norii de zăpadă.

— S-a întors curierul?

— Nu, domnule.

— Poate a trecut prin altă parte.

Ilie întinse brațul și îmi arătă o pată întunecată pe albul zăpezii. Lupul părea o buturugă sau un bolovan mai mare. Alături erau alte urme. Vântul încă nu le șterse.

— A stat tot timpul lângă noi. Și nu cred că a venit singur, domnule. Socot că dacă curierul s-ar fi întors, l-am fi simțit. Noi sau ei…

Copacii se dizolvară iarăși în viscol. Mi-am șters zăpada de pe pleoape. Ultimii aburi ai somnului se împrăștiaseră.

— Mai degrabă n-a găsit pe nimeni, dom’ sublocotenent. Și atunci a fugit.

— Artilerie a zis că erau alte tranșee, spre vale.

— A trecut ceva timp de când a fost Artilerie să le vadă.

— Nu-i nicio oră, Ilie.

— Se poate face mult drum într-o oră, domnule.

— Nu ne-au părăsit, sergent. I-ai auzit trăgând.

Se uită la mine, după care ridică din umeri.

— Cum spuneți dumneavoastră… Dar flancul ăsta tot descoperit stă, cu sau fără ei.

Ar fi putut să caute golul și să ne învăluie. Dacă s-ar fi domolit viscolul.

— Curând, s-or sătura să aștepte. Ne-ar fi prins bine măcar o mitralieră, domnule.

— Și o armată să ne păzească, dom’ sergent. Alradii încercă să râdă. Își acoperise urechile cu o fâșie tăiată dintr-o foaie de cort. Un ciuf blond îi înghețase deasupra frunții.

Ilie cercetă iarăși pădurea din spate. Apoi copacii care

reapăruseră prin viscol, în vale.

— Pune cât mai mulți oameni la odihnă, sergent. Deocamdată ajung ochii voștri.

— Cât mai e până în zori, domnule?

Am deschis inutil capacul ceasului. Apoi l-am strecurat în buzunar.

— Aș vrea și eu să știu.

Acolo, timpul trecea altfel.

— Aș zice că e încă noapte plină, domnule.

— Gerul mușcă… Mai treziți-i, să nu înghețe în somn.

Cei care putuseră să adoarmă. Fără valeriană și absint. Liniștea din sticla Doctorului.

M-am dus spre capătul celălalt al șanțului. Tranșeea noastră. Ne apăra, dar tot atât de bine ar fi putut să ne fie și mormânt.

M-am apropiat iarăși de Gheorghe. Nu se clintise din locul lui. Carnea încă trăia. Dar, înăuntru, ceva se stinsese.

Sanitarul își frământa mâinile, de parcă ar fi vrut să-și smulgă degetele. M-am lăsat jos lângă el. Își suflă în pumni.

Fața Doctorului era caldă. Am avut senzația că respirația stătea să se oprească din clipă în clipă.

— Ți-e frig, soldat?

— Nu, domnule…

Privirea i se opri într-un târziu asupra mea.

— Atunci, poate îi e maiorului.

— Nu simte. Mâna îi fugi spre marginea foii de cort, cu care era învelit Doctorul. Trase de ea, pentru a suta oară. E bine… Trebuie să doarmă…

— Și tu?

— Eu… nu pot, domnule.

— De unde ești, soldat?

— Din Vlașca.

— Vlașca… Te așteaptă cineva acasă?

— Părinții, domnule. Și o soră, mai mică decât mine.

— O să-i vezi, soldat. O să te întorci la ei.

Era slab. Avea riduri pe frunte, ca un bătrân. Vru să zâmbească. Înghiți cu greu. Își strânse mâinile la piept.

— Ai pușcă?

— Nu. Mi-au luat-o…

— Cere una. O să-ți dea galonații. Stai cu Doctorul și n-o să pățești nimic.

L-am lăsat. Singur. Cum eram toți.

La capătul celălalt, nimeni nu dormea. Caporalul Ilina, Mitu Dumitran și cu Florea Bucur. Erau la câțiva pași de Costa. Parcă voiau să se țină cât mai departe de el.

— Se vede ceva, Floreo?

— Numai ei... Îmi arătă, fără să se întoarcă. Obosise să-i mai privească.

Lupii stăteau strânși unul în altul. Zăpada se depusese peste ei. Amândoi erau cenușii, dar viscolul îi îmbrăcase în alb. În jurul gâturilor, blana înghețase. Vântul îi biciuia dintr-o parte. Nu se fereau. Dispăreau și apăreau, între vârtejuri.

— Așteaptă să crăpăm, spuse Mitu.

— Dacă asta ar fi vrut, erau în viroage, să caute nemții din patrulă.

— Or fi alții acolo, dom' caporal.

— Ceva a fost... Doar am auzit cu toții. Ilina își scutură zăpada de pe pânza ce înfășură țeava.

— Când au venit?

— După ce s-a auzit... Florea aruncă o privire fugitivă către Costa. Ce o fi fost acolo...

Locotenentul stătea întins pe spate, cu carabina Mauser în brațe. Fața ar fi putut să-i fie tăiată în gheață. Singura pată întunecată era rana de lângă ureche.

Nemișcați, cu spinările arcuite, lupii se uitau la el.

Era cel mai aproape de ei. Mi-am spus-o în gând de mai multe ori.

— Ne pândesc... Ar trebui să le-o luăm înainte... Două gloanțe. Unul pentru fiecare, murmură Mitu Dumitran.

— Nu fiarele alea sunt grija noastră, mârâi Florea Bucur cu dinții strânși.

Artileristul își culcă țeava puștii pe marginea șanțului, îndreptată spre ce ascundea viscolul. Dar privirea îi fugea mereu spre cei doi lupi.

— Știți de ce mi-e mie frică? De ce o să se întâmple când or să plece.

Lupii plecaseră două ceasuri mai târziu.

Nu mai puteam să mă gândesc la altceva decât la frig. Aveam toți mușchii încordați și nu reușeam să-mi stăpânesc tremurul. Zăpada mi se așeza pe obraji și nu se mai topea. Din când în când, o ștergeam. Pielea mă durea când rămânea iarăși

descoperită.

Nu era ger. Era frigul umed al unei ierni începute prea devreme. Dar în trupurile noastre, amintirea ultimelor zile de toamnă încă nu se stinsese.

Lupii se ridicaseră cu urechile fremătând. Ne obișnuisem în asemenea măsură cu nemișcarea lor, încât, în prima clipă, n-am înțeles ce se petrecea. Se retrăseseră spre pădure, cu cozile între picioare. Și, așa cum spusese Costa, acolo se opriseră încă o dată, să ne măsoare cu ochi cruzi și inteligenți.

Simțiseră.

După minute lungi, primul tun lătră în vale, unde ar fi trebuit să fie pozițiile celorlalți. De unde nu se mai întorsese niciodată curierul lui Hotineanu. O voce singuratică, în viscol. O piesă de câmp, cum auzisem la Azuga. Și, tot ca acolo, când primi răspunsul, marginile cerului se desprinseră, iar noaptea se sparse în bucăți în jurul nostru.

Obuzele cădeau într-un ritm precis, ca de ceasornic. Pământul se scutura sub noi, aruncându-ne dintr-un perete în altul. Pădurea se aprinsese în vale, luminând norii grei de zăpadă. Auzeam tirul obuzierelor grele apropiindu-se. Metodic. Pas cu pas. Strivind totul în drumul lor. Copacii explodau în aschii și flăcări, zburând în noapte. Pădurea murea sub bătaia flerului. Care ne căuta pe noi, cei îngropați în pământ.

Am încercat să număr secundele dintre explozii. Apoi le-am pierdut șirul. Urlam neauzit, cu urechile astupate. Fuseseră întâi obuzierele grele. Li se alăturaseră aruncătoare de 270 de milimetri și tunuri de câmp, al căror sunet abia dacă mai răzbătea printre tunetele celorlalte guri.

Focul se mută. Veni spre noi. Aproape. Din ce în ce mai aproape. Fu în jurul nostru. Iar apoi peste noi.

Pământul se sfărâma. Se rupse, lăsându-ne să cădem în adâncuri Aerul, dintr-odată fierbinte, îmi arse gâtul și plămânii. Apoi gura îmi fu plină de nămol cu gust de fum. Trupuri veniră peste mine, acoperindu-mă. M-am luptat să ies, să respir. Deasupra noastră, un brad se dezintegră într-un glob de foc, iar bucăți din el, transformate în jar aprins, se revărsară peste noi. Noaptea se făcu roșie. Crengile în flăcări căzură în tranșee. Cineva se ridică, încercând să le scoată de acolo. Dar suflul îl smulse, aruncându-l în vâlvătaie. Un nou tunet. Cu ochii larg deschiși nu vedeam decât forme neclare. Lumini. Picioare care

mă călcau. Apoi luminile dispărură. M-am întors cu fața în sus. Treptat, marginile șanțului se opriră din mișcare, recăpătându-și conturul. Simțeam exploziile îndepărtându-se. Dar nu le mai auzeam. Noaptea mea devenise tăcută.

O melodie... Degetele ei abia atingeau clapele. Foșnetul ascuns al mătăsii, când se aplecase peste pian. Notele se prelungiră, întârziind să se stingă. Ochii ei se închiseseră. Asculta orchestra care nu era acolo. Pentru ea, încăperea întunecată era plină, iar candelabrele de cristal își împrăștiau lumina orbitoare peste instrumente. Mâinile coborâră din nou peste clape. Iar atunci am putut să văd și eu orchestra. Și n-a mai fost nimic altceva. Doar ea și muzica.

Lacrimile mi s-au amestecat cu noroiul. Am ascultat pe cineva care nu mai era în lumea asta. În noaptea de foc, am știut că rămăsesem singur.

Fum. Zăpada dispăruse. Doar ici și colo, pete albe. Eram în picioare. Mă ridicasem singur. M-am împiedicat de ceva. Un trup ghemuit. Se mișca. Trăia. Ca și mine.

Am înghițit, simțind pentru prima dată durerea. Cineva mă răsuci. Figura Doctorului îmi apăru înainte. Spunea ceva. Mă lovi peste față. Am ridicat mâinile, să mă apăr. Mi le dădu la o parte. Mă atinse din nou, pe urechi, apoi îmi arătă palmele. Vorbea. Zâmbea. Mă bătu pe umăr și se aplecă peste trupul de lângă mine.

Sunetul deveni mai puternic. Un tren, intrând într-o gară goală.

Doctorul stătea deasupra lui Sandu Jucan. Se zbătea, ferindu-se de mâinile Doctorului, care îi căutau ochii. Striga. Iar eu am început să-l aud.

Noaptea se întoarse cu un vuiet în jurul meu. Exploziile răsunau acum pe flancul stâng. Departe, unde nu mai era nimeni. Poate doar fiarele.

Costa mă cerceta, cu ochii săi opaci. Între noi, Florea Bucur și cu Dumitru Ilina se ridicau din tranșee. Costa era în același loc, de parcă nu s-ar fi clintit nicio clipă. Am urlat, auzindu-mi vocea cu ecou.

— E moartă! M-am dus spre el, îmbrâncindu-i pe ceilalți. E moartă, și tu ai știut...

Vocea mi se frânse.

Se uită peste mine. Vorbi tare, să acopere exploziile și

trosnetul copacilor sfârtecați de ele.

— Sergent! Scoate trei oameni din întărituri, să stingă focurile din spatele nostru!

Cioturile aprinse ne luminau adăpostul. Chiar și prin viscol.

— Mă duc eu, domnule!

— Nu tu, Artilerie. Tu o să te duci la batalion, să vezi ce-i cu ei.

Fum înecăcios. Cenușa se stingea în noroiul de pe fundul tranșeei. Valurile de zăpadă rece năvăliră asupra noastră, ca o binecuvântare.

Doctorul venise după mine.

— Băiatul ăsta n-o să mai lupte. Nu știu cât de afectați sunt ochii. Trebuie să aștept până la ziuă… În rest… Sunt toți…

— Nu s-a terminat.

Exploziile se apropiau iarăși. Costa era în picioare, pe marginea tranșeei. Asculta, scrutând întunericul.

Două explozii cutremurară pământul. Și mai aproape.

Șuierăturile veniră dinspre cer. Fără vocea tunurilor, înaintea lor. Aruncătoare.

Obuzele căzură în pădure. Suflul mătură fulgii de zăpadă spre noi. Costa își acoperi fața cu brațul. Apoi coborî în tranșee, lângă mine.

— Elena nu mai voia să trăiască. Ai ajuns prea târziu, să mai schimbi ceva.

Exploziile izbucniră în fața noastră, luminând cortina de zăpadă. Pentru o clipă apărură siluetele copacilor. Costa asculta. Ochii i se adânciseră în orbite. Erau două hăuri fără fund.

— Trag orbește! Nu știu unde suntem…

Obuzele de 42 centimetri loviră pământul ca două ciocane. Am simțit cum oasele mi se fărâmițau în corp. Crăpături late de o palmă apărură în pereții șanțului, în vreme ce noroiul de pe fund țâșni până deasupra capetelor noastre. Am scăpat pușca. Degetele cu care o țineam erau amorțite.

Dar căzuseră departe. Pădurea gemu în spatele nostru, mărunțită de șrapnele. O ploaie strălucitoare se ridică spre cer. Ca și cum stelele încercau să se întoarcă pe boltă.

— Crucea și dumnezeii mamii lor! murmură Ilina, întins pe spate.

— Fuzante!

— Capul jos! Era vocea Doctorului, de undeva, de la

jumătatea tranșeei…

Puține ajunseră până deasupra noastră. O ultima licărire, și se stinseră în beznă.

Căzură altele. Am săpat, cu lopețile și cu mâinile. Ne-am ghemuit în scobiturile proaspete. Urlând, atunci când în aer era doar fier…

De câteva ori, între explozii, pentru mine fusese iarăși doar tăcere. Dar nu am mai auzit pianul. „.

Veniseră zorii. Întâi, i-am simțit doar în felul în care vântul îmi tăia fața în momentele în care ne ridicam să ne uităm afară. Atunci când tirul se muta spre vale. Unde părea sa întârzie tot mai mult. Apoi, prin norii de zăpadă apăruseră resturile fumegânde ale copacilor. Iar după aceea, începuseră să se zărească întăriturile lui Hotineanu.

Tirul artileriei încetase.

Atunci ieșiseră din întuneric și soldații cenușii.

Doctorul își coborâse bărbia în piept, așezând palma pe fruntea lui Jucan. Țevile înfășurate în pânză se înșiraseră pe valul de pământ.

Costa se întorsese spre mine.

— Pădurea e în spate. Putem să ne pierdem, înainte să ne vadă.

Gândurile îmi înghețară.

— Ce crezi că pot face nouăsprezece oameni, altceva decât să moară?

Așteptă. Apoi spuse tare:

— Nu trage nimeni! Floreo! Schimbă-l pe Ilie. Îl vreau aici. Bucur fugi prin tranșee. Tropotul pașilor lui îmi răsună în urechi mai puternic decât vuietul viscolului.

Costa se aplecă spre mine.

— Dar poate că o să trăim… Râse încet. Își golise cartușierele pe margine, de o parte și de cealaltă a țevii.

Cuvintele îmi ieșiră de pe buze, zgâriindu-mi gâtul:

— Puneți baionetele!

Fier atingând alt fier. Mâini nesigure. Gheara din piept. Mi-am scos lopata și am înfipt-o lângă mine.

— Artilerie, flancul drept! Stancule, la mijloc!

Veneau. Fără să alerge. Din când în când, norii de zăpadă îi ascundeau. Vântul purta până la noi ordinele comandanților.

În vale începură împușcăturile. Acoperiră viscolul. Și sunetul

ultimelor obuze.

Din pozițiile lui Hotineanu răsună un singur foc de armă.

Costa urlă:

— Nu trageți! Ilie! Împușți pe cine trage fără ordin!

Lui Gheorghe îi alunecă patul puștii pe umăr. Se clătină. Marcu Dănilă îl apucă de centură, ținându-l să nu cadă.

Gheara îmi scormonea adânc pieptul.

— Mitraliere, dom' locotenent. Vocea lui Ilie nu avea nicio inflexiune. Se culcase peste Mauserul cu lunetă, ancorându-se cu genunchii în peretele tranșeei.

Costa își scoase binoclul. Îi șterse lentilele cu mâneca.

— Lasă-i să iasă dintre copaci.

— Caută loc să le așeze!

— Așteaptă…

Nu vedeam nimic. Fulgii spulberați de vânt îmi intrau în ochi.

Focul de armă scăpat din tranșeele lui Hotineanu îi gonise la adăpost. Dar pentru că nu mai urmaseră altele, se ridicau. În spatele lor, copacii începuseră să se miște.

— Cavalerie!

Traversau prin fața lizierei. Am simțit pământul trepidând. Coborau. Se duceau spre vale. Dispărură, înghițiți de viscol.

Deasupra văii, pâcla dimineții era roșie. Sunetul împușcăturilor era acum continuu. Mi-am șters ochii, îngropându-mi faţa în îndoitura cotului.

Un vuiet. Obuze de 42. Căzură în râpa lui Ilina. O perdea de pământ se ridică spre cer. Se prăvăli peste pădure, zdruncinându-ne în adăposturi.

Curățau drumul pentru șarjă.

Hotineanu deschise focul.

— La comanda mea! Așteaptă!

În zare, soldații începură să alerge. Uralele sălbatice ajunseră la noi.

— Ilie, mitralierele?

— Se mută!

— Încă puțin, sergent.

Veneau în salturi scurte. Erau prea departe pentru gloanțele soldaților lui Hotineanu. Iar viscolul era înșelător.

Mă auzeam respirând. Repede. Prea repede. Palmele îmi erau umede. Cartușele… Alături… Nu le vedeam… Le-am pipăit încă o dată. Nu-mi ajungeau! Mi-am deschis cartușierele de pânză de

la brâu. Degetele mi se înțepeniră. M-am oprit. Încă o mișcare, și gloanțele dinăuntru s-ar fi împrăștiat pe jos... Piedica... Trăgaciul... Am atins ranița cu piciorul. Era lângă mine...

Binoclul. Mantaua era descheiată. L-am scos. În lentile totul era alb. Numai alb...

Apărură atât de brusc, încât am tresărit, gata să fac un pas înapoi. Întâi, o singură pată cenușie. Apoi, alta. Și încă una...

Mi-am îndesat binoclul în veston. Țeava tremura. Am împins patul în umăr. Aș fi vrut să mă pot gândi la ceva. La orice. Mintea îmi era golită de gânduri. Am strâns ulucul învelit în pânză. Tremurul se opri.

— Vezi cavaleria, Ilie?

— Nu știu, domnule. Am pierdut mitralierele!

Le regăsi atunci când un râu de gloanțe se revărsă spre pozițiile lui Hotineanu. Infanteria se ridică din zăpadă și porni la atac.

Încercau o învăluire. Din tranșee abia dacă se mai trăgea. Puștile tăceau, amuțite de grindina de metal. Se desfășuraseră. Erau mulți. N-am încercat să-mi dau seama câți. Se deschiseră spre flancuri, ținând la mijloc mitralierele care se mutau pe rând.

Nu ne văzuseră. Era de necrezut, dar nu ne văzuseră. Vântul spulbera zăpada între noi. Nu mai existau distanțe. Erau doar valurile de zăpadă.

Se apropiau. Zăream flăcările împușcăturilor. Trăgeau ordonat. O linie acoperind înaintarea celeilalte. Își păstrau gloanțele. Ocoleau flancul lui Hotineanu.

Ajunseră între tranșeea noastră și mitralierele lor.

Am tras înainte ca strigătul lui Costa să se termine. Cinci cartușe fierbinți plecară spre învolburarea de zăpadă. Am încărcat, fără să-mi iau privirea de la ei. Mâinile mi se mișcau singure. Împușcăturile de lângă mine mă asurziră încă o dată. Aveam doar un vuiet în urechi. Am deschis gura.

Am încărcat și am tras. Apoi am încărcat din nou. Patul puștii îmi izbea umărul la fiecare foc. Nu știam în ce trăgeam. Magazia se goli. Nu am mai găsit lamele pline. Am început să încarc cartuș după cartuș. Vocea lui Costa răsuna vătuit. Cuvintele nu aveau înțeles.

Clipeam. Ochii îmi erau încețoșați. M-am șters. Vântul începu să împrăștie fumul.

— Ajunge, mă! Opriți-vă!

L-am recunoscut pe Florea.

Alte voci. M-am întors. Doctorul nu mai avea chipiu. Căzuse pe fundul șanțului, între picioarele lui Stancu. Doctorul era aplecat deasupra lui. Încerca să-i descheie mantaua și vestonul. Striga cuvinte pe care nu le mai auzeam.

Gheorghe Stancu muri cu ochii larg deschiși, uitându-se în jur cu mirare. Glonțul îi trecuse prin gât. Se sufocase cu sângele lui.

Doctorul se ridică, neputincios. La capătul șanțului era întins Sandu Jucan, cu capul bandajat. Doar el și cu Stancu. Toți ceilalți erau în picioare. Sanitarul închise ochii caporalului și se duse după maior.

Costa nu lăsă binoclul de la ochi. Alături de el, Ilie Simion se uita prin lunetă…

Doctorul legă încheietura lui Nuță cu o fașă. Sanitarul tăie pânza cu o baionetă care nu era a lui.

— S-au retras.

— A doua oară n-o să se mai întâmple. Acum știu că suntem aici. Ilie trase. Încărcă fără să-și ia luneta de la ochi. Sunetul împușcăturii se pierdu în deșertul alb.

— Își vor mitralierele înapoi?

— S-au răzgândit, dom’ locotenent.

— N-or să renunțe. Dacă nu pot singuri, o să-i ajute artileria.

Spre vale, vârfurile copacilor erau înconjurate de halouri.

Împușcăturile nu se opriseră.

— Ne rămâne timp până când își trimit curierii la comanda bateriilor. Înțeles. Se retrăseseră, părăsindu-și mitralierele. Mintea mi se limpezea. Focul lor se oprise imediat după ce începusem să tragem. Ilie le amuțise pe rând.

— Unde sunt?

Costa punea cartușe în lamelele goale.

— Departe. Și pentru noi, și pentru ei.

Am scos binoclul. Aburii dimineții se colorau în gri. Dar încă era întuneric. Vârtejurile se mutau dintr-o parte în alta, în voia viscolului. N-am zărit nimic în zăpadă. Nici măcar un cadavru. M-am întrebat unde ajunseseră toate gloanțele trase de noi.

— Pot să le găsesc cu ochii legați.

Nu era nicio mitralieră. Doar umbre înșelătoare. Și vocea lui Ilie Simion:

— Trimiteți-l pe Artilerie la batalion, să le spună… Ies după

ele, domnule locotenent…

Costa nu răspunse.

— N-au scuturi. Le car ușor pe amândouă, domnule! Dați-mi voie să mă duc!

Zăpada se ridica înaintea noastră, ca un zid. M-am întrebat unde se retrăseseră.

Vorbea Dumitru Ilina. Vocea îi era încă alterată din cauza fricii.

— Una are treizeci de kile, dom' sergent. Și fără apă în țevi, tot nu le cărați de unul singur… Dacă-mi permiteți, merg și eu… Trimiteți pe altcineva la batalion.

Mi-am auzit vocea.

— Dumitre, te duci la batalion, că s-au învățat cu tine. Eu pot să car șaizeci de kilograme. Ilie o să vină să-mi arate drumul și să mă acopere.

Se uitau la mine. Toți, în afară de Costa.

— Cu permisiunea dumneavoastră, domnule…

Dacă nu ar fi avut părul alb, ar fi fost cel din prima zi, când îl cunoscusem. Simțeam în el aceeași încordare ascunsă. Acum știam și ce însemna. Costa se pregătea să ucidă din nou.

— Artilerie, spune-i căpitanului că scoatem doi oameni după mitraliere. Aleargă!

„Am așteptat ca Ilina să se întoarcă. Secundele abia se târau. Încă era întuneric, dar flăcările luptei din vale semănau cu un răsărit.

Am ieșit din tranșee. Ilie Simion o luă înainte, conducându-mă printre hârtoape. Pământul era răscolit de obuze. Când m-am uitat peste umăr, n-am mai zărit fortificațiile. Ne-am lăsat jos, într-o viroagă. L-am oprit când voia să pornească mai departe.

— De aici merg singur.

Două mitraliere.

Pe zăpadă am zărit primele urme de pași. M-am ținut după ele. Se adăpostiseră mereu. Uneori, găseam formele trupurilor lor în zăpadă, unde se culcaseră la pământ. Vântul începea să le șteargă. Curând nu avea să mai fie nimic. Așa cum nu erau nici cadavrele.

Nu luasem pușca. Nici mantaua. Să mă mișc ușor.

M-am rostogolit într-o viroagă. Am ridicat un pumn de zăpadă. Era neagră. Dacă ar fi fost mai multă lumină, ar fi fost roșie. Sângele se răcise repede.

Ajunsesem unde Costa întâlnise prima patrulă. Semnele luptei erau peste tot. M-am ridicat. Trebuia să văd. Dar nu aveam ce. Nici morții lui Costa nu mai erau. Am scormonit în zăpadă. Se auzi un sunet. M-am răsucit, cu pistolul Mauser în mână. Ilie Simion apăru alergând.

— Nu v-am mai văzut, domnule.

Am coborât țeava Mauserului. În clipa aceea îmi făcea bine să-l știu alături.

Am plecat amândoi, grăbindu-ne să ieșim de acolo. Pe jos erau dâre de sânge pe care ninsoarea nu putuse să le acopere. Duceau spre copaci. Spre munte. M-am întrebat de ce trebuia să ia cadavrele. Pentru un animal ar fi fost hrană. Pentru oricare alt animal.

Ilie mă opri. Ne-am lăsat jos. Vântul purta sunete străine cu el. O creangă mișcată. Poate voci… Își duse luneta la ochi. Apoi se uită pe deasupra ei, pentru că pe lentile se topeau fulgi răzleți.

Mitraliera stătea răsturnată. Semăna cu o insectă moarta, zăcând cu picioarele în sus. Vântul sufla zăpadă peste ea, încercând să o ascundă. Ilie rămase pe loc. M-am târât până acolo.

Unul dintre ei căzuse cu fața în jos. Stătuse în genunchi, încă mai era. Celălalt ținuse mitraliera. În piept avea două pete roșii. Mai trăise o vreme, după ce Ilie îl împușcase. Lăsase urme, ca niște aripi, în jurul brațelor. Ultimul glonț îi străpunsese casca. Îl aruncase peste cutiile cu cartușe.

Am tras de mitralieră. Nu avea roți și, cum văzuse Ilie Simion, nici scut. Picioarele de fier îmi zgâriară bărbia. În față, la câțiva pași, era alt cadavru. Zăpada i se așeza pe spinare. Încă nu venise nimeni după ei. Dar, ceva, în adâncul meu, îmi spunea că putea să vină oricând.

Am ridicat mitraliera pe umăr. Nu-i simțeam greutatea. Am împins cu piciorul trupul căzut peste cartușe. Cutiile de tablă se răsturnară. M-am lăsat cu un genunchi jos și am pipăit în zăpadă până când am apucat o bandă.

Am strâns-o la piept, ascultând.

Urletul viscolului. Și *altceva.*

Am închis ochii. Amețeam. Dar m-am ridicat. Pași, în spate. Strigătul mi se opri pe buze. Era Ilie. Se aplecă după cutiile cu muniție.

— Lasă-le!

Am mers mai departe. Nu mai știam unde eram. Alergam, luptându-mă să nu mă împiedic. Fiecare gură de aer îmi ardea gâtul.

Alt cadavru.

L-am părăsit, să fie acoperit de zăpadă. Viscolul se învârti în jurul nostru. Apoi ne lovi din față. Am întors capul, încercând să mă feresc.

Și atunci *am văzut.*

Întunericul înainta odată cu noi. În nări îmi ajunse un miros. Unul pe care îl cunoșteam.

M-am oprit. Ilie se izbi de mine. Am căzut amândoi.

Norii de zăpadă se ciocniră deasupra noastră. Am aruncat mitraliera. Ilie ridică pușca, căutând o țintă. L-am țintuit la pământ.

Mirosul. Aproape. Am așteptat, încercând să-mi domolesc bătăile inimii. Ilie nu se mai mișca. Vârtejurile se sparseră, și bezna nu mai fu atât de adâncă. Din pământ ieșeau rădăcini. Eram lângă un copac.

Mirosul mă izbi din toate părțile. Dură doar o clipă. Apoi se împrăștie purtat de vânt, ca și cum n-ar fi fost niciodată. Îmi rămase doar greața.

— Domnule, cealaltă mitralieră...

Era încă acolo.

Altfel...

Viscolul se prăvăli iarăși peste noi. L-am lăsat pe Ilie și am pornit în fugă spre copaci.

Se îndepărta. Se pierdea în norii de zăpadă ai viscolului. Sau era doar în mintea mea. Crengile se agățau de mine. Zăpada umedă și grea se scutură, fără să mai apuce să ajungă jos. Vântul o luă cu el.

Lupul era în fața mea. M-am oprit gâfâind.

Fulgii începeau să i se depună pe blană. Avea spinarea neagră. La fel ca și gulerul din jurul gâtului. În rest, era cenușiu cu nuanțe de argint vechi. Căzuse pe o parte, cu labele dinainte îndoite. Mi se păru mic. Și fragil. Am scos pistolul, chiar dacă am știut că nu-mi mai era de folos. Pe zăpadă începuse să se întindă o pată caldă.

Am trecut Mauserul în mâna stângă și m-am așezat în genunchi alături de el. Am întins încet palma. Blana era aspră.

Am mângâiat-o, simțind respirația repezită. Și bătăile inimii, din ce în ce mai rare. Muri sub atingerea mea, fără să știe că eram acolo.

Am auzit zăpada scârțâind sub tălpile lui Ilie. Pentru un moment, vântul tăcuse. Se uită la lup, cu ochi încercănați. Apoi, privirea i se mută alături.

La picioarele lui, zăpada fusese împrăștiată. Ca și cum un trup mult mai mare decât al lupului se prăbușise întâi acolo. Urmele labelor păreau să apară de nicăieri.

Mă ajută să mă ridic. Lumina venită din vale abia dacă mai putea fi acoperită de viscol. Aproape de noi, răsunau voci.

Ne-am oprit unde lăsasem mitraliera. Încă mai aveam pe mână mirosul animalului. Ilie mă întoarse:

— E acolo, dom' sublocotenent! Haideți repede!

Ne-am furișat. Am găsit a doua mitralieră. Și pe cei care o mânuiseră. Toți doborâți de gloanțele lui Ilie. Fuseseră multe. M-am întrebat de câte ori trebuise să încarce.

În întuneric înflori o flacără. Sunetul împușcăturii nu mai ajunse până la noi. M-am aplecat, clătinându-mă sub povară. Ilie își puse pușca în bandulieră, la spate.

Primul glonț trecuse departe de noi. Am împins amândoi cadavrele. Nu voiam să las jos mitraliera. Nu eram sigur că aș mai fi putut să o ridic. Ilie apucă un trup inert și-l împinse. Postavul uniformei se sfâșie.

Nu reușeam să eliberăm țeava. Am tras împreună. Ilie căzu. Alte focuri porniră spre noi. Mai apropiate. Ca și vocile.

— Nu mai e vreme, dom' sublocotenent!

M-am aplecat din nou. Roțile. Mi-am adunat toată forța, și m-am ancorat cu mâna liberă de ele. Mitraliera se mișcă, odată cu unul dintre cadavre. În jurul nostru, noaptea luase foc. Ilie reuși să-l împingă.

— Cartușe!

Era în genunchi. Mătură prin zăpadă, cu palmele deschise. L-am luat de guler. L-am târât de acolo.

Ridică mitraliera în brațe, ca pe un copil. Am încercat să-i ușurez povara și am prins afetul. Am început să alergăm, lovindu-ne unul de celălalt.

O rachetă sparse întunericul deasupra noastră. Piciorul îmi scăpă într-o adâncitură. Am căzut amândoi. Și ne-am ridicat.

Tranșeea ne apăru înainte. Am strigat către cei dinăuntru. Din

gură mi-a ieșit doar un horcăit. Armele erau îndreptate spre noi. Am văzut chipuri pe care nu le recunoșteam. Mâini se întinseră, să ne primească. Am sărit înăuntru, peste ei.

Cineva îmi luă mitraliera. Am putut să respir iarăși.

Ilie tușea alături. Stătea cu fața la mine, fără să dea drumul mitralierei lui. Pușca cu lunetă îi alunecase într-o parte, peste umăr.

— Apă!

O mână aspră îmi întinse un bidon. Am băut două înghițituri. Încet, încălzind-o în gură. Lângă mine, soldatul se uita peste marginea tranșeei. L-am tras de poalele mantalei.

— Unde sunt?

Auzeam împușcături. Gloanțele încă ne mai căutau. Un trosnet sec. Grenade.

Toți se ridicaseră. Hotineanu își făcea loc printre ei. Soldatul se aplecă spre mine.

— Nu se mai vede nimic, domnule.

Ilie așeză mitraliera pe roți. Semăna cu o locomotivă în miniatură.

— Dacă nu trag după noi, cu cine se luptă?

Un gând… L-am gonit. Aducea cu el amintirea unui animal căruia îi simțisem ultima respirație.

— Se bat între ei, Ilie. Până or să-și dea seama că nu mai suntem acolo.

Ilie Simion începu să râdă. Poticnit, ca cineva care abia învață cum se face. Am râs și eu. Cu mintea golită de gânduri.

I-am lăsat lui Hotineanu amândouă mitralierele. Nici nu fusese nevoie să le ceară. Cu câtă muniție adusesem pentru ele, ar fi folosit doar să câștigăm câteva minute. Dar, rămase în mâinile germanilor, ar fi făcut timpul nostru să curgă mult mai repede.

Eram îmbrăcați amândoi numai în vestoane. Tremuram de frig, fără să ne dăm seama. Hotineanu își scotea morții din tranșee. Îi duseseră aproape, doar până la liziera pădurii, urmând să-i îngroape când avea să se facă zi.

— Câți ați pierdut, domnule sublocotenent?

— Avem un rănit. Și ne-a căzut unul dintre caporali.

Nu-mi mai aminteam figura lui Stancu. Parcă nu existase niciodată.

— Dacă aveți răniți, îi spun artileristului să-l aducă pe maior…

— Știe. O să vină când se luminează. Treceți dincolo. O să

înghețați.

Ilina ne condusese prin pădure. Oamenii ne primiseră cu bucurie.

— Când ați luat-o spre întăriturile batalionului, au vrut să strige după voi, îmi spuse Doctorul. Nu le-a dat voie Paul. Dar i-a ținut cu baionetele puse. Dacă vă ajungeau din urmă, i-ar fi scos din tranșee, să vă apere. Ești bine? Lasă-mă să mă uit...

Mă durea tot corpul. Au trebuit să mă ajute, ca să-mi îmbrac mantaua. Doctorul ne dădu câte o gură de absint. Dar tremurul nu se opri.

Ziua veni fără lumină. Nu mai era nici cer și nici pământ. Doar un alb fără de sfârșit. În vale, luptele se stinseseră. O vreme mai răsunaseră explozii rare, de artilerie. Apoi se făcuse liniște. O tăcere care îmi făcea urechile să țiuie.

Costa nu-și părăsise locul de la marginea tranșeei. Se uita la pădurea pe care viscolul o lăsa să iasă la iveală din când în când.

Nu mai știam orele. Așteptam.

Căpitanul Hotineanu venise împreună cu Dumitru Ilina să-l ia pe Doctor. Când îl adusese înapoi, se oprise pentru un deget de absint. Ținuse sticla cu mâna stângă. Dreapta îi era agățată de gât cu o fașă mototolită.

Nu mai aveam mâncare. Nuță David adunase ultimele resturi din sacii noștri și făcuse porții pentru toți. Puținul acela abia trecuse de nodul meu din gât. Apa ne înghețase în bidoane. Dar aveam zăpada.

Uneori, apăreau sclipiri în viscol. Vârtejurile purtate de vânt se mișcau altfel și luau forma unor chipuri. Atunci închideam ochii. Îi țineam închiși, până nu mai era nimic.

Începusem să ne obișnuim cu liniștea dintre rafalele de vânt. Așa că strigătul ne făcuse pe toți să sărim în sus.

Venea din pădure, din spatele nostru. Era vocea unui om. Unul speriat. Ilie își întorsese pușca, scrutând copacii prin lunetă. M-am ridicat, cu binoclul la ochi.

— Ăsta nu e neamț, domnule...

Costa era singurul care nu se clintise. Zăpada i se așezase pe umeri. Panglica albastră a ordinului *Coroanei* i se umezise la gât.

Strigătul izbucni iar. Și nu se mai opri.

— Ne aduce toți spionii pe cap!

M-am înălțat puțin, atât cât să zăresc trei soldați ieșind din

tranșeele lui Hotineanu.

— Căpitanul a trimis o patrulă.

Se pierdură imediat în vâltoarea viscolului. Mi se păru că în strigătul depărtat distingeam niște cuvinte. Sau era doar jocul vântului.

— Să-i închidă dracului gura aia! O să stârnească artileria! Nicu Ciucu își mută pușca dintr-o mână în alta. El îl cărase pe caporalul Stancu. Îl dusese între copaci, îngropându-l sub o palmă de zăpadă, până când aveam să putem să-i săpăm un mormânt. Sau, dacă noi n-am mai fi fost, până când aveau să-l găsească fiarele.

Vorbiseră despre el. Fără emoție, de parcă ar fi fost doar plecat pentru un timp. Călcaseră prin sângele lui, până când se amestecase cu noroiul de pe fundul tranșeei. Aveam senzația că mulți dintre ei încă se mai așteptau să-l descopere alături, nevătămat.

Strigătul se curmă brusc.

Mi-am frecat ochii obosiți. Costa se scutură de zăpadă. Își puse alături carabina Mauser, apoi se cățără pe marginea tranșeei. Vântul îi umflă poalele mantalei.

Oamenii se uitau la el. Le-am citit în priviri că așteptau sunetul primului foc de armă, venit de undeva, din față. Costa își lăsă capul pe spate, în bătaia ninsorii.

Nu răsună nicio împușcătură. Doar vântul. Fără să știu bine ce făceam, am pus jos pușca, apoi am ieșit și eu din tranșee. Viscolul mă izbi cu toată furia.

Am zărit pozițiile lui Hotineanu. Vedeam doar un capăt al tranșeelor. Celălalt se pierdea în norii de zăpadă.

Totul era alb. Lumea parcă se micșorase. Cerul coborâse deasupra pădurii. Copacii, cu zăpada înghețată pe trunchiuri, erau niște fantome.

Costa își șterse fața. Frigul nu-i readusese nicio pată de culoare în obraji. Rana era uscată, ca și cum prin corp nu-i mai curgea niciun strop de sânge.

— Le e foame și sete. Le e frică.

Era palid ca o statuie de marmură.

— Încă ne mai ascunde viscolul… Își întinse mâna. Câțiva fulgi i se lipiră de degete. Dar vremea se schimbă. Se înmoaie gerul.

— N-au trimis provizii. Intendența ar fi trebuit să știe unde suntem.

Nu răspunse. Nu mă auzea. Se uita spre pădure.

— Avem iapa… Dacă nu vin până mâine…

Vorbisem singur.

— Plecați, Doamne iartă-mă, de acolo! Ce faceți? V-o căutați cu lumânarea?

Doctorul își făcu loc printre oameni. Își scosese chipiul. Am văzut că firele de păr i se răreau în creștetul capului.

— S-a întors artileristul cu ordin de la căpitan. Vrea pe unul dintre ofițeri. Nu pe mine… Vrea pe unul dintre cei cu haine nemțești. Unde o fi văzut el haine nemțești? S-or fi purtând mantalele jegoase în armata Kaiserului?

Am coborât în tranșee. M-am simțit ușurat.

Doctorul îl cercetă pe ascuns pe Costa. Apoi se întoarse către mine.

— Du-te dumneata, Grigorescule. Trebuie să-i mai curăț rana. După ce-l dau jos…

— Ilie, la mine!

— N-a zis să iei pe cineva…

— Vreau să se uite cum au pus mitralierele noastre.

L-am luat pe Ilie Simion cu mine. Ne-am rostogolit afară din tranșee. Am ocolit, adâncindu-ne între copaci. Prin pădure, drumul se lungea. Dar era mai sigur.

Înainte să cobor în tranșeele batalionului, m-am uitat spre câmpul deschis. Parcă vântul se domolea. Dar nu și ninsoarea. Deasupra copacilor alergau iar aburi de ceață.

Se dădură la o parte, întrerupându-și lucrul. Soldații batalionului întăreau pereții șanțurilor cu lemne și bolovani. Hotineanu se pregătea pentru următorul baraj de artilerie. Sau voia să le dea oamenilor o ocupație.

Pe măsură ce ne apropiam, am înțeles de ce ne chemase. Patrula se întorsese. Și îl adusese cu ea pe Iosif Bălan, împreună cu unul dintre însoțitorii săi.

Am salutat. Căpitanul Hotineanu îndreptă mâna înmănușată spre bărbatul cu surtuc negru.

— A spus că vă cunoaște. E adevărat?

— L-am întâlnit în oraș.

— Era înarmat. Pușca Lebel ajunsese în mâinile aghiotantului. O ținea la distanță, de parcă ar fi fost gata să explodeze.

Nu fusese arma lui Bălan. Avea încă strălucirea lucrului nou, iar Bălan arăta ca și cum soldații l-ar fi târât până acolo. Stratul

de noroi de pe haine era atât de gros, încât nu mai înghețase. Carâmbul uneia dintre cizme era ferfeniţit. Printre tăieturi se scurseseră dâre de sânge.

Arma nu era a lui. Nici nu ar mai fi știut să o folosească. M-am aplecat până când am ajuns față în față cu Iosif Bălan. Nu-și ridică privirea. Își freca neîncetat dosul palmei. Avea unghiile negre. Pielea i se umflase și pocnise, lăsând să iasă limfa. Dar Bălan nu mai simțea durerea.

Am întins mâna spre el. Soldații îl traseră înapoi.

— Nu-l atinge! O să zbiere!

M-am oprit. În ochii lui Bălan, orice sclipire se stinsese. Ca un foc, din care nu mai rămăsese decât cenușa.

— Cine e, domnule sublocotenent?

— Îl cheamă Iosif Bălan. E un fel de popă. Celălalt, nu știu… I-am văzut împreună.

— Iosif nu e preot, domnule ofițer. După cum știi foarte bine. Iar pe mine mă cheamă Voicu… Voicu Gheron.

Avea o voce joasă, cu care modela plăcut cuvintele. Era un om obișnuit să vorbească și să fie ascultat.

— Sunt sublocotenent.

— Îmi pare rău, nu cunosc rangurile voastre.

— Dar poți să deosebești uniformele.

— Nu… Știu să deosebesc cuvintele. Își coborî privirea spre catarama centironului meu. *In treue fest…*

— Ești neamț? Sunteți spioni? Hotineanu nu așteptă un răspuns. Se întoarse spre mine. I-am cules din pădure. Ce fac cu ei? Îl măsură pe Voicu Gheron. Ce cauți aici? Cu pușca după tine?

Voicu Gheron arătă spre Bălan.

— Pe el.

— L-ai găsit. Erați trei. Unde e celălalt? Și pădureanul, cu câinii?

— N-au mai apucat dimineața.

Hotineanu ne asculta atent.

— Vorbește, popă! O să fie greu să convingi pe cineva de aici că nu ai venit să spionezi!

— Sunt împăcat cu Domnul…

— Atunci o să te cheme la el. Foarte curând…

— Predați-ne comandanților voștri. Ei știu mai bine ce să facă cu noi…

— Comandanții sunt departe, spuse Hotineanu.

Privirea lui Gheron se plimbă atent de la mine la căpitan.

Soldații încă îl țineau de brațe, chiar dacă încetase să se împotrivească. Își coborî capul în piept. Împăcat cu Domnul lui… Oricare ar fi fost.

Hotineanu mă conduse prin spațiul strâmt, câțiva pași mai încolo. Încropiseră un adăpost întărit pentru mitraliere. Erau amândouă, una lângă alta. M-am uitat spre Ilie.

— Cine sunt ăștia, domnule sublocotenent? A pomenit o grămadă de nume și de grade. N-am recunoscut decât vreo două, dar unul era al colonelului Popescu-Cerna. Cunoștea uniformele dumneavoastră… Știa și că sunteți aici… Dar, în afară de asta, n-a vrut să scoată un cuvânt. Nu înțeleg nici ce vorbești dumneata cu el…

— Am fost încartiruiți împreună, jos, la mănăstire. Ieri am dat peste ei în pădure. Căutau o copilă, care acum s-ar putea să fie moartă. Aveau și o călăuză, pe cineva din oraș…

— Domnule, vreau să știu ce e cu el! Avea un Lebel, din care eu nu strâng zece în tot batalionul, cunoaște toată comanda diviziei și se plimbă împreună cu un nebun prin spatele pozițiilor mele… Când ne pregătim să fim atacați din nou! În locul meu, ce ai crede?

— L-aș întreba.

— Ce să-l întreb? Dacă e spion? Ce dracu’ crezi că o să-mi răspundă?

— Vreți să-i împușcați, domnule?

Se uită spre soldații de la mitraliere. Așezaseră puținele cartușe între ele și le acoperiseră cu două foi de cort, să le țină uscate.

— Nu pot să am grija lor.

— Așa că o să-i împușcați…

Era obosit. Noaptea îi adăugase câțiva ani și niște riduri noi. Umbra bărbii nerase îi acoperea obrajii supți. Atunci ar fi putut să facă orice. Fără să se gândească. Dacă trăia, poate că mai târziu ar fi regretat. Numai că, în momentul acela, căpitanul Emil Hotineanu își pierduse speranța că avea să vadă sfârșitul zilei.

Și eu mi-o pierdusem. Dar încă mai gândeam.

— Lăsați-mă să-l întreb eu.

Ridică din umeri, fără să-și ia ochii de la ceața ce cobora spre

noi dinspre munte.

M-am apropiat de Voicu Gheron și de ce mai rămăsese din Iosif Bălan.

— Dați-i drumul. Soldații îl căutară din priviri pe căpitan. Dar Hotineanu nu mai era acolo. Executarea, soldat!

Gheron se apropie de Bălan. Se așeză alături de el, fără să-l atingă.

— Ce are?

Clătină din cap. Ar fi vrut să-l apuce de mâini și să-l oprească să-și mai facă rău. Dar nu schiță niciun gest.

— Așa l-am găsit.

— Urlând?

— Nu. Asta a fost mai târziu.

M-am lăsat jos, sprijinindu-mă cu spatele de peretele întărit cu butuci. Mi-am pus pușca pe genunchi.

— Unde l-ai găsit?

Am așteptat.

— Întâi am dat peste… ceilalți. Au încercat să fugă… El a rămas. Poate că de aceea a scăpat.

— Ceilalți?

— Ceilalți doi. Și câinii.

M-am aplecat spre el.

— Unde? La bordei?

— Nu. Mai sus… Aproape de stâncă… De morminte. Am coborât până aici. Când a început să zbiere.

Se uită pieziș la Iosif Bălan. Am înțeles ce gândea, mai bine decât dacă ar fi vorbit cu voce tare.

— Ai vrut să-l părăsești.

— Nu se oprea. Cineva putea să audă…

— Cineva…

Își băgă capul între umeri. Îmi evită privirea.

— Aseară nu s-au mai întors. Trebuiau să vină la mănăstire, până la căderea nopții. Întotdeauna înainte de întuneric… Așa a fost mereu. Am așteptat să se facă zi și am plecat după ei. A fost greu să ies pe ascuns din oraș…

— Pe ascuns?

— Noaptea trecută au ajuns germanii. Erau soldați și în fața mănăstirii.

— Lângă mănăstire e comanda diviziei. Nu erau soldați germani…

Era un om fără trăsături. Mi-ar fi fost greu să țin minte cum arăta, după ce nu l-aș mai fi avut înainte. Fața părea cioplită de un copil, în lemn moale.

Dar nu mințea. Se strecurase printr-un oraș ocupat. Purtând o armă.

— Orașul s-a predat. Sunt ștergare albe la toate ferestrele.

— De ce te-au lăsat pe tine, de unul singur, la mănăstire?

— Să fiu acolo, dacă s-ar fi întors…

— Leonida?

Clătină din cap.

— Nu… Fata.

Se dădu o luptă în interiorul lui. Ultima. Se întoarse spre Iosif Bălan.

— Fata știe… Atâta a spus, înainte să plece după ea.

— Avea mințile rătăcite. Ca el, acum. Fata e moartă, ascunsă în bordei, sub podele. Au murit toți pentru un hoit.

— Nu toți. Pe Leonida nu l-am găsit…

Îmi era frig. Mă simțeam obosit. Voiam să mă întind chiar acolo. Să dorm. Să nu-mi pese. Să mă îngroape zăpada. Numai că nici măcar nu mai ningea. Iar oboseala îmi sluțea gândurile, ca o oglindă de panoramă.

Voicu Gheron continuă, mai încet:

— Dar erau alte hoituri…

— Ce hoituri?

— Soldați… Cai…

— Unde? M-am ridicat în picioare. L-am prins de piept. Soldații se strânseră mai aproape de noi. Unde?

— Lângă locul unde ne-au găsit…

Obuze rătăcite. Căzute în pădure. Își omorâseră patrulele, cu barajul de artilerie. Îmi citi în priviri.

— N-au fost tunuri. Nu sunt gropi. Atunci a început să strige. Chiar înainte să dăm de leșuri… Se uită în ochii mei. A știut că sunt acolo. Sau, dacă mintea i se mișcă după altă rânduială, a simțit…

I-am dat drumul. Căzu peste Iosif Bălan, care nu scoase niciun sunet. Își înfipse doar mai adânc unghiile în carne.

Am plecat spre Hotineanu. Numai că nu terminasem. Mai era ceva. M-am întors la Voicu Gheron.

— Cine a omorât-o? Leonida?

— De ce să fie moartă? Arătă spre epava de lângă el. N-ar fi

căutat-o degeaba. I-a dat drumul lui Leonida, doar ca să-l ducă la ea.

— Bordeiul e podit. Și-a săpat o cămară sub dușumele. Avea unde s-o ascundă.

— Dacă voia s-o ascundă, era loc în toată pădurea, s-o îngroape. Iosif n-a adus câini ca să caute un hoit…

Am vorbit, fără să mă gândesc.

— În zori a fost un lup… A murit în fața mea. A apărut de nicăieri…

— Au fost mereu lupi… Îi găseam ziua. Uneori fără răni. Alteori sfârtecați. Toți morți. Toți apăruți de nicăieri…

L-am apucat de bărbie pe Iosif Bălan. I-am ridicat fața spre mine, pândind o lumină în ochii lui. Dar era rătăcit în beznă.

— Dacă nu mai zbiară, pot să cobor la mănăstire până se înserează. Mă țin departe de soldați! Spune-i să ne dea drumul, ofițerule!

— Fugi de întuneric?

— Ziua e scurtă. La noapte, niciunul n-o să mai poată să plece.

Trecusem pragurile. Granițele se amestecaseră. Unii rămâseseră prinși între lumi. Poate că ei erau cei norocoși.

— Pe cărarea spre creastă nu era nimeni?

— Dacă a fost cineva, acum nu mai trăiește.

— Spre bordei?

— Cum ți-am zis: lești de cai și de oameni. Adunate grămadă. N-au murit toți acolo. I-a strâns de peste tot… Așa cum face…

L-am lăsat pe Iosif Bălan.

— N-o să vă dea drumul. Dar spune-i să nu vă lege.

M-am dus cu Ilie până la cuibul mitralierelor. Căpitanul scria. Aghiotantul se așezase cu spatele la vânt, apărându-l de ultimii fulgi rătăciți.

— Orașul a căzut. În timpul nopții sau în zori.

Penița se oprise în aer. O picătură de cerneală se scurse pe lângă coala de hârtie.

— Așa ți-a spus? Preotul ăsta sau ce e?

— A văzut trupe pe străzi. Azi-dimineață.

— Iar dumneata îl crezi?

— Dacă minte, nu înseamnă nimic. Dacă e adevărat, atunci pe lângă flancuri, avem ceva mai mult de apărat. Până când o

să ajungă la noi ordinul de retragere. Dacă o să mai ajungă.

— Au spus două zile…

Clătină din cap, absent. Am continuat să vorbesc. Ca să fug de celelalte întrebări pe care le-ar fi putut pune.

— Au trimis patrule în spatele pozițiilor noastre. Au avut și cavalerie.

— Au avut?

— Nu v-au zis nimic soldații?

— Nu.

— Mai trimiteți-i o dată. Să caute împrejurul locului unde au găsit popii.

— Îmi ajunge câți oameni am pierdut! Am văzut cu ochii mei husarii, dimineață. Nu mai pun pe nimeni să le caute cadavrele, dacă asta îmi ceri să fac.

Își plimbă palma peste coala de hârtie. Rândurile scrise mărunt se amestecară între ele. Aghiotantul se clătina sub suflarea vântului.

— Ce ne-a încolțit în pădurea asta?

Își întoarse privirea bântuită spre mine.

— În zori au plecat doi curieri. Cu cel de azi-noapte, sunt trei. Nu s-a întors niciunul. Și n-a ajuns nimeni la noi. Nu se poate să fim singuri… Și nimeni să nu știe unde suntem.

Își mototoli scrisoarea.

— Întoarce-te la compania dumitale. Spune-i locotenentului să vină la mine.

Am salutat. Când treceam pe lângă mitraliere, Ilie îmi șopti:

— Nu pot să tragă decât o rafală. Atât ajung gloanțele… Câteva clipe. Nu trebuia să le așeze la un loc.

— Poate or să fie clipele potrivite.

— Ar fi trebuit să le ținem noi, domnule…

N-am răspuns. Ninsoarea se oprise de tot. Cortina de zăpadă se spărgea, descoperind un cer încărcat de nori. Cel mai întunecat dintre ei se răsturna spre orizont.

Voicu Gheron ne petrecu cu privirea. Nu spuse nimic. M-am uitat încă o dată la cer. O suflare de vânt trecu printre crengile goale, de parcă pădurea ar fi respirat.

*

Frig.

Atât de frig…

Tremuram. Am lăsat pușca, atât cât să-mi strâng curelele

raniței. Sub ea, spatele îmi era mai apărat.

— Luați grenade, dom' sublocotenent... O șoaptă. Abia am distins fața lui Nuță David. Am dat din cap. Nu puteam să-mi descleștez fălcile. Trecu mai departe. Grenadele i se ciocneau în saci, ca niște pietre. Se opri lângă frații Dănilă.

Ceața nu era groasă. Doar un abur. Zăpada se îngreunase. Se topea. Stăteam în noroi până la glezne. La fiecare mișcare ne afundam mai adânc în tranșee.

Mi-am ridicat mâna dreaptă la gură și am suflat. Nu am simțit nicio căldură.

— N-ar trebui să vă duceți, dom' sublocotenent.

Iar artileriștii lui n-ar fi trebuit să meargă cu mine. Ilina avea dreptate.

— Ți-i aduc înapoi, Dumitre.

— De ce ne aleg mereu numai pe noi, domnule?

— Suntem mai pricepuți.

Două patrule. Patru oameni de la compania noastră. Ordinul venise când deja se însera. Batalionul trimisese o patrulă mai devreme, să caute restul corpului. Poate îl găsiseră. Dar noi nu aveam să aflăm. Soldații nu se mai întorseseră.

Oamenii aflaseră. Veștile rele erau greu de oprit. Chiar dacă între tranșeele noastre și ale lui Hotineanu erau câteva zeci de metri de mocirlă și gropi.

Eu și cu Ilie reușisem să ne întoarcem. Dar norocul putea să ne fie pe sfârșite. Nu voiam să pierd patru oameni, numai pentru că ceața ne acoperea pozițiile, și era atât de ușor să te rătăcești. Hotărâsem să ies cu ei. Să le arăt drumul. Să fiu acolo și să-i primesc, când aveau să se întoarcă.

Nu-i cerusem permisiunea lui Costa. Nu mai aveam cui. Locotenentul nu se mai mișcase de pe valul de pământ de la capătul tranșeei. Se uita spre ceață, de parcă ar fi putut să vadă prin ea. Sau i-ar fi vorbit.

Legătura lui Costa cu realitatea se subțiase pe măsură ce lumina zilei scăzuse. În ultima oră, mă trezisem că-l pândeam, așteptând clipe lungi, să văd dacă mai respira. Încă mai era o bucată din el în lumea aceasta. Numai că vocile lăsaseră un gol, pe care trebuia să învețe cum să-l asculte.

— Nu luați ranițele. Nici mantalele. Baionetele în teacă.

Nu mi-am dat jos ranița, dar mi-am demontat și eu baioneta.

Îmi scăpă printre degetele nesigure. Trebui să las pușca, ca să

nimeresc teaca. Dar era întuneric. Ceilalți nu văzuseră.

Gheorghe Puiu și cu Grigorie Toader. Ion Alradii și Vasile Iancu. Eu și artileriștii lui Ilina.

Părul blond al lui Alradii se vedea în întuneric. Nuță David îi luă capela și-i așeză altceva pe cap. O *feldmütze* de la vânătorii bavarezi.

— Ia asta, mă. Poate o să se gândească înainte să tragă.

Toată ziua nu răsunase niciun singur foc de armă. Nu mai căzuse niciun obuz. Liniștea se transformase într-un urlet ce îmi scormonea creierul.

Gheorghe se oferise voluntar. Venise la mine. Avea iarăși privirea lui de om bătrân.

— Acum sunt bine, domnule. A trecut.

Nu trecuse. Dar poate că învățase să-și suporte frica. Să trăiască cu ea, în fiecare clipă.

— Lăsați-mă să merg și eu. Măcar acolo n-o să fie nevoie să împușc pe nimeni.

Am stat un moment pe marginea tranșeei. Ceața se mișca, alunecând spre vale. Deasupra, norii se spărseseră. Alergau pe cer, lăsând din când în când să apară puncte albe, fără viață. Stele…

Am ieșit primul. Se aliniară în spatele meu. Le auzeam pașii dezordonați. Curând zăpada dispăru. Călcam pe iarbă udă. Bocancii mi se afundară în noroi. Am strâns pușca la piept.

Ceața trecu pe lângă noi. Printre noi. M-am întors, uitându-mă spre tranșee. În fața valului de pământ, zăpada nu se topise. Se întindea pe toată lățimea pozițiilor, până sub crengile copacilor. Cine ar fi ajuns până unde eram noi ar fi văzut fiecare om dinăuntru.

Mocirlă. Plescăitul pașilor în noroi. Am încetinit. Se adunară lângă mine. La picioare ni se căsca o viroagă. În întuneric era ca o prăpastie. Ca un râu negru, ce curgea dinspre munte. Sau direct din cer. Am pășit în gol, cu frica ascunsă că aveam să mă prăbușesc într-un hău fără fund.

Între marginile viroagei apăru șerpuirea zăpezii ce încă nu se topise. Am început să urcăm. Nu eram adăpostiți. Malurile abia dacă ne ajungeau la șold.

Am atins ceva tare. În spate, unul dintre artileriști se împiedică. Un strigăt abia stăpânit. Ne-am aruncat la pământ. M-am rostogolit pe o parte. M-am oprit, cu fața lipită de o mână

rece ca marmura, și la fel de tare.

Am închis ochii și i-am deschis.

Capul îi era pe jumătate îngropat în zăpadă. Gura rămăsese deschisă. Nu-i vedeam ochii. Casca învelită în pânză îi acoperea.

I-am auzit alături, respirând repede. Frica lor o alungă pe a mea. Slăbiciunea lor mă făcu să mă simt puternic. Pentru ei.

Erau două cadavre. Nimeni nu încercase să le târască de acolo. Poate că eram în siguranță. Se strânseră în jurul meu.

Era timpul să ne despărțim.

Știau cum să vină înapoi. Puteau să găsească viroaga. Apoi ar fi coborât prin firul ei, să ajungă la noi. Asta trebuia să creadă. Că era ușor. Chiar dacă mai existau și alte șanțuri. Dar ei aveau să-l găsească la întoarcere doar pe acesta. Iar noi aveam să fim acolo. Ascunși între morți.

Noaptea era neagră. Zăpada avea culoarea păcurii. Se îndepărtară, parcă plutind prin ceață. Mi-am scos ceasul. Se oprise. L-am scuturat. Mecanismul nu se mai clinti.

Tănase Bornaz se târî până lângă unul dintre cadavre. Am auzit sunetul baionetei ieșind din teacă. Tăie postavul mantalei, să ajungă la buzunare.

Am ascultat noaptea. Aș fi vrut să știu unde ajunseseră.

Am întors capul. Tănase se ghemuise lângă soldatul prusac, îi desfăcuse cartușiera și mantaua. Alături, Nicolae Groza își punea încă o pușcă în bandulieră pe spate.

În spatele lor, cerul se mișca. Sau o bucată din noapte.

Pentru o clipă, timpul muri. Teroarea mi se împrăștie în fiecare nerv.

Pe marginea viroagei, norii se deformară, ca și cum ar fi fost văzuți printr-un geam spart. Cerul se îndoi în jurul unei forme aproape transparente. Nicolae răsturnă corpul înțepenit, căutând rănița.

Era deasupra lor. Mut.

Niciunul nu se întoarse. Niciunul nu se uită la mine.

Când încetini, păru să capete substanță. Sări de pe o margine pe cealaltă, într-o singură mișcare lină. Transparența dispăru. Se destinse în aer, în toată lungimea sa. Era mai mare decât oricare dintre noi. Capul, cu botul prelung, era cât tot brațul meu.

Nu i-am zărit ochii. Dar știam cum erau. Îi văzusem în coșmarurile mele.

Se contură peste lumina rece a stelelor, ca o umbră chinezească.

Când atinse zăpada de partea cealaltă, se auzi primul sunet. Pentru mine fu mai puternic decât un tunet. Pentru că era real. Coșmarurile se întrupaseră. Trecuseră pragul în lumea noastră. Tănase și cu Nicolae își ridicară capetele în același timp. Se răsuciră amândoi, cu armele pregătite. Și, în sfârșit, văzură.

Se destrămă sub ochii noștri. Se amestecă iarăși cu noaptea. Plecă mai departe, și fu iarăși doar o tulburare în țesătura întunericului.

Încetasem să respir. Am avut senzația că și inima mi se oprise. Dar m-am mișcat primul.

Târându-mă pe coate, am ieșit din viroagă. Rănița îmi veni peste ceafă, culcându-mi fruntea în mocirlă. Grenadele din sac îmi apăsau șoldul drept. Dar nu simțeam nicio durere.

Zăpada se topise, scoțând la iveală ici și colo iarba dezgolită. Doar petele acelea întunecate îmi dădeau o măsură a distanțelor. Am ascultat, pândind un zgomot. Ceva care să-mi spună că soldații mei erau aproape. Că îi mai puteam salva.

Artileriștii urcară pe margine, după mine. M-am ridicat în genunchi, uitându-mă în jur. Am șoptit. Vocea îmi tremura.

— Depărtați-vă! Să nu treacă pe lângă noi, fără să-i vedem!

Nu se clintiră. Mă priveau ca pe un nebun.

— Mișcați-vă! Hai să-i găsim și să plecăm de aici!

— Să plecăm acuma!

— Dacă ne despărțim, putem să-i găsim pe toți! Chiar dacă au rătăcit viroaga!

— Domnule, n-o să mai vină niciunul!

Am citit certitudinea în ochii lor. Alături de groaza gata să scape de sub control.

Erau la un pas să fugă. Dar aveam nevoie de ei. Am lăsat pușca jos. Am scos pistolul din toc. În întuneric, țeava îmi lungi brațul amenințător.

— Or să se întoarcă! Despărțiți-vă!

I-aș fi împușcat. Înțeleseră. Fugiră. Gâfâind la fiecare pas. Sau gemând.

În gură aveam gust de fiere. Am înghițit cu greu. Am pus pistolul la loc și m-am întins în zăpadă.

Unde se dusese?

Nu trebuia să mă gândesc. Mi-am închis mintea.

Un murmur în beznă. Tănase Bornaz se ruga. Sau plângea.

Rămăseseră prea aproape de mine. Ar fi trebuit să-i gonesc. Sau aș fi putut să mă ridic în picioare și să încep să trag. Să fac zgomot. Să înțeleagă că trebuiau să se întoarcă.

Dar nu era bine. Fiara trecuse pe lângă noi fără să ne vadă, deși artileriștii fuseseră atât de aproape, încât ar fi putut s-o atingă. Dacă putea fi atinsă. Costa spusese că nu avea gânduri. Și că simțea altfel. Dar ceva trebuia să se fi păstrat din animalul a cărui formă o luase. Fiara căuta moartea. Poate învățase să recunoască zgomotul ce o aducea.

Am așteptat. M-am ridicat când n-am mai avut răbdare. Apoi m-am stăpânit și m-am culcat iarăși în zăpadă.

— Stați acolo... Stați acolo... Șopteam numai pentru mine. Tănase și cu Nicolae se făcuseră una cu pământul. Nu îndrăzneau să se miște. Îi vedeam tresărind. Și întorcându-se după sunetele pe care le auzeau. Sau erau în închipuirea lor.

Nechezat de cai. Se răspândi de-a lungul lizierei, trecând de la un copac la altul. Aproape că am văzut cu ochii minții animalele îngrozite rupând-o la goană. Apoi se auziră strigăte. Și primul foc de armă.

Veni tot dinspre copaci. Am recunoscut pocnetul unei puști Mauser.

Urmă o revărsare de împușcături, ca o grindină de vară. Liziera se lumină de flăcări. Se trăgea fără ordin, dezordonat.

Alte împușcături, în spatele nostru, spre vale. Iar apoi dinspre munte, în flancul pozițiilor lui Hotineanu. Numai că nu erau Mannlicherurile lui. Și erau mai departe decât tranșeele.

Se trăgea din toate părțile. Gloanțele rătăcite șuierau pe deasupra noastră. Tănase își acoperise capul cu mâinile, înfundându-se și mai mult în zăpadă.

Tropotul cailor umplu pădurea. Poate că veneau spre noi. Dar nu vedeam nimic. Doar flăcări izbucnind împrejurul nostru.

Strigăte. Apoi urlete. M-am ridicat.

— Înapoi! Înapoi!

Împușcături, aproape. Și voci cunoscute. Cineva mă culcă la pământ.

— Stați jos! Trag în dumneavoastră!

L-am împins la o parte pe Nicolae, eliberându-mă.

Alte strigăte. Ordine. Caii se îndepărtară în beznă, împușcăturile se rărira. Spre munte se stinseră cu totul. M-am

gândit la mitraliere. La cât timp i-ar fi trebuit lui Hotineanu să le schimbe așezarea. Și m-am rugat să nu se întâmple.

Dar, chiar atunci, în noapte se revarsă lătratul lor continuu. O limbă de foc se întinse peste zăpadă, luminând coroanele copacilor din spatele tranșeei. Am sărit în picioare. L-am luat pe Nicolae Groza cu mine. M-am oprit să-l ridic și pe Tănase. Și toți trei am plecat înainte, spre liziera unde auzisem caii fugind.

Am căzut în genunchi. Rănița mă târî după ea, răsturnându-mă. M-am îndreptat, cu pușca la șold. Cineva venea. L-am recunoscut.

Trecu pe lângă noi fără să se oprească, de parcă nici n-am fi fost acolo. Își pendula pușca în aer la fiecare pas, ținându-și echilibrul. Era Ion Alradii. L-am ajuns din urmă și l-am trântit jos. Se zbătu. Se luptă. Îmi trecu pușca peste cap, încercând să mă sugrume.

— Țineți-l!

Unul dintre picioarele lui se împletici printre ale mele. M-am lăsat cu toată greutatea peste el. Tănase și cu Nicolae îl apucară de mâini. Vru să strige. I-am acoperit gura.

Privirea i se focaliză treptat asupra mea. Alți pași. M-am întors. Vasile Iancu ieșea din întuneric. Îl căra pe Grigorie în spate. Se clătină până la noi. Artileriștii îi prinseră când se prăbușeau.

— Unde-i Gheorghe?

— E mort!

Am dat să mă ridic. Se agăță de mine.

— Nu vă duceți, domnule!

M-am uitat spre beznă. Nu mai venea nimeni.

L-am apucat pe Grigorie, încercând să-l ridic. Țipă. Nu putea să stea în picioare. Mi-am scos rănița și am aruncat-o spre artileriști. Și puștile noastre. L-am luat în spate.

Am alergat. Nu știu cum. Mă gâtuia cu amândouă brațele. La un moment dat, cred că am încetat să respir. Ne apropiam de viroagă. Pas după pas. Privirea mi se încețoșă. Am căzut înăuntru, rostogolindu-ne. Prima gură de aer îmi trezi toate durerile.

Grigorie își mușcă mâneca vestonului. Dar nu reuși să-și înăbușe strigătul. Alradii vru să fugă mai departe. Artileriștii îl ținură. Se întoarse spre ei, cu ochi demenți.

— Unde l-ați lăsat?

Mitralierele tăcuseră. Pentru totdeauna. Acum erau doar două bucăți de fier, fără folos. Nicio armă nu le mai răspundea. Toate ecourile se împrăștiaseră printre copaci.

Răspunsese Vasile Iancu.

— A rămas acolo, domnule.

— L-ați părăsit!

— Nu aveam ce face!

M-am întors.

— Grigorie, tu ai fost cu el…

Avea fața plină de noroi. Ochii îi erau două pete albe.

— Ne-am trezit cu ei peste noi. Trăgeau la întâmplare. Pe Gheorghe l-au împușcat de două ori. N-a avut timp să se ferească. Nici măcar nu ne vedeau… Iar apoi a venit ceva… M-a aruncat jos! Nici nu s-a oprit…

— Ne-am dus după ei, dom' sublocotenent, spuse Vasile Iancu. Așa l-am luat pe Grigorie. Dar Gheorghe ne-a gonit! A zis că simte cum i se scurge sângele în piept! Ne-a gonit, domnule…

Ion Alradii mă apucă de braț.

— Dacă stăm aici, o să murim! A intrat între nemți! I-am auzit țipând! O să ne omoare și pe noi!

Din beznă se ridică un strigăt. Se curmă brusc. Iar apoi ajunse la noi vocea lui Gheorghe. Răsuna în noapte, cu aceeași forță cu care s-ar fi auzit într-o catedrală.

— *Chiar de ar fi să umblu prin valea umbrei morții, nu mă tem de niciun rău, căci Tu ești cu mine!*[41]

M-am târât afară din viroagă. Ceața se încolăcea, închipuind iarăși forme în întuneric.

— *Toiagul și nuiaua Ta mă mângâie...*

Era aproape. Era lângă noi. Vocea se frânse într-un murmur:

— *Fericirea și îndurarea mă vor însoți... în toate clipele mele... și voi locui în casa Domnului... zile îndelungate...*

Un geamăt. După care strigătul izbucni iarăși. Mai repede. Mai străin. Până când cuvintele se învălmășiră, de neînțeles. Apoi tăcu dintr-odată. Nu mai fu nimic. Nici măcar împușcăturile. Auziseră și ei.

M-am întors în viroagă. Stăteau adunați la un loc, pe peticul îngust de zăpadă.

Trebuia să fugim.

---

[41] 41-Psalmii – Cartea întâi. Psalmul 23.

L-am luat pe Grigorie, ținându-l între pușți, ca pe o targă. Am coborât, până când panta s-a rupt. Acolo am ieșit din viroagă și ne-am îndreptat spre pădure, fără să ne uităm în urmă.

Am alergat până au apărut tranșeele înaintea noastră.

Nu ne-am oprit. Nici când au tras în noi dinspre pozițiile batalionului, spărgând tăcerea fragilă a nopții. Din spatele nostru le răspunseseră alte împușcături. Și lor le era frică. Întunericul era același pentru toți.

Vasile Iancu se așezase înaintea lor, cu mâinile întinse, de parcă ar fi vrut să prindă gloanțele. Din gură i se revărsa un șuvoi de blesteme. Focurile de armă se opriră.

M-am prăbușit în tranșee, chemându-l pe Doctor.

— Lumină!

Aprinseră o cârpă, pe care Alradii o ridică deasupra noastră. La capătul șanțului, Costa se întoarse o singură dată.

— Ține-o mai jos! Doctorul îi apăsă brațul lui Alradii.

Lui Grigorie Toader îi tăiară pantalonii până la șold, cu baionetele. Ajunseră la oasele ce îi ieșeau prin carne. Doctorul îi luă fața în mâini.

— O să te duci acasă! O să fie bine!

Îi strânsese capul la piept. I-am văzut lacrimi în ochi. Grigorie gemu. Doctorul îi sufocă geamătul în pieptul mantalei. L-am smuls de acolo.

— Ține-l în viață! Nu pot să mai pierd încă unul.

— N-a rămas nimic din os!

— Mai are picior! Când o să plecăm, o să meargă cu noi!

— N-o să mai plecăm niciodată de aici. O să murim, și cine știe ce o să ne vegheze în râpa asta până la sfârșitul lumii!

Se trăgea. Oamenii își scoseseră pușțile peste margini. Focurile de armă izbucniră lângă noi. Frații Dănilă erau umăr la umăr. Între ei se căsca locul gol unde stătuse Gheorghe. Le-am văzut fețele în lumina flăcărilor scuipate de pușți. Marcu ținea două cartușe între buze

— În pădure! Floreo! Ilie Simion se răsuci, așezându-se spate în spate cu Costa.

M-am înălțat și m-am uitat.

Erau peste tot. Șiruri de foc se înlănțuiau în noapte.

Am alergat să-mi iau pușca. Am tras până am golit magazia. Am încărcat. Cartușele încercară să-mi alunece printre degete. Strigam. Și eu, și ceilalți. Deasupra noastră răsuna vaierul

gloanțelor ce se întâlneau.

Veneau și din spate. Ceața se lumina cu împușcăturile lor. Tranșeele batalionului erau atacate și prin flanc, dinspre munte. Păreau incendiate. Hotineanu își scotea oamenii din adăposturi, desfășurându-i de-a curmezișul întăriturilor.

Sclipiri de jar în beznă. Jucau într-un dans, printre copaci. Veneau spre noi cu grenade. Privirea mi se întâlni cu a lui Costa. Încărca, scoțând gloanțele din cartușierele de la piept. Mâna părea să nu i se miște.

Tunetul împușcăturilor acoperea orice alt sunet. Am văzut buzele lui Florea mișcându-se, înainte să-i aud cuvintele.

— Cade flancul! O să ajungă peste noi!

Explodă prima grenada. Fu o strălucire albă.

Costa își ridică amândouă picioarele pe marginea tranșeei. Își sprijinise pușca de peretele de pământ. Se îngrijea de lucrurile lui. Nu aveau viață. Nu-i vorbeau.

Am înțeles ce voia să facă.

Ilina trecu în fugă, înghesuindu-se printre noi. Avea ochii ieșiți din orbite. Striga ceva fără încetare. Am auzit abia când fu lângă mine:

— Ranițele jos! Lăsați ranițele!

Se pierdu spre capătul șanțului.

— S-a terminat.

Nu mi-am dat seama cine vorbise. Poate fusesem eu.

Am lăsat să-mi cadă curelele raniței. Îmi smulseră epoleții.

Costa avea pistolul în mâna stângă. Lopata era prinsă în ham, de-a curmezișul pieptului. În dreapta ținea o grenadă.

— Puneți baionetele! Era vocea mea, numai că o auzeam de undeva, din altă parte. Scoateți grenade!

Strigară și galonații. Florea… Ilie… Și Dumitru Ilina.

Pădurea se deschise și-i lăsă să iasă.

Armele noastre tăcuseră. Cu coada ochiului am zărit șirurile lui Hotineanu. Uniformele încă nu se amestecaseră. Mai erau câteva clipe.

Un ordin. Costa alunecă înapoi în tranșee. Brațul i se destinse. Ca și al meu. Ca și ale celorlalți. Grenadele se rotiră, tăcute, spre liziera unde era îngropat caporalul Gheorghe Stancu.

M-am întors spre maiorul Brătescu.

— Așteaptă-ne, Doctore.

Nu explodară toate în același timp. Aerul cald îmi atinse fața.

Noroiul îmi curse pe umeri și pe chipiu. Am lăsat pușca. Aveam lopata. Și pistolul. Ca Paul Costa.

Am urlat. Alte voci se uniră cu a mea.

Am ieșit din tranșee.

Am apucat să mă gândesc că aș fi vrut să văd cerul. Apoi o explozie mă scutură, aruncându-mă înapoi. Trecură pe lângă mine. M-am ridicat de jos. Alergam, încercând să-i ajung din urmă. Eram între copaci. Bucăți de scoarță mă loviră în față, smulse de gloanțe. Nu vedeam de unde veniseră. Nu vedeam nimic.

— Jos!

Nu mai aveam timp să ne ferim. Nu trebuia să-i lăsăm să se dezmeticească. M-am târât, de la un trunchi la altul. Erau după mine. Florea, frații Dănilă, artileriștii… Ceilalți îl urmau pe Costa. Îi auzeam. Erau aproape de noi.

Gloanțele treceau printre copaci, biciuind crengile, înfigându-se în lemn. Foșnetul frunzelor călcate de multe picioare. Apoi zăpada… Jarul sclipi în întuneric, ca un ochi roșu. Alături apăru încă unul. Voci. M-am întors către frații Dănilă. Se repeziră amândoi, mergând în patru labe, ca niște animale. Își găsiră trunchiuri după care să se adăpostească. Apoi aruncară grenadele. Ne-am lipit de pământ. Grenadele căzură printre crengi. Jarul se mișcă. Târziu. Dispăru, înghițit de foc.

Ne-am ridicat. Frații Dănilă ajunseră primii. Baionetele lor găsiră carnea. Strigătele de agonie încetară. Am trecut mai departe.

Costa o luase înainte. Eram iarăși două șiruri. Ne întorceam spre pozițiile noastre. Îi ocoleam.

Dintr-odată am fost între ei. Un fluier răsună chiar lângă mine. Am tras cu pistolul. Flacăra lumină o bucată de pădure. Și o figură albă, cu ochii larg deschiși.

— Stai aproape!

Unul lângă celălalt. Să nu ne împușcăm între noi.

Strigăte. Siluete, trecându-mi prin față. Doi soldați, alergând. Umbre alungite nenatural de căștile cu țepușă. Nimeni nu trase spre ei. Traversară rândurile noastre, fără să se oprească. Fără să ne recunoască.

— Stai aproape!

— Stânga!

M-am aruncat jos. Țeava pistolului atinse un umăr. Mitu

Dumitran. Trase de două ori spre nimic. Sau spre ceva ce văzuse doar el.

Eram iarăși în picioare. O grenadă trosni în spatele nostru. Ilina se izbi de mine. Ținea altă grenadă în mâna stângă.

Vocea lui Costa. Rece, fără nicio inflexiune:

— Înainte! În linie!

Se mișcau în întuneric. Am tras, împreună cu ceilalți. Încă opt gloanțe. Încă opt... Am repetat, agățându-mă de gândul acela.

L-am apucat pe Ilina, oprindu-i brațul.

— Nu da! E prea aproape!

Se smuci, țipând. Grenada îi fumega în mâna. O aruncă.

— Ferește! Culcat!

Zăpada udă îmi zgârie obrazul și buzele. Mingea de foc lumină pentru o clipă un trup.

Un urlet care nu se mai termina. Apoi iarăși Costa, ducându-ne mai departe...

Cârpe arse. Mirosul îmi invadă nările. Ceva mi se mișca la picioare. Am lovit cu tăișul lopeții. O dată. De două ori. Amândoi frații Dănilă împunseră cu baionetele. Alături, Ilina striga un nume. Nu l-am recunoscut. Era doar un sunet de neînțeles.

Costa ne ducea mai departe.

Eram iarăși între ei. Ne înconjurau din toate părțile. Unii se opriseră, de parcă nu ar fi știut ce trebuiau să facă. Se întorseseră spre noi, neînțelegând de unde veneam.

Am tras, numărând gloanțele. Strigătele noastre se ciocniră sălbatic..

Lemn și metal întâlnind carnea. Spărgând osul. Privirea mi se împăienjeni. Corpul mi se mișca singur. O flacără și un suflu de aer fierbinte. Dumitru Cobuz rămase drept, ca și cum ar fi fost înfipt în singurul picior pe care îl mai avea. Apoi căzu. Când țeasta atinse pământul, se desfăcu, ca un fruct prea copt.

L-am urmat pe Costa.

Un soldat îmi apăru înainte. Tăie în gol cu baioneta dreaptă și subțire. Casca îi alunecase într-o parte, acoperindu-i jumătate din frunte. Urla. Sau spunea ceva. Am tras ultimul glonț. Trecu departe de el. Vru să-și implânte iarăși baioneta. Mă căută întâi pe mine. Apoi pe Marcu Dănilă, care nici nu-l văzuse. Se loviră între ei. Neamțul zbură într-o parte, scăpând pușca. Cei care veneau din spate săriră peste trupul lui, de parcă ar fi fost un butuc uscat. Am stat deasupra lui, cu lopata ridicată. Se târa pe

jos. L-am lăsat. Am plecat mai departe. După Costa.

Ne opri la lizieră. Abia respiram. Aerul avea gust de fum.

Se trăgea în depărtare. Mult mai aproape, auzeam tropotul cailor. Și nechezatul disperat. Încercaseră să traverseze câmpul cu viroage. Să încheie ce începuseră ceilalți.

Dar nu mai aveau să ajungă. Îi auzeam murind.

— Doamne Dumnezeule mare! murmură Florea Bucur lângă umărul meu.

Ceața îi acoperise. Venea spre tranșee. Împreună cu ce se ascundea în ea.

Eram unii lângă alții. În lumina puțină aș fi putut să le disting trăsăturile. În tranșee, focurile de armă se stingeau. Hotineanu își adunase oamenii care îi rămăseseră, pregătindu-se pentru lupta la baionetă. Marginile erau presărate cu cadavre.

Costa ne împinse înainte. Eram încă în pădure. Germanii ajunseseră în câmp deschis. Se treziră cu noi în spate. Linia se clătină și începu să se frângă. Deasupra împușcăturilor răsunară fluierele. Începură să se retragă spre munte.

Din ceață ieși un cal fără călăreț. Alerga, smucind din cap în toate părțile, cu o dungă umedă de sânge pe tot gâtul. Căzu în tranșee. Picioarele din spate îi tresăreau spasmodic.

Mi-am lipit țeava fierbinte a Mauserului de obraz. Arsura mă ajută să-mi păstrez luciditatea.

Am ieșit dintre copaci, aruncându-ne la pământ. Dinspre tranșee veniră focuri speriate. Am strigat. Împușcăturile se opriră târziu, doar ca să se îndrepte în partea cealaltă, spre ceaţă și spre urletele de acolo.

Vedeam mitralierele, răsturnate pe parapeții întăriți cu crengi. Am fugit spre tranșeele noastre. Costa își găsi carabina apoi începu să-și încarce pistolul. Mâinile păreau să aibă o viață proprie. Privirea îi era îndreptată spre câmpul unde se așternea iarăși liniștea.

Aproape, răsună o singură împușcătură. M-am întors. Marcu Dănilă era lângă cal. Picioarele animalului nu mai tresăreau.

— Trecem dincolo.

— Unde?

Nu-mi răspunse. Își punea rănița în spate. Cineva mă apucă de umăr. Era Doctorul. Avea o pușcă în mână. Costa vorbi din spatele nostru:

— Strânge compania. Acum!

Mi-am căutat ranița și pușca. Erau îngropate în noroi.

— Adu răniții, Doctore.

— Mai e doar unu. Orbul s-a dus...

— Dacă nu poate să meargă singur, rămâne. În vocea lui Costa nu era nicio emoție.

M-am întors spre el.

— O să-l cărăm în brațe.

— Adună oamenii.

I-am adunat. Se mișcau ca niște somnambuli. Mi-am încărcat pistolul, după care l-am băgat în toc. M-am uitat pentru ultima oară la grămăjoara fără formă de pe fundul tranșeei. Fusese un om.

— Artilerie, du-te înainte. Spune-le că venim.

Încă se mai trăgea. Focuri rare, îndreptate spre ținte pe care nu le vedeam. Un corp mare zăcea lângă un copac ciuntit de grenade. Iapa Doctorului. Capul îi spânzura de hamul legat de crengi. Am ieșit din șanț. Frații Dănilă îl luaseră pe Grigorie. Nu-și abandonase pușca. O ținea în brațe, amenințând întunericul cu ea...

Am traversat puținii metri și am sărit în tranșeele lui Hotineanu. Batalionul se transformase într-o companie. Nu avuseseră timp să-și aleagă răniții. Îi întinseseră alături de cadavre. Unii tăceau. Alții urlau de durere. Mulți din cei încă teferi își pierduseră armele și stăteau ghemuiți pe jos. Ne-am străduit să nu călcăm pe trupuri.

Costa o luase înainte. Sări peste picioarele aghiotantului lui Hotineanu. Era așezat. Chipiul îi căzuse în poală. Nimeni nu-i închisese ochii.

Doctorul înota în noroi, venind după mine. Îl urma grupa condusă de Ilie. Un sergent cu uniforma sfâșiată se încrucișă cu noi. Ne-am oprit să-i facem loc. Trecu printre noi, de parcă n-am fi fost acolo.

Hotineanu era lângă mitraliere. Le aruncaseră afara din întărituri. Alături de el era un galonat care-și pierduse epoleții și capela. Și prizonierii. Aveau mâinile legate. Lui Iosif Bălan îi puseseră căluș. Și-l mușcase. Saliva amestecată cu sânge îi cursese pe bărbie. În clipa aceea era în stare de inconștiență.

Costa își sprijini carabina pe braț, uitându-se peste marginea tranșeei.

— Doctore, hotărăște ce răniți luăm de aici.

Hotineanu își deschise gura de două ori, ca un pește care se sufoca. Am zărit firicelul de sânge ce îi ieșea din ureche

— Sunteți bine?

Își atinse obrajii. Apoi urechile. Se opri, când simți durerea.

— Ăștia sunt toți… Atâția au rămas…

— Trebuie să plecăm, domnule căpitan! Costa nu ridică vocea Cerceta cu privirea copacii din spatele pozițiilor

Hotineanu plecă fruntea.

— Eu voi da ordinul. Nimeni altcineva nu este răspunzător. Nu vreau sa fie nimeni vinovat… Domnule maior, vă rog să fiți martor. Pentru mai târziu… Dacă va fi nevoie…

— Aveți cuvântul meu, domnule. Paul, pe care îi aleg?

— Pe cei care stau în picioare.

Hotineanu se uită la noi.

— Și ceilalți? Nu putem să-i părăsim…

— Dacă vor cădea prizonieri, vor fi îngrijiți. Mai bine decât aș putea sa o fac eu, acum.

— Nu vor trăi să ajungă prizonieri. Abia dacă mi-am recunoscut vocea. Mi-am scos baioneta și am tăiat legăturile lui Gheron. Du-te cu Doctorul, popă. Alină-i cât poți.

Voicu Gheron îl urmă pe maior, fără să spună nimic. Costa îl chemă pe Ilie Simion.

— Caută-le galonații. Spune-le să dea ordine să se strângă muniția de la cei căzuți.

— Privirile ni se întoarseră spre ceața plumburie. Și spre licăririle împușcăturilor, ce o luminau din când în când.

— Ce e acolo, domnule locotenent? Cu cine se luptă?

Costa nu-i răspunse căpitanului. Vorbi cu Dumitru Ilina.

— Artilerie, grăbește-l pe Doctor. Lăsați armele răniților care mai pot să le folosească.

Am plecat și eu cu Ilina. Simion începuse să scoată soldați din tranșee. Sergentul cu uniforma zdrențuită rătăcea pe valul de pământ, cu câteva puști pe umăr.

Văzându-l pe Doctor, răniții începuseră să strige. L-am luat de acolo.

— Câți merg, Doctore?

Clătină din cap.

M-am ținut de parapet. Pământul se învârtea cu mine. M-am aplecat. Un spasm îmi strânse stomacul. Dar era gol. Am vomitat un lichid ce îmi ardea buzele.

Când ne-am strâns, în depărtare nu se mai trăgea. Întunericul ne învăluia din toate părțile. Se așternuse iarăși liniștea. Un fel de liniște. Zorii nu aveau să mai vină niciodată. Timpul se oprise.

Lui Hotineanu nu-i mai rămăseseră ofițeri. Îl mai avea doar pe sergent, și niște caporali. Se grupară lângă noi. Abia dacă se mai țineau pe picioare. M-am întrebat cât de departe puteau să ajungă.

Fraţii Dănilă îl cărau pe Grigorie Toader. Grigorie ducea și puștile lor. Cristache îi legase strâns coapsa cu o bucată de postav tăiată dintr-o manta. Grigorie avea dinții încleștați. Îl ridicară pe brațe până pe marginea tranșeei. Ilina trecu pe lângă ei și se furișă spre copaci.

Grigorie îmi prinse privirea.

— O să trag eu pentru toți trei, dom' sublocotenent.

Am dat din cap, simțind gust de fiere în toată gura.

Voicu Gheron îl dezlegă pe Iosif Bălan. Stătu o clipă cu legăturile în mână, apoi le aruncă. Nu-i scoase și călușul. Bezna din ochii lui Bălan era mai adâncă decât cea care ne înconjura. O pușcă rămăsese lângă un corp inert. Am luat-o și i-am întins-o lui Gheron.

— Dacă ți se termină gloanțele, ai baioneta.

— Când or să se termine, o să am destule puști încărcate la îndemână.

— De ce crezi că tu o să mai fii în picioare, să le iei?

— Pentru că vreau să trăiesc.

Am ieșit din tranșee și ne-am avântat în noapte.

*

Eram în întuneric, fără niciun reper. Toți copacii erau la fel.

Stăteam întins în zăpadă. Răniții erau în urmă. Nu ne desfășurasem.

Se auzea sunet de copite și de crăci rupte. Fornăi un cal. Un cavalerist mergând la pas apăru ca o nălucă printre copaci. Apoi dispăru.

Șoapte. Sunetul se schimbă. Caii stăteau pe loc, târându-și nervos copitele.

Costa ridică brațul.

Erau dragoni[42]. Unul dintre ei se materializă lângă noi. Vru să strige. Costa își smuci în sus carabina. Baioneta pătrunse pe la

[42]42-Corp de cavalerie ai cărui soldați erau înarmați cu puști.

baza gâtului, înaintând spre creier. Corpul germanului se zbătu în șa, după care alunecă spre crupa calului. Costa îl sprijini pana când fu la pământ. Își scoase baioneta, și i-o înfipse în piept. Nu se auzi niciun zgomot. În întuneric, copitele frământau mai departe zăpada.

O chemare. Cuvinte într-o limbă pe care nu o înțelegeam.

Ieșiră alți doi dragoni din desiș. Își țineau caii la pas. Nu avură timp să-și dea seama ce se întâmplă. Soldații lui Hotineanu îi înconjurară într-o luptă surdă. Îi traseră jos de pe cai. Puștile se ridicară și coborâră în întuneric.

— Încă unul!

— Doboară-l, Ilie!

O singură împușcătură. Un trup căzu, lovindu-se de crengi. Calul se îndepărtă la trap. Celelalte animale nechezară scurt și îl urmară.

M-am apropiat. Crăcile se agățau de ranița mea. Zăcea răsturnat, cu picioarele desfăcute. Nu mișca. Am strâns din dinți, și am înfipt baioneta în pieptul lui. Lama se prinse în ham. Am smucit-o, zgâlțâindu-l ca pe o păpușă. Pe pânza de pe țeavă se întinseră petele negre.

Focuri de armă. Aveau un ritm, nu erau trase la întâmplare. M-am întors în fugă înapoi.

Semănau cu niște bolovani risipiți prin pădure. Erau la fel de tăcuți. Păreau mai puțini decât fuseseră în tranșee. Și doar unii dintre ei mai puteau să lupte.

Trebuia să ne îndepărtăm repede. Auziseră împușcătură lui Ilie și aveau să vină după noi.

Înaintam greu. Coloana se mișca în pasul răniților. M-am apropiat de Costa.

— Ne ajung din urmă.

— Nu sunt numai ei…

Pădurea se termină. Eram pe o margine abruptă. Sub noi se vedeau doar aburii grei ai ceții.

— Pe unde?

Nu-mi aminteam nimic din ce era în jur.

— Pe aici nu se poate trece călare. Ar trebui să coborâm.

Costa asculta întunericul. Poate că vocile se întorseseră.

În spate, trupa se agita.

— Coborâm?

— Nu. Sunt deja acolo… Mergem spre creastă.

— Grigorie!

Strigătul îmi muri pe buze. Pe Grigorie îl cărau în brațe frații Dănilă. Munteanul nostru nu putea să ne mai ajute.

— Floreo, găsește-ne un drum!

Oamenii se agitară iarăși. Fugeau de întunecimea de lângă copaci. Voicu Gheron își ridică arma.

Pădurea fremătă. Crengile se zbătură, atinse, una după cealaltă.

— Se joacă cu noi!

— Se joacă? Nu, ofițerule. Vine să ucidă!

Florea alerga înapoi.

— Mai sus se poate trece peste vale. E un pârâu…

Un pârâu. Ca și cel care curgea spre bordeiul lui Leonida.

Coloana se opri dintr-odată. Câțiva soldați, în față, se retraseră spre marginea prăpastiei. Unul dintre ei alunecă. Căzu în gol, fără un sunet. Cineva urlă. Trunchiurile și crengile dezgolite fură luminate de flăcările împușcăturilor. M-am aruncat la pământ, ferindu-mă de gloanțe. Trăgeau nebunește, fără să mai țintească. Trăgeau în toate părțile.

Întunericul se întinse spre ei printre copaci. Sergentul lui Hotineanu deschise larg gura, dar nu apucă să strige. Capul îi dispăru. Corpul cuprins de spasme zbură într-o parte, împroșcându-i pe cei de alături cu valuri de sânge.

Armele celor din față se descărcaseră. Am reușit să ne ridicăm. Gheron o luă la fugă. Am plecat după el.

— Înainte! Nu vă opriți!

Ceva trecu pe lângă frații Dănilă. Apoi pe lângă mine. Nu ne atinse, dar am simțit vibrația în aer. Alergam după Gheron, fără să gândesc.

Cadavrul sergentului. L-am ocolit. Sunetele se stinseră, unul după celălalt, de parcă am fi înaintat prin apă. Era ca în coșmarurile mele.

De jos răsunară împușcături. Depărtate, ca niște bătăi din palme. Apoi, la a doua rafală, zgomotele căpătară iarăși forță. Întunericul se retrăgea spre pădure.

Germanii erau în spatele nostru. Am recunoscut pocnetul puștilor Mauser.

Costa se împleticea, gata să cadă. L-am sprijinit, eu de o parte și Florea Bucur de cealaltă.

— Treceți cu răniții înainte! Ilie, stai aici!

Nu aveam după ce să ne adăpostim. Ne-am lăsat jos. Costa se prăbuși în zăpadă. Gheron ezită un moment, prins între noi și coloana care continua să urce. Dar se întoarse.

Ilie își sprijini țeava puștii pe cot.

— E doar un pluton, domnule… Fără cavalerie…

Trase o singură dată. În depărtare, un soldat care urca alături de linia de trăgători căzu. Împușcăturile reîncepură, dar dezordonat.

— Au rămas fără galonat… Poate se răzgândesc…

Vocea îi muri. Soldații dispăruseră. Erau încă acolo, dar, între noi și ei, bezna se tulbură, de parcă ar fi fost un ochi de apă în care cineva aruncase o piatră.

— Spune-i să nu mai tragă, ofițerule…

Rămăsesem doar noi cinci. Niciunul nu apăsă pe trăgaci.

De jos veniră împușcături. Apoi urlete.

Costa se ridică în picioare. Stătea iarăși drept, fără să se clatine.

— Arată-ne drumul, Floreo!

Sunetele răsunau vătuit. Poate era mai bine. Nu mai erau doar urletele soldaților. Era și *altceva.*

Florea Bucur plecă spre creastă. Ilie îl urmă, alături de mine. Voicu Gheron se desprinse la câțiva pași de noi. Costa era ultimul.

Am ajuns coloana, când traversarea începuse. Apa curgea printr-o îngrămădire de bolovani, mari cât un stat de om. De o parte și de cealaltă, pereții se strângeau în jurul nostru, și erau doar piatră dezgolită. Trecerea dură mult. Prea mult.

Ieșisem din capcana pereților de stâncă. De acolo puteam să coborâm. Ne-am îndepărtat de vale. Pădurea se îndesise. Coloana se răsfiră printre copaci, cu răniții la mijloc.

Doctorul își făcu loc până în capul coloanei.

— Înaintăm prea încet… Lăsați-mă aici, cu răniții. Aștept să se lumineze și încerc să dau de liniile noastre…

— Niciunul dintre voi n-o să prindă zorile, Doctore.

— Fără noi, până dimineață o să fiți departe. Trebuie să încerc…

— Are dreptate, ofițerule… Și poate o să aibă și zile… Gheron căpătase un pumn de gloanțe. Își umpluse magazia puștii. Restul cartușelor îl pusese în îndoitura mânecii, la îndemână. Începeam să-l cred că nu era preot.

Din întuneric ne apărură înainte rămășițele unei baterii de artilerie. Tunuri de munte. Artileriștii care le serviseră erau aruncați printre ele. Doar câțiva dintre ei mai aveau trupurile întregi.

Costa împinse coloana adânc în pădure, ocolind bateria.

— Erau de-ai noștri, dom' sublocotenent.

— Știu, Floreo.

Cum știam și că nu soldații îi uciseseră pe artileriști.

Mai jos răsunau fluiere. Ne-am oprit.

— Sunt peste tot, în pașteIe mă-sii!

Veniseră dinspre oraș. Să ne lovească prin spate. Curând aveau să descopere că, în afară de noi, mai era și altceva în pădure.

Noroiul se uscase pe fața căpitanului Hotineanu. Sudoarea îi săpase șanțuri pe frunte și pe obraji. Avea o pușcă, dar o purta de parcă nu ar fi știut ce să facă cu ea.

— Cum trecem?

M-am întors spre Costa.

— Unde sunt?

— Nu-i aud… E prea aproape…

Hotineanu deschise gura să mai spună ceva. Strigătele începură în aceeași clipă. Gheron duse pușca la ochi.

Ne-am strâns la un loc, cu țevile îndreptate spre desiș. În urma noastră zăceau două cadavre. Hotineanu pierduse încă doi soldați. Întunericul le înghiți încet. Am auzit cum ceva le târa prin zăpadă.

Fluierele încetaseră. Erau alte zgomote acum, în vale. Și veneau spre noi.

— O să ne omoare pe rând, ofițerule… Până să ajungă nemții. Gheron își ținea pușca la umăr, în timp ce privirea îi țâșnea în toate părțile.

— De s-ar termina mai repede, murmură Alradii.

— A plecat, spuse Costa. Putem să mergem!

Voicu Gheron își coborî țeava. Baioneta atinse pieptul lui Costa.

— Iosif a zis că unul dintre voi are putere să vadă. Mai limpede decât el…

Costa împinse baioneta cu dosul palmei.

— Iosif Bălan zace într-un șanț. Pentru că a fost orb.

Deasupra, norii se spărgeau. Apăruseră iar pete de cer. Am

plecat mai departe. Coboram, ascunzându-ne în beznă. M-am întrebat cât aveau să mai reziste soldații, înainte să-și arunce armele și să încerce să fugă. Oriunde. Doar ca să se salveze. Costa îmi întinse busola.

— Unde suntem?

Am aruncat o singură privire, după care m-am uitat în jur. Nu erau semne pe care să le citesc. Nu încă. Dar acul busolei se așeză și în mintea mea. Am vrut să i-o dau înapoi.

— Ține-o.

Când am băgat-o în buzunar, din vale porni o salvă. Erau încă departe de noi. Copacii îi înșelaseră. Gloanțele se duseră spre trunchiuri și spre umbrele dintre ele. Sau fusese numai o singură umbră…

Ordine șoptite. Eram toți întinși pe jos. Strigăte și fluiere. Atacau. Dar nu pe noi. Flăcările împușcăturilor dispărură după spinarea unei coline împădurite.

O colină… Am întors capul. Și am găsit ceea ce așteptam. În perdeaua de copaci era un gol. Am coborât, strecurându-mă printre crengi. În nări îmi ajunse iz de lemn ars. Am dat zăpada la o parte. O groapă. Și cenușă umedă.

Știam unde ajunsesem.

Am venit înapoi, ținându-mă în întunericul cel mai negru. În depărtare, soldații nevăzuți se opriseră. Împușcăturile se răreau. M-am lăsat în genunchi între ei. Nu le vedeam fețele.

— E tabăra noastră…

Doctorul dădu să întrebe ceva. Costa îl opri. Hotineanu se uită în jur.

— Mai încolo a fost comanda batalionului, domnule.

Înțelese abia după câteva clipe.

— Avem pe unde să-i ocolim…

— Ce folos? Gheron se ghemuise lângă un copac. Nu mai era decât o pată în beznă. O să vă prindă oricum.

— Parcă voiai să trăiești, popă!

— Încă mai vreau. Pe voi vă caută…

— Atunci du-te de unul singur, popă.

Se aplecă spre mine. Fața îi ieși din întuneric.

— De ce mă lași să plec, ofițerule? Ca să mă împuști în spate? Sau o să dai cu lopata, să nu faci zgomot?

Era liniște. Prea multă liniște. Împușcăturile din vale încetaseră. Nu se mai vedea nicio străfulgerare în noapte.

— Are dreptate, spuse Costa. Am avut senzația că adulmecă mirosurile din aer.

— Că vrea să plece?

— Domnule căpitan, știți cum să ajungeți în oraș?

Hotineanu era în genunchi și se sprijinea de pușcă, să nu cadă. Cuvintele trecură pe lângă el. Costa se întoarse spre sergent.

— Simioane?

— De aici, cu ochii închiși, dom' locotenent.

Costa se uită apoi la Voicu Gheron.

— Unde vrei să te duci?

— Departe de voi.

Îl fixă îndelung, cu capul înclinat. Gheron își ridică brațul, de parcă s-ar fi ferit de ceva.

— Nu, nu poți… Ești slab… Ca Iosif Bălan.

În jurul nostru, șirurile de soldați se frământau. Întunericul îi apăsa. Echilibrul stătea să se rupă. Curând nu avea să mai conteze decât frica.

Costa se ridică în picioare.

— Doctore, Ilie o să vă îndrume. Stați departe de case. Trebuie să fie santinele pe toate străzile… Ilie, mai știi răscrucea de la ieșirea din oraș? Unde erau niște maghernițe părăsite?

— O știu, dom' locotenent.

— Nu stați pe șosea. Duceți-vă spre râu! Pe acolo trebuie să fie șinele de tren. Țineți-vă după ele și n-aveți cum să vă pierdeți. Poți să-i duci la răscruce, Ilie?

— Dacă ne ajută Dumnezeu…

— În noaptea asta, nu-l ai pe Dumnezeu. Trebuie să te descurci de unul singur.

— Mă are pe mine, dom' locotenent, spuse Dumitru Ilina de alături.

Avea douăzeci de ani mai mult. Mâna îi tremura pe ulucul puștii. Nu se ascundea. Nici nu-și dădea seama.

Ce mai rămăsese din compania noastră se adunase împrejur, despărțindu-ne de soldații lui Hotineanu. Privirea lui Costa trecu de la unul la altul. Așa cum făcusem și eu în prima zi, când îi alesesem. Și-i condamnasem să fie acolo.

Am respirat adânc. Aerul era rece. Se simțea în el mirosul de cetină.

Frații Dănilă nu-l lăsaseră jos pe Grigorie. Ar fi putut să-l care

până la capătul lumii, dacă ar fi fost nevoie. Nuță David abia dacă îi ajungea la umăr lui Alradii. Dar în tranșee, luptaseră împreună. Și trăiau amândoi. Nicu Ciucu... Mitu Dumitran, cel care își scotea mereu baioneta de pe armă, pentru că învățase că glonțul mergea mai drept așa... Vasile Iancu, cu mantaua lui murdară de noroi și de sânge... Ieremia Constantin... Tănase Bornaz, singurul artilerist ce îi mai rămăsese caporalului Ilina... Fără să-și dea seama, lăsaseră goluri între ei, pentru cei care nu mai erau cu noi. Cei care nu aveau să ne mai ajungă niciodată din urmă.

Voicu Gheron simțise. Venise vremea să ne despărțim.

— Și eu, dom' locotenent? întrebase Florea Bucur.

Din nou trebuia să fac eu alegerea.

— Tu mergi cu noi, Floreo.

— Du-te, Doctore!

Maiorul se uită de la unul la altul. Poate că înțelese. Îl ajută pe Hotineanu să se ridice.

— O să vă aștept la răscruce...

— Fugi, spuse Costa. Nu te îngriji de altceva! Dacă ajungeți înainte de răsărit, odihniți-vă. Aveți unde să vă ascundeți, iar patrulele n-or să iasă înainte să fie soarele sus.

— O să vă aștept până se luminează. Se întoarse spre mine. Mai am un deget de absint. Vi-l păstrez vouă.

Plecă primul. Șchiopăta, așa că Ilie și cu Dumitru Ilina i se așezară de o parte și de cealaltă, gata să-l ajute.

Costa îl apucă de braț pe Voicu Gheron, ținându-l pe loc. Coloana se îndepărtă. Zăpada le înăbușea sunetul pașilor. Se pierdură pe rând, în întuneric. Am simțit un gol în piept.

Costa o luă înainte. Am urcat pe vârful colinei împădurite. Ne-am întins pe jos, între două trunchiuri căzute. Acolo, pădurea avea alte zgomote. O adiere înghețată mișca ultimele frunze încă agățate de crengi.

Erau lângă noi. Îi auzeam. Dar nici Costa și nici Voicu Gheron nu se uitau spre locul de unde aveau să apară soldații, ci spre panta pe care abia o urcasem.

— N-o să se oprească, șoptise Voicu Gheron.

— Nu mai are puterea să o stăpânească. De acum e singură.

Vântul ne aduse miros de pământ și de putreziciune.

Mirosul pe care îl simțisem de fiecare dată în apropierea Fiarei. Pe care, în sfârșit, îl recunoșteam.

Costa nu vorbise despre Fiară. Vorbise despre *ea.*

Era mirosul *ei...* Gândul fusese în mintea mea tot timpul. Dar alesesem să nu înțeleg. Să nu văd... Să fiu orb.

Ca să văd, trebuia să cred. Și abia atunci credeam.

Voicu Gheron se întorsese spre Costa.

— *Ea?* Nu se poate! E Leonida! Iosif a știut! A știut dintotdeauna!

Iosif Bălan rătăcise în întuneric. Lumina lui adâncise bezna. Și plătise cu viața.

Voicu Gheron vru să mai spună ceva. Costa ridică brațul.

— E aici!

Se așeză în genunchi. Își descheie epoleții și lăsă să-i alunece ranița din spate. Își scoase lopata, apoi îmi întinse hamul. Tocul pistolului se legăna greu.

— L-ai mai avut o dată... Luă carabina de jos. Poți să mai cari o raniță, Floreo? Sunt multe lucruri de folos înăuntru.

— O să pot, domnule!

Nu-și încheie mantaua. Își smulse panglica albastră a *Coroanei* de la gât și o aruncă între copaci. Era doar fier și cârpă.

— Golește cartușierele. Scoate-mi toate gloanțele pentru carabină.

Curelele hamului îmi scăpau printre degete. Mâinile îmi înghețaseră. Abia le mai simțeam. I-am răsturnat cartușele în chipiu.

— Unde mergem, domnule? Vocea lui Florea era nesigură.

Costa nu răspunse. Despică pulpanele mantalei, iar apoi le sfâșie. Dinspre munte răsună o împușcătură. Ne-am ghemuit. Dar nu trăgeau în noi. Costa răsuci fâșiile de postav în jurul mânerului de lemn al lopeții. Își făcea o torță.

Mi-am pus hamul lui. Tocurile pistoalelor se loviră unul de celălalt.

Își aranjă împrejur lucrurile care îi mai rămăseseră. La îndemână. Locul era bun. Apărat. Trebuiau să lupte ca să ajungă până la el. Florea încă nu înțelegea, iar toate gândurile lui Gheron erau în altă parte. I-am citit frica în priviri. O frică nouă.

— N-o să aveți mult timp.

Nu voiam să mă întorc la bordei.

— Putem să-i atragem spre creastă. Să-i îndepărtăm...

Nu credeam. Dar aș fi spus orice, să amân clipa în care

trebuia să plec prin întuneric. Groaza era aproape. O simțeam pândind din cotloanele minții mele.

Costa nu asculta. Nu vedea nici siluetele ce apăruseră printre copaci. Asculta singura voce pe care o mai auzea.

A ei.

— Domnule, eu rămân aici, cu dumneavoastră… Bucur înțelesese, în sfârșit.

M-am ridicat în picioare. Înăuntrul meu se căsca un pustiu.

— Nu, Floreo. Trebuie să vii și tu.

Costa se întoarse din hăurile în care era pierdut. Pentru ultima oară fu alături de noi. Se uită la Florea Bucur, iar apoi la mine.

— Lui o să-i fie cel mai greu. Încă nu a văzut… Dar el o să vă salveze… Dacă mai există salvare. Acum duceți-vă!

I-am luat cu mine. Am căzut prin desiș, spre poalele colinei. M-am oprit, înainte să ajungem prea departe. Mi s-a părut că-l mai văd o dată, ascuns între trunchiurile moarte.

Am început să alerg.

Nu o făcea pentru altcineva. O făcea pentru el. Era cea din urmă voce. Când avea să tacă, pacea îl putea cuprinde în îmbrățișarea ei.

În spatele nostru, pădurea se aprindea. Umbrele ni se lungiseră la picioare. Brazii ardeau pe vârful colinei, mistuindu-se în noapte. Erau celelalte torțe ale lui Costa.

Nu încercară să vorbească. Nici măcar Voicu Gheron. Mă urmau, alergând în același pas cu mine. Iar eu îi conduceam fără ezitare, ca și cum calea prin pădure ar fi fost însemnată. Înapoia noastră, vâlvătăile se ridicau spre nori. Și erau tot mai îndepărtate.

Ne-am oprit câteva clipe, la stâncă. Era o masă neagră, fără contururi. Se înălța amenințător, acoperind cerul întunecat.

Gropile bavarezilor fuseseră răscolite. Mai întâi de oameni… Brazii din jur erau atât de deși, încât nu lăsaseră zăpada să cadă printre trunchiurile lor. Coroanele se sufocau între ele, ucigându-se.

Liniștea minerală ne goni mai departe.

Petele de zăpadă se făcură mai întinse. Copacii se răreau. Erau uscați. Crengile fuseseră acoperite cu un lințoliu viu, ce se hrănea din seva lor. În pădurea aceea, și sunetele erau moarte. Pentru că ar fi trebuit să aud pârâul, undeva sub noi.

O mișcare. O fulgerare de o clipă. Sau doar o părere…

M-am răsucit, căutând cu țeava armei. Dar era doar întunericul. Și albul, cu nuanțe de albastru, al zăpezii.

Am mers mai repede. Să nu mă vadă. Să nu-mi simtă frica.

Panta se stinse sub picioarele noastre. Mergeam pe o potecă dreaptă.

— Ascultați! Florea se întoarse.

Apa. Eram aproape.

Spre munte, o dungă roșie mânjea burțile norilor. Focurile lui Costa se întindeau.

Peste zăpadă trecu ceva. Fără să facă zgomot. O umbră mai întunecată. Se pierdu printre celelalte. Ne-am oprit toți trei, strângându-ne unul în altul.

Nimic nu se clintea în jur.

— Haideți să ne întoarcem… Vocea lui Voicu Gheron era schimbată. Ocolim prin hornuri… putem să ieșim la schit…

Bordeiul era aproape. Acolo ne trimisese Costa.

M-am răzvrătit. Și m-am îndoit de el. Ce voia să facem? Ce puteam îndrepta noi?

— Dom' sublocotenent!

Lui Florea avea să-i fie cel mai greu. Așa spusese Costa. Dar ce știa el?

Nu știa nimic! Gândul năvăli cu forța unei revelații. Costa era doar un nebun. Iar totul nu era decât coșmarul meu, din care încercam să mă trezesc.

Am simțit răceala blândă a primei seri de toamnă. Frunzele erau încă verzi. Doar marginile lor începuseră să aibă culoarea aurului vechi. În întuneric însă toate erau argintii, lucind umed după ploaia ce abia se sfârșise. Nicio adiere nu legăna bolta de viță de la poartă.

De cât timp stăteam acolo, uitându-mă la ea?

Viața mea fusese întotdeauna… fără întrebări… Fără îndoieli.

Maria nu știuse niciodată să zâmbească. Fericirea ei era stângace. Dar, în seara aceea, în ochii ei văzusem căldura ultimei ploi de vară.

Am încercat să mai simt ceva din ceea ce simțisem atunci.

Erau amintirile unui străin.

Se risipiră… Eu nu mai aveam nimic.

Am ținut ochii închiși. Când i-am deschis, zăpada și copacii goi erau tot acolo. Iar deasupra, se vedeau norii în care se oglindeau focurile lui Costa. Aprinse să cheme. Și să ucidă.

Am ridicat țeava puștii. Am apăsat pe trăgaci de trei ori. Ecourile se împrăștiară prin pădure, de parcă ar fi fost vii. Am tras iarăși, doar ca să nu le mai aud. Alături, Florea își descărcă arma cu furie, smulgând închizătorul după fiecare foc.

Tăcerea se așternu la loc, mai grea. Am îndreptat pușca spre Voicu Gheron.

— Mai am un glonț.

Își coborî arma îndreptată spre mine.

— De ce?

— Ca să nu mai credem într-o cale de întoarcere.

Florea își încărcă pușca. Am așteptat să termine. Apoi am încărcat și eu. Peste noi trecu o suflare de vânt, ca o respirație. Trunchiurile se clătinară abia simțit. Copacii morți gemură.

Umbrele se trezeau la viață în jurul nostru.

Am început să fugim. Florea rămase ultimul, în urma lui Gheron. Să îl păzească.

Fără ei, nu aș fi avut putere. Poate că aș fi găsit curaj, să încerc. Dar m-aș fi oprit învins, să aștept zorile. Sau sfârșitul... Voicu Gheron știa ce trebuia făcut. Fusese alături de Iosif Bălan. Dar îl părăsise. Era gata de orice, ca să trăiască. Chiar să mă ucidă. Pentru asta aveam nevoie de Florea. Să fie balanța dintre noi.

Asta știuse Paul Costa. Numai noi trei puteam să fim acolo. Iar el trebuia să rămână în urmă. Niciunul nu avusese vreodată de ales.

În față, printre crengile brazilor uscați, se legănau pete albe. Toate în același timp. Oasele agățate de fire se atingeau între ele. Se mângâiau..

Voicu Gheron sări într-o parte, ferindu-se. La picioarele noastre era un cal înșeuat. Se hrăniseră din carnea lui. Capul îi rămăsese întreg. Lacrimile scurse din ochi începeau să înghețe. Îi rupseseră spinarea. Nu mai avea picioarele dinapoi. Le smulseseră cu colții și le târâseră între copaci. Acolo unde o mână grijulie ar fi cules oasele proaspete. Și le-ar fi legat alături de celelalte.

Gheron încercă să fugă. Florea îl prinse.

Era prea târziu.

Ne înconjuraseră.

O imagine se suprapuse peste realitate. Eram iarăși lângă casa Elenei. Aceeași teroare mă gâtui. Eram singur. În jur,

vedeam zidul alcătuit din ochii lor.

Un strigăt mă aduse înapoi. Florea Bucur era răsucit într-o parte. Voicu Gheron încercase să-l înjunghie cu baioneta. I-am trântit patul Mauserului în spate. Gheron căzu în genunchi. Florea își îndreptă pușca spre el. M-am aruncat între ei.

— Ajută-l să se ridice!

Erau peste tot. Pădurea înviase, scormonită de labele lor. L-am apucat pe Gheron. Eu de un braț, iar Florea de celălalt. Gemu, dar nu dădu drumul puștii.

Nu era încremenirea de la casa Elenei Nasta. Ne ocoleau apropiindu-se tot mai mult de noi. Ne încercau slăbiciunea. Ne căutau spatele. L-am așezat în picioare pe Gheron și i-am dat drumul. Nu mai avea unde să fugă.

Unul dintre ei se aruncă spre Bucur, cu colții dezgoliți. Mușcă în gol și se retrase. M-am răsucit după el. I-am atins spinarea cu lama baionetei. N-am împuns. Fără sânge. Echilibrul era fragil. Gata să se rupă.

Florea ținti. I-am smucit țeava în sus.

— Nu trage! Stați lângă mine!

Nu trebuia să ne despărțim. Și nici să ne oprim.

Am simțit mușcătura, deasupra genunchiului. Colții străpunseseră pulpanele mantalei. Am măturat lupul cu patul puștii. Se rostogoli peste ceilalți. Imediat sări în picioare apărându-se de mușcăturile ce îl căutau. Am strigat, făcându-i să se retragă pentru un moment. Fără sânge. Fără moarte. Asta căuta *ea.* Asta ar fi adus-o mai repede acolo...

Deasupra frământării fiarelor se auzeau împușcături. Focurile de arma izbucniseră cu furie, mai sus, unde ardea pădurea. Unde rămăsese Costa.

Respirația lui Florea era un șuierat. Mergea cu spatele umăr la umăr cu Gheron, spintecând aerul cu baioneta. Voicu Gheron îi opri brațul.

— Ajunge, soldatule... Nu-i răni...

Îi vedeam frica în priviri. Încă putea să o stăpânească.

Dar, Florea nu mai asculta. Am încercat să-i iau arma din mâini. Mă împinse, gata să mă arunce între lupi. Gheron îl lovi în spatele genunchilor. Florea căzu urlând, aproape de boturile fiarelor. I-am smuls pușca. Gheron îl apucă de gât, trăgându-l după noi. Mai departe. Fără să ne oprim.

O cale de trecere ni se deschidea înainte. Am intrat printre

copaci. Trunchiurile subțiri ne apărau. Fiarele mușcau crengile joase, strângându-se iarăși în jurul nostru.

Un fir metalic îmi atinse fața, zgâriindu-mă. Oasele agățate de el se scuturară. Sunetul se propagă mai departe.

— Dă-i drumul!

Florea se clătina. I-am dat pușca. Fu gata să o scape.

Erau atât de aproape, încât i-aș fi putut atinge. Spinările le luceau în întuneric. Erau ca o apă, tălăzuind spre noi.

M-am aplecat. Sârmele mi se agățară de raniță. Le-am depărtat, fără să simt durerea când fierul îmi tăie mâna.

Se aruncară spre mine. Am dat cu piciorul. I-am auzit schelălăind. Am căzut pe spate. Eram în partea cealaltă.

Am înfipt pușca, cu baioneta în pământ. Am apucat sârmele și le-am căscat. Florea se strecură primul. Apoi Voicu Gheron. Zidul lupilor se închise, strivindu-se de granița de care nu aveau putere să treacă.

Nu se mai auzeau focuri de armă. Peste pădure trecu iarăși un freamăt.

Lupii tăcură dintr-odată.

Florea stătea cu pușca îndreptată spre ei. Fiecare respirație era un geamăt. Nu-și dădea seama.

— N-or să intre. Lasă-i, soldatule!

Se retrăgeau. Ultimul se opri și se mai uită o dată spre noi.

Apoi se contopi cu întunericul.

Un urlet singuratic se ridică spre cer. Îi răspunse un scâncet, care traversă bezna. Din piept în piept. Erau încă acolo. Așteptând. Pe noi. Sau pe *ea.*

Cu mâna stângă am luat pușca. Mi se păru prea grea. Am trecut-o în mâna cealaltă.

Eram încă în desiș. Pârâul nu se mai auzea. Parcă și zgomotul pașilor noștri răsuna altfel.

— Unde voiai să te duci?

— Spre hornuri, ofițerule.

— Te-ar fi sfâșiat, ca pe cal.

— Nu… N-ar fi venit după mine. Nu e prima oară. Am mai fost aici, ofițerule. Dar n-am trecut de fiare niciodată, Iosif n-a vrut. Era prea devreme. Nu erau nopțile potrivite… Dacă există asemenea nopți…

— Închide-ți gura aia, popă, murmură Bucur printre dinți. Mergea, uitându-se mereu în urmă. Așteptând să vadă iar

fiarele.

Umbrele se schimbau înaintea noastră. Copacii apăreau și dispăreau. Căutam trunchiul prăvălit peste potecă. Unde era jgheabul pustnicului.

N-am mai luat în seamă altceva. Fu o scăpare de o clipă.

Am văzut lama căzând spre mine. Apăruse din beznă. M-ar fi despicat în două. N-am avut timp să mă feresc. Am ridicat doar pușca. Lama alunecă peste țeavă. Ulucul se frânse ca o surcea uscată, și pușca îmi zbură din mâini.

Leonida nu pierdu niciun moment. Ieși înaintea mea, rotind securea. Pregătindu-se pentru altă lovitură. M-am aruncat într-o parte. Lama îmi șuieră pe lângă frunte. Când am ajuns jos, m-am rostogolit și am încercat să mă ridic. Leonida venea după mine. M-am întors cu fața, așteptând lovitura. Am auzit fierul ciocnindu-se de fier. Și un strigăt.

Nu mai era nimic. Doar Voicu Gheron, în genunchi, cu mâinile goale.

— Unde e?

Florea mă fixă cu ochii măriți. Nu apucă să răspundă.

Leonida se întrupă între noi, de parcă întunericul l-ar fi scuipat acolo.

Voicu Gheron căzu din nou la pământ. Asta îi salvă viața. Era jos, neajutorat. Leonida se îndreptă spre Florea Bucur.

Scosesem pistolul lui Costa. Am încercat să trag. Nu puteam să țintesc. Totul se petrecea prea repede. Leonida se aplecă, strecurându-se pe sub țeava puștii lui Florea. Baioneta nu-l atinse. Iar el ajunse în spatele sergentului. Avea securea ridicata și dinții dezgoliți, ca fiarele ce ne hăituiseră până acolo.

Am apăsat pe trăgaci. Flacăra le lumină feţele. Gheron avea gura deschisă. Îmi striga ceva. Cuvintele se pierdură în tunetul Mauserului.

Lama securii coborî. Florea se prăbuși.

Leonida dispăruse.

Am țâșnit în picioare. Gheron îmi apucă mâna cu care țineam pistolul.

— Nu-l omorî!

Se agățase de mine. Brațul stâng îi atârna inert. Mergea în genunchi.

Nu mai aveam în cine să trag. În jur erau doar copacii.

M-am aplecat. Florea mârâi și se răsuci pe o parte. Fără sa

cobor arma, m-am așezat lângă el. Se sprijini de mine, căutându-și pușca.

Era viu. Îmi venea să urlu de ușurare.

— Nu-l împușca, gemu Voicu Gheron din spatele nostru.

— Pe paștele mă-sii!

— Nu-l împușca! Se târî între noi. El o ține departe. Trebuie să ajungem întâi la bordei!

Își ridică mâna în fața ochilor. Avea încheietura sfărâmată. Încercă să-și deschidă degetele. Gemu, strângând din dinți. Își culese pușca de jos, și și-o sprijini de cot.

— Cum e, Floreo?

— M-a salvat ranița, domnule sublocotenent... Cred că a străpuns-o... Mă frige spinarea...

Purtase pe umeri ambele ranițe. Cea rotundă, din piele, îi fusese ca un scut. Am încercat să i-o dau jos. Se depărtă de mine.

— Nu-i vreme, domnule! Să mergem după jivina aia, până nu se pierde în pădure!

— Nu se duce nicăieri. Gheron înghiți, înecându-se cu saliva. Ne pândește. Își șterse colțul gurii pe umărul hainei. Nu m-ai lăsat să plec, ofițerule... Dacă simt că nu mai am scăpare, o sa te împușc, doar ca să te văd murind înaintea mea...

— Atunci o să stau în spatele tău, popă. De aici, doar tu știi drumul.

— E bine... Când o să vină iar, voi o să-i fiți în cale...

L-am ajutat. Apoi l-am ridicat pe Florea. Am coborât cu degetul cocoșul Mauserului și l-am pus la centură. Am pipăit zăpada, până când am dat peste pușca mea.

— Ce faci cu ea, ofițerule?

— Mă îngrijesc să nu mă împuște altcineva în afară de tine. Închizătorul se roti cu greu. Așchiile de lemn rupte din uluc îmi împungeau palma. L-am deschis de cinci ori, până când toate cartușele s-au împrăștiat pe jos. După care am aruncat rămășițele armei spre locul unde ar fi trebuit să fie pârâul.

Pași în pădure. Alerga. Își târa picioarele printre frunzele uscate. Să-l auzim. Ne-am întors, urmărindu-i mișcarea. Sunetul se stinse dintr-odată.

— Ne ademenește...

— Bălan s-ar fi dus după el... Nu-i așa, popă?

Gheron își trecu cureaua puștii peste gât. Încetă să respire,

când țeava alunecă, oprindu-i-se pe încheietura ruptă.

— Ne-a amăgit pe toți, ofițerule. Pe Iosif cel mai mult…

Își lăsă capul pe spate. Închise ochii. Un moment. Apoi își răsuci cureaua puștii în jurul brațului. Mușchii gâtului i se încordară. Dar nu strigă.

— Știi cum o să fie, ofițerule? O să crăpăm. Toți… Și noi, și camarazii tăi. N-o să afle nimeni ce s-a întâmplat aici. Iar ei doi or să aștepte să se termine războiul. Și după aia or să plece unde vor… Neștiuți și nebănuiți…

Mi-am simțit gura uscată. În pădure, pașii se auzeau iar. Ocolindu-ne. Era singurul zgomot, de parcă toate celelalte ar fi fost supte de întuneric.

— Vino, ofițerule.

— Unde?

— Unde ar fi trebuit să se ducă și Iosif. În sălașul lor.

Pe Iosif Bălan îl amăgise. Sau se amăgise singur.

— A crezut că e Leonida…

— Nu. El a căutat un ucigaș. Un om… Unul cu putere peste animale, dar un simplu om. S-a înșelat, și e mort. Eu încă sunt aici, ofițerule. Împreună cu voi. Nici nu știu dacă e mai bine.

Aerul era greu. Ca într-o casă veche și pustie, în care umezeala macină în tăcere zidurile. Și în care zgomotele nu ajung niciodată departe.

Crengile copacilor păreau să-și schimbe forma când nu mă uitam la ele. Când le vedeam doar cu coada ochiului. Trebuia să ajungem la bordei. La cel din visul meu.

Florea ridică mâna, arătând în spate. M-am întors. O jumătate din cer era luminată. Se zărea conturul văii prin care coborâsem. Deasupra ei, norii alergau spre munte.

— Arde toată pădurea.

Nu lăsase focul să se stingă. Costa încă mai era acolo.

— Stai la urmă, Floreo.

Am pornit primul. Pașii încetaseră. Auzeam doar fierul securii lovindu-se de copaci. Era peste tot, în același timp. Am strigat spre pădure:

— Vino!

Scosesem și celălalt Mauser. Aveam un pistol în fiecare mână. M-am desprins de ceilalți. Să mă vadă întâi pe mine.

— Vino!!

În jur nu mai erau copaci. Pădurea se terminase. Ajunsesem în

poiana în care își ridicase bordeiul. Poiana lui. Din depărtare se auziră iar împușcături. Unde copacii se mistuiau în foc.

Am tras cu amândouă pistoalele odată. Gloanțele se pierdură în noapte. Dar se făcu lumină. Flăcările se reflectară în lama securii.

Venea dintr-o parte. Fără niciun sunet. Doar o altă umbră. Am apăsat încă o dată pe trăgaci. Leonida urlă de durere.

Bucur era lângă mine. Îl mâna furia. Își aruncă pușca spre Leonida, ca pe o suliță. Baioneta se înfipse. Urletul răsună din nou.

Florea se împiedică.

— L-am atins!

În spatele nostru, Voicu Gheron striga. Încerca să ne oprească. L-aș fi ucis dacă s-ar fi așezat între mine și pustnic. Nu mai gândeam. Am tras, cu mâinile depărtate de corp. Am tras orbește, fără să țintesc. Doar ca să văd din nou. Dar Leonida nu mai era.

Am călcat pe ceva tare. Nu m-am mișcat. Am așteptat ca Florea să-mi fie alături. Apoi m-am aplecat. Era securea. Mai păstra căldura mâinii lui.

Am pus pistoalele în tocuri și am ridicat-o la piept. N-am șters-o. Încă avea sânge pe lamă.

— Taci, popă! Nu mai e înarmat!

Lama era lungă, ca tăișul lopeții lui Costa. Dar mai îngustă.

Gheron ajunsese lângă noi. Florea își găsi pușca. O ridică și amenință întunericul cu ea.

Niciun sunet. Pe Leonida îl înghițise pădurea.

Realitatea se dizolvă. Ca și cum aș fi trecut peste un prag.

Mergeam pe o potecă. O recunoșteam. Era poteca din visele mele. Cărarea ce ducea spre o altă casă. Pe care încă nu o vedeam. Dar știam că era aproape. De sub tălpile ghetelor se înălța praful. Pământul era uscat. Cerul de deasupra își pierduse adâncimea. Parcă ar fi fost vopsit pe un tavan.

Nu mai erau cu mine. Nici Florea și nici Voicu Gheron. Nu exista decât cărarea care șerpuia prin lumea aceea moartă. Nu-i zăream capătul. Mă înconjura o pădure. Uscată. Copacii erau umbre.

Durerea...

Își picura otrava în mine. Lacrimile îmi inundară ochii, fără să știu de ce erau acolo. Dar pentru mine nu trebuia să fie decât

cărarea. Trebuia să merg pe ea. Până la capătul ei.

Durerea dispăru. Rămase în urmă.

Casa era înaintea mea. Casa din vis. Apoi vedenia își pierdu substanța. Se făcu iarăși întuneric.

Am auzit întâi pașii lui Florea în spatele meu. Apoi pe cei ai lui Gheron.

Bordeiul era în fața noastră. Întunericul se deschisese nemaiputând să-l ascundă.

Am ridicat securea. Nu mi-am recunoscut vocea.

— Stai înapoi, Floreo.

— L-am rănit, dom' sublocotenent…

— Cât e viu, o să ne hăituiască!

Ușă avea zăvoare pe ambele părți. Demult, într-o dimineață, mă întrebasem la ce foloseau. Acum știam. Cel de afară era tras. Ca să nu lase să iasă ce era închis înăuntru

Copacii se îndoiră sub suflarea vântului. Focurile se stingeau.

Îl ucisese pe Costa.

Dar încă nu ne vedea. Nu știa cât de aproape ajunsesem. M-am întrebat dacă putea să simtă frică. Și mi-am dorit să poată.

Am smucit zăvorul. Nu se întâmplă nimic. Gheron mă împinse la o parte. Îl lovi cu piciorul. O dată. De două ori. Alunecă pe nămolul amestecat cu zăpadă. Se prăbuși în genunchi, cu umărul sprijinit de perete. Zăvorul nu se mișcă.

Urletul izbucni deasupra noastră. Leonida se aruncă spre noi de pe acoperiș. Îl așteptam. Aveam brațele deschise. L-am apucat din aer, rostogolindu-mă cu el. Am ajuns deasupra lui. L-am dat cu ceafa de pământ, căutând pietrele. Apoi i-am pus mânerul securii la gât, și am apăsat, pândind pocnetul oaselor. Aveam fața lipită de a lui. Am mușcat. Sângele îmi curgea printre buze. Încercă să se elibereze. Am apăsat și mai tare.

Când nu se mai mișcă, i-am dat drumul. Dar nu era mort. Gheron se aplecă asupra lui. M-am târât în genunchi până la ușă. Am dat cu securea în zăvor. Așchii de lemn săriră în toate părțile. Și scântei, atunci când lama atinse fierul. Zăvorul se îndoi.

Florea trăgea cu pușca spre pădure. Îmi striga ceva. Mi-am închis mintea. Să nu aud. Nu mai vedeam decât ușa. Ciopârțeam lemnul, care, la fiecare izbitură, parcă se întărea mai mult.

Lama rămase înfiptă. Mânerul îmi fugi din mana. M-am

aruncat cu umărul în ușă. Zăvorul se clătină. Am izbit cu piciorul. Zăvorul se desprinse, iar ușa se deschise.

Am smuls securea din lemn.

— Înăuntru!

Voicu Gheron se uită încă o dată spre pădure, apoi îl târî pe Leonida peste prag. Florea ne împinse, și intră ultimul.

Lumânări. În vis fuseseră lumânări peste tot.

Dar acolo era un singur opaiț, în mijlocul încăperii. Împrăștia un cerc galben pe podele. Florea trânti ușa și se propti cu spatele în ea. Flacăra tremură. Florea dădu drumul puștii și trase cu amândouă mâinile zăvorul dinăuntru.

Bordeiul se zgâlțâi din temelii. Ceva se lovise de peretele gros. Apoi, după o clipă, fu pe acoperiș. Bârnele gemură sub greutate. Se desprinseră pietre din ziduri. Le-am auzit căzând.

Leonida își revenise. Stătea ghemuit, cu capul în mâini.

Își ascundea fața. Murmura cuvinte de neînțeles.

Flacăra opaițului se culcă, împinsă de curent.

— Oblonul!

Nu mă puteam ridica. Rănița mă ținea jos. Voicu Gheron călcă peste Leonida.

Acoperișul trosni, eliberat de greutatea trupului nevăzut. Apăsarea se mută spre ziduri. Praful sărea din pereți.

Se ducea spre fereastră.

Gheron nu nimeri zăvoarele. Mâinile îi tremurau. Reuși să apuce oblonul. Apoi zăvoarele alunecară în lăcașurile lor. Voicu Gheron se ancoră de fereastră, așa cum făcea Florea la ușă.

Leonida șoptea. Ca și cum ar fi alintat un copil mic. Gheron strigă:

— N-o să țină!

— Nici ușa!

Zidurile vibrară. Căzu pământ uscat din bârnele acoperișului. Mă uitam la flacăra opaițului. O vedeam cu ochii minții stingându-se. Aruncându-ne în beznă. Pentru totdeauna.

Zdrențele de pe Leonida erau îmbibate cu sânge. M-am întrebat ce forță îl împinsese să se urce pe acoperiș. Și să mai atace încă o dată.

Pereții se zguduiră iar. Bârnele de deasupra noastră trosniră, dând drumul unui nor de praf.

M-am ridicat. L-am împins cu piciorul pe Leonida, departe de opaiț. De singura noastră lumină.

În vis fuseseră lumânări. Dar acum nu mai era niciun vis.

Am încercat podeaua cu lama securii, căutând o crăpătură. Tot bordeiul se clătina. M-am lăsat jos și am pipăit cu palma. Ușa tresăltă în balamale. Florea căzu în genunchi. Se întoarse și începeni zăvorul cu baioneta puștii.

Nu era nicio trapă. Nu fusese niciodată. Cristache minţise. Am simțit disperarea. Am șters lemnul cu amândouă mâinile. Iar degetele întâlniră o adâncitură.

Leonida urlă și se aruncă asupra mea.

M-a luat prin surprindere. Mă culcă la pământ. Îmi căuta ochii. L-am lovit cu capul. Chipiul îmi zbură departe, rostogolindu-se lângă opaiț. Am apucat securea. L-am tăiat. Dar nu mai simțea. Am împins lama spre gâtul lui. Leonida se răsuci sub mine. Am căzut pe spate, cu securea la piept. Se lăsă cu toată greutatea și îmi cuprinse gâtul cu amândouă mâinile. Privirea începu să mi se tulbure.

Nu încă…

Se agățase cu coatele de mine, țintuindu-mi brațele. Îmi rămâneau câteva clipe. Dar voiam să-l iau cu mine. Era singurul gând lucid care îmi trecea prin minte.

Am mișcat mânerul securii. Milimetru cu milimetru. Era din ce în ce mai întuneric. Lama se eliberă. Nu mai vedeam. Dar încă îi simțeam mirosul. Și greutatea. Lama pătrunse în carne. Am împins. Cu ultimele forțe.

I-am simțit tresărirea. Degetele i se descleștară. Căutau securea, care i se împlântase în carnea moale, sub ureche. Plămânii mi se umplură cu aer. L-am aruncat de pe mine.

Nu încercă să se împotrivească. Țâșni pe lângă mine cu mâinile întinse.

Pistolul lui Costa era pe podea.

Timpul se opri. Am văzut ușa, în spatele lui Florea Bucur. Balamalele se desfăcuseră din perete. Singurul lucru care o mai ținea închisă era forța sergentului.

Florea strigă. Se uita la mine cu ochi larg deschiși, în care flacăra opaițului proiecta sclipiri galbene.

Voicu Gheron porni spre pustnic. Nu avea să ajungă.

Leonida ridică pistolul. M-am aruncat spre el, ca și cum aş fi plonjat în apă.

Nu am auzit împușcătura. Fu doar o lumină albă. Am căzut peste el. L-am simțit zbătându-se. Întorcând țeava spre pieptul

meu. L-am lovit cu cotul. Capul i se răsuci într-o parte.

Trase iar. Glonțul mă izbi ca un pumn de fier. O arsură.

Eram cu fața în sus. Florea era deasupra noastră. Își ținea pușca cu amândouă mâinile. Ușa era căscată. Atârna, prinsă doar în zăvor.

L-am ținut pe Leonida. Baioneta coborî. Lama îi intră în umăr, înfigându-se până în plăsele.

Apucă să mai tragă o dată. Glonțul plecă spre perete. Florea răsuci baioneta în carne. Leonida urlă și scăpă pistolul. L-am măturat cu încheietura mâinii, departe de el. Urletul lui Leonida se transformă în cuvinte. În chemare.

Mă târâm. Nu-mi simțeam trupul. Dar puteam să mă mișc. Am cules securea. I-am băgat lama în scobitură și am apăsat pe mâner.

Trapa se deschise.

Voicu Gheron abia apucă să se ferească. În spatele lui oblonul se sparse în zeci de bucăți, ce se pierdură, supte în noapte. În golul negru al ferestrei nu apăru nimic. Nu mai era acolo. Am auzit cum zgâria zidurile. Venea spre ușă. Condusă de vocea lui Leonida.

Am vrut să-i strig lui Florea să-l amuțească. Dar de pe buze nu-mi ieși niciun sunet.

Capacul trapei se înclină și căzu cu un tunet alături de deschizătură.

Lumina opaițului se revărsă până în adâncul gropii săpate în stâncă.

Ochii mi se încețoșară. Am încercat să mă agăț de realitate.

Eram în fața casei. Ajunsesem la capătul cărării. M-am întors spre pădure. Lupul aștepta, fără să se mai ascundă. Privirile ni se întâlniră. Fu lângă mine. În ochii lui galbeni era pace.

Ridică-te!

Voiam să-i vorbesc. Să-l întreb.

Ridică-te!

Privirile ni se despărțiră. Era din nou departe, o formă abia bănuită între copacii încremeniți. M-am simțit singur. Dar m-am dus spre ușă. Am deschis și am intrat.

Lumânările mă orbiră.

Doar o clipă.

Pe coapse erau tăieturi ce nu mai sângerau. Avea încheieturile subțiri, ca ale unui copil. Și șoldurile înguste.

Lumina părea să nu-i atingă pielea.

Pentru că nu mai erau lumânări. Era doar opaițul de lângă noi.

Fața îi era murdară. Pământul i se uscase pe piept și pe brațe. O culcase peste cârpele lui. Nu mai avusese cu ce să o acopere. Era goală. Strângea la piept *copilul lor* cadavrul unui prunc. Putreziciunea mâncase demult carnea. Mâinile și picioarele mici se uscaseră, strâmbându-se ca niște sfori. Capul era aplecat într-o parte, așa cum înghețase în moarte.

Mirosul îmi umplu nările. Mirosul ei și al copilului mort.

Al Fiarei…

Fata se uita la mine. Ochii ei aveau culoarea argintului topit.

Împreună cu ea, Fiara mă văzu.

I-am simțit frica.

Leonida își smulse oțelul baionetei din umăr. Se agăța de marginea scobiturii, trăgându-se înăuntru. S-o apere. Pe ea. Și pe Fiară…

Toate zidurile se clătinară în același timp. Ușa sări din țâțâni, izbindu-l în spate pe Florea. Pușca îi scăpă din mâini.

Căzu, agățat în curelele ranițelor.

Am ridicat privirea. Voicu Gheron urla. Spre ce era în spatele meu, la ușă.

Lumânările erau iarăși în jurul nostru.

Sunetele se stinseră.

Securea nu mai avea greutate. O țineam, fără să o simt. Am crezut că avea să rămână suspendată în aer. Lama reflectă lumina lumânărilor.

Pe frunte îi răsări o singură pată. Se mări ca un soare negru. Mâinile ei mai strânseră o dată trupul fără viață.

Copilul lor.

Era înaintea mea, în picioare. Înconjurată de tremurul miilor de lumânări. Părul îi cădea în bucle moi pe umeri. Îmi întinse mâna albă. Degetele le atinseră pe ale mele, desprinzându-le pe rând de pe mânerul de fier. Securea căzu fără zgomot.

Zâmbi. În ochii ei apăru lumina ochilor galbeni ai lupului. Și pacea lor.

Voicu Gheron îngenunchease alături de ea. Dar nu o vedea. Vorbea cu mine. Îmi spunea cuvinte pe care nu puteam să le aud. Strălucirea lumânărilor se tulbură. Treptat, se făcu întuneric.

În timp ce mă prăbușeam, am simțit brațe, prinzându-mă.

Îmi descheiaseră vestonul. Noaptea se întorsese cu toate sunetele ei de partea cealaltă a pleoapelor mele. Numai că încă nu voiam să le deschid. Îmi dezgoliră pieptul. Cămașa udă mi se lipea de piele.

— Caută-i în raniță!

— Nu! Avea dom' locotenent Paul...

O durere îmi explodă deasupra șoldului. Mă aduse înapoi. Am deschis ochii.

Gheron era la ușă. Îi auzeam pașii pe lemnul podelei. Florea stătea aplecat peste mine. Curelele raniței îmi ajunseseră peste coate. Nu le mai prinsesem în epoleți. Acum eram înlănțuit cu ele. M-am răsturnat pe o parte și m-am eliberat.

I-am îndepărtat mâinile lui Florea.

— Curge sânge, dom' sublocotenent!

Trebuia să o văd.

Gaura se căsca lângă noi. Un dreptunghi negru.

Am reușit să mă ridic în genunchi. Ranița îmi căzu din spate. Hamurile îmi atârnau pe umeri. Amândouă desfăcute. Am căutat Mauserul. Apoi pe Leonida. Fiecare era în alt colț al bordeiului.

— Pistolul!

Nu mi-am recunoscut vocea. Era un horcăit. Întâi, Florea nu înțelese. Apoi îmi dădu bandajul înroșit de sânge. L-am pus peste șold. Durerea mă fulgeră din nou.

Se duse după Mauser. M-am aplecat după opaiț. Flacăra ardea. Era o minune. Cea mai neașteptată din noaptea aceea. Am întins opaițul deasupra gropii din podea. Trupurile erau în mormântul lor. Unite și după moarte.

Leonida gemu. Voicu Gheron se adăpostise lângă ușa făcută bucăți. Stătea cu pușca îndreptată spre pădure. Afară, pe trepte, era o formă nemișcată. Ca o grămadă de cârpe.

M-am întors cu opaițul în mână. Florea ajunsese în fața mea, cu mâinile pline de arme. Pușca lui. Securea. Pistolul meu...

M-am așezat, înainte să mă prăbușesc iar. Mi-am depărtat poalele vestonului. Aveam dinții strânși. Am mârâit ca un animal, în vreme ce duceam opaițul mai aproape de rană.

— Curăț-o!

Florea își deschise brațele. Armele căzură, ciocnindu-se între ele. Luă bandajul. Abia dacă mă atinse.

— Șterge bine, omul lui Dumnezeu!

Apăsă. Mi-am încleștat și mai mult dinții.

Buzele umede ale rănii nu se uneau. Musteau de sânge, între coaste și șold. Nu era o gaură. Era ca și cum cineva încercase să cioplească din mine. Și apucase să facă doar prima tăietură.

I-am luat bandajul din mână. Florea se duse la rănița lui Costa. Am văzut că lovitura lui Leonida o despicase dintr-o parte în alta. Aruncă foaia de cort deoparte. Scoase o cămașă.

— Dă-mi-o, Floreo!

Am sfâșiat-o cu dinții. Mi-am legat-o în jurul brâului. Strâns.

Gheron tăcea. Alături de el, Leonida se mișcase iar. Avea capul în altă poziție.

— Lasă-mă acum… Vezi ce-i cu pustnicul!

Florea mă fixă cu o privire inexpresivă.

Cel mai greu fu să-mi închei hamurile. Am strigat, fără să încerc să mă stăpânesc.

Se schimbară între ei. Bucur se duse la ușă. Gheron se așeză în genunchi, deasupra gropii.

Afară nu se auzea nimic. Niciun urlet. Nicio izbitură în zidurile de fortăreață ale bordeiului.

Nu reușeam să-mi adun niciun gând. De parcă abia mă trezisem dintr-un somn greu.

Am încercat să mă ridic. Picioarele nu mă țină. M-am sprijinit în mânerul securii. Lama îmi împunse încheietura. Dar am ajuns în picioare.

Spusese o rugăciune. Când termină, Gheron își trecu palma peste fruntea ei, închizându-i ochii. Acoperi cele două trupuri cu zdrențele din groapă. Un timp nu putu să se îndrepte. Rămase acolo, deasupra lor, cu mâinile atârnând.

Opaițul clipi. Umbrele noastre tremurară pe pereți.

Am mers cu pași mici până la ușă. Afară, noaptea era limpede. Zăream peticele de zăpadă pe poiană. Poate că așa fuseseră de la început, dar abia atunci aveam puterea să văd lucrurile cum erau cu adevărat.

Florea mă lăsă singur. Gheron îi spunea ceva. Simțeam pe față aerul înghețat. Nu-i ascultam. Pe prag era trupul frânt al unei lupoaice. Avea labele subțiri și lungi. Ca și botul, lipit de tocul ușii. Din orbitele goale se scurgeau două firicele de sânge. Se uniseră, pătând blana din jurul ochilor. Avea răni. Spinarea ruptă îi ieșise prin carne.

M-am întrebat dacă o lăsase să moară înainte să ajungă acolo. Sau dacă chinul ei durase până în ultima clipă. M-am lăsat

jos. Am pus securea alături și am mângâiat-o, așa cum făcusem și cu cel care fusese înaintea ei.

Era cea din urmă care murea.

Am stat la ușă, lângă lupoaică. Fără gânduri. Fără să încerc să înțeleg. Pregătindu-mă pentru truda cea mai grea. Să încep să uit.

Florea luase pe umeri toate ranițele.

— Puteți să mergeți de unul singur, domnule?

Puteam. O făcusem deja. Am ieșit afară. Norii alergau deasupra noastră. Focurile de pe munte se transformaseră în fum. Se întindea peste vârfurile copacilor, mânjind stelele abia apărute.

Mi-am încărcat cu mâini nesigure pistoalele. Apoi le-am pus în tocuri. Începeam să-mi simt iar toate părțile corpului. Și toate mă dureau.

Mi-am șters fața. Pe degete aveam pulbere arsă și sânge.

— Celălalt glonț, dom' sublocotenent. Primul… O să fie încă un semn… Ați avut zile…

Putu să zâmbească.

Voicu Gheron rămăsese înăuntru. Pentru muribund.

Am așteptat. Florea stătu alături de mine. Cufundat în adâncimile sufletului lui.

Strigăte. Sugrumate. Vocea lui Gheron, ridicându-se într-o litanie. Apoi liniște.

Târziu, două împușcături.

Flăcările pâlpâiră. Întâi apărură de sub bârnele acoperișului, unde era învelișul de paie. Gheron ieșise pe ușă cu o cârpă aprinsă în mâna sănătoasă. Florea tăie crengi din brazii de la marginea poienii și i le aduse. Le tăie cu securea *mea.*

Focul se întinsese greu. Păru că era gata să se stingă, când, dintre bârne se ridicase dintr-odată o vâlvătaie. Apoi nu mai fusese decât puțin. Acoperișul se surpase înăuntru, lăsând să se înalțe spre cer un nor de scântei.

Le-am văzut de departe, când coboram.

Gheron își goli arma pe care nu o mai putea căra. Florea îl ajută. O aruncară în prăpastia ce se căsca alături de poteca noastră.

— Să nu mă împuște altcineva, ofițerule…

Mergeam greu, sprijinindu-ne între noi. De câteva ori am căzut și am crezut că nu aveam să mă mai ridic. Dar am făcut-o

de fiecare dată.

Am coborât, fără să ne mai ascundem. Niciunul nu mai avea putere. Dar eram singuri. Muntele rămăsese pustiu.

La puntea de sub schit ne-am oprit și am băut apă, ducând-o la buze în căușul palmelor.

— Copilul s-a născut mort. Gheron își scăldase încheietura ruptă în apa înghețată. La câteva luni după ce maică-sa a încercat să o ardă. A crezut că așa o s-o salveze de el. Și a vrut să moară împreună cu ea, ca să-și ispășească păcatul că nu a vrut să vadă al cui era pruncul. Când s-a născut, a rupt-o pe dinăuntru. A fost moartă… O zi. Dar s-a întors. Și a adus ceva cu ea.

Își șterse încet încheietura pe pieptul mantalei. Rana de la șold îmi pulsa. Dar nu mai sângerase.

— Voia alt copil. Așa că l-a lăsat pe Leonida să trăiască. Să fie tată încă o dată… Dar ce mai rămăsese din ea, cea dinainte, trebuia să-l omoare. Alții au murit în locul lui.

Se ridicase, sprijinindu-se de bolovanii alunecoși.

— Și-a rupt legământul, ca să se spovedească. A crezut că sunt preot. Că pot să-i dau iertarea…

Mai jos, am ieșit de pe potecă. Am mers mai departe printre copaci. Era o pădure tânără. Zăpada se așternuse nestingheritã. Am ocolit, să ni se piardă urmele.

N-am mai vorbit. Liniștea nopții își făcuse loc, pe nesimțite, și în mințile noastre.

*

Am respirat adânc, înainte să încerc să mă ridic. Câteva clipe trebui să mă țin de copac. Oamenii se uitau la mine cu priviri furișe.

Genunchii amorțiți abia dacă se îndoiau. Am urcat până pe șosea. Ar fi trebuit să fie ușor. Un picior înaintea celuilalt. O făcusem de atâtea ori.

Dar, de data aceasta, fu greu.

Caldarâmul se stricase. Trecuseră prea mulți, în prea puțin timp. Acum însă nu mai trecea nimeni. M-am dus până în mijlocul drumului.

La poale încă era noapte. Dar, deasupra munților, cerul aluneca spre albastru, iar zăpada de pe creste era purpurie, de parcă ar fi fost cuprinsă de flăcări.

Răsărea soarele.

— Soldații tăi își fac griji, ofițerule.

Nu m-am întors. Gheron îmi veni alături. Ne-am uitat amândoi la ziua care începea.

— Le e frică că or să te vadă patrulele.

— E devreme. Suntem departe de oraș.

Doctorul îi bandajase încheietura. Nu mai avusese fețe să-i lege brațul de gât. Dar îi dădusem hamul meu. Eu îl aveam pe al lui Costa.

Inspiră adânc aerul dimineții.

— Nu e devreme. Și nici departe. Dar astăzi suntem nemuritori. Doar pentru că am prins răsăritul ăsta.

Am tăcut împreună. Unul lângă celălalt.

Noaptea era o amintire nedeslușită. Poate că avea să se întoarcă. În alte nopți. Dar mai era până atunci. Acum aveam zăpada ce ardea pe creste.

— Trebuia să fim noi, ofițerule?

N-am răspuns. Nu știam. Singurul care știuse era mort.

O adiere îmi desfăcu pulpanele mantalei. Le-am adunat în jurul meu, acoperindu-mi tocurile pistoalelor. Am mângâiat cu degetul coroana de pe catarama de argint. Și literele săpate în jurul ei.

Gheron pleca. Se întorcea în oraș. Să adune ce lăsase Iosif Bălan în urmă. Și să-i ia locul.

Nu ne-am strâns mâinile. Se opri puțin mai departe. Împrăștie cu vârful ghetei o grămăjoară de pământ.

— Astăzi, Dumnezeu e în noroiul drumurilor, ofițerule… Nu meritam. Niciunul. Dar ne-a lăsat să trăim.

Am așteptat să se piardă în pâcla dimineții. Când n-a mai fost, m-am uitat încă o dată la munți.

Ilie era aproape. Stătuse ascuns între copaci, așteptându-mă.

Avea uniforma mai murdară decât a mea. Își curățase doar pânza ce învelea țeava pustii. Coborî în spatele meu, ca o umbră credincioasă.

Doctorul se suise pe capra furgonului. Îl furaseră în zori, de la marginea orașului. Caii stăteau cu capetele plecate, împăcați cu soarta, oricare ar fi fost ea. Înăuntru, răniții tăcuseră.

— Poți să dai ordinul de plecare.

— Căpitanul trebuie să-l dea.

Căpitanul Hotineanu stătea pe un bolovan lustruit de ape, lângă râu. Câți mai rămăseseră din batalionul lui se strânseseră

în jurul lui. Erau puțini. Atât de puțini.

— De la tine trebuie să-l audă.

Ne așteptaseră. Chiar dacă nu fusese nicio speranță.

Iar noi venisem.

Doar Costa nu avea să mai ajungă niciodată.

Îi golisem rănița în furgon. Oamenii se uitaseră de departe, fără să îndrăznească să se apropie. Erau haine. Și bani, într-un portofel. Lucrurile lui Costa. Tot ce mai rămăsese dintr-o viață. Ascuns între haine, am găsit un carnet mic, cu coperți maronii. Paginile erau acoperite cu șiruri de litere scrise cu cerneală neagră. N-am citit. Cuvintele erau doar ale lui. Am stat o vreme pe malul râului, gândindu-mă. Apoi am aruncat carnetul în apa învolburată de zăpezile ce deja se topeau.

Coperțile se desfăcuseră. Cerneala se întinsese peste pagini, înainte să se piardă în valuri.

Doctorul stătuse lângă mine. Urmărisem amândoi zbaterea de aripi frânte, până când nu mai fusese nici măcar o părere. Eu trebuia să dau ordinul.

Mi-am luat rănița. Curelele îmi mușcară din umeri. Era o durere benefică. Îmi spunea că trăiesc.

Am ridicat brațul. Se întoarseră spre mine, adunându-se la un loc…

Avea să fie un drum lung. Acum nu mai știam unde era capătul.

Am făcut primul pas.

Iar ei m-au urmat.

SFÂRȘIT